ભાવનગર—શ્રી આનંદ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં શાહ ગુલાબચંદ લલ્લુભાઈએ છાપ્યું.

નિવેદન.

શ્રી ભજન પદ સંગ્રહ ભાગ આઠમો " શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરજી ગ્રંથ માળાના ૪૮ મા ગ્રન્થ તરીકે બહાર પડે છે. તેની અંદર ઘણે ભાગે આધ્યાત્મ જ્ઞાન, સેવાધર્મ, ભક્તિ, વૈરાગ્ય, હાનિકારક રિવાજ નિષેધ, કર્મયોગ પ્રવૃત્તિ, શિષ્ય સુધારણા, શુદ્ધ પ્રેમદ્વારા આત્મિક ધ્યાન વગેરે વિષયોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

એ વાત સર્વને વિદિતજ છે કે આપણી જૈન કોમમાં અધ્યાત્મક વિષયક જ્ઞાનના જ્ઞાતા શા. વિ. જૈ. ચા શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરજી સૂરીશ્વરજી છે, અને એ વાતની માહીતિ તેમના લખાયેલા ગ્રંથો ઉપરથી સર્વને થઇ છે. આચાર્યશ્રીએ જે જે ગદ્ય તથા પદ્યો લખ્યા છે તે સંપૂર્ણ અધ્યાત્મજ્ઞાનથી પૂર્ણજ છે, તેવીજ રીતે આ આઠમા ભાગમાં પણ એક એક પદમાં એવી રીતે અર્થનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે કે, જે પદ વાંચનાર–મુસલમાન હો યા પારસી હો વા વેદાન્તિ હોય વા કબીરપંથી હોય વા આર્યસમાજી હોય અથવા અન્ય કોઇ પણ દર્શની હોય પરંતુ તે પદ જો આધ્યાત્મદૃષ્ટિથી વાંચે તો વાંચતાની સાથેજ તેને તે વિષયનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન થાય છે.

આ ગ્રન્થની પ્રસ્તાવના આચાર્યશ્રીએ એવા રૂપમાં લખેલી છે કે તે પ્રસ્તાવના દેખવા માત્રથી ગ્રન્થ માંહેલા કઠિણ પદોનો પણ અર્થ સહેલાઇથી સમજી શકાય છે. તથા કયા પદમાં કેવા પ્રકારના આશયથી અમુક વાત લાવવામાં આવી છે, તે પણ પ્રસ્તાવનામાં એવી સૂક્ષ્મ રીતિથી દર્શાવવામાં આવી છે કે, વાંચનાર સાધારણ જ્ઞાની હોય તો પણ પદોના અર્થને સહજમાં સમજી શકે.

શ્રીમદ્સૂરીશ્વરજી મહારાજના અધ્યાત્મ જ્ઞાનનો પરિચય કરાવવો તે દીપકથી સૂર્યનો પ્રકાશ કરાવવા બરોબરજ છે. કારણ કે તેઓશ્રીની કલમથી એવા એવા અધ્યાત્મિક વિષયના મહત્વના

ગ્રન્થો લખાયા છે કે એક એક ગ્રંથની એકેક લાઇનનો વિચાર કરવા બેસીએ તો આપણને કાંઇક નવીનને નવીન ભાસે છે.

ખેદની વાત તો એજ છે કે નિષ્પક્ષપાત દ્રષ્ટિથી આવા અમુલ્ય ગ્રન્થોનો લાભ લેનારા જૈન કોમમાં વિરલા પ્રાપ્ત થાય છે.

સ્યાદ્વાદ દ્રષ્ટિથી શુદ્ધ ગુણ પર્યાયરૂપ આત્માને ખુદા કહેવામાં આવે છે તે આત્મારૂપ ખુદાનું સ્વરૂપ આચાર્યશ્રીએ "ખુદા હમેશા અજબ રંગીલા અગમ રૂપ ધરનેવાલા." "અપ્પા પરમપ્પા" "અલ્લા હૈ અકલકલા કરનેવાલા" એ પદમાં એવું સુંદર રીતિથી આલેખેલું છે કે ચાહે ગમે તેમનાવતંથી હોય અને જો તે નિષ્પક્ષપાત દ્રષ્ટિથી વાંચે તો તેને સાચે સાચુ આત્મરૂપ ખુદાનુ ભાન થયા વગર રહે નહિ; આ પદ સંબંધી વિશેષ વિવેચન ખુદ આચાર્યશ્રીએ સ્વ-હસ્તથી પ્રસ્તાવનામાં આલેખેલું છે, તો તે પ્રસ્તાવનાથી આ ગ્રંથના વાચકો સ્વયં જાણી શકશે.

ચાલતા સમયમાં દુનિયામાં હુન્નર ઉદ્યોગ અને વિદ્યા સંબંધી ઘણીજ મોટી ઉથલ પાથલ ચાલી રહી છે, અને તેની પાછળ વિદ્વાનો કટિબદ્ધ થઇને સ્વયં મન, વચન, અને કાયાથી આત્મભોગ આપી રહ્યા છે. એટલુંજ નહિ પણ રાજાઓ પણ પોતાની પ્રજાને ઉન્નત થવાને અને બીજી સુધરેલી પ્રજાની કક્ષામાં મુકવા વાસ્તે જોઇએ તેટલી મદદ આપી રહયા છે. મતલબ કેદરેક મનુષ્યો પોતાની કોમમાં તથા પોતાના દેશમાં જેમ બને તેમ જનસમાજને ઉપયોગી થઇ પડે તેમ હુન્નર તથા વિદ્યાનો પ્રચાર કરી રહ્યા છે. તેમાં આપણા આર્યાવર્ત્ત શિવાયના દરેક દેશ કાંઇને કાંઇક પદાર્થની ખામીવાળા છે છતાં પણ તે લોકો ખરેખરા ધર્મપ્રેમ, સ્વદેશાભિમાન સંપવૃત્તિ વગેરે ગુણો-ના અવલંબનથીજ પ્રતિદિન આગળને આગળ વધતા જાય છે. જ્યારે ખાસ કરી જૈન કોમ તે વિષે તદન પછાત છે—અજ્ઞાત છે. આપણે અન્ય ધર્મિઓ તથા અન્ય કોમોના અને અન્ય દેશોના દાખલા દ્રષ્ટિ સમક્ષ રજુ કરીએ છીએ ત્યારે આપણને કેટલુ બધુ શરમાવા જેવું લાગે છે.

અનેકાન્તાત્મક અને સર્વદેશીય જૈન ધર્મમાં જોઇએ તેવા ઉન્નતિના તથા અધ્યાત્મવિદ્યા પ્રચારનાં સાધનો પુરા પાડી શકિએ તેમ છીએ, અને આપણે આપણા ધર્મની તથા દેશની ઉન્નતિ ખરા રૂપમાં કરવા ધારીએ તો વગર વિલંબે કરી શકીએ તેમ છીએ, અને જૈન કોમને અધ્યાત્મ વિદ્યામય બનાવી શકીએ તેમ છીએ પરંતુ આપણામાં જોઇએ તેટલું ખરૂં સ્વધર્માભિમાન છેજ નહિ તેથીજ આપણે પાછળ ને પાછળજ પડતા જઇએ છીએ અને તેની સાથે આપણી કોમમાં અરસપરસના ઝઘડાઓનો પ્રવેશ થવા પામ્યો છે કે જેથી સાચી વસ્તુને અથવા સાચા ગુણોને અવગુણ રૂપે પ્રકટ કરવામાંજ આપણા બુદ્ધિબળનો ઉપયોગ કરીએ છીએ,—જ્યારે આપણી કોમમાંથી આવા ઝેરી પવનનો સર્વથા લોપ થાશે ત્યારેજ આપણે આપણી સત્ય અધ્યાત્મ વિદ્યાનો પ્રચાર કરી શકીશું અને સત્ય ધર્મનો પ્રચાર કરી શકીશું. ધર્મની ઉન્નતિ તથા વિદ્યાની ઉન્નતિ વાસ્તે જ્યારે આપણે આપણા સ્વાર્થને એક બાજુ મુકી ઐક્ય વૃત્તિથી કાર્ય કરીશું તોજ આપણી કોમ વ્યાપાર, હુન્નર,—વિદ્યા તથા ધર્મમાં જલ્દી આગળ વધશે.

આપણા કેટલાક ધનાઢ્ય ગ્રહસ્થો પોતાના નાણાનો ઉપયોગ મોજશોખમાં કરે છે, પરંતુ આપણી જૈન કોમ કેટલી દુઃખી અને અજ્ઞાન છે તેનો વિચાર કરતાજ નથી, જો તે ગ્રહસ્થો વિચાર કરીને અમુક સંખ્યામાં નાણાની રકમને એકત્ર કરે અને તેનાથી અધ્યાત્મ વિદ્યા, હુન્નર, ઉદ્યોગ અને વ્યાવહારિક જ્ઞાન માટે તેવા ઉચ્ચાશય-વાળા ગુરૂકુળો, બોર્ડિંગો, વગેરે ખોલવાના પ્રયત્નવાળા થાય તો જૈન કોમના મનુષ્યો સ્વયં આગળ વધીને કોમનો ઉદય કરવામાં ઉદ્યમશીલ થાય અને તેની અંદરથી સાચા અધ્યાત્મ જ્ઞાનીઓ પણ પ્રકટ થાય.

ખરી વાત તો એ છે કે આપણે આપણી ઉન્નતિ કરવા માટે

જે જે પ્રયત્ન કરીએ તેમાં સફળતા ત્યારેજ પામીએ કે જ્યારે અધ્યાત્મવિદ્યાના અભ્યાસી અને ધનાઢ્ય ગૃહસ્થોની મદદ મળે;- પરંતુ તેવા પ્રકારની મદદનો અભાવ છે, માટે પોતાથી બને તેટલે અંશે, આત્મકલ્યાણ વાસ્તે તથા અધ્યાત્મ વિદ્યાના પ્રચાર વાસ્તે ઉદ્યમશીલ બનવું જોઇએ.

આપણી ભવિષ્યની નવીન પ્રજાને દરેક પ્રકારના ગુણો ખીલવવાનું શિક્ષણ મળે તેવી યોગ્ય વ્યવસ્થા કરવી જોઇએ. અધ્યાત્મ જ્ઞાનના ઉદય વાસ્તે આપણી જૈન કોમમાં જો કોઇએ વર્તમાન સમયે પ્રથમ પ્રયત્ન કર્યો હોય તો આપણા પૂજ્યપાદ પ્રાતઃસ્મર્ણીય શા. વિ. જૈ. ચા. યો. શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરજી સૂરિજીએજ કર્યો છે. તેઓશ્રીએ લગભગ ૫૦) ગ્રન્થો લખ્યા છે. આવા અધ્યાત્મપૂર્ણ ગ્રન્થો આચાર્યશ્રીએ લખીને જૈન કોમ ઉપર ઘણોજ ઉપકાર કર્યો છે અને ચાલુ ગ્રન્થ લેખન તથા ઉપદેશદ્વારા હજારો લોકોને ઉપકાર કરી રહ્યા છે. આપણા પૂર્વાચાર્યોકૃત ગ્રન્થોમાં પણ અનેક ગ્રન્થો અધ્યાત્મ વિદ્યાથી ભરપૂર છે અને તેની ઉત્તમતા માટે બે મત છેજ નહિ. શ્રીમદ્ હરિભદ્રસૂરિ, શ્રીકલિકાલ સર્વજ્ઞ હેમચન્દ્રસૂરિ, શ્રી આનંદઘનજી મહારાજ, શ્રીમદુપાધ્યાયજી મહારાજશ્રી યશોવિજયજી તથા શ્રી ઉપાધ્યાયજી મહારાજ શ્રી વિનયવિજયજી તથા શ્રીમદ્ પં. દેવચન્દ્રજી મહારાજ વગેરે પુર્વાચાર્યો કૃત ગ્રન્થો કેવળ અધ્યાત્મજ્ઞાનથીજ ભરપુર છે. જ્યારે તે ગ્રન્થોનુ આપણે અવગાહન કરીએ છીએ ત્યારે આપણને કાંઇક નવીનજ ભાસે છે; તેવીજ રીતે વર્તમાન કાળમાં પણ આપણા પૂજ્યપાદ શા. વિ. જૈ. ચા. યો. શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરજીસૂરિશ્વર પોતાની લેખિનીદ્વારા સર્વ જનસમાજને અધ્યાત્મજ્ઞાન સહેલાઇથી સમજી શકાય અને તે વિષયનો પૂર્ણ રસ મળે તેવાજ હેતુથી તેઓશ્રીએ ગદ્યપદ્યાત્મક અધ્યાત્મ જ્ઞાનના ગ્રન્થો લખ્યા છે અને લખે છે, માટે તે ઉપર પુરતું લક્ષ આપીને પોતાના દ્રવ્યનો સદ્વ્યય-આવા અધ્યાત્મરસપૂર્ણ ગ્રન્થો બહાર પાડવામાં તથા આવી વિ-

ધાના શોખીન જનોને હરેક પ્રકારે લાભ થાય તેવા ઉપાયો યોજવામાં કરવો જોઇએ.

શ્રીમદ્ સૂરીશ્વરજી મહારાજે સ્વકૃત શ્રી આનંદઘનપદ ભાવાર્થ સંગ્રહમાં અધ્યાત્મજ્ઞાનની ઉપયોગિતા વિશે વિશેષ વિવેચન કરેલું છે માટે તે સંબંધિ આ ઠેકાણે વિશેષ ઉલ્લેખ નહિ કરતાં ત્યાંથી જોઇ લેવા ભલામણ કરવામાં આવે છે.

વાંચકો અનુભવસિદ્ધ આચાર્યશ્રીના ગ્રન્થનો સદુપયોગ કરી સ્વપરના શ્રેયસાધક બનશે તો આ ગ્રન્થ છપાવવા બદલ મંડલે ઉઠાવેલો શ્રમ સફલ થયેલો મનાશે.

આ ગ્રન્થના પ્રગટાર્થે નીચેના સદ્‌ગ્રહસ્થો તરફથી મદદ કરાયેલી છે તે માટે તે સર્વ ગ્રહસ્થોનો ધન્યવાદપૂર્વક ઉપકાર પ્રદર્શિત કરવા નીચેની નોંધ લેવામાં આવે છે, અને તે સાથે તે સદ્‌ગ્રહસ્થોને વિનંતિ કરવામાં આવે છે કે જેવી રીતે આ મંડળને અધ્યાત્મજ્ઞાનના ગ્રન્થોની પ્રસિદ્ધિના કાર્યમાં મદદ કરી છે તથૈવ હમેશ કરતા રહેશો અને જેમ અધ્યાત્મજ્ઞાનની બહોળી ખીલવણી થાય અને તેનો ઉપયોગ સર્વ જનસમાજ લઇ શકે તેવા ઉપાયો યોજવા પ્રયત્ન કરશો, તે સાથે બીજા બંધુઓ પણ જ્ઞાનને પ્રગટ કરવા અર્થે દાન દેનારાઓનું અનુકરણ કરશે તો મંડળે ઉપાડેલ કાર્ય આગળ વધતું રહેશે એમ જણાવી વિરમીએ છીએ.

મુંબાઇ–ચંપાગલી
સં. ૧૯૭૪–વિરાત્ ૨૪૪૪
ફાગણ સુદિ ૧

લી૦
અધ્યાત્મ જ્ઞાનપ્રસારક મંડળ.

સ્હાયકોનો ઉપકાર.

નિવેદનમાં જણાવ્યા મુજબ આ ગ્રન્થના પ્રગટાર્થે નીચે જણાવેલ દ્રવ્યસ્હાય મળી છે તે માટે તે આપનારા અને અપાવનારાઓની ઉપકાર સાથે નોંધ લેવામાં આવે છે, તેઓની કમાઇનો આવા સદ્જ્ઞાનના પ્રગટાર્થે થયેલા વ્યય માટે તેઓને ધન્યવાદ ઘટે છે.

૨૫૦) શેઠ ઉત્તમચંદ હરીચંદ–મહેસાણાવાલા તરફથી.
૧૨૫) શેઠ કાલીદાસ માનચંદ–મહુડીવાલા તરફથી.
૧૦૦) ભોજક લાલચંદ ડોસાભાઇ–મ્હેસાણાવાલા તરફથી.

(સાણંદથી નીચે જણાવેલા ગ્રહસ્થો તરફથી મદદના આવ્યા.)

૫૦) શ્રી સાગરગચ્છના જ્ઞાનખાતામાંથી હા. શેઠ ચતુરભાઇ કરશનદાસ તરફથી.
૩૦) મ્હેતા શાયચંદભાઇ રવચંદભાઇ.
૩૦) મ્હેતા શાન્તીભાઇ જેસંગભાઈના પુત્ર ભોગીલાલને ત્યાં પુત્ર જન્મ પ્રસંગે.
૧૭) મ્હેતા દેવચંદ ઠાકરશી.
૧૭) મ્હેતા ગફલભાઇ સાંકળચદ.
૧૬) મ્હેતા કરશનભાઇ નાગજીભાઇ હા. ચતુરભાઇ.
૧૫) ગાંધી મોહનલાલ ખેમચંદના પત્ની સમરતના સ્મર્ણાર્થે હા. મોહનલાલ.
૧૫) મ્હેતા છગનલાલ ખેમચદ.
૧૦) શાહ. છગનલાલ દોલતરામ હા. ચુનીલાલ.
૧૦) મ્હેતા મલુકચંદ દેવચંદની વીધવા બાઈ રૂપાળી.
૧૦) મ્હેતા ત્રીકમલાલ લલુભાઇ
૧૦) મ્હેતા જીવરાજ હઠીસંઘ.
૧૦) દોસી લલ્લુભાઇ મગનલાલ.

૭) શાહ. આશારામ ઘેલાભાઈ.
૫) મહેતા જેસંગભાઇ હઠીસંગ.
૫) શાહ. પરશોતમ મલુકચંદ.
૫) બાઇ પૂરી–ગાંધી હીરાચંદ જસરાજના વિધવા ઓરત.

૨૬૨

કુલ રૂ. ૭૩૭ મળ્યા છે. કાગળની મોંઘવારીને લીધે ખરચ રૂ ૩) ઉપર આવ્યું છે.

શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરજી ગ્રન્થમાળામાં પ્રગટ થયેલા ગ્રન્થો.

ગ્રન્થ		પૃષ્ઠ	કિંમત
૧. * ભજન સંગ્રહ ભાગ ૧ લો.	.... પૃ	૨૦૦	૦-૮-૦
૧. અધ્યાત્મ વ્યાખ્યાનમાળા.	....	૨૦૬	૦-૪-૦
૨. ભજનસંગ્રહ ભાગ ૨ જો.	....	૩૩૬	૦-૮-૦
૩. ભજનસંગ્રહ ભાગ ૩ જો.	....	૨૧૫	૦-૮-૦
૪. સમાધિ શતકમ્.	.... —	૩૪૦	૦-૮-૦
૫. અનુભવ પચ્ચિશી.	....	૨૪૮	૦-૮-૦
૬. આત્મપ્રદીપ.	....	૩૧૫	૦-૮-૦
૭. ભજનસંગ્રહ ભાગ ૪ થો.	... .	૩૦૪	૦-૮-૦
૮. પરમાત્મદર્શન.	....	૪૩૨	૦-૧૨-૦
૯. પરમાત્મજ્યોતિ	....	૫૦૦	૦-૧૨-૦
૧૦. તત્ત્વબિંદુ.	....	૨૩૦	૦-૪-૦
૧૧. ગુણાનુરાગ. આવૃત્તિ બીજી	....	૨૪	૦-૧-૦
૧૨-૧૩ ભજન સંગ્રહ ભાગ ૫ મો તથા જ્ઞાનદીપિકા.	....	૧૯૦	૦-૬-૦
૧૪. તીર્થયાત્રાનું વિમાન. (આવૃત્તિ બીજી)	....	૬૪	૦-૧-૦
૧૫. અધ્યાત્મ ભજન સંગ્રહ.	... .	૧૯૦	૦-૬-૦
૧૬. ગુરૂબોધ.	....	૧૭૨	૦-૪-૦
૧૭. તત્ત્વજ્ઞાન દીપિકા	....	૧૨૪	૦-૬-૦
૧૮. ગહુલી સંગ્રહ....	....	૧૧૨	૦-૩-૦
૧૯-૨૦. શ્રાવકધર્મસ્વરૂપ ભાગ ૧-૨.... (આવૃત્તિ ત્રીજી)....	....	૪૦-૪૦	૦-૧-૦
૨૧. ભજન પદ સંગ્રહ ભાગ ૬ ઠ્ઠો.	....	૨૦૮	૦-૧૨-૦
૨૨. વચનામૃત.	... .	૩૦૮	૦-૧૪-૦
૨૩. યોગદીપક.	—	૨૬૮	૦-૧૪-૦
૨૪. જૈન ઐતિહાસિક રાસમાળા.	....	૪૦૮	૧-૦-૦
૨૫, આનન્દઘન પદસંગ્રહ ભાવાર્થ સહિત.	....	૮૦૮	૨-૦-૦

નિચલા સ્થળે પુસ્તકો વેચાણ મળે છે.

મુંબઇ, પાયધુણી. બુકસેલર—મેઘજી હીરજી.

„ ચંપાગલી. અધ્યાત્મ જ્ઞાન પ્રસારક મંડળ.

પાદરા વકીલ મોહનલાલ હીમચંદ.

श्री अध्यात्मज्ञानप्रसारक मंडळ.

(સ્થાપન-જ્ઞાનપંચમી-વીર સંવત્ ૨૪૩૫.)

જો તમારે તત્ત્વજ્ઞાનના ઉત્તમ સિદ્ધાંતો, સરલ અને પ્રિય શૈલીમાં સમજવા હોય અને પોતાનું હૃદય નિર્મળ બનાવવું હોય, તો મંડળ તરફથી પ્રગટ થયેલી

શ્રીમદ્ બુદ્ધિસાગરજી ગ્રન્થમાળા અવશ્ય વાંચો.

મજકુર ગ્રન્થમાળામાં નીચેના ગ્રન્થો પ્રગટ થયેલ છે, જે વાંચી, મનન કરી, તમારા આત્માને ઉચ્ચ શ્રેણિએ ચઢાવો. ઉત્તમ ગ્રન્થો એજ અપૂર્વ સત્સંગ છે. ખચીત આ ગ્રન્થોના મનનથી ઘણું જાણવા અને મેળવવા પામશો. ગુરૂશ્રીની લેખનશૈલી-અધ્યાત્મદૃષ્ટિવાળી હોવાથી, દરેક ધર્માવલંબીઓ તેને પ્રેમપૂર્વક વાંચે છે. દરેક ગ્રન્થોમાં અધ્યાત્મજ્ઞાન અને તત્ત્વજ્ઞાન સંબંધી વિવેચન છે.

વૈરાગ્ય, ઉપદેશક, અને બોધક, પદો-ભજનો તે તે વિષયમાં લીનતા કરી નાખે છે. દરેક પદોનો સાર વિચારણીય છે. અનેકાન્તદૃષ્ટિથી હૃદયની વિશાળતાપૂર્વક અને પ્રિય તથા પથ્યવાણીથી વાચકોના હૃદયને ઉત્તમ કરી શકાય છે અને તે મુજબ આ ગ્રન્થો છે.

માત્ર વાચકોના હિતાર્થે, ઉદાર ગૃહસ્થોની સહાય વડે કોઇ પણ ગ્રન્થ પ્રકાશક મંડળ કરતાં ઓછામાં ઓછી કિંમત રાખવાનો પહેલ આ મંડળેજ કરી છે, ઓછી કિંમત છતાં છપાઇ-કાગળ-બંધાઇ વગેરે કામ સુંદર થાય છે, તદુપરાંત વધુ પ્રચારાર્થે પ્રભાવના, વિદ્યાર્થીઓને ઇનામ અને ભેટ આપનાર માટે વધુ નકલો મંગાવનારને (શીલીકમાં હોય તો) બની શકતી ઓછી કિંમતે આપવામાં આવે છે.

જેઓને પ્રગટ થઇ ચુકેલા અને થવાના ગ્રન્થો પૈકી કોઇપણ ગ્રન્થ પોતાના મુરબ્બી કે સ્નેહી અને ઉપકારીઓના સ્મરણાર્થે પ્રગટ કરવાને ઇચ્છા હોય તેમને તે મુજબ મંડળ સગવડ કરી આપે છે.

પત્રવ્યવહાર—મુંબાઇ ચંપાગલી. વ્યવસ્થાપક—અધ્યાત્મજ્ઞાનપ્રસારક મંડળ જોગ કરવો.

શ્રી ભજનપદ્ય સંગ્રહ આઠમા ભાગમાં મુખ્યતાએ અધ્યાત્મજ્ઞાન, સેવા-ધર્મ, ભક્તિ, ઉપાસના, વૈરાગ્ય, નીતિ, સદાચાર, હાનિકારક રીવાજ નિષેધ, કર્મયોગ પ્રવૃત્તિ, આત્મસુધારણા, શિષ્ય સુધારણાપ્રગતિ, શુદ્ધપ્રેમ દ્વારા આત્માનું ધ્યાન, પ્રભુ સ્તુતિયોગ વગેરે વિષયોનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે, કેટલાંક આધ્યાત્મિક વિષયોનાં ભજનો, પદો તો સ્ફુરણાયોગે ઉદ્ગાર રૂપે નીકળ્યાં છે, અને કેટલાંક પ્રસંગવશાત્ રચાયાં છે. વૈરાગ્ય ભક્તિ ગેય વગેરેના પદોમાં પણ એ બે પ્રકાર અવબોધવા. આધ્યાત્મિક વિષયમાં સર્વ પ્રકારના અધ્યાત્મજ્ઞાનનો સમાવેશ થાય છે, અધ્યાત્મજ્ઞાન યાને બ્રહ્મજ્ઞાન, પરમાત્મજ્ઞાન, આત્મજ્ઞાન સમાન વિશ્વમાં અન્ય કોઇ જ્ઞાન મહાન્ નથી. જૈન શાસ્ત્રોમાં વેદાન્ત શાસ્ત્રોમાં, મુસલમાનોના, સુફીમતમાં, બૌદ્ધોમાં, પારસીઓના શાસ્ત્રોમાં, અને બાઇબલમાં પણ અધ્યાત્મજ્ઞાનને મહાન પદ આપવામાં આવ્યું છે. મન, વાણી અને પંચ પ્રકારના શરીરથી વા ત્રણ પ્રકારના શરીરના ધર્મથી ભિન્ન એવા આત્માના શુદ્ધ સ્વરૂપને અનુભવવું અને આત્માનન્દ પ્રાપ્ત કરવો, પરમાત્માનું શુદ્ધ સ્વરૂપ અનુભવવું, અને પરમાત્માનો અનંત આનંદ પ્રાપ્ત કરવો, એ સમાન અન્ય કોઇ પ્રાપ્ત કરવા યોગ્ય નથી. સર્વ પ્રકારના અવતારોમાં મનુષ્યાવતારની મહત્તા છે, આર્યક્ષેત્ર અને આર્ય મનુષ્યની મહત્તા છે તેનાં પણ ધર્મની પ્રાપ્તિની દુર્લભતા છે તેમાં પણ અધ્યાત્મજ્ઞાન અને અધ્યાત્મ ધર્મની પ્રાપ્તિની દુર્લભતા છે. અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યા વિના મોહ, માયા, અજ્ઞાન, ક્લેશ, દુઃખ શોક વગેરેનો નાશ થતો નથી. અધ્યાત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિથી જે આનંદ પ્રાપ્ત થાય છે, તે આનંદ ખરેખર ઇન્દ્ર, ચક્રવર્તિ, શેઠ વગેરેની પદવીઓ પ્રાપ્ત કરવાથી મળતો નથી. બાલ્યાવસ્થાથી મારી રૂચિથી અધ્યાત્મ જ્ઞાનપર પૂર્ણ રૂચિપ્રગટી છે તેથી અધ્યાત્મ વગેરેમાં પૂર્ણ પ્રેમ પ્રગટ્યો છે. આત્માના શુદ્ધ પ્રેમ કરવાનો જે પ્રેમ તે શુદ્ધ પ્રેમ છે. આત્માના શુદ્ધ પ્રેમ પ્રગટ્યા વિના કર્મના આવરણો ખસતાં નથી અને સચ્ચિદાનન્દાદિની પ્રાપ્તિ થતી નથી. પ્રમ

વાસના, વિષયવાસના, ભોગમાં મૂર્છા વિગેરેનો જે રાગ કહેવાય છે તે અશુદ્ધ પ્રેમ છે અને દેવગુરૂધર્મ પર તથા આત્માના શુદ્ધ સ્વરૂપનો રાગ છે તે પ્રશસ્ય-રાગ પ્રશસ્ય પ્રેમ, શુદ્ધપ્રેમ કહેવાય છે એવી માન્યતાએ અમોએ શુદ્ધ પ્રેમની આવશ્યકતાને અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રતિ ઉપયોગી ઠરાવી છે. આત્માના શુદ્ધ સ્વરૂપની પ્રાપ્તિ એજ કવનોમાં મુખ્ય ધ્યેય કેન્દ્ર છે અને તેનાં સાધનો તરીકે મુખ્ય અધ્યાત્મજ્ઞાન છે. ગુરૂસેવા, ગુરૂભક્તિ, શુદ્ધપ્રેમ, કર્મયોગ વિના અધ્યાત્મસ્વરૂપની પ્રાપ્તિ થતી નથી. અધ્યાત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ માટે પ્રથમ તો અધ્યાત્મજ્ઞાની ગુરૂ મહારાજની સેવા કરવી પડે છે. ગુરૂપર શુદ્ધ પ્રેમ ધારણ કરવો પડે છે. વિષયવાસના વિગેરેના અશુદ્ધ પ્રેમને શુદ્ધ પ્રેમ સ્વરૂપમાં ફેરવવો પડે છે. આત્માની શુદ્ધતા કરવા માટે સેવા–ભક્તિ–ઉપાસનાનું આલંબન કરવું પડે છે, ગુરૂને સ્વાર્પણબુદ્ધિએ સેવવા પડે છે. એ પ્રમાણે પ્રવર્તતાં ગૃહાવાસમાં અને ત્યાગાવસ્થામાં સ્વાધિકારપ્રમાણે નિર્લેપ રહીને કર્મયોગની પ્રવૃત્તિ કરવી પડે છે. સ્વાધિકારેષ્ટ કર્તવ્ય કર્મો કરીને આત્માની શુદ્ધતાના ધ્યેયાર્થે આત્મોપયોગને ધારણ કરવો પડે છે. સંસારી જીવો સાથે શુદ્ધ પ્રેમ, નિષ્કામ ભાવ, ઉદારભાવ-પરમાર્થવૃત્તિ આદિ ગુણોને ધારણ કરી વર્તવું પડે છે. આ પ્રમાણે વર્તન કરવાથી કર્મયોગની કસોટીએ કસાઇને ગુરૂકૃપા બળે અધ્યાત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરવી પડે છે અને અધ્યાત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરીને આત્માના–પ્રભુના સ્વરૂપમાં લયલીન થવું પડે છે ત્યારે પરમાત્મપદની પ્રાપ્તિ થાય છે. જેનાપર શ્રી સદ્ગુરૂની પૂર્ણ કૃપા હોય છે તેને અધ્યાત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય છે. અધ્યાત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ માટે આત્મજ્ઞાની ગુરૂના પૂર્ણ શ્રદ્ધાળુ અને સર્વ સ્વાર્પણકારક બુદ્ધિવાળા શિષ્ય થવું પડે છે. ગુરૂના પ્રેમી શિષ્યો અધ્યાત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરી શકે છે. સદ્ગુરૂના શિષ્યો કેવા પ્રકારના હોવા જોઇએ તેનું શિષ્યોની કસોટીએ કરાતી પરીક્ષાની હૃદયભાવનાનું અનેક સ્થળે કાવ્યરૂપે વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. એવી ઉત્તમ વર્ણન કરેલી શિષ્યદશાને પ્રાપ્ત કર્યા વિના ભૂતકાળમાં કોઇને અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત થયું નથી, વર્તમાનમાં થતું નથી અને ભવિષ્યમાં થનાર નથી. અતએવ શિષ્યધર્મ-સેવકધર્મ વગેરે ઉપયોગી બાબતોનું વર્ણન કરીને અધ્યાત્મજ્ઞાનમાં પ્રવેશ કરવાની સામગ્રીનો પરિપૂર્ણ વિવેક કરવામાં આવ્યો છે. જૈન શાસ્ત્રોમાં " ज्ञान क्रियाभ्यां मोक्षः " એ સૂત્રને મુખ્યપદ આપવામાં આવ્યું છે. જ્ઞાન અને ક્રિયા એ બેથી મોક્ષ છે. જ્ઞાનયોગ અને કર્મયોગ એ બેની એકતાકવનાના અવિરોધથી મોક્ષ છે. જ્ઞાનયોગી અને કર્મયોગી એવા બે પ્રકારના યોગીઓમાં–

મુનિઓમાં અધ્યાત્મજ્ઞાન અને ક્રિયા એ બે હોય છે. જ્યાંસુધી શરીર છે ત્યાંસુધી જીવન્મુક્તાવસ્થામાં પણ જ્ઞાનની સાથે ક્રિયા હોય છે. શારીરિક ક્રિયા, માનસિક ક્રિયા, વાચિક ક્રિયા-આત્મક્રિયા વગેરે ક્રિયાના અસંખ્ય ભેદો છે.

સર્વ પ્રકારની નિત્યનૈમિત્તિક ક્રિયાઓમાં અધ્યાત્મજ્ઞાન વિના નિર્મળતા—નિર્લેપતા આવતી નથી માટે આત્મજ્ઞાનની—અધ્યાત્મજ્ઞાનની મુખ્યતા વર્ણવવામાં આવી છે. જૈન શાસ્ત્રોમાં અધ્યાત્મજ્ઞાન સંબંધી ઘણું વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. જૈન શાસ્ત્રોમાં માખણમાં ઘીની પેઠે અધ્યાત્મજ્ઞાન તરવરી રહ્યું છે. જૈનધર્મના મુખ્ય પિસ્તાળીશ આગમોમાં—તત્ત્વાર્થસૂત્રમાં પૂર્વાચાર્યોના બનાવેલા અનેક આધ્યાત્મિક ગ્રન્થોમાં અધ્યાત્મજ્ઞાનરૂપ ગંગા નદીનો પ્રવાહ વહ્યા કરે છે તેથી તે તે આધ્યાત્મિક શાસ્ત્રોમાં જેઓ ડુબકી મારે છે, તેઓ નિર્મલ બને છે. જૈન આધ્યાત્મિક શાસ્ત્રોનો મોટો ભાગ અમારા વાંચવામાં આવ્યો છે તેમજ ઋગ્વેદ—યજુર્વેદમાંના આધ્યાત્મિક જે જે બ્રહ્મવ્યાખ્યાનાં સૂત્રો આવે છે તે અમારા વાંચવામાં આવેલ છે. ઉપનિષદોમાં દશ ઉપનિષદો, અઠ્ઠાવીશ ઉપનિષદો, બાવન ઉપનિષદો અને એકસો આઠ ઉપનિષદોનું વાંચન, મનન, સ્મરણ કરવામાં આવ્યું છે. મહાભારતમાંનો આધ્યાત્મિક વિષય, વેદાન્તસૂત્રોનો (બ્રહ્મસૂત્રોનો) આધ્યાત્મિક વિષય વાંચવામાં આવ્યો છે. ભગવદ્ગીતાની અનેક ટીકાઓનું વાચન—સ્મરણ—મનન કરીને તેના આધ્યાત્મિક વિષયનો અનુભવ કર્યો છે. યોગવાસિષ્ઠ, વિચારસાગર, મુક્તિપ્રકાશ, દાસબોધ, કબીરકૃત સર્વ પુસ્તકોનું અનેક વખત વાંચન—મનન કરવામાં આવ્યું છે. વૈદિક દર્શનના યોગના ગ્રન્થોનું અનેક વખત વાચન—પરિશીલન કરવામાં આવ્યું છે. કુરાન, બાઇબલ, [illegible] આધ્યાત્મિક વચનોનું અનેક વખત વાચન—મનન—પરિશીલન કરવામાં આવ્યું છે. આધ્યાત્મિક ગ્રન્થો અને યોગના ગ્રન્થો પ્રાય: મોટા ભાગે જેટલા [illegible] સર્વ ધર્મશાસ્ત્રોના [illegible] છે તે સારી રીતે વાંચ્યા છે અને તેમાંથી ઘણી બાબતોને [illegible] અનુભવી છે. આધ્યાત્મિક જ્ઞાનના ગ્રન્થોનું યોગના અનેક ગ્રન્થોનું મનન—સ્મરણ નિદિધ્યાસન કરીને પશ્ચાત્ તેને હૃદયમાં સ્યાદ્વાદ દૃષ્ટિએ અનેક નયોની અપેક્ષાએ પચાવવા [illegible] પ્રયત્ન કર્યો છે. વૈદિક દર્શનોની માન્યતાઓને જૈન દર્શનમાં કેવી રીતે [illegible] સમાવેશ થાય છે, તેને [illegible] [illegible] [illegible]

જ્ઞાન અને યોગજ્ઞાન પર પૂર્ણ શ્રદ્ધા થઇ છે તેમજ અન્ય સેવા, ભક્તિ, ઉપાસના, કર્મયોગ પ્રવૃત્તિપર પણ પૂર્ણ શ્રદ્ધા પ્રેમ પ્રગટયો છે, અને ભવિષ્યમાં ગુરૂકૃપાએ વિશેષ અનુભવ થશે. દ્રવ્યાનુયોગના જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરવામાં જૈનાગમોના અવિરૂદ્ધપણે પૂર્ણ પ્રેમથી મનન નિદિધ્યાસન થયું અને થાય છે. આ પ્રમાણે આત્માની મનુષ્ય ભવમાં આધ્યાત્મિક જીવનયાત્રા તથા બાહ્ય સેવાયાત્રા વિગેરે યાત્રાઓ થાય છે, અને તે યાત્રાઓમાં સહેજે તથા આવશ્યક સેવાધર્મની દૃષ્ટિએ ગ્રન્થો લખાય છે તથા આધ્યાત્મિક પદોની રચના થાય છે. તેમાં જે ગુણાનુરાગી જનો હોય છે, તેઓને પદો વગેરેમાંથી સાર ગ્રહણ કરવામાં અત્યંત રસ પડે છે અને જેઓ દોષદૃષ્ટિના પૂજારીઓ છે, તેઓ તો અવળીદૃષ્ટિથી સવળાને પણ અવળું દેખે છે. જ્ઞાનીઓ કહે છે કે જ્યાં સુધી સત્યનો ઉપાસક કોઇ બનતો નથી, ત્યાં સુધી તે સત્યને ગ્રહી શકતો નથી. કેટલાક મનુષ્યો તો અધ્યાત્મજ્ઞાનના અરૂચિવાળા હોય છે તેમાં પણ વિશેષએ હોય છે કે તે સન્ત મહાત્માઓના દ્રોહી હોય છે તેથી તેઓને અધ્યાત્મજ્ઞાનનો ગમે કોઇ બીજો વિષય સારો હોય છે તો પણ તેઓને તે અવળો પરિણમે છે. જે ધર્મમાં અધ્યાત્મજ્ઞાન નથી તે ધર્મ માનો કે સર્વત્ર દુનિયામાં એક વખત ફેલાઇ ગયો હોય તો પણ તે અંતે શુષ્ક થઇ નષ્ટ થઇ જાય છે. જૈન સિદ્ધાન્તોમાં કહેલા નયોની અપેક્ષાઓનું મનન તથા તેનો અનુભવ કરીને અમોએ આત્માનું ધ્યાન ધરી પશ્ચાત્ ઉદ્‌ગારરૂપે આધ્યાત્મિક પદો ન બહાર પ્રકાશ્યાં છે. જૈન શાસ્ત્રોનો—જૈન ગ્રન્થોનો અનુભવ પ્રાપ્ત કરીને અમોએ અન્ય ધર્મીઓના હજારો ગ્રન્થોને વાંચી તેઓને સ્યાદ્વાદ સમ્યક્ત્વ દૃષ્ટિબળે સમ્યગ્‌રૂપે હૃદયમાં પરિણમાવ્યા છે. નંદિસૂત્ર વગેરે જૈનાગમોમાં કહ્યું છે કે સમ્યગ્‌દૃષ્ટિ જૈનોને મિથ્યાત્વીનાં રચેલા ધર્મશાસ્ત્રોને પણ સમ્યક્ત્વ રૂપે પરિણમાવવાની શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. તેવા સમ્યગ્‌દૃષ્ટિના બળે અમોએ બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ્વર આદિ અનેક દેવોને સ્યાદ્વાદદૃષ્ટિના રૂપકે ઘટાવ્યા છે અને આત્મામાં સર્વ દેવોને દેવીઓને અનેક રૂપોમાં ઘટાવ્યાં છે, તેનો આત્મજ્ઞાની વાચકોને સારી રીતે અનુભવ આવશે. જૈન સ્યાદ્વાદાધ્યાત્મસમ્યગ્‌દૃષ્ટિની પ્રાપ્તિના યોગે અમોએ જૈન આધ્યાત્મિક શાસ્ત્રોનાં રહસ્યોને ગુર્જર ભાષામાં ઉતારી અનેક જીવોને લાભ આપવા અનેક ગ્રન્થ રચના દ્વારા પ્રયત્ન કર્યો છે તેથી ગુણાનુરાગી મનુષ્યોને સારી રીતે લાભ મળે એવો નિશ્ચય છે. ગુણોની ઇર્ષ્યાવાળા ભક્તિદ્રોહી પ્રતિસ્પર્ધિઓને—દોષદૃષ્ટિઓને તો પાણીમાંથી પોરા કાઢવાની પેઠે સવળું પણ અવળું પરિણમે છે ને તેનો જવાબની પેઠે સ્વભાવ છે, અને જ્ઞા-

નાવરણીયાદિ કર્મની પરંપરા વધારીને સંસારમાં અનેક અવતારો ગ્રહે છે એમાં આશ્ચર્ય નથી. અધ્યાત્મજ્ઞાન પારા જેવું છે, પરંતુ તેની માત્રા કરવામાં આવે અને તેના અધિકારીઓ વિધિ પ્રમાણે વાપરે છે તો તેથી તેઓની આત્મશક્તિયોમાં વૃદ્ધિ થાય છે, પરંતુ અનધિકારીઓને તો તે અનુપયોગી છે. જે મનુષ્યો આસન્નભવ્ય છે અને ગુરુના પૂર્ણ શ્રદ્ધાલુ, ગુરુના વિચારોના અને આચારોની મૂર્તિયોરૂપ છે. ગુરુના ઉપદેશોના આશયોને પરિપૂર્ણ ભણનારા છે તેઓ ગુરુના આધ્યાત્મિક જ્ઞાનના આશયોને ગ્રહણ કરીને આત્માને સમ્યક્‌રૂપે દેખી શકે છે. પરંતુ નાસ્તિક નગુરા તો તેની ગંધ પણ પ્રાપ્ત કરવા શક્તિમાન્ થતા નથી.

શ્રી આનંદઘન પદભાવાર્થ સંગ્રહમાં અમોએ અધ્યાત્મજ્ઞાનની ઉપયોગિતા સંબંધી ઘણું લખ્યું છે તેથી તેનું અત્ર વિશેષ વિવેચન કરવામાં આવતું નથી. આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિએ શ્રીમદ્ આનંદઘનની શૈલીને અનુસરીને આત્માને પુરૂષનું રૂપક આપીને તથા જ્ઞાનપારણતિ-દર્શનપરિણતિ-સુમતિ અનુભવ દૃષ્ટિ-ચેતના દૃષ્ટિ વગેરેને સ્ત્રીનાં રૂપકો આપીને પરસ્પર પાત્રોનો વાર્તાલાપ વગેરે દર્શાવ્યો છે તે વાચકોના ખ્યાલમાં આવશે. આત્માને કૃષ્ણ, મહાદેવ, વિષ્ણુ, બ્રહ્મા, રામ વગેરે નામો આપવામાં આવ્યાં છે અને આત્માની જ્ઞાનપરિણતિ-આનંદરમણતા પરિણતિ વગેરેને રાધા-સીતા-પાર્વતિ-સરસ્વતી વગેરે રૂપકો આપીને આ ગ્રંથમાં અનેક ઠેકાણે તેનું વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. આધ્યાત્મદૃષ્ટિએ અમોએ ભજનસંગ્રહના પહેલા ભાગથી તે આઠ ભાગ પર્યંત અધ્યાત્મ વિષયમાં તેવાં પાત્રોનાં રૂપકોથી અધ્યાત્મ વિષયને વર્ણવ્યો છે. અધ્યાત્મ પાત્રોમાં આત્મા અને તેની સ્ત્રી શુદ્ધ ચેતના શુદ્ધ પરિણતિ-સુમતિ વગેરેમાં જે પ્રેમ વર્ણવ્યો છે તે શુદ્ધ પ્રેમ જાણવો. બાહ્ય વિષયમાં ભટકતી વૃત્તિયોને આત્મામાં સ્થિર કરવા માટે અને વિષયની વાસનારૂપ વિષનો નાશ કરવા માટે આત્માપર અને જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્ર પરિણતિ પર પ્રેમ કરવાનું બતાવ્યું છે તે શુદ્ધ પ્રેમ જાણવો. પરમાત્માની ભક્તિમાં શુદ્ધ પ્રેમની જરૂર છે. અશુદ્ધ પ્રેમથી અનેક કર્મો બંધાય છે અને તેથી ચોરાશીલાખ જીવયોનિમાં વારંવાર ભટકવું પડે છે માટે પાંચ ઇન્દ્રિયના ત્રેવીશ વિષયોમાંથી તથા નામમાંથી તથા શરીરમાંથી રાગભાવ ટળે, દેહાધ્યાસ ટળે અને સ્વયં આત્મા બ્રહ્મ છે એમ અનુભવ થાય તે માટે આધ્યાત્મિક પાત્રોદ્વારા શુદ્ધ પ્રેમનું વર્ણન કરી ઉપયોગિત્વ જણાવ્યું છે. આત્માપર પરિપૂર્ણ પ્રેમરૂચિ પ્રગટતાં નૈશ્ચયિક સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થાય છે. દેવ,

ગુરૂ, ધર્મપર આત્માપર પ્રેમ પ્રગટ્યા વિના કદી સમ્યક્ત્વની પ્રાપ્તિ થઇ ન
થતી નથી અને ભવિષ્યમાં થશે નહીં. આત્માપર પૂર્ણ પ્રેમ પ્રગટવાથી
ત્માની શોધ માટે સદ્ગુરૂની આવશ્યકતા સ્વીકારવી પડે છે અને આધ્યાત્મિ
ગ્રન્થોની આવશ્યકતા સ્વીકારવી પડે છે. અધ્યાત્મજ્ઞાનનાં ભજનોને-પદો
વાંચવી વખતે ગુરૂગમની ખાસ જરૂર પડે તેમ છે. કર્તાના આશયોનો પૂ
અનુભવ લીધા વિના અધ્યાત્મજ્ઞાનનાં પદોમાં ઉંડા ઉતરી શકાતું નથી અ
તેમજ વાંચતાં અનેક સ્થલે શંકાઓ રહે છે. જૈન આધ્યાત્મિક શાસ્ત્રોનો અ
અન્ય દર્શનીય આધ્યાત્મિક શાસ્ત્રોનો પરિપૂર્ણ અનુભવ પ્રાપ્ત કર્યો છે, એવા
અધ્યાત્મજ્ઞાનીઓની પાસેથી જે અધ્યાત્મ પદોમાં સમજણ ન પડે તેનો અનુ-
ભવ લેવો—અધ્યાત્મજ્ઞાનના પદોમાં પત્ર ૫૮૫ માં.

...સંતો સત્ બતલાવુંરે કે જેવું ગમતું તેવું તેવું ગાવું. એ હેડીંગવાળું
વિષયવાળું પદ આવેછે તેમાં આત્માને સર્વ વસ્તુરૂપે-દેવ દેવીઓ રૂપે વર્ણવેલો
છે. શ્રીરામતીર્થસ્વામીએ એક આધ્યાત્મિક વિષયનું પદ બનાવ્યું હતું.
રામતીર્થસ્વામીના નવ ભાગો જેણે વાંચ્યા હશે, તેને એ પદનો ખ્યાલ
આવશે. રામતીર્થસ્વામીના આધ્યાત્મિક પદનો અમોએ એ પદરૂપે અનુવાદ
કર્યો છે, પરંતુ જૈનદૃષ્ટિએ તે પદ સત્ય સમજવું નહીં. તો પણ અનેકાન્ત દૃષ્ટિ-
એ તે અનુવાદરૂપ પદના વિચારોને આત્મામાં અસ્તિનાસ્તિની અપેક્ષાએ ઘટા-
વી શકાય છે. કોઇ દૃષ્ટિએ આત્મા સ્વર્ગરૂપ છે, નરકરૂપ છે. ચઉદરાજ લોક-
રૂપ છે. આત્મામાં અન્ય જગત્ના સર્વ પદાર્થોનો નાસ્તિ ધર્મ રહ્યો છે. આત્મા
વિના બાકીનાં પાંચ દ્રવ્યો ગુણપર્યાયો અનંતા છે અને તે અનંતાગુણ પર્યાયો
સહિત પાંચ દ્રવ્યરૂપ જગત્ છે તે આત્મામાં નાસ્તિરૂપે કહ્યું છે, તેથી આત્માને
કાલરૂપ મહાકાલમાં રાત્રીરૂપ દિવસરૂપ કહેવામાં આવ્યો છે. સર્વ ધર્મના જે
જે ગ્રન્થો છે તે પણ જીવના જ્ઞાનપરિણતિનાં અંશોરૂપ સર્વ શાસ્ત્રોને પણ ઉ-
પચારે આત્મારૂપ કહ્યાં છે. અદ્વૈતવાદીઓ આત્માને એકતિ સર્વરૂપ માને છે
ત્યારે સ્યાદ્વાદ શાસ્ત્રો અનેકાન્તપણે અસ્તિ નાસ્તિ આદિ અનેક અપેક્ષાઓને
લઇ આત્મામાં સર્વને માની સર્વરૂપે ગુણ ગુણી અભેદે તથા પર્યાયી તથા અ-
સ્તિનાસ્તિ પર્યાયોના અભેદે આત્મામાં સર્વને માને છે. આત્મા ચંદ્રરૂપ છે,
સૂર્યરૂપ છે, સાગરરૂપ છે. સર્વ ધર્મના કર્તારૂપ છે ને પર્યાયોનો આત્મામાં અ-
ભેદ ઉપચાર કરીને અનેક નયોની અપેક્ષાએ રૂપકો ઘટાવ્યાં છે. અનેકાન્ત ન-
યની અપેક્ષાએ કથંચિત્ સર્વ રૂપકો તે આત્મામાં તે અનુવાદરૂપ પદમાં ઘટા-

વેલાં છે તે અનેકાન્ત દૃષ્ટિએ અનેકાન્તપણે સમજવાં પણ એકાન્ત સિદ્ધાંતરૂપે ન સમજવાં. તે પદમાં જે જે બાબતોરૂપે આત્મા સ્વયં છે એમ વર્ણવ્યું છે તે અનેક નયોની અપેક્ષાઓના જ્ઞાતા ગીતાર્થ અનુભવી વિના સ્યાદ્વાદશૈલીએ કથંચિત્ ઘટાવી શકાય નહીં માટે અમોએ તે અનુવાદરૂપે ફક્ત રાખેલું છે અને તેમાં કર્તા તરીકે નામ પણ દાખલ કર્યું નથી છતાં અનેક નયોની અધ્યવસાયોની અસ્તિ ધર્મનો અને અનંત નાસ્તિ ધર્મનો આત્મામાં સમાવેશ કરીને તથા અનંત અસ્તિધર્મને આત્મારૂપે કહીને તથા અનંત નાસ્તિ ધર્મને, ધર્મ અને ધર્મીના અભેદે આત્મારૂપ કહીને ઘટાવી શકવાનો અમારો અનુભવ છે. વાચકો તે પદને કોઇ ગીતાર્થ અધ્યાત્મજ્ઞાની તથા દ્રવ્યાનુયોગી ગીતાર્થ દ્વારા સમજશે તો તે અનુવાદિક પદને સ્યાદ્વાદ અધ્યાત્મ સ્વરૂપમાં ઘટાવી શકશે. પુરાણોની કેટલીક બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ્વર દેવોની બાબતોને જૈન અધ્યાત્મ સ્વરૂપથી સમજાવવા માટે તે પદપર વિવેચન કરીને સમજાવી છે. કેટલાંક કઠિન લાગે એવા પદોપર કેટલેક સ્થળે વિવેચન પણ કરવામાં આવ્યું છે તેનો ગુણાનુરાગી વાચકોને વાંચતાં ખ્યાલ આવશે.

આધ્યાત્મિક વિષયમાં જેટલું બ્રહ્માંડમાં અપેક્ષાએ તેટલું પિંડમાં એવો કુદરતીનિયમ દર્શાવ્યો છે. જેટલા બ્રહ્માંડમાં પદાર્થો છે તેટલા સર્વે પિંડમાં છે. તેથી બ્રહ્માંડના સર્વ પદાર્થોને અપેક્ષાએ આત્મારૂપે કહીને તે રૂપ પોતે આત્મા છું એમ કથવામાં આવે છે. સર્વ દ્રવ્યનો અને તેના ગુણ પર્યાયો છે તે સર્વે પરમેશ્વર આત્મજ્ઞાનમાં ભાસવાથી જ્ઞાનગુણના પર્યાયો છે. તેથી જ્ઞાન અને જ્ઞેયોનો અભેદ સંબંધ ગણીને તે આત્મારૂપ છે એમ કહેવામાં આવે છે અને તેથી અપેક્ષાએ સર્વ અસ્તિ નાસ્તિ પર્યાયરૂપ હું આત્મા છું એમ નયસાપેક્ષતાએ જ્ઞાનીઓ કથે છે. આત્મા પોતે રામ છે. આત્મા સ્વયં વિષ્ણુસ્વરૂપ છે. અનંતકાલથી જે જે પર્યાયો થયા, થાય છે અને ભવિષ્યમાં અનંત પર્યાયો કે જે અસ્તિનાસ્તિરૂપ થશે તે સર્વને ઉપચારે વા અભેદ સંબંધે કથંચિત્ આત્મારૂપ કહેવામાં અનેકાન્ત દૃષ્ટિએ વિરોધ આવતો નથી તે અપેક્ષાએ સર્વ પદાર્થરૂપ આત્મા કથંચિત્ જ્ઞાનદૃષ્ટિની આદિ અનેક અપેક્ષાએ છે એમ અધ્યાત્મજ્ઞાનીઓ-અનુભવજ્ઞાની જ્ઞાનીઓ કથે છે. વિશેષાવશ્યકમાં મતિજ્ઞાનના અધિકારમાં એક પરમાણુમાં સર્વ વિશ્વનો સમાસ થાતી અપેક્ષાએ કરવામાં આવ્યો છે. આત્માને અને ઈશ્વરને નયની દૃષ્ટિએ જુદારૂપ કથવામાં આવ્યો છે. અનેકાન્તશૈલીએ શુદ્ધ ગુણ પર્યાયરૂપ આત્માને જુદા કહેવામાં તથા સામાન્યતઃ આત્માને જુદા કહેવામાં આવ્યા છે.

કહ્યું છે કેન્દુસ દર્વેશ [illegible] પરમાત્મા [illegible] સમસ્ત કરનેવાલા ખુદા. આત્મા તે પરમાત્મા છે. આત્મારૂપ પરમાત્માને ઘણા ખુદા કહેવે. અનંત જ્ઞાન દર્શન આદિ ગુણરૂપ રંગને પામ્યું [illegible] આત્મા છે. આત્મારૂપ ખુદા ઓર રંગવાલા છે અર્થાત્ દુનિયાના જડરંગથી આત્મારૂપે ખુદાનો રંગ જુદા પ્રકારનો છે. આત્મારૂપ ખુદાનું અગમરૂપ છે મનબુદ્ધિથી આત્માની ગમ પડતી નથી. અનુભવજ્ઞાનથી આત્મારૂપ ખુદાનો સાક્ષાત્કાર થાય છે. આત્મારૂપ ખુદાની અકળગતિ છે. સર્વ પ્રકારની કલ્પનાઓથી ભિન્ન એવી આત્મારૂપ ખુદાની કળા છે. સાંખ્યના, ઉપાધી ખરા, નય ગરે સમાપ્તા, ષટ્કારકચક્રોપકારક, દર્શનગત [illegible], ખરા ॥ આત્મારૂપ ખુદામાં સર્વ દ્રવ્યગુણ પર્યાયરૂપ જ્ઞેયોનો ભાસ થાય છે તેથી તે સર્વ તેઓનો કથંચિત્ આત્મામાં સમાવેશ થાય છે એમ કથવામાં આવ્યું છે. આત્મારૂપ ખુદામાં અન્વયી એવા સર્વ ગુણોનો અને પર્યાયોનો સમાસ થાય છે. આત્મારૂપ ખુદામાં ગુણ પર્યાયરૂપ ગુણપર્યાય સૃષ્ટિનો ઉત્પાદ વ્યય થયા કરે છે. બાહ્ય ભાસ્ય દૃષ્ટિએ આત્મામાં જ્ઞાનજ્ઞેયાપેક્ષિ સર્વ પદાર્થો તથા સર્વ સૃષ્ટિ વેદાન્તીઓ અનંત કોટિ બ્રહ્માંડ કહે છે તે પણ સમાઈ જાય છે. આત્મામાં શુદ્ધ જ્ઞાનરૂપ અનંત નૂર વધ્યા કરે છે. આત્મારૂપ ખુદામાં ષટ્કારકો છે તેથી ષટ્કારક ચક્રનો સ્વામી આત્મા મનાય છે. આત્મારૂપ ખુદા અથવા સ્વયં કર્તા છે અને ગુણપર્યાયોના કર્મરૂપ સ્વયં છે. આત્મારૂપ ખુદા કરણરૂપ છે અને તે સંપ્રદાનકારકરૂપ તથા અપાદાનકારક રૂપ તથા અસંખ્ય પ્રદેશાધારરૂપ પ્રકારક છે; તેથી તે ષટ્કારક ચક્રોનો ધારક કહેવાય છે. ષટ્ગુણનું હાનિ વૃદ્ધિરૂપ ચક્ર અને ષટ્ વિભાગહાનિ વૃદ્ધિરૂપ ચક્રનો સમયે સમયે ધારક આત્મારૂપ ખુદા છે તે પરમાત્મા છે એમ વિશેષાવશ્યક તત્ત્વાર્થસૂત્ર, કર્મગ્રન્થ, કમ્મપયડી વગેરે ગ્રન્થોનો અનુભવ કરી અનુભવવું. આત્મા નિરંજન નિરાકાર અને વ્યક્તિની અપેક્ષાએ એક છે તેથી તે દલિલાન્લા કહેવાય છે. સર્વના આધારભૂત ખરેખર જ્ઞાનમાં સર્વ જ્ઞેયો ભાસે છે તેની અપેક્ષાએ આત્મારૂપ ખુદા છે. આત્માના અસંખ્ય પ્રદેશો છે. આત્માના એકેક પ્રદેશમાં અનંત જ્ઞાન ગુણ કહેલ છે તે એક સમયમાં ત્રણ કાલના પદાર્થોને જાણવાની શક્તિ ધરાવે છે તો સર્વ પ્રદેશોનું તો શું કહેવું !!! આત્માના એક પ્રદેશમાં જે અનંતજ્ઞાન રહ્યું છે તેમાં સર્વ વિશ્વનો જ્ઞેય પ્રકાશ થાય છે તેથી તે આધેયભૂત બનીને પ્રકાશે છે અને આત્માનું જ્ઞાન તે આધારભૂત થાય છે માટે જ્ઞાનમાં સર્વજ્ઞેય પદાર્થોનો ભાસ થાય છે તે દૃષ્ટિએ આત્મારૂપ ખુદા

અલ્લા સર્વ અનંત કોટિ પિંડરૂપ બ્રહ્માંડોનો આધારભૂત ગણાય છે. આત્મારૂપ ખુદાને વસ્તુતઃ નિરાકાર કહેવામાં આવ્યો છે તે પણ અપેક્ષાએ છે. વસ્તુતઃ આત્માને પણ અસંખ્યપ્રદેશરૂપ આકાર તો છે, પરંતુ ચક્ષુએ જે પુદ્ગલના આકારો દેખાય છે તેના કરતાં આત્મારૂપ ખુદાનો આકાર છે ભિન્ન છે, અને અત્યંત સૂક્ષ્મ છે. પરમાણુથી પણ અનંત ગુણ સૂક્ષ્મ છે તેથી આત્મારૂપ ખુદાને નિરાકાર કહેવામાં આવ્યો છે. આત્મારૂપ ખુદા છે તે શરીરમાં સર્વત્ર તલમાં તેલની પેઠે વ્યાપી રહેલો છે તેથી તે પિંડદષ્ટિએ વ્યાપક ગણાય છે તથા કેવલદષ્ટિએ બહારે વ્યાપક ગણાય છે, પરંતુ આત્માનો હૃદયમાં સાક્ષાત્કાર પ્રથમ થાય છે તેથી અપેક્ષાએ કહેવામાં આવે છે કે આત્મા, હૃદયમાં પ્રકાશે છે, આત્મા હૃદયમાં રહ્યો છે. હૃદયમાં શોધવાથી આત્મારૂપ ખુદાની પ્રાપ્તિ થાય છે. આ પ્રમાણે आत्मा रूप खुदा ના પદમાં સર્વ આધ્યાત્મિક દષ્ટિએ વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. પત્ર ૬૯૨ મામાં आत्मारूप अल्ला નું પદ છે, તેમાં પણ આવી આધ્યાત્મિક નયદષ્ટિએ अर्हं અરિહંતરૂપ પરમાત્માને अल्ला કહી માનીને તેનું અનેકાન્તદષ્ટિએ સ્વરૂપ આલેખ્યું છે. आत्मारूप अर्हं अरिहंत ને अल्ला એવા શબ્દથી સંબોધીને અનંત શુદ્ધ ગુણ પર્યાયમય આત્મારૂપ અલ્લાને વર્ણવ્યો છે. શ્રી હીરવિજયસૂરિ મહારાજે ऐसा जिन ऐसा जिन ऐसा जिन है. जाको चउद राजमें गम है. એ પદમાં અરિહંતને બાબા આદિમ ખુદા આદિ સ્વરૂપે સાપેક્ષ જૈન દષ્ટિએ વર્ણવ્યો છે, અને તેથી સ્યાદ્વાદદષ્ટિની મહત્તા જણાવી છે. અધ્યાત્મદષ્ટિએ આત્મા તો નયોની અપેક્ષાએ સર્વ દેવોનાં નામો અને દેવીઓના નામોરૂપે વર્ણવામાં આવે છે, આત્માના સ્વરૂપને તથા આત્માના ગુણપર્યાય સ્વરૂપને કહેનારાં અનેક ભાષાના અનેક સાંકેતિક નામોથી આત્માનું વર્ણન કરીને ચિત્તવૃત્તિને આત્મસંમુખ રાખવામાં આવે છે એજ સર્વજ્ઞાનીઓનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે, તે ઉદ્દેશને કેન્દ્રભૂત ગણીને જૈનાગમાવિરોધીપણે आत्मा ने अल्ला રૂપે વર્ણવ્યો છે, તેનો જૈન ગીતાર્થો અનુભવ કરી શકે છે અને આત્માની શુદ્ધતા કરવા પરિપૂર્ણ ઉપયોગ ધારણ કરે છે. આત્માનાં અનંત નામો પાડવામાં આવે અને તેથી આત્માના શુદ્ધોપયોગમાં રહેવાતું હોય તો અનેક ભાષામાં અનંત નામો હોય તેથી કોઇ જાતનો વિરોધ આવતો નથી. આત્માને આત્માની જ્ઞાનાદિ પરિણતિને પતિ–પત્ની રૂપ માનીને મિત્રરૂપ માનીને અનેક અધ્યાત્મજ્ઞાનીઓએ તેવાં પાત્રોને લોકોત્તર નવરસોવડે શણગાર્યાં છે કે, જેથી લૌકિક નવરસના રસિકોને આત્માના રસના રસિક બનાવી શકાય. આવી દૃષ્ટિએ અધ્યાત્મજ્ઞાનીઓ આત્માનુ વર્ણન કરે છે.

કૃષ્ણ, રામ, પાંડવ, કૌરવ વગેરે પાત્રોને અધ્યાત્મદૃષ્ટિએ ગણી તેમાં મહાયો-
ગનું ચિત્ર આપીને તેઓને અનુગમ ગણાવે છે. અધ્યાત્મજ્ઞાની શ્રીમદ્ ભગવદ્
ટંકારાવાળા આવી દૃષ્ટિએ આત્માને કૃષ્ણરૂપ માનીને ભગવદ્ગીતાના પાંડવી
અપેક્ષાએ પણ આધ્યાત્મિક અર્થ ઘટાવવા પ્રયત્ન કરે છે. જૈન આધ્યાત્મિક
જ્ઞાનમાં અગ્રગણ્ય છે, તેથી જૈન અધ્યાત્મજ્ઞાનીઓ વિશ્વના મનુષ્યોને આ રીતે
આત્માના શુદ્ધ ધર્મની સંમુખ કરવા આધ્યાત્મિક ગ્રંથોના ઉદ્ગારો દ્વારા પ્રયત્ન
કરે છે. અધ્યાત્મજ્ઞાન વિના પ્રાયઃ મોટા ભાગે વિશ્વમાં પ્રવર્તતા ધર્મોના વિ-
ચારોમાં અને આચારોમાં મલિનતા આવે છે.

અધ્યાત્મજ્ઞાન વિના ભક્તિયોગમાં અને કર્મયોગમાં માલિન્ય પ્રગટે છે.
અધ્યાત્મજ્ઞાનરૂપ ચક્ષુ વિના મનુષ્યો અંધની પેઠે પ્રવૃત્તિ કરે છે અને મત ભિન્ન-
તાથી મલિન થઈ અન્ય કુમાર્ગમાં ગમન કરે છે. અતએવ જૈન સ્યાદ્વાદ દૃષ્ટિએ
અધ્યાત્મજ્ઞાનનો પ્રચાર કરીને શ્રી વીરપ્રભુના વારસાનો હક્ક સર્વ જનોનો છે
એમ સિદ્ધ કરી બતાવ્યું છે. અધ્યાત્મજ્ઞાનના પ્રકાશ વિના વિશ્વવર્તિ મનુષ્યોનો
હૃદયાંધકાર ટળવાનો નથી. અધ્યાત્મજ્ઞાનના પદોમાં-ભજનોમાં ઉત્તમ ભાવ
આવવો જોઈએ. શરીર સુંદર હોય, પરંતુ આત્મા વિનાનું શરીર કંઈ કામનું
નથી. તદ્વત્ અધ્યાત્મ ભજનોના પદોના કાવ્યરૂપ શરીરમાં અધ્યાત્મજ્ઞાનરૂપરંગ
જો વહે છે તો તેથી તેની વાસ્તવિક મહત્તા અવબોધાય છે. શેલડીનો સાંઠો ગમે
તેવો સુંદર જાડો હોય, પરંતુ તે રસ વિના નકામો છે તેમજ જો અધ્યાત્મ ભજનોમાં
પદોમાં અંતર નાભિના ઊંડા જ્ઞાનના રસનો ઉભરો નથી, તે પણ પદો ભજનો
રસશૂન્ય બને છે. બાહ્યથી મનુષ્યને સ્વરૂપવાળો હોય અને તે આકારથી પણ સુંદર
હોય પરંતુ તેનો રજોગુણી તમોગુણી સ્વભાવ હોય છે તો તેની બાહ્યની શોભા
નકામી જાય છે તેની પેઠે અધ્યાત્મજ્ઞાનમાં ભજનોમાં પદોમાં અધ્યાત્મરસ ઉછ-
ળાવવો જોઈએ. બાહ્યની શોભામાં કંઈ ન્યૂનતા હોય પરંતુ જો ભજનોમાં
પદોમાં ભાવ સુંદર હોય છે તો તેનું સ્વાભાવિક રીતે આકર્ષણ ગ્રહણ થાય છે.
અતએવ અધ્યાત્મજ્ઞાનરસિકોએ ભાવની અલૌકિકતા ગ્રહવા રસિક બનવું જોઈએ.
શબ્દાલંકાર વિનાના પરંતુ નાભિથી ઊંડા સરલ શબ્દોથી બાલક પોતાની માતાને
પોતાના પ્રેમમાં તલ્લીન કરી દે છે, તેમ અધ્યાત્મ જ્ઞાનીઓ નાભિથી ઊંડા ભાવમય
શબ્દોવડે અધ્યાત્મના ઉદ્ગાર બહાર કાઢીને લોકોને આકર્ષે છે. અધ્યાત્મજ્ઞાનના
રસિક બનવા માટે પ્રથમ તો તેના પર અત્યંત રુચિધારણા કરવી જોઈએ. દેહં વા પાતયામિ
કાર્યં વા સાધયામિ. એવો પૂર્ણ નિશ્ચય હોવો જોઈએ. અધ્યાત્મજ્ઞાની ગુરુપર પૂર્ણ

[illegible]

[illegible]

[illegible]

વિનય કરવા સમર્થ નથી તથા સદ્ગુરૂનું મન રંજી શકતો નથી તે ગુરૂનો ઉપાસક બની શકતો નથી. જે મનુષ્ય, ગુરૂની આજ્ઞા પ્રમાણે આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા પ્રવૃત્તિ કરી શકતો નથી. તે આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી. ગુરૂના પર પૂર્ણ પ્રેમ અને પૂર્ણ શ્રદ્ધા પ્રગટે છે તો ભક્તિના ગુણો સહેજે પ્રગટી શકે છે. પરંતુ પૂર્ણ પ્રેમ અને પૂર્ણ શ્રદ્ધા પ્રાપ્ત કરવી મહાદુર્લભ છે. લોકના મુખ્યા ગ્રહણ સહેલ છે, પરંતુ સદ્ગુરૂ પર પૂર્ણ શ્રદ્ધા અને પૂર્ણ પ્રેમ ધારવો મહાદુર્લભ છે. સંસ્કૃત ગુરૂગીતામાં પ્રકાશ્યા પ્રમાણે ગુરૂનું સ્વરૂપ જેઓ સમજે છે. તેઓની શ્રદ્ધા અને પ્રીતિ પ્રતિદિન વધતી જાય છે. શિષ્યોપનિષદમાં કહ્યા પ્રમાણે શિષ્ય વા ભક્તના ગુણો પ્રાપ્ત કરવામાં આવે છે તો ગુરૂપર પૂર્ણ શ્રદ્ધા, પૂર્ણ પ્રેમ ધારીને પૂર્ણપદ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. પોતાના સ્વચ્છંદ વિચારો પ્રમાણે ચાલીને કોઇ સદ્ગુરૂને પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી. સદ્ગુરૂને દેખવા માત્રથી વા તેમની પાસે જવા માત્રથી કંઇ સદ્ગુરૂની પ્રાપ્તિ થઈ ગઈ એમ કોઇએ માની લેવું નહીં. જ્યાં સુધી સદ્ગુરૂને મન, વાણી અને કાયાથી પેલીપાર રહેલા શુદ્ધાત્મા રૂપ માન્યા નથી અને તેવી શ્રદ્ધાથી તેમને સેવ્યા નથી ત્યાં સુધી સદ્ગુરૂની પ્રાપ્તિ થઇ એમ કહેવાય નહીં. ચકલી વા કબુતર જ્યાં સુધી ઇંડાને પરિપૂર્ણ ન સેવે ત્યાં સુધી ઇંડામાંથી બચ્ચું નીકળતું નથી, તદ્વત્ શિષ્ય જ્યાં સુધી ગુરૂના પૂર્ણ વિચારોને પ્રાપ્ત ન કરે ત્યાં સુધી તે બહિરાત્મારૂપ ઇંડામાંથી અંતરાત્મારૂપ બચ્ચું થઈ શકે નહીં. અતએવ શિષ્યોએ—ભક્તોએ ગુરૂના સદ્વિચારોને સેવવા માટે તેમનાં પાસાં સેવવાં જોઇએ. ગુરૂનાં પાસાં સેવતાં કેટલાક અર્ધદગ્ધ મનુષ્યો ભ્રષ્ટ થઇ જાય છે. ગુરૂમહારાજની ઔદયિક પ્રવૃત્તિઓમાં પોતાની માન્યતા પ્રમાણે તેઓને દોષો લાગે છે. કાંતો ગુરૂમહારાજ તેઓને દૂર કરી દે છે. દેહાધ્યાસ ત્યાગ. વિષયવાસના ત્યાગ, આત્મનિષ્ઠા, ગુરૂવિશ્વાસ, ગુરૂપ્રેમ, વાસનાઓનો નાશ કરવાની તીવ્ર રૂચિ ઇત્યાદિ ગુણો પ્રાપ્ત કર્યા વિના કોઈ સદ્ગુરૂને ઓળખી શકતું નથી. વર્તમાનમાં સદ્ગુરૂને ઓળખવા મહાદુર્લભ છે. ગમે તેવા સદ્ગુરૂઓ થઇ ગયા હોય, પરંતુ તેઓ જે સમય વિદ્યમાન હતા તે વખતે પ્રતિપક્ષીઓ સામે હતા, તેમ દોષદર્શકો સામે હતા. દૂધમાંથી પૂરા કાઢનારા જેવા કેટલાક તેમની પાસે આવનારા હતા. કેટલાક તેમની આંખો પાસે આવ્યા હતા. તેમના શરીર પાસે આવ્યા હતા. કેટલાક તેમની માલમત્તા પાસે આવ્યા હતા. કેટલાક તેમનામાં દોષ નહિ છતાં દોષોને સ્થાપન કરવાની પ્રવૃત્તિ કરવા આવેલા હતા. પરંતુ અલ્પ મનુષ્યોએ તેમના આત્માને ઓળખ્યો હતો. પશ્ચાત્

તેઓની પાછળથી સ્તુતિ કરનારાઓ તો ઘણા થયા. અવતારી તીર્થંકરો વ-ગેરેના સંબંધમાં એવું બન્યા કરે છે તો વર્તમાનમાં સદ્ગુરૂને પારખનારા અને તેમની ઉપાસના કરનારા તો બધા કયાંથી હોઈ શકે? સદ્ગુરૂઓ કરતાં અસદ્ગુ-રૂઓને ગુરૂઓ તરીકે માનનારા ઘણા હોય છે. જેટલા સદ્ગુરૂઓના રાગી હોય છે તેટલા જ બલ્કે તેથી વિશેષ મનુષ્યો વર્તમાનમાં અનેક પ્રસંગોથી તેમના કર્માનુસારે પ્રતિપક્ષી દોષદૃષ્ટિ બનેલા હોય છે. મનુષ્યોનો મોટો ભાગ ગુણુ કર-તાં અવગુણને દેખનારો હોય છે. આ પ્રમાણે હોવાથી વર્તમાનમાં સદ્ગુરૂને પા-રખવા અને પશ્ચાત્ તેમની સેવામાં સર્વ સ્વાર્પણ કરવું એ ધાર્યા કરતાં વિશેષ મુશ્કેલ કાર્ય છે.

શિષ્યની દશા પ્રાપ્ત કરવામાં પણ ગુરૂઓની પરીક્ષાની કસોટીમાંથી પસાર થવું એ મુશ્કેલ કાર્ય છે. શ્રી સદ્ગુરૂઓ શિષ્યોની-ભક્તોની યોગ્યતાનો અનુભવ કરે છે, ત્યારે તેઓ શિષ્યોપર ભક્તોપર કૃપાદૃષ્ટિ ધારણ કરી શકે છે. યોગ્ય પાત્ર શિષ્ય વા ભક્તનેજ ગુરૂઓ અધ્યાત્મજ્ઞાન આપે છે. જેનામાં લઘુતા હોય છે, દેવલોકનાં અને મનુષ્યનાં સુખ ભોગવવા માટે ઇચ્છા નથી, જેઓ દેહાધ્યા-સ ભૂલીને બ્રહ્મભાવ ધારણ કરવા અત્યંત રૂચિવાળા થયા છે, જેઓ ગુરૂ માટે પ્રાણ આપવામાં જરા માત્ર અચકાય તેવા નથી, જેઓ બોલ્યા પ્રમાણે પાળવા-વાળા છે, જેઓ નિર્દંભી છે, જેઓ ગુરૂને ખરા અંતઃકરણથી ચ્હાય છે અને ગુરૂની ભક્તિથી કદાપિ પાછા પડે એવા નથી તેવા મનુષ્યો સદ્ગુરૂની ભક્તિના અધિકારી બને છે અને તેવા લાયક શિષ્યોને અને ભક્તોને ગુરૂઓ અધ્યાત્મજ્ઞાન આપે છે. ભક્તિમાં, સેવામાં, કર્મયોગમાં સ્થિર પ્રજ્ઞાવાળાને ગુરૂઓ અધ્યાત્મજ્ઞાન સમર્પી શકે છે. અધ્યાત્મજ્ઞાન પામીને જે ઉદાસ, શુષ્ક ન બને એવો હોય તેને અધ્યાત્મજ્ઞાન આપવું જોઇએ. અધ્યાત્મજ્ઞાનનાં શાસ્ત્રોના વાચન માત્રથી અધ્યા-ત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થતી નથી. પરંતુ જેના હૃદયમાં સજીવન અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રગ-ટયું છે તેવા ગુરૂને પ્રાપ્ત કરી ગુરૂમંત્ર ગ્રહીને અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. દીવાથી દીવો પ્રગટે છે એ ન્યાય પૂર્વક સજીવન અધ્યાત્મજ્ઞાની ગુરૂથી સજીવન અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. જેઓ ભક્તિવડે પરિપક્વ થયા નથી તેઓ અધ્યાત્મજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી ગુરૂની ભક્તિમાં એક સરખી પરિણામ-ની ધારા વધે વા પ્રતિદિન પ્રતિક્ષણ ભક્તિની ધારા વધતી જાય અને પ્રતિકુલ સંયોગોમાં પણ કમલના નાલની પેઠે ભક્તિના પરિણામની વૃદ્ધિ થાય તો અવ-બોધવુ કે—આવો શિષ્ય યોગ્ય થયા છે અને તેઓ અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરીને

મુક્ત થવાનાજ. જે મન, વચન અને કાયાથી પૂર્ણ પ્રેમપૂર્વક તથા
પૂર્વક ગુરૂની ભક્તિ કરે છે અને સંકટના સમયમાં, વિપત્તિના સમ
શાંતીએ સહવાનો પ્રસંગ કદાપિ આવે ત્યારે ગુરૂના પૂર્ણ પ્રેમ શ્રદ્ધાથી
તે સદ્ગુરૂનો સત્ય ભક્ત બની શકે છે. મત્યા ત્યારે જુદાર, ગમગમ જે
પણીયો પ્રેમ જેનામાં છે, તે મત્યભક્ત બની શકતો નથી. જે ગુરૂની
સાથ છે, સામો પક્ષ તાણે છે, ગુરૂના પર પોતાના વચનની સત્તા જમ
યત્ન કરે છે, ગુરૂને શિખામણ આપવા તૈયાર થઈ જાય છે, ગુરૂમાં દીન
માને છે, પોતાના વિચારો પ્રમાણે ગુરૂ ચાલે એવી ઇચ્છા મતાવે છે,
ઠપકો આપે છે તો સામું બોલે છે, ગુરૂની નિન્દા કરનારાઓમાં ભળી
અને બાહ્ય સ્વાર્થો સાધવા લક્ષ્ય આપે છે તે સદ્ગુરૂની ભક્તિ કરનારો
શકતો નથી. જેને ગુરૂનાપર દોષોની શંકા થાય છે, ગુરૂના સંબંધી દોષો
રેના શલ્યથી જે ગુરૂ સાથે ખુલાસો કરી નિઃશલ્ય થતો નથી તે ગુરૂનાં
કરવા સમર્થ થતો નથી, અને તેવી દશા છે, ત્યાંસુધી તે ભક્ત વા શિષ્ય
શકતો નથી. પોતાના વ્હાલા પુત્રના કરતાં અને વ્હાલી સ્રીના કરતા
અનંતગણો પ્રેમ વા શ્રદ્ધા શ્રી સદ્ગુરૂપર થાય છે, ત્યારે શ્રી સદ્ગુરૂની ભ
કરી શકાય છે. તથા ભક્ત બની શકાય છે. આવી દશા પ્રાપ્ત કર્યા વિના શ્રી
ર્ગુરૂની કૃપા મેળવી શકાતી નથી. સર્વ પ્રકારની વાસનાઓની અશાંતિનો ના
કરવા માટે યોગ્ય એવા આત્મજ્ઞાના ગરની શુદ્ધ ભાવથી જે સેવા કરે છે તે અ
ધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરીને નિષ્કામકર્મયોગીપદને પ્રાપ્ત કરી શકે છે. અન્યો
ભક્તો, શિષ્યોએ પરમાત્મપદ મેળવવા માટે શ્રી સદ્ગુરૂની ઉપાસના–ભક્તિ
પૂર્ણ ભક્તિ હોય છે તો ગુરૂએ નહીં કથેલ એવા અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું જોઇએ. ગુરૂપર જે
નના અનુભવોની સહેજે પ્રાપ્તિ થાય છે. કહ્યું છે કે—યસ્યદેવે પરાભક્તિ, યથા
દેવે તથા ગુરૌ, તસ્યૈતે કથિતાહ્યર્થાઃ પ્રકાશન્તે મહાત્મનઃ ॥ માન, કીર્તિ, પ્રતિષ્ઠા,
નામ રૂપનો મોહ, કામાદિ વાસના વગેરેનો ત્યાગ કરીને જે શ્રી સદ્ગુરૂની નવધા
પ્રકારે વા ત્રણ પ્રકારે ઉપાસના કરે છે, ગુરૂની વૈયાવૃત્ય કરવામાં પ્રસન્ન મનથી
વર્તે છે, ગુરૂની આજ્ઞા પ્રમાણે પ્રવૃત્તિમાં જે સંતોષ–આનંદ અનુભવે છે તેવા
ભક્ત શિષ્યના હૃદયમાં સહેજે અધ્યાત્મજ્ઞાનનો પ્રકાશ થાય છે અને સર્વ કર્ત-
વ્ય કર્મો કરવામાં કર્મયોગીપણું રહે છે, ગુરૂની ભક્તિ છે તે ત્યાંસુધી

છે, તેનાથી સર્વ પ્રકારનાં મોહવૃત્તિયોમાં વિઘ્ન ઉતરે છે અને આત્માની સત્વર શુદ્ધિ થાય છે. શિષ્યોમાં કેવા ગુરુ હોવા જોઇએ, તેનું આ પુસ્તકમાં આતુલ-ત્વિક ઉદ્ગારોથી પરોક્ષદ્વારા વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. શ્રીસદ્ગુરુની નિષ્કામ-પણે સેવા કરનારાઓનો ઉદ્ધાર થાય છે. ગુરુની ભક્તિ સેવા કરીને જે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવામાં આવે છે તેનો કદાપિ નાશ થતો નથી. ગુરુની ભક્તિમાં અપૂર્વ શક્તિ રહેલી છે કે જેથી ભક્તોનો આત્મા પ્રકાશિત થયા વિના રહેતો નથી. જેને સ્વપ્નમાં પણ ગુરુ સંબંધી ઉત્તમ ભક્તિભાવ જામેલો રહે છે અને તેનો કરોડો જાતની પરીક્ષાઓ પણ નાશ થતો નથી તેનો આત્મા તેજ પરમાત્મારૂપે બને છે. ભક્તિથી જે મળે છે તે કોઇનાથી મળતું નથી. પરંતુ સુજ્ઞોએ અવબોધવું જોઇએ કે ભક્તિનું પ્રથમ પગથીયું પ્રેમ છે.

प्रेमलक्षणा भक्तिः

પ્રેમ, રાગ, સ્નેહ ઇત્યાદિ પ્રેમના પર્યાયો છે. પ્રેમ બે પ્રકારનો છે. પ્રશસ્યપ્રેમ અને અપ્રશસ્યપ્રેમ. શુદ્ધ દેવ, ગુરુ, ધર્મપર, આત્માઓપર જે પ્રેમ થાય છે તેને પ્રશસ્યપ્રેમ કહેવામાં આવે છે અને વિષયોપર કામની વાસનાથી જે પ્રેમ થાય છે, તેને અપ્રશસ્ત પ્રેમ કહેવામાં આવે છે. જે પ્રેમથી સંસારમાં જન્મ, જરા, મરણની પરંપરા વધે છે, એવો બાહ્ય પદાર્થોપર જે પ્રેમ-રાગ થાય છે તેને અપ્રશસ્યપ્રેમ કહેવામાં આવે છે. જે પ્રેમથી માન, માયા, લોભ, ક્રોધ, કામ, ઈર્ષ્યા, ક્લેશ, સ્વાર્થ, દગાબાજી, હિંસા, અસત્ય, વિશ્વાસઘાત, વ્યભિચાર વગેરે પાપકર્મોને ઉત્તેજન મળે છે તેને અપ્રશસ્યપ્રેમ કહેવામાં આવે છે. જે પ્રેમથી મોહની વૃદ્ધિ થાય છે, સંસારમાં કંચન-કામિની વિષયોપભોગ વગેરે સારભૂત છે એવું જણાય છે, તેને અપ્રશસ્યપ્રેમ કહે છે. માતા, પિતા, સ્ત્રી વગેરે પર જે પ્રેમ થાય છે, તે વ્યાવહારિક નૈતિક પ્રેમ છે. આત્માની શુદ્ધતા માટે અને કામ, ક્રોધ, લોભ, મત્સર આદિ દોષોને નાશ કરવા માટે જે જે ઉપયોગી આલંબનો જેવાં કે ગુરૂઓ, સન્તો, દેવો, ધર્મ, વ્રતો, પુસ્તકો વગેરે પર થનાર પ્રેમને પ્રશસ્ય રાગ યાને પ્રેમ કહેવામાં આવે છે. પ્રશસ્ય પ્રેમમાં વિષયની વાસના હોતી નથી, કામવાસના હોતી નથી, વ્યભિચારનો ગંધ માત્ર પણ તેનો નથી. સ્વાર્થ, દગલબાજી, અસત્ય, ચોરી, હિંસા વગેરે પાપોની વિચાર માત્રથી પણ પ્રવૃત્તિ હોતી નથી તેને પ્રશસ્ય પ્રેમ કહેવામાં આવે છે. દેવ, ગુરુ, આચાર્ય, ઉપાધ્યાય, સાધુ અને સમાન ધર્મીપર ધર્માર્થે થતા પ્રેમને પ્રશસ્ય લોકોત્તર પ્રેમ કથવામાં આવે છે. પ્રશસ્ય પ્રેમ વિના સમ્યક્ત્વ વગેરે ગુણોની પ્રાપ્તિ

તથા શુદ્ધિ થતી નથી. આવા પ્રશસ્ય પ્રેમ વિના ધમ પર, ગુરૂપર અને દેવપર મન ચોંટતું નથી અને ધર્મકાર્યોમાં મન સ્થિર થતું નથી. આત્મારૂપ કૃષ્ણની અસંખ્યાતી વૃત્તિયોરૂપ ગોપીયોમાં જો અશુદ્ધ પ્રેમ પ્રગટે છે તો તેથી નરકાદિ દુઃખો પ્રાપ્ત કરવાં પડે છે અને આત્મારૂપ શ્રીકૃષ્ણની અસંખ્યાતી મનોવૃત્તિયો-રૂપ ગોપીયોમાં વિષય વાસના રહિત - શુદ્ધાત્મકૃષ્ણપર શુદ્ધ પ્રેમ પ્રગટે છે, તો તેથી આત્માની પરમાત્મ દશા થાય છે અને જ્ઞાનાદિ અનંતગુણો રૂપ ગોપીયો-ની શુદ્ધતા થાય છે. દેવ, ગુરૂ, ધર્મ પર પ્રશસ્ય પ્રેમ પ્રગટવાથી પ્રેમદ્વારા ગુર્વા-દિની આરાધના થાય છે. અમોએ અનેક પદોમાં–ભજનોમાં, પ્રેમનું સ્વરૂપ દ-ર્શાવ્યું છે તે આવું પ્રશસ્ય પ્રેમ અને શુદ્ધપ્રેમનું સ્વરૂપ અવબોધવું. પરંતુ વૈષયિક કામાદિ પર થતા પ્રેમનો તો સ્વપ્નમાં પણ ત્યાગ કરવો જોઇએ. પાંચ ઇન્દ્રિયના ત્રેવીશ વિષયોમાં થતા પ્રેમને અશુદ્ધ પ્રેમ કહેવામાં આવે છે તેનો તો આત્માર્થી મનુષ્યોએ ત્યાગ કરવો જોઇએ અને આત્માપર, પરમાત્માપર થતા કામાદિ વિકાર રહિત શુદ્ધ પ્રેમનો આદર કરવો જોઇએ.

જે ગુરૂઓ બનીને પંચેન્દ્રિયના ત્રેવીશ વિષયોના ભોગ માટે પ્રેમલક્ષણ ભક્તિનું સ્વરૂપ દર્શાવે છે, તેઓ વિષયના દાસ જાણવા, પણ પરમાત્માના સેવકો ન જ જાણવા. શૃંગારિક–વૈષયિક પ્રેમની કિંમત તો દેવ, ગુરૂ, ધર્મ અને આત્મા આગળ એક કોડીની પણ નથી. અમારાવડે પ્રતિપાદ્ય પ્રેમ તો જ્યાં ત્યાં પરમાત્મસ્વરૂપમા સાહાય્યીભૂત પ્રશસ્ય પ્રેમ જાણવો. સર્વ પ્રકારની વૈષયિક વાસ-નાનો નાશ કરનાર દેવ, ગુરૂ, ધર્મપર થતો પ્રેમ છે તે પ્રશસ્ય પ્રેમ છે. અપ્રશસ્ય પ્રેમનો નાશ કરવો હોય તો દેવ, ગુરૂ, ધર્મ પર પ્રેમ ધારણ કરવો જોઇએ. દેવ, ગુરૂ, ધર્મપર શુદ્ધાત્માપદ પ્રેમ ધારણ કરતાં જ્ઞાનાગ્નિવડે પ્રેમમાં જેટલી અશુ-દ્ધતા–મલિનતા હોય છે, તેનો નાશ થાય છે. માટે પ્રેમલક્ષણા ભક્તિવડે દેવ, ગુરૂ, ધર્મની આરાધના કરવી જોઇએ જે અષ્ટાદશદોષરહિત હોય છે, તે દેવ જાણવા. પંચ મહાવ્રતના પાલક–જિનાજ્ઞા પ્રમાણે પ્રવર્તક શ્રી સદ્‌ગુરૂ જાણવા અને વીત-રાગ સર્વજ્ઞ કથિત શ્રુતધર્મ અને ચારિત્રધર્મ તે ધર્મ જાણવો. એ પ્રમાણે દેવ, ગુરૂ, ધમ પર પ્રેમ ધારણ કરવાથી શ્રદ્ધાતત્ત્વની દૃઢતા થાય છે. શ્રદ્ધા અને પ્રેમને પરસ્પર નિકટનો સબંધ છે. જ્યા શ્રદ્ધા હોય છે, ત્યાં પ્રેમ હોય છે, અને જ્યાં પ્રેમ હોય છે, ત્યા શ્રદ્ધા હોય છે. જેનાપર પ્રેમ થતો, નથી તેનાપર શ્રદ્ધા ચોંટતી નથી, માટે પ્રેમની સર્વ પ્રકારના ધર્મની આરાધનામાં આવશ્યકતા સિદ્ધ કરે છે માટે અમોએ ભજનોમા–પદોમા પ્રેમની ઉપાદેયતા અવબોધાવી છે. આ-

ત્માપર પ્રેમ પ્રગટતાં વૈષયિક પ્રેમનો-કામનો નાશ થાય છે. જ્યાં શુદ્ધપ્રેમ છે ત્યાં કામ હોતો નથી, અને જ્યાં કામવાસના છે, ત્યાં શુદ્ધ પ્રેમ નથી. રામ અને કામરૂપી રાવણનો મેળ મળી શકે નહીં. આત્માના અનંતગુણો અને અનંત પર્યાયોની શુદ્ધિ કરવા માટે શુદ્ધપ્રેમ પ્રગટાવવાની જરૂર છે. શુદ્ધપ્રેમનો આવિર્ભાવ થતાંની સાથે વિષયવનમાં મન ભટકતું નથી, અને મનરૂપ હનુમાન છે તે આત્મારૂપ રામ વિના અન્યની સેવા કરવાને તલ્લીન થાય છે, માટે શુદ્ધપ્રેમની આવશ્યકતાનો સ્વીકાર કરીને શરીર-નામ-રૂપપર થતા અશુદ્ધપ્રેમરૂપ મોહનો ત્યાગ કરવો જોઇએ. શુદ્ધપ્રેમથી ગુરૂદેવની ભક્તિ, સેવા, ઉપાસના કરતાં અને ગુરૂદેવના આત્માની સાથે તન્મયપણે પરિણમતાં અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રગટે છે અને તેથી સ્વાધિકારે સર્વ કર્તવ્યકર્મો કરવામાં નિર્લેપકર્મયોગીપણું પ્રાપ્ત થાય છે. જેને સાંસારિક પદાર્થોપર અત્યંત કામના છે તેને નિષ્કામકર્મયોગીપણાની પ્રાપ્તિ થતી નથી. અજ્ઞાનીઓને નિર્લેપકર્મયોગીપણું પ્રાપ્ત થતું નથી. અધ્યાત્મજ્ઞાનીઓને નિષ્કામકર્મયોગીપણું પ્રાપ્ત થાય છે, માટે ભવ્યમનુષ્યોએ પ્રેમપૂર્વક સદ્ગુરૂની સેવા, ભક્તિ, ઉપાસના કરીને અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું જોઇએ.

अध्यात्मज्ञानपूर्वक योगज्ञान.

જે અધ્યાત્મજ્ઞાનપૂર્વક યોગજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરે છે, તેને અષ્ટસિદ્ધિયો અને નવનિધિયોનો મોહ પ્રાપ્ત થતો નથી. અધ્યાત્મજ્ઞાનને राजयोग-सहजयोग કહેવામાં આવે છે. અધ્યાત્મજ્ઞાનના સમાન આ વિશ્વમાં અન્ય કોઈ મહાન્ યોગ નથી. અધ્યાત્મજ્ઞાનયોગ અર્થાત્ રાજ્યોગ આગળ હઠયોગ તો કંઇ હિસાબમાં નથી. અધ્યાત્મજ્ઞાન વિનાના હઠયોગીઓ-ઋષિઓ-તપસ્વીઓ કામાદિ વિષયમાં લપટી પડ્યા. અનેક હઠયોગી ઋષિયોએ અનેક મનુષ્યોને શાપ આપ્યા અને તપફળથી ભ્રષ્ટ થયા. અધ્યાત્મજ્ઞાનને સહજયોગ-રાજ્યોગ કહેવામાં આવે છે. અધ્યાત્મજ્ઞાનબળ અને વૈરાગ્યબળ વિના અહંતા-મમતા-કામવાસના વગેરેનાં મૂળોનો સર્વથા નાશ થતો નથી. હઠયોગવ્રતધારીઓ વનમાં ઋષિ બનીને પણ અંતે આસક્તિના ઉપાસકો બન્યા છે, માટે અધ્યાત્મજ્ઞાનપૂર્વક હઠયોગનાં ઉપયોગી તત્ત્વોને કારણ પ્રસંગે સેવવાં જોઇએ. રાજ્યોગની આગળ હઠયોગની તો કોડી જેટલી કિંમત છે. હઠયોગી ઇન્દ્રિયોને-વાસનાઓને એકદમ દબાવી દે છે પણ તેનો નાશ કરી શકતો નથી, ઉલટું તે વાસનાઓના-ઇચ્છાઓના દાસ બનતો જાય છે. માટે જ્ઞાનાવરણીયાદિ અષ્ટકર્મોનો નાશ કરવા માટે અધ્યાત્મજ્ઞાન પૂર્વક હઠયોગાદિનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું જોઇએ બાળજીવોને હઠયોગ ઉપકારી થય

પડે છે પણ તે એકાન્તે તો નહી. યમ, નિયમ, આસન અને પ્રાણાયામ એ ચાર અંગોનો હઠયોગમાં સમાવેશ થાય છે અને પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન અને સમાધિનો રાજયોગમાં સમાવેશ થાય છે. યમની સિદ્ધિ થયા પશ્ચાત્ નિયમની સિદ્ધિ થાય છે, આસનનો જય થવાથી રાજયોગમાં ઘણી મદદ મળે છે, પૂરક—કુંભક—રેચક પ્રાણાયામને ઊર્ધ્વ, તિર્યગ્ અને અધોહર કહેવામાં આવે છે. ઈડાને ગંગા, પિંગલાને યમુના અને સુષુમ્ણાને સરસ્વતી કહેવામાં આવે છે. ત્રિપુટીને કાશી વગેરે પ્રયાગ કહેવામાં આવે છે. ડાબી નાસિકામાંથી ચંદ્ર વહે છે અને જમણી નાસિકામાંથી સૂર્ય વહે છે. બ્રહ્મરંધ્રને વૈકુંઠ, ગોલોક—બ્રહ્મલોક સિદ્ધસ્થાન કહેવામાં આવે છે. આખા શરીરને ચૌદરાજલોક કહેવામાં આવે છે. શરીરમાં નાભિથી ઉપર સાતરાજલોક રહેલા કહેવામાં આવેલા છે અને નીચે સાતરાજલોક કહેવામાં આવ્યા છે. શરીરમાં રહેલી ચિત્તવૃત્તિને પ્રકૃતિ કહેવામાં આવે છે અને જીવને પુરુષ કહેવામાં આવે છે. આધાર, સ્વાધિષ્ઠાન વગેરે શરીરમાં ષટ્ચક્રો કહેવામાં આવ્યાં છે અને તેમાં ધ્યાન ધરવાથી સુષુમ્ણાનાડીનું ઉત્થાન થાય છે અને મેરુદંડમાં પ્રાણનું વહન થાય છે. બરડાના કરોડના ભાગને મેરુ કહેવામાં આવે છે. ઇડા અને પિંગલામાં વારાફરતી પૃથ્વી, અપ્, તેજસ્, વાયુ અને આકાશ એ પાંચ તત્ત્વ વહ્યા કરે છે. આખા દિવસમાં એકવીશ હજાર અને છસેં શ્વાસોચ્છ્વાસ વહ્યા કરે છે. શરીરમાં વાયુ, કફ અને પિત્તની નાડીઓનું પ્રતિપાદન કરવામાં આવ્યું છે. વાયુ, પિત્ત અને કફનું સામ્ય થતાં સાત્વિક પ્રકૃતિ થાય છે. નાભિકમળમાં જે ધ્યાનવૃત્તિ રાખવામાં આવે છે તેને સુરતા કહે છે, નાભિમાં જે પ્રકાશ થાય છે તથા ત્રિપુટીમાં પ્રકાશ થાય છે તેને ઝગમગ જ્યોતિ કહેવામાં આવે છે. ચોરાશી જાતના આસનોવડે પ્રાણનો જય કરવામાં આવે છે. પતંજલિના વખતમાં ચોરાશી જાતના આસનો નહોતાં, ગોરખના સમયમાં અને મત્સ્યેન્દ્રના સમયમાં ઘણાં આસનો વધ્યા, કાલાન્તરે મુદ્રાઓ પણ વૃદ્ધિ પામવા લાગી અને પ્રાણાયામના ભેદો પણ વધવા લાગ્યા. વેદોમાં અને દશ ઉપનિષદોમાં અનેક આસનોની અને પ્રાણાયામની વ્યાખ્યા કરવામાં આવી નથી. શ્રીમહાવીરસ્વામીના સમયમાં હઠયોગની પ્રક્રિયાઓનું વિશેષ વર્ણન જણાવામાં આવતું નથી. હઠયોગની તે સમયે પ્રવૃત્તિ હશે પરંતુ તે ગુપ્ત રાખવામાં આવેલ હોય એમ લાગે છે. અમારા બનાવેલા યોગદીપક નામના પુસ્તકમાં યોગના આઠ અંગોનું વિસ્તારપૂર્વક વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે તેથી યોગજ્ઞાનના જિજ્ઞાસુઓએ વિશેષ જ્ઞાનાર્થે યોગદીપકનું વાચન કરવું. અધ્યાત્મજ્ઞાનનો પરિપાક થતાં યોગજ્ઞાન અને તેની પ્રવૃત્તિથી આત્માની શુદ્ધિમાં ઉપકાર થાય છે અમોએ ભ-

જનપદ સંબંધમાં યોગનાં અનેક ગ્રંથ તથા ભજનો બનાવ્યાં છે, તેમાંથી ઉપ-
યુક્ત વિષયો સાર મદદ અને ગુરુગમ પૂર્વક તેનો યોગ્ય અભ્યાસ કરવો. સં.
૧૯૬૦ ની સાલથી અમોએ અષ્ટાંગયોગની આરાધનામાં વિશેષ પ્રવૃત્તિ કરી
હતી, કેવલકુંભક પ્રાણાયામ કરીને ભાનીનો હઠયોગ દૂર કર્યો હતો તેથી પ્રાણા-
યામ વગેરે પર વિશેષ પ્રવૃત્તિ થઈ હતી. અમારો અનુભવ એવો છે કે અધ્યાત્મ
જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરીને યોગજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ કરવી.

કર્મયોગ અને કર્મયોગી.

યોગઃ કર્મસુ કૌશલમ્. કર્તવ્ય કર્મો કરવામાં નિર્લેપ રહીને, જે પ્રવૃત્તિ
કરવી તેને કર્મયોગ કહેવામાં આવે છે. જૈનશાસ્ત્રોમાં કર્મયોગીને ક્રિયાયોગી
કહેવામાં આવે છે. સાધુની અવસ્થામાં વા ગૃહસ્થાવાસમાં સર્વ કર્તવ્ય પ્રવૃ-
ત્તિઓ કર્યા વિના છૂટકો થતો નથી. સર્વ કર્તવ્યકર્મો કરતાં રાગ અને દ્વેષાદિક
દોષો પ્રગટ્યા વિના રહેતા નથી તેથી કર્મ પ્રવૃત્તિઓમાં રાગદ્વેષ થતાં કર્મબંધનથી
બંધાવાનું થાય છે. રાગદ્વેષ વિના કર્મ કરવામાં નહિ સર્વ કાર્યો કરવામાં આવે
તે માટે અધ્યાત્મજ્ઞાનની જરૂર છે, માટે અમારી માન્યતા એવી છે કે અધ્યાત્મ-
જ્ઞાન યોગીજ સત્ય કર્મયોગી બને છે. જૈનાગમોમાં ભરતચક્રવર્તી શ્રેણિક
વસ્તુપાલ તથા દત્ત ઇત્યાદિ ઘણાં જ્ઞાનપૂર્વક કર્મ કરવાની સિદ્ધિને વર્ણવેલ છે.
કેટલાક શંકરાચાર્યના અનુયાયીઓ માને છે કે અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કર્યા પશ્ચાત્
ક્રિયાની જરૂર નથી, પરંતુ તે અયોગ્ય છે. લોકમાન્ય તિલકે કર્મયોગની કર્મયોગ
રહસ્યમાં સિદ્ધિ કરી બતાવી છે, પરંતુ લો. મા. તિલકના વિચારોમાં અમારે
એટલું જ કહેવાનું છે કે ભગવદ્ગીતામાં જ્ઞાનયોગ અને કર્મયોગ એ બેની
સિદ્ધિ કરવાની આવી છે પરંતુ તેમણે કર્મયોગની સિદ્ધિ કરી નથી જ્ઞાન અને
[illegible]

પાર્થે મનુષ્યોએ કર્મયોગ ગ્રન્થ વાંચવો. લો. મા. તિલકે જેમ કર્મયોગ ગ્રન્થ બહાર પાડીને લોકોને કર્મયોગનું સ્વરૂપ જણાવ્યું છે તેમ અમોએ ગુરૂમહારાજ શ્રી સુખસાગરજી મહારાજની શરીરના ત્યાગ સમયની આજ્ઞાથી કર્મયોગની આવશ્યકતા સિદ્ધ કરવાની પ્રવૃત્તિને સિદ્ધ કરી કર્મયોગ ગ્રન્થ રચ્યો છે. કર્મયોગ સાદ્યંત વાંચીને તેનું મનન-સ્મરણ કરીને જેઓ તે પ્રમાણે પ્રવર્તશે તેઓ સત્ય કર્મયોગીઓ બની શકશે એમ અમારો પૂર્ણ નિશ્ચય છે તે ગુરૂકૃપાએ પૂર્ણ સિદ્ધ થાઓ. કર્મયોગ પૂર્ણ છપાવવામાં પાંચ ૭ ફરમા બાકી રહ્યા છે તથા તેની પ્રસ્તાવના લખવી બાકી રહી છે. કર્મયોગી થવા માટે ભવ્યમનુષ્યોએ અવશ્ય કર્મયોગ ગ્રન્થ વાંચવો જોઇએ. જૈનાગમોથી-જૈન ગ્રન્થોથી અવિરૂદ્ધપણે કર્મયોગગ્રન્થની તથા તેના વિવેચનને લખવામાં આવ્યું છે. જૈન કોમમાં તથા ઇતર કોમોમાં કર્મયોગમાં શુષ્કતા તથા રોગના આવી છે, તેનો નાશ કરવા કર્મયોગ અતીવ ઉપયોગી થઇ પડે તેમ છે. ભજનસંગ્રહના આઠમા ભાગમાં તથા પૂર્વના સાતે ભાગોમાં કર્મયોગીઓના સંબંધી તથા કર્મયોગ સંબંધી ભજનો-પદો છે તેના વાંચન, શ્રવણ, મનનથી ભવ્યમનુષ્યો કર્મયોગીઓ બનીને સેવાધર્મમાં નિષ્કામપ્રવૃત્તિ કરે એ સ્વાભાવિક છે. કર્મયોગીનાં પદો અને ભજનોના ઉદ્ગારોને વાચકો મનન કરીને વાંચશે તો તેમાંથી તેઓ ઘણું મેળવી શકે તેમ છે. કર્મયોગ વિનાનો જ્ઞાનયોગ તે શુષ્ક છે, માટે અધ્યાત્મજ્ઞાનપૂર્વક હૃદયની શુદ્ધિ કરીને કર્મયોગીઓએ કર્મયોગની પ્રવૃત્તિ કરીને [illegible] કરવી જોઇએ. સેવાધર્મ સ્વીકાર્યા વિના કોઇ કર્મયોગી બની [illegible] દેવસેવા, ગુરુસેવા, ધર્મસેવા, જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રની સેવા, જંગમ તીર્થ સેવા, સ્થાવર તીર્થ સેવા વગેરે લોકોત્તર સેવાધર્મ અને માતાપિતા, કલાચાર્ય [illegible], ગરીબો, મનુષ્યો વગેરેની સેવા કરવી તે લૌકિક સેવા જાણવી.

सेवाधर्म.

[illegible] લૌકિક સેવાધર્મ અને લોકોત્તર સેવાધર્મ એ બે પ્રકારના [illegible] સેવાધર્મ: પરમ ગહનો યોગિનામપ્યગમ્ય. સેવાધર્મ અતીવ [illegible] છે. સેવાધર્મ સ્વીકારીને જેઓ [illegible] થઇ શકી શકે છે. જે સેવક બન્યો [illegible] કરીને જે આગળ વધે છે તે કદાપિ [illegible] પડતો નથી. જેણે સેવાધર્મ સ્વીકાર્યો [illegible] માતાપિતા, વિદ્યાસેવા, કલાચાર્યસેવા, કુટુંબ-

सेवा, गृहसेवा, ज्ञातिसेवा, जन्मभूमिसेवा, ग्रामसेवा, नगरसेवा, देशसेवा, स्वकीय-जनसेवा, समाजसेवा, सार्वजनिकसेवा, अनाथसेवा, राज्यसेवा, परमार्थकार्यसेवा, गुरुसेवा, धर्माचार्यसेवा, उपाध्यायसेवा, साधुसेवा, साध्वीसेवा, धर्मिजनसेवा, साधर्मिसेवा, पंचपरमेष्ठीसेवा, नवपदसेवा, आत्मसेवा, ब्रह्मसेवा, सर्व प्राणीसेवा. ઇત્યાદિ સેવાના અસંખ્ય ભેદો છે તેમાંથી અધિકારભેદે જે જે યોગ્ય સેવાઓ હોય તે કરવી જોઇએ. આત્માના ગુણોની સેવા કરીને તેની પ્રાપ્તિ પૂર્વક ઉપર્યુક્ત સેવાઓને અધિકારપરત્વે અંગીકાર કરવી જોઇએ. જગતના જીવોએ આપણા ઉપર અનેક ઉપગ્રહો કર્યા હોય છે તેનો પ્રતિબદલો વાળવા માટે સેવાધર્મ સ્વીકારવો જોઇએ એમ કર્મયોગ ગ્રન્થમાં વિસ્તારથી વિવેચન કર્યું છે. ભજનસંગ્રહ આઠમા ભાગમાં અને તેની પૂર્વના આઠે ભાગોમાં સેવાધર્મ સંબંધે અનેક ભજનો-પદો રચ્યાં છે, તેને વાંચીને સેવાધર્મના ઇચ્છકોએ સેવાધર્મમાં પ્રવૃત્ત થવું-પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ કર્યા માત્રથી એકદમ નિવૃત્તિની પ્રાપ્તિ થતી નથી, પરંતુ સેવાધર્મની પ્રવૃત્તિમાં પ્રવૃત્ત થઇને નિવૃત્તિ માર્ગના સાધક થવું જોઇએ. સેવાધર્મને જે અંગીકાર કરે છે ને સત્ય કર્મયોગી છે. જે સેવાધર્મથી પરાઙ્મુખ થાય છે તે સ્વાર્થી છે તેનો એકદમ મોક્ષ થતો નથી. સેવાધર્મમાં પ્રવૃત્ત થવાથી રાગદ્વેષ પક્વ થઈ નષ્ટ થઈ જાય છે. સેવાધર્મમાં પ્રવૃત્ત થવાથી કદાપિ નીચે પડવાનો ભય રહેતો નથી. ભવ્યજીવોને ઉપદેશ દેવો એ ઉત્તમ સેવાધર્મ છે. શ્રુતધર્મ અને ચારિત્રધર્મની પ્રાપ્તિ માટે અનેક ગ્રન્થો લખવા-છપાવવા એ પણ ઉત્તમ સેવાધર્મ છે. અનેક સારાં ધર્મમય ભાષણો આપવાં એ સેવાધર્મ છે. સાધુઓને, સાધ્વીઓને આગમોનો-શાસ્ત્રોનો અભ્યાસ કરાવવો એ સેવાધર્મ છે. શ્રાવકોને અને શ્રાવિકાઓને ધર્મમાર્ગમાં યોજવા એ સેવાધર્મ છે. ધાર્મિકવિદ્યાનો તથા વ્યાવહારિકવિદ્યાનો પ્રચાર કરવો એ સેવાધર્મ છે. સેવાધર્મમાં પ્રવૃત્તિ કરતાં અનેક ઉપસર્ગો અને પરિસહોને સહવા પડે છે ત્યારે સેવાધર્મ આદરી શકાય છે. ચતુર્વિધસંઘની સેવા કરવી એ સેવાધર્મ છે. અહંતા અને મમતાનો ત્યાગ કરીને પરમાર્થ કાર્યો કરવાં એ ઉત્તમ સેવા છે. એમ સુજ્ઞોએ સમજવું જોઇએ.

વિશ્વસેવામાં, સમાજસેવામાં, દેશસેવામાં, કર્મયોગીઓ રજોગુણ અને તમોગુણનો ત્યાગ કરીને પ્રવૃત્તિ કરે છે. રજોગુણી અને તમોગુણી મનુષ્યો ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, કામ, ઇર્ષ્યા, દ્રોહ, અહંકાર અને મમતાના વશથી જગતમાં અશાન્તિ પ્રગટ કરે છે. રજોગુણી અને તમોગુણી મનુષ્યો સેવાના નામે તેમના વિચારોથી અને આચારોથી વિશ્વજીવોમાં દુઃખ પ્રગટે છે એટલું જ નહિ પરંતુ તેઓ [illegible]

નામે યુરોપીય મહાયુદ્ધની પેઠે જનનાશક યુદ્ધો પ્રારંભે છે માટે જેણે સેવાધર્મ અંગીકાર કરેલો હોય, તેણે રજોગુણીઆહાર અને તમોગુણીઆહારનો તથા રજોગુણી તમોગુણી વિચારોનો ત્યાગ કરવો જોઇએ અને સત્વગુણીઆહાર તથા સત્વગુણી વિચારોને સેવવા જોઇએ. રજોગુણી અને તમોગુણી આહાર વાપરનારાઓ વિશ્વમાં કોઇ પણ શુભ સેવામાં ક્લેશાદિ દોષો સેવ્યા વિના રહેતા નથી. રજોગુણ અને તમોગુણનો નાશ કરવાથી સાત્વિક બની શકાય છે. સત્વાત્ સંજાયતે જ્ઞાનમ્ સત્વગુણી વિચારોદ્વારાથી આત્મજ્ઞાન પ્રકટે છે અતએવ મનુષ્યોએ શુભ સેવા ધર્મમાં પ્રવર્તવા માટે સાત્વિક બનવું જોઇએ. જે જે આર્યઋષિઓ થયા, તીર્થંકરો થયા, તેઓએ રજોગુણી તમોગુણી આહારનો ત્યાગ કરીને વિશ્વજનોને મોક્ષમાર્ગ દર્શાવ્યો છે, અનેક પ્રકારનાં પરિણામે દુઃખ દેનારા એવા વૈષયિક ભોગોનો ત્યાગ કર્યા વિના પરમાર્થ કાર્ય રૂપ સેવામાં પ્રવૃત્તિ થતી નથી ગમે તે જીવનનો આત્મભોગ આપ્યા વિના સેવક બની શકાતું નથી. જે પાપ કર્મમાં પ્રવૃત્તિ થાય છે તે અશુભ સેવા છે. હિંસા કરવી, યુદ્ધો કરી મનુષ્યોનો, પશુઓનો સંહાર કરવો, ચોરી કરવી, પાપકર્મ કરવાં. વ્યભિચાર કર્મ કરવું, [illegible] નો નાશ કરી અન્યાયે લક્ષ્મી ભેગી કરવી. વિશ્વાસઘાતનાં કર્મ કરવાં, અશુભ [illegible] ની [illegible] કાર્યો કરવા, યજ્ઞમાં પશુઓને હોમી બાળવાં કાપવાં [illegible] અશુભ [illegible] કર્મમાં [illegible] પશુઓને અને પંખીઓને [illegible] તે [illegible] ધર્મની અનુમોદના કરવી તે પાપ [illegible] ઉત્પન્ન થાય છે તેને પુણ્યકારક સેવા [illegible] સાધુઓની અને સાધ્વીઓની [illegible] જનોનો ઉદ્ધાર કરવો, મરતા [illegible] બ્રહ્મચર્ય વગેરે સદ્ગુણોનો પ્રચાર [illegible] વિચારો અને આચારોનો [illegible] પ્રચાર કરવો, સાધુ સાધ્વીને [illegible] વગેરેનું દાન કરવું, [illegible] આવે છે. પાપકર્મોની [illegible] પુણ્યનાં શુભ કાર્યોને મન, [illegible] અને શુભાચારોવડે [illegible] કરવી જોઇએ. શુભ કર્મો [illegible] આર્યાવર્તમાં શ્રી [illegible] જે માર્ગોને આદરવામાં

આપ્યો સદા પ્રયત્ન કર્યા કરે છે. શ્રીતીર્થંકર પરમાત્માઓએ પંચેન્દ્રિય મનુષ્યો, પશુઓ, પંખીઓ, અને જલચરોનું રક્ષણ કરવાનું શુભ પુણ્ય કર્મ દર્શાવ્યું છે. એકેન્દ્રિય જીવો, દ્વીન્દ્રિયજીવો, ત્રીન્દ્રિયજીવો અને ચતુરિન્દ્રિય જીવોની દયા રૂપ સેવા બતાવીને તીર્થંકરોએ વિશ્વસેવાનો અપૂર્વ માર્ગ દર્શાવ્યો છે. આર્યોએ આંધળા, લુલા, બહેરા, બોબડા મનુષ્યોનું રક્ષણ કરવું. તેઓને સહાય આપવી. પશુઓની અને પંખીઓની રક્ષા કરવી, અશક્તો માટે પાંજરાપોળો કરાવવી, ગરીબો માટે ધર્મશાળાઓ બંધાવવી તથા દાનશાળાઓ બંધાવવી, પોતાને ઘેર કોઇ પણ ધર્મનો મનુષ્ય આવે તો તેનો આદરસત્કાર કરી ખાવા આપવું. રોગીઓના રોગ ટાળવા માટે ઔષધો કરવાં ઇત્યાદિ કાર્યો વડે આર્યો શુભ સેવા કરી શકે છે એમ જૈનાચાર્યોએ અનેક ગ્રંથોમાં જણાવ્યું છે તેથી જૈનો સમષ્ટ [illegible] કે સેવાધર્મનાં જે ઉત્તમ લક્ષણો આર્યાવર્તમાં છે તેવાં અન્યત્ર નથી. આર્યોએ પશુઓની પંખીઓની અને છેવટે વનસ્પતિ જીવોની પણ દયા કરવા સુધી પ્રગતિ કરીને [illegible] સેવાધર્મના ઉદાર લક્ષણને વિશ્વ આગળ ખુલ્લું કર્યું છે. શ્રી તીર્થંકરો કેવલજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરીને સર્વ જીવોની કરુણા અને ઉદ્ધાર માટે સમવસરણમાં બેસીને ઉપદેશ આપે છે. યમનિયમ વગેરેનો ઉપદેશ આપે છે, અજ્ઞાનરૂપ મિથ્યાત્વનો નાશ કરવા માટે ઉપદેશ આપે છે. પાપકર્મોનો પરિહાર કરવું જણાવે છે. જે જે કર્મો કરવાથી પુણ્ય ઉત્પન્ન થાય છે તે તે કર્મોને અને નિર્જરાને જણાવે છે. આત્માનું અને જડનું સ્વરૂપ સમજાવે છે. [illegible] અને મોક્ષતત્ત્વનું સ્વરૂપ સમજાવે છે. આ પ્રમાણે [illegible] તીર્થંકરો [illegible]

પ્રતિરાજા થયો. તેણે તેના ગુરુ જૈનાચાર્યશ્રી આર્યસુહસ્તિના ઉપદેશથી અનેક જૈનમંદિરો બંધાવ્યાં. આર્યાવર્તમાં સર્વત્ર સાધુઓની અને સાધ્વીઓના વિહારની પ્રવૃત્તિદ્વારા સર્વ લોકોને સહેજે ઉપદેશ મળે એવી વ્યવસ્થા કરી. આર્યસુહસ્તિગુરુએ સંપ્રતિ રાજાને શુભપુણ્ય કાર્યોની સેવાનો ઉપદેશ આપ્યો તેથી તેણે હજારો પાંજરાપોળો બંધાવી તથા હજારો દાનશાળાઓ બંધાવી, હજારો દવાખાનાં બંધાવ્યા, અનાર્ય દેશોમાં ધર્મની પ્રચારણા કરાવી અને લાખો–કરોડો અનાર્ય લોકોને સાત વ્યસનોથી રહિત કર્યા. પ્રથમ તીર્થંકર શ્રી ઋષભદેવના ભરતાદિ પુત્રોએ સર્વ જીવોની દયા પાળવી વગેરેનો સર્વ દેશોમાં પ્રચાર કરાવ્યો. વીશમા તીર્થંકરના ભક્ત શ્રી રામચંદ્રે વિશ્વ જીવોની સેવામાં શુભ પ્રવૃત્તિ કરી. બાવીશમા તીર્થંકર શ્રી નેમિનાથના ભક્ત રાજા શ્રી કૃષ્ણે સર્વ જીવોની દયા પાળવાનો પોતાના રાજ્યમાં બંદોબસ્ત કર્યો. શ્રી કૃષ્ણે જે મનુષ્યો ત્યાગીઓ થાય તેનાં માબાપોની સેવા પોતે કરી અને ત્યાગીઓની વૃદ્ધિવડે સર્વ દેશોમાં દયા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય આદિ ધર્મોનો પ્રચાર કરાવ્યો. ત્રેવીશમા તીર્થંકરના વંશી તાક્ષ્ય રાજાઓએ દયા આદિનો પ્રચાર કરવા પ્રયત્ન કર્યો અને મનુષ્યો–પશુઓ પંખીઓની દયા પળાવવામાં રાજ્યસત્તાનો ઉપયોગ કર્યો. તાક્ષ્યવંશી જૈન રાજાઓએ ભારતમાંથી જાપાન તરફના માર્ગે થઇ અમેરીકામાં (પાતાલમાં) પ્રવેશ કર્યો હતો. આજથી અઢીહજાર વર્ષપર થનાર શ્રી ચોવીશમા તીર્થંકર મહાવીર પ્રભુએ સર્વ જીવોના ઉદ્ધારાર્થે ઉપદેશ દીધો અને દુર્ગુણરૂપ દૈત્યોનો પરાજય કરી ધર્મ તીર્થની સ્થાપના કરી. શ્રી મહાવીર પ્રભુના ભક્ત શ્રેણિક રાજા, ચેટકરાજા, ઉદાયરાજા, પ્રદ્યોતનરાજા, પ્રસન્ન ચંદ્રરાજા આદિ અનેક ભારત દેશીય રાજાઓએ સર્વ જીવોના કલ્યાણાર્થે પ્રવૃત્તિ કરી અને સર્વ જીવોને શાંતિ રહે એવી રીતે રાજ્ય ધર્મ સેવા કરી. આ પ્રમાણે સેવા ધર્મ કરનારાઓનાં અનેક દૃષ્ટાંતો ઇતિહાસના પાને મૌજુદ છે. ભદ્રબાહુ, ઉમાસ્વાતિ, શ્યામાચાર્ય બપ્પભટ્ટિ કલિકાલ સર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્ય, શ્રી હરિભદ્રસૂરિ અને અકબર બાદશાહને પ્રતિ બોધીને દયાધર્મનો રંગ ચઢાવનાર શ્રી હીરવિજયસૂરિ, કુંદકુંદાચાર્ય, જૈન મહારાજા ખારવેલ વગેરે અનેક મહા પુરુષોએ અનેક રીતે મનુષ્યોના કલ્યાણાર્થે પ્રવૃત્તિ કરી છે, જેનું વર્ણન કરતાં પાર આવી શકે તેમ નથી. સેવા ધર્મમાં પ્રવૃત્ત થનારા ત્યાગીઓ અને ગૃહસ્થો કર્મ યોગીઓ ગણાય છે. જૈન ધર્મની સેવા કરવાથી જૈન ધર્મનો પ્રચાર થાય છે અને તેથી વિશ્વ જીવોમાં દયા વગેરે સદ્ગુણોનો પ્રચાર થાય છે, એવું જૈનોપનિષદ્ માં જણાવવામાં આવ્યું છે. ગમે તે ધર્મનો

મનુષ્ય હોય પણ તે શુભ કર્મો વડે દયાદિ ગુણોના ફેલાવા માટે સેવા ધર્મને અંગીકાર કરે છે તો તે વિશ્વમાં ઉચ્ચ બની શકે છે. સાર્વજનિક સેવા ધર્મના માર્ગો અંગીકાર કરીને પ્રવૃત્તિ કર્યા વિના કોઇ ધર્મની વિશ્વમાં વ્યાપકતા થતી નથી. જૈનોએ પૂર્વનાં દ્રષ્ટાંત ગ્રહણ કરીને સેવા ધર્મ સેવવા માટે ખાસ વિચાર દૃષ્ટિથી કર્મયોગી બનવું જોઇએ. સેવા ધર્મની પ્રવૃત્તિ વિના હિંસા આદિ પાપ કર્મોનો નાશ કરી શકાતો નથી. નિષ્કામભાવથી સેવા ધર્મ અંગીકાર કરે છે તે અવશ્ય પરમાત્મપદની પ્રાપ્તિ કરી શકે છે. સેવા ધર્મની પ્રવૃત્તિનો પ્રચાર કરવા માટે અમોએ સેવા ધર્મના અનેક ભજનો પદો અને કવ્વાલીઓ રચી છે કે જે વાંચીને આત્માર્થી મનુષ્યો સેવા ધર્મમાં અવશ્ય પ્રવૃત્તિ કરનારા બની શકે તેમ છે, ગૃહસ્થોને ગૃહસ્થના અધિકાર પ્રમાણે અને ત્યાગીઓને ત્યાગ ધર્મના અધિકાર પ્રમાણે સેવા ધર્મનાં અનેક કાર્યો કરવાં જોઇએ એમ ખાસ ભાર મૂકીને જણાવ્યું છે. ભારતવાસીઓમાં સેવા ધર્મનાં ઝરણાં શુષ્ક થવા લાગ્યાં છે તેથી સેવા ધર્મના ઉપદેશો રૂપમેઘો વડે પુનઃ સજીવન કરીને સેવામાર્ગમાં પ્રસરેલી મલિનતાનો ત્યાગ કરવાની જરૂર જણાવી છે. વાંચકો તે અવશ્ય વાંચીને સેવા ધર્મમાં પ્રવૃત્ત થશે એમ આશા રાખવામાં આવે છે. સાબરમતી ગુણ શિક્ષણ કાવ્યમાં સેવા ધર્મ સંબંધી ઘણું કહેવામાં આવ્યું છે. સેવા ધર્મ સંબંધી અમારા ગુરૂ વર્ય્ય શ્રીમદ્ રવિસાગરજી મહારાજ મહારાજનું દ્રષ્ટાંત આબેહુબ અસરકારક છે. ગુરૂ મહારાજ શ્રી રવિસાગરજી મહારાજજી જૈન સાધુઓની સારી રીતે સેવા કરતા હતા. ગામો ગામ વિહાર કરીને તેમણે મુક્તઃ ઊંશ વર્ષ પર્યંત જૈન ધર્મનો ઉપદેશ આપીને સેવા કરી. અનેક મનુષ્યોને મ[illegible] બોધ કર્યો. અનેક વણિકોને સાત વ્યસનો ત્યાગ કરાવ્યા. અનેક વણિકોને બોધ આપી કપટ પ્રપંચ મમતા પાશથી દૂર કર્યા. અનેક વણિકોને સાધુઓની સેવા કરતાં શિખવ્યા, અનેક જૈનોને ઉપદેશ દેઇને ધર્મ પ્રવૃત્તિમાં યોજ્યા, ગુરૂવર્ય્ય શ્રી સુખસાગરજીએ પણ પંચ મહાવ્રત પાળીને અનેક મનુષ્યોને ઉપદેશ આપી સદાચારમાં સ્થિર કર્યો અને અનેક દુર્ગુણોમાંથી મુક્ત કર્યા. તેમણે અનેક સાધુઓની સેવા કરી હતી, તેમનું ઉપકાર મય સેવા જીવન, જૈન કોમમાં આદર્શ પુરૂષવત્ જ્વલંત દ્રષ્ટાંત આપીને અનેક જૈનોને ઉત્તમ અસર કરે છે. જૈનોમાં સેવા ધર્મ સેવતા કર્મયોગી મહાત્માઓ પ્રગટવાથી જૈનોની ઉન્નતિ થઇ શકે તેમ છે ગુરૂ સેવા, સન્ત સેવા, પ્રભુ સેવા વગેરે સેવાના અનેક ભેદ છે. સેવા કરનારમાં અહં મમતા ન હોવી જોઇએ. રામની સેવામાં હનુમાનજીની પેઠે પરમાત્માના સેવામાં સર્વ સ્વાર્પણ કરવું જોઇએ. નામ રૂપનો અભિમાન તથા મોહ મૂકીને શુદ્ધા-

ત્માના ઉપયોગી બની સેવા કરવી જોઇએ. જ્યાં સુધી નામ રૂપનો મોહ છે અને શરીરમાં મમતા મોહ છે ત્યાં સુધી સેવા ધર્મમાં સ્વાર્પણ કરી શકાતું નથી. સત્પુરૂષોના સમાગમથી અને ગુરુની કૃપાથી સેવા ધર્મમાં ચિત્ત પરોવાય છે. આર્યાવર્તમાં આર્યોના હૃદયમાં સેવા ધર્મનો ગળથુથીમાં અનુભવ મળે છે એવું કહેવું તે અક્ષરે અક્ષર સત્ય છે. સેવા ધર્મના સેવકો તરીકે સર્વ દુનિયાના જીવો બનશે ત્યારે દુનિયા સ્વર્ગ સમાન બનશે, દેશસેવકો કરતાં ધર્મસેવકો શ્રેષ્ઠ છે તેપણ રજોગુણ અને તમોગુણથી રહિત સત્વગુણમય ધર્મ કરનારા ધર્મસેવકો ઉત્તમ છે. ધર્મ સેવકો આત્માની પરમાત્મ દશા કરે છે. સેવા ધર્મ કરનાર કર્મયોગીઓ જ્ઞાનાવરણીયાદિ કર્મોને ટાળી આત્માની શુદ્ધિ કરે છે અને એવા ભવ્ય જીવોએ ભવ્ય મનુષ્યોએ સેવા ધર્મનો સ્વીકાર કરવો જોઇએ એજ ભજન પદ સંગ્રહમાં ભજનોમાં અને પદોમાં હૃદયોદ્ગારથી જણાવવામાં આવ્યું છે। મીરાબાઇ ભાકતાણી કહે છે કે મેં સન્તોને શીર્ષપર સ્થાપ્યા છે. સન્તોની સેવાથી આત્માની શુદ્ધિ થાય છે. સન્તોની સેવાથી પરમાત્માની અવશ્ય પ્રાપ્તિ થાય છે માટે કાવ્યોનો સાર ઉપર્યુક્ત દૃષ્ટિએ અવ બોધીને સ્વાધિકારે શુભ સેવા ધર્મના ઉપાયોમાં પ્રવૃત્ત થવું જોઇએ. નકામી બુરી કામનાઓપર વિરાગ થયા વિના અને વિષયવાસનાનો ત્યાગ પૂર્વક સત્ય વૈરાગ્ય અને તેની સાથે શુદ્ધરાગ અને શુદ્ધ પ્રેમ પ્રગટયા વિના સેવા ધર્મમાં પ્રવૃત્તિ થતી નથી. અશુભ વિચારનાઓપર વિરાગ થવો જોઇએ. અશુભ કામનાઓપર વૈરાગ્ય પ્રગટવો જોઇએ.

वैराग्य.

અશુભ વિચારો, અશુભેચ્છાઓ, અશુભ મમતા. મોહ વગેરે ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. જ્યારે વિષય વાસનાઓ વિષસમાન લાગેછે. અને જડ પૈદ્ગલિક પદાર્થોનો મોહ ટળી જાય છે ત્યારે અંતે વૈરાગ્ય પ્રગટયો એમ કહેવાય છે. વૈરાગ્યના ગર્ભમાં શુદ્ધ પ્રેમનો પ્રાદુર્ભાવ થાય છે અને તેથી વૈરાગી મનુષ્યો દેવ ગુરૂ ધર્મની આરાધનામાં અત્યંત રાગી, અત્યંત પ્રેમી બને છે. વૈરાગી મનુષ્યોને આત્માપર અને પરમાત્માપર પ્રેમ હોય છે અને તેથી તેઓ આત્મધ્યાનમાં પરમાત્મધ્યાનમાં તલ્લીન થાય છે. શરીરમાં રહેલા આત્માનું જ્યારે જ્ઞાન થાય છે ત્યારે શરીર પરથી રાગ ટળે છે અને અન્ય જડ પદાર્થોમાંથી રાગ ટળે છે અને તેથી શુદ્ધાત્માપર પૂર્ણ પ્રેમ પ્રગટે છે. આત્માને માટે સર્વ વસ્તુઓ પ્રિય હોય છે પરંતુ સર્વ વસ્તુઓ માટે આત્મા પ્રિય હોતો નથી. અસત્ જડ વસ્તુઓપરથી મમતા અહંતા રાગ ટળવો તેને વૈરાગ્ય કહે છે પાંચ ઇન્દ્રિયના ત્રેવીશ વિષયો-

માંથી રાગનો નાશ થવો તેને વૈરાગ્ય કહે છે. ઔદારિક શરીર, વૈક્રિય શરીર, આહાર શરીર, તૈજસ શરીર, અને કાર્મણ શરીર, એ પાંચ શરીરમાં આત્મા રહે છે પણ પાંચ શરીરથી આત્મા ભિન્ન છે. પાંચ શરીરનાં લક્ષણ ભિન્ન છે અને આત્માનું લક્ષણ તેથી ભિન્ન છે. પાંચ શરીર જડ છે પણ આત્મા તો જ્ઞાન દર્શન ચારિત્ર વીર્યાદિ અનંત ગુણો વડે સહિત છે. પાંચ ઇન્દ્રિયો મન વાણી અને કાયાથી આત્મા ભિન્ન છે અન્નમય કોશ, પ્રાણમય કોશ, અને મનોમય કોશથી આત્મા ભિન્ન છે તેથી શરીરાદિમાં રાગ ન થવો તેને વૈરાગ્ય કહેવામાં આવે છે. આત્માપર પૂર્ણ પ્રેમ પ્રગટે છે ત્યારે વિષયોપરથી રાગ ટળે છે. જ્યારે શુભાશુભ વિષયોપરથી રાગ દ્વેષ ટળે છે ત્યારે આત્માપર પરમાત્માપર શુદ્ધ પ્રેમ પ્રગટે છે વિશ્વવર્તિ સર્વ આત્માઓપર આત્મભાવ સ્વરૂપ પ્રેમ પ્રગટવાથી વિષય વાસનાનો રાગ સ્વયમેવ જ્ઞાનદશા યોગે ટળી જાય છે. વૈરાગ્ય પ્રગટ્યાવિના અશુભ સ્વાર્થીનો નાશ થતો નથી. વૈરાગ્ય પ્રગટ્યાવિના નિર્મોહપણે ધર્મનાં કાર્યો કરી શકાતાં નથી. સર્વ પ્રકારની શુભ સેવાઓનો અધિકારી વૈરાગી અને આત્માનો શુદ્ધ પ્રેમી મનુષ્ય છે. વૈરાગી મનુષ્ય વિષયોના વનમાં મુંઝાતો નથી અને તે ધર્માર્થે સર્વ ધનાદિક વસ્તુઓનો ત્યાગ કરી શકે છે. ભર્તૃહરિને જ્યારે રાગ પ્રગટ્યો હતો ત્યારે તેણે રાજ્યનો ત્યાગ કર્યો હતો. [illegible]ઓનો ત્યાગ કર્યા વિના સત્ય શાન્તિની પ્રાપ્તિ થતી નથી. વૈરાગ્ય વિના કામ, ક્રોધ, મૂર્છા, મમતા વગેરેની ઉપશાન્તિ થતી નથી. [illegible] મુક્તિ ટળતી નથી. [illegible] ચારિત્ર અં[illegible] [illegible] શુદ્ધ કરી [illegible] વૈરાગ્ય પ્રગટ [illegible] વિના [illegible] નૈસર્ગિક દૃષ્ટિથી મનુષ્ય [illegible] પદાર્થોમાં જ પ્રાણને જેવું [illegible] બરોબર છે. સંસારમાં [illegible] નથી એમ જ્યારે આત્મા સમજે [illegible] શાન્તિની પ્રાપ્તિ [illegible] છે આ વિશ્વમાં કોઇ શરીર વડે અમર [illegible] જેવા [illegible] જેવા પણ આયુષ્ય પૂર્ણ થએ [illegible] એમ જ્યારે [illegible] છે [illegible] વિના પાપ કર્મોનો નાશ થતો નથી. [illegible] તેથી તેણે મનુષ્યોનાં સંસારમાં પ્રવૃત્તિ કરી હતી. દુનિયામાં જ્યારે [illegible]

રાગ દ્વેષથી મનુષ્યો સાંસારિક પદાર્થોમાંઅત્યંત આસક્ત થઇ જાય છે ત્યારે
શ્રી મહાવીર પ્રભુ જેવા તીર્થંકરો વૈરાગ્ય ત્યાગથી દુનિયાનો ઉદ્ધાર કરે છે,
જ્યારે રાગનું જોર અત્યંત વધે છે ત્યારે સાચા વૈરાગી મનુષ્યો પ્રકટે છે અને
રાગના જોરનો અંત લાવે છે. વૈરાગ્યવિના વૈષયિક પદાર્થોની મુંઝવણ, આશા
તૃષ્ણા, મૂર્છા, આસક્તિ ટળતી નથી માટે વૈરાગ્યની અત્યંત જરૂર છે. જૈનાગ-
મોમાં જૈન શાસ્ત્રોમાં વૈરાગ્યનું અત્યંત પ્રતિપાદન કરવામાં આવ્યું છે. મોહ
ગર્ભિત અને દુઃખ ગર્ભિત વૈરાગ્યનો ત્યાગ કરવા યોગ્ય છે. વૈરાગી મનુષ્યો પાપ
કર્મોનો તથા પાપી વિચારોનો ત્યાગ કરવા સમર્થ બની શકે છે. વૈરાગી મનુ-
ષ્યો ધર્મની સારી રીતે આરાધના કરી શકે છે. વૈરાગી મનુષ્યો ગૃહસ્થનાં વ્રતો
અને ત્યાગીનાં પંચ મહા વ્રતો પાળવા સમર્થ થઇ શકે છે. વૈરાગી મનુષ્યો પ્રભુ-
ની ભક્તિમાં આસક્ત થાય છે અને જડ પદાર્થોનો મોહ ત્યાગી શકે છે. જે
ઉદાસ થઇ ફરે છે તે કંઇ ખરેખર વૈરાગી નથી. વૈરાગી મનુષ્યોમાં મમતા,
અહંતા અને પાપના વિચારો હોતા નથી. મોહમાયાદિના પદાર્થોએ પણ રહેતાં પ્રથમ
વૈરાગ્યની આવશ્યકતા છે. ભરતરાજા આ ભારત દેશના રાજા હતા છતાં મન-
માં વૈરાગી હતા. જનકવિદેહી મનમાં વૈરાગી હતા તેથી તેઓ સંસારનાં કાર્યો
કરતાં છતાં નિર્લેપ રહી શકતા હતા. વૈરાગ્યના આવિના અશુભ રાગ દ્વેષનો
નાશ કરી શકાતો નથી જેમ પંડિતો અવલોકે છે. [illegible]

[illegible]

નિવૃત્તિમય જીવન ગાળીને ધાર્મિક પ્રવૃત્તિમાં પ્રભુમય જીવનનો અનુભવ પ્રાપ્ત કરી શકે છે. શિવાજીની પાસે વૈરાગી રામદાસ સ્વામી હતા કે જેમણે દાસબોધ રચ્યો હતો, તેમના સમાગમથી શિવાજી પરમાર્થપદ અન્યા નહોતા. રામદાસ ગુરૂના વૈરાગ્યની અસરથી શિવાજીમાં વૈરાગ્ય પ્રગટ થયો હતો, અને તેથી તે એક પવિત્રની રહી શક્યા હતા. વૈરાગ્યમૂર્તિ શ્રી કલિકાલ સર્વજ્ઞ હેમચંદ્રાચાર્યના સમાગમથી પરમાર્હત કુમારપાલ રાજાએ એક પત્નીવ્રત પાળ્યું હતું. વૈરાગ્યના બળથી અનેક પાપ કર્મોથી દૂર રહેનાર વસ્તુપાલ અને તેજપાલ તથા વિમલશાહનું જીવન પ્રશંસવા યોગ્ય છે યુરોપમાં જીવતા વૈરાગ્યની મૂર્તિ-સ્વરૂપ મહાત્માઓ હાલ ત્યાં હોત તો યુરોપીય મહાયુદ્ધનો પ્રારંભ નહીં થાત. જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્યની પ્રાપ્તિ વિના જન્મ જરા અને મૃત્યુનાં દુઃખોનો અંત આવતો નથી, માટે આત્માર્થી મનુષ્યોએ જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્ય પ્રાપ્ત કરવા માટે સદા સાધુઓનો સમાગમ કરવો જોઇએ, સાધુઓની સંગતિ કરવાથી અનંત ભાવોનાં કર્મોનો નાશ થાય છે. વૈરાગ્યકારક ભજનોને અને પદોને વાંચવાથી વૈરાગ્ય પ્રગટે છે, અને અનંત ભવોનાં પાપ નાશ પામે છે. માટે ધર્મી મનુષ્યોએ અવશ્ય આ આઠમાં ભજનપદસંગ્રહમાંથી વૈરાગ્ય કારક પદો વાંચવાં અને તેનું મનન કરવું જોઇએ. વૈરાગ્ય પદ ભજનો વાંચવાથી નિવૃત્તિ માર્ગની પ્રાપ્તિ થાય છે. વૈરાગ્યકારક શબ્દ બ્રહ્મ વિના પરમ બ્રહ્મની પ્રાપ્તિ થઇ શકતી નથી. જેના હૃદયમાં વૈરાગ્ય છે તેના હૃદયની શુદ્ધતા થાય છે. વૈરાગ્યથી મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે. વૈરાગ્યથી ચારિત્રની પ્રાપ્તિ થાય છે અને ચારિત્રથી મોક્ષની પ્રાપ્તિ થાય છે.

वैराग्यथी चारित्र प्राप्ति अने तेथी मोक्ष.

વૈરાગ્યથી ચારિત્રની પ્રાપ્તિ થાય છે. વૈરાગ્યથી મન વચન કાયાથી થતા આસ્રવોનો રોધ થાય છે વૈરાગ્ય બળથી ચારિત્ર નિત્ય પ્રગટ પ્રકટે છે. પ્રભુ શ્રી મહાવીર પ્રભુના શાસનમાં વૈરાગ્યથી સાધુઓ અને સાધ્વીઓ પ્રકટે છે. અને તેઓ પંચમહાવ્રતને અંગીકાર કરે છે. વૈરાગી, ત્યાગી સન્યાસી સંત ફકીરમાં વૈરાગ્યનું મુખ્યપણે બલ હોવું જોઇએ. વૈરાગ્ય અને ત્યાગ વિના કોઇ ધર્મની આરાધના કરી શકાતી નથી. વૈરાગ્ય ત્યાગથી ચારિત્રની સારી રીતે આરાધના કરી શકાય છે. પંચમહાવ્રત પાળવા ગામો ગામ વિહાર કરવો. બાવીશ પરિસહોને સહવા ઉપસર્ગોને સહવા ઇત્યાદિ ચારિત્ર માર્ગમાં દૃઢ રાખનાર વૈરાગ્ય છે. રોતડું ઉદાસીન મુખ કરી દેવું અને સ્વાધિકારે યોગ્ય પ્રવૃત્તિયોથી

ઉદાસી બની ભ્રષ્ટ થવું એ ખરા વૈરાગ્યની પરિણતિ નથી. ફાંસીના લાકડાપર ચઢતાં છતાં પણ મુખ પર ઉદાસીનતા ન રહે અને મુખપર આત્માનંદનું તેજ જણાય તેજ વૈરાગ્યનું લક્ષણ છે. ચારિત્રની પ્રવૃત્તિમાં ખરો વૈરાગ્ય રહેલ છે. જે મનુષ્યો ચારિત્રથી ભ્રષ્ટ થાય છે તે ખરા વૈરાગ્યને પામ્યા નથી. સત્ય વૈરાગ્યથી સત્ય ચારિત્રની પ્રાપ્તિ થાય છે. મમતા, મોહ, અહંતા, કામ, ક્રોધ, લોભ, માન, માયા, ઈર્ષ્યા, હિંસા, અસત્ય વગેરેનો નાશ કરવાથી આત્મામાં રમણતા રૂપ ચારિત્રની પ્રાપ્તિ થાય છે. ચારિત્ર પાળીને જેઓ શાંત બન્યા છે, તેઓના સુખની આગળ ચક્રવર્તિઓનું અને ઇન્દ્રોનું સુખ એક બિંદુ સમાન છે. ગુરૂના વૈરાગ્યમય ઉપદેશથી ચારિત્રની દીક્ષા અંગીકાર કરી શકાય છે. સમ્યગ્દર્શન અને સમ્યગ્ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય છે, તો પણ ચારિત્રની પ્રાપ્તિ વિના કેવલ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ તથા મોક્ષની પ્રાપ્તિ થતી નથી. માટે મનુષ્યોએ દેશ વિરતિ ચારિત્ર અને સર્વ વિરતિ ચારિત્રની પ્રાપ્તિ કરવી જોઇએ. સર્વપાપકર્મોથી નિવૃત્ત થવું તે ચારિત્ર છે. આઠ કર્મના સમૂહનો જેનાથી નાશ થાય છે તેને ચારિત્ર કહે છે. ચારિત્રધારક મહાત્માઓના ઉપદેશની જેટલી અસર થાય છે તેટલી ગૃહસ્થોના ઉપદેશની અસર થતી નથી. બંધાયેલો મનુષ્ય બંધાયલા મનુષ્યને છોડી શકતો નથી. ચારિત્રધારક મહાત્માઓ સંસારનાં બંધનોથી ગૃહસ્થોને મુક્ત કરી શકે છે. ધર્મનો ઉદ્ધાર કરવાને ચારિત્રધારક ત્યાગીઓ સમર્થ બને છે. ચારિત્રધારક મહાત્માઓ ચારિત્ર પાળીને મોક્ષ સુખ પ્રાપ્ત કરી શકે છે. ચારિત્રધારક મુનિવરો યમનિયમ, સંયમ, તપ, જપ, આસન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યાહાર, ધારણા, ધ્યાન અને સમાધિની પ્રાપ્તિ કરી શકે છે. પિસ્તાલીશ આગમો પૂર્વાચાર્ય રચિત અનેક ધર્મશાસ્ત્રો વગેરેનું વાચન શ્રવણ મનન કરીને ત્યાગી મુનિવરો શ્રુતધર્મ તથા ચારિત્રધર્મને આરાધી શકે છે રાજાઓ, બાદશાહો અને શહેનશાહો પણ ચારિત્રધારક મુનિવરોના પગે પડે છે, માટે ચારિત્રનો અપૂર્વ મહિમા છે. આ વિશ્વમાં ચારિત્ર ગુણની તોલે કોઈ ગુણ આવી શકતો નથી. જેણે કંચન કામિનીનો ત્યાગ કર્યો છે, એવા મુનિવરોના સમાન કોઇ નિઃસ્પૃહ હોતું નથી. નિસ્પૃહ ત્યાગી મુનિવરો રજોગુણ અને તમોગુણનો નાશ કરી શકે છે, અને સત્વગુણી આહારવિહાર પૂર્વક સમ્યગ્દર્શન ચારિત્રની આરાધના કરી શકે છે. ચારિત્રધારકો અનેક પ્રકારનાં તપો કરે છે, અને તેથી દ્રવ્યકર્મ તથા ભાવ કર્મને તપાવીને ખેરવી નાંખે છે. પંચમહાવ્રત ધારણ કરનારા મુનિવરો યોગીયો સંસારિક સુખોનો ત્યાગ કરે છે. શાતા વેદનીય કે જેને વેદાન્તીયો આનન્દમય કોષ કહે છે તેનો ત્યાગ કરે છે. તેમાં મુંઝાતા નથી તેમજ અશાતાવેદનિયથી

[illegible]

અમને ચારિત્ર આમનો [illegible]

[illegible] સમજવા આત્મામાં [illegible]

પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. અને [illegible]

પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. [illegible]

તે પૂર્વે ગુરુ વિનય, તપ, [illegible] પ્રાપ્ત [illegible]

ગુણોના ગુણો પ્રાપ્ત [illegible] ધર્મના [illegible]

વ્યવહારમાં દયા, સત્ય, પ્રેમ, નમ્રતા, [illegible]

પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી તેઓ [illegible]

સર્વ ગુણોની પ્રાપ્તિનું કારણ શ્રદ્ધા છે, જેનામાં શ્રદ્ધા નથી તેનામાં અનેક ગુણો પ્રગટતા નથી.

શ્રદ્ધા.

શ્રદ્ધા વિનાનું જીવન શૂન્ય છે. પરમાત્મા વીતરાગ દેવની શ્રદ્ધા અને ગુરૂની શ્રદ્ધા તથા અનેક પ્રકારના શુભ સત્ય ધર્મની શ્રદ્ધા વિના મનોવૃત્તિયોની સ્થિરતા થતી નથી. અમારા સમાગમમાં અનેક મનુષ્યો આવ્યાં છે તેઓની દેવ ગુરૂની શ્રદ્ધાની પરીક્ષા કરવાનો ઘણીવાર પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયેલો છે. કેટલાક મનુષ્યો તો બાહ્ય પદાર્થોની પ્રાપ્તિ થાય એ હેતુથી દેવ ગુરૂની શ્રદ્ધા ધારણ કરનારા દેખાયા હતા, પશ્ચાત્ તેઓને ઇષ્ટ લાભની પ્રાપ્તિ ન થતાં દેવ ગુરૂને ઢંબક કહેનારા જણાયા હતા. કેટલાક તો ઓઘે દેવગુરૂની શ્રદ્ધાને ધારે છે, પરંતુ પ્રસંગ પડે દેવગુરૂથી અળગા થાય છે. કેટલાક બહુલ મનુષ્યોની દેખાદેખીએ અને તેઓની પ્રવૃત્તિ પ્રમાણે દેવગુરૂની શ્રદ્ધા ધારણ કરે છે અને પશ્ચાત્ ફરી જાય છે. પોતાની મનોવૃત્તિની સ્વચ્છંદતાએ ગુરૂને માનનારા અને પશ્ચાત્ મનોવૃત્તિ ફરતાં ગુરૂની નિન્દા કરીને મૂળમાંથી ઉખેડી નાખનારા અને પચ્ચીશ પચ્ચાશ સ્થાને શ્રદ્ધાને બેસાડીને પુનઃ ઉડાડનારા અપ્રમાણિક અનેક મનુષ્યો દેખવામાં આવ્યા છે. પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે ગુરૂ ન ચાલે તો તુર્ત ગુરૂપરથી શ્રદ્ધા પ્રેમ કાઢીને વારંવાર જ્યાં ત્યાં બદલનારા અને ગુરૂનો તથા સાધુનો તફાવત નહિ સમજનારા અનેક મનુષ્યો દેખવામાં આવ્યા છે. ગુરૂની શ્રદ્ધા ધારણ કરીને ગુરૂના માટે શીર્ષ આપવાનું કહેનારા એવા પશ્ચાત્ ગુરૂ શ્રદ્ધાથી ભ્રષ્ટ થઈ ગુરૂનું શીર્ષ લેવાની પ્રવૃત્તિ કરનારાઓ પણ અનેક મનુષ્યો હોય છે. મનોવૃત્તિ જેની વારંવાર ફરે છે અને તેથી જેની ગુરૂશ્રદ્ધા પણ વારંવાર ફરે છે અને તેથી જે બહુરૂપી જેવો પાઠ ભજવે છે એવા અનેક મનુષ્યોનો અનુભવ થયો છે, તેથી પોતાના સંબંધમાં આવનાર અનેક શ્રાવકોને ઉદ્દેશીને-શિષ્યોને ઉદ્દેશી-સાધુ શિષ્યોને ઉદ્દેશી-ભક્તોને ઉદ્દેશી તથા આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિએ આત્માગુરૂએ મનરૂપ શિષ્યને ઉદ્દેશી અનેક કવ્વાલિયો. ભજનો, પદો, બનાવવામાં આવ્યાં છે. ગુરૂપર શિષ્યનો કેવો પ્રેમ હોવો જોઇએ તેનું અનેક કવ્વાલિયોમાં વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે. ગુરૂ શિષ્યનો સંબંધ કેવા પ્રકારનો હોવો જોઇએ ? ગુરૂ અને શ્રાવક ભક્તનો સબંધ કેવા પ્રકારનો હોવા જોઇએ તેનો અમારા સંબંધમાં આવેલાઓના અનુભવબળે હૃદયોદ્ગારથી કેટલીક કવ્વાલિયો રચાય છે તેમાંથી વાચકજનો સવળી દૃષ્ટિથી સાર ગ્રહણ કરશે. બિલકુલ જેઓ નિરક્ષર હોય તેવા મનુષ્યો દેવગુ-

રૂની શ્રદ્ધાવાળા હોય છે અને જેઓ વિશેષ જ્ઞાની હોય છે તેઓની દેવગુરૂ સંબં-
ધી શ્રદ્ધા ઉત્તમ હોય છે. અનેક ઉપદેશોએ પરીક્ષા કરીને ગુરૂનો નિશ્ચય કરવો.
અને પશ્ચાત્ ગુરૂને શિર પર ધારણ કરવા, પરંતુ ગુરૂ વિનાના અશ્રદ્ધાળુ નગુરા
તો ન રહેવું જોઇએ. બાલ્યાવસ્થામાં જેઓ ગુરૂ કરે છે તે બાલ્યાવસ્થા સુધીના
જાણવા, કારણ કે તે વખતે શ્રદ્ધા પ્રેમ વગેરે જે તત્ત્વો હોય છે તે પાત્ર જ્ઞાનના
અભાવે યુવાવસ્થામાં તથા વૃદ્ધાવસ્થામાં અનેક પ્રતિકૂલ સંયોગોમાં ટકતા નથી.
ગુરૂની ફરજો અને શિષ્યની ફરજો સમજ્યા વિના ગુરૂ અને શિષ્યનો આત્મિક
મેળ રહેતો નથી. જ્યાં પરસ્પર એક બીજાના વિચારોમાં અને આચારોમાં શ્રદ્ધા
હોતી નથી ત્યાં ગુરૂ શિષ્યનો મેળ હોય છે તો પણ ટળી જાય છે. કેટલાક ભક્તો
વા શિષ્યો ફક્ત ગુરૂના શરીરને જ ગુરૂ માનનારા હોય છે, પરંતુ ગુરૂના મનને
તથા ગુરૂના આત્માને ઓળખી શકતા નથી. કેટલાક શિષ્યો વા ભક્તો, શ્રી
ગુરૂના આચારોને ફક્ત માનનારા હોય છે ગુરૂના આચારોમાં ફેરફાર થતાં
તેમની શ્રદ્ધામાં પણ ફેરફાર થાય છે. કેટલાક શિષ્યો-ભક્તો સ્વાર્થ સરે ત્યાંસુધી
ગુરૂને માને છે. કેટલાક ગુરૂઓ શિષ્ય મોહથી વા ભક્ત મોહથી શિષ્યોનું-ભક્-
તોનું ટોળું વધારવા પ્રયત્ન કરે છે, પરંતુ તેઓ ગુરૂશ્રદ્ધા પ્રેમભક્તિમાં તથા
અન્ય ગુણોવડે લાયક બન્યા છે કે કેમ? તેનો વિચાર વિચાર કરતા નથી. તેથી
અંતે પરસ્પર ખરાબ પરિણામ આવે છે. શ્રદ્ધા વિના ગુરૂનો સંબંધ તુર્ત ટળી
જાય છે. ચોલ મજીઠના રંગ જેવી શ્રદ્ધા થયા વિના કદાપિ કાલે ગુરૂનો અને
શિષ્ય ભક્તનો મેળ ટકતો નથી. ગુરૂની શ્રદ્ધા ટળવાથી મનુષ્યો સ્વધર્મથી
ભ્રષ્ટ થાય છે અને તેથી તે અશ્રદ્ધાવાન્ બન્યાથી દુર્ગુણી થાય છે અને સદ્ગુ-
ણોથી વંચિત રહે છે. શ્રદ્ધા-આસ્થા વિના મન એક ઠેકાણે કરીને સ્થિર થતું
નથી અને તે હસ્તિકર્ણવત્ ચંચલ થઇ પરિભ્રમણ કરે છે પ્રમાણે ચંચલ મનને
વશ કરવા સારૂ અને આત્મજ્ઞાન મેળવવા સારૂ ગુરૂ કરવાની જરૂર પડે છે. પરંતુ
વાટે ઘાટે હાલતાં ચાલતાં અને કોઇના ભરમાવ્યાથી શંકાશીલ બની જતાં ગુરૂ-
ઓને વારંવાર બદલવાથી અને પૂર્વે કરેલા ગુરૂઓના પ્રતિપક્ષી નિન્દક બનવાથી
આત્મકલ્યાણ થઇ શકતું નથી. ગુરૂની એક સરખી શ્રદ્ધા રહેવી તે આ કલિ-
કાલમાં દુર્લભ છે. ગુરૂ કરવું સહેલ છે, પણ ગુરૂની શ્રદ્ધા ભક્તિ ધારણ કરીને
ગુરૂની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવું મુશ્કેલ છે. ઉપરથી ગુરૂના વ્હાલના જાણે કટકા
થઇ જતા હોય એવા શિષ્ય-ભક્તો અન્યત્ર ગુરૂની નિન્દા-હેલના-સદ્બોધ કરવામાં
બાકી રાખતા નથી. તેથી ગુરૂ શિષ્યના એવા મેળને મેળ પણ કહી શકાય નહીં.
ગુરૂની આજ્ઞા પ્રમાણે નહીં વર્તનારા એવા કેટલાક ભક્ત શિષ્યો અન્યોની આ-

ના ગુરૂઓના દોષો દાખવા કરે છે અને પોતે તો નિર્દોષ મનાવા રોવાનો પ્રય- ત્ન કરે છે. કેટલાક ભક્ત શિષ્યો દયાળુ ગુરુની પૂંઠે જ્યાં ત્યાં ભટકતા ફરે છે અને ગુરુની આજ્ઞા પ્રમાણે આત્મોન્નતિ કરવા પ્રયત્ન કરી શકતા નથી. કેટ- લાક ભક્તો શિષ્યો પણ મૂર્ખોના ભરમાવ્યાથી સદ્ગુરૂ પર વહેમાઇને દુર્જનોની સંગતમાં ભળવાથી સદ્ગુરૂથી ભ્રષ્ટ થાય છે. કેટલાક તો ગુરૂઓને અને સાધુઓને ભિન્ન ભિન્ન નહિ જાણીને સર્વત્ર એક સરખી ભાવના રાખવા જતાં પ્રેમ અને શ્રદ્ધાથી ઉલટા સર્વથી ભ્રષ્ટ થાય છે અને પશ્ચાત્ સાધુ વર્ગના પ્રતિપક્ષી નિન્દક બને છે. કેટલાક પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે નથી ચાલતા અને ગુરુના બોધ પ્રમાણે પણ નથી ચાલતા પરંતુ જ્યાં જાય છે ત્યાં તેવા બની જાય છે, અને તેથી શ્રદ્ધા પ્રેમને ખીલવ્યા વિના સ્વાધિકાર કર્તવ્ય કર્મોથી પણ ભ્રષ્ટ થાય છે. જેઓના સ્વાર્થની પૂંઠે વારંવાર ભમવા વિનાં સ્વાર્થ દ્રષ્ટિએ ગુરૂઓને બદલનારાઓ વાસ્તવિક ગુરૂપ્રાપ્તિથી અને ગુરૂપ્રેમથી ભ્રષ્ટ હોય છે. તેઓ દેવ ગુરૂ ધર્મની ભક્તિ વિના અનેક ગુણોની પ્રાપ્તિથી ભ્રષ્ટ થાય છે.

ગુરૂઓના પર આત્મભાવથી શુદ્ધ પ્રેમ પ્રગટ કરવાથી શિષ્યો વા ભક્તો આત્મોન્નતિ પદને પામે છે. આમ પાસેથી, શરીર પ્રાણ કરતાં પણ જ્યારે શ્રી સદ્ગુરૂ દેવ પર અનંત શુદ્ધ પ્રેમ પ્રગટે છે ત્યારે તે ભેદ અભેદ કરે છે, ત્યારે શિષ્યોના ભક્તોના આત્માની શુદ્ધિ થાય છે. સ્વાર્થ બુદ્ધિ, ઉપકાર બુદ્ધિ, [illegible]

[illegible]

માર્ગમાં પ્રવૃત્તિ કરતાં એક ક્ષણ માત્ર પણ ગુરૂશ્રદ્ધા વિના, દેવશ્રદ્ધા વિના, ધર્મશ્રદ્ધા વિના અને આગમશ્રદ્ધા વિના ચાલી શકે તેમ નથી. ધર્મરૂપ પ્રાસાદનો શ્રદ્ધારૂપ પાયો છે તેથી તેના નાશની સાથે ધર્મપ્રાસાદનો ભંગ થયા વિના રહેતો નથી. ગુરૂદેવની શ્રદ્ધાથી આત્માપર મેસમેરીઝમ અને હિપનોટિઝમ જેવી અસર થાય છે અને તેથી શિષ્યના ભક્તના આત્માની શુદ્ધિ જલદી થાય છે, માટે ગુરૂશ્રદ્ધારૂપી પાયો મજબુત સ્થિર કર્યા વિના ધર્મપ્રાસાદ ચણી શકાતો નથી. ધર્મપ્રાસાદની મજબુતી માટે દેવગુરૂધર્મની પૂર્ણ શ્રદ્ધા ધારણ કરવી જોઇએ. જેઓ મન વાણી અને કાયાથી ભિન્ન ગુરૂના આત્માનો અનુભવ કરવા શક્તિમાન્ થયા નથી તેઓની એક સરખી આત્માની શ્રદ્ધા ટકતી નથી. ગુરૂ વિના જ્ઞાન નથી. ગુરૂ વિના અનુભવ શિક્ષણ મળતું નથી, માટે ગુરૂ વિના ક્ષણ માત્ર ચાલી શકે તેમ નથી. શ્રી સદ્‌ગુરૂની શ્રદ્ધામાં પ્રેમનો અંતર્ભાવ થાય છે. ગુરૂના નામને અને તેમની આકૃતિને ફક્ત ગુરૂ માનવાથી તેમની બાહ્ય પ્રવૃત્તિઓમાં જો રાગ દૃષ્ટિ હોય છે તો ગુણ દેખવામાં આવે છે અને જો અનિષ્ટ દૃષ્ટિ થાય છે તો અવગુણ દેખાય છે. ગુરૂ પર રાગ દ્વેષ છે તો ગુરૂનું મન સારું દેખવામાં આવે છે અને પ્રતિકૂલ દૃષ્ટિ હોય છે તો ગુરૂનું મન ખરાબ દેખવામાં આવે છે અને તેથી વારંવાર ગુરૂ પર શુભાશુભ ભ ત્નો વિચાર કરવામાં આવે છે અને તેથી પોતાના કરતાં શિષ્યને અને ભક્તને ગુરૂમાં કંઇ વિશેષ જણાતું નથી. આવી દશામાં શિષ્યોનું-ભક્તોનું ગુરૂ કલ્યાણ કરવા સમર્થ થતા નથી. બાહ્ય દૃષ્ટિથી ગુરૂ પર માન્યતા કરેલી શ્રદ્ધા સદા સ્થિર રહેતી નથી. ગાડરીયા પ્રવાહની રીતિએ--કુલપ્રવાહની રીતિએ ગુરૂને માનવા કરતાં ગુરૂના આત્માની શુદ્ધતાથી ગુરૂને માનવામાં શ્રદ્ધાનો અપૂર્વ અનુભવ થાય છે અને તેથી આત્માનંદની પ્રાપ્તિ થાય છે. મન, વાણી અને કાયાનું ગુરૂત્વ અવગણ્યા વિના ગુરૂની શ્રદ્ધા એ શ્રદ્ધા તરીકે ગણાતી નથી. જે લોકો રાગ દ્વેષ ન કરવા એવું માનીને પ્રથમથી ગુરૂના પરથી રાગ ત્યજે છે અને કુટુંબીઓ પર તો પૂર્ણ રાગ ધારણ કરે છે તેવા મનુષ્યો ગુરૂની શ્રદ્ધામાં કાંઇ સમજતા નથી એમ કહીએ તો તેમાં કાંઇ અતિશયોક્તિ નથી. ગુરૂની શ્રદ્ધા વિના ગુરૂના ઉપદેશની શ્રદ્ધા થતી નથી તો પછી ગુરૂની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તન તો ક્યાંથી હોઇ શકે ! માટે ગુરૂના વિચારોમાં અને આચારોમાં પૂર્ણ શ્રદ્ધા ધારણ કરવાની જરૂર છે. આગમોના આધારે એકાન્ત ગુરૂની પરીક્ષા કરીને ગુરૂ કરવા પ્રયત્ન કરવામાં આવે તો તેમાં પૂર્ણ સફળતા મળતી નથી કારણ કે આગમોમાં અનેક પ્રકારની ગુરૂના આચારોની પ્રવૃત્તિઓ કહી છે તે ભિન્ન ભિન્ન દ્રવ્યક્ષેત્રકાલ ભાવથી છે માટે એકાન્તે

આગમોના આધારે ગુરૂની પ્રાપ્તિ થવામાં અનેક વિરોધો જણાય છે. શ્રી આનંદઘનજી કથે છે કે—'आगमवादेहोगुरुगमकोनहीरे' વર્તમાન સમાચારી-વર્તમાન પરંપરા, જ્ઞાન, ક્રિયા, ગુણ આદિ વિના એકલા આગમવાદથી ગુરૂની પ્રાપ્તિ આકાલના અનુસારે ન બની શકે એમ કોઇ દૃષ્ટિએ કથી શકાય છે માટે આત્મજ્ઞાની, ગીતાર્થ ગુરૂપર વિશ્વાસ, શ્રદ્ધા કર્યા વિના નગુરા શિષ્યો વા ભક્તોથી ધર્મ માર્ગમાં એક શ્વાસોશ્વાસ પણ લેઇ શકાય તેમ નથી, માટે અનેક પ્રકારના વિકલ્પ સંકલ્પોનો ત્યાગ કરીને સર્વ નયોની સાપેક્ષતાએ વર્તમાન વ્યવહારથી આત્મજ્ઞાની ગુરૂની શ્રદ્ધા ધારણ કરી આત્મોન્નતિ કરવા પ્રયત્ન કરવો જોઇએ. જે શિષ્યો વા ભક્તો ગુરૂને કંઇ પણ પુછતા નથી, ગુરૂની સંગતિ કરીને આત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય એવો ઉપદેશ શ્રવણ કરતા નથી, તેમજ ગુરૂનું વ્યાખ્યાન સાંભળતા નથી, ગુરૂની આજ્ઞા પ્રમાણે ધર્મના પુસ્તકો વાંચતા નથી, ગુરૂના ઉપદેશ સંબંધી કાંઈ પણ અનુભવ કરતા નથી તેઓ તો કસ્તુરીના ગુણને ધારણ કરનારા રાસભ સમાન છે. ગુરૂ કર્યા માત્રથી કંઇ મુક્તિ મળતી નથી પરંતુ ગુરૂની પાસે બેસીને આત્મજ્ઞાનનું શ્રવણ કરવાથી અને અનેક રીતે આત્મતત્ત્વની પ્રાપ્તિના ઉપાયો કરવાથી ગુરૂ કર્યાની સફળતા થાય છે માટે ગુરૂની શ્રદ્ધાધારક ભક્તોએ-શિષ્યોએ ગુરૂના આત્માના આશયો અવબોધવા જોઇએ. ગુરૂના આત્માનું જ્ઞાન જ્યારે શિષ્યના-ભક્તના હૃદયમાં તાદ્રૂપપણે ઉતરે છે, ત્યારે તે ગુરૂના ભક્તો વા શિષ્યો બની શકે છે. ગુરૂને વ્યવહારથી વંદનારા પૂજનારા કરતાં ગુરૂના હૃદયનું સંપૂર્ણ જ્ઞાન લેનારા અને તેમના હૃદયમાં રહેલા સર્વ આશયોને સમજનારા શિષ્યો વા ભક્તો અનંતગુણા ઉત્તમ છે એમ જ્યારે નિશ્ચય થાય છે ત્યારે તે ભક્ત વા શિષ્ય સ્વાત્માની શુદ્ધતા કરી શકે છે. જ્યાં ગુરૂ અને બીજાના પર એક સરખી શ્રદ્ધા છે, ધોળું તેટલું દુધ ગણવાનું છે ત્યાં કદાપિ ગુરૂના આત્માનું સ્વરૂપ ઓળખાતું નથી. શ્રી સદ્ગુરૂની શ્રદ્ધા વિના આત્મા પર ગુરૂના સદ્વિચારોની અસર થતી નથી માટે ગુરૂની શ્રદ્ધાપૂર્વક ઉપાસના કરવાની જરૂર છે. અધ્યાત્મજ્ઞાની ગીતાર્થ વિના અન્ય ગુરૂ થવાને લાયક બની શકતો નથી જેઓ આત્માનો અનુભવ કરવાને લાયક બન્યા નથી, હજી શિષ્યદશામાં છે, તેઓ મોહથી અન્યોના ગુરૂઓ બને છે તો તેઓ સ્વપરનું શ્રેયઃ કરવા શક્તિમાન્ થતા નથી. સર્વ દર્શનીયોના શાસ્ત્રોમાં ગુરૂની શ્રદ્ધા ભક્તિ સંબંધી પ્રથમજ વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. ભારતવર્ષમાં કુગુરૂઓ ઘણા થવાથી અને તેઓ અજ્ઞાની હોવાથી તથા મોહી હોવાથી સ્વાર્થબ્ધોથી ભ્રષ્ટ થયા છે અને તેથી ભારતીય લોકોની વ્યાવહારિક તથા ધાર્મિક પ્રગતિમાં ખામી આવી છે અને લોકોના શ્રદ્ધા

તત્ત્વમાં પણ ખામી આવી છે. ભારતવર્ષમાં અપ્રમત્ત યોગી ગુરૂઓ પ્રકટવાની ઘણી જરૂર છે. અપ્રમત્ત યોગી આત્મજ્ઞાની ગુરૂઓ પ્રગટયા વિના ભારતીય લોકોની ચઢતી થવાની નથી. આત્મજ્ઞાનથી લોકોમાં પ્રસરેલા બાહ્ય ક્રિયાકાંડ ભેદોને ટાળી લોકોની દ્રષ્ટિઓને સુધારનારા ગુરૂઓની ઘણી ખામી પડી છે અને ગુરૂની શ્રદ્ધામાં ભારતવાસીઓ ચંચલ મનના થઈ ગયા છે. સર્વ લોકોને ગુરૂની એક સરખી શ્રદ્ધા હોતી નથી પરંતુ કહેવાનું એટલું છે કે આત્માની શુદ્ધતા માટે જેણે જે ગુરૂ માન્યા હોય તેના ભક્તોએ વા શિષ્યોએ પૂર્ણ શ્રદ્ધાથી ગુરૂ પ્રતિ વર્તવું જોઇએ. જેટલી શ્રદ્ધામાં ખામી છે તેટલી આત્મસુધારણામાં શિષ્યોને-ભક્તોને ખામી રહે છે. એક શ્રદ્ધા હોય છે તો તેથી અનેક ગુણો પ્રકટયા વિના રહેતા નથી. મેઘની વૃષ્ટિની સાથે ઉષ્ણકાળના તાપથી તપેલી પૃથ્વીમાં ઘાસ વનસ્પતિ ઉગી નીકળે છે અને મેઘની વૃષ્ટિના અભાવે તે સુકાઇ જાય છે, તેની પેઠે ગુરૂશ્રદ્ધાની સાથે અનેક ગુણો પ્રગટવા માંડે છે અને ગુરૂશ્રદ્ધાની ઢીલાશની સાથે વા તેના નાશની સાથે આત્મગુણો પ્રગટયા હોય છે તે પણ ટળવા માંડે છે અને આત્મગુણોનો નાશ થાય છે. પ્રતિજ્ઞા, પ્રામાણ્ય, આત્મવિશ્વાસ વગેરેનો નાશ થાય છે તેથી આત્મબળમાં તથા વ્યવહાર સ્થિરતામાં પણ ન્યૂનતા આવે છે. માટે સદ્ગુરૂ શ્રદ્ધારૂપ મેઘવૃષ્ટિનો નાશ ન કરવો જોઇએ. શ્રદ્ધારૂપ પૃથ્વી વિના સર્વ ગુણોરૂપ આધેયો ક્યાંય ટકી શકતા નથી. આધાર વિના આધેય નથી તેમ ગુરૂશ્રદ્ધા વિના હૃદયમાં ધર્મ પ્રકટતો નથી જે ભક્તો શિષ્યો બનીને ગુરૂથી ભેદ ગણે છે તે પતનને પામે છે. પરંતુ ધર્મને પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી. જેઓ ગુરૂથી પોતાનું હૃદય જુદું રાખે છે, પોતાના હૃદયને ગુરૂની આગળ પૂર્ણ ખુલ્લું કરતા નથી તે ગુરૂનું હૃદય પ્રાપ્ત કરી શકતા નથી. જેઓ ભક્તો વા શિષ્યો બનીને ગુરૂથી અભેદરૂપે પરિણમતા નથી તેઓ ગુરૂનું હૃદય લેઇ શકતા નથી. જેઓ ગુરૂ કરતાં માત્ર લક્ષ્મી, સત્તા, કીર્તિ, લોકરાયકતા વગેરેને વિશેષ મહત્ત્વતા ગણે છે, તે ગુરૂ શું ચીજ છે તે સમજવાને પણ અધિકારી બન્યા નથી. જેઓ અન્ય લોકોના કહેવાના અનુસારે ગુરૂ કરે છે અને ત્યજે છે તેઓ હૃદયના શૂન્ય અને કાન તાના સમજવા. ગુરૂના પાસે ઘણું વસી ગુરૂના જ્ઞાનનો અનુભવ જેઓ કરે છે. તેઓ ઉત્તમ શ્રદ્ધાળુ ભક્તો, ગુરૂમાં નામનામના, કીર્તિ કામના વગેરે કામનાઓનો લય કરીને ગુરૂમાં સર્વ શ્રેયરૂપ પોતાના આત્માને દેખે છે તેવા ભક્તોશિષ્યો, શ્રદ્ધાના પગથીએ પગ મુકી શકે છે. ઉપર પ્રમાણે ગુરૂશ્રદ્ધા સંબંધી કહેવામાં આવ્યું. ગુરૂભક્ત શિષ્ય બનવાને માટે તત્પર ગુરૂઓની પ્રાપ્તિની જરૂર છે. નીતિના ગુણો પ્રાપ્ત કર્યા વિના ગુરૂના

ભક્ત વા શિષ્ય થવાથી કંઇ વળતું નથી. તે વિના સંસાર વ્યવહારમાં શુષ્ક જીવન ગણાય છે.

નીતિ.

જે મનુષ્ય નીતિમાન્ છે તે ધર્મી બની શકેછે. નીતિના સૂત્રોનું અવલંબન કર્યા વિના યુરોપીયનોની પેઠે પરસ્પર અધોગતિ થાયછે. ભજનકાવ્યસંગ્રહના આઠે ભાગોમાં નીતિ પ્રામાણ્ય, પ્રતિજ્ઞા પાલન આદિ સંબંધી ઘણું કહેવામાં આવ્યું છે. ગુરૂકુલવાસમાં રહીને પ્રથમ ગુરૂને પ્રાપ્ત કરીને પ્રમાણિક બનવું જોઇએ. જે મનુષ્ય પ્રમાણિક છે તે અવશ્ય મુક્તિપદ પામે છે. ભક્તોમાં શિષ્યોમાં અસત્યવાદ, વિશ્વાસઘાત, પ્રપંચ, દગાબાજી, પ્રતિજ્ઞા ભ્રષ્ટતા વિગેરે દુર્ગુણો રહ્યા હોય છે, તો તેથી તેઓ ગુરૂના આત્માની નજીક ગમન કરી શકતા નથી. જેઓ ગુરૂની પાસે રહે છે, ગુરૂ ગુરૂ જપ્યા કરેછે. પરંતુ અસત્ય બોલે છે, પ્રતિજ્ઞા પાળી શકતા નથી, નીતિ પ્રમાણે વર્તી શકતા નથી તે હજી સદ્ગુરૂને ઓળખવા માટે શક્તિમાન્ થયા નથી. સદ્ગુરૂને પ્રાપ્ત કરનાર તેજ ગણાય છે કે જે નીતિને પોતાના પ્રાણ સમાન અવબોધીને તે પ્રમાણે પ્રવર્તે છે, જે શ્રી સદ્ગુરૂના ઉપદેશને સાંભળે છે, પરંતુ તે પ્રમાણે વર્તતો નથી તે ગુરૂની તથા ધર્મની શોભામાં વૃધ્ધિ કરવા શક્તિમાન્ થતો નથી. નીતિની પ્રાપ્તિ કર્યા વિના પરમાત્મા ખાસ ધારે તો પણ મોક્ષ થઇ શકતો નથી. સત્ય પ્રમાણિકતા વિગેરે નીતિના ગુણોની અત્યંત જરૂર છે. જૈન શાસ્ત્રો જૈનાગમો નીતિના ગુણો ઉપર અત્યંત ભાર મૂકે છે. જૈનોનું એક વખત હિંદુસ્થાનમાં સર્વત્ર સામ્રાજ્ય સ્થપાયેલું હતું, જૈનોની ચાલીશ કરોડ મનુષ્યોની સંખ્યા થઇ હતી તો પણ અન્ય ધર્મીઓપર જૈનોએ તરવાડ વડે જુલમ ગુજાર્યો નહોતો, તેમ કોઇને ભિન્ન ધર્મ પાળવામાં અટકાવ કર્યો નહોતો પરંતુ શંકરાચાર્યદિગ્વિજયમાં હિમાલયથી તે ઠેઠ કન્યાકુમારી સુધી બૌધ્ધોની કતલ કરી એમ વેદ ધર્મીઓએ લખ્યું છે. મુસલમાનોએ અને ખ્રિસ્તીઓએ તરવાર વડે ધર્મ વૃધ્ધિ કરવા મહાયુધ્ધો પ્રારંભ્યાં હતાં પણ તેવી નીતિને જૈનોએ અખત્યાર કરી નહોતી જૈનોમાં અર્હન્નીતિ વગેરે ગ્રન્થો છે, તેમાં અન્ય ધર્મીઓના પર ધર્મના નામે જોર જુલ્મ કરવાને માટે બિલકુલ નિષેધ કર્યો છે. શ્રી કુમારપાળ રાજા જૈન ધર્મી હોવા છતાં અન્ય ધર્મિઓ પર સમાન દૃષ્ટિ ધારણ કરતા હતા. ખંભાતના ઉદયન મંત્રીએ ખંભાતમાં વસવાટ કરવા આવનાર મુસલમાનોને નીતિપૂર્વક સંતોષ્યા હતા, અને તેથી તેને ઘણો આનંદ થયો હતો. શ્રી મહાવીર પ્રભુ કહે છે કે તરવારની ધારથી કોઇ ધર્મ

વધારવા માટે છે તે કદાપિ પ્રભુનો ભક્ત બની શકતો નથી, તેમજ તેઓ કહે છે કે પશુઓનો અને પંખીઓનો હોમ કરવાથી પરમાત્મા ખુશ થતા નથી અને દેવલોકની પ્રાપ્તિ થતી નથી. શ્રી મહાવીર પ્રભુ કહે છે કે માર્ગાનુસારીના પાંત્રીશ ગુણો યાને નીતિના ગુણો પ્રાપ્ત કર્યા વિના કોઇ મનુષ્ય માર્ગ ધર્મ પાળવાને લાયક બની શકતો નથી. અનીતિ દુર્ગુણો ખાસ કરનાર મનુષ્યોને ગુણો આપ્યા વિના જે પ્રભુ તારે છે એમ જે પ્રભુ કહે છે તે પ્રભુને કરોડો ગાઉથી નમસ્કાર હો. અધર્મનો નાશ કરવાને માટે અને ધર્મની રક્ષા કરવાને માટે શ્રી તીર્થંકરોનો-પરમાત્માઓનો અવતાર થાય છે. તેઓ પ્રથમ નીતિના ગુણોનું શિક્ષણ આપે છે, પશ્ચાત્ આત્માની શુદ્ધતાનો ઉપદેશ આપી આત્માના સ્યાદ્વાદ ધર્મને પ્રાપ્ત કરવા માટે મનુષ્યોને ઉપદેશ આપે છે. જે નીતિમાન્ નથી, જે પ્રતિજ્ઞાપાલક નથી, જે વિશ્વાસઘાતી છે, જે સ્તેય કર્મ કરે છે, તે [illegible] ધર્મી બનવાને લાયક બન્યો નથી. અવિરતિપણું ત્યાગ કરવાની જેને ખાસ લાગણી છે તેજ મુમુક્ષુ બની શકે છે. મનુષ્યોને પરસ્પર સમાન હક્ક છે ત્યાં એક પ્રજા બીજી પ્રજાને ગુલામ બનાવે અને પોતાને ધર્મી માને એ કોઇ રીતે નીતિમાન ગણી શકાય નહીં, તો તે પ્રજા તો ધર્મી ગણાયજ ક્યાંથી. માટે મનુષ્યોએ નીતિ પર ખાસ લક્ષ દેવું જોઇએ. જે જે સત્ય નીતિના પ્રદેશો છે તેને અનુસરીને વર્તવું જોઇએ. જેનામાં નીતિ નથી તે ગમે તેમ પ્રભુને ભજે અને અન્યોના ગળાં કાપે તેથી કંઇ પરમાત્માને પ્રાપ્ત કરી શકતો નથી. યુરોપમાં હાલ મહાયુદ્ધ પ્રવર્તે છે, તેનું મૂળ અનીતિ છે. રાજ્યઓને મારી નાંખવા, અન્યોનું રાજ્ય પડાવી લેવું, પ્રજાઓનો નાશ કરવો, અન્ય રાજ્યોની પાયમાલી કરવી તેનું નામ નીતિ ગણાય નહીં. અન્ય પ્રજાઓનો નાશ કરવા વા તેઓનું સર્વ ખાઇ જવું એવા પ્રકારના નીતિઓ બાંધવા, [illegible] દાદ કરવો સામ્રાજ્ય [illegible] કરવો, મનુષ્યોનું સ્વાતંત્ર્ય લૂંટી લેવું ઇત્યાદિને નીતિ કહી શકાય નહીં. નીતિના સદ્ગુણો વિના ગમે તે પ્રભુના વા ગુરુના પાસે જાઓ પણ તેથી મુક્તિ થવાની નથી. સદ્ગુણી ગમે તે ગુણી મનુષ્યો નીતિના ધર્મથી ભ્રષ્ટ થાય છે, અને અનીતિને સેવી દુર્ગતિમાં પ્રવેશ કરે છે. પ્રભુથી પ્રેમ કરનારાને જો પણ અનીતિ ત્યાં ફક્ત પોતાના પ્રેમને લીંપનારે તો એક પક્ષપાતી ઇશ્વરના જેવા બનવાથી દુનિયામાં અન્ય કરે નહીં. ગુરુ શ્રદ્ધા ધારણ કરીને તેમના ઉપદેશમાં પ્રભુત્વ અવલોકી પ્રથમ નીતિના માર્ગે વર્તવું જોઇએ, નીતિના ગુણો નીચે પ્રમાણે છે. સત્ય બોલવું, દયા પાળવી, પોતાની સત્તાથી અન્ય મનુષ્યોનું રક્ષણ કરવું, કોઇને છેતરવાની પ્રવૃત્તિનો ત્યાગ, પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવું. કોઇનો વિશ્વાસઘાત

ન કરવો, ઉપકાર પર અપકાર ન કરવો, કોઈનું બુરું ન ચિંતવવું, સંતોને સંતાપવા નહીં, પક્ષપાત ન કરવો, દોષ દ્રષ્ટિનો ત્યાગ કરવો, કુડાં તોલ માપાં ન રાખવાં, એદીઆની ન થવું, રાજ્ય વિરૂદ્ધ ન વર્તવું, લોક વિરૂદ્ધ ત્યાગ, ગરીબોના આશીર્વાદ લેવા, પશુઓ, પંખીઓ અને જળચરોની દયા કરવી, અન્ય ધર્મ પાળનારાઓને કલેશ કરવા નહીં વા તેઓના પ્રતિ અનીતિથી ન વર્તવું. માત પિતાની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવું, ગુરૂની આજ્ઞા પ્રમાણે વર્તવું, રાજ્ય દંડ થાય એવું અનીતિકારક કાર્ય ન કરવું, કોઈના દેવગુરૂના અવર્ણવાદ ન બોલવા. કોઈના પર આળ ન દેવું, કોઈની હાંસી-મશ્કરી ન કરવી. ચાડી ચુગલી કરવી નહીં, લાંચ ન લેવી, કોઈના પર મિથ્યારોપ ન મૂકવો, વ્યભિચાર કર્મનો ત્યાગ, સ્તેય કર્મનો ત્યાગ, જુઠી સાક્ષીનો ત્યાગ, જૂઠા દસ્તાવેજો લખવાનો ત્યાગ, કૃતઘ્રી ન થવું, ઇત્યાદિ અસંખ્ય નીતિના ગુણો છે, તેઓને અંગીકાર કરવા જોઇએ. રાગ દ્વેષના પક્ષમાં પડયા વિના જે ઉપર લખેલાનો વિચાર કરવામાં આવશે તો નીતિ ધર્મની મહત્તાનો ખ્યાલ આવશે. મનુષ્યોનો સ્વભાવ છે કે તેઓ કોઇ પણ ધર્મી તરીકે પોતાનું નામ ધરાવે છે, પરંતુ નીતિ ધર્મના પગથીએ પણ જેઓ ન ચઢયા હોય તેઓ પરમાત્માની પ્રાપ્તિ તો ક્યાંથી કરી શકે વારૂ ? આત્માની શુદ્ધતા કરવા માટે ઉપર પ્રમાણે કારણો જણાવ્યાં તેમાં પ્રથમ નીતિ ગુણોની જરૂર છે. અમોએ કવ્વાલિઓમાં, ભજનોમાં, પદોમાં નીતિ ગુણો સંબંધી ઘણું વિવેચન કર્યું છે, માટે નીતિ ગુણોને દરેક ધર્મવાળા મનુષ્યો સ્વીકારશે તો તેઓ દુનિયાને સ્વર્ગ સમાન કરવામાં સાહાય્યી બની શકશે. રાજ્ય વ્યવહારમાં, વ્યાપાર વ્યવહારમાં, કેળવણી વ્યવહારમાં, ક્ષાત્ર કર્મ વ્યવહારમાં અને સમાજસેવા વ્યવહારમાં નીતિ વિના પગલે પગલે અશાંતિ, દુઃખ, ચિંતા, અને મારામારીનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થાય છે. ધર્મ રાજ્યવ્યવહારમાં પણ નીતિ વિના ઉલટી ધર્મ કરતાં અધર્મની વૃદ્ધિ થાય છે. ગુરૂ શિષ્યના સંબંધમાં પણ નીતિના ગુણો વિના કલેશ, ખટપટ, ખેદ, દુઃખરૂપ ફળની પ્રાપ્તિ થાય છે. અનીતિના માર્ગે ચાલીને ઉન્નતિની આશા રાખનારાઓ અંતે ઠગાય છે. અનીતિના બળથી સિકંદરની પાછળ રાજ્યમાં અંધારૂં થયું, રાવણે અનીતિ કરીને સીતાને રાખી તેથી તેની તથા લંકાની પાયમાલી થઇ, દુર્યોધને અનીતિ કરી તેથી મહાભારત યુદ્ધનો આરંભ થયો અને તેથી ભારતની પડતીનો પ્રારંભ થયો. કેટલાક મુસલમાન બાદશાહોએ અનીતિનાં પગલાં ભર્યાં તેથી મુસલમાનોના હાથમાં દિલ્લીનું રાજ્ય ન

રહ્યું, એમ ઇતિહાસથી સિદ્ધ થાય છે. મેગસ્થેનીસે રાજનીતિ ધર્મનો ભંગ
કરતા જોયો, ત્યારે હિંદના રાજાઓ અને પ્રજા નિયમ પ્રમાણે વર્તતાં હતાં.
મોગલો અનીતિ આચરતા થયા ત્યારથી તેમની પડતીનો અને હિંદની રાજ્ય
પડતીનો પ્રારંભ થયો. પૂર્વે ચંદ્રગુપ્તના વખતમાં અનીતિએ પ્રવેશ કર્યો, ત્યા-
રથી તેઓની પડતી થઇ, મોગલના રાજાએ આ અનીતિએ પ્રવેશ કર્યો ત્યારથી
તેઓની પડતી થઇ. આથી હિંદ દેશ જાગીના વર્ષપર જાણે નિરંતર પૂર્ણ
અનીતિ આચરતા થયા તેથી તેઓ કંઇ નીચ વર્ણના હાથથી જેલમાં અનિ-
ષ્ટતામાં આવતા ગયા. એટલે હાલમાં અનીતિએ પ્રવેશ કર્યો ત્યારથી
મુસલમાનો હિંદુસ્તાનમાંથી ભાગવું પડ્યું. સંસ્કારવાળા મનુષ્યોમાં અની-
તિ પેઠી તેથી રામાનુજાચાર્ય અને વલ્લભાચાર્ય વગેરેના પંથો પ્રવર્ત્યા. જૈન
જૈનોએ આચાર વગેરેમાં જ્યારથી અનીતિ સેવવા માંડી ત્યારથી તેઓની પડતી
થવા લાગી. મોહમ્મદે આદિના દેવાલયો પર જુલમ ગુજાર્યો તેનું ફળ તેને ભો-
ગવવું પડ્યું. જેવું શુભ વા અશુભ કર્મ કરવામાં આવે છે તેનું ફળ તેવું મળે છે
એવો કુદરતી કાયદો છે, તે કોઇનો ટાળ્યો ટળતો નથી. અનીતિ આચરનારા-
ઓનો પણ પરસ્પરના યુદ્ધથી નાશ થયો, માટે અનીતિનો ત્યાગ કરીને નીતિ
ધર્મની જરૂર સ્વીકારવી જોઇએ.

નીતિના અનેક પ્રકાર છે. આર્યદેશનીતિ, અનાર્યદેશનીતિ, યોગ્ય આચાર-
નીતિ, પંચમઆરાની કલિયુગની નીતિ, બ્રાહ્મણધર્મ નીતિ, ક્ષત્રિયધર્મનીતિ,
વૈશ્યધર્મનીતિ, શુદ્રધર્મનીતિ, ગૃહસ્થ નીતિ, પ્રજાસ્વાતંત્ર્યનીતિ, રાજ્યકા-
સત્તાકરાજ્યનીતિ, પ્રજાસત્તાકનીતિ, વ્યાપારનીતિ, પ્રધાનનીતિ, મહાજનનીતિ,
આપ્તકાલનીતિ, મનુનીતિ, ગુરુનીતિ, શિષ્યધર્મનીતિ, દાનધર્મનીતિ ગૌધર્મ-
નીતિ, સાધુધર્મનીતિ, જૈનાર્યનીતિ, વ્યવહારધર્મનીતિ, વેદિકનીતિ, સેવકનીતિ
પુરુષનીતિ, પાપનીતિ, ન્યાયનીતિ અનીતિ, શુભનીતિ, અશુભનીતિ રાજ્યતંત્રનીતિ,
ધર્મરાજ્યતંત્રનીતિ, જ્ઞાનીનીતિ, અજ્ઞાનીનીતિ, દેશાંતરનીતિ, ગ્રામનગરનીતિ, ઔત્સ-
ર્ગિકનીતિ, અપવાદિકનીતિ, ગૃહસ્થધર્મનીતિ, ત્યાગીધર્મનીતિ, સ્વજાતિનીતિ, પર-
જાતિનીતિ, કપટનીતિ, આર્યનીતિ, વ્યાવહારિકનીતિ, નૈશ્ચયિકનીતિ, સદ્ભૂતનીતિ,
ઔપચારિકનીતિ, હાનિકરનીતિ, શુભકરનીતિ, ઉચિતનીતિ, અનુચિતનીતિ, આપ-
નીતિ, અનાપત્કાલિનનીતિ, આપત્તિકાલનીતિ, વ્યક્તિનીતિ, સમષ્ટિનીતિ, ધર્મનીતિ
અધર્મનીતિ, યુદ્ધનીતિ, સેવાધર્મનીતિ, સ્વામિનીતિ, સેવકનીતિ, સાધુધર્મસ્ક
નીતિ, મહાજનનીતિ, ઔપચારકનીતિ, સામદામ દંડભેદનીતિ, આવશ્યકનીતિ, દૈવ-
નીતિ, ભાષાનીતિ, વૈદ્યનીતિ, ઇત્યાદિ અનેક ભેદોવડે નીતિનું નિરૂપણ કરાય છે.

દેશોમ રાજ્યધર્મની પડતી ન થાય અને અનીતિમય મનુષ્યોથી કચરાઇ ન જવાય એવી દક્ષ નીતિને દક્ષ લોકો આચરે છે. સર્વત્ર સર્વ દેશોમાં સર્વ કોમમાં પરસ્પર શાંતિ રહે એવી નીતિને વિશ્વ સેવકો પ્રભુના પ્રેમથી આચરમાં મૂકવા પ્રયત્ન કરે છે. જે નીતિના વિચારોથી અને આચારોથી પોતાનું સંઘનું, કોમનું રાજ્યનું, દેશનું શ્રેય સાધી શકાય તેવી દેશકાલાનુસારે નીતિ જાણીને તે આદરવી જોઇએ. જમાનો ઓળખ્યા વિના ગાડરીયા પ્રવાહથી વહોરાના નાડાના જાલવાના આગ્રહની પેઠે આજુ બાજુનો વિચાર કર્યા વિના જે નીતિ પાળવામાં આવે છે, તેજ શત્રુરૂપે પરિણમીને દેશ કોમ ધર્મના નાશાર્થે થાય છે. સર્વ દેશોમાં અને સર્વ ધર્મી લોકોના ધર્મ શાસ્ત્રોમાં ભિન્ન ભિન્ન નીતિ હોવાથી અંતરસર દેખ્યાવિના અમુકજ નીતિને પકડી રહે છે તે સ્વનો અને સ્વધર્મનો નાશ કરે છે. જેવા મનુષ્યોથી કામ લેવાનું હોય છે તેની સાથે તેવી નીતિથી વર્તવું પડે છે. સજ્જન મનુષ્યોની પેઠે દુર્જનોની સાથે એક સરખી નીતિથી વર્તવામાં આવે તે આત્માનો કુટુંબનો નાશ થાય એમાં કાંઇ આશ્ચર્ય નથી. ઇંગ્લીશ સરકારની પેઠે સર્વ પ્રકારની રાજ્યનીતિની સર્વ પ્રકારના તંત્રોની નીતિઓની વર્તમાનકાલાનુસારે આવશ્યકતા છે. બ્રિટિશ સરકારે જે રાજ્યનીતિની અને વ્યાપારનીતિની વ્યવસ્થા કરી છે, તેના જેવી હાલમાં અન્યત્ર દેખાતી નથી. જે નીતિથી રાજ્યની દેશની, સમાજની, કોમની, ધર્મની પડતી ન થાય અને શાંતિ સંરક્ષી શકાય તેને વ્યાવહારિક નીતિ કહેવામાં આવે છે. વેદકાલનિવાસી ઋષભદેવના કાલની નીતિ હોય, પરંતુ તે નીતિ તે કાલીન મનુષ્યોને વિશેષતઃ ઉપયોગી હતી. તે નીતિ પ્રમાણે હાલમાં વર્તવામાં આવે તો સર્વથા સર્વ પ્રકારની હાલની વ્યાવહારિક પ્રગતિ કરી શકાય નહીં. જમાનાને ઓળખી અનેક વિચારોની અને વ્યવહારની નીતિઓમાં પરિવર્તનો થાય છે, અને ભવિષ્યમાં થશે, એક સરખી વ્યાવહારિક નીતિઓ રહી નથી, રહેતી નથી અને રહેશે નહી. રાજ્યના કાયદાઓ ફરે છે. ધર્મના કાયદાઓ ફરે છે, કોમના કાયદાઓ ફરે છે. શાંતિના કાયદાઓ ફરે છે. વ્યાપારાદિ આજીવિકાના કાયદાઓ ફરે છે. આ વિશ્વના પૂર્વ એક સરખી નીતિઓ રહી નથી. સર્વ જાતની નીતિઓમાં પરિવર્તનો છે સર્વ કાલનાં આર્યાવર્તપર એક વખત જૈનોની રાજ્યાદિક નીતિઓનું જોર હતું. પશ્ચાત્ વૈદિક કાલમાં વૈદિક નીતિઓનું પ્રાબલ્ય વધ્યું, પશ્ચાત્ મુસલમાન લોકો થતાં તેઓની રાજ્યનીતિઓનું જોર વધ્યું પશ્ચાત્ બ્રિટિશ રાજ્યની સ્થાપના થતાંબૌદ્ધ, જૈન, મુસલમાન વૈદિક અને બ્રિટિશ નીતિઓનાં પરિવર્તનોના મિશ્રતાયુક્ત ઘણી નીતિઓ થઈ છે. નીતિઓની વ્યાખ્યા કહેવી સર્વ

ભિન્ન ભિન્ન કાળ મર્યાદા [illegible] મુખ્યતા [illegible] છે. તેવી રીતેની નીતિ[illegible] [illegible] હાથે મર્યાદા [illegible] છે. દેશકાળાનુસાર નીતિમાં પ્રવર્તિ[illegible] [illegible] તેને જે નીતિ[illegible] સ્વીકાર કરતા નથી તે [illegible] જાણવા. દેશકાળાનુસાર [illegible] ધર્મનીતિ [illegible] [illegible] નથી તેઓ અજ્ઞાની મનુષ્યો [illegible] છે. સર્વ [illegible]નીતિઓનું [illegible] [illegible] ધર્મની, રાજ્યની [illegible] નથી. [illegible] દેશમાં જેવી નીતિ [illegible] આવે છે તેને [illegible] આદિ [illegible] છે. સર્વ દેશના અને સર્વ ધર્મના લોકોની નીતિ ધર્મ સંબંધી એકસરખી માન્યતા [illegible] નથી અને [illegible]માં [illegible] નહી. સર્વ દેશોમાં કેટલીક સાધારણ નીતિ છે અને કેટલીક અસાધારણ નીતિઓ છે. [illegible] દેશમાં [illegible] રાજ્યમાં [illegible] નીતિઓની મુખ્યતા વર્તે છે. [illegible] રાજ્યનીતિની [illegible] દેશમાં મુખ્યતા વર્તે છે [illegible]નીતિની જર્મનીમાં અને [illegible]માં મુખ્યતા વર્તે છે. [illegible] સત્તાકનીતિની [illegible]માં મુખ્યતા વર્તે છે. [illegible] મુખ્યતા [illegible] પૂર્વે મુનિ [illegible] ધર્મસત્તાની મુખ્યતા સર્વ દેશોમાં હતી. જે નીતિ મુખ્ય આચારમાં વર્તે [illegible] અને [illegible] રમાં પ્રવર્તનારી નીતિ ગૌણ [illegible] મુખ્યતાને પામે છે, અને મુખ્ય નીતિ ગૌણ [illegible] નીતિઓના પરિપૂર્ણ જ્ઞાન વિના [illegible] સમર્થ થતા નથી. ધર્મ[illegible] કુમર [illegible] નીતિઓને [illegible] કેટલીક રજોગુણ મિશ્રિત નીતિઓ છે કેટલીક [illegible] કેટલીક સત્વગુણ મુખ્યતાવાળી નીતિઓ છે [illegible] પણ [illegible] હોય છે [illegible] જેવી એકલી સાત્વિક રાજ્યનીતિથી પ્રવર્તનાર [illegible] રોગીની પેઠે દશા થાય છે ધાર્મિક [illegible] અનુસારે ધર્મ પ્રવર્તક નીતિઓને [illegible] અસ્તિત્વનો નાશ કરનાર બને છે. [illegible] નીતિ વિષયનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની જરૂર છે [illegible] તરીકે વ્યવહાર થાય છે તેની વિરૂદ્ધ જે હોય તે [illegible] નીતિઓ છે તેજ દેના દેશકાળજ્ઞાન, [illegible] [illegible]

ગણાય છે. જ્યાં રાજ્ય સત્તાક નીતિયો ટળી ગઈ હોય એવા ફ્રાન્સ દેશમાં અને અમેરિકા દેશમાં રાજ્યસત્તાક ધર્મ તે અનીતિ તરીકે ગણાય છે અને જ્યાં રાજ્યસત્તાક રાજ્ય પ્રવૃત્તિ છે એવા અરબસ્તાન વગેરે દેશોમાં પ્રજાસત્તાક રાજ્ય નીતિયોને કોઇ સ્થાપવા પ્રવૃત્તિ કરે છે, તો તે અનીતિ ગણાય છે અને તેજ અનીતિ પુનઃ નીતિરૂપે પણ ગણાય છે. સર્વ લોકોમાં એક સરખી નીતિની માન્યતા હોતી નથી. ઇંગ્લાંડમાં એક કાલે પ્રજા સત્તાક રાજ્યની સ્થાપના કરનારાઓને તોપને મોઢે ઉડાડી દેવામાં આવતા હતા, તે વખતે લોકોએ અનીતિ કરીએમ કહેવાતું હતું હાલમાં. તે લોકોના બાવલા પૂજાય છે. અને હાલમાં તે વખત મરીજનારા લોકો ખરા નીતિ ધર્મ ચુસ્ત હતા એમ મનાય છે, મનુષ્યકૃત નીતિયો સદાકાલ પરિવર્તનો પામ્યા કરે માટે સર્વ પ્રકારની નીતિયોનું જ્ઞાન કરીને દેશકાલાનુસારે યોગ્ય નીતિના પાલક બનવું જોઇએ. જે કુદરતી નીતિયો છે તેમાં કોઇનાથી ફેરફાર થતો નથી. સ્ત્રી ગર્ભ ધારણ કરે એવી કુદરતી નીતિ છે તેને કોઇ દૂર કરવા શક્તિમાન્ થતો નથી. નૈસર્ગિક નીતિયોનું પ્રાબલ્ય તો પશુઓપર અને પંખીઓપર તથા વનસ્પતિઓપર પણ વર્તે છે. તેમાં કોઇ ફેરફાર કરવા શક્તિમાન્ થતો નથી. ગમે તે દેશકોલમાં મનુષ્યોને ક્ષુધા લાગે છે, માટે તેઓએ ભોજન ખાવું જોઇએ એમાં કોઇ ફેરફાર કરનાર નથી. કુદતિ નીતિયોમાં જો વિકાર થાય છે તો દુનિયામાં પ્રલય થાય છે. સર્વ પ્રકારના મનુષ્યો માટે એક સરખી વ્યાવહારિક નીતિયો હોતી નથી. ઉપર્યુક્ત નીતિયોનું સ્વરૂપ ખાસ ગીતાર્થ ગુરૂ પાસે સમજવું જોઇએ. નીતિયોનું સ્વરૂપ અવબોધીને દેશકાલાનુસારે અલ્પ હાનિ અને બહુ લાભ થાય એવી મુખ્ય દ્રષ્ટિએ આવશ્યક નીતિયો પ્રમાણે સંસાર વ્યવહારમાં તથા ધર્મમાં પ્રવર્તવું જોઇએ. નીતિયોનું સ્વરૂપ પરિપૂર્ણ જાણ્યા વિના આર્ય લોકોની પડતી થઈ. નીતિયોનું સ્વરૂપ નહીં જાણવાથી અનીતિયોને પણ નીતિયો તરીકે સ્વીકારીને હિંદુ રાજાઓએ કન્યાઓનું હરણ કરી પરસ્પર લડી નબળા પડયા, તથા આર્યાવર્તના લોકોએ ધર્મતંત્રમાં નીતિના નામે અનીતિનો આશ્રય લીધો તેથી જેવું કર્યું તેવું તેઓ પામ્યા. હવે તેઓએ સમજવું જોઇએ.

નીતિયોના જ્ઞાન વિના અજ્ઞાની મનુષ્યો પરસ્પર લડી મરે છે, અનેપોતાની ઉન્નતિપર પોતાના હાથે કુહાડો મારે છે. રાજ્ય નીતિમાં રાજ્યનીતિ પ્રમાણે પ્રવર્તવું જોઇએ, પરંતુ તેમાં ધર્મ શાસ્ત્રોના ધર્મને આડો લાવીને પરસ્પર કોમોએ લડી મરીને રાજ્યની પાયમાલીની સાથે પોતાની પાયમાલી ન કરવી જોઇએ. આ બાબતમાં બ્રિટીશ રાજ્યનીતિની પ્રસંશા કર્યા વિના ચાલે તેમ નથી. બ્રિટીશ

સમ્બન્ધમાં મોટા ધર્મના ભેદે પડીને પોતાની બાબતની કલ્પનાથી, આ રીતે સર્વ દેશના લોકોને ભાન થશે ત્યારે તેઓ આત્મોન્નતિ, દેશોન્નતિ અને વિશ્વોન્નતિ કરવા સમર્થ થશે. જૈનોમાં સર્વ પ્રકારની નીતિઓનું ભાન થશે ત્યારે તેઓ આવશ્યક નીતિઓથી ઉન્નતિના માર્ગ તરફ ગમન કરી શકશે. નીતિના અંશોથી જ ધાર્મિક મનુષ્યો ધર્મની, સમ્પની, દેશની રક્ષા કરવાને શક્તિમાન બને છે. નીતિ નામે પ્રવર્તતી નિર્માલ્ય નીતિઓને હાંકી દેવી જોઈએ. ધાર્મિક સામ્રાજ્યમાં પણ ધર્મવૃદ્ધિ અર્થે ધર્મની રક્ષાર્થે અને ધર્મીઓની રક્ષાર્થે આપવાદિક જે દેશકાલાનુસારે આદરવા યોગ્ય નીતિઓ છે, તેનું અવલંબન કરવું પડે છે. ધર્મમાં અને નીતિમાં ભેદ છે. જડવાદીઓ કેવળ એકલી નીતિને માને છે. અને પુનર્જન્મ મૈતન્યવાદીઓ નીતિને અને તત્ત્વ ધર્મ એ બેને સ્વીકારે છે. શક્તિયોને જ્ઞાની વડીલવર્ગના જે જે ધર્મ ઉચિત વિચારો પ્રમાણે પ્રવૃત્તિયો છે તે સર્વ નીતિ માર્ગો છે. જેટલા નીતિના માર્ગો છે તેટલાજ અનીતિના માર્ગો છે. જેટલી ઔત્સર્ગિક નીતિયો છે, તેટલીજ આપવાદિક નીતિયો છે. જે વખતે જે નીતિ પ્રમાણે ચાલવાની જરૂર હોય છે તે સમયે તે નીતિ પ્રમાણે ન ચાલવામાં આવે તો અનીતિ કહેવાય છે. જેનાથી મન, વચન, અને કાયાની શક્તિયો ન વધે તેવી જે જે પ્રવૃત્તિયો હોય છે તે અનીતિ પ્રવૃત્તિયો ગણાય છે. જે નીતિયોને વિવેકથી તોલતાં આવશ્યક આદરણીય લાગે છે તેવી નીતિયોને આદરવી જોઈએ. નીતિરૂપ સાગરનો પાર પામી શકાતો નથી. નીતિયોનું સ્વરૂપ બાંધતાં મોટા મોટા વિદ્વાનો પણ મુંઝાય છે. હાલ દુનિયામાં જેટલા નીતિના શાસ્ત્રો છે, તે વાંચી જોવાથી તેને નીતિશાસ્ત્રકારોની મુંઝવણ અવબોધાશે. ખાવામાં, પીવામાં, લગ્નમાં, વ્યાપારમાં, વેશમાં આચારવૃત્તિમાં લોકોના ભિન્નભિન્ન નીતિની માન્યતાઓ છે, ત્યારે હવે કઇ નીતિયોથી પ્રવર્તવું એવું પ્રત્યેક મનુષ્યના મનમાં મનન થશે. તેના ઉત્તરમાં કહેવાનું કે દેશકાલાનુસારે પ્રશસ્ય નીતિયોનું અવલંબન કરવું. સર્વ પ્રકારની શુભ ધર્મશક્તિયોની વૃદ્ધિ તથા રક્ષણ થાય એવી યુક્તિરૂપ પ્રવૃત્તિ નીતિયોથી પ્રવર્તવું. સર્વ વ્યાપક અને આવશ્યક નીતિયોથી પ્રવર્તવું. દેશકાલાનુસારે જે નીતિયોથી દેશ, કોમ, સંઘ, સમાજ, ધર્મની ચડતી થાય તે ધર્મ્ય શુભ નીતિયો કહેવામા આવે છે વર્તમાનકાલીન શ્રીસદ્ગુરૂનો અનુભવ લઇને ધર્મી મનુષ્યોએ ધાર્મિક સામ્રાજ્ય નીતિયોવડે પ્રવૃત્ત થવું. અમોએ ભજન પદસંગ્રહનાં આઠે ભાગોમાં પ્રસંગોપાત્ત આજુ બાજુના સંયોગોના બળે નીતિના ઉદ્‌ગારોને કાઢી પદરૂપે યોજ્યા છે, તેમાંથી સર્વ પ્રકારના ધર્મી મનુષ્યોને ઘણું ગ્રહણ કરવા જેવું મળે તેમ છે. એમ પ્રસંગોપાત્ત સહેતુક પ્રવૃત્તિથી

નિવેદાય છે. ધર્મી મનુષ્યોએ સર્વ પ્રકારની નીતિયોને જાણે તો તેઓ નીતિ સંબંધી સારો ઉપદેશ આપી શકે અને તેથી તેઓ ધર્મનીતિયો અને અધર્મ નીતિનો મુકાબલો કરી દુનિયાને સત્ય જણાવી શકે. જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્રની લોકોનેપ્રાપ્તિ થાય તેમાં લોકોને વિઘ્ન કરતાં અનીતિ છે. લોકોના સુખના માર્ગમાં આડા પત્થરાઓ નાંખવા એ અનીતિ છે. લોકોના સદ્વિચારોને અને સદાચારોને રૂંધવા એ અનીતિ છે. લોકોની શાંતિના માર્ગમાં કાંટા નાખવા એ અનીતિછે. લોકોને સર્વ પ્રકારની શુભાશુભ નીતિયોનું જ્ઞાન થાય તેવાઓને બંધ કરવા તે અનીતિ છે, મનુષ્યોની સર્વ પ્રકારની શુભ શક્તિયોની ખીલવણીમાં પ્રત્યવાય કરવો એ અનીતિ છે. લોકોને ધર્મભ્રષ્ટ થવાનું જ્ઞાન આપવું તે અનીતિ છે. લોકોને સત્ય ન જાણવા દેવું એ અનીતિ છે. પોતાના આત્માને જે જે પ્રિય છે તે સર્વ મનુષ્યોને પશુઓને પંખીઓને પ્રિય છે એવો ઇશ્વરી નિયમ છે તેને તોડીને સર્વ મનુષ્યોને દુઃખ થાય, એવા માર્ગ લેવા તે અનીતિછે.

अनीति.

અનીતિ કરવાથી મોટા મોટા મનુષ્યો પણ ભ્રષ્ટ થાય છે. ગ્રીસ જેવું રાજ્ય પણ અનીતિથી કેવી દશામાં આવ્યું તેની ઇતિહાસ સાક્ષી પૂરે છે. ઉન્નતિના સમયમાં રાજ્યમદ, સત્તામદ, વ્યક્તિમદ, દેશમદ, સૈનિક બળવર્ગ વગેરેથી અહંકાર ઉત્પન્ન થાય છે અને તેથી અન્ય મનુષ્યોને સતાવવા પ્રવૃત્તિ થાય છે તેથી અહંકારોની પડતી થયા વિના રહેતી નથી. પોતાને જેવું સુખ ઇચ્છાય છે એવું જ્યાં અન્યોને ઇચ્છાતું નથી ત્યાં અહંકારનો પ્રવેશ થવાની સાથે અનીતિની પ્રવૃત્તિ થાય છે અને તેથી કૌરવોની અને યાદવોનીપેઠે વિનાશકાલ પ્રાપ્ત થાય છે. આ વિશ્વમાં કોઇ પણ રાજ્યની, દેશની, પ્રજાની એક સરખી ચડતી દશા રહેતી નથી તેનું કારણ ખરેખર રજોગુણી અને તમોગુણી અનીતિ છે. રજોગુણી અને તમોગુણી ઉન્નતિ સદાકાલ એક સરખી રહેતી નથી અને તેમાં અનીતિનો પ્રવેશ થયા વિના રહેતો નથી. અનીતિની પ્રવૃત્તિ થવાથી ગરીબોની સાધુઓની આંતરડીની હાય લાગે છે, અને તેથી દેશ રાજ્ય, સંઘ, સમાજ, કોમ, જ્ઞાતિ, કુટુંબ વગેરેની પડતી થયા વિના રહેતી નથી. આઠ પ્રકારના અહંકારથી, ક્રોધથી કપટથી, લોભથી, ઇર્ષ્યાથી, વૈરથી, કામના વેગથી, સ્વાર્થથી અને દ્રોહથી મનુષ્યો અનીતિમાર્ગે સંચરેછે અને તેથી તેઓનો નાશ થાયછે. યુરોપી મહાયુદ્ધમાં અનીતિએ કરોડો મનુષ્યોના નાશમાં મુખ્ય ભાગ ભજવ્યો છે. જે મનુષ્યો સત્તાબળથી, લક્ષ્મી બળથી અનીતિ કરવામાં પાપ પણ ગણતા નથી તેઓની પડતી

યોગ્યમિત્ર ધર્મનું મિત્ર મૈત્રી કાવ્ય લખ્યું છે. શ્રાવક ધર્મ સંબંધી
મ્યા છે. દેશમાં રાજ્યદ્વારા શાન્તિ હોય છે તો ધર્મની આરાધના થાય
પ્રથમ રાજા શહેનશાહ સર જ્યોર્જની શાન્તિ ઇચ્છવામાં આવી છે.
ાધિપાનાં શાન્તિર્ભવતુ એ મંત્રથી જૈન સંઘ શ્રી રાજાને પત્તર પત્તર
ાંતિ ઇચ્છે છે સર્વ દેશોમાં ધર્મની પ્રાપ્તિ માટે આર્ય દેશની મહત્તાને
ઓમાં વર્ણવી છે. જૈનાગમોમાં લખવામાં આવ્યું છે કે અનંતગુણી
રાશિ પ્રગટ થાય છે, ત્યારે આર્ય દેશમાં જન્મ થાય છે. તેમાં પણ
ર અનંતગુણી પુણ્યની રાશિ પ્રાપ્ત થાય છે ત્યારે જૈન બ્રાહ્મણ જૈન
વૈશ્યાદિને ઘેર જન્મ પ્રાપ્ત થાય છે. તેમાં પણ ઉત્તરોત્તર અનંતગુણી
રાશિ વધે છે ત્યારે સદ્ગુરુનો સમાગમ થાય છે. તેમાં પણ ઉત્તરોત્તર
ણ પુણ્યની વૃદ્ધિ થાય છે ત્યારે શ્રી સદ્ગુરૂદ્વારા જૈન ધર્મની પ્રાપ્તિ થાય
ાદિ સામગ્રી માટે ભારત દેશની વિદ્યા, બ્રહ્મ વિદ્યા, નીતિ, શુદ્ધાચાર,
ણ, શુદ્ધ પ્રેમ, શુદ્ધ ભક્તિ, સુવેષ, સુધર્મઆદિ વડે ઉન્નતિ હોય છે, તો
ર્મની પ્રાપ્તિ થાય છે. અને તેથી આત્મધ્યાન સમાધિની પ્રાપ્તિ થાય છે,
રત કાવ્યની રચના કરીને ભારત દેશની શુભોન્નતિ કર્તવ્ય પ્રવૃત્તિની
ા વર્ણવી છે, તથા ભારતના સર્વ દેશોમાં જૈનોનું ગુજરાતમાં દોઢ
ર્મથી વિશેષ જોર હોવાથી અને દયાદિ ધર્મ ગુણોની આરાધના માટે
ભૂમિ યોગ્ય હોવાથી ગુજરાતને પ્યારો પ્રાણ ગણી ઔપચારિક સ્તુતિ
તે સાપેક્ષ દૃષ્ટિએ યોગ્ય છે. કર્મયોગી થનારબાળકોને સંબોધ "પ્યારા
બાળકો એવાં બનો એવાં બનો " એ કાવ્ય રચવામાં આવ્યું છે, તેમાં
ા ધર્મ, અર્થ, કામ, અને મોક્ષ એ ચારે બાબતોની આદેયતાનાં દૃષ્ટાંતો
ા છે. ઇત્યાદિ વ્યાવહારિક અનેક બાબતોને ધર્મમાં પરંપરાએ સાપેક્ષ
ઉપયોગી જાણીને સ્હજસ્વરૂપએ વર્ણવી છે કેટલેક સ્થાને કુદરતવર્ણ-
ઓ છે તેમાંથી સાબરમતી ગુણ શિક્ષણ કાવ્યના પેઠે સાર ગ્રહવા માટે
ઃ—જે આસવા તે પરિસવા, જે પરિસવા તે આસવા (આચારાંગસૂત્ર) જ્ઞાનીને
ાં કારણો સંવરરૂપે પરિણમે છે. અને અજ્ઞાનીને સંવર । કારણો ૦
રરૂપે પરિણમે છે. માટે કુદરતઆદિના દૃશ્યોમાંથી ઘણું શિક્ષણ ગ્રહી
. શૃંગારિકરસ આદિ નવ રસોને જેમાં વર્ણવ્યા હોય છે. તેને શૃંગારિક
ાવ્યો કહે છે. પરંતુ શાન્ત રસિકજનો જેમાં આત્માના સદ્ગુણોનું
રવામાંઆવ્યું હોય તેને કાવ્ય કહે છે. જે રસાત્મકવાક્ય છે તે

રસ લે અને નિષ્કામ ભાવે દુનિયાના સર્વ જીવોની આત્મવત્ સેવા કરે એવા હેતુથી અમોએ સેવાધર્મનાં કર્મયોગનાં પદો રચ્યાં છે તે પણ રસની સહજ સ્ફુરણાએ રચાયાં છે. હાલના સુજ્ઞ મનુષ્યો હવે એવા સદ્વિચારના ભાવમય પદોને ઉંચા બે હાથ કરીને મુક્ત કંઠે કાવ્ય કહેવા લાગ્યા છે. પ્રગતિમય વિચારોની અને આચારોની વૃદ્ધિ થાય અને સર્વ લોકો ઉન્નતિના શિખરે આરોહી પૂર્ણ સુખ આસ્વાદે એવા વિચારોથી ભરપૂર પદો અને ભજનોનો જેટલો પ્રચાર કરવામાં આવે તેટલો ન્યૂન છે. અમારા હૃદયમાંથી સ્ફૂરણા યોગે પ્રાયઃ ઘણાં કાવ્ય ઉદ્ભવ્યાં છે, તેને અમોએ વિના સંકોચે પ્રકાશિત કર્યાં છે. જ્ઞાનીઓ ધુળમાંથી પણ શિક્ષણ ગ્રહે છે, તો ભજનપદ સંગ્રહ વાંચીને તેમાંથી ગુણાનુરાગ દૃષ્ટિએ શિક્ષણ ગ્રહે એમાં કંઇ આશ્ચર્ય નથી. સ્યાદ્વાદજ્ઞાન, અધ્યાત્મજ્ઞાન, તત્ત્વજ્ઞાનપર અમારી અત્યંત પ્રીતિ છે. વૈરાગ્ય ભક્તિસેવા કે જે નિરવદ્ય વિશાલ સાપેક્ષ દૃષ્ટિએ સ્વાધિકારે સેવ્ય છે, તેનો ઉપદેશ દેવાની અમારી સતત વ્યાખ્યાન પ્રવૃત્તિ છે. અનેક મનુષ્યોના પ્રસંગમાં આવતાં, શિષ્યોના ભક્તોના પ્રસંગમાં આવતાં, ધ્યાન ધરતાં, સમાધિના ઉત્થાન કાલમાં સમાધિસ્મરણ પ્રસંગ પામતાં, સેવા ભક્તિનોપ્રસંગ અનુભવતાં, દેશની ઉન્નતિના વિચારો આવતાં, જૈન કોમની, જૈન ધર્મની ઉન્નતિના વિચારોની સ્ફૂરણા થતાં, ન્હાનાં બાળોનાં નિર્દોષ આનંદમય જીવનને અનુભવતાં, ખટપટીયા કલેશકારક સાધુઓનાં સમાગમમાં આવતાં, વણિકોના સમાગમમાં આવતાં. પ્રસંગોપાત્ત તે તે બાબતના અનુભવોના ઉદ્ગારોથી કવ્વાલિયોની, પદોની, ભજનોની, રચના થઇ છે. અમારૂં સાધ્યધ્યેય એ છે કે આત્માની પરમાત્મતા પ્રગટાવવી અને આત્માનું અનંત સુખ અનુભવવું, તથા સ્વાધિકારે જેમ બને તેમ નિર્લેપ બની કાર્યો કરવાં. તથા વિશ્વવર્તિજીવોને તેઓના અધિકાર પ્રમાણે કર્તવ્ય ધર્મ જણાવવાં અને નિર્લેપપણે તેઓ આવશ્યક કર્તવ્યોને કરે એવો ઉપદેશ દેવો. આત્મા પ્રતિદિન પ્રતિક્ષણ જીવન યાત્રા કરે છે તે પ્રમાદ ત્યજીને જેમ બને તેમ અનંતજ્ઞાન દર્શન સુખના અનુભવ તરફ પ્રયાણ કરે છે અને ઉપશમાદિ ભાવે તન્મય થઇને આનંદાદ્વૈત વગેરેના ઉદ્ગારોને ભાવના બળે ઉદ્ગિરે છે. આત્માના આનંદવિના અન્ય દુ:ખ ભાસે નહીં એવા ઉપયોગને આનંદાદ્વૈત કહેવામાં આવે છે. (સ્યાદ્વાદશૈલીએ) આત્મા વિના આત્માના જ્ઞાનમાં ઉપયોગમાં અન્ય જડ પદાર્થ વિગેરે દ્વિધાભાવ ન ભાસે તેને આત્મા દ્વૈત કહેવામાં આવે છે. આત્માના શુદ્ધોપયોગે આત્મસ્વરૂપમાં શુદ્ધ પ્રેમથી લીન થઈ જતાં અન્ય કશાની યાદી આવતી નથી, તેવી દશામાં શુદ્ધાત્મા

દ્વૈત, પ્રેમાત્માદ્વૈતનો અનુભવ પ્રગટ થાય છે. આત્મામાં જે તત્ત્વ છે, આત્મા અને જડ તેમાં જડના પાંચ ભેદ છે. પરંતુ આત્મા વિના અન્ય તત્ત્વ ન માને તેવી ધ્યાન, ધ્યાતા અને ધ્યેયની એકતાને, લીનતાને, અનેકાન્તદૃષ્ટિએ આત્માદ્વૈત, શુદ્ધ એવું આત્માનું અદ્વૈતપણું અર્થાત્ અન્ય જડ પદાર્થ વિના એકલા શુદ્ધાત્મસ્વરૂપનો અનુભવ તદ્રૂપ તે જે આત્માદ્વૈત, બ્રહ્મ દ્વૈત ઇત્યાદિ શબ્દ લે તેને અમોએ શુદ્ધ ધ્યેયનાં ધ્યાન પ્રસંગે અનેકાન્તરીત્યા કહ્યું છે એમ વ્યવહારથી અવબોધવામાં આવે છે. જૈન શાસ્ત્રોમાં અધ્યાત્મ જ્ઞાનરસ ભરેલો જાય છે, સાત નયનું પરિપૂર્ણ સ્વરૂપ અવબોધવાથી એકાંત આધ્યાત્મિક વેદા-ન્ત શાસ્ત્રોના અધ્યાત્મ જ્ઞાનને સ્યાદ્વાદ જ્ઞાન રૂપે પરિણમવાની શક્તિ ખરેખર આત્મામાં પ્રગટે છે, અને અમોએ તેનો પૂર્વાચાર્યોની શૈલિ પ્રમાણે ઉપયોગ કરી અધ્યાત્મિકપણે બનાવીને દુનિયાના મનુષ્યો પરમાત્મપદ મેળવવાથી જાણે અને પ્રેમ કરે એવી સુગમતા કરી આપી છે. જૈન કોમથી ભિન્ન વેદાં-તિયો પણ અધ્યાત્મ જ્ઞાનમાં પ્રવેશ કરે એવી રીતે બ્રહ્મ વિગેરે શબ્દોને જૈન સ્વરૂપમાં ઘટાવી યથાર્થ ઉપયોગ પ્રકાશ્યો છે. અમોએ ઉપનિષદોમાં શુદ્ધ બ્રહ્મનું સમાધિદ્વારસ્વરૂપ અનુભવીને જણાવ્યું છે. ધર્મોપનિષદ્માં ધર્મનું સમ્યક્ સ્વરૂપ પ્રકાશવામાં આવ્યું છે. સમ્યગદૃષ્ટિ જીવો સમ્યગ્જ્ઞાનીને એકાન્ત આ-ધ્યાત્મિક શાસ્ત્રો પણ અનેકાન્ત સ્યાદ્વાદ જ્ઞાનરૂપે પરિણમે છે, માટે સમ્યગ્દૃષ્ટિએ વેદાન્ત ઉપનિષદોનાં કેટલાંક સૂત્રોને આત્મિક જ્ઞાનની દિશા જણાવવા માટે લખવામાં આવે છે —तत्त्वमसि, अहंब्रह्मास्मि, अयमात्माब्रह्म, प्रज्ञानंब्रह्म" ઋગ્-વેદ, યજુર્વેદ, સામવેદ, અને અથર્વવેદ આ ચાર વેદ પૈકી એકેક વેદનું આધ્યાત્મિક જ્ઞાનમય એકેક વાક્ય છે—तत्त्वमसि तत्-त्वम्-असि—તે બ્રહ્મ તું છે. તે શુદ્ધાત્મા તું છે તત્ શબ્દવડે શુદ્ધ બુદ્ધ પરમાત્મનું ગ્રહણ કરવું અને તત્ શબ્દ વાચ્ય શુદ્ધબુદ્ધ બ્રહ્મતેજ तत्त्वमसि અર્થાત્ તું છે. આમ કહેવાથી આત્માની પર-માત્મદશાનો પૂર્ણ ઉપયોગ પ્રકાશિત થાય છે, મુખ્યવૃત્તિએ तत्त्वमसि વાક્યથી તું બ્રહ્મ છે. પરમાત્મા છે, એવો બોધ ગ્રહણ થાય છે, તેથી લક્ષણાવૃત્તિ અને ગૌણવૃત્તિની ગોઠવણ કરવાની જરૂર પડતી નથી. જગત્ કર્તૃત્વવાદીઓ तस्य परमात्मनः त्वं भक्तोऽसि सेवकोऽसि તે પરમાત્માનો તું સેવક છે એવો અર્થ કરે છે, પરંતુ મુખ્યવૃત્તિએ તે તું બ્રહ્મ છે. તે તું શુદ્ધ આત્મા છે, પરંતુ રાગદ્વેષાજ્ઞાનથી કલ્પાયેલો બહિરાત્મા નથી એવો અર્થ થાય છે. જ્ઞાનીઓ અલ્પ શબ્દોમાં અનંત અર્થને મૂકે એવા વાક્યને સૂત્ર કહે છે. શિષ્ય પોતાના મનમાં વિચાર કરે છે કે હું શું છું કોણ છું. તેના ઉત્તરમાં ગુરૂ જણાવે

છે કે તું બ્રહ્મ છે પણ જડ નથી. શિષ્ય પ્રથમ અજ્ઞાનતાથી શરીરને આત્મા માનતો હતો, ઇન્દ્રિયોને આત્મા માનતો હતો, પ્રાણોને આત્મા માનતો હતો. નીચેના ઉપનિષદ્‌ના વાક્યથી શંકા કરતો હતો તે જણાવે છેઃ–सवाएषपुरुषोऽन्नरसमयः तस्माद्वा एतस्मादन्नरसमयादन्योऽन्तर आत्माप्राणमयोऽन्योऽन्तरआत्मा मनोमयो वा विज्ञानमयः તે આત્મા શું અન્નરસમય છે ? વા તે ઇન્દ્રિય છે ? વા તે પ્રાણમય છે, વા તે અન્તરાત્મા મનોમય છે ? વા તે વિજ્ઞાનમયછે ? અન્તરસમસ્ત દેહને વ્યાપી આત્મા રહે છે, પણ તે અન્નરસમય નથી. દેહમાં આત્મા રહે છે તેથી અધિષ્ઠાનની અપેક્ષાએ ઉપચારે દેહ પણ આત્મા કહેવાય છે, પરંતુ નિશ્ચયથી અન્તરસમસ્ત દેહથી આત્મા ભિન્ન છે, પ્રાણોને વ્યાપીને આત્મા રહે છે તે અધિષ્ઠાનની અપેક્ષાએ પ્રાણમય આત્મા કહેવાય છે, પરંતુ તે ઉપચાર માત્રથીજ, વસ્તુત. પ્રાણના ધર્મથી આત્મા ભિન્નછે માટે તેપ્રાણમય આત્મા નથી પણ દશ પ્રાણોથી ભિન્ન આત્મા છે. શું મનોમય આત્મા છે ! મનન સ્વરૂપ મનનું છે. મનમાં વિકલ્પ સંકલ્પ વિચાર થાય છે. મનને વ્યાપીને આત્મા રહ્યો છે પણ મનના ધર્મથી આત્મા ભિન્ન હોવાથી મનોમય આત્મા નથી. મન ક્ષણિક છે, પરંતુ આત્મા નિત્ય શુદ્ધ બુદ્ધ કેવલજ્ઞાન દર્શન ચરિત્રમય છે, તેથી વસ્તુતઃ મનથી ભિન્ન આત્મા છે એમ કહેવાને માટે શ્રી સદ્‌ગુરૂ જણાવે છે. तत्त्वमसि તું તે શુદ્ધ બ્રહ્મ છે પણ દેહ પ્રાણમય નથી. તેથી તેમાં મુંઝાવું એ તને ઘટતું નથી. મતિજ્ઞાનને અને શ્રુતજ્ઞાનને વિજ્ઞાન કહે છે. મતિજ્ઞાન અને શ્રુત જ્ઞાનથી આત્માનું શુદ્ધ ક્ષાયિક કેવલજ્ઞાન ભિન્ન છે તેથી કહ્યું છે કે બુદ્ધિ અર્થાત્ વિજ્ઞાનનું નથી પણ ભિન્નનું શુદ્ધ જ્ઞાનરૂપ આત્મા છે. મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન, અને મનઃપર્યાવ જ્ઞાન કરતાં અનંત કેવલ જ્ઞાન છે તે શુદ્ધ છે તેથી કહેવામાં આવે છે કે આત્મા અનંત જ્ઞાનમય, અનંત દર્શનમય, અનંત ચારિત્રમય, અનંત આનંદમય છે. એવો આત્મા તેજ તું છે. એમ ગુરૂ સ્વશિષ્યને જણાવે છે ઔદારિક શરીર, વૈક્રિય શરીર, આહારક શરીર, તૈજસ શરીર, અને કાર્મણ શરીરથી તે શુદ્ધ બ્રહ્મ ભિન્ન છે. અને તે શુદ્ધ બ્રહ્મજ તું છે. રાગ દ્વેષ કર્મની ઉપાધિ સહિત બ્રહ્મને સબલ અર્થાત્ દોષસહિત બ્રહ્મ કહેવામાં આવે છે સ્થૂલકોશ, વાસનાકોશ, લિંગકોશ, આનંદમયકોશ, ઇત્યાદિ અનેક કોશ તે તું બ્રહ્મ નથી પરંતુ તે કોશોથી ભિન્ન તું બ્રહ્મ છે. એમ तत्त्वमसि એ મહા વાક્યથી નિવેદન છે ગુરૂએ ઉપર પ્રમાણે तत्त्वमसि વાક્યનો અનુભવ સ્વશિષ્યોને કરાવ્યો. શિષ્યને બ્રહ્મનો અનુભવ થયો. શુદ્ધાત્મસ્વરૂપ તે તું છે એનો અનુભવ આવ્યાથી

જડ પદાર્થોમાંથી હું પણાનો અધ્યાસ હતો તેથી તેને [illegible]. હું બ્રહ્મ છું. શુદ્ધાત્મા છું. પરમાત્મા છું. રાગદ્વેષ રહિત બ્રહ્મ છું. કેવલજ્ઞાનરૂપ બ્રહ્મ છું. એવી આત્મભાવનાનો [illegible] મંગલમય દૃષ્ટિથી અનુભવ થયો. આત્મા પૂર્વે અજ્ઞાન દશામાં બહિરાત્મદશારૂપ (જૈન દૃષ્ટિએ ગુણસ્થાનમાં) મિથ્યાત્વથી આત્માનું શુદ્ધ સ્વરૂપ અનુભવતો ન હતો અને તેથી મિથ્યા દૃષ્ટિપણાથી શરીર તે હું, પ્રાણ તે હું, મન તે હું, અને મન વડે ઉત્પન્ન થનાર બુદ્ધિ વિજ્ઞાન તે હું એવી અજ્ઞાનતામાં ગૂઢ બ્રહ્મ આત્માને માનતો હતો, પરંતુ ગુરુના બોધથી તત્ત્વમસિ વાક્યનું જ્ઞાન થવાથી બ્રહ્મપ્રાપ્તિ અર્થાત્ હું બ્રહ્મઆત્મા છું. આત્મા વિના અન્ય જડ [illegible] હું નથી એમ નિશ્ચય કરે છે અને રાગદ્વેષ વૃત્તિઓમાં [illegible] થાય છે. બ્રહ્મ શબ્દવડે જ્ઞાનમય આત્માનું ગ્રહણ કરવું. કારણ કે જ્ઞાન [illegible] અભેદ [illegible] કરવામાં આવ્યો છે —સત્યજ્ઞાનમનન્તં બ્રહ્મ [illegible] અનન્ત બ્રહ્મનો નિશ્ચય થાય છે, [illegible] એવા અનન્ત બ્રહ્મનો ગુરુ કૃપા વિના અનુભવ [illegible] અનન્ત જ્ઞાનરૂપ બ્રહ્મ અર્થાત્ આત્મા છે. [illegible] બ્રહ્મ કહેવામાં આવે છે [illegible] આવ્યું છે કે બ્રહ્મસામાન્ય [illegible] આત્મા તેજ બ્રહ્મ છે. જે [illegible] આત્મતત્ત્વ અને પંચજ્ઞાન [illegible] કહેલો આત્મા બ્રહ્મ [illegible] લોકાલોક લોકપ્રકાશક [illegible] કહેવામાં આવ્યો છે [illegible] કેવલજ્ઞાનને અનન્ત બ્રહ્મ કહેવામાં આવે છે. [illegible] કારણ કે કેવલજ્ઞાનરૂપ સત્ય જ્ઞાન પ્રાપ્ત થયા [illegible] નથી, માટે કેવલજ્ઞાની [illegible] પરમાત્મા [illegible] છે [illegible] ઉપદેશ આપે છે તેજ [illegible] ઉપદેશ આપ્યો હતો. માટે તેમના [illegible] છે શ્રી વીરપ્રભુની વાણીમાં [illegible] સત્ય [illegible] માટે [illegible] અન્યત્ર સર્વજ્ઞતા શોધતા નથી. પ્રજ્ઞાનબ્રહ્મ [illegible] કેવલજ્ઞાન કે જે જ્ઞાનાવરણીય કર્મોના સર્વથા નાશ થવાથી આત્મામાં [illegible] પ્રગ

છે. તે પ્રજ્ઞાન અર્થાત્ પરમજ્ઞાન કહેવાય છે. તેવો પરમ શુદ્ધ જ્ઞાનમય આત્મા છે. अनंतज्ञान दर्शन सुखस्वरुपोयमात्मा એમ બ્રહ્મોપનિષદ્‌માં અમોએ સિદ્ધ કર્યું છે તેથી નિશ્ચય થાય છે કે પ્રજ્ઞાનમય આત્મા છે. રાગદ્વેષની વૃત્તિયોવડે જે મિશ્ર જ્ઞાન થયું છે તેને પ્રજ્ઞાન કહેવામાં આવતું નથી. सत्वात्संजायते ज्ञानम् સત્વ વૃત્તિથી જ્ઞાન થાય છે. તે જ્ઞાન પણ સત્વગુણ વૃત્તિથી મિશ્ર છે, પરંતુ જ્યારે રજોગુણ, તમોગુણ, અને સાત્વિક વૃત્તિના પૂર્ણ ક્ષયપૂર્વક અર્થાત્ સંપૂર્ણ જ્ઞાનાવરણીય કર્મના નાશથી અને મોહનીય કર્મના નાશથી જે જ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે તે છદ્મસ્થજ્ઞાનથી ભિન્ન શુદ્ધ પ્રજ્ઞાન અર્થાત્ કેવલજ્ઞાન ગણાય છે. એવંભૂતનયની દૃષ્ટિએ ઘાતિ કર્મનો ક્ષય થયા બાદ જે જ્ઞાન પ્રગટે છે તેને प्रज्ञान शुद्धज्ञान કહેવામાં આવે છે. શુદ્ધજ્ઞાન થયા પશ્ચાત્ સર્વ અઘાતિક કર્મ રૂપ પ્રારબ્ધને જ્ઞાની ભોગવે છે, પરંતુ પશ્ચાત્ તે જન્મજરા મરણના ચક્રમાં ફસાતો નથી. અથર્વવેદમાં प्रज्ञानंब्रह्म એમ કહી કેવલજ્ઞાનમય આત્માનું સ્વરૂપ પ્રતિપાદ્ય છે અને નૈગમ, સંગ્રહ, વ્યવહાર ઋજુસૂત્ર શબ્દ અને સમભિરૂઢિથી જે બ્રહ્મની માન્યતા ગણાતી હતી, તેનો સાપેક્ષપણે પરિહાર કરીને એવંભૂતથી શુદ્ધાત્મા બ્રહ્મ સ્વરૂપ પ્રતિપાદક છે. કેવલજ્ઞાન કેવલ દર્શન સ્વરૂપ આત્મા તેજ તું પરમબ્રહ્મ છે. તે વિના અન્ય જે પૌદ્‌ગલિક દૃસ્યો વગેરે છે. તે તું નથી. એમ તેથી વ્યતિરેક દર્શાવેલો પણ જાણવો. આ પ્રમાણે આચાર મહાવાક્યોથી શુદ્ધ બ્રહ્મ સ્વરૂપને સ્યાદ્વાદદૃષ્ટિએ અવબોધવું. શ્રી મહાવીર પ્રભુએ વેદ સંહિતાના મંત્રોમાં શંકિત થયેલ અગિયાર બ્રાહ્મણોને સ્યાદ્વાદ દૃષ્ટિએ તે મંત્રોનો અર્થ સમજાવ્યો હતો, અને તેથી આત્મા, પુણ્ય, પાપ, સ્વર્ગ, નરક, બંધ મોક્ષની સિદ્ધિ કરી બતાવી હતી. अस्मात्मर्वस्मात् पुरतः सुविभाति । अन्नायपुरुषःस्वयज्योतिर्भवाते येनेदसर्वं विजानाति तकेन विजानिदात् विज्ञातारमरे केनविजानीयात् ॥ આદસ્યમાન જગતની આગળ પ્રકાશક આત્માજ સારી રીતે પ્રકાશે છે. આત્મા વિના અન્યજડ પદાર્થોમાં પ્રકાશવાની શક્તિ નથી. કારણ કે તે ચૈતન્ય રહિત જડ છે. જે શરીરમાં વ્યાપેલો આત્મા છે, તે સ્વયંપ્રકાશી છે અર્થાત્ આત્મા અનંત જ્ઞાન સ્વરૂપ છે. તેમાં અન્ય પદાર્થોમાંથી પ્રકાશક શક્તિ આવતી નથી. આત્મા પોતાનો પ્રકાશ પોતાની મેળે કરે છે, સ્વયંપ્રકાશી આત્માથી અનંતજ્ઞેયોને જાણી શકાય છે તે આત્માને શાથી જાણવો તેના ઉત્તરમાં અવબોધવું કે આત્માજ આત્માને સ્વરૂપજ્ઞાનરૂપ જ્યોતિથી જાણે છે. આત્માનો વિચાર કરતા કરતાં શિષ્યને શંકા થઇ કે આ શરીરમાં રહેલો આત્મા શરીરની પૂર્વે હતો કે કેમ ? તેનાં ઉત્તરમાં

વા મિથ્યાદ્દષ્ટિ છે. ધૃતિ છે. ધૃતિ એ ચારિત્ર ગુણરૂપ છે જેને મનીષા બુદ્ધિ છે. જેને ગૃનિ અર્થાત્ દુઃખતા છે. જેનામાં સ્મૃતિ છે, સંકલ્પ છે, જે યજ્ઞરૂપ છે, અર્થાત્ પરમાત્મ પૂર્ણ સ્વરૂપ જ્ઞાનમય છે, જેને પ્રાણ છે, દશ પ્રકારના દ્રવ્યપ્રાણ છે. અને જ્ઞાનાદિ ભાવ પ્રાણ છે, જેને કામ અર્થાત્ ઇચ્છા છે એવો આત્મા કયો છે તો જણાવે છે કે તે સર્વનામો જેને લાગુ પડે છે તે પ્રજ્ઞાન બ્રહ્મ છે. અર્થાત્ જ્ઞાનમય આત્મા છે. શ્રી મહાવીર પ્રભુએ નંદિ સૂત્રમાં તથા આચારાંગ સૂત્રમાં આત્માનાં જે લક્ષણો જણાવ્યાં છે તે આત્મામાં મતિજ્ઞાન, શ્રુતજ્ઞાન, અવધિજ્ઞાન મનઃપર્યવજ્ઞાન અને કેવલજ્ઞાન એ પાંચ પ્રકારનાં જ્ઞાન છે. મતિજ્ઞાનાવરણીય કર્મના ક્ષયોપશમથી મતિજ્ઞાન પ્રગટે છે. શ્રુતજ્ઞાનાવરણીય કર્મના ક્ષયોપશમથી શ્રુત જ્ઞાન પ્રગટે છે, અવધિજ્ઞાનાવરણીય કર્મના ક્ષયોપશમથી અવધિજ્ઞાન પ્રગટે છે. કેવલજ્ઞાનાવરણીય કર્મના ક્ષયથી સર્વજ્ઞેય ભાસક કેવલજ્ઞાન પ્રગટે છે. મતિજ્ઞાનના અઠ્ઠાવીશ ભેદ છે. શ્રુતજ્ઞાનના ચઉદ, વીશ ભેદ છે. અવધિજ્ઞાનના અસંખ્ય ભેદ અને મુખ્ય છ ભેદ છે. જ્ઞાનાવરણીય કર્મના સર્વથા નાશથી કેવલજ્ઞાન પ્રગટે છે. આત્મા મતિજ્ઞાનની ઇન્દ્રિયોવડે સ્પર્શાદિ જાણે છે. હૃદય, મન, સંજ્ઞાન, અજ્ઞાન એ મતિ જ્ઞાનનાં નામો છે. એમ તત્ત્વાર્થ સૂત્રમાં આચારાંગ સૂત્રમાં, વિશેષાવશ્યકમાં વગેરે અનેક આગમોમાં જણાવ્યું છે. વિજ્ઞાન પ્રજ્ઞાન, મેધા, દૃષ્ટિ, મનીષા, જૂતિ, સ્મૃતિ, સંકલ્પ, વિગેરે મતિજ્ઞાનના અને શ્રુતજ્ઞાનનાં ભેદો છે. પ્રજ્ઞાનરૂપ આત્મામાં જે જે ક્ષયોપશમિક જ્ઞાનનાં ભેદો છે તેનો ઐતરેયોપનિષદમાં વિચાર કર્યો છે, પરંતુ જૈનાગમોમાં તેનો પરિપૂર્ણ સ્પષ્ટ નિર્ણય શ્રી કેવલજ્ઞાની મહાવીરપ્રભુએ કર્યો છે. જ્ઞાનાવરણીયકર્મના ક્ષયોપશમના અસંખ્યાત ભેદે આત્મામાં [illegible] થનાર જ્ઞાન પણ [illegible] છે. વિશેષાવશ્યક સૂત્રમાં મતિજ્ઞાન અને શ્રુતજ્ઞાનના વિવેચનમાં [illegible] [illegible] [illegible] ગયા છે તે ઉપરથી [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] છે. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] અને [illegible] છે.

રામાનુજાચાર્ય કહે છે કે આત્માને આકાશવત્ સર્વત્રવ્યાપક માનતાં તેવું સ્વર્ગમાં, મનુષ્ય લોકમાં, મુક્તિમાં, આવવું જવું થશે નહિ. તમે એમ કહેશો કે ચોરાશી લક્ષ યોનિમાં જીવ ગમનાગમન કરશે તે પણ કથન યોગ્ય નથી. કારણ કે તમારા મત પ્રમાણે જીવ તો દેહાધ્યાસરૂપ ભ્રાંતિ માત્ર છે. તેનો કંઇ આકાર નથી. વા તે તમારા મત પ્રમાણે જીવ કંઇ દ્રવ્ય વસ્તુ પ્રમાણે સિદ્ધ ઠરતો નથી. તમે કહેશો કે માયા જશે તો તેના ઉત્તરમાં જણાવવાનું કે માયા એ કોઇ તાત્ત્વિક વસ્તુ નથી, અને જો માયાને તાત્ત્વિક માનશો. તો આત્મા અને માયા એ બેની સિદ્ધિ થશે ઇત્યાદિ અનેક દૂષણો આવે છે; માટે આત્મા આત્મા સર્વદા આકાશવત્ વ્યાપક વ્યક્તિવાળો નથી. આત્મા અણુ છે અને તે ચેનસા અર્થાત્ મનવડે જાણવો જોઇએ. આત્મા સૂક્ષ્મથકી પણ સૂક્ષ્મ છે. આકાશરૂપ આધાર વિના આત્મા રહી શકતો નથી. જ્યારથી આત્મા છે ત્યારથી આકાશ છે. આત્મા અનાદિકાળથી છે તેથી આકાશ પણ અનાદિ અનંત સિદ્ધ ઠરે છે. તેમ આત્માની સાથે લાગેલ ધર્મ અને અધર્મ પણ અનાદિકાલથી સિદ્ધ ઠરે છે. રામાનુજાચાર્યને શંકરવાદીઓ કહે છે કે આત્મા અણુરૂપ જે કહ્યો છે. અને મહાનરૂપ જે કહ્યો છે તે તો આત્માનો મહિમા જણાવવા માટે કહ્યો છે. આ પ્રમાણે બંનેને વિવાદ કરતો દેખી મધ્યસ્થ જૈનાચાર્યો કહે છે કે વેદની શ્રુતિમાં ઉપર પ્રમાણે જે લખ્યું છે તેનો અનુભવથી ખ્યાલ કરવો જોઇએ. શ્રી સર્વજ્ઞ મહાવીર પ્રભુએ આત્માને અણુમાં અણુરૂપ કહ્યો છે. મોટામાં મોટો કહ્યો છે. તેમજ સૂક્ષ્મથી સૂક્ષ્મ કહ્યો છે, એ સર્વ બાબતો સાતનયોની અપેક્ષાએ અમો યથાર્થ જાણીએ છીએ તો તમો બંને શા માટે વેદની શ્રુતિમાં પક્ષ કરો છો. આ પ્રમાણે સાંભળી બંને વાદીઓ કહે છે કે તેનું સમાધાન તમે કરો. જૈનાચાર્યો જણાવે છે કે અણુમાં અણુ અર્થાત્ સૂક્ષ્મ જીવના શરીરમાં પણ આત્મા છે, તે શરીરની ઉપાધિની અપેક્ષાએ અણુરૂપ ગણાય છે. હૃદયમાં આત્મા છે. જેમ શરીરમાં સર્વત્ર આત્મા છે, તેમ હૃદયમાં આત્મા છે, પરંતુ હૃદયનો અંગુષ્ઠ માત્ર છે તેથી તેની ઉપાધિની અપેક્ષાએ ધ્યાન કરનાર યોગીઓએ અંગુષ્ઠમાત્ર આત્મા કહ્યો છે તે પણ તે હૃદયરૂપ ઉપાધિની અપેક્ષાએ સત્ય છે. અને મોટામાં મોટો સર્વત્ર વ્યાપક આત્મા છે, તે પણ કેવલજ્ઞાનની અપેક્ષાએ સત્ય ઠરે છે. જ્યારે ઘન ઘાતી કર્મનો ક્ષય થાય છે, વેદાન્તની દૃષ્ટિએ રજોગુણ, તમોગુણ, અને સત્વ ગુણરહિત નિર્ગુણ આત્મા થાય છે ત્યારે તે આત્મામાં આવરણના નાશથી કેવળજ્ઞાન અને કેવળદર્શન પ્રકાશે છે. આત્મામાં અનાદિકાળના કેવલજ્ઞાન દર્શન છે. પરંતુ આવરણ સદ્ભાવે તે પ્રકાશિત થતાં નથી, પણ રજોગુણ, તમોગુણ, અને

સત્વગુણના સર્વથા નાશથી સૂર્યનાપરથી વાદળ વીખરાતા જેમ પ્રકાશ થાય છે, તેથી તેની પેઠે અનંતકેવલજ્ઞાનદર્શન પ્રકાશે છે. તે વખતે સંપૂર્ણ વસ્તુઓનો બ્રહ્માંડોનો આત્માના કેવલજ્ઞાનમાં ભાસ થવાથી તથા ભાસ્યભાસકની કથંચિત્ એકતા હોવાથી તે સર્વત્ર વ્યાપકરૂપ આત્મા ગણાય છે. અથવા કેવલિસમુદ્ઘાત કરીને ચઉદરાજ લોક રૂપ સર્વ જગત્માં અસંખ્યાત પ્રદેશથી ચોથા સમયે વ્યાપ્ત થવાથી તે મોટામાં મોટો સર્વત્રવ્યાપક મહાન્ ગણાય છે, વા પ્રકાશની અપેક્ષાએ સર્વ જગત્માંથી અણુ માત્ર પ્રકાશતો હોવાથી અને મોટામાં મોટા ચંદ્રસૂર્યો વિગેરેને તે પ્રકાશતો હોવાથી અણુમાં અણુ અને મોટામાં મોટો તે ગણાય છે, તથા શરીરથી મન સૂક્ષ્મ છે, મનથી બુદ્ધિ સૂક્ષ્મછે, અને તેના કરતાં સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ અસંખ્યાત પ્રદેશમય આત્મા વ્યક્તિથી નિત્ય અને સૂક્ષ્મથી સૂક્ષ્મતર કહેવાયછે. જડપુદ્ગલ દ્રવ્ય કરતાં આત્મા સૂક્ષ્મમાં સૂક્ષ્મ છે. સર્વ કરતાં આત્મા સૂક્ષ્માં સૂક્ષ્મતરછે. એમ અવબોધવું. सएष इहप्रविष्ट आनेखाग्रेभ्य તે આત્મા નખનાં અગ્રભાગપર્યંત શરીરમાં વ્યાપીને પ્રવૃત્ત થઈ રહેલ છે. એ વેદશ્રુતિથી શરીર વ્યાપી આત્માની સિદ્ધિ થાય છે. સાપેક્ષ દ્રષ્ટિએ આત્મા અણુ પણ કહેવાય છે અને મોટામાં મોટો પણ ગણાય છે. કેવલજ્ઞાનની દશાએ આત્મામાં સર્વનો ભાસ થવાથી વ્યાપક મહાન્ છે. સાંખ્યો અને નૈયાયિકો વેદશ્રુતિના આધારે અનંત આત્માઓ માને છે. વૈષ્ણવો રામાનુજાચાર્યો વિગેરે પણ અનંત આત્માઓ માને છે. एगेआया एक आत्मा એવું સ્થાનાંગ સૂત્રમાં લખી સત્તાની અપેક્ષાએ સર્વે આત્માઓને એક કહયા છે. અને વ્યક્તિની અપેક્ષાએ સર્વે આત્માઓને અનેક અનંત કહ્યા છે. સર્વે આત્માઓની સત્તા એક છે તેથી સંગ્રહનયની અપેક્ષાએ સર્વે આત્માઓને એક આત્મા કહેવામાં આવે છે અને વ્યવહારનયની અપેક્ષાએ વ્યક્તિએ પ્રતિશરીર ભિન્ન અનંત આત્માઓ છે, એમ શ્રી વીરપ્રભુએ જણાવ્યું છે અને તેથી આત્માને એક માનનાર અને આત્માઓને અનંત માનનારાઓના વાદને પરસ્પર એક સાપેક્ષનયની સાંકળે ગુંથીને સ્યાદ્વાદ સિદ્ધાંતની કેવલજ્ઞાનવડે સમ્યગ્સિદ્ધિ કરી છે અને તે વડે વેદની શ્રુતિયોનો એકાત્મવાદનો અને અનેકાત્મવાદનો વિવાદ દૂર કર્યો છે. માયા અર્થાત્ કર્મસહિત જે આત્મા તે દેહરૂપ સૃષ્ટિનો સૃષ્ટા ઇશ્વર કહેવાય છે તે સંબંધી ઉપનિષદ્માં નીચે પ્રમાણે જણાવ્યું છેઃ—अस्मान्मायी सृजते विश्वमेतत्तस्मिंश्चान्यो मायया संनिरुद्धः (શ્વેતાતરોપનિષત્) માયા અર્થાત્ કર્મવંત જે ઈશ્વર છે તે શરીરરૂપ વિશ્વને સૃષ્ટિને સર્જે છે, અને તેમાં કર્મથી સહિત અર્થાત્ માયી ઇશ્વર અર્થાત્ માયી આત્મા તેમાં બંધાય છે. " શરીરનો રચનારો માંહે બેસીયોજી

કરોળીયો રચીને જેમ ગળતો, કોઈ બતાવે મારો જોગીડાજી " ज्ञानादेवहि कैवल्यम् नान्यः पन्था विद्यतेऽयनाय આત્મજ્ઞાનથી મુક્તિ છે. મોક્ષ માટે જ્ઞાન વિના અન્ય ઉપાય નથી. ब्रह्मविद् ब्रह्मैव भवति. બ્રહ્મવિદ્ સ્વયં બ્રહ્મરૂપ બને છે. नित्यः शुद्धोबुद्धःसत्यो मुक्तो निरञ्जनो विभुरद्वयआनन्दःपरः प्रत्यगेकरसः ॥ આત્મા નિત્ય, શુદ્ધ બુદ્ધ, સત્યં, મુક્ત, નિરંજન, વિભુ, અદ્વય, આ સ્વરૂપ પર અને એક સ્વરૂપ છે કર્મથી રહિત આત્મા અન્યના સંબંધથી રહિતહોવાથી અદ્વય શુદ્ધાત્માની એવી દશા છે. अस्थूलमनण्वह्रस्वम्, બ્રહ્મ અર્થાત્ આત્મા સ્થૂલ નથી. અણુ નથી અને હ્રસ્વ નથી, એમ મુંડકોપનિષદ્માં કહ્યું છે-अस्पर्शमरूपमव्ययम् આત્મા અસ્પર્શી છે. અરૂપી છે અને અવ્યય છે. જિનાગમોમાં પુદ્ગલાશ્રિતરૂપ જડ દ્રવ્યના વર્ણ, ગંધ, રસ, સ્પર્શ એ પર્યાય છે અને તેથી આત્મ દ્રવ્ય ભિન્ન છે એમ પ્રતિપાદન કરવામાં આવ્યું છે. તેને લગતી અનુસરતી ઉપરની શ્રુતિ છે. यत्तदद्रेश्यमग्राह्यम् જેને બ્રહ્મ અદૃશ્ય અગ્રાહ્ય છે. બાહ્ય ચક્ષુથી ગ્રહાતો નથી. અને સ્પર્શેન્દ્રિય વા બાહ્યેન્દ્રિયથી ગ્રહાતો નથી, सर्वं सुखं ब्रह्मसुखेनिमग्नं બ્રહ્મ સુખમાં સર્વ સુખનો લય થાય છે. શ્રુતિમાં કહ્યું છે કે-तस्यैवानन्दस्यान्यानिमात्रामुपजीवन्ति તેજ બ્રહ્માનંદના અનંત ભાગરૂપ માત્રાને અન્ય જીવો ભોગવે છે. सर्वज्ञादिपरंब्रह्म આત્મા જ્યારે સકલજ્ઞાનાવરણીય આદિ કર્મનો ક્ષય કરી સિદ્ધબુદ્ધ પરમાત્મા બને છે, ત્યારે તેનાં કેવલજ્ઞાનમાં સર્વજ્ઞેયોને તે જ્ઞેય પરિણામે પરિણમે છે. તત્સમયે સર્વજ્ઞેય પદાર્થો છે. તે કેવલજ્ઞાનના પર્યાયરૂપે ગણાય છે અને તે કથંચિત્ જ્ઞાન પર્યાયની અને જ્ઞાનની એકતા હોવાથી સર્વજ્ઞેય પદાર્થો તે જ્ઞાનપર્યાયી હોવાથી જ્ઞાનરૂપ ગણાય છે. તેથી સર્વ બ્રહ્મ છે. એમ અપેક્ષાએ કહેવાય છે. પરંતુ તેથી જ્ઞાતા અને જ્ઞેય પદાર્થોનું દ્વિત્વ તો કાયમ રહે છે. જડ અને ચેતન એ બેનું દ્રવ્યની અપેક્ષાએ તો દ્વૈત્વ કાયમ રહે છે. આ પ્રમાણે અનેક શ્રુતિયોથી અને ઉપાનષત્ સૂત્રોથી આત્મતત્ત્વની સિદ્ધિ થાય છે. અધ્યાત્મજ્ઞાનની સિદ્ધિમા સમ્યગ્દૃષ્ટિએ સર્વ શાસ્ત્રોમાથી સમ્યક્સાર ગ્રહણ કરાય છે એમ વિશેષાવશ્યક, નંદિસૂત્ર, આચારાંગ, તત્ત્વાર્થસૂત્ર, વગેરે અનેક આગમોમાં અને ગ્રંથોમા પ્રતિપાદન કરવામાં આવ્યું છે. અધ્યાત્મસાર, યોગમાં શાસ્ત્ર, યોગ દૃષ્ટિ સમુચ્ચય, જ્ઞાનસાર વગેરેમા આત્મજ્ઞાન સંબંધી ઘણું વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. સાત નયોની અપેક્ષાએ આત્મતત્ત્વનું સ્વરૂપ અનુભવ્યા પશ્ચાત્ સર્વ દર્શનોય અધ્યાત્મ શાસ્ત્રોમા કહેલા આત્માના સ્વરૂપને સમ્યગ્ અનુભવાય છે. સર્વ દર્શનોના અધ્યાત્મ શાસ્ત્રનું મનન, અનુભવ જ્ઞાન, કરવાથી વીતરાગ દેવનાં વચનોરૂપ વેદસૂત્રોનો સમ્યક્ પ્રતીતિ થાય છે. સર્વ-

દર્શનીય અધ્યાત્મ શાસ્ત્રોમાં ઉંડા ઉતરીને તેનો અનુભવ કરવાની ઘણી જરૂર છે. અમોએ સ્યાદ્વાદ આધ્યાત્મિક શાસ્ત્રોનો અનુભવ કર્યા બાદ અન્ય દર્શનીયાધ્યાત્મ શાસ્ત્રોનો અનુભવ કરવા જેટલો બને તેટલો પ્રયત્ન કર્યો છે. અને તેથી જે આનન્દ અનુભવ થયો છે તેને અધ્યાત્મોદ્ગારો દ્વારાકાઢી વિશ્વ સમાજની આગળ પદ્યો મૂક્યાં છે. તેમાંથી ગુણાનુરાગી સજ્જનો યોગ્યસાર ગ્રહણ કરશે એમ સુવિદિત છે.

અધ્યાત્મજ્ઞાન સંબંધી અનેક પદ્યો લખવામાં આવ્યાં છે. સંવત્ ૧૯૭૨નું ચોમાસુ વિજાપુરમાં થયું હતું તે પ્રસંગે ચોમાસામાં રામાનુજાચાર્ય પંથીતરીકે કહેવરાવતા એક યોગીન્દ્રાચાર્ય આવ્યા હતા, તેઓ રામાનુજપંથના અભિમાની હતા, તેમનો મત એવો હતો કે જે વેદ હાલ પ્રચલિત છે તેને માને તેઅધર્મી છે. તેઓની માન્યતામાં ઘણાં સંકુચિત વિચારો જણાતા હતા. તેમણે અમને વેદની માન્યતા સંબંધી પુછેલું હતું તેના ઉત્તરમાં અમોએ "એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી" એ કાવ્ય રચી અમારા વિચારો પ્રસિદ્ધ કર્યા હતા. જૈનો આગમ અને નિગમ એ બંનેને માને છે. નિગમમાં ભરતરાજાના સમયથી બનાવેલા અને પરંપરાએ શુદ્ધ મંત્રો પૂર્વક પ્રવર્તેલા સર્વ વેદોનો સમાવેશ થાય છે. એમ મહ જિણાણુંની સઝાયની ઉપદેશ કલ્પવલ્લિ ટીકામાં જણાવવામાં આવ્યું છે. શ્રી ઋષભદેવ પ્રભુના પુત્ર શ્રી ભરત રાજાએ વેદો રચ્યા હતાં હાલમાં પણ સોળ સંસ્કારના મંત્રો વિગેરેનો ઘણો ભાગ મળી આવે છે. આ સંબંધી અમદાવાદમાં શ્રી વીરના ઉપાશ્રયદ્દિયન પન્યાસ ગુલાબ વિજય ગણિ વિશેષ શોધ કરે છે એમ સંભળાય છે. જૈનોની ઉપનિષદો વિગેરે બહિર્ પડતાં તે ઉપર ઘણો પ્રકાશ પડી શકે તેમ છે. હાલમાં મોટા ભાગે બ્રાહ્મણો જેને ચાર વેદ માને છે તેનો સંગ્રહ કરીને ચારવેદ તરીકે ગોઠવનાર વ્યાસર્ષિ છે. વ્યાસ ઋષિએ વેદોના મંત્રોને ચાર વિભાગમાં ગોઠવ્યા છે, એમ શ્રીમદ્ વિજયાનંદસૂરિ વિગેરેએ પ્રતિપાદન કર્યું છે, તેમાંની શ્રુતિયોના આધારે શ્રીવીર પ્રભુએ અગિયાર મહાવિદ્વાન્ બ્રાહ્મણોને પ્રતિબોધી ગણધર બનાવ્યાં હતા તે ઉપરથી સમજાય છે કે જૈન ધર્મના અનુસારે જે વિચારો મળતા આવતા હોય, જૈન સિદ્ધાંતોની માન્યતાથી અવિરૂદ્ધ હોય એવા જે જે વિચારો વેદોમાં હોય, ઉપનિષદોમાં હોય, બાઇબલમાં હોય, વા કુરાનમાં હોય, વા બૌદ્ધોના ગ્રંથોમાં હોયતો પણ તે તીર્થંકરોનાં ઉપદેશ વચનોછે એમ જાણવું. સર્વ ધર્મના ગ્રન્થોમાં જે જે જૈનાગમોના સાનુકૂલ અવિરોધી વિચારો હોય તે તે દૃષ્ટિએ વેદોમાંથી ઉપનિષદોમાંથી પણ સ્યાદ્વાદદૃષ્ટિની મુખ્યતાએ સાર ખેંચી શકાય

છે, તેથી તે તે દૃષ્ટિએ તે તે વિચારોનાં વાક્યો માન્ય ગણાય છે. એ બધું શ્રી ગીતાર્થ અને જૈનાચાર્યની ગુરૂગમલઇ અનુભવવું પણ તેની બાબતમાં સ્વચ્છંદ મતિથી વર્તવું નહીં. દુનિયામાં જે જે સદ્વિચારો અને સદાચારો ભૂતકાળમાં થયા, વર્તમાનમાં થાય છે, અને ભવિષ્યમાં થશે તે વેદ અર્થાત્ આગમ વચનો રૂપે જાણવા. પુણ્યના વિચારોને આચારોનાં પ્રતિપાદક શાસ્ત્રો છે તે શુભ વેદો તરીકે જાણવાં. અને હિંસા પશુપંખીની ઘાત વિગેરેનાં પ્રતિપાદક જે જે વચનો હોય પુસ્તકો હોય તે પાપવેદો તરીકે જાણવા. જેમાં નીતિના વિચારો હોય તે નીતિમય વેદો જાણવા. જેમાં હુન્નરકળા શોધખોળ સાયન્સના વિચારો હોય પછી તે ગમે તે ભાષામાં અગર ગમે તે દેશમાં વિદ્વાનોએ રચ્યાં હોય તોપણ તે વિજ્ઞાનશાસ્ત્રોરૂપ વેદો જાણવા. હાલમાં પાશ્ચાત્ય દેશમાં જે જે નવીન હુન્નરકલાની શોધો થાય છે. તે સંબંધી તેઓએ જે જે ગ્રંથો લખ્યા છે તે પણ વિજ્ઞાનમય વેદો અવબોધવા. જેમાં સત્ય તત્ત્વોની વાત ચર્ચવામાં આવી હોય તે ગ્રન્થો શાસ્ત્રો ગમે તે ભાષામાં હોય તો પણ તે અમારી માન્યતા પ્રમાણે તત્ત્વપ્રતિપાદક વેદો ગણાય છે. જેમાં સમ્યગ્ સાતનયોની અપેક્ષાએ તત્ત્વો કથ્યા હોય તે સમ્યક્ તત્ત્વમય વેદોરૂપ શાસ્ત્રો ગણાય છે. પ્રાચીન ભાષાનો વા વર્તમાન ભાષાનો કદાગ્રહ કરીને સત્યતત્ત્વોથી વિમુખ ન બનવું જોઇએ. પ્રાચીન અને અર્વાચીન માન્યતાનો કદાગ્રહ કરીને પૂર્વ કાલનું તેટલું સત્ય અને અર્વાચીન તેટલું અસત્ય વા અર્વાચીન તેટલું સત્ય અને પ્રાચીન જેટલું તેટલું અસત્ય એમ એકાંત કદાગ્રહ ન કરવો જોઇએ, અમુક પુસ્તક પરમાત્મા તરફથી ઉતરી આવ્યું છે એમ એકાંત કદાગ્રહ કરીને અન્યશાસ્ત્રોને એકદમ અસત્ય ઠરાવાનો કદાગ્રહ ન કરવો જોઇએ. રાગદ્વેષરહિત વીતરાગ મુનિયો ધર્મની બાબતમાં વિશેષ સત્યનો પ્રકાશ કરે છે, અને જે સંપૂર્ણ વીતરાગ થયા હોય તે ધર્મની અનંત સત્યતાનો પૂર્ણ ઉપદેશ આપી શકે છે. પરંતુ રાગદ્વેષનો જેમ જેમ ક્ષય થતો જાય છે, તેમ તેમ ધર્મની સત્યતાનો અનુભવ કરી શકાય છે. હંસ સમાન દૃષ્ટિ ધારણ કરીને સર્વસત્ય તત્ત્વોની પરીક્ષા કરીને સત્ય ધર્મના વિચારોને અને સદાચારોને ગ્રહણ કરવા જોઇએ એમ વિતરાગ દેવ શ્રી મહાવીર પ્રભુ જણાવે છે. રાગદ્વેષના વિચારોનો ઉપશમ કર્યા વિના આત્માની પાસે રહેલા સત્યોનો પ્રકાશ થવાનો નથી. વિશાલદૃષ્ટિથી સર્વ વ્યાવહારિક તથા ધાર્મિક સદ્વિચારો અને સદાચારો તેજ વેદો છે, એમ જે મહાત્માઓ વર્તે છે, તેજ બતાવે છે. ઇત્યાદિ અમારા વિચારોને વિસ્તારથી તે કાવ્યમાં ગુંથ્યા છે.

આત્માની શુદ્ધતા કરી ચોરાશીલાખ જીવ યોનિયોમાં જન્મ મૃત્યુના દુઃખથી મુક્ત થવું એજ મનુષ્યભવ પામીને સાધ્ય કર્તવ્ય કરવાનું છે અને તે માટે સિદ્ધાંતોમાં, આગમોમાં, નિગમોમાં ધર્મ સાધનાઓને લખવામાં આવી છે. ज्ञान दर्शनचारित्राणि मोक्षमार्गः જ્ઞાન દર્શન અને ચરિત્ર મોક્ષમાર્ગ છે. ગૃહસ્થ ધર્મ અને સાધુ ધર્મ એ બે પ્રકારે ધર્મ છે. ગૃહસ્થાવાસમાં દેશથી અને સાધુઓ અવસ્થામાં સર્વથી જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રની આરાધના થઇ શકે છે. આગમોમાં ગૃહસ્થ ધર્મ અને સાધુ ધર્મનું વિસ્તારથી વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. ગૃહસ્થાવાસમાં અને ત્યાગાવસ્થામાં નિર્લેપ કર્મયોગીઓ બનીને જે સ્વાધિકારે કર્તવ્ય કર્મોને કરે છે તે આત્માનો અનંત આનંદ અને અનંત જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા અધિકારી બને છે. સાંસારિક અથવા ધાર્મિક પ્રવૃત્તિયોને સ્વાધિકારે કરવી જોઇએ, પરંતુ કર્મયોગી બન્યા સિવાય આવશ્યક વ્યાવહારિક તથા ધાર્મિક કર્મોને કરી શકાતાં નથી માટે કર્મયોગી બનવાની ખાસ જરૂર છે. દરેક મનુષ્યે કર્મયોગી બનવું જોઇએ. શ્રીયુત તિલકે કર્મયોગીની પદવી પ્રાપ્ત કરવાને માટે ભગવદ્ગીતાપર, કર્મયોગનું વિવેચન કર્યું છે.

कर्मयोगी बनवानी जरुर.

અને તેમાં કર્મયોગી બનવાની કેટલીબધી જરૂર છે તે જણાવ્યું છે. અમોએ કર્મયોગ નામનો સંસ્કૃત ગ્રન્થ રચીને તેનાપર કર્મયોગી બનવાના ગુણોની તથા તેની અધિકારતાની સ્થિતિ વર્ણવી છે. અમો એક કર્મયોગ ગ્રન્થમાં આવશ્યક કર્મોને કર્મયોગી બની કરવાં જોઇએ, તે સંબંધી વિસ્તારથી વિવેચન કર્યું છે. કર્મ યોગ ગ્રન્થના વાચનથી કર્મયોગીઓ બનવાની કેટલીબધી જરૂર છે, તે સહેજે જણાઇ આવે છે. કર્મયોગી બનવા માટે અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની જરૂર છે. વીશ પચીશ વર્ષપર્યંત અધ્યાત્મ જ્ઞાનનો ઉંડો અભ્યાસ કરવો. યોગ સમાધિના ગ્રંથોનું પૂર્ણ અધ્યયન કરવું. ગુરૂકુલ વાસમાં રહીને વીશ પચ્ચીશ વર્ષ પર્યંત કાયિક, વાચિક, અને માનસિક બ્રહ્મચર્ય પાળવું. પચીશ વર્ષ પર્યંત ખાસ ઉર્ધ્વરેતાબનીને આધ્યાત્મિક ગ્રંથોનો અનુભવ કરવો, ધ્યાન સમાધિનો અભ્યાસ કરવો, અને તેની સાથે સર્વ પ્રકારની વ્યાવહારિક કેળવણીની તાલીમ લેવી અને પશ્ચાત્ જેઓ ઉચ્ચ શુદ્ધ કર્મ યોગીયો બન્યા હોય તેઓના સહવાસમાં આવવું. દરરોજ દરેક કાર્યને નિર્લેપપણે કરાય એવો અભ્યાસ સેવવો, દરરોજ એક બે કલાક પરમાત્માનું ધ્યાન ધરવું, અને સદ્ગુરૂની સેવા કરવી. ધાર્મિક સંસ્કારોવડે ગૃહસ્થધર્મને નિર્મલ કરવો. સાધુ-

ઓએ સાધુઓનાં જે જે આવશ્યક કર્મો છે તેઓને સ્વાધિકારે કરવાં. ઇત્યાદિ કર્તવ્યમાં પ્રવૃત્ત થવાને આધ્યાત્મિક તથા અન્ય ગુણોની કર્મયોગ ગ્રન્થમાં અત્યંત આવશ્યકતા દર્શાવી છે. હાલ કર્મયોગ ગ્રન્થના આઠ દશ ફરમાં છપાવાના બાકી રહેલા છે. ઘણું કરી ચાલતી સાલમાં કર્મયોગ છપાઇને બહાર પડવાનો છે તેમાંથી જિજ્ઞાસુએ સર્વ પ્રકારનું કર્મયોગિનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવું. ભજન પદસંગ્રહના આઠે ભાગોમાં કર્મયોગીયો થવાને કોણ લાયક છે? તેનાં અનેક પદો રચ્યાં છે તેમાંથી સજ્જન મનુષ્યો સાર ખેંચીને કર્મયોગીઓ બનો એવી આશીઃ છે. કાલાનુસારે પૂર્ણ જ્ઞાની બન્યા વિના કોઇ સત્ય કર્મયોગી બની શકતો નથી. કર્મયોગી બનવા માટે હૃદયગુણોરૂપ ચારિત્રને પ્રાપ્ત કરવું જોઇએ એમ કર્મયોગમાં અનેક દૃષ્ટાંતોથી સિદ્ધ કર્યું છે. માટે ચારિત્ર ગુણોની પ્રાપ્તિ કરવાથી કર્મયોગી બની શકાય છે. હાલ ચારે ખંડમાં સત્કર્મ યોગીઓને શોધી કાઢવા એ ઘણું મુશ્કેલ કાર્ય છે. ક્ષાત્રકર્મી બનવું, રાજા બનવું, અમાત્ય બનવું, શેઠ બનવું, આચાર્ય બનવું, સાધુ બનવું, સારાંશ કે ગૃહસ્થ બનવું. વા ત્યાગી બનવું. તેમાં કર્મયોગીના ગુણોની ખાસ જરૂર છે. લેખકો, વક્તાઓ, સર્વ પ્રકારના વ્યાવહારિક કર્મ કરનારાઓ જો કર્મયોગીઓ બને તો ચારે ખંડમાં શાંતિ સુખવડે સ્વર્ગની શોભા દેખવામાં આવે. નિર્મલ કર્મયોગી બન્યા વિના સંસારમાં બંધાવાનું થાય છે, અને કર્મયોગી બન્યા પછી સંસારમાંથી મુક્ત થવાની શક્તિ પ્રાપ્ત થાય છે. ગૃહસ્થના ધર્મોનું અને સાધુઓના ધર્મોનું આગમોમાં, નિગમોમાં વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે તે ખાસ કર્મયોગની ગુહ્યતા માટે અવબોધવું. કર્મયોગની પ્રસ્તાવનામાં કર્મયોગની આવશ્યકતા સંબંધી વિશેષ વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. માટે જિજ્ઞાસુ ભવ્યોએ કર્મયોગની પ્રસ્તાવનાનું અવલોકન કરવું તેનું વાચન કરવું અને પશ્ચાત્ તેનો અનુભવ કરવો. ભજન સંગ્રહના આઠ ભાગમાં જે જે કર્મ વાચો સમજી પછી હોય તેઓને વાચી મનન કરવું અને તેનો નીચોડ ગુરુમુખથી અર્થ ધારવો કે જેથી સંસ્કૃત માગધી ભાષાઓના ગ્રન્થોનો સાર સહેલાઇથી પ્રાપ્ત કરી શકાય.

કર્મયોગી સેવાધર્મ, ઉપાસના, કર્મ, ભક્તિ, પરોપકાર, ક્ષાત્રાદિ કર્મ વગેરે સર્વ પ્રકારની આવશ્યક પ્રવૃત્તિવાળા ગૃહસ્થ હતા અને ત્યાગી દશાના અધિકારે સેવે છે. જૈનાગમનીમાજ સાધુઓને તેમના અધિકાર પ્રમાણે ધર્મ કર્મ ય કર્મોને કરવાનાં કહ્યાં છે તેથી ત્યાગીઓ બાહ્ય રોય છે એવા ગાઢ બન્ધન જૈન મુનિઓને લાગુ પડી શકતો નથી. પ્રમત્તગુણ સ્થાનક પર્યંત વર્તનાર ત્યાગીઓને ધાર્મિક કર્મો કરવાનો સારી રીતે અધિકાર છે. અપ્રમત્ત ધ્યાન સમા-

ધિની દશા આવ્યા વિના જે ધર્મ કર્મોનો ત્યાગ કરે છે તે ધ્યાન સમાધિથી ભ્રષ્ટ થાય છે અને ધર્મ કર્મ યોગથી પણ ભ્રષ્ટ થાય છે માટે સાધુઓએ પણ જ્ઞાની થયા પાશ્ચાત્ કર્મયોગી બનવું જોઇએ એમ કર્મયોગમાં વિવેચન કરવામાં આવ્યું છે. અમારા ગુરૂઓની પરંપરામાં કર્મયોગીઓ થવાની કુંચીઓનું જ્ઞાન આપવામાં આવે છે, અમારા ગુરૂ શ્રીમદ્ સુખસાગરજી મહારાજ સાહેબે અને તેમના ગુરૂ શ્રી રવિસાગરજી મહારાજે તથા શ્રીમદ્ રવિસાગરજી મહારાજના ગુરૂ ક્રિયોદ્ધારક શ્રી નેમિસાગરજી મહારાજે કર્મયોગી તરીકે સાધુઓની જે જે ધર્મ પ્રવૃત્તિઓ છે તેઓને આચારમાં મૂકી બતાવવાને માટે કસર રાખી નથી એમ ગુજરાતના જૈનો મુક્ત કંઠે કહે છે. અમારા ગુરૂએ અમને કર્મયોગની મહત્તાનો અનુભવ કરાવવામાં કંઇ બાકી રાખ્યું નથી અને તેથી તેમના નિર્વાણથી તેમની આજ્ઞા પામી કર્મયોગ ગ્રન્થની રચના કરી છે. કલિકાલ સર્વજ્ઞ શ્રી હેમચંદ્રાચાર્યની કર્મયોગી દશાનો ખ્યાલ કરવો જોઇએ. શ્રીમદ્ હરિભદ્રસૂરિની કર્મયોગીપણાની દશાનો ખ્યાલ કરવો જોઇએ. જૈન ધર્મધુરા વહન કરનાર સાધુઓ, જૈનાચાર્યો, સાધ્વીઓની કર્મયોગી દશાનો ખ્યાલ કરવામાં આવે છે, ત્યારે કર્મયોગની શુદ્ધતા પ્રાપ્ત કરવા સ્વાધિકારે પ્રયત્ન કરી શકાય છે. હાલ જૈનોમાં ઉચ્ચ પ્રકારના કર્મયોગીઓને ગૃહસ્થીઓમાં તથા સાધુઓમાં પ્રકટાવવાની જરૂર છે. ગૃહસ્થ જૈનો જો શાસ્ત્રાનુસારે જ્ઞાન પૂર્વક ગર્ભાધાનાદિ સંસ્કારો વડે સંસ્કારિત બનશે તો તેઓ ધર્મોદ્ધાર કરવા પ્રગતિશીલ બનશે એમ ખાસ પૂર્ણાનુભવથી કહેવામાં આવે છે. દુનિયાના સર્વ મનુષ્યો સત્ય કર્મયોગીઓ બને એવો ઉદાર દૃષ્ટિથી વર્તમાન કર્મયોગીઓ તરફથી પ્રયત્ન થવાની જરૂર છે. આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાનો અને કર્મયોગી બનવાનો રાજાથી તે રંક પર્યંત સર્વ મનુષ્યોને એક સરખો હક્ક છે. આત્માની, મનની, વચનની, કાયાની શક્તિઓ ખીલવીને આત્મોન્નતિ કરવી કર્મયોગી બનવું એમાં સર્વ મનુષ્યોનો એક સરખો હક્ક છે. કોઇ દેશને, કોઇ પ્રજાને પરતંત્ર ગુલામ બનાવવી એ કોઇનો ધર્મ નથી, એવો જેના મનમાં વિચાર આવે છે, એવી જે પ્રવૃત્તિ કરે છે તે વ્યાવહારિક અને ધાર્મિક કર્મયોગી બ શકે છે. અમારા પૂજ્ય ગુરૂ મહારાજની કૃપાનુસારે ઉપદેશ દેવો, વ્યાખ્યાન આપવાં, ગ્રન્થો લખવાં, વિગેરે કર્મોથી કર્મયોગમાં પ્રવૃત્ત થવાયું છે. ગુરૂની કૃપા વિના આત્માની શુદ્ધતા ઉચ્ચતા થતી નથી. ગુરૂના હૃદયમાં આત્મા રૂપ પરમાત્માનો વાસ છે અને તેથી ગુરૂની કૃપાથી પરમાત્માની કૃપા મળી એમ નિશ્ચય થાય છે માટે જે મનુષ્યોને કર્મયોગી બન-

વાનો ભાવ થનો હોય તેઓએ પ્રથમ શ્રી સદ્ગુરૂની કૃપા-અનુગ્રહ મેળવવો.

गुरु कृपा.

શ્રી ગુરૂનીપર જેમનો પૂર્ણ પ્રેમ અને પૂર્ણ શ્રધ્ધા હોય છે તથા તેમના પાસનિ જે સેવી તેઓની આજ્ઞાનુસાર ચાલે છે તે સદ્ગુરૂની કૃપા, મહેરબાની, પ્રસન્નતા, અનુગ્રહ, આશીર્વાદ મેળવવા શક્તિમાન્ થાય છે. ગુરૂની કૃપાથી સત્ય કર્મયોગી બની શકાય છે અને પરમાત્મ પદ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. જે ગુરૂની કૃપાથી કર્મયોગી બને છે તેનામાં દિવ્ય શક્તિ ખીલે છે. લાખો કરોડ શાસ્ત્રો વાંચવાથી જે બનતું નથી તે ગુરૂની કૃપાથી બને છે. ગુરૂની કૃપાથી હૃદયની શુદ્ધતા થાય છે, શુદ્ધ સાત્વિક ગુણો ખીલે છે અને રજોગુણ તમોગુણનાં આવરણો ટળે છે. શિષ્યોપનિષદ્માં ગુરૂની કૃપા સંબંધીમાં વિશેષ વિવેચન છે અને ગુરૂમહત્તા સંબંધીમાં गुरूपनिषद માં ઉત્તમ બોધ છે. ગુરૂની કૃપાથી કોટિ ગ્રન્થો વાંચ્યાથી જે આત્મશુદ્ધિ થાય છે તેના કરતાં વિશેષ શુદ્ધિ થાય છે. ગુરૂ કૃપાથી કર્મયોગીઓની વિશ્વમાં પ્રસિધ્ધિ થાય છે. ગુરૂ કૃપાથી શિષ્યો વિશ્વમાં મહા યોગીઓ બને છે એમ ગુરૂગીતામાં દર્શાવ્યું છે, માટે કર્મયોગી બનવા માટે ભવ્ય મનુષ્યોએ ગુરૂ કૃપા મેળવવી જોઇએ.

ગુરૂની કૃપાથી સર્વ પ્રકારની ઉન્નતિ થાય છે. ગુરૂની કૃપાથી સ્વાધિકાર અવબોધાય છે. અને તેથા સ્વાધિકારે કર્મો કરાય છે. ગુરૂની કૃપાથી આત્મજ્ઞાન પ્રગટે છે અને તેથી નિરાસક્તિભાવ પ્રગટ થાય છે, માટે ગુરૂની કૃપા મેળવવી જોઇએ. કલિકાલમાં શ્રીસદ્ગુરૂ દેવની જાગવાઇ છે. અષ્ટાદશદોષરહિત પરમાત્મા વીતરાગદેવ હાલ જૈન દૃષ્ટિએ જેમ મનાય છે તે કંઇ પ્રત્યક્ષ ઉપદેશ આપી શકે તેમ નથી માટે હાલ પ્રત્યક્ષ વિરાજમાન શ્રી સદ્ગુરૂની ઉપાસના, સેવા, ભક્તિથી તેમની કૃપા મેળવી તત્ત્વજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવુ જોઇએ. ગુરૂને અનેક પ્રશ્નો પુચ્છ્યા વિના તત્ત્વજ્ઞાનની સ્ફુરણા થતી નથી, માટે જે સમયે ગુરૂ પ્રસન્ન હોય અને આજ્ઞા આપે ત્યારે આત્મ નિવેદન કરી નિઃશલ્ય બની ગુરૂને શંકાવાળી બાબતોને પુછવી અને વિવાદની દૃષ્ટિ ટાળીને અંતરમાં આત્માર્થે સમાધાન થાય તે તરફ લક્ષ દેવું, ગુરૂની અશાતનાઓ ટાળવી. પૂર્વકાલમાં ગુરૂની કૃપા પ્રસન્નતા મેળવીને શિષ્યો આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવા કાળજી રાખતા હતા, તેથી તેઓએ અલ્પાધ્યયનથી અલ્પ શાસ્ત્ર વાચનથી ઘણું જ્ઞાન મેળવી શકતા હતા, અને હાલ અનેક પુસ્તકોના વાચનથી અને અનેક વ્યાખ્યાનો તથા ભાષણોના શ્રવણ કરવાથી પણ ઉપર ઉપરની અસર થાય છે પરંતુ કંઇ આત્મામાં

પરિણામ પામતું નથી. જેમ વિજલી ચમકી ક્ષણમાં અદશ્ય થઇ જાય છે. તેમ ગુરૂ કૃપા વિના શાસ્ત્રોના વાચનથી તથા શ્રવણથી મનમાં વિજલી જેવી અસર થાય છે પણ જ્ઞાનનો સ્થાયિભાવ થતો નથી, આત્મામાં મણિના પ્રકાશની પેઠે સ્થિર જ્ઞાન પ્રગટતું નથી, માટે ગુરૂને વિધિવત્ આરાધીને તેના પાસેથી આત્મજ્ઞાન મેળવવું જોઇએ. ગુરૂનો અનુભવ કરીને તેમની સેવાભક્તિ કરવી જોઇએ. ગુરૂના હૃદયની સાથે દ્વિધાભાવ હોય છે, ત્યાં સુધી ગુરૂની કૃપા ખરેખર શિષ્ય પર ઉતરતી નથી. ગુરૂની કૃપાવડે સર્વ કાર્યની સિદ્ધિ થાય છે, તે સંબંધી આગા ભાગમાં અનેક ભજનો રચવામાં આવ્યાં છે તે વાંચી તેનો અનુભવ કરવાથી અનુભવીને અનુભવ થાય છે. ગુરૂની કૃપાથી શિષ્યના હૃદયમાં રહેલી અજ્ઞાન ગ્રન્થિનો છેદ થાય છે. गुरुर्ब्रह्म. ગુરૂ સ્વયં બ્રહ્મ આત્મસ્વરૂપ છે. જેને ગુરૂનાપર શંકા થાય છે તેના આત્માપર ગુરૂ કૃપા શક્તિનો વાસ રહેતો નથી. તેથી પશ્ચાત્ તે ત્રિશંકુ જેવી દશાને અનુભવે છે. જ્યાંસુધી દોષદૃષ્ટિ અને અશુદ્ધ દૃષ્ટિ છે ત્યાં સુધી સર્વજ્ઞ પરમાત્મા પણ શરીરે જીવતાં હોવા છતાં પાખંડીઓની પેઠે ઓળખી શકાતા નથી તો ગુરૂઓની બાબતમાં શું કહેવું? અનેક પ્રકારના શાસ્ત્રો, અનેક પ્રકારના ગુરૂઓ, ભિન્ન ભિન્ન ગુરૂઓના ભિન્ન ભિન્ન ગુરૂ સંબંધી ઉપદેશો અને પરસ્પર એકબીજામાં ગુરૂપણું નથી, એમ ભિન્ન ભિન્ન દર્શનીય ગ્રંથોની માન્યતા અને એક દર્શનમાં પણ ભિન્ન ભિન્ન પરસ્પર વિરૂદ્ધ માન્યતાધારક મનુષ્યોની વચમાં રહેનારની શ્રદ્ધાભક્તિમાં ફેરફાર ન થાય તેવી ગુરૂની શ્રદ્ધાભક્તિ હોય છે તોજ છેવટે ગુરૂની કૃપામાં દેવોની કૃપાનો દૈવી ભાવ જાગ્રત્ થાય છે, અને તેથી છેવટે શિષ્યોનું કલ્યાણ થાયછે. પરસ્પર ગુરૂમાન્યતા સંબંધી વિરૂદ્ધ સંયોગોમાં એક ગુરૂનીશ્રદ્ધાભક્તિથી ગુરૂ કૃપાયોગ્ય થવું એ પૂર્ણ પુરૂષાર્થ અને પૂર્વભાવના શુભ સંસ્કાર વિના બની શકે તેમ નથી. હાલમાં નાસ્તિક મનુષ્યોનું પ્રાબલ્ય વધતું જાય છે, તેથી ગુરૂભક્તોને પણ નાસ્તિક મનુષ્યોના વિચાર વાતાવરણની અસર થાય છે, અને ગુરૂભક્તોમાંથી અનેક મનુષ્યો પતિત થઇ જાયછે. આવું સર્વત્ર સર્વ કાલમાં બનેછે. શ્રીમહાવીર સ્વામીના શ્રી વીરપ્રભુના કેટલાક ભક્તો ગોશાળા જમાલી ગૌતમબુધ્ધ વગેરેના પ્રસંગમાં આવ્યાથી તેઓના રાગી બન્યા હતા, અને શ્રીમહાવીર પ્રભુની શ્રદ્ધાથી ભ્રષ્ટ થયા હતા, અને શ્રી મહાવીર પ્રભુના ઉપદેશથી વિરૂદ્ધ ઉપદેશ આપતા હતા. ઇશુક્રાઇસ્તના શિષ્યો પૈકી અમુક શિષ્ય તેની શ્રદ્ધાથી ભ્રષ્ટ થયો હતો, અને તેથી તેના પ્રપંચે ઇશુક્રાઇષ્ટને ફાંસીએ ચઢવાનો પ્રસંગ પ્રાપ્ત થયો હતો, ગૌતમબુદ્ધના કેટલાક શિષ્યો ફરી ગયા હતા, અને તેઓ અન્યોના રાગી

બન્યા હતા. આ પ્રમાણે સર્વ ધર્મપ્રવર્તક મહાગુરૂઓના શિષ્યો પૈકી ઘણાઓની વિપરીત અવસ્થા થએલી છે તો અન્યનું તો શું કહેવું ? તેમજ આ કાલમાં ગુરૂઓપર શ્રદ્ધા બેસવી દુર્લભ છે. પરંતુ શ્રદ્ધા ઉઠતી ટળતી તેમાં તો એક ક્ષણની વાર લાગે છે. જેનામાં ઉત્કૃષ્ટ ક્રોધ માન, માયા, લોભ છે તે ગુરૂની કૃપા મેળવી શકતો નથી. જે બાહ્ય પદાર્થોની આશાએ ગુરૂને માને છે તે ગુરૂની કૃપા અને મુક્તિ પ્રાપ્ત કરવા શક્તિમાન્ થતો નથી. ગુરૂના નિગ્રહસ્થિતિમાંથી શ્રદ્ધા ભક્તિ ધારવી અને પાખંડીઓના પ્રસંગમાં આવ્યા છતાં અને તેઓની ધુર્તતા ભરેલી સત્યના જેવી ચમકતી અનેક વાતોઓ યુક્તિઓ સાંભળ્યા છતાં જેની શ્રદ્ધાભક્તિ ઉલટી પોતાના ગુરૂપર વધે છે, તે ગુરૂની કૃપા મેળવવા શક્તિમાન્ થાય છે. દુનિયા મોટા ભાગે પોટપુજક છે. દુનિયા જીવતા ગુરૂઓને દેખી તેઓનાપર અશ્રદ્ધા, દોષદ્રષ્ટિ, ઉપેક્ષાભાવ ધારણ કરે છે. અને પશ્ચાત્ તેઓનું સ્વરૂપ જ્યારે અન્ય ગુણી મનુષ્યો સમજાવે છે ત્યારે તેમના નામની પ્રતિમાઓ મૂર્તિઓ કરીને પૂજે છે. આવી દુનિયાંની દશા છે, તેમાં કોઇ પૂર્વભવનો સંસ્કારી હોય છે તે જીવતા શરીર ધારી ગુરૂની કૃપા મેળવે છે. ગુરૂકૃપાથી યોગની અને અધ્યાત્મજ્ઞાનની પ્રાપ્તિ થાય છે માટે ભવ્ય શિષ્યભક્તોએ શ્રી સદ્ગુરૂના આશ્રયતળે રહીને તેમની કૃપા મેળવવી જોઇએ.

मनोजय.

ગુરૂની કૃપાથી પાંચ પ્રકારના શરીરથી તથા શાતાથી અશાતાથી ભિન્ન એવા તથા અષ્ટકર્મની પ્રકૃતિઓથી ભિન્ન નિરંજન નિરાકાર શુદ્ધ બુદ્ધ અખંડ "मनोजय" એવા અનેકાંત અનંત ગુણ પર્યાયાધાર એવા આત્માનો અનુભવ સાક્ષાત્કાર થાય છે, અને તેથી મનની શુભાશુભ કલ્પનાઓને જીતી શકાય છે. મનમાં પ્રગટતા અનેક રાગ દ્વેષના વિકલ્પ સંકલ્પો પર જય મેળવી શકાય છે. શરીરના યોગે નામનો મોહ, રૂપનો મોહ, કીર્તિમોહ, પ્રતિષ્ઠા મોહ, દેહાધ્યાસ વિગેરેનો અત્યંત મોહ થાય છે. જાગ્રત્ અવસ્થામાં શરીર, વાણી, મનના ધર્મોમાં પ્રાયઃ રાચવા માચવાનું થાય છે. અને સુષુપ્તિ અવસ્થામાં પણ કાર્મણ શરીર મોહ પ્રકૃતિઓના વ્યાપારમાં લીન થવાનું થાય છે. નિદ્રાવસ્થામાં સુખ સુવારૂપ જે અનુભવ આવે છે તે શાતા વેદનીય પ્રકૃતિનું ફલ સમજાય છે. નિદ્રાવસ્થામાં કર્મનો ભોગી, શાતા કર્મનો ભોગી આત્મા છે કારણ કે આત્માને તે અવસ્થાનો અનુભવ આવે છે માટે નિદ્રાવસ્થાથી અને સ્વપ્નાવસ્થારૂપ કર્મની સૂક્ષ્મ સૃષ્ટિથી આત્મા ભિન્ન છે, મન

અને અશુદ્ધ જ્ઞાન પર્યાયરૂપ બુદ્ધિથી આત્માનું શુદ્ધ સ્વરૂપ ન્યારૂં છે. મન અને બુદ્ધિની પેલીપાર અર્થાત્ તેથી ભિન્ન અત્યંત શુદ્ધ આત્મા છે. આત્યન્તિક ઐકાન્તિક નિરૂપમ સુખમય આત્મા છે. મન અને જ્ઞાનાવેદનીયથી ભિન્ન એવા નિર્વિષય આત્મસુખનો આત્માને આત્માનુભવ વેદનદ્વારે અનુભવ આવે છે. આવા આત્મિક સુખનો અનુભવ પ્રાપ્ત કરવાને મનમાં પ્રગટતી અનેક સુખ દુઃખ આશા તૃષ્ણાની કલ્પનાઓને જ્ઞાનવડે જીતવી પડે છે. બાહ્ય પરિષહો અને અનેક પ્રકારના ઉપસર્ગોને જીતવા તેમાં પ્રથમ શ્રી ગુરૂની કૃપા મેળવવી. અધ્યાત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરી ગૃહસ્થ અવસ્થામાં અગર ત્યાગાવસ્થામાં મનનો જય કરવો જોઈએ. મુક્તિ મેળવવાનો માર્ગ એ છે કે મનનો જય કરવો. સ્વર્ગ પણ મન છે અને નરક પણ મન છે, મન સંસાર છે અને મન મોક્ષ છે, મન મિત્ર છે, અને મન શત્રુ છે, મન ઈન્દ્ર છે, અને મન રંક છે. મન અંધકાર છે અને મન પ્રકાશ છે. મન વશ કર્યા વિના આત્માની પ્રાપ્તિ થતી નથી, મનમાં રાગ દ્વેષ છે ત્યાં સુધી કરોડો ઉપાય કરો પણ મનશાન્તિ મળવાની નથી. જેમ જેમ ગુરૂની કૃપા દયા અંતરમાં પ્રગટતી જાય છે તેમ તેમ મનની શુભ દશા થતી જાય છે, અને આત્મ દશા ખીલે છે. ગુરૂની [illegible]

વાંચવાની રીતિ-વિધિ.

ધાર્મિક મોક્ષમાર્ગનાં પુસ્તકોને વિધિ પૂર્વક વાંચવાં જોઇએ. કોઇપણ
ગ્રન્થ વાંચવા પૂર્વે નમસ્કાર મંત્ર ગણીને પંચ પરમેષ્ઠીને વારંવાર નમસ્કાર કરવા
પશ્ચાત્ ધર્માચાર્ય ગુરૂને વારંવાર નમસ્કાર કરી તેમની સ્તુતિ જેવી આવડે તેવી
ભક્તિના ઉમંગથી કરવી. પશ્ચાત્ ધાર્મિક ગ્રન્થને શ્રુતદેવી સરસ્વતીને નમસ્કાર
કરવો. પશ્ચાત્ ગ્રન્થ કર્તા ધર્મ ગુરૂઓ વિગેરેના વાચિક આત્મા હૃદયમાં વ્યુ-
ત્પમાન થાઓ એવી પ્રભુ પ્રતિ શુદ્ધ દિલથી પ્રાર્થના કરવી. ગીતાર્થ ધર્મ-
ગુરૂની આજ્ઞા અને સ્વવિચારે યોગ્ય ગ્રંથો વાંચવા ધર્મ ગ્રન્થો વાંચતાં જે જે
શંકાઓ પડે વા જે જે બાબતોને પુછવાની જરૂર પડે તેની નોંધ કરી લેવી.
વર્તમાનમાં જે વિદ્યમાન ઉત્તમ જ્ઞાનીઓ હોય તેઓની પાસે જઇ શંકાઓનું
સમાધાન કરવું. ગ્રન્થો વાંચતી વખતે અભ્યાસી બેસવું. સ્થિર ચિત્તથી વાંચવું.
બે કલાક વાંચવું. અને એક કલાકવાર મનન કરી જવું. એવી રીતે વાંચવું.
કોઇ બાબતનું વાંચન કરતાં એકદમ ન સમજાય વા તેમાં પોતાને કંઇક વિચાર
વિરૂદ્ધ લાગે તો આપ્ત પુરૂષોના વિરૂદ્ધ કંઇપણ ન વિચારતાં કાલાંતરે યોગ્ય
દશાએ યોગ્ય સન્તોના સમાગમથી અવબોધાશે એમ વિચારવું. જે જે પદ્ય
વિષયો વા ગદ્ય વિષયો પોતાને બહુ ઉપયોગી લાગે તેને મુખે કરવા, અને
તેનો ભાવાર્થ વારંવાર વિચાર કરવો. ધર્મગુરૂના ગ્રન્થોના દુર્જનો અવળા ખોટા
ધર્મ વિરૂદ્ધ અર્થ કરી પુસ્તકની અસત્યતા સિદ્ધ કરવા પ્રયત્ન કરે તો તેઓને
અધ્યાત્મજ્ઞાની સન્તોને તથા ગુણાનુરાગીઓને પુછી યોગ્ય જવાબ આપવો. ધર્મ
ગ્રન્થ કર્તાપર પૂજ્ય માન્ય બુદ્ધિ રાખીને તથા હૃદયમાં સત્યની દૃષ્ટિ રાખીને ધર્મ
ગ્રન્થોને વાચવા. શાંતિના સમયમા અને એકાંતમા શબ્દાર્થનો અર્થ વિચાર
કરતાં કરતાં વાંચવું. જે જે વિષયોમાં રસ પડે તે તે બાબતોને વારંવાર વાંચવી.
હું જે પુસ્તક વાંચું છું તેમાં સદ્ગુરૂની ભક્તિવડે મને સત્યનો પ્રકાશ થાઓ,
એવો દૃઢ નિશ્ચય કરીને વાચવું. ધર્મ ગુરૂઓના જ્ઞાનરૂપ આત્માનો અવતાર ખરે-
ખર ગ્રન્થોમાં થએલો હોય છે માટે ધર્મ ગ્રન્થો એ ગુરૂઓની મૂર્તિઓ છે એવો
દૃઢ નિશ્ચય કરી ધર્મગ્રન્થોની આશાતના ટાળવી અને ધર્મગ્રંથોનું પ્રીતિપૂર્વક
બહુમાન કરવું. ગુરૂઓએ પોતાનું હૃદય ગ્રન્થોમાં રેડ્યું હોય છે માટે ધર્મ-
ગ્રન્થોને ગુરૂના શરીરની પરોક્ષદશામાં તો વારંવાર વાંચવા. ધર્મગ્રંથોનો અમુક
ભાગ વાંચીનેજ ખાવું, અને અમુકભાગ વાંચીને તથા શ્રવણ કરીનેજ સુઇ રહેવું
એવી ખાસ પ્રતિજ્ઞાઓને ગુરૂભક્તો ધારણ કરે છે. ગુરૂ જ્યારે પોતાની સમી-
પમાં ન હોય ત્યારે સર્વ ધર્મ બન્ધુઓએ ભેગા થઇને જેને સારૂ વાંચતા આવ-

કતું હોય અને તેનો સારી રીતે અર્થ કરી શકતો હોય તેઓની પાસે ધર્મગ્રંથો વંચાવવા અને સાથે સાથે ધર્મચર્ચા જ્ઞાનચર્ચા કરીને ચાલતો વિષય દઢ કરવો. ધર્મ ગ્રંથોને વાંચતી વખતે ચાર પ્રકારની વિકથાઓનો ત્યાગ કરવો. તથા વચમાં વાંચતાં સ્ખલના થાય તેવી કોઇ પણ પ્રવૃત્તિયોનો ત્યાગ કરી અપ્રમત્તપણે વાંચવું. વાંચતી વખતે અન્યઆગતોના વિકલ્પ સંકલ્પોનો ત્યાગ કરવો. નાસ્તિકો પાસે અશ્રદ્ધાલુઓ પાસે ધર્મગ્રંથો વાંચવા નહીં કારણ કે તેથી ઉલટું મિથ્યાત્વનું પોષણ થાય છે. જે ગ્રંથો સર્વને એક સરખી રીતે હિતકારી જણાતા હોય તે સર્વ મનુષ્યો સમક્ષ વાંચવા અને જે ગ્રંથો ગુપ્તપણે વાંચવાના હોય તે ગુપ્તપણે વાંચવા. ધર્મગ્રન્થો વાંચતી વખતે સર્વ ભક્તોએ, સાધુઓએ, અને સાધ્વીઓએ ગુરૂને પ્રથમ વાંદવા. પુસ્તકને નમવું પશ્ચાત્ પૂર્ણ પ્રેમથી શ્રવણ કરવું. ધર્મગુરૂ ધર્માચાર્યના ગ્રંથોપર જે જે સાધુઓ તથા સાધ્વીઓને અત્યંત રાગ હોય તેની પૂર્ણ ભકિત કરવી. ધર્મગુરૂના ગ્રંથોપર જે જે શ્રાવકોને અને શ્રાવિકાઓને પૂર્ણ રાગ શ્રદ્ધા હોય તથા જાહેરમાં તેઓની તેવી પ્રવૃત્તિ દેખાતી હોય તેઓને ગુરૂભક્તોએ, શિષ્યોએ બનતી સેવા સાહાય કરવા પ્રાણાન્તે પણ ચૂકવું નહીં. ગુરૂઓના ભજનો પદો ગાઇને જે ગવૈયાઓ ભોજકો વિગેરે ગુરૂની ભકિત કરતા હોય તેઓને ગૃહસ્થોએ ઉચિત દાન આપવું. ઉત્સાહ આપવો. અને તેઓ મારફત અન્યદર્શનીય લોકોમાં પદોનો પ્રચાર થાય તેવો પ્રયત્ન કરવો. આગમોનો, પ્રકરણોનો, ધર્મગ્રંથોનો વિશ્વમાં પ્રચાર કરવા માટે તથા ધર્મગુરૂઓના વિચારોનો જમાનાને અનુસરી વિસ્તાર કરવા માટે ભક્તોએ લાખો રૂપીયાનો ખર્ચ કરવો. ધર્મનો પ્રચાર કરનાર અને ધર્મની આરાધના કરનાર સાધુઓની અને સાધ્વીઓની વિનયભક્તિ બહુમાન સેવા વૈયાવૃત્યમાં પ્રાણાર્પણ કરવામાં પણ કદિ ચૂકવું નહીં. ધર્મ ગ્રંથો ગમે તે ભાષામાં લખેલ હોય પણ અર્થ એકસરખો ઉત્તમ હોવાથી કોઇ પણ ગ્રંથનો અનાદર ન કરવો અને પોતાને જે સમજાય વા રૂચે તેનું વાંચન કરવું. ધર્મ-ગ્રંથો સાંભળવા આવનારાઓને અનેક પ્રકારની યોગ્ય પ્રભાવનાથી ભક્તિ કરવી. જેટલો ગુરૂપર પ્રેમ હોય તેટલો તેના બનાવેલા ધર્મ ગ્રંથોનીપર પ્રેમ ધારણ કરવો અને તેમાં કરેલી આજ્ઞાઓ પ્રમાણે ભવ્ય સંતોએ, ભક્તોએ ગૃહસ્થોએ વર્તવું. લખેલી બાબતોમાંથી ગુરૂના વિરહમાં વા પરોક્ષ દશામાં ગુરૂદત્તધર્મ ગ્રંથો ઘણા ઉપકારી છે, અને તેના વાંચનથી આત્મકલ્યાણ થવાનું છે, એવો દઢભાવ ધારણ કરવો. દઢ શ્રદ્ધા ધારણ કરવી. સાંસારિક લાભો તો આ ભવ સુધી હિતકારી છે પણ ધર્મ તો પરભવમાં હિતકારી છે એવું જાણી દરરોજ

મળ્યા કરીને વા એકવાએ પણ અતિ અમનીની પેરે અને અતિ કામીની પેરે ધર્મ ગ્રંથો વાંચવામાં મસ્ત રહેવું. ગુરુ અને ગુરુના ગ્રંથોમાં તથા દેવ અને દેવના ઉપદેશમાં જે ભેદ માને છે તેને ધર્મની પ્રાપ્તિ થતી નથી. ગુરુના પ્રતિપક્ષીઓ ગુરુના ગ્રન્થોમાં જે જે દોષો જણાવે તેનો ગુણાનુરાગી સાધુઓને પુછીને પોતાની મેળે યોગ્ય જવાબ આપવો. જેઓ દોષદ્રષ્ટિવાળા છે તેઓ તો પરમાત્મા સર્વજ્ઞ વીર પ્રભુનો પ્રત્યક્ષ આત્મા છતાં પણ તેમના ઉપદેશમાં અને તેમનામાં દોષો દેખે એમાં કંઇ આશ્ચર્ય નથી. કારણ કે શ્રી પ્રભુ મહાવીર દેવની સામા ત્રણસે પાંસઠ પાખંડીઓ વિદ્યમાન હતા, તેઓ સર્વજ્ઞ પરમાત્મા મહાવીર પ્રભુના ઉપદેશ વચનોને માન્ય કરતા નહોતા. જેવી જેની દૃષ્ટિ છે તેને તેવું સઘળું પણ તેવું ભાસ થવું, માટે ઇન્દ્રજાળીઆ જેવા હલકાઓનો સમાગમ કરવો પણ ધર્મ ક્રિયા પર કદી અશ્રદ્ધા ધારણ કરવી નહીં. ધર્મગુરુઓના ધર્મ ગ્રંથોની નિંદા કરનાર અને તેમાંથી જૂઠા કાઢી ગુરુની હેલના કરનારાઓની સ્વપ્નમાં પણ સંગતિ કરવી નહીં. શ્રી સુખસાગર ગુરુ ગીતામાં અને ગદ્ય સંગ્રહમાં ગુરુના પ્રત્યનીકોની સંગતિ ન કરવી એમ દર્શાવ્યું છે. જૈન ગચ્છ મત પંથમાં અનેક ગચ્છના ગુરુઓ સાધુઓ સાથે સમયાનુસારે વર્તી ધર્મગુરુના ધાર્મિક પ્રગતિના વિચારોનો ફેલાવો કરીને જૈનોની સંખ્યામાં વૃદ્ધિ કરવી તથા જૈન શાસનની પુષ્ટિ કરવી. શ્રી મહાવીર પ્રભુના શાસનની આગમો અને ધર્મગુરુના ગ્રન્થોથી અવિરૂદ્ધપણે ઉન્નતિ કરવા ભક્તોએ તન મન ધનનું અર્પણ કરવું.

ક્ષમા.

ભજન પદ સંગ્રહના ભાગો તથા અન્ય ગ્રંથોને લખતાં કંઇ ભૂલ થઇ હોય તેની ચતુર્વિધ સંઘ સમક્ષ ક્ષમા માગવામાં આવે છે. વારો ચૂકે, ચાલે પડે, ભણ્યો ભૂલે અને લખતાં લહીઆ ભૂલે એમ બનવું એ અશક્ય નથી માટે શુદ્ધાત્માસ્વરૂપ ચતુર્વિધ મહા સંઘની ક્ષમા માગવી એ લાજમ છે. આ ગ્રંથમાં શરત દોષથી, ટાઇપ દોષથી જે કંઇ કાવ્યોમાં અશુદ્ધિ થઇ હોય તેને જ્ઞાની મહાત્માઓ સુધારશે અને તેનો પ્રચાર કરશે એવો વિશ્વાસ છે. અશુદ્ધિ શુદ્ધિ પત્રક સાથે દાખલ કરવામાં આવ્યું છે તથા વિષયાનુક્રમણિકા દાખલ કરી છે.

आशीर्वाद.

લખેલા ધાર્મિક ગદ્ય પદ્યમય ગ્રંથોને વાંચનારા શ્રદ્ધાળુ પ્રેમી ગુણાનુરાગી સાધુઓ, સાધ્વીઓ, શિષ્યો, શ્રાવકો, શ્રાવિકાઓ, માર્ગાનુસારીઓ વિગેરેની

શુભોન્નતિ થાઓ, ગુરૂ દેવ ધર્મની શ્રદ્ધા ભક્તિથી ગ્રંથોનું વાચન શ્રવણ કરનારાઓનાં પાપોનો ક્ષય થાઓ. તેઓના આત્માની શુદ્ધિ થાઓ. ગુરૂ ભક્તોની શિષ્યોની સહાય કરવામાં દેવતાઓ પ્રસન્ન થાઓ. ગુરૂના ગ્રંથોનું શરણુ લેનારાઓના શુભ મનોરથોની સિધ્ધિ થાઓ અને અલ્પ ભવમાં પરમાત્મપદને પામો. જે મનુષ્યો સદ્‌ભાવે પૂર્ણ પ્રેમથી ધર્મ ગ્રંથો વાંચવાનું વાચન શ્રવણ કરનારા વર્તમાનમાં બન્યા હોય તથા ભવિષ્યમાં બનશે તેઓને સર્વ પ્રકારની શુભોન્નતિ મંગલમાલા પ્રાપ્ત થાઓ. ભજન સંગ્રહના આઠે ભાગોનાં ભજનોનો વિજાપુર, પેથાપુર, માણસા વગેરેમાં અન્ય ધર્મિઓમાં પણ ઘણો પ્રચાર થયો. આશુમીર વગેરે મીરો તથા ભોજકો વગેરે ભજનોને જ્યાં ત્યાં ગાઈ લોકોને આત્મ કલ્યાણના માર્ગે દોરે છે. રસાયનાચાર્ય પંડિત શ્યામસુંદરાચાર્ય કે જેમણે ભજન સંગ્રહ પહેલા ભાગ પર અનુમોદના લખી છે તેમણે અમારી પાસેથી અધ્યાત્મ પદો સાંભળી બોધપામીને શિષ્યત્વ ધારણ કર્યું છે. શિષ્ય ભક્ત સ્વરૂપ પંડિત શ્યામસુંદરાચાર્યજી ભજનો સાંભળી બોધ પામીને આનંદમાં મસ્ત બની જતા હતા તેવા અનેક દાખલાઓ છે. આ ગ્રંથના વાચકો અને શ્રોતાઓનું આત્મ કલ્યાણ થાઓ.

ॐ इत्येव अर्हं ॐ३ शान्तिः ३

સં. ૧૯૭૩ પેથાપુર. ચોમાસુ શ્રાવણ સુદિ ૧૫.

ભજનપદસંગ્રહ આઠમા ભાગની પત્રવાર

વિષયાનુક્રમણિકા.

भजन पद्य संग्रह भाग आठमानुं शुद्धि पत्रक,

पेज	पंक्ति	अशुद्ध	शुद्ध
१	१	पद्य	पद्य
१	१४	આનન્દ રસ	આનન્દરસ
२	६	કયા	કયા
२	१४	જુદો	જૂદો
३	४	તો	તે
४	१७	ધી સ્તે	ધીસ્તે
७	२६	પર	પરા
१०	८	પ્રમટ	પ્રગટ
१०	१९	સજ્યોના	સજ્યો ના
११	१८	ઍ	ઍં
१३	१	શું	શું ?
१६	१२	સંગ્રહ નયથી	સંગ્રહનયથી
२०	४	બુદ્ધયબિ	બુદ્ધયાબ્ધ
२३	१९	રચલા	રચના
२७	२६	કહું છું તથા એ છે.	કહું છું હું તથા એ છે.
२८	१९	અસ્તિાતા	અસ્તિતા
३२	२५	વિશુદ્ધપ્રેમ-ભક્તિ એ	વિશુદ્ધપ્રેમ-ભક્તિએ
४०	१०	યત્ર,	મંત્ર
४३	६	રૌનહિ	રૌ નહિ
४३	२१	કટતા	કટકા
४९	१४	નિરન્જન	નિરંજન
५१	१	પાર્યોયોની	પાર્યાયોની

૫૧	૨	પાર્યાયેની	આર્યાયોની
૫૧	૧૨	વતાઇ	વર્તાઇ
૫૭	૫	સ્વાધિકારતઃ.	સ્વાધિકારતઃ
૫૭	૬	ક્રતા	કેતા
૬૦	૧૧	ઔદાર્યના	ઔદાર્ય ના
૭૨	૫	મ્હાલમા	મ્હાલતા
૭૬	૨૬	નિધાર	નિર્ધાર
૭૮	૧૬	વિચાથા	વિચાર્યા
૮૨	૨૪	ત	તે
૯૨	૪	૩ઇ	કંઈ
૯૨	૨૧	નથી	નાથી,
૯૫	૧૮	વિશુત	વિદ્યુત્
૧૦૧	૨૩	આત્માં	આત્મા
૧૦૧	૨૫	ભ્રૂમધ્યઃદ્વારે	ભ્રૂમધ્યદ્વારે
૧૦૪	૧૭	મણ મણશ્યામિ	મણશ્યામિ
૧૦૫	૬	યે	તે
૧૦૫	૧૦	છનિ	છની
૧૦૫	૧૩	કારણ કાર્ય–ભાવત્વ.	કારણકાર્ય–ભાવનાત્વ.
૧૦૫	૨૧	અનન્ત અસ્તિ	અનંતઅસ્તિ
૧૦૫	૨૫	વ્યષ્ટિ	વ્યષ્ટિ
૧૦૫	૨૫	સમષ્ટિ	સમષ્ટિત્વ
૧૦૫	૨૭	સમષ્ટિત્વ	સમષ્ટિત્વ
૧૦૫	૨૯	સમષ્ટિત્વ	સમષ્ટિત્વ
૧૦૫	૩૦	સમષ્ટિત્વ	સમષ્ટિત્વ
૧૦૫	૩૧	વ્યષ્ટિ	વ્યષ્ટિ
૧૦૬	૧	ષમષ્ટિત્વ	સમષ્ટિત્વ
૧૦૬	૧	ષમષ્ટિત્વ	સમષ્ટિત્વ

૧૦૬	૧	વ્યપ્તિત્વ	વ્યપિત્વ
૧૦૬	૧	વ્યપ્તિત્વ	વ્યપિત્વ
૧૦૬	૨	સમપ્તિનું	સમપિનું
૧૦૬	૫	વ્યપ્તિત્વ	વ્યપિત્વ
૧૦૬	૬	સમપ્તિત્વ	સમપિત્વ
૧૦૬	૧૮	सोएगंजाणइ	मेएगंजाणइ
૧૦૬	૨૧	सवमूतो	सर्वभूतो
૧૦૬	૨૧	भजत्येकत्व–	भजत्येकत्व–
૧૦૬	૨૨	वर्तेत	वर्तते
૧૦૭	૯	નાસ્તિત્વ	નાસ્તિત્વ
૧૦૭	૧૪	उभयस्वभवोरे	उभयस्वभावोरे
૧૦૭	૧૫	वरेग्य	वैराग्य
૧૦૭	૧૯	પર્યાયોનું	પર્યાયોનું
૧૦૮	૭	ािजात्मद्रव्य	निजात्मद्रव्य
૧૦૮	૮	वाथवा	वाऽथवा
૧૦૮	૧૯	શુદ્ધોપયોગ વડે	શુદ્ધોપયોગવડે
૧૦૮	૨૨	ઉપાય વડે	ઉપાયવડે
૧૦૮	૨૩	શુદ્ધોપયોગ વડે	શુદ્ધોપયોગવડે
૧૦૯	૪	सिप्पने	शिप्पने
૧૧૨	૧૭	અનુકૂળ	અનુકૂળ
૧૧૬	૮	થયા	થતાં
૧૧૬	૧૩	કુટલા	કુલટા
૧૧૬	૬	फबूतरनो	कबुतरनो
૧૧૯	૨૨	કબતર	કબુતર
૧૨૩	૭	કર્યો	કર્યો
૧૨૪	૯	મરજી વો	મરજીવો
૧૨૫	૪	પટકી	પટકીં

૧૬૩	૨૦	સંવત ૧૯૬૯ ચૈત્ર વદિ ૧	સંવત્ ૧૯૬૯ ચૈત્ર વદિ ૧ પાનસર
૧૬૪	૭	સં. ૧૯૬૯ ચૈત્ર વદિ ૨	સં. ૧૯૬૯ ચૈત્ર વદિ ૨ પાનસર
૧૬૪	૨૪	નિષ્ટા	નિષ્ઠા
૧૬૬	૨૪	સં. ૧૯૬૯ ચૈત્ર વદિ ૧૧	સં. ૧૯૬૯ ચૈત્ર વદિ ૧૧ સાણંદ
૧૭૪	૬	શાના શાતા	શાતાશાતા
૧૭૮	૧૫	ક્યાંથા	ક્યાંથી
૧૭૯	૧૩	સં. ૧૯૬૬ વૈશાખ વદિ ૧૦	સં. ૧૯૬૯ વૈશાખ વદિ ૧૦ સાણંદ
૧૮૧	૨૨	સં. ૧૯૬૯ જેઠ શુ. ૫	સં. ૧૯૬૯ જેઠ શુ. ૫ સાણંદ
૧૮૬	૧૩	સં. ૧૯૬૯ જ્યેષ્ઠ વદિ ૫	સં. ૧૯૬૯ જ્યેષ્ઠ વદિ ૫ અમદાવાદ
૧૮૭	૭	સં. ૧૯૬૯ જ્યેષ્ઠ વદિ ૬	સં. ૧૯૬૯ જ્યેષ્ઠ વદિ ૬ અમદાવાદ
૧૮૭	૧૯	અમોન	અમોને
૧૮૭	૨૪	સં. ૧૯૬૯ જ્યેષ્ઠ વદિ ૮	સં. ૧૯૬૯ જ્યેષ્ઠ વદિ ૮ અમદાવાદ
૧૯૨	૮	સં. ૧૯૬૯ અષાઢ વદિ ૧	સં. ૧૯૬૯ આષાઢ વદિ ૧ અમદાવાદ
૧૯૩	૫	સં. ૧૯૬૯ અષાઢ વદિ ૮	સં. ૧૯૬૮ આષાઢ વદિ ૮ અમદાવાદ
૧૯૪	૨૦	હરી	હરિ
૧૯૭	૧૨	ચદા	સદા
૧૯૮	૧૧	જુદી	જૂદિ
૧૯૯	૧૭	જુદો	જૂદો
૧૯૯	૧૯	જુડ	જૂડ

૨૦૧	૨૩	અરેયો	અરેયો
૨૧૪	૧	વાગી	વગી
૨૧૬	૧૧	છું.	છું,
૨૨૨	૨	વૃતો	મતો
૨૨૬	૧૭	યાંચા	પામ્યા
૨૨૭	૫	શંક્કા	શઙ્કા
૨૨૭	૧૫	જુદી	જૂદી
૨૩૦	૬	થઇને	થઇને
૨૩૧	૪	અન્યચિત્ત	અનન્યચિત્ત
૨૩૧	૧૨	મોજમાં	મોંજમાં
૨૩!	૧૭	નહિંયા	નહિં જા
૨૩૬	૧૪	સાનુકુળ	સાનુકૂળ
૨૩૭	૧૬	જુદી	જૂદી
૨૩૮	૬	કત્રિમ	કૃત્રિમ
૨૪૫	૧૬	વિરલા	વિરલ
૨૪૮	૧૯	ભુલી	ભૂલી
૨૫૨	૨૧	રૂપે.	રૂપે,
૨૫૫	૧૩	આત્મામાં	આત્મમાં,
૨૬૧	૨૭	દવરૂપે	દ્રવ્યરૂપે
૨૬૨	૧૧	બાહ્યાંનરથી	બાહ્યાન્તરથી
૨૬૬	૨	રૂષભજીનેશ્વર	ઋષભજીનેશ્વર
૨૬૮	૨૧	કૃત્રિમ	કૃત્રિમ
૨૬૮	૨૨	કૃત્રિમ	કૃત્રિમ
૨૭૪	૧૧	ચોમાસા	ચોમાસાં
૨૯૦	૫	કૃત્રિમ	કૃત્રિમ
૨૯૯	૧૮	મળકા.	મણકા,
૩૦૧	૨૩	રવિવાર	શનિવાર
૩૦૨	૧૪	સદ્ગુણ	સદ્ગુણ
૩૦૩	૧૩	[illegible]	[illegible]

૩૦૪	૧૪	અસૂચા	અસૂયા
૩૦૬	૪	ખરિચય	પરિચય
૩૦૬	૧૩	ધત્તુરો	ધત્તૂરો
૩૦૭	૧૫	સધાય	સધાય
૩૦૮	૧૧	કૂતરની	કૂતરની
૩૧૪	૪	ભવઇ	ભવાઇ
૩૧૫	૨૫	શ્રેષ્ટ	શ્રેષ્ઠ
૩૧૬	૨	અવક્રાન્તિના	અવક્રાન્તિની
૩૧૯	૩	હવાહલ	હલાહલ
૩૨૩	૨	સુંખનાં	સુખનાં
૩૨૫	૧૩	વર્ષા એ	વર્ષાએ
૩૩૧	૧૭	નિશ્ચય	નિશ્ચય
૩૩૫	૫	અવલોક વામાં છે	અવલોકવામાં આવે છે.
૩૩૬	૬	પોતને	પોતાને
૩૩૬	૨૯	આત્મવંતત્વાદિ	આત્મતત્ત્વાદિ
૩૪૫	૨૪	પ્રાતિ	પ્રીતિ
૩૫૧	૧	સાયે	સાથે
૩૫૧	૨૮	આન્તરૂથી	આન્તરથી .
૩૫૨	૬	આન્તરૂદૃષ્ટિ	આન્તરદૃષ્ટિ
૩૫૨	૧૯	આન્તરૂદૃષ્ટિ	આન્તરદૃષ્ટિ
૩૫૭	૧૫	આત્માનુભવ	આત્માનુભવ
૩૫૮	૩	થાશ્યો	થાશ્યો
૩૭૦	૮	કીતિ	કીર્ત્તિ
૩૭૦	૯	મૂતિ	મૂર્ત્તિ
૩૭૧	૫	બન્ય	ધન્ય
૩૭૭	૭	મલીનતા	મલિનતા
૩૭૭	૧૪	નદિ	નદી

૩૯૧	૫	વિશાવત્	વિશાવત્
૩૯૨	૨૫	અડગો	અગગો
૩૯૬	૭	ગોવિન્દ ભદે	ગોવિન્દ ભણે
૪૦૦	૨૭	ત્હેને	ત્હને
૪૧૩	૨	ઝેર બૂરાથી	ઝેરથી બૂરા
૪૧૩	૧૩	રહ્યું સહુ ગાજશે	રહ્યું સહુ ગાજશે આયુ:
૪૧૭	૧૨	પડે છે ફેરના જેનાથી	પડે છે ફેર જેના
૪૧૯	૧૩	દાસના	દાસનાં
૪૨૧	૨૬	સગ	સંગ
૪૨૩	૮	નથા	નથી
૪૨૪	૮	પયાય	પર્યાય
૪૩૦	૬	વાંધો	વંધો
૪૩૦	૨૪	ઝળમગે	ઝગમગે
૪૩૨	૨૩	ગોટીરે	ગોટારે
૪૩૪	૧૧	ઘરી	ધરી
૪૩૫	૨	ઘર	ધર
૪૪૦	૨૧	નહિ	નહીં
૪૪૩	૮	સમાધિ	સમઃધિ
૪૪૪	૩	પખીનો	પંખીનો
૪૪૪	૭	સુજ્જ	સુજ
૪૪૭	૪	શીવ	શિવ
૪૪૯	૮	એહવી	એહની
૪૪૯	૧૯	વીજળીનો,	વિજળીનો.
૪૫૧	૧૩	પરિણામથી	પરીણામથી
૪૫૨	૨૦	અધ્યાત્મિની શ્રેધા	ખરી અધ્યાત્મિ-ની શ્રેધા.
૪૫૪	૧૯	દેખશું	દેખ શું

૪૫૫	૨	પાસે	પાસ
૪૬૫	૧૧	સ્વધર્મનું	સ્વધર્મિનું
૪૭૯	૧૮	વુત્તિનાં	વૃત્તિના
૪૯૨	૨૩	થાંભ્ય	થાભ્યા
૪૯૪	૧૩	ઘહેલાદહથી ન્યારો	ગ્રહેલા દેહથી ન્યારો
૪૯૭	૧૦	રોમે	પ્રેમે
૪૯૮	૧૫	જયોર૫	જ્યોતિરૂપ
૪૯૮	૧૭	પૂણાનન્દ	પૂર્ણાનન્દ
૫૦૨	૧	વિચાયા	વિચાર્યા
૫૦૨	૫	ભાસે.	ભાસે,
૫૦૪	૨૪	તેં	તે
૫૦૫	૧	સતાવાથી	સતાવ્યાથી
૫૦૫	૯	યાંભ્યા	થાભ્યા
૫૦૫	૧૧	વિનંતી	વિનંતિ
૫૦૮	૭	દિશામાં	દિશમાં
૫૦૯	૪	શુભકર	શુભંકર
૫૧૨	૧૭	હ્રદય	હૃદય
૫૧૫	૧૫	દુઃખે	દુઃખી
૫૧૭	૨૩	તત્વ	તત્ત્વ
૫૨૦	૧૯	થારી	થારીં
૫૨૧	૪	સે	સો
૫૨૧	૧૫	સ્વાપર્યું	સ્વાર્પયે
૫૨૧	૧૮	સતત્	સતત
૫૨૧	૨૫	ભસો	ભાસો
૫૨૨	૨૧	પુર્ણ	પૂર્ણ
૫૨૫	૨૨	સ્રાવે	થાયે
૫૨૬	૧૦	દ્રષ્ટિ	દ્રષ્ટિ

૫૨૭	૪	મોહકમો	મોહકમો
૫૨૭	૧૮	જીવે	જીવો
૫૨૮	૨	જીવની	જીવન્ત
૫૨૮	૭	દ્રષ્ટિ	દૃષ્ટિ
૫૩૨	૨	— — —	દયાસિન્ધુ જય જય અનગાર જ્ઞાની ધ્યાની હિત કરનાર
૫૩૪	૧૪	સંગે	સંગે,
૫૩૪	૨૨	અતી	અતિ
૫૩૫	૧૩	શીખાવો	શિખાવો
૫૩૮	૬	સ્પર્શ્યા સ્પર્શ્ય	સ્પર્શ્યાં સ્પર્શ્યાં
૫૪૧	૧૨	સેટયા	સેટયા
૫૪૧	૨૫	કુતરાની	કુત્તાની
૫૪૪	૬	પિંગળે	પિંગળે
૫૪૫	૭	ફુકે	ફુકે
૫૪૬	૬	અંબાડીઈ	અંબાડીઈ
૫૫૦	૧૪	ફરી	ફેરી
૫૫૭	૨૧	મહી	મજી
૫૫૯	૧	જાણવી	જાગવી
૫૬૩	૧૪	દ્રષ્ટિ	દૃષ્ટિ
૫૬૩	૧૫	ઘેઘે	ઘેઘેં
૫૬૫	૪	નિમાલ્સતા	નિમાલ્સતા
૫૭૦	૧૪	નિશ્ચય	નિર્ણય
૫૭૧	૨૬	દ્રષ્ટાન્ત	દૃષ્ટાન્ત
૫૭૨	૩	નાપ	નામ
૫૭૭	૧૫	૫૩	૫૪
૫૭૮	૨૧	કાર્યોમાં	કાર્યોમાં

૫૮૩	४	કરય	કૃશ્ય
૫૮૩	૧૮	અશાઢ	આષાઢ
૫૮૪	૧૨	સમાધી	સમાધિ
૫૮૪	૧૫	પાખાણ્ડ	પાખંડ
૫૮૪	૨૦	પ્રારબ્ધક	પ્રારબ્ધ
૫૮૫	૮	જપા	અજપા
૫૭૬	૫	રામાનુ જ	રામાનુજ
૫૮૮	१०	कृष्पावर्णी	कृष्णावर्णी
૫૮૮	२०	તથ	તથા
૫૮૯	૧૭	કરીને	કરી
૫૮૯	२१	પારબ્ધ	પ્રારબ્ધ
૫૯૦	२४	પછીથીતે	પછીથી
૫૯૨	२२	બોલી	બોલી
૫૯૩	२३	પ્રેમીડું	પ્રેમીડું
૫૯૩	૧૭	ધૂલી	ધૂલી
૫૯૪	૧૯	રગ રગ વિષે	રગરગવિષે
૫૯૪	૨૭	પ્યારા	પ્યારી
૫૯૭	૨૧	પ્ર હ તી	પ્રહતી
૫૯૯	४	પ્રગટયાથી	પ્રગટયાથી
૬૦૦	૨૭	दृष्टिं	दृष्टि
૬૦૦	૨૮	नाद्रिय ते	नाद्रियते
૬૦૦	૨૮	बान्ययजनो	बान्धवजनो
૬૦૦	૨૯	जीर्णं वयसः	जीर्ण वयसः
૬૦૧	૩	यष्ठि	यष्टि
૬૦૫	૩	પાડે	પાકે
૬૦૭	૧૨	દિવાના	દીવાના
૬૧૦	૯	અન્તરમાં	અન્તરૂમાં

૧૧૩	૩	શિષ્યૌનુ	શિષ્યૌનું
૧૧૪	૨૦	તો શું પૂમના લાયક અરે	તો શું પૂજાના લાયક અરે
૧૧૫	૨૧	કાયા	કાચા
૧૧૬	૩	ફેડ	ફેટ
૧૧૯	૬	કુત્રિમ	કૃત્રિમ
૧૨૦	૧૧	ગજ સુકુમલ	ગજસુકુમાલ
૧૨૪	૨	જગતમાંહિ	થી જગતમાં
૧૨૬	૮	સાત્વિ કી	સાત્વિકી
૧૨૭	૨૦	નેમનાથ	નેમિનાથ
૧૩૦	૧૫	સાત્વિક	સાત્વિક
૧૩૦	૧૬	સાત્વિક	સાત્વિક
૧૩૪	૫	સમષ્ટિવ્યષ્ટિની	સમષ્ટિવ્યષ્ટિની
૧૩૭	૧૪	વિના શક	વિનાશક
૧૪૫	૧	સદગુરૂ	સદગુરૂ
૧૪૬	૨૬	કુત્રિમ	કૃત્રિમ
૧૪૮	૧૩	નગુરા	નગુરા
૧૫૧	૮	ગોપે	ગોપવે
૧૫૩	૩	હેતુઓ	હેતુઓ
૧૫૩	૪	ન	ના
૧૫૬	૨૨	નિર્ધાર	નિર્ધાર
૧૫૬	૨૬	પાતે	પામે
૧૫૭	૧૬	સદગુરૂનો	સદગુરૂનો
૧૬૧	૭	કાકાપિક	કાકપિક
૧૬૨	૨૧	પરિક્ષીએ	પરીક્ષીએ

૧૬૩ ના પત્રથી ૧૭૪ પત્ર સુધી ૫૭ ઇત્યાદિ આંકડાને ઠેકાણે ૫૮ ઇત્યાદિ ૨૦૭ સુધી જાણવા.

૧૬૩	૨૦	મિત્રતા	મિત્રતવો

६६६	१४	ખીજતો.	ખીજતો,
६६६	२८	વધતું	વધતું
६६८	३	વૃધ્ધયષ્ઠિ	વૃદ્ધયષ્ઠિ
६७०	७	ન	ના
६७२	१०	શ્રેષ્ટ	શ્રેષ્ઠ
६७४	२५	સદગુણી	સદ્દગુણી
६७६	?	प्रस्ताविक	प्रास्ताविक
६८७	९	દીર્ઘદ્રષ્ટિ	દીર્ઘદ્દષ્ટિ
६८८	२८	१४७	१४६
६८९	२	१४८	१४७
६९१	१२	अन्तरमें	अन्तरमें
६९३	१५	एक्य	ऐक्य
६९४	२०	म्रुत्ति	म्रुक्ति
६९५	४	मने	मन
६९९	१०	११	१२
६९९	२४	આત્મ	આત્મા
७०५	८	દ્રષ્ટિએ	દૃષ્ટિએ
७०६	२१	દ્રષ્ટિનાં.	દૃષ્ટિનાં.
७०८	७	गुजराप्त	गुजरात
७०८	१६	શોધે	શોધે
७१०	१०	તારા	સ્હારા
७१२	२३	લાગી	લગી
७१६	१	શ્રદ્ધ	શ્રદ્ધે
७१९	१	अनुभव	अनुभव
७१९	१२	સર્વે	સર્વે
७२४	९	पुद्धिसागर	बुद्धिसागर
७२५	४	ચદાય	સદાય

૭૨૧	૧	સવે	સવે
૭૨૬	૨૦	આત્મ જ્ઞાનિયો	આત્મજ્ઞાનિયો
૭૨૭	૨૫	૨૧	૧૨
૭૨૯	૨૫	+	૩
૭૩૧	૧૨	બની શિષ્ય	બનીને શિષ્ય
૭૩૧	૨૬	ઉપરાઉ	ઉપરાઈ
૭૩૫	૧૭	કમારા	ક્યારી
૭૪૨	૧૯	કરે	કરો-
૭૪૭	૨	સિવ	શિવ
૭૪૮	૨૪	ધર્મ	ધર્મ
૭૫૧	૧૮	સવે	સર્વે
૭૫૬	૧૨	જીવ	જીવે
૭૫૮	૯	સમપ્યાં	સમર્પ્યાં
૭૫૯	૨૧	જાન્યા	જાણ્યા
૭૬૪	૯	સુધસુ	સુધર્મું
૭૬૮	૫	+	૧
૭૬૮	૯	+	૨
૭૬૮	૧૩	૪	૩
૭૭૩	૨૫	હિસા	હિંસા
૭૮૭	૩	ધારકો	ધારકો
૭૯૨	૧૯	આપરો	આવરો
૭૯૩	૧૬	સાથે	સાધે
૭૯૩	૨૧	સ્પપ્નની	સ્વપ્નની
૭૯૪	૯	શ્રીમદ	શ્રીમદ્
૭૯૫	૧૨	પોખ્યો	પોષ્યો
૭૯૫	૧૨	અત્માથકી	આત્માથકી
૭૯૫	૧૬	પરિક્ષા	પરીક્ષા
૭૯૯	૧૪	થતુ	થતું

૮૦૦	૮	અતીસય	અતિશય
૮૦૩	૧૦	દ્રષ્ટિ	દ્રષ્ટિ
૮૧૨	૧૪	નકાથી	નકામી
૮૧૨	૧૬	ણું	ના
૮૧૩	૨૧	સાસ્ત્ર	શાસ્ત્ર
૮૧૪	૬	સદગુરૂ	સદગુરૂ
૮૧૪	૮	સાસનતણી	શાસનતણી
૮૧૬	૪	સદગુરૂ	સદગુરૂ
૮૧૯	૧	રૂષિ	ઋષિ
૮૧૯	૨	૮	૪
૮૨૩	૭	નસ્યો	નચો
૮૨૪	૨૬	દોદાર	દેદાર
૮૨૭	૨૭	સંસરમાં	સંસારમાં
૮૨૮	૨	રૂજે ,	રૂચે
૮૩૦	૬	કુત્રિમ	કૃત્રિમ
૮૩૧	૧૩	જુરે	ઝુરે
૮૩૧	૧૭	રૂપ	રૂપકદારી
૮૩૮	૧૩	અવરો	આવરો

ॐ ह्रीं श्रीं रविसागर गुरुभ्यो नमः

ॐ ह्रीं श्रीं सुखसागर गुरुभ्यो नमः

ॐ अर्हं नमः

भजनपद संग्रह.

भाग ८ मो.

निर्लेप ज्ञानी कर्मयोगी.

જે જે પ્રસંગે જે બને તેમાં થકી સારજ ગ્રહું,
સુખદુઃખના પડદા પડે તે જોઇને ઉભો રહું;
પરિણામ પામ્યા વણુ શુભાશુભ સર્વને દેખું ખરે,
એ ભાવ અન્તર્ જાગતાં સહેજે ધ્વનિયો નિસ્સરે. ૧
એ ભાવને આચારમાંહી મૂકવો તે કર્મ (યોગ) છે,
એ કર્મયોગી કર્મમાંહી સત્ય શાશ્વત શર્મ છે;
જે જે બને કર્મો વડે મધ્યસ્થ થૈને દેખવું,
સાક્ષી બનીને દેખતાં નિજ શુદ્ધરૂપજ પેખવુ. ૨
જે જે બને તે કર્મથી તે હું નથી હુ તે નથી,
અખંડ એ ઉપયોગથી અનુભવ દશા અન્તર્ કથી.
એ શુદ્ધ જ્ઞાને આત્મનો આનન્દ રસ વધતો ઘણો,
બુદ્ધચબ્ધિ અન્તર્ દેશમાં યોગી રહે સોહામણો. ૩

ॐ शान्तिः ३

જ્ઞાનમસ્તી.

(ક્વાલિ.)

મગ્ન છે જ્ઞાન મસ્તીમાં, નથી દુનિયા નથી હું તું;
પ્રગટતી સુખની ઘેન જ, નથી આનન્દ વણુ બીજું. ૧
બન્યું અદ્વૈત આનન્દે, અલૌકિક દિવ્યતા ભાસે;
અલખ ચૈતન્યમય જ્યોતિ, કથાએ શબ્દથી ક્યાંથી. ૨
જગત્‌ને શી નિશાની દઉં, પ્રભુના તેજની સાચી;
અરૂપી રૂપમાં નાવે, કથાતું શબ્દથી તે નહિ. ૩
અરે એ ધર્મ છે ન્યારો, અરે એ તેજ છે ન્યારૂં;
અરે એ રૂપ છે ન્યારૂં, અરૂપી થઈ અરૂપી લે. ૪
સ્વરોને વ્યંજનોથી તે, કરોડો મેલ છે દૂરે;
મુસાફર શબ્દ શાસ્ત્રોનો, અનુભવવણ જતો થાકી. ૫
ગ્રહેલી ન્યાય કોટીઓ, ઘણા એ વ્યાપ્તિના વાદો;
મુસાફર તર્કના થાક્યા, નિરંજન માર્ગ છે જુદો. ૬
વિવાદોના નથી ઝગડા, નથી જ્યાં ચિત્ત ચંચલતા;
જગતની દૃષ્ટિથી જાદું, અખંડાનન્દથી રસિયું. ૭
અચલ એ બ્રહ્મ છે તત્ત્વ જ, નથી એ તેજની અવધિ;
પ્રભુ સર્વજ્ઞના શબ્દે, દિશા દેખાય છે તેની. ૮
અહા! કોઈ પૂર્ણ સંસ્કારી, અહા! કોઈ પૂર્વ સંસ્કારી;
અનુભવથી લહે ઝાંખી, ચિદાનન્દી સ્વયં દેખે. ૯
અહો જ્યાં ઉંઘવું જાદું, અહો જ્યાં જાગવું જાદું;
અહો જ્યાં જીવવું જાદું, અહો જ્યાં મૃત્યુ છે જાદું. ૧૦
અહો એ જ્ઞાનમસ્તીમાં, કરીને પાન અમૃતનું;
બુદ્ધયબ્ધિ શુદ્ધ ઉપયોગે, અમર આનન્દમય થાવું. ૧૧

ૐ શાન્તિઃ ૩

~ प्रभुभक्त. ~

(કવ્વાલિ.)

નથી બે આંસુડાં પાડયાં, કરેલા દોષને માટે;
નથી રોયો પ્રભુ માટે, પ્રભુનો ભક્ત તો કયાંથી. ૧
પ્રભુની પ્રાર્થના કરતો, જીવોની પ્રાર્થના હરતો;
જીવો પર બહુ કરૂણા નહિ, કરૂણા કર ! પ્રભુને કહે. ૨
પ્રભુને શીર્ષ ઝૂકાવે, જીવોનાં શીર્ષ ઉડાવે;
ભલું કરજે ! પ્રભુને કહે, જીવોનું તો બુરૂં કરતો. ૩
ક્ષમાને આપ ! પ્રભુને કહે, ક્ષમા કરતો નથી કોની;
શરણ માગે પ્રભુનું ને, જીવોને ના શરણ રાખે. ૪
પ્રભુને કહે દુઃખો ટાળો ! જગતનાં દુઃખ ના ટાળે;
કરો ઉદ્ધાર પ્રભુને કહે, જગત્ ઉદ્ધાર નહીં કરતો. ૫
લ્હુવે નહિ અશ્રુઓ જગનાં, સદા નિજ સ્વાર્થમાં રાચે;
કરો સારૂં પ્રભુને કહે, કરે નહીં અન્યનું સારૂં. ૬
નથી એવા પ્રભુ ભકતો, પ્રભુના ભક્ત છે જૂદા;
રહી સોંધાત રંગાઇ, પ્રભુના ભક્તની ભક્તે. ૭
પ્રભુના સદ્ગુણો સેવે, પ્રભુના ભક્ત તે સાચા;
બુદ્ધયબ્ધિ ભક્તની ભક્તિ, રહે છાની નહીં કયારે. ૮

ભાવાર્થ—જે મનુષ્યે એકાન્તમાં પ્રભુનું સ્મરણ કરીને પોતાના દોષોનો પશ્ચાત્તાપ કરીને બે અશ્રુઓ પાડયાં નથી અને જે પ્રભુની પ્રાપ્તિ માટે ખરા જીગરનાં પ્રેમથી રોયો નથી, તે પ્રભુનો ભક્ત હોઇ શકતો નથી. જે પ્રભુની પ્રાર્થના કરે છે પણ ગરીબો પોતાની પ્રાર્થના કરે છે તેના સામું જોતો નથી અને પ્રાર્થનાનો ત્યાગ કરે છે તે કયાંથી પ્રભુનો ભક્ત હોઇ શકે ! પ્રભુને કહે છે કે હે પ્રભો ! તું મારા પર કરૂણા કર, અને પોતે તો અન્ય જીવોપર કરૂણા કરતો નથી તે પ્રભુનો ભકત શી રીતે બની શકે ? જે પ્રભુને શીર્ષ ઝૂકાવે છે, પણ અન્ય જીવોના મસ્તક છેદે છે તેમજ પ્રભુને કહે છે કે તું મ્હારૂં ભલું કર. અને પોતે તો અન્ય જીવોનું બુરૂં કરે છે તે પ્રભુનો ભકત કયાંથી હોઇ શકે ? જે પ્રભુને પોતાના પાપોની ક્ષમા આપવાને કહે છે અને પોતે તો અન્ય જીવોને

દોષો—અપરાધો વગેરેની ક્ષમા આપતો નથી તેમજ પ્રભુને દુઃખો ટાળવા વિજ્ઞપ્તિ કરે છે, પણ અન્ય જીવોનાં દુઃખો ટાળવા પ્રયત્ન કરતો નથી તે પ્રભુનો ભક્ત શી રીતે ગણી શકાય ! ઇત્યાદિ

पश्चात्ताप पूर्वक प्रभु शोध.

(ભૈરવી ગઝલ.)

તું પુજ્ય દિલમાં ઉતરીને રોઇને પ્રભુને અરે,
જે જે કર્યું જીવન ધરી, આલોચ કર તેનો ખરે;
પસ્તાઇને બે આંખમાં, ગંગા અને જમના ભરી,
પાયે પડી પ્રભુ સેવ તેથી, ઝટ જશે સંકટ ટળી. ૧
જે જે કરે કાર્યો અરે, તેમાં પ્રભુ નહિ ભૂલવા,
સાક્ષી બનીને ચાલ, એ છે કર્મની સારી દવા;
તું શોધ સાચા જીગરથી નિજ આત્મને તેજે ભર્યો,
એ શોધવામાં હું નહીં ને, તું નહીં ભાવજ ધર્યો. ૨
તું વિનવ સાચા ભાવથી, પ્રભુને ખરા અદ્વૈતમાં,
સ્યાદ્વાદથી અદ્વૈતમાં, રહીને જુઓ નિજ દ્વૈતમાં;
ખુલ્લા થશે સૌ ભેદ, આ જગમાં રહ્યા ગંભીર તે,
બુદ્ધચબ્ધિ જ્ઞાની જાણતો, જ્ઞાને અનુભવ ધીરતે. ૩

ભાવાર્થ—પ્રભુના ભક્ત અને આત્મદશાને—હક ભવ્ય ! તું ત્હારા હૃદયમાં ઉતરીને અને વિનયમૂર્ત્તિ બનીને ખરી જિજ્ઞાસાથી પ્રભુને રોઇને ત્હારું સાચું સ્વરૂપ શું છે તે પુજ્ય! જીંદગી ધારણ કરીને ત્હેં જે જે કૃત્યો કર્યાં તેનો ઉંડો આલોચ કર! અને ત્હેં જે જે પાપકર્મ કર્યા એવુ લાગે તે સંબંધી પશ્ચાત્તાપ કર અને જમણી આંખમાં જ્ઞાનરૂપયમુનાને વહેરાવ અને ડાબી આંખમાં ભક્તિરૂપ ગંગાને વહાવ તથા હૃદયને એવી રીતે ખાલી કર કે જેથી ત્હારી જીંદગીમાંથી પાપકર્મના કાળા ડાઘાઓ ભૂંસાઇ જાય પાપકર્મનો પશ્ચાત્તાપ કરીને માનસિક સૃષ્ટિમાં પ્રભુને પધરાવીને તેમને પગે લાગ અને તેમની સેવા કર કે જેથી સર્વ સંકટોને તરી જઇશ. જે જે કાર્યો કર તેમા ત્હારે અન્તર્યામી પ્રભુને ભૂલવા ન જોઇએ. સર્વ કાર્યોમાં સાક્ષી બનીને ચાલ ખરેખર સાક્ષીભાવ તેજ રાગદ્વેષાદવૃત્તિ આદિ કર્મોનો નાશ કરવાને સારી દવા છે.

જ્ઞાનથી ભરેલા એવા પોતાના આત્માને શોધ, ખરા દિલથી તું શોધ કર કે જેથી ત્હને સફળતા મળે. હું અને તું એવી વૃત્તિ જ્યાં જાગે નહીં એવી દશામાં રહીને તું પ્રભુને શોધ. આત્મા વિના અન્ય ભાસે નહીં એવા અદ્વૈત ભાવમાં રહીને સાચા ભાવથી પ્રભુને વિનંતિ કર. ઉપર્યુક્ત અદ્વૈતસ્યાદ્વાદની દૃષ્ટિથી રહીને કર્મ અને આત્મા એ બે જ્યાં સાથે છે એવા દ્વૈતમાં રહેલા પોતાને અદ્વૈતરૂપે દેખ. આ પ્રમાણે પ્રભુની ભક્તિ કરીને આત્માને શોધવાથી ગુપ્ત ગંભીર ભેદો પણ જ્ઞાનદૃષ્ટિથી ખુલા જણાશે. ઇત્યાદિ—

मुसाफर.

(રાગ—ધીરાનાં પદનો.)

મુસાફર અમે જગનારે, જોવા આવ્યા મન ગમતું;
ઘણું ઘણું જોયું રે, તેમાં નહીં મન રમતું. મુસાફર.
ગામો દેખ્યાં શહેરો દેખ્યાં, દેખ્યા દેશો દેશ;
પર્વત દેખ્યા સાગર દેખ્યા, વિધવિધ મનુષ્ય વેષ;
તૃપ્તિ ન થાતી તેથી રે, હજી રહે મન ભમતું. મુસાફર. ૧
વૃત્તિના ઉછાળા ભારે, ભમવે ઠેરોઠેર,
મોહે મન મુંઝાતું જ્યાં ત્યાં, મિથ્યાત્વનું અન્ધેર;
અંધાને પૂછે અન્ધારે, દેખીને મન નથી શમતું. મુસાફર. ૨
મુસાફરને પ્રતિબંધ કયાં, કયાં મમતાને વૈર,
મુસાફરીમાં આગળ વહેવું, જ્યાં છે અચલ શિવ શહેર;
મુસાફરોની સાથે રે, આત્મવત્ નિત્ય રહે તું. મુસાફર. ૩
પ્રભુથી પ્રેમ લગાવી પાકો, ઉપયોગે ઝટ ચાલ,
પરિષહો ઉપસર્ગો વેઠી, સમતા સુખમાં મ્હાલ;
પ્રભુની પ્રાપ્તિ માટે રે, દુઃખો પડે તે ખમ તું. મુસાફર. ૪
વ્હારે આવો પ્રભુજી વ્હેલા, સત્ય બતાવો પન્થ,
જેવો તેવો પણ હું ત્હારો, સાચા બતાવો ચિદ્ગ્રન્થ;
બુદ્ધિસાગર શરણું રે, પ્રભુજી તુજ કીધું ગમતું. મુસાફર. ૫

प्रभु प्रेम खुमारी.

પ્રેમ ખુમારી ઓર પ્રભુ તુજ પ્રેમ ખુમારી ઓર,
ન્યારૂં પ્રેમનું તોર, પ્રભુજી પ્રેમ ખુમારી ઓર.
અટપટો પન્થ છે પ્રેમનોરે, ધડ પર શીર્ષ ન હોય,
ખેદ ભેદ ભય જ્યાં નહીં રે, ઉલટી આંખો જોય. પ્રભુ૦ ૧
હું તું ભેદ રહે નહીં રે, જ્યાં સઘળું કુરબાન,
મોહવાસના જ્યાં નહીં રે, લાગી રહે એક તાન. પ્રભુ૦ ૨
પ્રેમ પન્થ ભૂલ્યા પડ્યા રે, ભટકે દુનિયા લોક,
વિષયોમાં પ્રીતિ ધરી રે, પાડે ખોટી પોક. પ્રભુ૦ ૩
મૃત્યુ ન ભાગે પ્રેમમાંરે, આનન્દ રસ મન લીન,
સ્વાર્થ ભેદ જ્યાંના જરારે, દુઃખીયો વા નહીં દીન. પ્રભુ૦ ૪
તુંહિ તુંહિ તુંહિ સદારે, ધ્યાના ધ્યેયનું એક,
પ્રેમ સમાધિ તાનમાંરે, ઓર જાતની ટેક. પ્રભુ૦ ૫
પ્રેમ પ્યાલો પીધા પછી રે, ચડે ખુમારી ઓર,
ઉતરે નહીં પાછી કદારે, જુદું તેનું કહ્યું તોર. પ્રભુ૦ ૬
પ્રેમ તાન રસિયા સદારે, પ્રભો તુજ મન્નો જડ,
બુદ્ધિસાગર શિવપુરીએ, પ્રાપ્તિ કારણ એહ. પ્રભુ૦ ૭

ભાવાર્થ— [illegible]

→ आन्तरिक शुद्धप्रेम लग्न साहित्य. ←

પ્રભુની સાથે બાંધીરે, પ્રેમનો સંબંધ સાંધ્યો;
પ્રભુથી પ્રેમ લગીરે, આનન્દરથમાંહી રાંધ્યો—પ્રભુની૦
ચાર ભાવના ચોરી બાંધી, વિવેક માંડવો સાર;
સંયમના વીતરાગ વાંસો, ભક્તિ ઘટ જયકાર;
શ્રદ્ધાના તોરણ બાંધીરે, મનમાંહી બહુ માંગ્યો—પ્રભુની૦ ૧
સમકિતનાં પિયરીયાં પ્યારાં, વિવિધ ગીતો ગાય;
શુભ પરિણતિ સાહેલી વૃન્દો, આનન્દથી ઉભરાય;
ભાવથકી શૃંગારેરે, પહેરે ભાવ નહિ, કાચો—પ્રભુની૦ ૨
ભાવચરણ સાસરીયાં આવ્યાં, ઉત્તમ જાનજ લેઈ;
આત્મપતિનું લગ્નજ કરવા, અન્તર્ તક્ષ્યને દેઇ;
વાજીંત્રો વાગે પ્યારાંરે, અનહદ ધ્વનિ કેઇ—પ્રભુની૦ ૩
સત્યનાણી દુંદુભિ ગાજે, બેન્ડ શીલ સુખકાર;
ઐક્ય ભાવની વેદી આગળ, બેઠાં બન્ને જયકાર;
વર વહુ પરણેરે, ચાર ફેરા ફરે ધારી—પ્રભુની૦ ૪
નિઃસંગ દશાનો પહેલો ફેરો, બીજો સ્વાર્પણ ફેર;
એકતાનનો ત્રીજો ફેરો, ચોથો અનુભવ લ્હેર;
પરણ્યા એમ બન્નેરે, અન્તર્માં સુખકારી—પ્રભુની૦ ૫
આતમ તે પરમાતમ સાચો, પ્રભુ ખરો દિલમાંહી;
લગ્ન ખરાં સમતાનાં તેથી, અન્તર્ દૃષ્ટિથી આંહી;
બુદ્ધિસાગર સેવોરે, પ્રેમનો સંબંધ બાંધી—પ્રભુની૦ ૬

आशीर्वाद.

(કવ્વાલી.)

ફળે છે હો ફળે છે હો, પરાભાષા ઉઠ્યા શબ્દો;
મહન્તો લ્હેરમાં આવે, તદા આશીઃ સ્વયંસિદ્ધિ. ૧
પરભાષાજ આન્તરડી, નથી ખાલી કદિ જાતી,
પરાના હેવી છે શબ્દો, ઉઠે નાભિથકી તે તો. ૨

મુનિવર લ્હેરમાં આવી, હિયે બુદ્ધિ થકી આશી:
ફળે છે દેવના પેઠે, અનુભવથી નિહાળ્યું એ. ૩
વિનય સેવા ખરી ભક્તિ, ખરૂં સ્વાર્પણ કર્યાથી તો;
ઉઠે છે લ્હેર નાભિથી, કરે છે કાર્યની સિદ્ધિ. ૪
ખરી શ્રદ્ધા ખરી પ્રીતિ, હુકમ સર્વે ઉઠાવ્યાથી:
મુનિયો દેવની પેઠે, કરે છે કાર્ય મન ધાર્યું. ૫
ખરી નિષ્કામની સેવા, કરે નહિ યાચના ક્યારે;
વખત આવે મળે ઇચ્છયું, ઉઠે જો લ્હેર ડુંગીથી. ૬
ગુણાશી: એજ છે સિદ્ધિ, પ્રભુના ભક્તને ભાગની:
બુદ્ધ્યબ્ધિ સંતની આશી: મળે છે ભક્તને ભાગ્યે. ૭

—: ફર્યા તો શું? રહ્યા તો શું? :—

(કવ્વાલિ.)

ખરૂં ખોટું પરખવાની, હૃદય શક્તિ નથી જાગી,
પથઃ પાણી નકલ નાખ્યું, ફર્યા તો શું ? રહ્યા તો શું ? ૧
નમ્ર કરીને ગુરૂને તો, વિવેકી થઈ વદી ન્યાઉ,
જનાવ્યાથી જની ભ્રાન્ત, ફર્યા તો શું ? રહ્યા તો શું ? ૨
ક્રિયાના કષ્ટ વગ શ્રદ્ધા, મન [illegible] ડગમગતી,
વિચારો સ્થિર નહિ રહેતા, ફર્યા તો શું ? રહ્યા તો શું ? ૩
નથી સિદ્ધાન્તની શક્તિ, તથા [illegible] ચળતા,
[illegible] વાતના પીતા, ફર્યા તો શું ? રહ્યા તો શું ? ૪
[illegible] ને ન્યાય [illegible], [illegible] નહીં [illegible],
[illegible] સેવા [illegible] ભ્રાન્ત, ફર્યા તો શું ? રહ્યા તો શું ? ૫
[illegible], [illegible] આકરાં [illegible],
[illegible] અનન્તની [illegible], ફર્યા તો શું ? રહ્યા તો શું ? ૬
[illegible] અનુયાયી [illegible] સેવા,
[illegible], ફર્યા તો શું ? રહ્યા તો શું ? ૭
[illegible], નથી [illegible] હિંમત,
[illegible], ફર્યા તો શું ? રહ્યા તો શું ? ૮

રહી ના શુદ્ધ પ્રીતિ જ્યાં, રહી ના શુદ્ધ ભક્તિ જ્યાં;
હરાયા ઢોરના જેવા, ફર્યા તો શું ? રહ્યા તો શું ? ૯
સદા નહિ એકનિષ્ઠા જ્યાં, ફરી જાતા વદી વચનો,
પ્રમાણિકતા નથી પૂરી, ફર્યા તો શું ? રહ્યા તો શું ? ૧૦
હૃદયનો પ્રેમ નહિ ચાહે, હૃદયભક્તો નથી એ તો,
બુદ્ધચબ્ધિ સન્ત ભક્તોની, છુપાવી ના છુપે ભક્તિ. ૧૧

સદા તું હું સદા હું તું.

(કવ્વાલી.)

પરસ્પર પ્રેમના રંગે, ખરેખર ચિત્ત રંગાયાં;
ઉછળતાં ચિત્ત દેખ્યાથી, સદા હું તું સદા તું હું. ૧
મળ્યું છે ચિત્તથી ચિત્તજ, નથી જ્યાં મૃત્યુની પરવા;
વિશુદ્ધપ્રેમસાગરમાં, સદા હું તું સદા તું હું. ૨
પરસ્પર ચિત્ત રેડાયાં, થતા સંયમ પરસ્પરમાં;
ઉઠે છે તારમાં તારો, સદા હું તું સદા તું હું. ૩
સમાતું તુજ સૌ મુજમાં, સમાતું તુજમાં મુજ સૌ;
સદા એવું બન્યું રહેતું, સદા હું તું સદા તું હું. ૪
સદા સંબંધ એવો જ્યાં, વિશુદ્ધજ્ઞાનપ્રીતિ ત્યાં;
બુદ્ધચબ્ધિદિવ્ય સંબંધે, સદા હું તું સદા તું હું. ૫

ભાવાર્થ—પરસ્પર વિશુદ્ધપ્રેમે જ્યાં ચિત્ત રંગાયાં છે, ત્યાં એક બીજાને નિરીક્ષવાથી હર્ષોલ્લાસતરંગવડે પરસ્પર ચિત્ત ઉછળે છે. આવા દિવ્ય વિશુદ્ધ પ્રેમથી રંગાયલા આત્માઓમાં તુ તે હુ પોતેજ છું અને હું તે તુ છુ અર્થાત્ કાયાની ભિન્નતાએ ભિન્નપણું દેખાય છે, પણ આન્તરિકદશાએ તો તું તે હું અને હું તે તું છું એવો સદા દ્દઢભાવ રહે છે તે કદિ ટળતો નથી. આવા વિશુદ્ધ પ્રેમસાગરમાં ચિત્તથી ચિત્ત મળેલું હોય છે અને જ્યાં મૃત્યુની પરવા નથી એવો હું તે તું અને તું તે હું એવો દ્દઢ પ્રેમભાવ સંબંધ બને છે. એક બીજાનું ચિત્ત પરસ્પર એક બીજામાં રેડાયલું રહે છે અને પરસ્પર વિશુદ્ધ પ્રેમતાનના યોગે પરસ્પર એકબીજાના ચિત્તમાં સંયમ થાય છે. અને એકના હ-

દયમાં જે વિચાર તારો ઉઠે છે તેજ અન્યના હૃદયમાં વિચારનારો ઉઠે છે એવા વિશુદ્ધાત્મ સંબંધમાં સદા હું તે તું અને તું તે હું એવું રળા કરે છે. વિશુદ્ધ પ્રેમના ઉચ્ચ સંબંધે ત્હારૂં તે સર્વ મારામાં સમાઇ જાય છે અને મારૂં તે સર્વ તારામાં સમાય છે અર્થાત્ મારા તારાનો ભેદ રહેતો નથી એવી પરસ્પર દશા અનુભવાય છે અને એવું બાહ્યમાં વિવેક પ્રેમજ્ઞાન યોગે બની રહે છે. વિશુદ્ધ જ્ઞાનથી થનાર વિશુદ્ધ પ્રેમનો સંબંધ પરસ્પર એવો બન્યો રહે છે. એવા શુદ્ધ પ્રેમથી ગુરૂ અને શિષ્ય સંબંધ પૂજક અને પૂજ્ય સંબંધ આદિ જે સંબંધો થાય છે, તે સંબંધે આત્મિક સુખનો માર્ગ પ્રગટ થાય છે.

धर्म साहित्य कविता देवी.

(કવ્વાલિ.)

થઇ તું સન્તના કૂખે, સદા આનન્દમાં ઝુલે;
રહી તું સન્તના દીલે, અનુભવ જ્યોતથી ખીલે. ૧
નયનથી દેખતાં વેગે, હૃદયમાંહી રમી જાતી;
સમાવી દીલના તાપો, સ્વયં શોભાવતી જ્ઞાતિ. ૨
નયનનાં અશ્રુને લ્હુવે, હૃદયના શોકને ધુવે;
સદા આનન્દરસ રેળે, મધુરાં ગાનને બોલે. ૩
અહો ત્હેં કાળજું વિંધ્યું, પલકમાં ચિત્તને ચિંધ્યું;
ગમે નહિ તુજ વણ ઘડીએ, પડે મનડું સદા ધરીએ. ૪
રસીલી ચિત્તની વ્હાલી, સજ્જનોના હાડ ત્હે હાલી;
કદિ ના ચિત્તથી ખસતી, હસાવે ભાવમાં હસતી. ૫
ભુલાવ્યુ ભાન દુનિયાનું, કરી યારી સદા ત્હારી;
મતિ સારી થઈ મારી, રહી નહિ ચિત્તથી ન્યારી. ૬
ઉછાળે છે હૃદય ભારી, અલૌકિક ગ્રન્થ રહેનારી;
વિચરનારી મહીવિષે, રૂપાળી જ્ઞાનીને દીસે. ૭
હમેશાં જ્ઞાનીને પ્યારી, સમાધિ સુખ કરનારી;
સદાનું ઐક્ય કરનારી, હૃદયમાં સુખ ભરનારી. ૮
મધુરાં હાર્દ દેખાડે, અનુભવ પ્રેમમાં પાડે;
જરા ના તુજ વણ ચાલે, અમારા ચિત્તમાં મ્હાલે. ૯

ઘણું ત્હારા વિષે રમતો, સદા તુજ ક્ષેત્રમાં ભમતો;
અનુભવ જ્ઞાન દેનારી, જગત્ ઉપકાર કરનારી. ૧૦
નવું જીવન ભલું આવ્યું, હૃદયમાં બ્રહ્મ પદ ભાવ્યું;
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મની ક્યારી, ભલું સાહિત્ય ધરનારી. ૧૧

શ્રુતદેવીને.

(કવ્વાલિ.)

પદો ત્હારાં સદા પૂજું, અવજ્ઞા ભીતિથી ધ્રૂજું;
સદા સેવક બન્યો તારો, કૃપા લાવી ગણો મ્હારો. ૧
ભલી પૂજા કરૂં ત્હારી, હૃદય મૂર્તિ બની મ્હારી;
હૃદયને ઠારનારી તું, ઉપાધિ ટાળનારી તું. ૨
ત્હને દેખે સકલ રોમો, ખડાં થાતાં હૃદય હર્ષે;
હૃદયમાં વાસ કરવાથી, અનુભવ વૃષ્ટિયો વર્ષે. ૩
ત્હને સેવે મળી શાન્તિ, ત્હને સેવે ટળી બ્રાન્તિ;
થયું અદ્વૈત આનન્દે, પડું ના દ્વૈતના ફન્દે. ૪
અહો તું પ્રાણથી પ્યારી, જઉ તુજપર સહુવારી;
અભયનિઃખેદ ધરનારી, સહજ આનન્દ કરનારી. ૫
સદા મશ્ગુલ થયો તુજમાં, અનન્ય પ્રેમ છે તુજમાં;
સદા ઍં મન્ત્રથી ધ્યાવું, સ્મરણમાં તેજને લાવું. ૬
ધરે તું બ્રહ્મલીપીને, નિરક્ષર ભાવ જીપીને;
સદાની શાન્તિ કરનારી, હૃદયક્ષેત્રે વિચરનારી, ૭
સહજ સમ્યક્ત્વ દેનારી, મધુરા બોલ કહેનારી;
થઈ પ્રત્યક્ષ તું દેવી, હૃદયથી મ્હેં તને સેવી. ૮
અનુપમ વર્ણ ધરનારી, કરી ત્હારી ભલી યારી;
અનુપમ ધર્મની ક્યારી, ધરી પ્રીતિ સદા ત્હારી. ૯
સદાનો તુજ પૂજારી, ખુમારી ચાખતો ન્યારી;
ઉલટ આંખે સહુ દેખું, અલખનિજ વ્યક્તિને પેખું. ૧૦

સદાની પ્રભુ ખુમારી, ચઢી તે નહિ ઉતરનારી;
બુદ્ધયબ્ધિ હર્ષ કલ્લોલે, સ્તવે શ્રુતદેવતા બોલે. ૧૧

શાસ્ત્ર મુસાફરો.

મુસાફર શાસ્ત્રના કેઈ, ગયા આગળ અમારાથી;
રહ્યા પાછળ મુસાફર કેઈ, વહે સાથે મુસાફર કેઈ. ૧
પ્રદેશો શાસ્ત્રના ભાગ્ગા, વિવિધ વિષયો નિરખવાના;
અનુભવદૃષ્ટિ અનુસારે, વિચારે ભેદ તરતમતા. ૨
રૂચિ ભેદે પડે ભેદો, મતાન્તર બહુ પડે તેમાં;
અનુભવ સર્વના જુદા, નિવેડો નહિ થતો કેમે. ૩
અનેકાન્તે જુએ જેઓ, અપેક્ષાઓ હૃદય ધારી;
અપેક્ષાએ સકલ સમજી, લડે નહિ તે મુસાફરથી. ૪
વિવિધદૃષ્ટિ થકી જોયું, વિવિધ જાતિ પથિકોએ;
અપેક્ષાએ સહુમાં લેઈ, વહે છે આગળે જલ્દી. ૫
રહ્યા પાછળ અમારાથી, નથી દેખ્યું નથી જોયું;
નથી વિશ્વાસ તેઓનો, અમારૂં માનતા જૂઠું. ૬
અમારા પર અરૂચિથી, કહ્યું નહિ માનતા સાચું;
પ્રદેશો શાસ્ત્રના દેખે, પછીથી સત્યને માને. ૭
ઘણા પસ્તાય પાછળથી, અમારૂં સત્ય વિસ્તારે;
અનુયાયી બની સાચા, જનોને ભૂલથી વારે. ૮
મુસાફર શાસ્ત્રના થઇને, અનુભવમાં પ્રવેશો તો;
અનુભવના મુસાફર થૈ, કદાગ્રહ સહુ તજે જ્ઞાને. ૯
નિહાળ્યું ના પ્રથમ જે જે, નિહાળે છે પછી તે તે,
અનુભવ દેશમાં પેસી, અનુભવ શાન્તિને પામે. ૧૦
જગતમાં સહુ મુસાફર છે, અમારા સર્વ બન્ધુઓ.
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મપન્થીઓ, સમજશે એ કહ્યું સાચું. ૧૧

ॐ अनुयायी थयो तो शुं. ॐ

(કવ્વાલિ.)

અમારો ભાવ જાણે ના, અમારૂં દિલ જાણે ના;
નહીં જાણે સમય કૃત્યો, અનુયાયી થયો તો શું ? ૧
નથી શ્રદ્ધા ખરી બેઠી, પ્રમાણિકતા નથી આવી;
હૃદય પ્રેમી નથી પૂરો, અનુયાયી થયો તો શું ? ૨
હૃદયમાં સ્વાર્થનાં ચિત્રો, ખરી વખતે ખસે આઘો;
વહે ગાડરપ્રવાહે રે, અનુયાયી થયો તો શું ? ૩
સમજતો આશયોને ના, વિવેકે ના કરે કાર્યો;
જગતના ધંધમાં દોડે, અનુયાયી થયો તો શું ? ૪
વહે ગાડર પ્રવાહે ને, સમજતો ના કરે તે તે;
હૃદય જૂદું વચન જૂદું, અનુયાયી થયો તો શું ? ૫
નથી જ્યાં ટેકની વૃત્તિ, ઘડીમાં નવ ધરે રંગો;
વિચારોના જ પરપોટા, અનુયાયી થયો તો શું ? ૬
જગતની લાજનો કીડો, જગતના મોરલી શબ્દે;
કરે છે નાચ નવ નવ રે, અનુયાયી થયો તો શું ? ૭
ભવાયાની પરે બોલે, હરાયાની પરે ચાલે;
અલશીયાંની પરે વહતો, અનુયાયી થયો તો શું ? ૮
અહો વન રોઝની પેઠે, કુદંકુદા કરે જ્યાં ત્યાં;
હૃદય સત્કાર નહીં પૂરો, અનુયાયી થયો તો શું ? ૯
નથી બહુમાન ને ભક્તિ, પ્રતિજ્ઞાથી ફરી જાવે;
નથી હિમ્મત મળ્યાની કંઇ, અનુયાયી થયો તો શું ? ૧૦
જગતની દોડમાં દોડે, વિચારે નહીં કરૂં છું શું ?
હૃદયની શુદ્ધિ નહિ જેની, અનુયાયી થયો તો શું ? ૧૧
અનુયાયી જગત્ વિરલા, ખરા જે જ્ઞાનથી થાતા;
બુદ્ધ્યબ્ધિ શુદ્ધપ્રીતિથી, અનુયાયી બને સાચા. ૧૨

" आर्यक्षेत्र. "

(રાગ મીરાંના પદનો.)

આર્યક્ષેત્ર ઉંચું રે મહાવીર પ્રભુ બોલે,
ક્ષેત્ર જુઓ ગામો રે આને નહીં કોઈ તોલે;
ધર્મ શોભના આર્ય ક્ષેત્રમાં, ધર્મબીજ ધરનાર,
ભરત દેશમાં આર્ય દેશની, શોભા અપરંપાર;
ગંગા આદિ નદીઓ રે, પવિત્ર વહે મુંગા બોલે. આર્ય. ૧
અનેક જાતનાં વૃક્ષો ઉગે, ઔષધિનો નહીં પાર,
પંખીઓ કલ્લોલ કરે બહુ, શોભે સરોવરો સાર,
વગડામાં મૃગના ટોળાં રે, રમે મળી ટોળે ટોળે. આર્ય. ૨
પર્વત ઉંચા શોભે જ્યાં ત્યાં, કરતા નભથી વાત,
ગુફામાં યોગીઓ રહેતા, બ્રહ્મ જુવે સાક્ષાત્;
સન્યાસી સાધુ બાવા રે, ધ્યાન ધરી પ્રભુ બોલે. આર્ય. ૩
ધર્મતણાં જે જે બીજો છે, તે છે, અહીંયાં સર્વ,
સાત્વિક ગુણનાં બીજો અહીંયાં, દયાદિ ધર્મ છેદે ગર્વ;
ચારિત્ર યોગ્ય ભૂમિ રે, પાપ પંક રહે ન ડોલે. આર્ય. ૪
આતિથ્ય સત્કારે ઉંચા, સદાચારનું ધામ,
અનન્ત તીર્થંકરની ભૂમિ, માત રત્નજીવ નામ,
જ્ઞાનીઓ ઘણા જન્મ્યા રે, તત્ત્વને જણાવું ડોલે. આર્ય. ૫
બીરેકોડીઓ ઘરમાં રમતી, કર કંપુરે ધાન,
દયાનંદો આ દેશ ખરો છે, પણ નરકારાની ખાણ,
સ્થાવર જંગમ તીર્થો રે, ધર્મ જગ ડોલાવે. આર્ય. ૬
શુભ લેશ્યા સ્કંધો અહીંયાં છે, તત્ત્વ ગુણાદિક તત્ત્વ,
તત્ત્વો માંહી સત્ય સમાયું, બાધ નિરાબાધ તત્ત્વ.
બુદ્ધિસાગર આવો રે, રહો ધર્મ તેજ તોલે. આર્ય. ૭

સ્મરણમાં છે સ્મરણમાં છે.

(કવ્વાલિ.)

ભણાવ્યો ત્હેં ગણાવ્યો ત્હેં, હૃદયના પ્રેમને આપ્યો;
ઉગર વિશ્વાસને આપ્યો, સ્મરણમાં છે સ્મરણમાં છે. ૧
અમૂલ્ય સ્નેહનો સ્નેહી, હૃદયરત્ન રેડિયો દિલમાં;
સમર્પ્યું શુભ સર્વે ત્હેં, સ્મરણમાં છે સ્મરણમાં છે. ૨
પ્રતિફળ આપવા માટે, નથી એકે ખરી વસ્તુ;
પ્રતિ બદલો વળાતો નહિ, સ્મરણમાં છે સ્મરણમાં છે. ૩
સ્મૃતિપટ મૂર્ત્તિ આલેખી, અમોને કંઇ શિખવતી તે;
પરિવર્તન કરે કૈં કૈં, સ્મરણમાં છે સ્મરણમાં છે. ૪
જણાવે કૈં રહી મૌને, રહી મૌનજ હૃદય પ્રહર્તું;
બધું આ સૂક્ષ્મ બ્રહ્માંડે, સ્મરણમાં છે સ્મરણમાં છે. ૫
મિલાવ્યો તાર તારોથી, જણાતું તે હઠે સઘળું;
નથી વ્યવધાન અન્તરમાં, સ્મરણમાં છે સ્મરણમાં છે. ૬
ઉછળતું દિલ એ કહેતું, સહાયી થા સહાયી થા;
બુદ્ધ્યબ્ધિ ભક્તિ રંગે એ, સ્મરણમાં છે સ્મરણમાં છે. ૭

પ્રિયપ્રભુને મળવાની વિજ્ઞપ્તિ.

વ્હાલા પ્રભુ વ્હેલા મળો નિર્ધારી,
લેશો જલ્દી ઉગારી.......................................વ્હાલા.
વિરહ ખમાતો ના હવે ત્હારો, ક્ષણ ક્ષણ છે સ્મૃતિ ત્હારી,
જેવો તેવો પણ દાસ તમારો, ઉદ્ધરશો સુખકારી—વ્હાલા૦ ૧
તુજ વિરહે ક્ષણ લાખો વરસસમ, ચાહું ન અન્ય મોહારિ;
પ્રાણપ્રભુ વિભુ અન્તર્યામી, અકળ કળા છે અપારી—વ્હાલા૦ ૨
દયાસિંધુ કહેવાતો જગમાં, ચઢ હવે મુજ વ્હારી;
દામ ન બેસે સેવક તારે, છે મહિમા તુજ ભારી—વ્હાલા૦ ૩
હું માગું તે મુજને આપો, તેમાં શું બલિહારી;
માગ્યા વણ સહેજે જે આપો, ત્યાં છે શોભા તમારી—વ્હાલા૦ ૪

તુજ મન લીનું મુજ હું કીધું, તુજ પ્રાપ્તિ ગુણકારી,
હું તું ને જ્યાં ભેદ રહે ના, મળતું એ ગીત મારી—વ્હાલા૦
જ્યારે ત્યારે પણ તું મળવાનો, એકરૂપના ધારી,
હળવાને કેમ મહને તું, મળ પ્રભુ ભાવારી—વ્હાલા૦
કહેતા મિઠાની વાત ખીલી હાં, શા પ્રત્યક્ષ જણાતિ,
બુદ્ધિસાગર શરણ નમાડ, નિશ્ચય કરી તુજ વારી—વ્હાલા૦

जगतनो पूजारी.

(રાગ ધીરાના જેવો.)

દુનિયાનો પૂજારી રે, દુનિયાના ગુણો ચિત્ત ધરૂં;
પ્રભુરૂપ દુનિયા રે, જીવોની સાથે પ્રેમ કરૂં—દુનિયા૦
પ્રભુરૂપ દુનિયાના જીવો, સત્તાએ નહિ રોષ,
સત્તાએ જિન છે સૌ જીવો, નહિ નહિ તલની ભેદ;
અન્તરના સુવિચારે રે, કદાપિ ભાંજ ન કરૂં—દુનિયા૦
સર્વ જીવોનું ભલું ઇચ્છું, પાળી પ્રેમ એક.
સર્વ જીવો છે મુજ આતમસમ, અનન્ત ગુણગણ એક.
એવી બીજી પૂજા રે, ભિન્ન ભાવ નહિ ધરૂં—દુનિયા૦
દુનિયા તે હું હું તે દુનિયા, એકમેક સૌ અધીન.
જીવો હું ને પ્રભુ સમ છે. એક સરીખા ઉત્થાન.
ત્રીજી પૂજા કરવા રે, સમાધિએ સંચરૂં—દુનિયા૦
સદ્વિચારો આચરવામાં, પ્રગટપણે દેખાયા,
ચારિત્ર્ય ગુણાદિ ખીલ્યા, દોષો સહુ દૂર જાયા,
ચોથી જગની પૂજા રે, કરી નિત્યાનન્દે ઠરૂં—દુનિયા૦
પ્રભુમાં જેવું તેવું મુજમાં, મુજમાં તે જગમાંહી;
ક્ષાયિક ભાવે અનન્ત ઋદ્ધિ, પ્રગટો વીર્યોત્સાહે;
બુદ્ધિસાગરપૂજા રે, પંચમી શિવપદ વરૂં—દુનિયા૦

सही जा मन करी मोटुं.

(કવ્વાલિ.)

ઉપાધિયો કરી દ્વેષે, સતાવ્યો ને તપાવ્યો હો;
કર્યું તે ના કર્યું માની, સહી જા મન કરી મોટું. ૧
પરિષહ જે થયા કર્મે, પરિતાપો થયા જે જે;
ક્ષમા શાન્તિ હૃદય લાવી, સહી જા મન કરી મોટું. ૨
કરી જે દુર્જને નિન્દા, હજી તાજી સ્મૃતિ પટમાં,
ભુંસાવી દે અરે તેને, સહી જા મન કરી મોટું. ૩
પ્રતિબદલો કુકૃત્યોનો, ઘણી લેવા કરી ઇચ્છા;
નથી તેથી ખરી શાન્તિ, સહી જા મન કરી મોટું. ૪
કરે આક્ષેપ દુષ્ટો જે, હૃદયના મર્મને વિંધે;
ઉપેક્ષા લાવીને જ્ઞાને, સહી જા મન કરી મોટું. ૫
ગરીબાઇ અમીરીમાં, ફકીરીમાં સહન કરવું;
સહનતા મિષ્ટ છે ફ્લાણું, સહી જા મન કરી મોટું. ૬
વિપક્ષીઓ ત્હને બુરો, કહે તે લાવ નહિ મનમાં;
પ્રભુ મહાવીરને ધ્યાઇ, સહી જા મન કરી મોટું. ૭
ઘણાં દુઃખો ત્હને દીધાં, કમાણી પૂર્વ ભવની તે;
ગણીને શાન્તતા લાવી, સહી જા મન કરી મોટું. ૮
સહનતા શૂરની શોભા, સહનતા સન્તની શોભા;
બુદ્ધચબ્ધિ ભક્ત પૂરો થૈ, સહી જા મન કરી મોટું. ૯

॥ भ्रमर पुष्प संवाद. ॥

પુષ્પ ભ્રમરની વાતડી, સુણતાં હોય વિવેક;
સત્ય તત્ત્વ સમજ્યા પછી, વધતી સાચી નેક. ૧

ભ્રમર—મનોહર પુષ્પ મોઘેરૂં, ખિલ્યું મુજ દિલ ખિલવતું તું;
અમારા ભાગ્ય તું પ્રગટયું, અહો તારી ખરી શોભા. ૨

મધુરો રસ પાવે છે, ઘણો આનન્દ આપે છે;
સુગંધી બહુ પ્રસારે છે, ઘણી તૃપ્તિ સમર્પે છે. ૩

પુષ્પ—અરે ભોળા ભ્રમર ભ્રાન્તે, મધુરાં વેણ એ બોલે,
અમારી કારમી શોભા, પલકમાં નષ્ટ થાનારી. ૪
જતી કરમાઈ પાંખડીઓ, પડી જાતું પલકભરમાં;
સુગંધ જ એક ક્ષણ ભરની, ત્હને ત્યાં તૃપ્તિ છે ભ્રાન્તે. ૫
ઉપરનો રંગ ક્ષણમાંહી, ફરી જાવે ટળી જાતો;
ઉપરના રંગના મોહે, જગત્ જૂઠું લહે દુઃખો. ૬

ભ્રમર—હૃદયના પ્રાણ પુષ્પજ તું, મનોહર મિષ્ટ રસ ભરીયું;
ભલે હો કારમી શોભા, તથાપિ પ્રેમ છે તુજમાં. ૭
પલકમાં નષ્ટ થાવાનું, થતું કુદ્રતથકી એતો;
મહત્તા તું લહે મુજથી, ભલે કરમાય તોપણ શું ? ૮
ઉપરના રંગને ગંધે, સમર્પ્યો પ્રાણ મોંઘેરો;
જીવન મરણું ભલે થાઓ, લગી તુજપર સદા લગની. ૯
મળે આનન્દ રસ તુજથી, અતઃ તારાવિષે મોહ્યો;
નથી પરવા જ પ્રાણોની, સદા તુજ રસ ભલો સ્વાદુ. ૧૦

પુષ્પ—અરે ગુંજારવો મીઠા, નથી મીઠું હૃદય ત્હારૂં.
ધરે છે સ્વાર્થની પ્રીતિ, વ્યભિચારી અનાચારી. ૧૧
ઘડીમાં અન્ય પુષ્પે તું, ઉડીને બેસતો વેગે.
મળે રસ જ્યાંય ત્યાં જાતો, વદી શું શબ્દ લોભાવે. ૧૨
સ્વતઃ મારી મહત્તા છે, નથી તુજથી જરા વધતી:
અસતોષે જીવન ગાળે, હરાયા ઢોરની પેઠે. ૧૩
ઉપર કાળા બહિર કાળા, સદા ગુણ ગુણ કરનારા,
સમર્પ્યો પ્રાણ નહીં ત્હારો, યથા જલ સંગમાં મીને. ૧૪
નથી લગની ખરી લાગી, રહી છે પ્રાણની પરવા,
નિરસ પુષ્પે નહીં બેસે, નિરસ થાતાં ઉવેખે છે. ૧૫
મળે આનન્દ રસ જ્યાં ત્યાં, ઉડી જાતો ધરી પરવા;
શિખવતો પાઠ સ્વાર્થીનો, પ્રમાણિકતા નથી તુજમાં. ૧૬

નથી ત્યાં શુદ્ધ પ્રીતિની, જરા પણ ગન્ધ ત્યાં શું છે !
હૃદય પ્રેમી નથી તું તો, વિષય પ્રેમી વ્યભિચારી. ૧૭
ખિલેલાં અંગ કરમાતાં, ખિલેલો રસ ઢળી જાતાં;
હૃદય ત્હારૂં થતું ન્યારૂં, વનેચર સંગને છોડે. ૧૮
અરે એ હાલ વાયુની, પ્રખર ઝપટ થકી પડતાં;
ઉઠીને તું જતો આપો, પ્રભાતમાં પ્રાણ લે પાછળ. ૧૯
અહો તુજ પ્રેમનાં વચનો, ગરણ જાતાં પરીક્ષામાં;
વિષધરના પ્રેમના સ્વાદુ, દુરાચારી વિષય મુરદ. ૨૦
ભલે રસ ત્યાં સુધી વ્હાલી, ઠરીને પ્રેમ દાખવતા;
પછીથી જાણતા દુરે, અરીજ મુખનું લેતું. ૨૧
નથી તું પ્રેમનો પન્થી, બધાયે સ્વાર્થનો પ્રેમી;
ક્ષણિક આનન્દને ભ્રમી, ખરું તું સુખ નહિ પામે. ૨૨

[illegible]

સહજ આનન્દ રસ પુષ્પે; જણાવી શુદ્ધ પ્રીતિ લ્હે;
પ્રમાણિકતા પઠાવી લ્હે, થયો પત્નીવ્રતી ટેકી. ૩૧
ભ્રમરને પુષ્પની ચર્ચા, ખરી અધ્યાત્મમાં જાણો;
બુદ્ધયબ્ધિ પુષ્પ અન્તરમાં, ભ્રમર ચેતન જણાવ્યો એ. ૩૨

નગુરા.

(વેલા વેગે આવો રે—એ રાગ.

ગુરૂના જ્ઞાન હીનારે, અહંકારમાંહી લીનારે, નગુરા નરકે જાવશેહોજી
નથી રે જેના માથે ગુરૂ ગુણવાન્ .... ગુરૂ....૧
ગુરૂદ્રોહી પાપીરે નિન્દાના કીડા થાવતાજી
વિષ્ટામાંહી ઉપજી લહે ઘણાં દુઃખ .... ગુરૂ....૨
કુતર્કો ઘણા કરતારે; આડા અવળા ફરતારે; ધર્મને નાખે ખાડમાંહિજી,
પડતા તે તો નરકની ખાણ મઝાર .... ગુરૂ....૩
પૈસાના અર્થી પૂરારે; કામિનીસંગ શૂરારે; લોકોને પાડે જાળમાંહિજી,
નાસ્તિક મતિ ધર્મ ઓગુ નરનાર... .... ગુરૂ....૪
સાધુની કરે નિન્દારે; નારીનાપર રીંદારે, ગુરૂથી રહે વેગળાહોજી,
શ્વાનની પેઠે એઠું ચાટય ખાનાર ... . ગુરૂ....૫
ગુરૂને નહીં ગણનારે, મન માન્યુ બડબડનારે, પિંપલા જેવા લાગનાહોજી,
ઘડી ઘડીમાંહી ઓલીને ફરી જાય .... ગુરૂ....૬
હોળીના જેવા રાગરે, ગણે ન ગુરની માઝારે, લજાવ્યા નહીં લાજતાજીહો,
ખાના ઢગો જેવા હરાયાં ઢોર .... ગુરૂ....૭
વિશ્વાસઘાતી લુચ્ચારે, કૃપણી મુચ્ચા ગુચ્ચારે, મીઠા બોલા ઢોંગીવાહોજી,
નથી એના ભાગ્યમાં ધર્મનુ નાવ .... ગુરૂ....૮
ખટપટીયા ખોટા પ્રેમીરે, જુઠા કુડા નેમીરે, અનીતિના તે આખલાહોજી,
ગરમડિયા ચચલ મનના કુળકંતા ગણાય .... ગુરૂ....૯
ઉદ્દર પેટ ધારીરે, જે વ્યસનોના અવતારીરે, અજ્ઞાની કૃતઘ્નીનાહોજી,
ગુરૂના સામા થતા લોપીને જે આણ ... . ગુરૂ....૧૦

ગુરૂની સેવા પ્યારીરે; શ્રદ્ધા નીતિ સારીરે; ગુરૂના ભક્તો શોભતાજી
બુદ્ધિસાગર સદગુરૂતારણહાર; વર્ષે એની માઝારે ત્રણ ભુવનનો રાજારે
પ્રભુ એની સાહ્યમાં હોજી .... ગુરૂ....૧૧

ગણું તેને હૃદય પ્યારા.

(કવ્વાલિ.)

અમારી બહુ અપેક્ષાઓ, સમજતા આશયો ખેંચી;
પ્રસંગે જે કથ્યું તેની, ગણું તેને હૃદય પ્યારા. ૧
નયોની બહુ અપેક્ષાએ, અમારા આશયો સાચા;
યથા જાણ્યું જણાવે જે, ગણું તેને હૃદય પ્યારા. ૨
જિનાગમના અનુસારે, જણાવેલું જણાવે જે;
વિરોધીભાવને ટાળે, ગણું તેને હૃદય પ્યારા. ૩
હૃદય પેસી હૃદય ભાવો, હૃદયમાંહિ ઉતારે જે;
ધરે નહિ ચિત્તમાં ઇર્ષ્યા, ગણું તેને હૃદય પ્યારા. ૪
બને સહાયી અનુયાયી, રહી સાથે કરે કાર્યો;
વિચારે સામ્ય આચારે, ગણું તેને હૃદય પ્યારા. ૫
હૃદયથી મેળ મેળવતો; વહે જીનવરતણા પન્થે;
અપેક્ષા જાણ ધર્માર્થી, ગણું તેને હૃદય પ્યારા. ૬
રચેલા ગદ્યપદ્યોમાં, ઘણા આશય રહ્યા જાણે;
બુદ્ધયબ્ધિ સન્તના ભક્તો, ગણું તેને હૃદય પ્યારા. ૭

શઠની સઙ્ગતિ.

શઠની સંગ નઠારી, ભજનમાં ભંગ પડાવે ભારી.
ચંચલતા કરનારી, ભજનમાં, શઠની.
કાક પેઠ દોષો જુએરે, વિકથા કુથલી ક્યારી,
ખાય તેનું બહુ ખોદતોરે, જીભ જૂઠે વહનારી. ભજનમાં. ૧
હડકાયા કૂતર પરેરે, વૃત્તિ ઠરે નહિ ઠારી;
બેઠો ત્યાં ઉચાટ કરાવે, તોફાને ચિત્ત ધારી. ભજનમાં ૨

નિન્દા ત્યજે ના કોઇની રે, પર પંચાતો હજારી;
હેસે સાધુસન્ત પજવતો, દે નહિ જપવા જરારી. ભજનમાં ૩
માથાકૂટ કરે ઘણીરે, શાહુપરે દુઃખકારી;
સન્તજનોને એહ પનોતી, ભાવી ભય કરનારી. ભજનમાં ૪
હો હા ઉપાધિ કરેરે, ધાડ પરે વિકરાળી;
આડું અવળું બોલીનેરે, ક્રોધ કરાવે વિકારી. ભજનમાં ૫
શઠ માથે નહિ શિંગડાંરે, લક્ષણ જોયો વિચારી;
બુદ્ધિસાગર ચેતી ચાલો, સ્થિરતા સુખ પૂજારી. ભજનમાં ૬

જૈન.

પ્રભુ શ્રી વીરના પન્થે, જીતતો દોષ જે વહે તો;
કષાયો જીતવા યતતો, ખરો તે જૈન કહેવાતો. ૧
જીનેશ્વર જ્ઞાન શ્રદ્ધાથી, યથાશક્તિ જીતે અંશે;
અહો જે દોષને યત્ને, અપેક્ષાએજ જૈન જ તે. ૨
ધરે શ્રદ્ધા ખરી ભક્તિ, અવિરત ભાવને ધારે;
પ્રભુનો સત્ય પૂજારી, ખરો તે જૈન કહેવાતો. ૩
ધરે વિરતિપણું અંશે, ધરે વિરતિત્વ સર્વાંશે,
યથાશક્તિ વ્રતો પાળે, ખરો તે જૈન કહેવાતો. ૪
જગત્ ઉપકાર કરનારો, જગતનાં દુઃખ હરનારો;
દયામાં ભાગ લેનારો, ખરો તે જૈન કહેવાનો. ૫
ધરે સ્યાદ્વાદદષ્ટિને, અપેક્ષા સત્ય ગ્રહનારો,
નહીં નિરપેક્ષ થાનારો, ખરો તે જૈન કહેવાનો. ૬
ગુણાનુરાગ ધરનારો, નયોને બહુ સમજનારો,
પ્રભુ સિદ્ધાન્ત ભણનારો, ખરો તે જૈન કહેવાનો. ૭
ખરાને જે ખરૂ જાણે, કુતર્કો ચિત્ત નહિ આણે;
કદાગ્રહપક્ષ નહિ તાણે, ખરો તે જૈન કહેવાનો. ૮
ગુણોથી જૈન છે દુનિયા, પ્રભુ મહાવીરના બોધે;
બુદ્ધયબ્ધિસદ્ગુરૂ સંગી, ખરો તે જૈન કહેવાતો. ૯

લેખિની.

આહા દિલ શાન્તિ કરનારી, ત્હારી જગમાંહિ બલિહારી,
જય લેખિની દિલ પ્યારી, મનના ભાવો ચિતરનારી;
ત્હારાથી લેખે જે લખીયું, તેમાં શક્તિ અપારી,
જગત્ જનને નાચ નચાવે, મહાકાલી અવતારી. આહા. ૧
બ્રહ્માણી રૂદ્રાણી શક્તિ, બેડી જગત્ હલાવે;
તું રૂઠી જગને મુઝાવે, તુઠી સુખ બતાવે. આહા. ૨
તુજ બિન્દુથી સૃષ્ટિ બનતી, લેખકની સહચારી;
કાળાં ધોળાં કરનારી તું, નિમિત્ત પામી ભારી. આહા. ૩
હસ્ત વિષે રમતી ભમતીને, થાતી પત્ર વિહારી;
મનને ગમતી શાહી જમતી, કરતી પંડિત યારી. આહા. ૪
તોપો બંધુકથી ના થાતું, જે શમશેરની ધારી;
તે થાતું તારાથી ક્ષણમાં, એવી તુજ હુશિયારી. આહા. ૫
નવ રસની રેલંછેલામાં, સહાય તું કરનારી;
જ્ઞાની હાથે શોભે સારી, પૂજ્યપણું ધરનારી. આહા. ૬
કર અંગુલીએ તુજને ઝાલી, ગ્રન્થ લખ્યા જયકારી;
બુદ્ધિસાગર મંગલમાલા, જગમાંહી ભરનારી. આહા. ૭

રાધા અને કૃષ્ણ.

(ગંગાતટ તપોવનમાંરે બની રચના ભારી—એ રાગ.)

રાધા કૃષ્ણની જોડીરે, રહી મુજ આત્મવિષે
શુદ્ધ ચેતન જ્ઞાનેરે, અન્તર્માંહી દિસે.

સાખી.

અસંખ્ય પ્રદેશી આતમા, કૃષ્ણહરિ કહેવાય;
શુદ્ધચેતના રાધિકા, ગોપિકા સોહાય;
સ્વાભાવિક જોડીરે, મળે શુદ્ધ પ્રેમે ખરી. રાધા.-૧
કર્મ હણે તે કારણે, કાળો કૃષ્ણ ગણાય
અનહદ નાદની મોરલી, મધુરી મધુરી વાય.
અન્તર્ વૃત્તિ ગોપીઓરે, સહુ સ્થિરતાને ધરે. રાધા.-૨

રાધા આતમ શુદ્ધિની, જનની સમ કહેવાય;
પિતા અન્તર્ શુદ્ધિનો, શુદ્ધાતમ વખણાય;
એક રૂપે છે બન્નેરે, પુરૂષ સ્ત્રી નામ વરે. રાધા-૩
રાધામાં હરિને જુઓ, હરિમાં રાધા બેશ;
એક બીજાના ધ્યાનમાં, આનન્દ હોય હમેશ.
દ્વૈતભાવના ધ્યાનેરે, આરંભમાં ચિત્ત ઠરે રાધા-૪
હરિ ભજતાં રાધા ભજી, હરિમાં રાધા હોય;
રાધા ભજતાં હરિ ભજ્યા, રાધામાં હરિ જોય.
શુદ્ધ પ્રેમને ધ્યાનેરે, અદ્વૈત એ ભાવ ખરે. રાધા-૫
રાધા હરિ સંબંધથી, પરમ પ્રભુ પ્રગટાય;
સિદ્ધ બુદ્ધ પરમાતમા, કર્માતીત સુખદાય.
સિદ્ધસ્થાન અચ્યુતરે, જ્યોતિમાંહિ જ્યોતિ મળે. રાધા-૬
સ્વામી સેવક ભાવ નહિ, આતમ વિષ્ણુ ગણાય;
વ્યાપક જ્ઞેયો જ્ઞાનથી, સાદિ અનન્ત સદાય.
અક્ષરાતીત સ્વામીરે, ચિદાનન્દ પૂર્ણ રહે. રાધા-૭
જ્યોતે જ્યોત જણાય છે, ગુરૂગમમાં છે જ્યોત;
રાધા હરિ ગુરૂમા રહ્યા, ગુરૂ સેવે ઉદ્યોત.
બુદ્ધિસાગર પ્રેમેરે, રાધા હરિ ભક્તિ મળે. રાધા-૮

॥ हजी नाहि प्रेम तुजमांही ॥

કવાલિ.

ભણ્યો તો શું ગણ્યો તો શું, ઘણી ભાષા શિખ્યો તો શું ?
ગુણાનુરાગ નહિ આવ્યો, હજી નહિ પ્રેમ તુજમાંહી. ૧
ઘડીમાં પ્રેમના ચાળા, કરે છે સ્વાર્થ સંબંધે;
ઘડીમાંહી જતો ભૂલી, હજી નહિ પ્રેમ તુજમાંહી ૨
મહાત્મા ગર્હા કરે મૂકી, પડે પગમા વિનય લાવી,
મળે તેવો થઇ જાતો, હજી નહિ પ્રેમ તુજમાંહી. ૩

ઉગ્યો ભાનુ કહે કાકો, જણાવે કર્દમ જ વૃષ્ટિ;
હિયે ના દીલડું સાક્ષી, હજી નહિ પ્રેમ તુજમાંહી. ૪
થયા જે સ્વાર્થ સંબંધો, થયા અજ્ઞાનથી મેળો;
ક્ષણિક એ વિજળી જેવા, હજી નહિ પ્રેમ તુજમાંહી. ૫
પ્રશસ્ય પ્રેમ વણુ ભક્તિ, ગુરૂ વા દેવની નહીં છે;
ચહે ના આંખને આંખો, હજી નહિ પ્રેમ તુજમાંહી. ૬
જતો ભુલી જતાં દૂરે, મળે તો પ્રેમ દેખાડે;
અહો વ્યવહાર જાળવવા, હજી નહિ પ્રેમ તુજમાંહી. ૭
ખરી પ્રીતિ વિના કહેણી, કદિ ના રહેણીમાં આવે;
પ્રતિજ્ઞાઓ ટળે કીધી, હજી નહિ પ્રેમ તુજમાંહિ. ૮
ટકે છે ધર્મ પ્રીતિથી, ટકે છે ટેક પ્રીતિથી;
ગઇ પ્રીતિ ગયું સર્વે, હજી નહિ પ્રેમ તુજમાંહી. ૯
ખરો છે પ્રેમ બાળકમાં, ખરો છે પ્રેમ યોગીમાં;
જીવે છે પ્રેમથી શ્રદ્ધા, હજી નહિ પ્રેમ તુજમાંહી. ૧૦
થતો નહિ પ્રેમ જે માંહી, વળે નહિ જીવ તે માંહી;
બુદ્ધચબ્ધિ શુદ્ધ પ્રીતિથી, પ્રભુનું રૂપ મળવાનું. ૧૧

મળીને ભિન્ન ના થાશો.

કવ્વાલિ.

મળ્યા તો હો મળી જાણો, હજારો સંકટો સહીને;
વિચારીને વિચારો એ, મળીને ભિન્ન ના થાશો. ૧
પડે જો દષ્ટિમાં ભેદો, પડે આચારમાં ભેદો;
કરી ઝટ ચિત્તને મોટું, મળીને ભિન્ન ના થાશો. ૨
વિચારો બહુ કરો પૂર્વે, મળ્યા પહેલાં ઘણી વેળા;
તજીને સ્વાર્થ સંબંધો, મળીને ભિન્ન ના થાશો. ૩
પડે જો ચિત્તમાં આંટી, મળ્યા પણ નહિ મળે સારૂં;
ભલે આગળ ચડો ભાવે, મળીને ભિન્ન ના થાશો. ૪

મળ્યા જે અજ્ઞતા યોગે, મળ્યા જે મોહના યોગે;
મળ્યા તે નહિ મળ્યા જાણો, મળીને ભિન્ન ના થાશો. ૫
વપુની મેળ ના સાચા, નથી એ મેળ હસ્તોથી;
હૃદયના શુદ્ધ સંબંધે, મળીને ભિન્ન ના થાશો. ૬
વપુમાં શસ્ત્ર ભોંકાતાં, વપુનો નાશ પણ થાતાં;
સહજ એ ધર્મ સંબંધે, મળીને ભિન્ન ના થાશો. ૭
નયોની બહુ અપેક્ષાએ, મળાતું સુવિચારોથી;
મળાતું નય અપેક્ષાએ, મળીને ભિન્ન ના થાશો. ૮
મળ્યા પૂર્વે સહુ સાથે, મળો છો સર્વની સાથે;
વિચારી સ્યાદ્વાદે એ, મળીને ભિન્ન ના થાશો. ૯
નથી ખાલી મળ્યા વણ કંઈ, હજુ મળશો સહુ સાથે;
અનુભવ જ્ઞેય જ્ઞાને એ, મળીને ભિન્ન ના થાશો. ૧૦
મળી વ્યાપક બન્યા સૌથી, ગ્રહણ વા ત્યાગવાનું શું?
અહો એ જ્ઞાનને જોયે, મળીને ભિન્ન ના થાશો. ૧૧
અનુભવ જ્ઞાનીના ઘટમાં, મળ્યાના ભેદ નો જાણે,
બુદ્ધચબ્ધિ સન્ત લોકો એ, મળ્યા મળતા મળી રહેશો. ૧૨

ૐ શાન્તિઃ

स्वतंत्र सत्य.

[illegible]

[illegible]
[illegible] ૧
[illegible]
[illegible] ૨
[illegible]
[illegible] ૩
[illegible]
[illegible] ૪

વિચારોની મના શામા, અમર પડશે જગત્‌ને તો;
પરીક્ષા કાલને કરશે, થશે રક્ષણ વિચારોનું. ૫
રચેલા ગ્રન્થ છપાતા, હૃદયના ભાવને રેડે;
મિનારાની પરે દેખા, રહીને સત્યને કહેશે. ૬
વિચારોની અમર વાણી, જગત્‌ની રંગ ભૂમિમાં;
વરેલા શબ્દની સેવી, અમર વાણી બની રહેશે. ૭
રહ્યો અગ્નિ વિચારોમાં, સ્વયં તે તો ટકી રહેશે;
રહે નિર્માલ્ય નહીં ક્યારે, કરે રક્ષણ તથાપિ એ. ૮
અરેખાઈ ઘણી દીસે, કરે ચર્ચા ભલે ના કંઈ;
જગત્ નહિ આંખનું અંધું, કરો તે માની લેવાનું. ૯
કદાપિ દષ્ટિ રાગે હોય, ખરાને માનવા ખોટું;
બને જેના હૃદયે ભાગ્યે, અરે તે તેજ લેવાના. ૧૦
ભવિષ્યમાં હૃદયે જેવા, અધિકારી વિચારોના;
તદપિ સો વિચારો એ, લખાયા ગ્રન્થમાં પ્રેમે. ૧૧
રૂચે તે માનશે લેશે, રૂચે ના તે જશે દૂરે;
શુભાશયથી લખ્યું તેમાં, અમોને દોષ છે ક્યાંથી. ૧૨
બુરૂં ત્યજવું ભલું ગ્રહવું, જગતનો ન્યાય છે સાચો;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સત્ય જગમાંહી, રૂપાન્તરથી પ્રગટ થાતું. ૧૩

ૐ શાન્તિઃ

થતો ના ડાહ્યલો ત્યાં તું.

કવ્વાલિ.

કુવાના દેડકા પેઠે, કરે છે માપ દરિયાનું;
નથી જાણ્યું નથી જોયું, થતો ના ડાહ્યો ત્યાં તું. ૧
પરીક્ષા પૂર્ણ ના જેની, જરા ના પહોંચની બુદ્ધિ;
અનુભવ જ્યાં નહીં ત્હારો, થતો ના ડાહ્યો ત્યાં તું. ૨
કહું છું હું તથા આ છે, કહું છું તથા એ છે;
રહ્યું જે પાર બુદ્ધિથી, થતો ના ડાહ્યો ત્યાં તું. ૩

ગમે તેની થતી ભૂલો, ગમે તેવા વિચારોમાં;
નથી જ્યાં કાયદા પૂરા, થતો ના ડાહ્યલો ત્યાં તું. ૪
વિચારી ચિત્ત થાકે જ્યાં, રહે આરો નહીં એકે;
કરીને કલ્પના જૂઠી, થતો ના ડાહ્યલો ત્યાં તું. ૫
નથી પડતી સમજ પૂરી, અનેકાશય પ્રવૃત્તિમાં;
બુરી લાલચ હૃદય ધારી, થતો ના ડાહ્યલો ત્યાં તું. ૬
રહ્યું જે ગુપ્ત ત્હારાથી, અધિકારી વિના તે તે;
નથી જ્યાં તું અધિકારી, થતો ના ડાહ્યલો ત્યાં તું. ૭
હૃદય પૂછે, નહીં આણી, રહ્યા જ્યાં આશયો ઝાઝા;
હજી ત્યાં જ્ઞાનિયો મથતા, થતો ના ડાહ્યલો ત્યાં તું. ૮
યથા દૃષ્ટિ તથા સૃષ્ટિ, ખરૂ સર્વજ્ઞને ભાસે;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સત્યને કહેવું, વિજય છે સત્યનો અન્તે. ૯

प्रभु तुं छे प्रभु तुं छे.

કવ્વાલિ

ગમે તેવા રૂપે તું છે, પુરેપૂરો નહીં ભાસે,
તથાપિ ભાસ દિલમાંહી, પ્રભુ તું છે પ્રભુ તું છે. ૧
ઘણા લયલીન વિચારોના, જિગરથી શોધીને શોધ્યો,
પરાના ભાનનું એવું, પ્રભુ તું છે પ્રભુ તું છે. ૨
અનુમાનો ઘણાં કીધાં, પ્રભો તુજ અસ્તિતામાંહી,
ફરે મનમાં [illegible] ની સ્ફુરણા, પ્રભુ તું છે પ્રભુ તું છે ૩
અકલને ના કળી શકતો, અગમનો પાર ના પામું
જિગરમાં [illegible] નાચક તો, પ્રભુ તું છે પ્રભુ તું છે. ૪
અલખને ના લખી શકતો, અહો એ કોણ નરકારે
થતી સ્ફુરણા સ્વયં એવી, પ્રભુ તું છે પ્રભુ તું છે ૫
પ્રભુના ગુણ પૂરતી આશ એ ના હૃદયમાંહી,
પ્રભુના નામની રટના પ્રભુ તું છે પ્રભુ તું છે. ૬

પ્રતીતિ પૂર્ણ થઈ ત્હારી, કથાતી વાણીથી ના તે;
બુદ્ધયબ્ધિ ભક્તિના યોગે, પ્રભુ તું છે પ્રભુ તું છે. ૭

ॐ कयुं ते कर धरी श्रद्धा. ॐ

કવ્વાલિ.

ભલું તેથી થશે મારૂં, હૃદયમાં સત્ય એ લાવી;
દલીલો વેગળે મૂકી, કથું તે કર ધરી શ્રદ્ધા. ૧
નથી બુદ્ધિ સમજવાની, અધુના તુજમાં પૂરી;
પછીથી પૂર્ણ સમજાશે, કથું તે કર ધરી શ્રદ્ધા. ૨
ભલામાં હું સદા ત્હારા, હૃદયમાં પૂર્ણ એ લાવી;
અખંડાનન્દને અર્થે, કથું તે કર ધરી શ્રદ્ધા. ૩
અધુના યોગ્ય ના લાગે, પછીથી યોગ્ય તે ભાસે;
ગણી આજ્ઞા પ્રભુની એ, કથું તે કર ધરી શ્રદ્ધા. ૪
અપેક્ષાઓ ઘણી રહી જ્યાં, કથંતાં પાર ના આવે;
હૃદયના પૂર્ણ પ્રેમે હો, કથું તે કર ધરી શ્રદ્ધા. ૫
હજુ તું બાલબુદ્ધિથી, પ્રહીશ ના આશયો પૂરા;
સદા સૈનિકવત્ થઈને, કથું તે કર ધરી શ્રદ્ધા. ૬
સદાચારો વિષે આપ્તો, અધિકારે કથે છે સૌ;
ગણી તવ શ્રેયના માટે, કથું તે કર ધરી શ્રદ્ધા. ૭
રૂચે ના જો ત્હને ત્હોયે, અલંધ્યજ શબ્દને માની;
ધરી દાક્ષિણ્યતા મનમાં, કથું તે કર ધરી શ્રદ્ધા. ૮
પડે તે દુઃખડાં સહીને, જગતમાં એ ગણી લ્હાણું;
ધરીને ધૈર્ય મનમાંહી, કથું તે કર ધરી શ્રદ્ધા. ૯
કરે મા બાલુડાને હો, હુકમ તેવો ઉઠાવે તે;
બુદ્ધયબ્ધિ સદ્ગુરૂપ્રેમી, કથું તે કર ધરી શ્રદ્ધા. ૧૦

अमारा आत्मवत् मानुं.

કવ્વાલિ.

જગતમાં સર્વ જાતિયો, ગણાતિ ઉચ્ચ ને નીચી;
સુખી દુઃખી જનો સર્વે, અમારા આત્મવત્ માનું. ૧
ગમે તે દેશના લોકો, ગમે તે ધર્મના લોકો;
ભલે કાળા ભલે ગોરા, અમારા આત્મવત્ માનું. ૨
અમારા ધર્મમાં સર્વે, નથી ઉંચા નથી નીચા;
જીવો સરખા ગણીને સૌ, અમારા આત્મવત્ માનું. ૩
મળો એકત્ર સહુ ભેળા, વિચારો શ્રેયના તત્ત્વો;
પ્રભુના માર્ગ પન્થીઓ, અમારા આત્મવત્ માનું. ૪
અમારા ધર્મના ન્યાયે, જીવોનો ન્યાય છે સરખો;
સહુનો હક્ક છે સરખો, અમારા આત્મવત્ માનું. ૫
અધિકારે ક્રિયા યોગે, પડે આચારથી ભેદો;
રહેલા ભેદમાં સૌને, અમારા આત્મવત્ માનું. ૬
અમારા ધર્મની જગમાં, સહુ વર્ણો અધિકારી;
ગમે તે નાતના જીવો, અમારા આત્મવત્ માનું. ૭
પશુ પંખી અને કીડા, સહુ સ્થાવર જીવો રહેમે;
કરૂં રક્ષા ત્યજી હિંસા, અમારા આત્મવત્ માનું. ૮
પ્રભુ મહાવીરના બોધે, અમારી આંખ ઉઘાડી;
બુદ્ધચબ્ધિ દુનિયાને આ, અમારા આત્મવત્ માનું. ૯

स्याद्वाद सोहाय.

અનેક નદિયો જ્યાં મળે, તે દરિયો કહેવાય;
અનન્ત નય ભંગી થકી, સ્યાદ્વાદ સોહાય. ૧
અનેક વિચારો જ્યાં રહે, અનેક વાદ સમાય;
ષડ્ દર્શન જેમાં ભળે, સ્યાદ્વાદ સોહાય. ૨

પરસ્પર વિરોધથી, જ્યાં ગ્રહણ બહુ થાય;
સમે વિરોધો જ્યાં સહુ, સ્યાદ્વાદ સોહાય. ૩
એકાન્તે ખણ્ડન અને, મણ્ડન નહિ જ્યાં થાય;
અનેકાન્ત નયવાદથી, સ્યાદ્વાદ સોહાય. ૪
સાપેક્ષે ખણ્ડન અને, મણ્ડન જ્યાં કહેવાય;
અનેક નયના મેળથી, સ્યાદ્વાદ સોહાય. ૫
એક વસ્તુમાં વસ્તુત: અનન્ત ધર્મ વર્તાય;
અનન્ત નયની દૃષ્ટિથી, સ્યાદ્વાદ સોહાય. ૬
એકાન્તે વ્યવહાર વા, નિશ્ચય ગ્રહ્યો ન જાય;
ઉત્સર્ગ અપવાદથી, સ્યાદ્વાદ સોહાય. ૭
ઉપાદાન નિમિત્તમાં, સાપેક્ષ સુખદાય;
વસ્તુ વસ્તુપણે ગ્રહે, સ્યાદ્વાદ સોહાય. ૮
પરિણમતું સમ્યક્પણે, વેદાદિક સમુદાય;
બુદ્ધિસાગર ધર્મમાં, સ્યાદ્વાદ સોહાય. ૯

ॐ शान्तिः ३

बन्यो एवो बनी रहेजे.

કવ્વાલિ.

કર્યું સ્વાર્પણ પ્રતિજ્ઞાથી, જરા ના ભેદને રાખ્યો;
હૃદયના પ્રેમથી ભાવે, બન્યો એવો બની રહેજે. ૧
ઘણી છે ઘાટિયો વચ્ચે, ઉલ્લંઘી આગળે જાવું;
સ્મરીને ઐક્ય અન્તરમાં, બન્યો એવો બની રહેજે. ૨
પડ્યા જે પન્થમાં કાંટા, કરી દૂરે ચલો આગે,
દઉં આશી. મઝાની એ, બન્યો એવો બની રહેજે. ૩
સમુન્ક્રાન્તિ થશો ત્હારી, અમારી ભાવના એ છે;
વિશુદ્ધપ્રેમભક્તિ એ, બન્યો એવો બની રહેજે. ૪
થશો ત્યાં વિઘ્નનું સ્વપ્નું, પડ્યાં વિઘ્નો થશે દૂરે,
અભેદિમેળના યોગે, બન્યો એવો બની રહેજે. ૫

થયો ત્યાગી હૃદય શેઠ, અહંવૃત્તિ કરી દૂરે;
અહો અન્તર્ અપેક્ષાએ, બન્યો જૈનો બની રહેશે. ૬
ક્ષમાવ્યાપી બનીશ ના તું, ધરી શ્રદ્ધા ધરી ભક્તિ;
થઈ ગંભીર સાગરવત્, બન્યો જૈનો બની રહેશે. ૭
ઉદય મારો ખરો નક્કી, અનન્તાનન્તમાં ભાળ્યું;
હૃદયમાં ભાવ એ તાણી, બન્યો જૈનો બની રહેશે. ૮
રહી છે આતમે જ્યોતિ, ઉપરનાં આંખ દેખાયે;
બુદ્ધ્યબ્ધિપૂર્ણ સદાયી, બન્યો જૈનો બની રહેશે. ૯

"थयुं शुं आ अहो शाथी."

કવ્વાલિ.

ચાંતવ આ વહ્નિની જ્વાળા, જણાતા પુષ્પ સમ કાંટા;
રહી ના ભીતિની પરવા, થયું શું આ અહો શાથી. ૧
થઈ સ્થિર આંખની કીકી, હૃદયમાં ઉદધિ ઉલટ્યો;
નથી કંઈ ઉંઘ વા સ્વપ્નું, થયું શું આ અહો શાથી. ૨
કટારી ઘા થયા મીઠા, થઈ પિસ્તોલ પ્યારી બહુ;
બની ચિન્તા ઘણી ઠંડી, થયું શું આ અહો શાથી. ૩
જણાતી ચિત્રવત્ દુનિયા, નથી ત્યાં ભેદ વર્ણ કાંઈ;
સમાધિ લહેરની ઘેનો, થયું શું આ અહો શાથી. ૪
નથી ઉંચે નથી નીચે, રહ્યો હું માં સમાઈ હું;
અવાચ્ય ભાન છે વા નહિ, થયું શું આ અહો શાથી. ૫
[1]થયો હું એક બહુધાથી, થયો હું એકથી બહુધા;
જણાતું એકને બહુ હું, થયું શું આ અહો શાથી. ૬
જણાતી જ્યોતિમાં જ્યોતિ, વિશુદ્ધ પ્રેમ ભક્તિએ;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સન્તની સંગે, નથી છાનું પરમજ્ઞાને. ૭

१ एकोऽहंबहुस्याम् । अनेकेभ्यएकोऽहम्
एकोऽहं द्रव्यनयतः अनेकोऽहं पर्यायतः

साधर्मीने साधर्मीनुं आमन्त्रण.

કવ્વાલિ.

"તમારૂં સર્વ છે આ અહીં."

પધારો પ્રેમ પૂજારી, પધારો પ્રેમના પન્થી;
પધારો ધર્મના સ્નેહી, તમારૂં સર્વ છે આ અહીં. ૧
પધારો ધર્મની મૂર્તિ, પધારો પ્રેમની ક્યારી;
અમારી માન્યતાનું સૌ, તમારૂં સર્વ છે આ અહીં. ૨
પધારો પ્રાણના પ્યારા, કદી ના ચિત્તથી ન્યારા;
પધારો પ્રેમના દરિયા, તમારૂં સર્વ છે આ અહીં. ૩
પધારો વિશ્વના વ્હાલા, પધારો વીરના છોરૂં;
ગુરૂકુલ વાસમાં વાસી, તમારૂં સર્વ છે આ અહીં. ૪
પધારો આંખની જ્યોતિ, પધારો પ્રાણ દેનારા;
સગાઈ સત્ય ધરનારા, તમારૂં સર્વ છે આ અહીં. ૫
પધારો અશ્રુ લ્હુનારા, સદા મનને રીઝવનારા;
કર્યું સ્વાર્પણ તમોને સૌ, તમારૂં સર્વ છે આ અહીં. ૬
પધારો ધર્મના યોદ્ધા, દયાનો શ્વાસ ભરનારા;
સમર્પણ સર્વ કરનારા, તમારૂં સર્વ છે આ અહીં. ૭
પધારો રાત્રીના દીવા, પધારો દીનના ભાનુ;
વિદેહી ભાવ ધરનારા, તમારૂં સર્વ છે આ અહીં.
પધારો પ્રાણના તત્ત્વો, પધારો હાથ ને પાંખો;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મી બન્ધુઓ, તમારૂં સર્વ છે આ અહીં. ૯

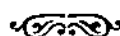
स्वार्थ.

સ્વાર્થતણી મારામારી, જગત્માં સ્વાર્થતણી મારામારી;
સ્વાર્થતણી જગ યારી...જગત્માં૦
વ્હાલો વ્હાલી સ્વાર્થ થકી છે, સ્વાર્થ થકી મ્હારા મ્હારી;
સ્વાર્થ સર્યો કે જાય ખસી સૌ, ઓળખ નહિ રહેનારી—જગત્માં૦ ૧

પ્રાણ પાથરે સ્વાર્થ થકી સૌ, વેશ્યા વૃત્તિ વધારી;
કપટ દ્રોહને ખૂના કરતી, સ્વાર્થે થઇને ધનારી—જગત્માં૦ ૨
ગદ્ધાને બાપા કહેવામાં, લાજ ન આવે લગારી;
પાપ કર્મમાં અન્ધા લોકો, ધર્મ કર્મ જાય હારી—જગત્માં૦ ૩
મીઠામાં મીઠો બહુ લાગે, સ્વાર્થ જગત્ નરનારી;
સ્વાર્થવિષે સપડાણી દુનિયા, મૂકે ગુણ વિસારી—જગત્માં૦ ૪
સ્વાર્થ થકી કંઈ સત્ય ન સૂઝે, સ્વાર્થવૃત્તિ દુઃખકારી;
બુદ્ધિસાગર ધર્મ કરીને, કર પરમાર્થ વિચારી—જગત્માં૦ ૫

"अन्ते सहुने छे मरवानुं."

સહુને છે મરવાનું, અન્તે સૌને છે મરવાનું;
ભુલાતું કરવાનું, અન્તે સૌને છે મરવાનું.
રાજા રાણી શેઠ શેઠાણી, શહેનશાહ ને ખાનુ;
જોગી ભોગી સતી સન્યાસી, કોણ મ્હોટું કોણ ન્હાનું. અન્તે. ૧
ચક્રવર્ત્તિ મહારાજા બળીયા, લેતા નિશદિન ખાણું;
ચાલ્યા ઉઠી મીંચી આંખો, રહીયું ખાલી ભાણું. અન્તે. ૨
મછરાળા મૂછાળા માનવ, કરતા બહુ ધીંગાણું;
નામ ન રહીયાં દુનિયામાંહી, જાણો નહીં એ છાનું. અન્તે. ૩
ખળખળ નદીનું પૂર વહાણું, જેવું પીંપળ પાનું;
જોનારા મરતાને દેખે, જોનારાને જવાનું. અન્તે. ૪
સંધ્યા રાગને ઝાકળ બિન્દુ, કદિ નહિ સ્થિર થવાનું;
બુદ્ધિસાગર સમજી સાચું, ધર્મકૃત્ય કરવાનું. અન્તે. ૫

व्हाली ताणाताणी.

વ્હાલી તાણા તાણી, સૌને વ્હાલી તાણા તાણી
કોણ રાજા કોણ રાણી.........................સૌને.

કરે સ્વાર્પણ સકલ નિજનું, ગણે નિજ આત્મવત દુનિયા;
પ્રભુ પધરાવતો મનમાં, જગત્માં પ્રેમી છે કોઇ. ૬
ઘણા છે ભાવથી પ્રેમી, ઘણા છે વાણીથી પ્રેમી;
હૃદયવાણી વપુથી તો, જગત્માં પ્રેમી છે કોઇ. ૭
જણાતો પ્રેમ આચારે, જણાતો પ્રેમ આંખોમાં;
પ્રતિજ્ઞાથી સદા ટેકી, જગત્માં પ્રેમી છે કોઇ. ૮
વિશુદ્ધ પ્રેમગંગામાં, સદા ઝીલે ખરા સન્તો;
કરે છે પાપ મલ દૂરે, જગત્માં પ્રેમી છે કોઈ. ૯
ખરેખર આત્મના જ્ઞાને, વિશુદ્ધ પ્રેમ પ્રગટે છે;
વિરલ છે આત્મજ્ઞાનીઓ, જગત્માં પ્રેમી છે કોઇ. ૧૦
નથી જ્યાં ભિન્નતા સ્વાર્થે, સકલમાં બ્રહ્મ જોવાનું;
બુદ્ધયબ્ધિ સન્તની ભકતે, વિશુદ્ધ પ્રેમ પ્રગટે છે. ૧૧

વિકારી શ્વાનો.

વિકારી શ્વાનો લાજ ધરે ન જરાએ,
ભસે કાટે ન ધરાએ..................................વિકારી૦
આંખોમાં ઇર્ષ્યા ઘણીરે, કરે ઘુરકીયાં ખૂબ;
અટવાતાં આશા ધરીરે, સામાસામી કરે બૂમ—વિકારી. ૧
વિવેકે સમજે નહીંરે, આડાં અવળાં ધાય;
કહ્યું ન કરતાં સ્વામિનુંરે, સામા કરડવા જાય—વિકારી. ૨
પૂચ્છો બહુ સિદ્ધાં કર્યાંરે, તો પણ વાંકાં થાય;
પડી ટેવ ટળતી નહીંરે, કોટિ કરેરે ઉપાય—વિકારી. ૩
એક એકનું ખઈ જતાંરે, ઝુંટીને ખોરાક;
રસ્તામાં ઉભા રહીરે, સુંઘે છે કંઇ નાક—વિકારી. ૪
નાત જાતીલાં આવતાંરે, ભસી દિયે બહુ માન;
લહુઆં કુચા બહુ ભરેરે, કરડે ક્રોધે કાન—વિકારી. ૫
નબળાં જબરાથી ડરીરે, પૂચ્છવાળી દિયે માન;
હાર્યાં કરતાં દાંતિયાંરે, તો પણ આવે ન સાન—વિકારી. ૬

સૌ ઉંદર દૂરે રહીરે, ધરિયું શું આ કંઠ;
ઉંદર ભોળવવા કહેરે, કપટ યુક્તિથી ઉલંઠ, બિલાડા બોલે
બોલ વિચારી. બિલાડા. ૧
કેદાર કંકણ ધારીનેરે, ઉંદર સંઘની પાસ;
ગઈ ઉર્ધ્વ મુખ ધારીનેરે, જાપ કરતો ખાસ. બિલાડા. ૨
સર્વ પાપ ધોવા ખરેરે, ગયો હતો કેદાર;
ભક્તિ કરી મહાદેવનીરે, તેણે કંઠે ધર્યું સાર. બિલાડા. ૩
યાત્ર કરી કેદારનીરે, આવ્યો ગંગા તીર;
પ્રભુ ભજન કરતો રહુંરે, પીને ગંગાનું નીર. બિલાડા. ૪
તીર્થયાત્રા કરતો રહુંરે, પાળું રૂડા આચાર;
ઉંદર ખાવા નહિ કદીરે, બાધા લીધી નિર્ધાર. બિલાડા. ૫
રવિ સામી દૃષ્ટિ કરીરે, ઉંચો રાખી એક પાદ;
પ્રભુ ભજન કરતો રહુંરે, શો તેનો આસ્વાદ. બિલાડા. ૬
આવો બેસો પાસમાંરે, પ્રભુ ભજન કરો વાત;
આત્મ સરીખું વિશ્વ છે રે, ભૂલ્યો નાતને જાત. બિલાડા. ૭
બીવો નહીં મારા થકીરે, સર્વ પ્રભુનાં બાળ;
દયા પ્રગટતી ચિત્તમાંરે, સર્વ જીવો પર વ્હાલ. બિલાડા. ૮
કંકણ ઘાલી કંઠમાંરે, શિવે કર્યો ઉદ્ધાર;
પાસે રહી બેલો સદારે, પ્રભુ ઉપર ધરી પ્યાર. બિલાડા. ૯
વૈર ગયું મુજ ચિત્તથીરે, તેથી કરતો વાત;
પ્રભુ ભજન વણ જાણુંરે, એળે જીવન જાત. બિલાડા. ૧૦
ઉંદર સહુ ભેગા મળીરે, વાતો કરતા એમ;
બિલાડા પ્રભુભક્ત છે રે, ધર્યું ભજનનું નેમ. બિલાડા ૧૧
જાતિ સ્વભાવ જે જેહનોરે, કદિય ન મૂકે તેહ;
વૃદ્ધ મૂષકે ભાખિયુંરે, ગણે ન સર્વે એહ. બિલાડા. ૧૨
સર્વે ભેગા થઈ કરીરે, કીધો એક ઠરાવ;
અમ્હારા દર ઉપરેરે, રહો બીજે નહીં જાવ. બિલાડા. ૧૩
બિલાડા દર ઉપરેરે, રહીયો કપટે આય;
છેલ્લો ઉંદર દર વિષે રે, જાતાં પકડી ખાય. બિલાડા. ૧૪

દહાડા બહુ વીતી ગયા રે, ઉંદર ઘટતા થાય;
માંહોમાંહિ વિચારતા રે, પણ કારણ ન જણાય. બિલાડો. ૧૫
બિલાડો ઉંદર ભખે રે, વૃદ્ધ કહે નિર્ધાર;
છેલ્લો ઉંદર જે રહે રે, તે ન રહે મુજ યાર. બિલાડો. ૧૬
શુદ્ર પવિત્ર જ ના રહે રે, વણિક ન હોવે મિત્ર;
કોયલા ધોળા ન હુવે રે, એમાં કશું નહીં ચિત્ર. બિલાડો. ૧૭
શ્વેત કાગડો નહીં થતો રે, કરતાં કોટિ ઉપાય;
શ્વાન પુચ્છ સિધું નહીં રે, કુદરતનો એ ન્યાય. બિલાડો. ૧૮
ન્હોરો પીર નહીં થતો રે, મુસલમાન હોય પીર;
યત્ર થકી ઉંચુ ચડે રે, નીચે પડે ત્હોયે નીર. બિલાડો. ૧૯
વૃધ્ધે કથીયું જ્ઞાનથી રે, સુણતાં ઉંદર વર્ગ;
પરીક્ષા કરવી કયે રે, યુક્તિ થકી ઉત્સર્ગ. બિલાડો. ૨૦
છેલ્લો રાખો આંડીયો રે, સમજાશે બહુ વાત;
છેલ્લો દરમાં પેસતાં રે, કરી બિલાડે ઘાત. બિલાડો. ૨૧
ઉંદર સહુ ચેતી ગયા રે, ત્યાગી દઈ વિશ્વાસ;
ત્રાસી ત્યાંથી ભાગિયા રે, ગયા અન્યત્ર જ ખાસ. બિલાડો. ૨૨
વૃદ્ધ વચન માન્યા થકી રે, બચીયા કહેતા સર્વ;
વૃદ્ધ વચન ઉલ્લંઘીને રે, કદિ ન કરવો ગર્વ. બિલાડો. ૨૩
જાતિ વૈર સ્વભાવથી રે, ત્યાં ના નિર્મલ ચિત્ત;
માળા મણકા પુછતાં રે, ઢોંગથકી એ ખચિત. બિલાડો. ૨૪
સમજ્યા સર્વે ઉંદરો રે, ભૂલ્યા ન બીજી વાર;
ઉપરના આચારથી રે, વંચાયા અભયકુમાર. બિલાડો. ૨૫
સોનું કસી માનવ વસીરે, કરીએ પરીક્ષા ખાસ;
જાતિહિંસક પ્રાણીનો રે, નહિ કરીએ વિશ્વાસ. બિલાડો. ૨૬
બાહિર અન્તર જુજુઆં રે, વંચકનાં છે કૃત્ય;
બુદ્ધિસાગર બોધથી રે, કરો પરીક્ષા સત્ય. બિલાડો. ૨૭

ગાડરિયાપ્રવાહે તણાતા લોકો.

રાગ ધીરાના પદનો.

ગાડરિયા પ્રવાહેરે, અંધાધુંધી થાય છે,
સૂજે ન તેથી સાચું રે, અંધોઅંધ પુલાય છે. ગાડરિયા.
ઘેટાની પાછળ સૌ ઘેટાં, ચાલે લારોલાર,
જ્ઞાન વિના દુનિયા જન ભૂલ્યા, જુએ ન તત્ત્વ લગાર;
આતમને ના જાણે રે, અંધારે બહુ અટવાય છે. ગાડરિયા. ૧
શા માટે મારે શું કરવું, ફળ શું કરતાં થાય,
સત્યપણું તેમાં શી રીતે, સમજ્યા વણ મુંઝાય;
ગદ્ધા પૂચ્છ પકડી રે, લાતો બહુ ખાય છે. ગાડરિયા. ૨
જ્ઞાન વિના કિરિયામાં ઘેલા, અજ્ઞાની બહુ થાય,
આસવ સંવર ભેદ ન જાણે, કર્મ થકી કૂટાય;
અંધારે અંધા દોડે રે, પાર નહીં પાય છે. ગાડરિયા. ૩
કોટિ વર્ષ અજ્ઞાની તપથી, કરતો ક્ષય જે કર્મ,
શ્વાસોશ્વાસે તેટલાં કર્મો, જ્ઞાની ખપાવે એ મર્મ;
બુદ્ધિસાગર સમજી રે, જ્ઞાની જ્ઞાનને ચ્હાય છે. ગાડરિયા. ૪

સંઘવલ.

બલ બહુ સંઘ ગણાય, કલિમાં બલ બહુ સંઘ ગણાય;
સંઘથી શોભા થાય.................................કલિમાં.
સર્વ બલનો આશરો રે, અનન્ત ગુણ આધાર;
અડતાલીશ ગુણે ભર્યો રે, વર્તે જય જયકાર. કલિમાં. ૧
સંઘ ચતુર્વિધ ઉન્નતિ રે, એ ઉત્તમ વ્યવહાર,
તીર્થંકર પદ પામવા રે, સેવા ભક્તિ ઉદાર. કલિમાં. ૨
ચેતનમાં સર્વે ભર્યું રે, સંઘમાં ચેતન સ્ફાર:
ચેતન સર્વે પૂજવા રે, એ રૂડો આચાર. કલિમાં. ૩

શુદ્ધ પૂજ્ય ચેતન વિષે રે, સંઘ સકલ આધાર;
સંઘ પૂજે શુભ પૂજ્યા રે, નવપદ તેમાં ધાર. કલિમાં ૪
પૂજ્યપણું છે સંઘમાં રે, પરમબ્રહ્મપદકાર;
બુદ્ધિસાગર સંઘની રે, શોભા અપરંપાર. કલિમાં ૫

भण्या गण्यानो सार.

ભણી ભણી સાર અમોએ વિચાર્યો;
આત્મજ્ઞાન આધારો........ભણી ભણી.
પુરાણો વાંચ્યાં ઘણાં રે, વેદો વાંચ્યા વિચારો;
ઉપનિષદો ભગવદ્ગીતા રે, વાંચી કાઢ્યો એ સારો. ખરેખર
આત્મજ્ઞાન આધારો. ૧
કુરાન બાઈબલ વાંચીયાં રે, ષડ્દર્શન મત ભારો;
સત્ય તત્ત્વ એ જાણીયું રે, વીતરાગ જયકારો. ખરેખર ૨
દિગંબર શાસ્ત્રો ઘણાં રે, જોયા વિચાર આચારો;
રાગ દ્વેષને કાઢવા રે, ધ્યાન માર્ગ છે પ્યારો. ખરેખર ૩
વીર પ્રભુની વાણીથી રે, મારા જાણ્યા વિકારો;
આત્મજ્ઞાન ને ધ્યાનમાં રે, આનન્દ પ્રગટે અપારો. ખરેખર ૪
સ્યાદ્વાદ સત્તામયીરે, અનન્ત ગુણનો કયારો;
બુદ્ધિસાગર આતમા રે, ધ્યાનાં થાવે ભવ પારો. ખરેખર ૫

અનેક શાસ્ત્રોનાં અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો તેમાંથી સાર એ નીકળે છે કે રાગ દ્વેષનો નાશ કરીને આત્માની શુદ્ધિ કરવી, અન્યદર્શનીઓનાં વેદ ઉપનિષદો, ભગવદ્ગીતા, કુરાન, બાઈબલ, બુદ્ધનાં તત્ત્વો, આર્યસમાજ [illegible] વગેરે વાંચ્યું અને તેથી નિશ્ચય એમ થાય છે કે શ્રી મહાવીરપ્રભુએ આત્માની પરમાત્મ દશા કરવા જ્ઞાનદર્શન અને ચારિત્રનો જે માર્ગ બતાવ્યો છે, તેજ સર્વોત્તમ પન્થ ઉત્તમ છે. આગમોનો સાર એમ છે કે જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રની આરાધના કરવી. આત્મજ્ઞાન થતાં સ્યાદ્વાદ દૃષ્ટિએ અનેક નયોની અપેક્ષાએ સત્ય તત્ત્વ ગ્રહણ કરવાની શક્તિ પ્રગટે છે. સમ્યગ્દૃષ્ટિને એકાંત શાસ્ત્રો પણ સમ્યક્ત્વરૂપે પરિણામ પામે છે.

ॐ शान्तिः ३ ॥

ચકલીને

ટેં ટેં જવાદે ત્હારી, કરે કોણ ન્યાય વિચારી;
નબળા જાવે હારી..કરે......
સિંદે બકરૂં મારિયુંરે, ન્યાય હુવે ન લગારી;
ન્યાય પ્રભુ દરબારમાંરે, રાજા રંક એક ભારી; કરે.
કાકે શિશુ મારીયાંરે, તેથી રોનહિ ભારી;
ઉપયોગી થૈને હુવે જલ્દી, સાચી ધર હુશિયારી. કરે. ૨
ગાફેલ રહેવું ના ઘટેરે, શિખામણ છે સારી;
મત્સ્ય ગલાગલ ન્યાય છે રે, ભય માથે સંસારી. કરે. ૩
રક્ષણ કર નિજ આત્મનુંરે, સઘળો શોક વિસારી;
બળ કળ બુદ્ધિ યત્નથીરે, છે ઉગરવા બારી. કરે. ૪
રક્ષણના જે હેતુઓરે, તેની કર તૈયારી;
શત્રુઓના દાવથીરે, ચાલ જોઈ નિર્ધારી. કરે. ૫
સ્થાન વખતના યોગથીરે, ઉગરવાની બારી;
બુદ્ધિસાગર આત્મનીરે, રક્ષા છે સુખકારી. કરે. ૬

સર્વને દુઃખ પડે છે

જા ના હિમ્મત હારી, પડે દુઃખ સહુને ભાઇ;
શૂરા પાછા ના ફરે રે, બીકણ થૈને મરાઇ;
મૃત્યુ ભયથી ના ડગેરે, ધરતા આત્મ વડાઇ. પડે. ૧
ટેક નેક છોડે નહીંરે, જેવી રામ દુહાઇ;
કટકે કટતા થઈ જતાંરે, છોડે નહીં મર્દાઇ. પડે. ૨
બનવાનું બનતું સદારે, કરીશ ના મૂર્ખાઇ;
દેવું કર્મનું ચુકવેરે, કરીશ સત્ય કમાઇ. પડે. ૩
સોનું નિજરૂપ ના તજેરે, અગ્નિમાંહે દહાઇ;
અણુ અણુ જેવો થઇ જતાંરે, પ્રભુ ન તજે પ્રભુતાઈ. પડે. ૪

શુદ્ધ પ્રેમના પન્થમાંરે, એહ પરીક્ષા રહાઈ;
બુદ્ધિસાગર ધર્મનીરે, શ્રદ્ધા ભક્તિ વધાઈ. પડે. ૫
ॐ शान्तिः ३

प्रभु भजनथी शान्ति.

પ્રભો તુજ ભજન વિના નહીં શાન્તિ,
દેખું સહુ આ ભ્રાન્તિ..પ્રભો.
સુખ નહિ સ્વપ્ને દુનિયામાંહી, મોહે નહીં ઉત્ક્રાન્તિ;
દુનિયા શોધી જ્ઞાની થાક્યા, સુખ નહિ પુદ્ગલ જાતિ........પ્રભો....૧
તુજ ભજનમાં ભાવોલ્લાસે, ભક્તિ હૃદય ઉભરાતી;
તુજ ભજનમાં અદ્‌ભુત શક્તિ, પરપરિણતિ દૂર જાતી....પ્રભો....૨
તુજ ભજનથી શ્વાસોચ્છ્વાસે, શાન્ત રહે છે છાતી;
માયાનાં આવરણો ટળતાં, ટળતી માયા કાતી..........પ્રભો....૩
ખાતાં પીતાં હરતાં ફરતાં, શ્વાસોચ્છ્વાસે ભાતિ;
ધૂન ભજનની લાગી પ્રેમે, તુંહિ તુંહિ વિખ્યાતિ........પ્રભો...૪
તું મારામાં હું ત્હારામાં, હું તુ એકજ જાતિ;
રોમ રોમ વિલસી તું રહિયો, છાતી મુજ ઉભરાતી....પ્રભો....૫
સર્વ જ્ઞેયમાં તુજને થાપી, વૃત્તિ શાન્તજ થાતી,
હું તુ ની સ્ફુરણામાં થાપી, વૃત્તિ ફરજ સુહાતી........પ્રભો....૬
કર્ત્તા હર્તા ભોક્તા સાક્ષી, વૃત્તિ ક્ષણ ક્ષણ ધ્યાતી,
બુદ્ધિસાગર ષટ્કારકમાં, ભગી અનતી જણાતી........પ્રભો....૭
ॐ शान्ति.

हृदयने पारखी देजे.

કવ્વાલિ.

ઘના છે ચિત્તના મેલા, ઘણા વિશ્વાસઘાતિયો;
ઘડીના નવ ધરે રંગો, હૃદયને પારખી દેજે—૧

ક્ષણે રૂષ્ટા ક્ષણે તુષ્ટા, પ્રતિપક્ષી થતા ક્ષણમાં;
ઘણા છે તુચ્છ મન જીવો, હૃદયને પારખી દેજે—૨
ઘડીમાં પાધરે પ્રાણો, થઇને સ્વાર્થંગી અધો;
ખસી જાવે ખરી વખતે, હૃદયને પારખી દેજે—૩
કૂતાપીઓ ઘણા ધૂર્તો, હૃદયના શૂન્ય માનવીઓ;
ફુટેલા પેટના કાચા, હૃદયને પારખી દેજે—૪
ઘણા છે પેટ પૂજારી, ઘણા છે સ્વાર્થ પૂજારી;
ઘણા છે માન પૂજારી, હૃદયને પારખી દેજે—૫
ફુટેલા ઢોલ જેવા કેઇ, ઘણા છે ગાડરાં જેવા;
ઘણા છે શ્વાનના જેવા, હૃદયને પારખી દેજે—૬
ઘણા છે સર્પના જેવા, ઘણા છે ફુંક મારણીયા;
ઘણા છે મિષ્ટ બોલણિયા, હૃદયને પારખી દેજે—૭
ઘણા છે ઢોલ પિટણીયા, ઘણા છે ગાલ ધુંસણીયા;
ઘણા છે દિલ દાતરિયા, હૃદયને પારખી દેજે—૮
હૃદયને બાહ્યથી જુદા, ચિતા પેઠે નમી મારે;
ક્ષણિક મનના ઘણા જગમાં, હૃદયને પારખી દેજે—૯
ઘણા છે ઉંદરો જેવા, ઘણા કિંપાકના જેવા;
વિવેકે સૌ વિચારીને, હૃદયને પારખી દેજે—૧૦
જીવોની સાથમાં મૈત્રી, ધરીને ધર્મ આચરજે;
બુદ્ધયબ્ધિ આત્મની વિદ્યા, હૃદયને પારખી દેજે—૧૧

साचो जैन.

અવધૂ ક્યા સોવે તન મઠમેં—એ રાગ.

જ્ઞાની સાચો જૈન કહાવે પરમ સમય રસ પાવે.—જ્ઞાની.
દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયને જાણી, સાચી શ્રદ્ધા લાવે;
સકલ નયોના અંશે દેખે, અનેકાન્તતા ભાવે. જ્ઞાની. ૧

નયગમિત વાણીથી બોલે, સાપેક્ષે સમજાવે;
રાગ નહીં અજ્ઞાની દેખે, સ્યાદ્વાદમાં હાલે. જ્ઞાની. ૨
સાપેક્ષાએ સૌ દર્શનને, જિન દર્શનમાં સમાવે;
ભેદાભેદને એકાનેકે, ભંગી અનેક ગુણાવે. જ્ઞાની. ૩
હેય જ્ઞેયને ઉપાદેયે, શુદ્ધ વિવેકજ ગાવે;
અનેક નદિ નિજમાં સમાવે, સિંધુના નિજ પદ લાવે.-જ્ઞાની ૪
પરભાવ બાધક ઉપયોગી, શુદ્ધ ધર્મ પ્રગટાવે;
પુદ્ગલથી ન્યારો નિજ ધ્યાવે, શુદ્ધ ભાવના ભાવે. જ્ઞાની. ૫
ચૈતન્યને નિજમાં રમાવે, ભોગી અભોગી થાવે;
નિરંગી આનન્દ રસિલી, પરમ શાન્તતા લાવે. જ્ઞાની. ૬
સર્વ જીવમાં જિનપદ દેખે, સત્તા ઐક્ય લખાવે,
આઠ ભેદ પર્યાય નિર્મળતા, વાચક વાચ્યે ભાવે. જ્ઞાની. ૭
[illegible] નયગતી મન ભાવે,
બુદ્ધિસાગર સ્યાદ્વાદથી, ઠેક આનંદ આવે. જ્ઞાની. ૮

દુર્મતિ ચાલ નીતિથી.

[illegible]

[illegible],
[illegible] ચાલ નીતિથી. ૧
[illegible],
[illegible]. ૨
[illegible],
[illegible] ૩
[illegible],
[illegible] ૪
[illegible]
[illegible] ૫

સતાવે શત્રુઓ હાવે, તથાપિ ટેક ના ત્યજવી;
સદા છે સત્યથી ચઢતી, હમેશાં વાત નીતિથી.　　૬
ત્યજીને મૃત્યુની ભીતિ, પ્રભુનો ભક્ત થઇ પ્રેમે;
છવો પર મિત્રના ધારી, હમેશાં વાત નીતિથી.　　૭
વધે વડની પરે ભક્તો, અમરવેલી પરે વધતા;
પ્રભુની ભક્તને શક્તિ, હમેશાં વાત નીતિથી.　　૮
ત્યજીને સર્વ શંકાઓ, પ્રભુ પર પૂર્ણ ધર શ્રદ્ધા;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મની કરણી, ફળે છે હો ફળે છે હો.　　૯

बनी निष्काम करवानुं.

કવ્વાલિ.

જગત્‌ની ભવ્ય શાળામાં, ક્રિયાની યોગ્યતા પામી;
ફળોની આશ રાખ્યા વણ, બની નિષ્કામ કરવાનું.　　૧
ફરજ છે કાર્ય કરવાની, અધિકારે સદા મુજને;
થશે ફળ તે ન જોવાનું, બની નિષ્કામ કરવાનું.　　૨
અદા કરવી ફરજ મ્હારી, સદાનો મંત્ર એ ગોખો;
પ્રભુ આજ્ઞા ગણી લેઇ, બની નિષ્કામ કરવાનું.　　૩
અધિકારેજ સોંપાયું, કબૂલે દિલ જે કરવું;
પછી પાછું હઠ્યા વણ તે, બની નિષ્કામ કરવાનું.　　૪
થની કીર્તિ રતિ ના ત્યાં, નથી અરતિ અકીર્તિએ;
અહંવૃત્તિ વિના સહેજે, બની નિષ્કામ કરવાનું.　　૫
કર્યા વણ મ્હારૂં ને ત્હારૂં, સ્વભાવે સાક્ષી રૂપે થૈ;
સદા આનન્દ માનીને, બની નિષ્કામ કરવાનું.　　૬
જગત્ કર્તવ્યશાળામાં, છવો સૌ કર્મ યોગીઓ;
જુદાં છે કાર્ય જીવોનાં, બની નિષ્કામ કરવાનું.　　૭
કરે નિષ્કામથી કરણી, ખરેખર કર્મયોગી તે;
કદી લેપાય ના લેપે, બની નિષ્કામ કરવાનું.　　૮

ગમે તેવી અવસ્થામાં, યતાં જે કર્મ તે તે સો;
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મ ધારીને, બની નિષ્કામ કરવાનું. ૯

ભમરા માન કહ્યું મન મારું.

અવધુ ક્યા સોવે તન મઠમેં—એ રાગ.

ભમરા માન કહ્યું મન મારૂં, હૃદય ગણી લે પ્યારૂં. ભ્રમરા—
વન વન ભમતો ભમતો રહેવે, કરી ઇચ્છા મન કાણું;
ઠરી ન રહેતો એકજ ઠામે, ભટકણી રીત પ્રમાણું. ભ્રમરા. ૧
સન્તોથી વાર્યો ના વળતો, લાજ ન ગણતો નકારૂં;
ધમકાનાં તેવો થઇ જાતો, જેવો હેવતા દારૂ. ભ્રમરા. ૨
પંચરંગી પુષ્પો પર બેસે, વાર્યું ન કરતો વારૂ;
ઝાપટ ખાઇ પાછો આવે, આશા જીવન ત્હારૂં. ભ્રમરા. ૩
લાલચમાં લપટાઇ જઇને, જીવન ધરે વિચરારૂ;
મકરંદ લોભાયો મૂરખ, લોભે થાય નઠારૂં. ભ્રમરા. ૪
ઉડી ઉડી જ્યાં ત્યાં બેસે, વર્ણન એ નહીં ચારૂ;
ગુણ ગુણ કરતો પણ ના ગુણ લે, રહેણીમાં અંધારૂં. ભ્રમરા. ૫
કમલ પાંખડી દલમાં પેસી, માને મનમાં સારૂ;
રવિ અસ્તે સંકોચાયાથી, દુઃખ અપાર થનારૂ. ભ્રમરા. ૬
કાળ હસ્તી એ કમલ દળનો, પૂરો છે નઠારૂ,
શું રાચે કચરાનાં ન્હારો, પ્રાણ જશે નકારૂં. ભ્રમરા. ૭
આશાનું જીવન છે જૂઠું, ચિન્તા મરકટ ખારૂ.
ભ્રમણાથી મૂકીને ભમતાં, એણે આયુ જનારૂ. ભ્રમરા. ૮
સમજી લે શાણા તું સાને, પરપુદ્ગલ કરી ન્યારૂ;
બુદ્ધિસાગર આતમ ધરમાં, રહેતાં સુખ નિધારૂ. ભ્રમરા. ૯

ૐ શાન્તિઃ ૩

ગમે તેવી અવસ્થામાં સદા જ્યાં ત્યાં સુખની ભાવના ભાવવી.

પદ.

સુખ માનીને ભાઈ, ગમે ત્યાં સુખ માનીને ભાઈ,
સારા અવસ્થામાંહી, ગમે ત્યાં સુખ માનીને ભાઈ;
દુઃખને જ્યાં ત્યાં જે મળ્યું છે, કર નહિ ત્યાં અધિકાઈ,
દુઃખ વિષે સુખ ભાવનાએ, આણીએ શુભતાઈ. ગમે ત્યાં. ૧
જે જે બનતું તે તે સારૂં, આણી આનન્દતાઈ;
માની આનન્દ ભાવીએ, ધર ચિત્તે ચતુરાઈ. ગમે ત્યાં. ૨
સુખ માટે સર્વે સારૂં, ધારી લેજે બનાઈ;
સારા માટે સહુ બનેછે, ક્યાંય નહિ ગભરાઈ. ગમે ત્યાં. ૩
મનમાં ચિન્તા ન્હા કરીએ, આન નહીં ભરી ભાઈ;
સિદ્ધસમો આત્મા ધરીએ, આત્મસ્વભાવે વધાઈ. ગમે ત્યાં. ૪
નિરંજન પરમાત્મા એ, સત્તા દિલમાં ધ્યાઈ;
બુદ્ધિસાગર ધર્મ ધરીએ, સદ્દાનન્દ વધાઈ. ગમે ત્યાં. ૫

ગમે તેવી અવસ્થામાં પોતાના આત્માને સુખની ભાવનાવડે ભાવવો. ગમે તેવી અવસ્થામાં ગમે ત્યાં આત્મજ્ઞાનવડે આત્માના આનન્દ ગુણમય પોતાને માની નિર્ભય થયા કરવું. આત્મા પોતાના શુદ્ધ ધર્મની અપેક્ષાએ વિચારીએ તો કદિ દુઃખી નથી. પોતાના સુખ સ્વરૂપને ભૂલી કર્મના યોગે થતો દુઃખનો આરોપ પોતાનામાં વાસ્તવિક માની લેવામાં આવે, તો પોતાને દુઃખી કલ્પી આનન્દનું અન્તર પડે છે. કર્મથી દુઃખ પડે તે અવસ્થામાં પણ પોતાના આત્માનું ધ્યાન ધરવું કે જેથી આત્મા પોતાના આત્માના વાસ્તવિક શુદ્ધ સ્વરૂપમાં તલ્લીન રહે. શુદ્ધ ભાવના વડે આત્માનું ધ્યાન કરવું કે જેથી આત્મા પોતાના પરિપૂર્ણ આનન્દને કર્મનો નાશ કરી પ્રગટાવી શકે. જે જે અવસ્થાઓ પ્રાપ્ત થાય છે તે પ્રગતિક્રમમાં કોઈ અપેક્ષાએ ઉપયોગી અને સારી છે, એમ માનીને આત્માના શુદ્ધોપયોગમાં રમણતા કરવી.

प्रतिज्ञा पाळ बोलीने.

કવ્વાલિ.

પ્રતિજ્ઞા કર પ્રથમ સમજી, પ્રતિજ્ઞા કર યથા સમજી;
પ્રમાણિક જીંદગી કરવા, પ્રતિજ્ઞા પાળ બોલીને—૧
વિચારો કર પ્રથમ કોટી, પછીથી મૂક આચારે;
ગમે તેવીજ વાતોમાં, પ્રતિજ્ઞા પાળ બોલીને—૨
હિતાહિત પૂર્ણ જાણીને, કરીને યોગ્યતા પૂરી;
વિવેકે લાભ અવલોકી, પ્રતિજ્ઞા પાળ બોલીને—૩
વિચારી ભાવિની શક્તિ, હૃદયમાં લાવ નિશ્ચયને
અનન્તુ વીર્ય ખીલવવા, પ્રતિજ્ઞા પાળ બોલીને—૪
અમૂલ્ય વાણીના શબ્દો, કરીશ નહિ ધૂળના જેવા;
વદીને શબ્દ સોનેરી, પ્રતિજ્ઞા પાળ બોલીને—૫
ફરી જાતાં વદી શબ્દો, ગયો વિશ્વાસ નહીં આવે;
જગતને લાભ દેનારી, પ્રતિજ્ઞા પાળ બોલીને—૬
પ્રભુ શ્રી વીરના બોધે, ખરો વિશ્વાસ લાવીને;
બુદ્ધચબ્ધિધર્મ ધરવાને, પ્રતિજ્ઞા પાળ બોલીને—૭

उत्पत्तिव्ययध्रुवतानुं ध्यान.

નિર્મલ જ્યોતિમય હું ચેતન, નિરાકાર બ્રહ્મા વિષ્ણુ;
જ્ઞેયો સર્વ રહ્યા મુજમાંહી, લોકાલોક વિષે જિષ્ણુ;
ઉત્પત્તિ વ્યયને ધ્રુવતાએ, સહુ ભાવો મુજમાં રહિયા,
ક્ષયોપશમને ક્ષાયિક જ્ઞાને, મુજમાંહી સર્વે લહિયા. ૧
અસ્તિ ધર્મની ઉત્પત્તિ વ્યય, ધ્રુવતાનો ક્ષણ ક્ષણ ભોગી;
નાસ્તિ ધર્મની ઉત્પત્તિ વ્યય, ધ્રુવતાનો હું નિર્ભોગી;
અસ્તિ ધર્મથી નાસ્તિ ધર્મથી, ચેતનમાં સઘળું જ્ઞાને
નવ નવ જ્ઞેયો સમય સમયમાં, ઉત્પત્તિ વ્યયના સ્થાને ૨

આંખો ઉઘાડે વિશ્વની, પણ તાપ આપે સર્વને,
ત્યારા થકી પૂરો ઘણા, જીવે ત્યજી નિજ ગર્વને;
એ તાપની સામું નિરખવા, યોગ્યતાને ના ધરે,
અજ્ઞાનમાં કેટર ત્રિગે, પેલી દિવસ ઘુવડ અરે. ૨
તાપે તપાવે લોકને, આકર્ષતો પાણી ઘણું,
બહુ તાપ વૃષ્ટિ દેત છે, કુદરત નિયમથી એ બન્યું;
આચ્છાદના બહુ વાદળાં, આવે ત્યારે લાગ તાપની,
તેને હરીને દૂર નિજે, તું કરે મુસાફરી. ૩
બહુ રૂપવાળી મહુથી, પોતાને ત્યારો થતો,
ભાંગે ન માહ્ય નેહ ત્યારા, ઉપરે જો નિરખતો.
દોષો ઘણા પૂર્ણ તને, પ્રત્યક્ષ દર્શન તાહરૂં,
કરનાં સહુની સિદ્ધિ છે, એવું કહે મન માહરૂં. ૪
[illegible]
[illegible]
[illegible] આનન્દમાં
[illegible] ૫

पार्वती पोर्टनि.

પર્ણ દલોથી ઢાંકતીરે, બોરોને મમતાથી;
ખાટો રસ ખાતાં થકારે, ભાવ તો ઉડી જાએ...બોરડી...૧
અનુભવ જ્ઞાની સન્તનારે, મનમાં તું ન સુહાવે;
બુદ્ધિસાગર સન્તનારે, મનમાં અમૃત ભાવે....બોરડી....૧

तमे क्यां ओळखो अमने.

બહીની દોસ્તી કરનારા, ઉપરથી કંઇક જોનારા;
હૃદયથી દૂર રહેનારા, તમે કયાં ઓળખો હમને.
ખરૂં તે શું ન જોનારા, ઉદર માટેજ રહેનારા;
પરાયાં ચીર ધોનારા, તમે કયાં ઓળખો હમને.
સમૂર્ચ્છિમ ચાલ ચલનારા, જીહાજી વેણ વદનારા;
રૂચે ત્યાં પેશી જાનારા, તમે કયાં ઓળખો હમને.
ઉપરના ઠાઠના રાગી, મળે નહીં તોજ વૈરાગી;
મળ્યું જ્યાં માન ત્યાં રાગી, તમે કયાં ઓળખો હમને.
છતી આંખે બની અન્ધા, બનીને સ્વાર્થના બન્દા;
બન્યા નિન્દાથકી ગન્દા, તમે કયાં ઓળખો હમને.
હમારામાં રહ્યુ જે જે, તમારા ચિત્તમાં નાવે;
બુરાઇથીજ જોનારા, તમે કયાં ઓળખો હમને.
થઇ વિપરીત દ્રષ્ટિ જ્યાં, ખરૂ દેખાય શું રે ત્યાં;
હૃદયનુ ભાન નહીં તમને, તમે કયાં ઓળખો હમને.
અમારે તો તમારૂ કંઈ, નથી બુરૂ નિરખવાનું;
*જબાની બેન જુવો ત્યાં, તમે કયાં ઓળખો હમને.
પરિપૂર્ણ પરખવાની, તમારી શક્તિ ખીલે તો;
બુદ્ધચબ્ધિ સન્તને દેખો, નિરંજન મેળ મળવાનો.

---

* આ ન દેખાતા નેત્રને પણ જોઈ શકો એવી તમારી દશા છે, ત્યારે હીરે તમે અમને શી રીતે ઓળખી શકો.

"अमारे शुं? तमारे शुं?"

મળી જુદા થનારાઓ, નિજેચ્છા ત્યાં જનારાઓ;
યથા સુખ જ્યાં ગમે ત્યાં જાઓ, અમારે શું તમારે શું? ૧
ભમાવ્યાથી ભૂલી ભમતા, જુઓ નહિ ભાવીના ખત્તા;
નથી જ્યાં સ્નેહનું બિન્દુ, અમારે શું તમારે શું? ૨
અભી બોલ્યા અભી મિથ્યા, નથી રહેણી સદા તથ્યા;
જિગરને નહીં સમજનારા, અમારે શું તમારે શું? ૩
હૃદયરસથી ન મળનારા, મળીને ભિન્ન થાનારા;
મળે તેવા થનારાઓ, અમારે શું તમારે શું? ૪
ગમે તે પાણું પીનારા, ખરૂં નહિ મન સમજનારા;
પશુવત્ માર્ગ વહનારા, અમારે શું તમારે શું? ૫
હૃદયમાં નહિ ઉતરનારા, ગમે તે ચિત્ત ભરનારા;
કથ્યું તે દૂર કરનારા, અમારે શું તમારે શું? ૬
મિલન તે નહિ સમજનારા, કૃતઘ્રી પાઠ ભજવનારા;
ગમે તે કહો ગમે ત્યાં જાઓ, અમારે શું તમારે શું? ૭
કથ્યું નહિ લક્ષ્ય દેનારા, નથી શિષ્યો નથી ભક્તો;
બુદ્ધ્યબ્ધિસંત મેળાપી, અહો તે હું અહો હું તે. ૮

"चेतनजी निज चित्त विचारो."

ચેતનજી નિજ ચિત્ત વિચારો, વસ્તુ સ્વભાવે વસ્તુ ધારો;
વસ્તુ સ્વભાવે વસ્તુ પ્રબોધે, ચેતન મિથ્યા કર્મને રોધે. ચે૦૧
કર્મ વિપાકી ઉદયે આવે, મુઝે નહિ જ્ઞાની પરભાવે;
સમતાએ સહુ કર્મને વેદે, ભુતકાળના કર્મને છેદે. ચે૦ ૨
દીન ન થાવે કર્મના ભોગે, ન્યારો થઇ વેદે ઉપયોગે,
શુદ્ધ ધર્મમાં સ્થિરતા ધારે, કર્મ વિપાકે હેશ ન હારે. ચે૦ ૩

[illegible] ... [illegible] ૪

[illegible] ... [illegible] ૬

रणनां रोझो.

[illegible]

[illegible] ૧

[illegible] ૨

[illegible] ૩

[illegible] ૪

[illegible] ૫

[illegible]

[illegible]

કરી સંકલ્પની દૃઢતા, થતો વિક્ષેપ પરિહારી;
બુદ્ધચધર્મ કૃત્યો જે, કરો તે મસ્ત થઇ કરશો. ૪

ભાવાર્થ—ધર્મક્રિયાઓ કર્યા વિના હૃદયની શુદ્ધિ થતી નથી. ઉપાદેય
ષ્ટિથી સમ્યગ્ વિચાર કરવામાં આવે તો એવં અવબોધાશે કે કર્તવ્યરૂપ જે
જે ધર્મકાર્યો છે, તેમાં સ્વાધિકારતઃ પ્રવૃત્ત થવાની દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ ભાવે આવશ્ય-
તા છે. ધર્મક્રિયામાં પ્રવૃત્ત થનારાઓએ જે જે કરવું, તેમાં તન્મય બની જવું.
વિક્ષેપ ચિત્તથી વા શૂન્ય ચિત્તથી કરાતી ધર્મક્રિયાઓથી પરિપૂર્ણ સાધ્યફલ
પ્રાપ્ત થતું નથી. અતએવ તીર્થંકરોની આજ્ઞાનુસારે પ્રબોધવાનું કે ભવ્યો!!!
તમે જે જે ધર્મક્રિયાઓ કરો તેમાં અત્યંત રાગ ધરીને મસ્ત બનો. ધર્મક્રિયામાં
પ્રમસ્ત બન્યા વિના અમૃતાનુષ્ઠાનફલ સંપ્રાપ્ત થઇ શકતું નથી. મન મર્કટ
સમાન છે તેને એકજ ક્રિયામાં સ્થિર કરવું એ ભગીરથ કાર્ય છે. તથાપિ અ-
બોધવું કે જેમાં અત્યંત પ્રીતિ હોય છે ત્યાં મન સ્થિર થઇ જાય છે. ધર્મ-
ક્રિયાઓ કે જે કરવામાં આવતી હોય તેમાં પ્રથમ અત્યંત પ્રેમ પ્રગટાવવો
અને તેમાંજ મારૂં શ્રેય છે એમ દૃઢ વિશ્વાસ લાવીને તેમાં લયલીન થઇ જવું.
બીજ કરણી પ્રવેશમાં ખાસ લક્ષ દેવું જોઇએ. ધર્મક્રિયાઓ જે જે કરવામાં
આવે તે તે ક્રિયાઓ કરતી વખતે અન્ય બાબતમાં ચિત્ત ન જવા દેવું. જે જે
ધર્મક્રિયાઓ કરવામાં આવે તેનેજ મનમાં ભાવીને તેનુંજ મનન અને ગાન કરવું,
તેમાંજ દૃઢ સંકલ્પથી પ્રવૃત્ત થવું. આ પ્રમાણે ધર્મક્રિયાઓને મસ્ત બની
કરવાથી સાધ્યની સિદ્ધિ સન્મુખ પ્રવૃત્તિ કરાય છે.

सदा नहि मान्यता सरखी.

સ્વયં મનમાં વિચારીને, જુઓ નિશ્ચય કર્યા પૂર્વે;
પરિવર્તન થયાં બહુતાં, સદા નહિ માન્યતા સરખી. ૧
ઘણું દેખે ઘણું જાણે, ઘણું સુણતાં ઘણું વાંચેઃ
વિચારોમાં થતી વૃદ્ધિ, સદા નહિ માન્યતા સરખી. ૨
થતો ઉત્પાદ વ્યય તેમાં, ફરે પર્યાયના ફેરે.
અનુભવ આવતાં જુદો, સદા નહિ માન્યતા સરખી. ૩
પ્રથમ જે જે રૂચે ના તે, પાછીથી રૂચતુ તે તે,
પ્રથમ જોડ્ં પછી સાચું, સદા નહિ માન્યતા સરખી ૪

દીધું ના દાન પાત્રોમાં, કરી સેવા ન નીતિની;
સદા પાપે ભરી ઝોળી, તમારૂં શું જાય ચાલી. ૪
રૂમા કીરત મનુષ્યોને, મહાત્મા આદિકોને નહિ,
નમાવી શીશ જ્યાંમાં, તમારૂં શું જાય ચાલી. ૫
ગરૂરે ના ધર્મને જાણ્યો, ભક્તિમાં રાગ જાગ્યો,
અનીતિના ભર્યા ફાંસે, તમારૂં શું જાય ચાલી. ૬
કપટમાં કેળવી કીર્તિ, ભણ્યું ના પાપની બીતિ;
દગાબાજના ભર્યા દરિયા, તમારૂં શું જાય ચાલી. ૭
દયા વિના ધર્મના આધુ, કીધો માથે જરી;
ભરી ધાપ્યું પેટ પાપે, તમારૂં શું જાય ચાલી. ૮
અજાયબ આંખને લાગી, અહંકારે ભર્યા ના કંઈ,
કરી માયા જ દગાબાજ, તમારૂં શું જાય ચાલી. ૯
સ્વાર્થે દૂર નાસા ભર, કરી ચોરી ધણુઓની;
ગુમાનીના ભર્યા દાવે, તમારૂં શું જાય ચાલી. ૧૦
દગાથી દાઝતાં દીધાં, દગાથી મિત્રને દીધું,
કરી કાંગી અમી આપ્યા, તમારૂં શું જાય ચાલી. ૧૧
ગુમામાં શક્તિનો ખર્ચી, ધર્મીજન ધર્મને માન્યો;
જરૂં ના ધર્મનું જાણ્યું, તમારૂં શું જાય ચાલી. ૧૨
હજી છે હસ્તમાં બાજી, કરી લ્યો ધર્મની કરણી,
બુદ્ધ્યબ્ધિધર્મ સેવ્યાથી, તમારૂં શ્રેય થાવાનું. ૧૩

स्मरणीयशिक्षा.

અધુના મોહદૃષ્ટિએ, સુઝે ના સત્ય દેખામાં;
છતી આંખેજ અંધારૂં, રહ્યુ પાસે સુઝે ના કંઇ—૧
કર્યું ના હિતરે મનમાં, પાછળથી ખુબ પસ્તાશો;
તમારી દૃષ્ટિ આગળના, ચીરી પડદા જુઓ સાચું—૨

[illegible]

[illegible]

કરી લે મંત્રની સિદ્ધિ, પ્રતિજ્ઞા જે સુખે કીધી;
હિતસ્વી શિખ જે દીધી, મળ્યો અવસર જવા ના દે.　૪
જગતમાં જે સમય ભૂલ્યા, ઘણું પસ્તાય પાછળથી;
પછીથી શું વળે રોનાં, મળ્યો અવસર જવા ના દે.　૫
ભમાવ્યો ભૂલ ના ખાજે, રહીશ ના અન્યની દાઝે;
કરીને કાર્ય તે ગાજે, મળ્યો અવસર જવા ના દે.　૬
ત્યજી ભળભળપણું મૌની, બનીને સર્વ યુક્તિથી;
અનુકુળ કાર્ય કરવાને, મળ્યો અવસર જવા ના દે.　૭
હૃદય મંતવ્ય કરવામાં, સદી છેદી સકલ વિઘ્નો;
પરિપૂર્ણ પ્રયત્નોએ, મળ્યો અવસર જવા ના દે.　૮
ઘણો તું ચિત્તમાં ચેતી, કળાઓ કેળવી કોટી;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મ સિદ્ધયર્થે, મળ્યો અવસર જવા ના દે. ૯

वनी जा दास ज्ञानीनो

કવ્વાલિ.

તને જો શાન્તિની ઇચ્છા, ખરેખર ચિત્તમાં થાતી;
ત્યજી સર્વે ઉપાધિયો, બની જા દાસ જ્ઞાનીનો.　૧
ખરૂં સ્વાતંત્ર્ય મેળવવા, બધાં બન્ધન ત્યજી દેવા;
કરી સ્વાર્પણ ધરી શ્રદ્ધા, બની જા દાસ જ્ઞાનીનો.　૨
રહી છે ધર્મમાં શક્તિ, સુધારે સદગુણે વ્યક્તિ;
સમર્પે સત્યની ભક્તિ, બની જા દાસ જ્ઞાનીનો.　૩
ત્યજીને સર્વ શંકાઓ, ઉડાવી સર્વ આજ્ઞાઓ;
ત્યજી સ્વચ્છન્દ મન માન્યું, બની જા દાસ જ્ઞાનીનો.　૪
અધુના જે ન સમજાતું, પછીથી તેજ સમજાશે;
ધરી ધીરજ હૃદય માંહી, બની જા દાસ જ્ઞાનીનો.　૫
અહો સુવૈદ્યની પેઠે, ખરો વિશ્વાસ લાવીને;
અનન્તાં દુઃખ હરવાને, બની જા દાસ જ્ઞાનીનો.　૬

જણાવું છું હૃદય પ્રગટ્યું, રૂચે તો માનજો સાચું;
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મ કરવાને, બનીજા દાસ જ્ઞાનીનો. ૭

साधुओ.

પ્રભુના ભક્ત સાધુઓ, મહાવ્રત પંચ જે પાળે;
ભલી તેની સદા સેવા, કરીશું પૂર્ણ ભક્તિથી. ૧
અમારા ચિત્તમાં વ્હાલા, શુભંકર સર્વ સાધુઓ;
ગણી પરમેષ્ઠીમાં જ્ઞાને, કરીશું દાસ થઈ ભક્તિ. ૨
સદા વૈરાગ્યમાં ઝીલે, પરિગ્રહ ત્યાગીને જ્ઞાને;
ફરે નિઃસંગતા ધારી, અમારા પ્રાણ તેઓ છે. ૩
અમારી આંખ ને પાંખો, અમારા ધર્મના પ્રાણો;
અમારા ત્યાગી સાધુઓ, અમારા પ્રાણથી પ્યારા. ૪
ધુવે છે પાપ દુનિયાનાં, દયા ગંગા પ્રચારે છે;
કરે ઉપદેશની વૃષ્ટિ, અમારા પૂજ્ય તેઓ છે. ૫
અમારા દેશની શોભા, અમારા ધર્મ નેતાઓ;
અમારા આર્ય સાધુઓ, અમારો શ્વાસ તેઓ છે. ૬
અમારી આર્ય ભૂમિના, જીવન્તા કલ્પવૃક્ષો એ;
અમારા દોષ ધોનારા, અમારા માતપિતાઓ. ૭
અમે મુનીન્દ્ર પૂજારા, અમે સાધુગણના કવિયો,
અમારા સાધુઓના તો, અમો છીયે સદા બાળો. ૮
ગમે તેવી અવસ્થામાં, અમારા પૂજ્ય સાધુઓ,
સદા છે પૂજ્ય દુનિયામાં, ગૃહસ્થોથી સદા મોટા. ૯
અમારા સાધુઓ માટે, અમારૂં સર્વ અર્પણ છે,
સદા સ્વવર્તિત્વે રમતા, કરે છે કર્મ નિર્જરા. ૧૦
નમું છું સદ્ વિનયથીને, જગતમાં સર્વ મુનિયોને,
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મ ધરનારા, ચિરંજીવો જ સાધુઓ. ૧૧

મનુષ્યોના થશો વ્હાલા.

કવ્વાલિ.

થશે પરમાર્થની વૃત્તિ, રૂચે ઉપકારનાં કૃત્યો;
કરાશે ઉપકારોને, મનુષ્યોના થશો વ્હાલા—૧
ગરીબોના ભલા માટે, વિચારાશે ભલું મનમાં;
ભલામાં ભાગ લેવાતાં, મનુષ્યોના થશો વ્હાલા—૨
સ્વયં સરખાં મનુષ્યોને, ગણીને આત્મભોગી થૈ;
સુખી કરવા કરે યત્નો, મનુષ્યોના થશો વ્હાલા—૩
દવાઓ રોગીઓને દઇ, કરો સેવા યથાશકિત;
દુવાઓ તેમની ફળશે, મનુષ્યોના થશો વ્હાલા—૪
કર્યું અર્પણ સકલ નિજનું, જગત્ના પ્રાણીયોમાટે;
ખરો છે ભકત એ રીતે, મનુષ્યોના થશો વ્હાલા—૫
મનુષ્યોના સુખો માટે, સ્વયં દુઃખો ઘણાં વેઠી;
કરો સેવા ખરા ભાવે, મનુષ્યોના થશો વ્હાલા—૬
ગણી પરમાર્થ ને પ્યારો, કરી નિજ સ્વાર્થને દૂરે;
જગત્ સેવા કરો સાચી, મનુષ્યોના થશો વ્હાલા—૭
થયા અમર મનુષ્યો એ, કરી જેણે ખરી સેવા;
જગત્ કુટુંબ સમગણતાં, મનુષ્યોના થશો વ્હાલા—૮
અમીરીમાં ફકીરીમાં, કરો ઉપકારનાં કાર્યો;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મ સેવ્યાથી, મનુષ્યોના થશો વ્હાલા—૯

મૌની.

કવ્વાલિ.

મઝાની મૌનમાં મસ્તી, મઝાનું મૌનમોંઘેરૂં;
મઝા છે મૌનમાં ન્યારી, ખરેખર મૌની છે સુખી. ૧

શમાતા વેરના દાવો, શમામૃતનાં વહે ઝરણાં;
અમીરાઇ ફકીરીમાં, ખરેખર મૌની છે સુખી. ૨
ઘણું વદનાર છે ફાંગો, ઘણું બન્ધાય વાણીથી;
બુરૂં સારૂં ઘણાઓને, ખરેખર મૌની છે સુખી. ૩
બુરો છે પાત વાણીનો, વપુના વીર્યપાતોથી;
વિચારીને વિચાર્યું એ, ખરેખર મૌની છે સુખી. ૪
મળી જીહ્વા તથાપિ શું, કર્યો ઉપયોગ ના સારો;
પ્રસારક આત્મશક્તિયો, ખરેખર મૌની છે સુખી. ૫
વિચારી વાગ્ રહસ્યોને, પ્રસંગોપાત્ત જે બોલે;
ધરી ઉપયોગ વદનારો, ખરેખર મૌની છે સુખી. ૬
રહ્યાથી મૌન અન્તરમાં, ખીલે છે વાણીની લબ્ધિ;
જણાતી વાણીની સિદ્ધિ, ખરેખર મૌની છે સુખી. ૭
જગત્માં થાય તે વ્હાલો, થતા તેના અમર શબ્દો;
બને આદર્શવત્ મૌની, ખરેખર મૌની છે સુખી. ૮
ખરો સમ્યક્ત્વવંતજ તે, ખરો નિશ્ચયથકી મૌની;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મદૃષ્ટિયે, ખરેખર મૌની છે સુખી. ૯

ज्ञान अने रुचिभेदे अधिकारी भेद.

અધિકારીજ જેનો જે, અહો તે માનતો તેને,
અહો તે રાચતો તેમાં, પરીક્ષા છે અધિકારે ૧
રૂચે છે બાલને લડ્ડુ, રૂચે છે વૃદ્ધને લડ્ડુ,
રૂચે છે અન્ય યુવકને, કરે ભિન્નત્વ રૂચે તેની. ૨
અહો જ્ઞાના રૂચિ ભેદો, મનોવૃત્તિતણા ફેરે,
ફરે માનવ અધિકારો, સદા સરખા નથી રહેતા. ૩
ખુલે છે દૃષ્ટિ જે અંગે, ખરૂં સમજાય તે અંગે,
અહો તે અગ્રણી નાયુ, વળીને ત્રિધજન ઓરે ૪
ઇપોનાં વર્તુલો જુદાં, પડે છે માન્યતા ભેદે;
વિચારોમાંજ આચારે, અહો એ દૃષ્ટાનુસારે ૫

મતામત વિશ્વમાં વર્તે, વિચારે ભેદ નહિ ગ્રહુમાં;
કરી એનોજ મનમાંહી, ખરો નિશ્ચય વિચારી લે. ૬
વિચારોના અધિકારી, નથી સરખા બધે જીવો;
અનુભવ જ્ઞાન પામ્યાથી, થશે નિશ્ચય ખરી રીતે. ૭
મળે આ વિશ્વબાગમાં, વિચારે ભેદ ના કહુનો;
અનાદિથી થયું આવ્યું, ક્ષયોપશમાદિના ભેદે. ૮
બધો એ જાણનો જ્ઞાની, રુચિરુચિના ભેદો;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સદ્ગુરુમાંથી, રહે સમભાવ સુખમાંહી. ૯

सत्य धर्मोन्नति अर्थे सत्य सुधाराना प्रतिपक्षीओने

ધરીને સાંકડી દૃષ્ટિ, થતા ઉપદેશના સ્હામા;
ધરીને ધર્મ ધેલાઈ, હવે ના ફાવશો ઝાઝું. ૧
જરા કંઇ માન્યના ભેદે, જરા આચારના ભેદે;
કરી હોહા થતા સ્હામા, હવે ના ફાવશો હાવે. ૨
સુધારા સત્ય જે થાના, તમારાથી ખમાના ના;
હવે થઇ દેખતી દુનિયા, વિચારી કાર્ય કરવાની. ૩
ઘણું તાણ્યું તૂટી જાશે, સુધારાનો વખત આવ્યો;
વધે સ્વાતંત્ર્યની બુદ્ધિ, દલીલો માગશે દુનિયા. ૪
પ્રપંચોથી સતાવાનો, દબાવાનો વખત વીત્યો;
કર્યું તેવું હવે લેશો, તમારે સંકડાવાનું. ૫
અમારા સદ્વિચારો જે, છવોની ઉન્નતિ અર્થે;
હવે તે પૂર્ણ ફેલાશે, જિનાગમના અનુસારે. ૬
હવે તો અન્ધ શ્રદ્ધાનું, નહીં સામાન્ય રહેવાનું;
જિનેન્દ્ર વીરનાં વચનો, જગતમાં ખૂબ ફેલાશે. ૭
નથી એકાન્તદૃષ્ટિયે, સુધારાના અમે પક્ષી;
નથી જૂના તણા રાગી, અમે એકાન્તદૃષ્ટિએ. ૮

[illegible],
[illegible]. ૯
[illegible],
[illegible]. ૧૦
[illegible],
[illegible]. ૧૧
[illegible],
[illegible] ૧૨

[illegible]

[illegible],
[illegible] ૧
[illegible],
[illegible] ૨
[illegible],
[illegible] ૩
[illegible],
[illegible] ૪
[illegible],
[illegible] ૫
[illegible],
[illegible] ૬
[illegible],
[illegible] ૭
[illegible],
[illegible] ૮
[illegible],
[illegible] ૯

તમારી સંતતિ રેયે, તમોને પાપના શાપો;
પરસ્પર કૂટને ત્યાગી, હવે તો કંઇ જુવો જાગી. ૧૦
બ્રિટીશ સામાન્ય છાયામાં, તમોને ધર્મ કરવાનો;
રૂડો અવસર મળ્યો માની, હવે તો કંઇ જુવો જાગી. ૧૧
મળ્યું તે સહુ ઉદય કરવા, રહ્યું તે સહુ ઉદય કરવા;
ખરેખર ધર્મના માર્ગે, હવે તો કંઇ જુવો જાગી. ૧૨
ગ્રહીને ધર્મ સંસ્કારો, ગુણોથી ઉન્નતિ કરવા;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મિ બન્ધુઓ, હવે તો કંઇ જુઓ જાગી. ૧૩

जणातुं दृश्य भूली जा.

ત્હને જો મુક્તિની ઇચ્છા, થવી તો શિખ માનીને;
અહંતાથી મનાએલું, જણાતું દૃશ્ય ભૂલી જા. ૧
અવિદ્યામોહસંસ્કારે, નથી તેમાં ગણીને હું;
પડયો જેની ભ્રમજાળમાં, જણાતું દૃશ્ય ભૂલી જા. ૨
અખંડાનન્દની ઇચ્છા, ત્હને જો વસ્તુતઃ થાતી;
મમત્વ ગ્રહિ કરેલું, જણાતું દૃશ્ય ભૂલી જા. ૩
રૂપી દેહાદિમાં થાતું, અસત્‌માં નામ કલ્પાતું;
ત્યજીને બાહ્યનું ખાતું, જણાતું દૃશ્ય ભૂલી જા. ૪
ગણાતું દેહમાં મ્હારૂં, નહારૂ તેમ જે સારૂં;
નઠારૂં પ્યારૂં જે બાહ્ય, જણાતું દૃશ્ય ભૂલી જા. ૫
ગયું તો શું ? રહ્યું તો શું ? હશે તો શું ? જશે તો શું ?
સ્વભાવે સર્વને માની, જણાતું દૃશ્ય ભૂલી જા. ૬
નથી ચડતી નથી પડતી, નથી ન્હાનું નથી મોટું;
પરાણે વૃત્તિએ કલ્પ્યુ, જણાતું દૃશ્ય ભૂલી જા. ૭
સ્વભાવે સર્વના સૌ છે, નથી તે નહિ પ્રકટવાનું;
સ્વભાવે ઉપયોગે રહી, જણાતું દૃશ્ય ભૂલી જા. ૮
ખરી આનન્દની ઝાંખી, જણાશે સામ્યતા પ્રગટે;
ખરી સુખ ધૂનમાં રહેવા, જણાતું દૃશ્ય ભૂલી જા. ૯

જવા દેજે જવાનું તે, થવા દેજે થવાનું તે;
ત્યજીને હર્ષને ચિન્તા, જણાતું દૃશ્ય ભૂલી જા. ૧૦
સદા સમભાવમાં જ્ઞાને, ત્યજી દે રાગ દ્વેષાદિ;
બુદ્ધ્યબ્ધિશુદ્ધદૃષ્ટિએ, પ્રભુ રૂપે સ્વયં બનવું. ૧૧

पछीथी खूब पस्तारो.

અધુના ચિત્ત ચકડોળે, ચડીને મ્હાલતા જ્યાં ત્યાં;
નથી કિમ્મત મળેલાની, પછીથી ખૂબ પસ્તાશો. ૧
મનાવે ગતિ ત્યાં ભમતા, ગમે ત્યાં મોહથી રમતા;
શિખામણ માનતા ના કંઈ, પછીથી ખૂબ પસ્તાશો. ૨
બુદ્ધિ ચિત્તમાં ધારી, બની મનમાં અહંકારી;
કરી મન માનતી યારી, પછીથી ખૂબ પસ્તાશો. ૩
[illegible] મળ્યા યારૂ, નથી તેથી કંઈ સારૂં,
[illegible] પછીથી ખૂબ પસ્તાશો. ૪
[illegible] નીતિમાં
[illegible] પછીથી [illegible] ૫
[illegible]

ત્યજી ઉછાંછળા વેશ, હજી પણ વખતમાં શોધું,
ઘટે છે હો તમોને એ, પછીથી ખૂબ પસ્તાશો. ૧૨
યુવાનોએ ન જાણકારી, શિખામણ વૃદ્ધ સજ્જની;
ફસાયા જાળમાં તદ્દન, પછીથી ખૂબ પસ્તાશો. ૧૩
શિખામણ જ્ઞાની ગુરૂઓની, ગણી અમૃત સમી પ્યારી;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સેવવાથી તે, પછીથી સુખ પરખાશે. ૧૪

करी शकशो उदय कयांथी?

કવ્વાલિ

થતા બેબાકળા ક્ષણમાં, ચઢાવી દો મગજ ક્ષણમાં;
જરા ના શંપને શિખ્યા, કરી શકશો ઉદય ક્યાંથી? ૧
સહાતું ના જરા જુદું, જરામાં ખળભળી જતા;
નથી ઉચ્ચાશયો મનમાં, કરી શકશો ઉદય ક્યાંથી? ૨
મળીને સર્વની સાથે, હળીને સર્વની સાથે;
નથી કરતાં શિખ્યા કાર્યો, કરી શકશો ઉદય ક્યાંથી? ૩
રહી મન મૃત્યુની ભીતિ, જરા ભેદે થતા સ્હામા;
બળીજાતા અરિપક્ષે, કરી શકશો ઉદય ક્યાંથી? ૪
બનીને કીર્તિ પૂજારી, તકાસો સ્વાર્થ મન માન્યો;
ખસીને સત્યથી દૂરે, કરી શકશો ઉદય ક્યાંથી? ૫
રહી છે આંખમાં અગ્નિ, રહી છે છાતીમાં કાતી;
નથી તેથી થતા દૂરે, કરી શકશો ઉદય ક્યાંથી? ૬
પ્રયુક્તિ યુક્તિ ભેદોને, નથી શિખ્યા અનુભવથી;
નથી સ્વાર્પણ કર્યું સર્વે, કરી શકશો ઉદય ક્યાંથી? ૭
નથી ધરતા લઘુતાને, નથી ત્યજતા વિષય મોજો;
મમત્વ દેહપર ભારી, કરી શકશો ઉદય ક્યાંથી? ૮
બનો છો શેઠિયા સર્વે, ગણોછો વેઠિયા બીજા;
જતા ભાગી જરા દુઃખે, કરી શકશો ઉદય ક્યાંથી? ૯

[illegible]
[illegible] ૧૦
[illegible]
[illegible] ૧૧
[illegible]
[illegible] ૧૨
[illegible]
[illegible] ૧૩

કરી શકશો ઉદર ત્યાં.

[illegible]
[illegible] ૧
[illegible]
[illegible] ૨
[illegible]
[illegible] ૩
[illegible]
[illegible] ૪
[illegible]
[illegible] ૫
[illegible]
[illegible] ૬
[illegible]
[illegible] ૭
[illegible]
[illegible] ૮

બતાવો દામ દામોમાં, ખરો ઉત્સાહને સદા;
થયો સૌ કાર્યના ભોગી, કરી શકશો ઉદય ત્યારે. ૧૦
ચતુર્વિધ સંઘમાં સંપે, પરસ્પર સાહાય્ય (સાજ) દેવામાં;
થયે ના મ્હારૂં ને ત્હારૂં, કરી શકશો ઉદય ત્યારે. ૧૧
સુવિધાદિ ઉપાયોમાં, ગણ્યું તે સર્વ દેવાણી;
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મનો જાણી, કરી શકશો ઉદય ત્યારે. ૧૨

सामा पडनारा इर्षालु प्रतिपक्षीओने.

સ્હામા પડી રોદા કરો, ગપ્પાં ઉડાવો સોગણાં;
પણ સત્યના મેદાનથી, ડગનાર બાઈ કોણ છે!
મનભેદથી નિન્દા કરો, મનમાનની જ્યાં ત્યાં ભલે;
પણ સાંકડી દૃષ્ટિ વિના, તે માનનારૂં કોણ છે! ૧
ભોળા જનોને ભોળવી, શક્તિ તમારી વાપરો;
પણ શક્તિયો ચાલે નહીં, એ જાણનારૂં કોણ છે! ૨
આલમ ગપી ના આંધળી, કે દેખનારા સજ્જનો;
દેખાતું જે જે સત્ય તેને, લોપનારૂં કોણ છે! ૩
અન્ધા જનોની ફોજથી, જે સત્ય તેને છેદવા;
સામા પડી યુદ્ધો કરો, પણ મુંઝનારૂં કોણ છે! ૪
જે જે ધરોછો શસ્ત્ર તે તે, શસ્ત્ર તમને વાગતાં;
સમજ્યા વિના સામા પડો, ગીનાર ત્યાં તો કોણ છે. ૫

परीक्षा शुं करी शकशो.

નથી શિખ્યા નથી જોયું, નથી જાણ્યું ખરી રીતે;
ગ્રહ્યો ના કંઇ અનુભવને, પરીક્ષા શુ કરી શકશો. ૧
પરીક્ષા જ્યાં નથી આપી, તમોએ કંઈ ભણીને તો;
પરીક્ષક વણ અહો બોલે, પરીક્ષા શું કરી શકશો. ૨

અરેરી પારખે દીસે, જણાતો અન્યને પ્હાવો,
અધિકારી વિના ભાગુ, પરીક્ષા શું કરી શકશો. ૩
તમારી કંઈ ગતિ ના જ્યાં, પ્રવેશે ના ગતિ કિંચિત્,
જાણીને ત્યાં તમે ડાહ્યા, પરીક્ષા શું કરી શકશો. ૪
કમે જે અન્ય લોકોને, અરે માપ્યું તમે તેને,
ભરી વિશ્વાસ અન્યોમાં, પરીક્ષા શું કરી શકશો. ૫
કરે સાગર પરીક્ષાને, અરે અભિમાનથી માપે,
ભલી તેના પરીક્ષામાં, પરીક્ષા શું કરી શકશો. ૬
વિચારી [illegible] નહિ શકશો, તમારું તોલ જ્યાં [illegible],
અરે એ બુદ્ધિ [illegible], પરીક્ષા શું કરી શકશો. ૭
[illegible] માનવી [illegible], નથી [illegible] પરીક્ષાનું,
[illegible], પરીક્ષા શું કરી શકશો. ૮
[illegible], કરે [illegible] પરીક્ષાઓ,
[illegible], પરીક્ષા શું કરી શકશો. ૯
[illegible], [illegible],
[illegible], પરીક્ષા શું કરી શકશો. ૧૦
[illegible], [illegible],
[illegible]. ૧૧

[illegible]

[illegible] ૧
[illegible] ૨
[illegible] ૩
[illegible] ૪

રહે જુદાઈ મનમાંહી, રહે જુદાઈ વાણીમાં;
રહે એ મેળ દુર્જનમાં, ખરો છે મેળ શિર સાટે. ૫
જણાવાનું ઉપરથી કંઈ, ફસાવાનું રહ્યું મનમાં;
હળાહળ મેળ એ ભૂંડો, ખરો છે મેળ શિર સાટે. ૬
રહે સૌજન્યની વૃત્તિ, રજસ્તમની ટળે વૃત્તિ;
સદા સાત્વિક વૃત્તિનો, ખરો છે મેળ શિર સાટે. ૭
નથી અજ્ઞાનીના ભાગ્યે, નથી એ પાપીના ભાગ્યે;
અહો એ જ્ઞાનીના ભાગ્યે, ખરો છે મેળ શિર સાટે. ૮
રહ્યો એ મેળ અન્તરમાં, જણાતો શુદ્ધ ઉપયોગે;
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મિસત્સંગે, ખરો છે મેળ શિર સાટે. ૯

करी ले कार्य करवानुं.

ઘણાં છે શ્રેયમાં વિઘ્નો, અધાર્યું કંઇ બની જાતું,
પ્રમાદોને હઠાવીને, કરી લે કાર્ય કરવાનું. ૧
નથી વાર જ વખત જાતાં, નહીં આવે વખત પાછો;
થઈ જાગ્રત્ ભલા ભાવે, કરી લે કાર્ય કરવાનું. ૨
ઘસીને હાથ ચાલ્યા કેઇ, ઘસીને હાથ ચાલે છે;
તપાસી ચિત્તમાં પુરૂ, કરીલે કાર્ય કરવાનું. ૩
નથી કિમ્મત વખતની કંઈ, કરોડો રત્નોને ખર્ચે;
ગયો પાછો નહીં આવે, કરીલે કાર્ય કરવાનું. ૪
નથી કિમ્મત મનુભવની, ગુમાવે વ્યર્થ કયાં ભોળા;
મળ્યું સહુ શ્રેય સિદ્ધયર્થે, કરીલે કાર્ય કરવાનું. ૫
જરા વિશ્વાસ ના ધરવો, ખરેખર મોહનો મનમાં;
ત્યજીને મોહની વૃત્તિ, કરીલે કાર્ય કરવાનું. ૬
હલાહલ વિષના જેવા, ગણીને સર્વ વિષયોને;
ધરીને સ્વૈર્ય વૈરાગ્યે, કરીલે કાર્ય કરવાનું. ૭
સજી નિઃસંગતા સારી, ભજીને શાન્તતા ભારી;
ધરીને સામ્ય સૌમાંહી, કરીલે કાર્ય કરવાનું. ૮

અદ્વૈતા ભાવ ભૂલીને, ખરેખર સાધ્ય!!! મુક્તિને;
બુદ્ધયબ્ધિ સદ્ગુરૂગમથી, કરીલે કાર્ય કરવાનું. ૯

मळे ज्यां चित्त त्यां मेळो.

મળેલો મેળ ના છાનો, અમેળો પણ નહીં છાનો;
અમારૂં માનવું એ છે, મળે જ્યાં ચિત્ત ત્યાં મેળો— ૧
હજારોની સભામાંહિ, સ્વયં મન ઓળખે મેળુ;
મળે છે આંખથી આંખો, મળે જ્યાં ચિત્ત ત્યાં મેળો—૨
વિકારી મેળ છે મેલા, સદા નહિ તે ટકી રહેતા;
ટકે ના ખેંચી આણેલો, મળે જ્યાં ચિત્ત ત્યાં મેળો—૩
વિચારોમાં પડે ભેદો, લડે જ્યાં આંખથી આંખો;
નહીં એ મેળ મન માન્યો, મળે જ્યાં ચિત્ત ત્યાં મેળો—૪
પરસ્પર ચિત્ત ના રૂચે, પરસ્પરમાં પડે વાંધો;
અહો એ મેળ મૂર્ખોનો, મળે જ્યાં ચિત્ત ત્યાં મેળો—૫
હઠે પાણું હૃદય ધડકી, સ્વયં બલે નહીં મનડુ,
અહો એ બાહ્યના મેળા, મળે જ્યાં ચિત્ત ત્યાં મેળો—૬
વિના બોલે પરસ્પર જ્યાં, હૃદય તન્મય બની રહેતાં
બુદ્ધયબ્ધિવિશ્વવ્યવહારે, મળે જ્યાં ચિત્ત ત્યાં મેળો-૭

गमे तो आवशो पासे.

અમારે સ્વાર્થના કિંચિત્, નથી લેવુ કરી યાદી,
વિચારી ખૂબ મનમાંહી, ગમે તો આવશો પાસે— ૧
પરાણે નહિ મનાવાનું, પરાણે નહિ કરાવાનુ,
તપાસી બાજુઓ સઘળી, ગમે તો આવશો પાસે— ૨
નથી ફન્દે ફસાવાનુ, નથી કંઇ સ્વેષ્ટ ગાવાનુ,
અમારૂં ના જમાવાનું, ગમે તો આવશો પાસે— ૩
તમોને ઇષ્ટ લાગે કે, અમારૂં શ્રેય છે આંહી;
કરી નિર્ધાર મનમાંહી, ગમે તો આવશો પાસે— ૪

નથી સ્વાતંત્ર્ય ખોવાનું, ખરૂં સ્વાતંત્ર્ય લેવાનું;
ખરી પરતંત્રતા ધરવા, ગમે તો આવશો પાસે— ૫
તમારી ઉન્નતિ કરવા, અમારાથી બને તે સહુ;
કરીશું સ્વાત્મભોગે હો, ગમે તો આવશો પાસે— ૬
અમારી સર્વ આજ્ઞાઓ, તમારે માનવી પડશે;
ગમે તેવી ગમે ત્યારે, ગમે તો આવશો પાસે.... ૭
બની ગંભીર સાગરવત્, તમારે નિત્ય રહેવાનું;
પ્રભુ શ્રી વીરના પન્થે, ગમે તો આવશો પાસે— ૮
તજીને સર્વ બાહિરનું, ખરા ત્યાગી થવું પડશે;
સદા સેવક બની રહેવા, ગમે તો આવશો પાસે— ૯
અખંડાનન્દ લેવાને, ઉપાયો યોગ્ય કરવાના;
ખરો છે માલ શિર સાટે, ગમે તો આવશો પાસે—૧૦
તમારામાં અમારામાં, જરા ના ભેદ ગણવાનો;
બુદ્ધ્યબ્ધિધર્મી થાવાને, ગમે તો આવશો પાસે—૧૧

भमाव्यो क्यां भमे भोळा.

વસી પાસે ઘણું બેસી, નથી દેખ્યું નથી જાણ્યું;
પ્રપંચીના પ્રપંચોથી, ભમાવ્યો કયાં ભમે ભોળા. ૧
પ્રપંચી શબ્દ પાસાથી, કળાઓ કેળવી કોડી;
ખરાને જૂઠ દેખાડે, ભમાવ્યો કયાં ભમે ભોળા. ૨
ખરો વિશ્વાસ બેસાડે, રચીને ધૂર્તની બાજી;
બનીને અન્ધ એકાન્તે, ભમાવ્યો કયાં ભમે ભોળા. ૩
કરી ધવલે કપટ યુક્તિ, ફસાવ્યો ડુંબ ટોળામાં,
અહો શ્રીપાળને કેવો, ભમાવ્યો કયાં ભમે ભોળા. ૪
અહો ઇર્ષ્યાગ્નિથી જ્વલતા, મનુષ્યો જૂઠમાં રાચે;
બનીને દષ્ટિ રાગીરે, ભમાવ્યો કયાં ભમે ભોળા. ૫
નથી કીધો અનુભવ કંઈ, બને શું બાવરો જલ્દી;
વિચાર્યા વણ થતી હાનિ, ભમાવ્યો કયાં ભમે ભોળા. ૬

ઉઠાવે સદ્દગુરૂ આજ્ઞા, વિપત્તિયો સહી સઘળી;
ગુરૂનું તે ગણે નિજનું, ઘણા થોડા ખરા શિષ્યો. ૫
અમે રાગી ઘણા છૈયે, અમારા સમ નથી કોઇ;
કરે કથની ઘણા લોકો, ઘણા થોડા ખરા શિષ્યો. ૬
ઘડીમાં નવ ધરે રંગો, ખરી વખતે ખસે દૂરે;
રહે છે પાસમાં કેઇ, ઘણા થોડા ખરા શિષ્યો. ૭
પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ પાળીને, સદા શોભી રહે જગમાં;
રહે રહેણીવિષે એવા, ઘણા થોડા ખરા શિષ્યો. ૮
હૃદયથી પ્રાણ દેનારા, ખરી શોભા જ શિષ્યોની;
બુદ્ધયબ્ધિસદ્દગુરૂ મનમાં, ખરા શિષ્યો સદા રહેતા ૯

" ए साधुओ भेगा मळीने उन्नति क्यांथी करे. "

જ્યમ કૂતરાં ભેગાં મળી ઈર્ષ્યા ધરી બચકાં ભરે,
બાઝે પરસ્પર દાંતીયાં કરીને સહનતા ના ધરે;
ત્યમ સાધુઓ ઈર્ષ્યા થકી નિન્દા પરસ્પર આચરે,
એ સાધુઓ ભેગા મળીને ઉન્નતિ ક્યાંથી કરે— ૧
મારા વિના સારો નથી કો સાધુ દુનિયામાં ખરે,
દૂષણ નિકાળી અન્યમાં નિજનું ખરૂં માને અરે;
જ્યાં માંહોમાંહે આળના શબ્દો હૃદયથી નીકળે,
એ સાધુઓ ભેગા મળીને ઉન્નતિ ક્યાંથી કરે— ૨
ભૂલી જઈ નિજ સાધ્યને ટંટા કરી બાઝી મરે,
આચાર કિંચિત્ ભેદથી નિજ ભિન્નતાને આચરે;
પરતેજ કીર્તિ ના સહે પ્રતિપક્ષી થઇને ઉછળે,
એ સાધુઓ ભેગા મળીને ઉન્નતિ ક્યાંથી કરે— ૩
નિજ ભક્ત કરવા લોકને અપકર્ષ પરનો ઉચ્ચરે,
સહુ સત્ય પોતાનું ઠરાવી ફૂલતા હર્ષે ઉરે;
મુખ આગળે મીઠું લવે દુર્જનપણું પાછળ ધરે,
એ સાધુઓ ભેગા મળીને ઉન્નતિ ક્યાંથી કરે— ૪

આશા નહીં અન્તર થકી સારૂં કદાપિ ક્યાં મળે,
આચાર ના વિચારના ભેદે હૃદયમાં ના જાગે,
અન્તર જ્યાંનો ઓળખી પ્રકૃતિ નહિ કંઈ થવાની,
એ સાધુનો વેષ સતીને ઉન્નતિ ક્યાંથી કરે—
અભિમાન બહુ બ્રહ્મજ્ઞાનનું આચાર પાલન્ન ધરે,
પોતાનાનું બહુ મન્ન પરનું ના સહે ઉચ્ચારે,
એવામાં દરિયા નહીં સંકીર્ણ દષ્ટિ આવશે,
એ સાધુઓ વેષ સતીને ઉન્નતિ ક્યાંથી કરે—
એવી જમાતો ઓળખો એ વાત ક્યાંથી વિચારે,
કે સત્ય ખોટો લોકના શત્રુ બની ભટકે છે,
જ્યાં જપ તપ ત્યાં જપ તપ કુમત જ્યાં બહુ સંચરે,
એ સાધુઓ વેષ સતીને ઉન્નતિ ક્યાંથી કરે—
નાયક વિનાના સૈન્યની પેઠે સર્વ ત્યાં આવશે,
[illegible]

ગંભીરતા મનમાં નહીં કો વાત ઉરમાં ના ઠરે,
સ્હેતા નહીં કીધું પરસ્પરનું અને મન તડફડે;
ઠમઠોલમાંહે પોલને ઉપર રહે આડંબરે,
એ સાધુઓ ભેગા મળીને ઉન્નતિ ક્યાંથી કરે— १२
હિતશિખ દીધી ઉન્નતિની તે ન કાને સાંભળે,
ઉલટા હિતસ્વી લોકને જે વિંધતા વાણીશરે;
મનમાં જરા દાઝજ નહીં નિજ ધર્મની તે શું તરે,
એ સાધુઓ ભેગા મળીને ઉન્નતિ ક્યાંથી કરે— १३
સુસંપથી જે ચાલતા જાણી જમાનો ગુણવડે,
જ્ઞાની બને વક્તા બને સમુદાયમાં ભળતા ભળે;
આચાર્યની આજ્ઞા ધરી નિજ શક્તિ ધર્મે વાપરે,
બુદ્ધ્યબ્ધિ સાચા સાધુઓ સ્વપરોન્નતિ સ્હેજે કરે— १४

"साधुओ ते करे जैनधर्मोन्नति ज्ञानवैराग्य त्यागादिधारी"

ઝુલણા.

વીર્ય રક્ષા કરે કોટિયત્નો થકી દ્રવ્યક્ષેત્રે અને કાલ ભાવે,
ગુપ્તિ નવ ધારતા પૂર્ણશ્રદ્ધાવડે વીર્ય રક્ષાવિષે ભાવ લાવે;
કામના વેગને વારતા કાયથી વાણીને ખૂબ મનમાં વિચારી,
સાધુઓ તે કરે જૈન ધર્મોન્નતિ જ્ઞાન વૈરાગ્ય ત્યાગાદિ ધારી. १
કામિની સંગ ને વારતા દૂરથી કામિની અંગને ના નિહાળે,
વાસના, કામની બાળતા ધ્યાનથી કામના દોષને ખૂબ ખાળે;
સ્વપ્નમાં પણ અરે કામ પ્રકટે નહીં ભાવના ભાવતા શુદ્ધિકારી,
સાધુઓ તે કરે જૈન ધર્મોન્નતિ જ્ઞાન વૈરાગ્ય ત્યાગાદિ ધારી. २
ટાળતા સંગતિ પંડકોની સદા કામશાસ્ત્રો ન વાંચે વિકારી,
કામની વાત દૂરે સદા પરિહરે કામીનરની ન કરતા હિ યારી;

સત્ય આગારથી શાસ્ત્ર નિયમોવડે જે થયા નૈષ્ઠિકબ્રહ્મચારી,
સાધુઓ તે કરે જૈન ધર્મોન્નતિ જ્ઞાન વૈરાગ્ય ત્યાગાદિ ધારી. ૩
નામને રૂપનો મોહ જે નહિ ધરે મોહના સર્વ અધ્યાસ ટાળે,
જ્ઞાન અભ્યાસમાં ચિત્તને વાળીને જ્ઞાનપ્રાપ્તિવિષે આયુ ગાળે;
આગમ જ્ઞાનને ધારતા ગુરુગમે સંશયો થાય તેને નિવારી.
સાધુઓ તે કરે જૈન ધર્મોન્નતિ જ્ઞાન વૈરાગ્ય ત્યાગાદિ ધારી. ૪
સર્પીને શેઠ સદા ક્લેશને નહિ કરે ચિત્ત મોટું કરે અબ્ધિ જેવું,
રોગને ના કદી કોઈના પ્યારે પણ ત્યાગીને વૈર ઈર્ષ્યાનું લેવું;
ભેદ ભિન્ન ચિન્ત પડે માન્યતાઓવિષે મત શાખા ધારતા ભેદ વારી.
સાધુઓ તે કરે જૈનધર્મોન્નતિ જ્ઞાન વૈરાગ્ય ત્યાગાદિ ધારી. ૫
ચાલતા દેશ દેશોવિષે રાગને ત્યાગીને બોધ દેતા મઝાનો,
લોકને ધારશે દેશને ધારશે ધારશે જૈન આગમ જમાનો;
ધર્મ દેવાલના નર્દ દેશોવિષે લોકને ગમ્ય બોધે સુધારી,
સાધુઓ તે કરે જૈન ધર્મોન્નતિ જ્ઞાન વૈરાગ્ય ત્યાગાદિ ધારી. ૬
નવ્ય [illegible] કરી યોજનાઓ ઘડે કર્મ દેવાલના વિચારી,
નવ્યના બોધને નાગરે મગજથી ભેદ ધરતા નહીં ગંગમાંથી,
ધર્મવ્યાખ્યાનથી વિશ્વ આનન્દ કરે પાપના ઓઘ ગર્વ નિવારી.
સાધુઓ તે કરે જૈનધર્મોન્નતિ જ્ઞાન વૈરાગ્ય ત્યાગાદિ ધારી. ૭
[illegible]
[illegible]
[illegible] ઉદ્ધારી,
સાધુઓ તે કરે જૈનધર્મોન્નતિ જ્ઞાન વૈરાગ્ય ત્યાગાદિ ધારી. ૮
[illegible]
[illegible]
[illegible] ધર્મ [illegible]
સાધુઓ તે કરે જૈનધર્મોન્નતિ જ્ઞાન વૈરાગ્ય ત્યાગાદિ ધારી. ૯
[illegible]
[illegible]

આત્મચારિત્ર્યમાં સ્થૈર્ય શૈલેશવત્ બાહ્યથી ધર્મ વ્યાપારચારી,
સાધુઓ તે કરે જૈન ધર્મોન્નતિ જ્ઞાનવૈરાગ્ય ત્યાગાદિ ધારી. ૧૦
દ્રવ્યને ક્ષેત્ર કાલજ અને ભાવથી યોગ્ય કાર્યો કરે ધર્મ માટે,
ધર્મને ધારતા પાપને વારતા ધર્મ ભક્તિ કરે શીર્ષ સાટે;
શુદ્ધ પરમાર્થમાં રાચતા માચતા વૃત્તિ અન્તર્ વિષે નિત્ય ઠારી,
બુદ્ધિસાગર મુનિ ધર્મ ઉદ્ધારના જ્ઞાન વૈરાગ્ય ત્યાગાદિ ધારી. ૧૧

धर्म पूजारीओने आमंत्रण सेवा.

કવ્વાલિ.

અમારા ધર્મ પૂજારી, અમારા આંગણે આવો;
તમારા પાદ પૂજ્યાથી, અમારો જન્મ છે સફળો. ૧
અમારો ધર્મ ધરનારા, તમોને પૂજશું ભાવે;
તમારી ઉન્નતિ માટે, અમારૂં તે તમારૂં છે. ૨
અમારા પ્રાણના પ્યારા, તમારાથી અધિકું શું;
કથો જે જોઇએ તે સહુ, વિના માગે સમર્પું હું. ૩
અમારી ભક્તિના પ્રેર્યા, તમારી સેવના કરવી;
અમારી યાચના એ છે, કરો પૂરી ભલા ભાવે. ૪
અમારી દિવ્ય મૂર્તિયો, છવંતી જાગતી જગમાં;
નિહાળીને ખુશી થાઉં, કરૂં આંખો સફળ બન્ને. ૫
તમોને દેખતાં અમને, નથી પાછળથકી ચિન્તા;
અમારી પાછળે અસ્તિ, તમારાથી ભલી વહેશે. ૬
પ્રભુ સર્વજ્ઞમહાવીરે, અમારો ધર્મ ઉપદેશ્યો;
અમો ફેલાવવા તેને, અમારી શક્તિ વાપરીએ. ૭
તમારી શક્તિ વપરાવા, તમારી પૂજના નક્કી;
પ્રભુના સેવકો સર્વે, અમારા પૂજ્ય છે સાચા. ૮
હયાતીમાં તમોને એ, કહીશું પૂજશું પ્રેમે;
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મ ધરનારા, અમારા છે અમારા છે. ૯

જેવું વાવો તેવું લણો

જેવું વાવો ક્ષેત્રોમા તેવું ફલ જગ લહોરે,
વિચારો પુણ્ય પાપના કરતાં ફલ તેવું ગ્રહોરે;
પુણ્ય પાપ વિચારો બીજો, શુભાશુભમાં રીઝો ખીજો,
ઉગે મનક્ષેત્રોમાં ફલ તેવાં સમજી રહોરે— જેવું. ૧
વાવે બાજરી જાર ન મળશે, બાજરીઉં અન્તેતો ફળશે,
વાવે અફીણ બીજો કેરી લુંબ કયાંથી ગ્રહોરે— જેવું. ૨
ક્લેશાદિ કુવિચારો નિવારી, શુભ બીજો વાવો નિર્ધારી,
શિક્ષા શુદ્ધ સમયની બુદ્ધિસાગર શુભ ચહોરે— જેવું. ૩

ભાવાર્થ—મન, એ શુભાશુભ વિચાર બીજ વાવવાનું આન્તરિક ક્ષેત્ર છે, બાહ્ય ભૂમિ ક્ષેત્રોમાં ઘઉં બાજરી જુવાર અને અડદ વગેરે જેવાં પ્રકારનાં બીજો વાવવામાં આવે છે તેવા પ્રકારનાં તેઓ ઉગીને ફળ આપે છે. લીંબોડીરૂપ બીજ વાવતાં લીંબોડીરૂપજ ફળ આવે છે અને આમ્રગોટી વાવતાં આંબો થાય છે અને તેનું આમ્રફળ આવે છે. જેવું તમે ક્ષેત્રમાં ફળ વાવો છો તેવું ફળ તમે પ્રાપ્ત કરો છો. મનરૂપ ક્ષેત્રમાં જો તમે પુણ્યના વિચારોરૂપ બીજ વાવશો તો તેનું સુખરૂપ ફળ આવશે અને જો તમે મનરૂપ ક્ષેત્રમાં પાપ વિચારોરૂપ બીજ વાવશો, તો તેનું દુઃખરૂપ ફળ પ્રગટશે. પુણ્ય વિચારો શુભ ફળ અર્પે છે. અતએવ પ્રથમ દશામાં તેવા વિચારોપર રાગ ધારણ કરો અને પાપ વિચારો મનરૂપ ક્ષેત્રમા ફાલીને ફુલીને અશુભ દુઃખરૂપ ફળ સમર્પે છે. માટે તેનો ત્યાગ કરો. પાપના વિચારોપર અરૂચિ ધારણ કરો અને તેનું અંશ માત્ર પણ બીજ મનરૂપ ક્ષેત્રમા ન વાવો. કારણકે અશુભ બીજનુ અશુભ ફળ છે. મનરૂપ ક્ષેત્રમાં શુભાશુભ વિચાર બીજનાં ફળો પણ શુભાશુભ થાય છે એમ નિશ્ચયતઃ અવબોધી સમજીને અશુભ બીજને મનરૂપ ક્ષેત્રમા ન વાવો જો તમો બાજરી વાવશો તો તેમાંથી જાર રૂપ ફળ થશે નહિ. અને બાજરી વાવ્યાથી બાજરીઉં આવવાનું તેમજ અફીણ બીજ વાવવાથી આમ્રફળ પ્રગટી શકે નહિ. અફીણનાં બીજ વાવવાથી ખુશરાં થવાનાં એમનકી અવબોધવું અતએવ ઉપર્યુક્ત ન્યાયને હૃદયમાં ધારણ કરીને હિંસા, જૂઠ, સ્તેય, મૈથુન, પરિગ્રહ, મમતા, ક્રોધ, માન, માયા, લોભ, નિન્દા, ઈર્ષ્યા, ચાડી, આર્તધ્યાન, રૌદ્રધ્યાન, કૃષ્ણલેશ્યા, નીલલેશ્યા, કાપોતલેશ્યા, રજોગુણ, તમોગુણના વિચારો, ક્લેશ, અને ઈત્યાદિ અશુભ વિચારરૂપ બીજને મનરૂપ ક્ષેત્રમાં

ચવવો નહિ. પૂર્વે વાચ્યમાં દોષ હો તો તેનો પશ્ચાત્તાપ કરીને ઉપયોગ અને તપથી પરિહાર કરો. ફરીથી તેમાં ન વાવવાની પ્રતિજ્ઞા કરો. મનાય હૃદયમાં દયા, સત્ય, અસ્તેય, બ્રહ્મચર્ય, નિઃપરિગ્રહતા, બાર ભાવના, અને ચાર ભાવના વગેરે શુભ વિ-ચારોનાં ભાવિત થાવો. આત્મામાં આત્માના શુદ્ધ ધર્મનાં ગુણપર્યાયોમાં લીન થાવો. એમ બુદ્ધિસાગર કહે છે અને તે પ્રમાણે થાઓ.

खमुंछुं ने खमावुंछुं.

કવ્વાલિ.

જગતના સર્વ જીવોને, અમારા આત્મવત્ માની;
પરસ્પર જે થયા દોષો, ખમું છું ને ખમાવું છું ૧
અનાદિકાલથી જગમાં, રહી સર્વે જીવો સાથે;
કરી સંતાપના આદિ, ખમું છું ને ખમાવું છું. ૨
જીવોની સાથ આચારે, જીવોની સાથ વિચારે;
થયાં જે વૈરને ક્લેશો, ખમું છું ને ખમાવું છું. ૩
જીવોના સર્વ ભેદોને, ત્રિયોગે રાગને દ્વેષે;
હણ્યા હણાવીયા ધ્વંસ્યા, ખમું છું ને ખમાવું છું. ૪
અનીતકાલે કર્યા ગુન્હા, તજી માફી દઈ પ્રેમે;
કરી ઉદારતા મનની, ખમું છું ને ખમાવું છું. ૫
વિચારે યાદ જે આવે, વિચારે યાદ ના આવે;
જરા ના ચિત્તમાં રાખી, ખમું છું ને ખમાવું છું. ૬
વિરોધીએ કર્યા ગુન્હા, અમારી યાદમાં આવે;
વિરોધી ભાવ મૂકીને, ખમું છું ને ખમાવું છું. ૭
ભલું કરતાં બુરૂં માની, પ્રતિપક્ષી બન્યા જેઓ,
ચહી માફીજ તેઓની, ખમું છું ને ખમાવું છું. ૮
રહીને વિશ્વમાં કીધાં, કરાવ્યાં પાપ અનુમોદ્યાં;
બુદ્ધયબ્ધિ સર્વની સાથે, ખમું છું ને ખમાવું છું. ૯

एक सत्य प्रेमी मित्रे स्वमित्रने आपेल उपालंभ.

તુજને સ્મરૂં બહુ પ્રેમથી બોલાવતો બહુ પ્રેમથી,
પણ પ્રેમને પરખ્યા વિના હે ભવ્ય તું ભટકાય છે;
ખીલી લતાઓ વનવિષે પુષ્પો સુગંધે મહમહે,
ભ્રમરા વિના શુભવાસની કિમ્મત કહો ક્યાં થાય છે. ૧
જે મન્દ મતિયા મૂઢ જન તે પ્રેમને ક્યાં પારખે,
હીરો ઝવેરી પારખે મૂઢા ન કિમ્મત પાય છે;
દિલ દર્દને ના જાણતા તે મિત્ર પણ નહિ ઢાર છે,
જ્યાં પ્રેમની પિછાન ના ત્યાં વાત ઘોર અંધાર છે. ૨
એ ઉંદરી વિવાહસમો જ્યાં મેળ ત્યાં શું બોલવું,
જેવી તમારી યોગ્યતા તેવું હૃદય તો ન્હાય છે;
માનસ સરોવર ત્યાગીને ખાબોચીઆમાં ન્હાય છે,
જાણે અહો એ કાગડો ઝટ વૃત્તિ તો પરખાય છે. ૩
ચિન્તામણિને કાંકરા જેવું ગણીને બાળકો,
રાચી રહે છે કાચમાં અજ્ઞાનથી એ જાણવું;
જ્યાં ચિત્ત ખેંચે ચિત્તને ના મેળ ત્યાં છાનો રહે,
નિશ્ચયથકી એ જાણજે સમજી હૃદયમાં આણવું. ૪
ખોટું ખરૂં સ્વાચ્છન્ધમતિના યોગથી જાણે નહીં,
આચારમાં મૂકે નહીં એ કૃત્યને બહુમાનથી;
અધુના નહીં સમજાય તે પશ્ચાત્ જ્ઞાને જાણજે,
બુદ્ધયબ્ધિ સાચા મિત્રની પ્રીતિ ખરી શુભતાનથી. ૫

शक्ति वधारो भाइ.

શક્તિ વધારો ભાઇરે, શક્તિ વણ ન જીવાતું;
જ્યાં શક્તિ ત્યાં રાજ્યરે, નબળું જન રીબાતું.—શક્તિ
તન મન શક્તિ વૃદ્ધિથી, માર કદા ન ખવાય,
વક્તૃત્વ શક્તિથકી સારૂં સમજાવાય;

શક્તિ વિનાનું પ્રાણીરે, જુવો જગમાં વેચાતું—શક્તિ. ૧
જ્ઞાનાદિક શક્તિ વિના, માનવ ઢોર સમાન,
પરતાબામાં ફરી ફરી, સહીને ગુમાવે માન;
શક્તિ વિના પરતંત્રરે, પાતું નીચથી નાતું—શક્તિ. ૨
જનની જન્મની ભૂમિને, તજવે શક્તિ હીણ,
લજ્જી જનની કુખને, થાવે જગમાં દીન;
આત્મશક્તિ વણ જીવરે, બાંધે કર્મનું ખાતું—શક્તિ ૩
શક્તિમન્ત સુખીયો બનો, અશક્ત જન ગીલાય,
શક્તિનો સંચય કરે, તેનો ઉપરી થાય;
શક્તિથી જીવનારે, ધાર્યું કાર્ય કરાતું—શક્તિ ૪
શક્તિહીણ પરતંત્ર છે, ખીલવો શક્તિ સુજાણ,
ધર્મોદય દેશોન્નતિ, કરશો સાચી વાણ;
છે શક્તિ મહાદેવીરે, પ્રગટે સર્વ સુહાતું.—શક્તિ. ૫
શ્વાનોદરમથી જીવવું, તે જીવ્યું ન પ્રમાણ,
શક્તિવડે જે જીવવું, તે જીવ્યું જગમાન;
જગમાં જ્યાં ત્યાં દેખરે, શક્તિએ નામ થાતું—શક્તિ. ૬
ઉત્સાહી ચેતન કરી, અન્તર્ ગની નિર્ગર્વ,
સન્તોત્સાહાભ્યાસથી. ખીલવ શક્તિ સર્વ;
બુદ્ધિસાગરધર્મેરે, શક્તિથી વિચરાતું—શક્તિ. ૭

सन्त साधुओनी हाय न लेवी.

પીલુના પદનો રાગ.

હાય ન કોઇની ગારીરે, સમજો મનમાં નરનારી;
હાય ન કોઇની લેશોરે, મનમાંહિ અવધારી;
સન્તોની હાયોમાં ભડકા, દાવાનલના જાણ;
અણધારી આપત્‌નુ કારણ, સન્તની હાય પ્રમાણ;
જગમાં જોઇ જોશોરે, દૃષ્ટાન્તો અનેક ભારી—હાય ૧

ગરીબજનોની હાયો લાગી, કદિ ન ખાલી જાય;
મૃતક ઢોરના ચામથકી ભાઇ, લોહું ભસ્મસાત્ થાય;
નખોદ કાઢે નક્કીરે, જીવંતી એ મહામારી—હાય. ૨
સતીયોની હાયો મહા બૂરી, કરતી સર્વ ખુવારી;
રાજાઓનાં રાજ્ય વિનાશ્યાં, પ્રત્યક્ષ ફળનારી;
અન્ધા ન થાશો મદથીરે, નાસ્તિકમત કરી યારી—હાય. ૩
સતાવવાથી સાધુઓને, કદિ ન નીકળે સાર.
બાળક વિધવા અન્ધા લૂલા, દુઃખી પશુ અવતાર;
પંખીઓને પીડારે, કર નહીં સંસારી—હાય. ૪
યોગીઓને સંતાપ્યાથી, મુખમાં ઉઠે આગ;
પરીક્ષિત રાજાને કરડયો, શાપ પામે મહા નાગ;
બુદ્ધિસાગર શિક્ષારે, સાચી ધર્મિજન પ્યારી—હાય. ૫

माया खेल.

અદ્ભુત આ શો ખેલરે, મોહ્યા નર અને નારી,
માયાનું શું જોરરે, ભરમાયું જગ ભારી....અદ્ભુત.
માયા છે મહાકારમી, વિશ્વ નચાવે સર્વ,
મોહનતણા પાસે જગ બાંધે, ટાળે સૌના ગર્વ,
માયા કરાવે કર્મરે, જોર ન ચાલે જરારી....અદ્ભુત.—૧
જગત્ થતું સૌ આંધળું, માને જૂઠને સાચ.
સમજણ સાચી ના પડે, કઈ મણિને કાચ,
પૂજે કોણને કોણરે, મુંઝ નહીં તલભારી....અદ્ભુત.—૨
ભિન્ન મનો ભિન્ન દૃષ્ટિયો, ભિન્નાચાર વિચાર,
ધર્માયે જુદા થતા, માયા થતા પ્રચાર,
પડદા નવ નવરંગીરે, માયાના દુખકારી....અદ્ભુત.—૩
માયાને નિન્દે જનો સૌ, પૂજે માયા ધંધ,
માયા સૌમાં પેસીને, સૌને કરતી અંધ,
માયા નટવી નાચીરે, ધૂર્ત જગને ધુતારી....અદ્ભુત.—૪

માયા કામણ ભારી માયા જગની નારી,
વિધ પ્રકૃતિ ધરને. સત્વે તે મદા મારી;
બુદ્ધિસાગર જાણીને. જુવે ચિત્ત વિચારી...પ્રભુભજન.—૫

पलकमां जूनुं नवुं थै थाय.

પલકમાં જૂનું નવું રે થાય, આગળ કશું ન જણાય. પલકમાં—
ધાર્યું પુણ્યધાર્યું થતું રે, આવે નહીં તત્કાળ.
મુકુંદેએ શું કર્યું રે, રોયા જગ નરનાર. પલકમાં. ૧
રંકને રાજા ઝટ કરે રે, કરે નૃપતિને રંક;
સ્થલ ત્યાં જલ ક્ષણમાં કરે રે, અકળ કુદરત ઢંગ. પલકમાં. ૨
કર્મ કરે કોઈ ના કરે રે, પાર ન કર્મ પમાય;
કર્મ પડદામાં શું રહ્યું રે, જ્ઞાન વિના ન જણાય. પલકમાં. ૩
જે ન વિચાર્યું ન દેખીયું રે, આવી પડે ક્ષણમાંહિ;
કુદરત આગળ કોઈનું રે, ચાલે નહીં કશું કાંઈ. પલકમાં. ૪
પરિવર્તન સહુ વસ્તુનાં રે, થયાં વિવિધ પ્રકાર;
થાય અને થાશે ઘણાં રે, ગણતાં ન આવે પાર. પલકમાં. ૫
શાશ્વત ઋદ્ધિ રમણી ધરા રે, પામે નવ પર્યાય;
રહ્યું ન રહેશે નહિ રહે રે, એક રૂપ કોઈ ભાય. પલકમાં. ૬
ચિન્તા શોક ભયને ત્યજી રે, વર્તી લે સમભાવ,
બુદ્ધિસાગર ધર્મની રે, શ્રદ્ધા ધર સદ્‌ભાવ. પલકમાં. ૭

ડરાવ્યાથી ડરે છે શું ?

બનીને શૂર અન્તરમાં, કર્યા કર કાર્ય પોતાનું;
નકામું દુર્જનોના રે, ડરાવ્યાથી ડરે છે શું ? ૧
ડરે તે શું કરે જગમાં, નથી હિમ્મત ડરે રહેની,
સદા નિર્ભય સ્વયં જાણી, ડરાવ્યાથી ડરે છે શું ? ૨

યદા જો કાર્યને કરવું, તદા તો લેશ ના ડરવું;
કરંતાં કાર્ય ના ફરવું, ડરાવ્યાથી ડરે છે શું ? ૩
અલક્ષ્ય બ્રહ્મ છે પોતે, મરે તે તું નથી પોતે;
કરી જા આત્મની જ્યોતે, ડરાવ્યાથી ડરે છે શું ? ૪
નથી તું દેહમાં નક્કી, અરૂપી નામવણ પોતે;
નથી ત્યાં તું ત્હને માની, ડરાવ્યાથી ડરે છે શું ? ૫
બુરૂં કરવા નથી કોનું, ગણુ એ માનજે નક્કી;
કર્યાં કર્મો ઉદય આવે, ડરાવ્યાંથી ડરે છે શું ? ૬
કર્યાં કર્માનુસારે સહુ, મળે છે દુઃખને શાતા;
નથી ત્યાં અન્યનો દાવો, ડરાવ્યાથી ડરે છે શું ? ૭
નકામી કલ્પના ઉભી, કરીને તું સ્વયં બ્હીતો;
કરોડો કલ્પનાઓના, ડરાવ્યાથી ડરે છે શું ? ૮
તણાઇ અન્યની સ્હેમાં, બને પરતંત્ર શું પોતે;
થવાનો વાળ ના વાંકો, ડરાવ્યાથી ડરે છે શું ? ૯
ખરેખર પાપથી ડરવું, કદી ના ધર્મમાં ડરવું;
અહો એ વાસનાઓના, ડરાવ્યાથી ડરે છે શું ? ૧૦
ત્યજંતાં મૃત્યુની ભીતિ, બને છે કાર્યની સિદ્ધિ;
થઇ જાહેર ખરા વખતે, ડરાવ્યાથી ડરે છે શુ ? ૧૧
બનીને મર્દ હિમ્મતથી, કરી લે સ્વાધિકારે સૌ;
જગત્‌ના બહુ અભિપ્રાયે, ડરાવ્યાથી ડરે છે શુ ? ૧૨
અહંત્વ કીર્ત્તિ આદિનુ, ત્યજીને કર્મયોગી થા !
બુદ્ધયબ્ધિ સન્ત શિક્ષાથી, કરે જન કાર્ય પરમાર્થી. ૧૩

વળે શું શોક કરવાથી.

થયુ ને થાય છે થાશે, થવાનુ અન્યથા નહીં છે;
નકામી કલ્પનાઓએ, વળે શુ શોક કરવાથી. ૧
થતું કુદ્રત થકી જે જે, નથી ત્યાં અન્યનો દાવો;
વિચારી જો સ્વયં મનમાં,વળે શું ? શોક કરવાથી. ૨

કરે રૂદન નહીં વળતું, વળે શું અન્યને કહેતાં;
થવાનું જે થતું નક્કી, વળે શું શોક કરવાથી. ૩
મળે જે કર્મની કોટિ, અધું તે પામું ના વાળે;
નથી ત્યાં કોઇનો દાવો, વળે શું શોક કરવાથી. ૪
નહીં પામ્યું અને સર્વે, થવાના અર્થ પોતાના;
જુદા છે અર્થના પન્થો, વળે શું શોક કરવાથી. ૫
નથી જે જે અરે ત્હારૂં, કરી ના ભાવ તે ત્હારૂં;
ગણી મ્હારૂં પરાં ન્યારૂં, વળે શું શોક કરવાથી. ૬
સ્વભાવે વસ્તુઓ સર્વે, નહીં રહશે વહે છે તે;
રહે ના કંઈ અરે તેમાં, વળે શું શોક કરવાથી. ૭
થવાનું થાય સર્વત્ર, જણાતું તે અનુભવમાં;
નહીં આશ્ચર્ય છે તેમાં, વળે શું શોક કરવાથી. ૮
નકામો દીન બનવાથી, નકામાં દુઃખને નોતરે;
રહે સમભાવમાં જ્ઞાને, વળે શું શોક કરવાથી. ૯
વહે છે દુનિયા દુઃખે, કરીને કલ્પના ખોટી;
ત્યજીને મોહ જો મનમાં, વળે શું શોક કરવાથી. ૧૦
સદા આનન્દમાં રહેવું, ગમે તેવા પ્રસંગોમાં;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સદ્ગુરૂ શિક્ષા, અનન્તું સુખ કરનારી. ૧૧

નથી સંયમ વિના સિદ્ધિ.

હજારો ભાષણો આપી, કરોડો રીઝવો લોકો;
વળ્યું શું ? તે થકી વિશ્વે, નથી સંયમ વિના સિદ્ધિ. ૧
લખી લેખો સરસયુક્ત્યા, જગતમાં પામશો ખ્યાતિ;
તથાપિ માનજો નક્કી, નથી સંયમ વિના સિદ્ધિ. ૨
પ્રશંસે વિશ્વના લોકો, સલામો બહુ કરે સ્નેહે;
વિચારી લે હૃદય માંહિ, નથી સંયમ વિના સિદ્ધિ. ૩
કર્યા વશ ઇન્દ્રિયો તાબે, કર્યા વશ ચિત્તને તાબે;
કથાઓ સાધુઓ હો શું, નથી સંયમ વિના સિદ્ધિ. ૪

પડે પાયે જનો કોટિ, પ્રસિદ્ધિ વિશ્વમાં થાયે;
ખરી આત્મોન્નતિ હેતુ, નથી સંયમ વિના સિદ્ધિ. ૫
નથી તન્મયપણું થાતનૂ, કરાના કાર્યમાં તાવત્;
થતું ના કાર્ય કર્યું ધાર્યું, નથી સંયમ વિના સિદ્ધિ. ૬
રહે ઈચ્છાતણા તાબે, રહે ઇન્દ્રિયના તાબે;
રહે છે દાસ માયાનો, નથી સંયમ વિના સિદ્ધિ. ૭
થયા જે કર્મવીરો કે, થયા જે જ્ઞાનવીરો કે;
થયા એ સંયમે નક્કી, નથી સંયમ વિના સિદ્ધિ. ૮
ઘણા સંયમતણા ભેદો, અપેક્ષાએજ કાર્યોની;
બુદ્ધયબ્ધિસંયમે શાશ્વત્, થતી ચેતનતણી સિદ્ધિ. ૯

इष्टनी स्तुति.

વિમલાચલના વાસી મારા વ્હાલા સેવકને વિસારો નહીં—એ રાગ.

પ્રાણપ્યારા પધારો ઈષ્ટદેવ સહાય કરો પ્રેમ ધરી પ્રેમ ધરી,
તુમ વણ મુજ ચેન પડે ન જરા કહું હેત કરી હેત કરી;
સંકટહારી જગ જયકારી કરૂણાવંત મહંત,
તુજ મહિમા જગમાંહિ ભારી વીર પ્રત્યક્ષ ભદંત—સહાય. પ્રાણ. ૧
તુજ સમર્યા સંકટ સહુ જાવે, કલિકાલમાં વીર,
પૂજા અર્ચા પૂર્ણ ન જાણું માફ કરો મહાવીર—સહાય. પ્રાણ. ૨
આપત્તિ આવી સહુ ચૂરો!!! કરીને વ્યાધિ વિનાશ,
શત્રુઓને શિક્ષા આપી, પૂરો ઇચ્છિત આશ—સહાય. પ્રાણ. ૩
તુજ મંત્રે ભય સઘળા નાશે નાસે સઘળા રોગ,
હું તું ઐક્ય ભાવના યોગે, સાધ્ય સિદ્ધ સંયોગ—સહાય. પ્રાણ. ૪
વચન સિદ્ધિ તુજ મંત્રે નક્કી, અનુભવ એહ પ્રસિદ્ધ,
કાર્ય ઘણાં ધાર્યાં તેં કીધાં, તુજ મન્ત્રે સહુ ઋદ્ધિ—સહાય. પ્રાણ. ૫
મ્હારૂં તે સહુ ત્હારૂં માની, રહેજે હજરાહજૂર,
મ્હારી ભક્તિ ત્હારી શક્તિ, ચઢતે ભાવ સનૂર—સહાય. પ્રાણ. ૬

મ્હારૂં ત્હારૂં સ્વરૂપ એકજ, ભેદ ભાવ નહિ લેશ.
મ્હારી ભૂલે ભટક્યો બહુ, ટાળજે ભવના ક્લેશ—સદાય. પ્રભુ. ૭
જેવો તેવો હું તારો માની, સહુ ના ગુન્હ અપરાધ.
મોહની મિલાવટ મેલીને, મળીયો ગુણ અગાધ—સદાય. પ્રભુ. ૮
આધિ વ્યાધિ ટળી ઉપાધિ, આપો આનન્દ બેશ.
શુદ્ધ સમાધિમાંહિ સ્થિરતા, આપો એહ હમેશ—સદાય. પ્રભુ. ૯
સર્વ સમર્પણ તુજને કીધું, મ્હારે તુજ આધાર.
શરણાગતની લાજ ધરીને, ભવ દુઃખ પાર ઉતાર—સદાય. પ્રભુ. ૧૦
અન્તર્યામી વ્હાલા સાહિબ, વિનતી અવધાર.
બુદ્ધિસાગર સાથે રહેજો, વીર સદા જયકાર—સદાય. પ્રભુ. ૧૧

તમારી ના મ્હને પરવા.

સ્તુતિ

તમે ધનને ગણો વ્હાલું, બની કંજુસના બાપા;
ધરો લક્ષ્મીનપો હોંશે, તમારી ના મ્હને પરવા. ૧
બન્યા લાખો પતિ તો શું ? મળે ના લક્ષ્મીથી શાન્તિ;
નથી ધનથી મહત્તા કંઇ, તમારી ના મ્હને પરવા. ૨
બનો અંબાઈ શેઠમાંહિ, અરે જે લક્ષ્મી પૂજારી;
ગણ્યું ધન પૂજના હેતુ, તમારી ના મ્હને પરવા. ૩
મરી મથના નમી તેમાં, ગણીને પ્રાણથી પ્યારી;
અમે એને ગણી ન્યારી, તમારી ના જરા પરવા. ૪
તમારાથી થવાનું શું, રહ્યા રાચીજ લક્ષ્મીમાં;
અમારૂં ચિત્ત છે ત્યાગે, તમારી ના જરા પરવા. ૫
નથી લેવું ત્હમારૂં કંઇ, તમારે બાહ્યમાં ફરવુ;
અમારે આત્મમાં રમવુ, તમારી ના જરા પરવા. ૬
તમારૂં ચિત્ત છે સ્વાર્થી, અમારૂં ચિત્ત પરમાર્થી;
મળે મેળો અહો ક્યાંથી, તમારી ના જરા પરવા. ૭

નથી પ્રામાણ્ય વાણીમાં, મળે જ્યાં માન ત્યાં ઘૂમો;
પરો છો પ્રેમ વેશ્યાવત્, તમારી ના જરા પરવા. ૮
નથી કિમ્મત મનુષ્યોની, વદેલા બોલ ના પાળો;
નથી કાંઈ ટેક વા શ્રદ્ધા, તમારી ના જરા પરવા. ૯
જગત્‌માં શેઠના નામે, ઘણા છે વેઠિયા દુઃખી;
હૃદય વિશ્વાસઘાતીયો, તમારી ના જરા પરવા. ૧૦
ગઈ ના લક્ષ્મી કો સાથે, વિચારી લે હૃદયમાંહિ;
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મ પૂજારી, સદા નિસ્પૃહ ખરો સાધુ. ૧૧

રુચે જે તે મધુરું છે.

ભલે હો દ્રાક્ષ કે કેરી, હલાહલ હો અફીણ જ વા;
સ્વકીય ચિત્ત અનુસારે, રૂચે જે તે મધુરૂં છે. ૧
અફીણીને અમલ માટે, અફીણજ ચિત્તમાં વ્હાલું;
ગણે તે દુગ્ધથી પ્યારૂ, રૂચે જે તે મધુરૂં છે. ૨
મરૂધર ઉટને વ્હાલો, જલાશય મત્સ્યને વ્હાલું;
દ્વિજોને મોદકો વ્હાલા, રૂચે જે તે મધુરૂં છે. ૩
રમકડાં બાલને વ્હાલાં, મૃગોને ગાનપર પ્રીતિ;
સ્વભાવે મેળ મનમાંહિ, રૂચે જે તે મધુરૂ છે. ૪
ઠગોને ધૂર્તતા વ્હાલી, દયાળુને દયા વ્હાલી;
ફરેલા ચિત્તમાં ક્ષણમાં, રૂચે જે તે મધુરૂ છે. ૫
નથી કઇ શર્કરા મીઠી, જરા ના ગોળ પણ મીઠો;
ગમે તેવું હૃદયમાંહી, રૂચે જે તે મધુરૂ છે. ૬
ટળી ઇચ્છા અરે જેથી, રહે પશ્ચાત્ નહિ પ્યારૂં;
થતું તે ચિત્તથી ન્યારૂ, રૂચે જે તે મધુરૂં છે. ૭
મનોવૃત્તિતણા ભેદે, રૂચે છે ભિન્ન સૌનેરે;
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મની રૂચિ, જીવોને ચિત્તના ભેદે. ૮

हर्ष वा चिन्ता करवा जेवुं कंइ नथी.

થયું એવું થતું આવું, થયા કરતું જગત્‌માં સૌ;
નથી આશ્ચર્ય જ્ઞાનીને, કરે શું ? હર્ષ વા ચિન્તા. ૧

સાખી.

વખત વખતની છાંયડી. વખત વખતના ખેલ;
સદા અવસ્થા એક ના, રાગ દ્વેષને મેલ
પડે જ્યાં ઠંડ ત્યાં તડકો, પડે જ્યાં તાપ ત્યાં વર્ષા;
અવસ્થા એક ના કોની, જગત્‌માં દેખીને દેખ્યું—થયું. ૨
પ્રાણ પાથરે જે જનો, તે પણ સામા થાય;
મુખે હાજી હા કરે, ઘાત કરે તે ભાય.
રચેલા ખેલ માયાના, કળાતા ના કળી શકતાં;
નચાવે સર્વને માયા, મનોવૃત્તિતણા તંત્રે—થયું. ૩
ભરતી જ્યાં ઓટજ તિહાં, જ્યાં જલ ત્યાં સ્થલવાસ;
ફરે અવસ્થા સર્વની, રહેવું શું ? ઉદાસ.
ફરે ઉદયાસ્તનાં ચક્રો, જીવોના શીર્ષ પર ગાજી;
કરે અહંકાર શું મનમાં, અહંતા ના કદિ છાજી—થયું. ૪
જેવાં સંધ્યા વાદળાં, જેવા રંગ પતંગ;
જેવું વિદ્યુત ચમકવું, એવા સૌના ઢંગ.
ધરે કાં ગર્વને આંખો, ગમે તે દુઃખ છે સૌને;
બચે ના કર્મથી કોઇ, ભલે પાતાલમાં પેસે—થયું. ૫
જેને નિન્દે તું અરે, તેથી તું નિન્દાય;
નીચ ગણે તેનાથકી, નીચ ઘણો તું થાય.
જગત્‌માં સર્વભાવોને, અનન્તી વાર તેં ફરસ્યા;
હશે ભાવી ફરસવાના, નથી આરો અરે તેથી—થયુ. ૬
કર્મ દૃષ્ટિએ દેખતાં, જીવો ભિન્ન જણાય:
શુભાશુભમનદૃષ્ટિએ, દેખે ના સમતાય.
વિલોકે આત્મદૃષ્ટિએ, સ્વભાવે સર્વના સૌને,
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મની પ્રાપ્તિ, સદા આનન્દમાં રહેવુ—થયું.૭

एक जिज्ञासुने सद्बोध.

લખું શું વા લખાતું શું, કહ્યું શું વા કથાતું શું;
અવસ્થા એક ના ત્હારી, ફરી જાતી પ્રસંગોથી.

સાખી.

જેવી સંગત તેહવી, અસર થતી મનમાંહિ;
સત્ય સ્વયં ના ઓળખે, કરે ન શ્રદ્ધામાંહિ.
થતું સિદ્ધર્ષિની પેઠે, થતો નિશ્ચય નહીં એકે;
અપેક્ષાએ વિચારે ના, ભમાવ્યો બહુ ભમે આપુ. લખું. ૧

જગમાં ઝાઝી યુક્તિઓ, નહીં કુયુક્તિ પાર;
જેનું મંડન તેહનું, ખંડન થાય વિચાર.
મતિ ત્યાં યુક્તિને ખેંચી, સહુ નિજ પક્ષને થાપે;
વિવાદો પંડિતોમાંહિ, પડે ક્યાં પક્ષમાં ભોળા. લખું. ૨

અન્યપક્ષ, નિજ દૃષ્ટિએ, સમજાવે નિજ વાત;
પોતાના વણ અન્યનું, ખંડી કરતું ઘાત.
કરાવે રાગ નિજમાંહિ, કરીને યુક્તિયો ઝાઝી;
ઉડાવે અન્યની શ્રદ્ધા, રચી કુયુક્તિની બાજી. લખું. ૩

પાસે આવે તાહરે, ચક્ર ફરી સહુ જાય;
સમકિતની શ્રદ્ધા કરે, કરી આલોયણ ભાય.
પછીથી અન્યની પાસે, જતા શ્રદ્ધા ફરી જાવે;
તણાતો અન્યની સ્હેમાં, સગાંઓના જ સંબંધે. લખું. ૪

શ્રદ્ધા સહુનું મૂળ છે, શ્રદ્ધા ટળતાં નાશ,
આત્મશક્તિનો થાય છે, સમજાવુ એ ખાસ.
ટળે અધ્યાત્મની શક્તિ, ગુરૂપર પ્રેમ નહિ રહેવે,
કૃપા વણ સદ્ગુરૂની રે, થતી ના આત્મની ઝાંખી. લખું. ૫

પ્રતિપક્ષીઓ ભેરવે, જેને જૂઠી વાત.
તેને સાચી માનીને, કરતો નિજની ઘાત.
બન્યું આવુ બહુ વેળા, નથી નિશ્ચય હજી તુજને;
પ્રતીતિ વણ કથ્યું સર્વે, નથી નિર્ધારને માટે. લખું. ૬

ફર્જ અમારી સાચવી, નિઃસ્વાર્થે નિર્ધાર;
અજી પણ ફર્જ બજાવશું, ભાવ દયા ઉપકાર,
હશે જો યોગ્યતા પૂરી, ત્હને તે સત્ય સમજાશે;
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મની પ્રાપ્તિ, થતી આસન્ન ભવ્યોને. લખું. ૭

૯ चेतनानो परमात्मप्रेमी प्रत्ये उद्गार.

પિયુ પિયુ પ્યારા હંસા રે, રટું હું શ્વાસોચ્છ્વાસ પિયુ પિયુ—
ચેન પડે ના તુજ વિના રે, વિરહ સહ્યો નહીં જાય;
આંખે શ્રાવણ ભાદ્રવો રે, ક્ષણ વર્ષોસમ થાય—પિયુ. ૧
ઝાંખી જણાવી તાહરી રે, આનન્દ આપી અપાર;
અનહદ ધૂનના તાનમાં રે, પ્રકટાવ્યો ઘટ પ્યાર—પિયુ. ૨
આકર્ષણ અદ્ભૂત કર્યું રે, આંખે મિલાવી આંખ;
ક્ષણમાં પાછો ક્યાં ગયો રે, મળું જો હોય મુજ પાંખ-પિયુ. ૩
વિશુદ્ધ પ્રેમના મંત્રથી રે, ભૂલાવ્યું જગ ભાન;
જ્યાં ત્યાં ભમું પણ તાહરૂં રે, છૂટે ન સુરતા તાન—પિયુ. ૪
હજરા હજૂર આવી મળો રે, વિરહ જરા ન ખમાય;
કર્મનો પડદો ખસેડીને રે, તન્મય મેળ મિલાય—પિયુ. ૫
પ્રેમ પ્રાણ સર્વે કર્યું રે, તુજ ઉપર કુરબાનઃ
તુજ વણ શૂન્ય દેખું સહુ રે, તુજ સ્વરૂપ ગુલ્તાન—પિયુ. ૬
તલસાવો બહુ ના હવે રે, જોયા જેવું થઈ થાય;
બુદ્ધિસાગર પ્રભુ સદા રે, શુદ્ધ ચેતના ધ્યાય—પિયુ. ૭

ભાવાર્થ—ચેતના પોતાના પરમાત્મસ્વામિને કથે છે કે હે પ્રિય!!! પ્યારા પરમાત્મ હંસ! ત્હારી રટના મ્હને શ્વાસોચ્છ્વાસે હંસ હંસ શબ્દવાચ્ય પરમાત્મ સ્વરૂપની ઉપયોગતાએ થઇ રહી છે. प्रेमलक्षणाभक्ति ના વિશુદ્ધ સ્વરૂપથી ત્હને મળવાની લગની લાગી રહી છે. હે આત્મરૂપ પરમાત્મ પ્રાણદેવ! ત્હારા વિના હવે અન્યત્ર અન્ય વસ્તુઓમાં ચેન પડતુ નથી. પરમાત્મ સ્વામિન્! હવે ત્હારો વિરહ સહ્યો જતો નથી. એ આંખે શ્રાવણ–ભાદ્રવાના વર્ષાની પેઠે અશ્રુધારા વર્ષે છે. આથી વિશેષ શું કથવું એટલુંજ હવે તો ત્હને જણાવું છું કે

ત્હારો એક ક્ષણ માત્રનો વિરહ વર્ષો જેટલો દીર્ઘ લાગે છે, માટે હવે તો એક ક્ષણ માત્ર પણ ત્હારા વિના રહી શકાય તેમ નથી. હે આત્મન્! ત્હેં શુદ્ધોપયોગ કાલે ત્હારી ઝાંખી ત્હેં મ્હને જણાવી હતી. એ ઝાંખીનું લક્ષણ એ હતું કે તે વખતે ઇન્દ્રિયાતીત અનન્તાનન્ત આનન્દ પ્રકટયો હતો. તેનું ઘેન હજી પણ આવે છે. તેની ખબર ઇન્દ્રિયોને પડતી નથી પરંતુ અનુભવમાંતો તે આવે છે. હે આત્મન્! ત્હેં શુદ્ધોપયોગકાલે અનન્તાનન્દના અપાર ઉભરાવડે આત્મઝાંખી કરાવીને અનહદ ધ્વનના તાનમાં ઘટમાં એવો પ્યાર પ્રકટાવ્યો છે કે જે પ્યાર કદિ હવે નષ્ટ થાય તેમ નથી. મ્હને ખાત્રી છે કે ત્હારી ઝાંખીએ પ્રકટેલી વિશુદ્ધતા ત્હારી પ્રસન્નતા કરાવી આપશે કે જેથી તું હજરાહજુર રહીશ.

હે આત્મન્! શુદ્ધોપયોગ કાલે અનુભવઝાંખીવડે મ્હારૂં ત્હારી તરફ અદ્‌ભુત આકર્ષણ થયુ છે. મ્હારી દિવ્ય જ્યોતિરૂપ આંખે ત્હારી આંખો મિલાવીને મ્હને ત્હારૂં ભાન કરાવ્યું છે કે જેથી હું ત્હને કોઇ વખત વિસ્મરી શકું જ નહિ. હે આત્મન્! શુદ્ધોપયોગમાં આંખો સાથે આંખો મિલાવીને ક્ષણમાં પાછો કયાં ગયો. શું આવી સ્થિતિ કરીને મ્હારા પ્રેમની પરીક્ષા કરવા માટે ધારે છે? અથવા શુ આધિ–વ્યાધિ–ઉપાધિરૂપ કસોટીએ કસીને મારી યોગ્યતાની તપાસ કરે છે! તું દર્શન દેઇને ગમે ત્યા ગયો હોય પરન્તુ કૈવલ્યજ્ઞાન દર્શનરૂપ બે પાંખ પ્રકટે તો તુ જ્યાં હોય ત્યા મળુ એવી તીવ્ર ભાવના થયા કરે છે તે ત્હારા વિના અન્ય કોણ જાણી શકે. હે પ્રાણપ્રિય આત્મસ્વામિન્!!! ત્હેં આત્માના શુદ્ધ ધર્મમા મ્હને રંગી નાખીને વિશુદ્ધ પ્રેમ મંત્રવડે મ્હને એવી કરી નાખી છે કે મ્હને ત્હારા વિના અન્ય કોઇની સ્મૃતિ આવતી નથી. અર્થાત્ સારાંશમા કથ્ય એ છે કે જગતનુ ભાન ત્હેં વિશુદ્ધ પ્રેમ મંત્રથી ભુલાવ્યું છે અને ત્હારામાજ મ્હારા ચિત્તને સ્થપાવ્યુ છે તેથી તુ તે હું અને હું તે તું એવા વિશુદ્ધતાનમા હુ તુ એકરૂપ થતા હુ તુંનુ પણ ભાન રહેતું નથી. આવી સ્થિતિ મ્હારી થઇ છે. હવે આ કરતા મ્હારી શુ વિશેષાવસ્થા વર્ણવું! માટે હે કૃપાનાથ 'આત્મસ્વામિન્!!' હવે શુદ્ધસમાધિમા તો તું પ્રત્યક્ષપણે સાદિ અનન્તાભાગે મળ. હું પ્રના 'તુ એમ જાણતો હોઇશ કે વિશુદ્ધ ચેતના થોડા દિવસ પછી મ્હને ભુલી જશે પણ આમ ધારવુ તે ભૂલ ભરેલુ છે. પ્રારબ્ધકર્મદશાએ બાહ્યક્ષેત્રમા જ્યા ત્યા ભમવાનુ થાય છે પણ ત્હારૂં મ્હારી સુરતામા તાન છુટતુ નથી. આ લાગેલુ સુરતા તાન કદિ ત્હારાથી છુટવાનું નથી એવો નિશ્ચયાનુભવ આવે છે. હે આત્મસ્વામિન્!!! હવે તો તમારા જરા માત્ર

[illegible]

ૐ શાન્તિઃ ૩ ॥

[illegible]

[illegible]

આત્માસંખ્ય પ્રદેશમાં રે, અનન્ત ગુણ પર્યાય;
પ્રતિ પ્રદેશે અનન્તારે, પર્યાયની સોહાય-રૂચે છે એ. ૩
આવિર્ભાવપણે થતા રે, તિરોભાવ પર્યાય;
આવિર્તિરોભાવમાં રે, ધ્રુવોત્પાદવ્યયતાય-રૂચે છે એ. ૪
સત્ સામર્થ્ય પર્યાયમાં રે, કારણ કાર્યનો ભાવ;
ષટ્કારકપણે પરિણમે રે, સર્વ પર્યાયનો દાવ-રૂચે છે એ. ૫
સતવણ સામર્થ્યજ નહીં રે, ષડ્દ્રવ્યે નિર્ધાર;
અસ્તિનાસ્તિ પર્યાયમાં રે, સત્પર્યાય વિચાર-રૂચે છે એ. ૬
અસ્તિ વિના નાસ્તિ નહીં રે, નાસ્તિ વિના નહિ અસ્તિ;
સર્વ દ્રવ્ય પર્યાયની રે, વ્યષ્ટિ અને સમષ્ટિ-રૂચે છે એ. ૭
અસ્તિ નાસ્તિ પર્યાયથી રે, સર્વ વ્યાપક છે જીવ;
તે ધ્યાને તન્મય થતાં રે, થાતો જીવનો શિવ-રૂચે છે એ. ૮
પર પર્યાયો નાસ્તિમાં રે, જીવમાંહિ તે સમાય;
સ્વાસ્તિ પર્યાયો જીવના રે, જીવમાંહ રહે ન્યાય-રૂચે છે એ. ૯
ઉત્પત્તિ વ્યય ધ્રુવના રે, અસ્તિનાસ્તિ પર્યાય;
દ્રવ્ય પર્યાય બેનયવડે રે, સર્વદ્રવ્યે સમજાય-રૂચે છે એ. ૧૦
આત્માના પર્યાયનો રે, કરી પૃથક્ત્વ વિચાર;
શ્રુતજ્ઞાન વિતર્કથી રે, ધ્યાઇએ ગુણકાર-રૂચે છે એ. ૧૧
કરી પર્યાયે એકત્વને રે, જાની અભેદ સ્વરૂપ;
દ્રવ્યગુણ પર્યાયમાં રે, થઇએ શિવપદભૂપ-રૂચે છે એ. ૧૨
તન્મયતા એકત્વના રે, નિ સંગતા નિર્ધાર,
બુદ્ધિસાગર આત્મમાં રે, પ્રકટે ગુણ ભંડાર રૂચે છે એ. ૧૩

ભાવાર્થ—આત્માને આત્મામાનો શુદ્ધ સ્વાભાવિક ધર્મ રૂચે છે. જેવા શ્રી સિદ્ધપ્રભુમાં શુદ્ધ સ્વાભાવિક ધર્મ છે તેવા આ શરીરમાં રહેલા આત્મામાં છે. તેમાં કિંચિત્ માત્ર ન્યૂનતા નથી. ફક્ત માત્ર વ્યક્તિગત અને સત્તાગતની અપેક્ષાએ જ શ્રી સિદ્ધપ્રભુમાં વ્યક્ત શુદ્ધ ધર્મ પ્રકટ્યા છે અને આ શરીરસ્થિત આત્મામાં અનન્ત ગુણ સ્વરૂપ ધર્મ સત્તાગત છે. [illegible] જડવસ્તુમાં આત્મધર્મ નથી એમ નિશ્ચય થાય છે. જડના જડરૂપ ધર્મ છે અને

ચેતનનો ચેતનરૂપ ધર્મ છે. ધર્માસ્તિકાય, અધર્માસ્તિકાય, આકાશાસ્તિકાય. કાલ અને પુદ્ગલ એ પંચદ્રવ્યો જડ છે તેથી સ્વદ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ ભાવ અને પરદ્રવ્ય ક્ષેત્રકાલ ભાવની અપેક્ષાએ પંચજડદ્રવ્યોનો ધર્મ પણ જડ અવબોધવો. જડદ્રવ્યોમાં સ્વદ્રવ્યાદિક અને પરદ્રવ્યાદિની અપેક્ષાએ અનન્ત અસ્તિધર્મ અને અનન્ત નાસ્તિધર્મ અવબોધવો. આત્માઓ અનન્ત છે. આત્મદ્રવ્યમાં અનન્ત અસ્તિધર્મ અને અનન્ત નાસ્તિ ધર્મ સ્વકીય અને પરકીય દ્રવ્યાદિકની અપેક્ષાએ રહેલો અવબોધવો. આત્મદ્રવ્ય એ પોતે આત્મા છે અને ધર્માસ્તિકાયાદિક પંચદ્રવ્ય એ પોતે નથી એમ બોધ થતાં જડવસ્તુઓમાં સુખભાવના રહેતી નથી. જડવસ્તુઓમાં અજ્ઞાનભાવથી કલ્પાએલ પ્રિયત્વ અને અપ્રિયત્વનો વિલય થાય છે અને આત્મામાં અનન્ત સુખધર્મ રહેલો હોવાથી શ્રી વીરપ્રભુએ પ્રગટાવેલ આત્મધર્મ મ્હને રૂચે છે. કારણ કે મ્હારા આત્મામાં અનન્ત સુખધર્મ આદિનું સ્વરૂપ તેજ વાસ્તવિક મ્હારૂં આત્મિક સ્વરૂપ છે એવો અનુભવ આવે છે. આત્માના અનન્ત ગુણો અને અનન્ત પર્યાયોમાં ઉપયોગવડે રમણતા કરવી એજ હવે સારભૂત લાગે છે. અનન્તજ્ઞાનાદિ ધર્મોએ આત્મા પૂર્ણ છે. એવા પૂર્ણસ્વરૂપ આત્માને પૂર્ણપણે ગણીને અર્થાત્ માનીને ભાવીને વ્યક્તિનાએ પૂર્ણ થવું એવો નિશ્ચય છે એવો ભાવ મ્હને રૂચે છે. અનન્ત ગુણ પર્યાયોવડે આત્મ પૂર્ણ છે એમ જે નિરીક્ષે છે તે બ્રહ્મજ્ઞાનને પ્રાપ્ત કરી શકે છે. અનન્ત ગુણપર્યાયોવડે જે આત્માને પૂર્ણ માને છે તે પૂર્ણ સ્વરૂપ થઈ શકે છે. કર્માવરણયોગે આત્મા તિરોભાવે સત્તાપણે પૂર્ણ છે અને કર્મ વિઘટતાં આવિર્ભાવીય પૂર્ણતાને આત્મા પોતાનામાંજ પ્રાપ્ત કરે છે, એવો અનુભવ આવતાં પૂર્ણપણે થઈ શકાય છે. " અદઃ પૂર્ણમિદં પૂર્ણ પૂર્ણાત્ પૂર્ણં મુદચ્યતે પૂર્ણસ્ય પૂર્ણમાદાય પૂર્ણમેવાવશિષ્યતે. " એમ જે ઉપનિષદ્‌માં કથ્યું છે તે નયોની અપેક્ષાએ આત્માં પૂર્ણ ઘટે છે. નૈગમનયની અપેક્ષાએ પ્રકટિત ગુણાંશે આત્માની પૂર્ણતા કથાય છે. સંગ્રહનયની અપેક્ષાએ સત્તાએ અનન્ત ગુણ પર્યાયો વડે આત્મા પરિપૂર્ણ છે. વ્યવહાર નયના અનેક ભેદ છે. શુભવ્યવહારે પુણ્યફલે આત્મા પોતાનામાં પૂર્ણતા માને છે. અશુભ વ્યવહારની અપેક્ષાએ પાપ વડે પૂર્ણતા કહેવાય છે. શુભ અને અશુભ વ્યવહારનય કથિત પૂર્ણત્વ ખરેખર ઔદાયિક ભાવનું અવબોધવું. ઉપચરિત વ્યવહારના અનેક ભેદે પરવસ્તુઓ દ્વારા જે આત્મામાં પૂર્ણત્વ માનવામાં આવે છે તે વસ્તુતઃ ભ્રાન્તિ છે. કારણ કે તે સર્વ પ્રકારનું ઔપચારિક પૂર્ણત્વ વસ્તુતઃ આત્મસ્વરૂપની અપેક્ષાએ અસત્ છે અશુદ્ધવ્યવહારે જે અશુદ્ધત્વનું આત્મામાં પૂર્ણત્વ કલ્પવામાં આવે છે, તે પણ વસ્તુત. મિથ્યાત્વ

અને અવશેષ જીવો તો મૃતક સમાન મિથ્યાત્વ ભાવે જીવતા છતાં પણ મરેલા
ા અવબોધવા. કારણ કે તેઓ પૂર્ણત્વ જ્ઞાનવિના મોહમાં ક્ષણે ક્ષણે પરિણમે
. અતએવ તે મરેલા છે. તેઓની જાગ્રતિ કરવા આત્મજ્ઞાનીઓએ તેમને બોધ
આપવો. નરસિંહ મહેતો કથે છે કે ज्यांलगी आत्मा तत्त्व चिन्यो नहि त्यांलगी साधना
 जूठी ઇત્યાદિવડે તે આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત કરવાની તે દશામાં વર્તતા છતાં પણ
રૂચિ જાહેર કરે છે. ગોરખ પણ આત્માના શુદ્ધોપયોગને પ્રાપ્ત કરવા ઇચ્છા
ર્શાવે છે, કહે છે કે मनमा मालिनी ए जीवो गोरख जागता नर सेवीए ज गता नर
 हते मला मळे निरंजन देव. मनमा ॥ મત્સ્યેન્દ્ર, પતંજલી, કબીર, જ્ઞાનદેવ, ધીરો,
વેદાસ, સ્વામી રામતીર્થ, વિવેકાનન્દ, અને તુકારામ, વગેરે આત્મજ્ઞાન પ્રતિની રૂચિ
રણ કરીને સ્વકીય આત્મજ્ઞાન સંબંધી ઉદ્ગારો કાઢયા છે, પરન્તુ સ્યાદ્વાદ
ની અપેક્ષાએ ઉપશમાદિ ભાવનું આત્મામાં અનન્ત ગુણપર્યાયનું પૂર્ણત્વ
વલોકાય છે, અને તેનો અનુભવ પ્રગટે છે, ત્યારે સત્ય રીતે આત્મજ્ઞાન પ્રગટે
, અને ત્યારેજ मस्त जागरण પ્રગટે છે, સાત નયોની અપેક્ષાએ આત્માનું પૂર્ણ-
 અવબોધવામાં આવે છે ત્યારે દુનિયાના અનેક ધર્મ દર્શનોની ભિન્ન ભિન્ન
ાન્યતાનો પૂર્ણત્વ સંબંધી અનુભવ આવે છે, અને ભિન્ન ભિન્ન દૃષ્ટિએ ભિન્ન
ભન્ન પૂર્ણત્વ માન્યતાના કદાગ્રહો ટળે છે, અને પ્રત્યેકમાંથી પૂર્ણત્વનું સત્યત્વ
હાય છે.

આત્માનું જ્ઞાનાદિ પૂર્ણત્વ ખરેખર આત્મામાં છે. શુદ્ધોપયોગે આત્માના પૂર્ણ-
વમાં પરિણમવું એજ પૂર્ણત્વ પ્રાકટ્ય કર્તવ્ય છે. સર્વ જીવોમાં સત્તાએ
ર્ણત્વ છે. પરન્તુ વ્યક્તિભાવે પૂર્ણત્વ પ્રગટાવવું એતો આત્મજ્ઞાને જાગ્રત્
થયા વિના તે બની શકે તેમ નથી. આત્માનું શુદ્ધ પૂર્ણત્વ પ્રકટ કરવાને આત્મા-
ના શુદ્ધ પર્યાયોમાં પરિણમવું જોઇએ. કર્મયોગે આત્માના પર્યાયો અશુદ્ધત્વને
પામ્યા છે. આત્માના પર્યાયોમાં કર્મયોગે અશુદ્ધત્વ પરિણમ્યું છે. એ અશુદ્ધ
પર્યાયપણું ટાળવું હોય તો શુદ્ધોપયોગે આત્માના શુદ્ધપર્યાયોમાં તન્મયભાવે
પરિણમવું જોઇએ. દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ અને ભાવથી આત્માના શુદ્ધ પર્યાય અને
અશુદ્ધ પર્યાયો જાણવા. આત્માના શુદ્ધ પર્યાયો અને અશુદ્ધ પર્યાયોને દ્રવ્ય ક્ષેત્ર
કાલ અને ભાવથી અસ્તિ નાસ્તિપણે જાણવા. સ્વદ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ અને ભાવથી સ્વકીય
શુદ્ધ પર્યાયોનું આત્મામાં અસ્તિત્વ છે અને અશુદ્ધ પર્યાયોનું શુદ્ધ નિશ્ચયનયની
અપેક્ષાએ આત્મામાં નાસ્તિત્વ છે. ઉપચરિતનયની અપેક્ષાએ આત્માની સાથે
કર્મના સંબંધયાવત્ અશુદ્ધ પર્યાયોનું આત્મામાં અસ્તિત્વ છે પરન્તુ તે અસ્તિ-

ના પરમેશ્વર ધર્મનો સંબંધ [illegible] કેનું નથી. આત્મના ગુણ પર્યાયને ગુણ પર્યાયો [illegible] અને [illegible] પોતાના આત્માને માનીતા એજ ઉપાદાન સાધન ધર્મપ્રાપ્તિ [illegible] છે. સ્યાદ્વાદી આત્માના અસંખ્ય પ્રદેશોનું સ્વરૂપ વિચારે છે. આત્માના એક પ્રદેશે અનન્ત ગુણો અને અનન્ત પર્યાય છે. અસંખ્ય પ્રદેશોમાં [illegible] અનન્ત ગુણો અને અનન્ત પર્યાય રહેલા છે. સ્વદ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાળ અને ભાવ આત્માના અસંખ્ય પ્રદેશોમાં અનન્ત ગુણો અને અનન્ત પર્યાયરૂપ અનન્ત અસ્તિધર્મ રહેલા જાણવા અને પરદ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાળ અને ભાવનો અનન્ત નાસ્તિધર્મ પણ આત્માના અસંખ્ય પ્રદેશોમાં આવી રહેલા જાણવા. અનન્ત પરદ્રવ્યધર્મની નાસ્તિતા અને અનન્ત સ્વદ્રવ્યધર્મની અસ્તિતાની અપેક્ષાએ આત્મા સર્વ [illegible] પોતામાં સમાવે છે. તેથી [illegible] પ્રકારનું સમ્યગ્જ્ઞાન થતાં આત્મામાં અનન્ત ગુણ સમતા પ્રગટે છે. [illegible] [illegible] આત્મામાં [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

છે તે અ વિર્ભાવપણાને પામે છે. આવિર્ભાવ અને તિરોભાવ પર્યાયોમાં ઉત્પાદ વ્યય અને ધ્રુવતાનું સમયે સમયે અસ્તિત્વ વર્ત્યા કરે છે. આત્માના પ્રતિપ્રદેશે અનન્ત સત્પર્યાયો રહેલા છે અને અનન્ત સામર્થ્ય પર્યાયો રહેલા છે. સત્પર્યાયો તે સામર્થ્ય પર્યાયોપણે પરિણમે છે. સત્પર્યાયો કરતાં સામર્થ્ય પર્યાયો અનંતગુણ વિશેષ છે.

છ પર્યાય જે સ નમારે, તે તો નવિવરલાય, કોનો મગનવી વર્ણાગે, સમયમાં સર્વ ભાવ રે મવિકા કહ્યો કેવળજ્ઞાન ઇત્યાદિવડે આત્મજ્ઞાનના સત્પર્યાયો અને સામર્થ્ય પર્યાયોનું સ્વરૂપ અવબોધવું. સત્પર્યાયોમાં ઉત્પાદ—વ્યય ધ્રુવતાનું સ્વરૂપ અપેક્ષાએ અવબોધવું અને સામર્થ્ય પર્યાયોમાં ઉત્પાદ, વ્યય અને ધ્રુવતાનું સ્વરૂપ અવબોધવું. છતિ પર્યાયો કારણરૂપ છે અને સામર્થ્ય પર્યાયો કાર્યરૂપ છે, સામર્થ્ય પર્યાયોના ઉત્પાદ વ્યયનો આરોપ કારણભૂત સત્પર્યાયોમાં કરીને તેમાં ઉત્પાદ વ્યયતાનો ઉપચાર કરી શકાય છે. ષડ્દ્રવ્યોમાં સત્પર્યાયો અને સામર્થ્ય પર્યાયોનું કારણ કાર્ય ભાવત્વ સમયે સમયે પ્રવર્ત્યા કરે છે અને ષડ્દ્રવ્યોમાં પ્રતિ પર્યાયે સમયે સમયે ષટ્કારકનું પરિણમન થયા કરે છે. આત્માના અશુદ્ધ પર્યાયોમાં સમયે સમયે અશુદ્ધપણે ષટ્કારકનું પરિણમન થયા કરે છે. અને આત્માના શુદ્ધ પર્યાયોમાં સમયે સમયે શુદ્ધપણે ષટ્કારકનું પરિણમન થયા કરે છે. સત્ અને સામર્થ્ય પર્યાયોમાં સમયે સમયે ષટ્કારકનું પરિણમન અવબોધવું. આત્માના પ્રતિપ્રદેશે અનન્ત પર્યાયો છે અને તેમાં અગુરુલઘુ પર્યાયનું ષડ્ગુણ હાનિ વૃદ્ધિનું ચક્ર સમયે સમયે પ્રવર્ત્યા કરે છે. સત્પર્યાયો વિના સામર્થ્ય પર્યાયો હોતા નથી. ષડ્દ્રવ્યોમાં સત્પર્યાયો અને સામર્થ્ય પર્યાયોનું પ્રતિસમયે પરિણમન થયા કરે છે. આત્માના અનંત અસ્તિ પર્યાયો અને અનંતનાસ્તિ પર્યાયોમાં સત્પર્યાયોનો વિચાર કરવો જોઈએ. આત્માના અનંતઅસ્તિ અને અનંતનાસ્તિ પર્યાયોનું કારણ સત્પર્યાયો છે તે અન્તરમાં અગુરુલઘુ દ્વારા ષડ્ગુણ હાનિ વૃદ્ધિનો અનુભવ થતાં અવબોધાય એવો તેમ છે. સર્વ દ્રવ્ય પર્યાયની વ્યષ્ટિ અને સમષ્ટિનું સ્વરૂપ અવબોધવું જોઈએ. આત્મામાં અનન્ત પર્યાયોનું સમયે સમયે પરિણમન થયા કરે છે. આત્માના પ્રતિપર્યાયનું વ્યષ્ટિત્વ અવબોધવું અને આત્માના અનંત પર્યાયોનું સમષ્ટિત્વ તરીકે સ્વરૂપ અવબોધવું. આત્મદ્રવ્યની એક વ્યક્તિના અપેક્ષાએ તેનું વ્યષ્ટિત્વ છે અને સર્વ જીવોની અપેક્ષાએ સમષ્ટિત્વ અવબોધવું. એવી પદ્ધતિ પ્રમાણે કરવામાં આવે છે. સર્વ દ્રવ્યોના સમુદાયની અપેક્ષાએ વિશ્વ વ્યષ્ટિત્વ સમષ્ટિત્વ અવબોધવું. અસ્તિ વિના નાસ્તિત્વ નથી અને નાસ્તિ વિના અસ્તિત્વ નથી એવ

વિના સમકિત નથી અને સમકિત વિના ચારિત્ર નથી. ચારિત્ર અને સમકિતનું પરિભાષાએ કહેલું સ્વરૂપ અવબોધીને સ્વાત્માનંદ આત્માનું પોતાના આત્મામાં પરિણમન થાય એમ પ્રવર્તવું અને આત્માના શુદ્ધ પર્યાયોનું પ્રાકટ્ય કરવું એજ મ્હારો વાસ્તવિક શુદ્ધ ધર્મ સ્વરૂપ મ્હને રૂચે છે. આત્મામાં દ્રવ્યત્વ વ્યક્તિની અપેક્ષાએ વ્યક્તિત્વ અને અનંતગુણ પર્યાયોના સમુદાયની અપેક્ષાએ સમષ્ટિત્વ સમયે સમયે ધ્યાવવા યોગ્ય છે. एकोऽहं बहुस्याम् આ શ્રુતિ પણ આત્મામાં રહેલા અનંતગુણ પર્યાયોની સૃષ્ટિની અપેક્ષાએ ઘટે છે. આત્મારૂપ ઇશ્વર-પરમાત્મા પોતાના છે અને પોતાના અનંતગુણ પર્યાયો બહુ થાય એમાં કાંઇ આશ્ચર્ય નથી અને આત્મારૂપ પરમાત્મા સ્વદ્રવ્ય વ્યક્તિની અપેક્ષાએ સ્વગુણ પર્યાયોની સૃષ્ટિમાં એક કર્તા તરીકે છે એમાં પણ કાંઇ આશ્ચર્ય નથી. ઉપર્યુક્ત અનન્તાસ્તિ ધર્મ અને અનંત નાસ્તિ પર્યાય ધર્મનો ધર્તા આત્મા છે. અસ્તિ નાસ્તિ પર્યાયોની અપેક્ષાએ આત્મા સર્વવ્યાપક છે. પરદ્રવ્યના અસ્તિ પર્યાયો તે પોતાનામાં નાસ્તિપણે રહે છે, તેથી પરદ્રવ્યો છે તે નાસ્તિપણે આત્મામાં સમાય છે અને આત્મદ્રવ્યના અનન્તગુણપર્યાયો છે તે પરદ્રવ્યોમાં નાસ્તિપણે રહે છે તેથી આત્માનો અસ્તિ ધર્મ તે પરદ્રવ્યોમાં નાસ્તિપણે સર્વત્ર વ્યાપવાથી આત્મા સર્વવ્યાપક ગણી શકાય છે. આ બાબતની સાક્ષી एकोभावः सर्वथावेनदृष्टः सर्वेभावाः सर्वथावेनदृष्टाः सर्वेभावाः सर्वथावेनदृष्टाः एकोभावः सर्वथावेनदृष्टः ॥ १ ॥ जे एगं जाणइ से सव्वं जाणइ, जे सव्वं जाणइ से एगं जाणइ ઇત્યાદિ વિશેષાવશ્યક પ્રતિપાદક સ્થળ થકી અવબોધવી. આવી રીતે આત્મારૂપ પરમાત્માનું સ્વરૂપ સ્વપર દ્રવ્યના અસ્તિ નાસ્તિ પર્યાયોની અપેક્ષાએ જાણવાથી આત્માની મહત્તા અવબોધાય છે. અનેકાન્તનયની અપેક્ષાએ ભગવદ્ગીતામાં કહેલા सर्वभूतस्थितोयो मां भजत्येकत्वमास्थितः । सर्वथा वर्तमानोऽपि स योगी मयि वर्तते ॥ શ્લોકનો ભાવ પણ આત્મામાં સમ્યગ્ ઘટી શકે છે. આત્મારૂપ પરમાત્માનું ઉપર્યુક્ત નયોની અપેક્ષાએ ધ્યાન કરનાર યોગીને ઉદ્દેશીને કહે છે કે સર્વ પ્રાણીઓમાં ઉપર્યુક્ત નયની અપેક્ષાએ સ્થિત થએલા જે મને જે આયા ઇત્યાદિ ઠાણાંગસૂત્રવડે સંગ્રહનય સત્તાએ એકત્વ પામીને ભજે છે, તે યોગી સ્વદ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ ભાવના અસ્તિ ધર્મ અને પરદ્રવ્યના ક્ષેત્રકાલ ભાવે નાસ્તિપણે ભજે તેવી અવસ્થામાં સર્વથા વર્તમાન છતાં મારા પરમાત્મ શુદ્ધ સ્વરૂપમાં શુદ્ધોપયોગે છે એમ હે ભવ્ય ! તું જાણ. સંગ્રહનય સત્તાએ પોતાનું અને સર્વ ભૂતોનું ચૈતન્ય એક સરખું છે તેથી આત્મતત્ત્વની અપેક્ષાએ સર્વ જીવોની સત્તા અને પોતાની સત્તાનું એકત્વ કરીને જે યોગી આત્માના ઉપ

યોગમાં સમભાવે પરિણમે છે, તે યોગીજ આત્મારૂપ પરમાત્મામાં છે એમ આત્મારૂપ પરમાત્મા જણાવે છે.

ઉપર્યુક્ત સ્વરૂપવર્ણનવડે આત્માનું સર્વ વ્યાપકત્વ અવબોધીને જે યોગી તદ્રીતિ આત્માનું તન્મયપણે ધ્યાન ધરે છે, તે જ્ઞાનનો હિત થાય છે. આત્માની સર્વવ્યાપકતા પરમાત્મારૂપે તન્મયતાને પરિણમવાથી આત્મા અને પરમાત્મત્વ તત્ત્વોનો જે કર્મનો ભેદ છે તે સ્વયમેવ વિખરી છે. આત્મથી ભિન્ન પરદ્રવ્યના પર્યાયો તે નાસ્તિપણે આત્મામાં સમાય છે અને આત્મદ્રવ્યના અસ્તિપર્યાયો તે પણ આત્મામાં સમાય છે. આ પ્રમાણે અન્વય પર્યાયો અને વ્યતિરેક પર્યાયોનું આત્મામાં અસ્તિત્વ નાસ્તિત્વ પર્યાય રૂપે અનુભવજ્ઞાન થતાં આત્મા પોતાના શુદ્ધધર્મમાં પરિણમન કરે છે. શ્રીમદ્ દેવચન્દ્રજી અસ્તિનાસ્તિ ધર્મ સંબંધી શ્રીમદ્ કુંથુનાથના સ્તવનમાં સમ્યગ્ આરોપ કરે છે. वस्तु अनन्त स्वभाव छे रे अनंत कथकतसु नाम, ग्राहक अवसर बोधथी रे, कहेवे अर्पित कामे रे कुंथु॥ छति परिणत गुणवर्तना रे, भासन भोग आनंद, समकाले प्रभु तुं वहे रे, रत्न त्रयण गुण वृंदो रे. कुं. निजभावे छो अस्तिता रे परनास्तित्व स्वभाव, अस्तिपणे ते नास्तिता रे, सीझते उभय स्वभाव रे कुंथु॥ अस्ति स्वभाव जे आपणो रे रुचि वैराग्य समेत, प्रभु सन्मुख वंदन करी रे मागीश आतम हेते रे ॥ कुंथु॥ अस्ति स्वभाव रुचि थई रे, ध्यातो अस्ति स्वभाव, देवचन्द्र पद ते लहे रे, परमानंद जमावो रे ॥ कुंथु ॥

ઇત્યાદિવડે આત્મામાં અસ્તિનાસ્તિ સ્વભાવ એક સમયમાં સાથે રહે છે એમ અવબોધવું, અસ્તિનાસ્તિ પર્યાયો છે તે સર્વ દ્રવ્યમાં ઉત્પત્તિ વ્યયધ્રુવમયી છે. આત્માદિક સર્વ દ્રવ્યના અસ્તિનાસ્તિ પર્યાયોમાં ઉત્પાદ વ્યય અને ધ્રુવતા સમયેસમયે વર્તી રહેછે. દ્રવ્યાર્થિકનયવડે સર્વ દ્રવ્યમાં ધ્રુવતા સમયે સમયે વ્યાપી રહે છે અને પર્યાયાર્થિક નયવડે અસ્તિનાસ્તિ પર્યાયોનો ઉત્પાદ અને વ્યય સમયે સમયે સર્વદ્રવ્યોમાં વ્યાપી રહ્યો છે. આ પ્રમાણે સર્વ દ્રવ્યો અને સર્વ દ્રવ્યોના ગુણપર્યાયોમાં દ્રવ્યાર્થિકનયે ધ્રુવતા અને પર્યાયાર્થિકનયે ઉત્પાદ વ્યયના સમયેસમયે વર્તની અવબોધીને હેય જ્ઞેય અને ઉપાદેયતાનો વિવેક કરીને આત્માના ગુણપર્યાયોમાં રમણતા કરી એજ મનને રૂચે છે, કારણકે આત્માના ગુણપર્યાયોનો સર્વથા સર્વદા આવિર્ભાવ તે સિદ્ધત્વ પર્યાય છે અર્થાત્ પરમાત્મપણું છે. આત્મદ્રવ્ય અને તેના ગુણપર્યાયોનો પૃથકત્વ વિચાર કરીને ધ્યાન કરવાથી પરભાવ પરિણતિનું જોર ટળે છે. શ્રુતજ્ઞાનના વિતર્કવડે ગુણપર્યાયોનું એક ચિંતવન કર્યા પશ્ચાત્ અન્ય ગુણપર્યાયનું ચિંતવન રૂપ ધ્યાન ધરવું અને

આત્મામાં મનને લયલીન કરવું. એકત્વ ધ્યાનમાં આત્માના ગુણો અને આત્મા તે એકરૂપજ છે. આત્માના પર્યાયો અને આત્મા તે એકજ છે. બન્ને અભિન્ન છે. ગુણો અને પર્યાયો તે આત્મા રૂપજ છે, આત્માથી તે અભિન્ન છે.

એમ એકત્વપણે આત્મધ્યાન ધરવાથી ઉન્મનીભાવ વા સમરસીભાવની ખુમારી પ્રગટે છે. ગુણસ્થાનક ક્રમારોહમાં એકત્વ ધ્યાન સંબંધી નીચે પ્રમાણે ઉલ્લેખ છે. निजात्म. द्रव्यमेकंवा पर्यायं मथवागुणं निश्चलं चिन्त्यते यत्र तदेकत्व विदुर्बुधाः। निजात्मद्रव्य मप्येकं पर्यायमथवा गुणम् द्रव्यशावध तदेव। परमात्म द्रव्यात यदे के वले पर्याये वा यथा एकत्र निश्चलं तत्र ध्यानमेव निजस्वपूर्वकं। तदेकत्वं द्रव्येक गुणं वा एक पर्यायं वा निश्चलचिन्तनं यत्र ध्यायते तदेकत्वमिति ॥ પોતાનો આત્મરૂપ એક દ્રવ્યપર્યાય વા એક ગુણનું નિશ્ચલ જે ધ્યાન તે પૃથક્ત્વ વિતર્ક સપ્રવિચાર ધ્યાન અવબોધવું આત્માના પર્યાયમાં શ્રુતજ્ઞાનના વિકલ્પપૂર્વક એક નિશ્ચલ ધ્યાન ધરવાથી આત્મા પોતાના પર્યાયોવડે આવિર્ભાવને પામે છે. આત્માના અનન્ત ગુણો અને અનન્ત પર્યાયો આત્માની સાથે અભેદપણે છે. એવું અભેદઅદ્વૈતધ્યાનમાં નિમગ્ન થવાથી કર્માવરણનો પડદો દૂર થાય છે અને આત્મા કેવલજ્ઞાનવડે લોકાલોક પ્રકાશી બને છે. આત્મા પોતાના સ્વરૂપમાં અભેદ પરિણામે પરિણમતાં પરમાત્મપદ પ્રાપ્ત થાય છે. શિવપદનો આત્મા ભૂપ બને છે, અને તે અનન્તાનન્દનો ભોક્તા બને છે. આત્માના ગુણપર્યાયોમાં અભેદપણે પરિણમીને આત્માનું ધ્યાન ધરતાં અનંત ભવનાં બાંધેલાં કર્મ એક અન્તર્મુહૂર્તમાં વિનાશ પામે છે આ રીતે આત્માનું શુદ્ધોપયોગ વડે એકત્વરૂપ ધ્યાન ધરતા અનન્ત કાલના અનન્ત તીર્થંકરો અને અનન્ત સિદ્ધોએ ધ્યાન કર્યું એમ સિદ્ધ કરે છે. પોતાનું શુદ્ધસ્વરૂપ ધ્યાવતાં કેઈ ધ્યાન બાકી રહેતું નથી. જે કર્મ કોઈ પણ ઉપાય વડે ક્ષીણ ન થાય તે કર્મ ખરેખર આત્માના શુદ્ધોપયોગ વડે ક્ષીણ થાય છે. આત્માનું શુદ્ધોપયોગે ધ્યાન ધર્યા વિના કોઈ કેવલજ્ઞાની વા સિદ્ધ થયો નથી અને થવાનો નથી અતએવ આત્માના શુદ્ધગુણ પર્યાયોનું નિશ્ચયપણે ધ્યાન ધરવું અને તેમાં એકત્વપણે પરિણમવું એજ મોક્ષની નિસરણી કહી છે. આત્માના શુદ્ધધર્મમાં તન્મયતા એકતા અને આત્મામાં નિઃસંગતાનું પરિણમન થવું એજ કરવા યોગ્ય છે અને તેજ એકતા તન્મયતા અને નિઃસંગતા વડે ચેતના આત્માને પરિણમાવવો એજ કર્ત્તવ્ય એકત્વતાનું ધ્યાન સિદ્ધ થતી કિંચિત્ કારણ કહ્યું આત્માના શુદ્ધધર્મમાં એકતા, તન્મયતા અને નિઃસંગતા પ્રગટ

થઇ એટલે બુદ્ધિ અર્થાત્ જ્ઞાનના સાગર રૂપ આત્મામાં અનંત કેવલ જ્ઞાનાદિ ગુણોનો ભંડાર પ્રકટે છે એમ બુદ્ધિસાગર કથે છે.

ॐ शान्तिः ३

श्री सद्गुरुनो शिष्यने उपदेश.

તું સર્વમાં સત્તાવડે નિજને નિહાળી ચાલજે,
ત્હારા વિષે તુજને ગમે જે સર્વમાં તે દેખજે;
તુજ દૃષ્ટિ આગળ જે રહ્યા પડદા સકળ દૂરે કરી,
આલમ વિષે તું પાડજે સુજ્યોતિ તમ દૂરે હરી— ૧

સહુ જીવનાં અશ્રુ લુહી વિશ્રામ સારો આપજે,
અભિમાન વૃત્તિ ત્યાગીને કાર્યો સજીવન કર સહુ;
તું સર્વનો સહુ તાહરૂં એ ભાવથી તન્મય બની,
તું ચાલ આગળ તેજમાં ત્યાં સર્વ દેખાશે ખરૂં— ૨

સ્યાદ્વાદદૃષ્ટિથી નિરખ તું સર્વ જગના ભાવને,
તું સર્વનય સાપેક્ષથી વિવેક કરજે વસ્તુનો;
સાપેક્ષ વાણી બોલીને એ સત્યને તું પૂજજે,
સિદ્ધાંતની શ્રદ્ધા ધરી સત્યજ હૃદયમાં ધારજે— ૩

દુનિયા, વિષયની મોઝીલી એમાં સુધારો કંઈ નહિ,
નિજ આત્મ સદ્ગુણ પામવામાં યત્ન કરવો હોંશથી;
સુધર્યો ખરે જે ધર્મમાં ગુલ્તાન થઇ મમતા ત્યજે,
એ વાત મનમાં લાવીને અન્તર્ સુધારો કર ખરો— ૪

નિજ આત્મમાં સંયમ કરી ત્યાં લીન થઇ શુભ દેખજે,
અનુભવ પ્રગટશે નવનવો મહાવીરમય તું ભાસશે;
એ ભાસમાં અમૃત ભર્યું તેથીજ જીવન સુધરશે,
બુદ્ધયબ્ધિ અન્તર્ યોગીઓ જે જે કરે તે સત્ય છે— ૫

महावीरने महावीर थइ आराधो.

મહાવીરને મહાવીર થૈ આરાધશો ના દીન થૈ,
મૂર્છા અને ભીતિ ત્યજી શૂરા બની જિનને ભજો;
ત્યાગો પ્રથમ કૃત્રિમ સહુપશ્ચાત્ આનન્દિત થશો,
વિશ્વાસ એવો લાવીને શ્રીવીરના પગલે વહો.–૧ ૧

મહાવીર પ્રભુમાં જે રહ્યું તે તે રહ્યું પોતા વિષે,
ઉત્સાહથી ધ્યાનજ ધરી મહાવીર દેખો દીલમાં;
મહાવીરનો અનુભવ લહી વ્યાપક બનો જ્ઞાને સદા,
ભૂલી જગતના સ્વપ્નને જાગી જૂઓ મહાવીરને–૨ ૨

સત્તા થકી સહુ જીવમાં મહાવીરતા વિલસી રહી,
મહાવીર સત્તા ધ્યાનથી વ્યક્તિ નીપજશે નિર્મલી;
ભૂલો નહિ ભ્રમણા વિષે બાળો પ્રગટતી વાસના,
આશા ધરો ના કોઈની મહાવીર નિજને દેખશો. ૩

જ્યાં હર્ષને શોકજ નથી ત્યાં ત્યાં પ્રભુમહાવીર છે,
જ્યાં રાગને દ્વેષજ રહે ત્યાં ત્યાં પ્રભુ ઢંકાય છે;
બહુ કર્મ ધુલી ટાળતાં જ્યોતિ પ્રગટતી આત્મની,
એ આત્મની જ્યોતિવિષે મહાવીર આપો આપ છે. ૪

નિજ ઇશતાને ભૂલીને પુદ્‌ગલવિષે રાચો નહીં,
પુદ્‌ગલતણા આકારમાં મૂર્છા ધરો ના ભ્રાન્તિથી,
છેદાય ના ભેદાય ના એ આત્મવ્યક્તિ માહરી,
એ ધ્યાનથી મહાવીરતા દીલમાં પ્રગટશે સત્ય હા. ૫

મહાવીરના સેવક બનો મહાવીરમય પોતે બનો,
સાપેક્ષનયની વાણીને દીલમાં ધરો જાગ્રત્ થઈ;
નિજ સાફ કરીને દીલડું પધરાવવા મહાવીરને,
બુદ્ધ્યબ્ધિ અન્તરમાં જુઓ શ્રી વીરને પ્રેમે નમો. ૬

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૧.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૨.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૩.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૪.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૫.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૬

एक श्रावकना हृदयनी स्फुरणा.

યાઓ દૂર હવે વિઘ્નો સૌ કર્મે જે કર્યાંરે,
છૂટો બંધન સઘળાં માયાના પાશે ભર્યાંરે;
શક્તિ આવો પરિષહ સહેવા, ઇચ્છા-પ્રગટો શિવપદ લેવા,
નાશો મૂર્છા સઘળી નિર્ભયના હૃદયે ઠર્યાંરે.—યાઓ. ૧
સકલવાસના દૂરે નાસો, અન્તરમાં સ્થિરતા ગુણ વાસો,
નિશ્ચય અનુભવ વાસો, દિલમાં ભાવો એ ધર્યાં રે—યાઓ. ૨

अमारा मित्रनी यादी.

ઉભરા અમારા દીલના જોયા અને જાણ્યા ઘણા,
મુજ દીલ સરવર ઝીલતાં રાખી નહીં જરીએ મણા;
દિલ ખોલીને વાતો કરી આનન્દરસ તરબોળ થઇ,
એ યાદ આવે ચિત્તમાં વિશ્રામ વેળા ક્યાં ગઇ. ૧
જોડી વિના ગમતું નથી જોડી વિસામો છે ખરો
અનુરૂપ સર્વે વાતમાં એ જોડીથી દુઃખડાં તર્યો;
જીવાય છે જોડી થકી એવું હૃદયમાં થૈ રહ્યું,
બુદ્ધયબ્ધિ જોડે જીવવું આનન્દ રસિયાએ લહ્યું. ૨
અનુકૂળ સદ્ગુણ ઓઘથી મળના વિચારો આવતાં,
જોડી ચહું હું બાહ્યની અન્તર્ પ્રભુ ગુણ ગાવતાં;
એ જોડ પૂરી થાય એવી બાહ્યને અન્તર્ થકી,
બુદ્ધયબ્ધિ અન્તર્ ભાવના જોડી ખરી મળવા વકી. ૩
સરખા મળે સરખા થકી એ જોડમાં આનન્દ છે,
સરખાપણું મળતું નહી એ જોડમાં દુઃખ ફન્દ છે;
સરખાપણું સદ્ગુણ વિષે એ જોડ સાકર શેલડી,
બુદ્ધિસાગર જોડી એ મળો નિશ્ચય ગુણોની વેલડી. ૪

प्रभुनुं गान.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]   ૧

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]   ૨

[illegible] ગુજ [illegible] ગુજ [illegible],
[illegible] તુ [illegible] તુ [illegible],
[illegible] નહી [illegible],
[illegible].   ૩

[illegible] પ્રભુનુ [illegible],
એ જીવનનુ વર્ણન કરે પણ [illegible],
અનુભવ પ્રતીતિ [illegible],
[illegible] અનુભવજ્ઞાનની [illegible] નિશ્ચય થયો.   ૪

મનવાણીથી વર્ણન કરે પણ પૂર્ણ નુ કહેવાય ના,
ખાણી ફરિ કોરનુ પ્રભુને પૂર્ણ ખ્યાલે થાય ના,
સાક્ષાત પ્રત્યય ત્યાં થયા ને કેવલિ કહેવાય ના,
બુદ્ધયવિધ મહિમા આજ્ઞા ગુણના હરિ ઠર થાવના.   ૫

मित्रचाह.

મિત્રો મળ્યા સાચા ત્યહને જે દીલનુ સર્વસ્વ દે,
સાથે રહે દિલથી સદા સુખ દુ:ખમાં ભાગી બને,
સાથે અમારી વાટમાં જ્ઞાનનીંધ્યા પ્રેમીઠા,
એ દીલ દેને દિલને આનન્દ આપે વાતમાં.   ૧

સુવર્ણ પેઠે સંગથી અસંગરંગે શોભતો,
જીવ જાન અન્તર્ જાણી આચારે સમો સહુ કૃત્યમાં;
જેવું અમારૂં રૂપ તેવો તે બને સદ્કાજમાં,
તન છાય મન વિશ્રામ વ્હાલો મિત્ર એ સ્વર્ગજ સમો. ૨

કાર્યો કરે નિષ્કામબુદ્ધિથી રહી સાથે સદા,
સાથે ફરે ધ્યાનજ ધરે સાથે અનુભવ યોગમાં;
મ્હારૂં અને ત્હારૂં તજી પ્રારબ્ધ વેદે સાક્ષી થૈ,
એવો હૃદયનો મિત્ર તેનો હું અને તે મુજ અહો. ૩

જે ચિત્તમાં તે વાણીમાં તે દેહમાં આચારમાં,
એવો મળ્યાથી મિત્ર નિત્યજ દિલમાં ઉત્સવ થતો;
દુઃખો સહે કોટી ગમેને મિત્રનું ઇષ્ટજ કરે,
વિશ્વાસ ઘાતજ ના કરે મરણાંત દુઃખો આવતાં. ૪

સન્માન પરવા ના ધરે ઉત્સાહ આપે કાર્યમાં,
ગંભીર સાગરથી ઘણો દિલમાં ક્ષમા પૃથ્વી સમી;
અનુરૂપ મિત્રજ એહવો સાથી મળો જોડી બનો,
બુદ્ધયબ્ધિ વ્હાલા મિત્રની સાથે રહી શિવને લહું. ૫

પ્રેમીને સૂચના.

તું ચાલજે ઉપયોગથી સંભાળજે સાથીજનો,
જિન દેવની ભક્તિ કરી આગમ પ્રમાણે ચાલજે;
જે જે સમે જે ક્ષેત્રમાં કરણીય તે કરજે ભલું,
નિજ આત્મસત્તા ધ્યાઇને પરમાત્મતા પ્રગટાવજે. ૧

અનુભવ ઘણા થાશે અને સ્થિરતા પ્રગટશે આત્મમાં,
આશીર્વચન તે વૃદ્ધ સદ્ગુરૂના ફળો આશીષ એ;
નિશદિન ઉપયોગી બની વ્યવહાર નિશ્ચય સેવશો,
ગુરૂવાસ ઇચ્છા રાખીને આજ્ઞા હૃદયમાં ધારજે. ૨

નિજ વૃત્તિના અનુસારથી યાત્રા કરી કર્મો હરી,
રત્નત્રયીને સાધવા ઉદ્યમ સદા કરતા રહો;
મેળાપ થાશો સન્તનો આત્માર્થતા વાધો ઘણી,
બુદ્ધયબ્ધિ આશીર્વાદ એ ફળશો સદાની ભક્તિથી. ૩

अमारा ग्रन्थो.

અમારાં પુસ્તકો પહાડો, નદીઓ બાગ પંખીઓ;
પશુઓ વહ્નિઓ ઝાડો, અમારાં પુસ્તકો ઝરણાં. ૧
અમારાં પુસ્તકો શિષ્યો, યુવાનો વૃદ્ધ માનવીઓ;
તળાવો ક્ષેત્ર ગુફાઓ, પ્રકાશી તારકો રાત્રી. ૨
અમારો ગ્રન્થ છે ગોષ્ઠી, અમારા મિત્ર છે ગ્રન્થો;
અમારાં પુસ્તકો વાદળ, અમારાં પુસ્તકો શ્રમણો. ૩
અમારાં પુસ્તકો સન્તો, અમારાં પુસ્તકો બાગો;
અમારો ગ્રન્થ છે સંગત, નવું જૂનું બને તે તે. ૪
અમારા સાધુઓ ગ્રન્થો, અમારા ગ્રન્થ છે ભક્તો,
અમારો ગ્રન્થ છે વક્તા, અમારો ગ્રન્થ છે દિલડું. ૫
અમારો ગ્રન્થ છે કુદરત, અનુભવ જે મળે તે તે;
અમારો ગ્રન્થ, જે પોતે, સુખો દુઃખો પડે જે જે. ૬
અમારો ગ્રન્થ ઇન્દ્રિયો, વિવેકજ છે અમારો ગ્રન્થ,
અમારો ગ્રન્થ ચેતન છે, રહ્યો એ ગ્રન્થ અન્તરમાં ૭
પ્રભુના ગ્રન્થના ગ્રન્થો, અમારા ગ્રન્થએ સર્વે;
પ્રભુ મહાવીરના બોધો, અમારા ગ્રન્થ પુસ્તક એ ૮
અમારો ગ્રન્થ છે જીવનો, અમારી સાથ રહેવાનો.
બુદ્ધયબ્ધિ જ્ઞાનિના ગ્રન્થો, વિલોકે જ્ઞાનીઓ જનમ ૯

सन्ध्या.

આ લાલીમા પ્હો ફાટતાં ફેલાય છે ઝટિતિ અહા,
એ અસ્ત અભ્યુદયતણા વચ્ચે રહે ચપલા હહા;
જેનો ઉદય થાતો અરે તેના પ્રથમ એ લાલીમા,
દર્શાવતી ચંચળ ઉદય અભિમાન અન્તર્ તાણુ મા. ૧
જેવી જબુકી વિજળી ક્ષણુવારમાં વિણુશી જતી,
તેવી જગતની વસ્તુઓ નિત્યજ કદા રહેતી નથી;
પ્રીતિ યથા દુર્જન તણી ક્ષણુવારમાં પલટાય છે,
તેવો ઉદય મુજ પાછળે એ ભાનુનો પણુ થાય છે. ૨
જે સ્વાર્થના સંબંધ તેમાં રાગ જેવો થાય છે,
એ રાગની બહુલાલીમામાં વન્હિ ગર્ભ જણાય છે;
જ્યાં ક્ષણિક ઉદયો થાય છે ત્યાં લાલીમા પહેલી રહે,
કુટલાતણી પ્રીતિ પ્રથમ જેવી પુરૂષથી થાય છે. ૩
એ ક્ષણિકસ્થાયીરાગમાં નશ્વરપણું દેખાય છે,
દેતી મઝાનો બોધ એવો દિન પ્રતિદિન જાગતાં;
તો પણુ અરે મોહીજનો એ વાત દિલ નહિ લાવતા,
એ ઉદય તેમજ અસ્તના મધ્યે રહે દુનિયાવિષે. ૪
યોગી મહન્તો તત્સમે પ્રભુ ધ્યાનમાં રમતા દિસે,
એ અસ્ત અભ્યુદયતણા મધ્યે રહે આ જગવિષે;
એ લાલીમાના વાવટા લેઇ ઉદય ફરતો રહે,
એ લાલીમા સદેશદો ભાનુતણો જ્ઞાની કહે. ૫
કુંકુમના એ છાંટણાં ભાનુ ઉદય પહેલાં થતાં,
જ્યાં જ્યાં ઉદય ત્યાં લક્ષણો એવાં પ્રથમથી નિપજતાં;
ભવના ઉદયને અસ્તની સન્ધ્યા અહો સમતા ખરી,
એ આત્મ ભાનુ ઉદયની પૂર્વે રહી નિશ્ચય ધરી. ૬
સંધ્યા શિખામણુ આપતી ઉદયાસ્તની સંધી ગ્રહી,
સમજી અહા જે ચાલતા તે પામતા શિવપુર વહી;
સમતાતણી સન્ધ્યા ભલી દેખી મઝાની એ ખરી,
બુદ્ધયબ્ધિ ભાનુ ઉગવા લાગ્યો ખરો જગજય કરી. ૭

ॐ ફુલ. ॐ

કેવું મઝાનું ફુલ છે આનન્દદાયક ફુલ છે,
આ ફુલ હસતું ભાવમાં સુખ ચેનમાં મશગુલ છે;
આ ચન્દ્રની રૂપેરી વૃતિ જીતતું મકલાય છે,
ભાનુતણી સોનેરી કાન્તિ જીતતું હરખાય છે. ૧

આનન્દની મસ્તી કરે આનન્દ અંગો અંગમાં,
હસીને હસાવે સર્વને આનન્દના ઉછરંગમાં;
આ ભાલુડું આ વ્હાલડું આકર્ષતું નિજ પાસમાં,
ભુલાવતું જગ ભાનને બોલાવતું નિજ વાસમાં. ૨

ચિન્તા હઠાવે ચિત્તની સહુને રમાડે ગેલમાં,
જે જે રમાડે તેહને તેતે પડે છે સહેલમાં;
એ સ્હેલના શુભ તાનમાં લાગે સમાધિ નવનવી,
આનન્દ રેલછેલને શું વર્ણવે જગનો કવિ. ૩

આ ફુલની કળિયો સહુ વિચિત્ર રંગે ભાસતી,
આ ફુલની શુભગંધ જગમાં સર્વ દેશે વાસતી;
એ ભાસમાં ઠરના સહુ આનન્દથી સૌને ભરે,
સુગંધથી જગ વાસતું કર્તવ્ય એ સહેજે કરે. ૪

કરમાય ના શરમાય ના ગભરાય ના ખચકાય ના,
પસ્તાય ના દુઃખાય ના મુંઝાય ના ભીંચાય ના;
આ ફુલમાં દુનિયા રહી એ ઐક્ય કરતું સર્વનું,
એ દુઃખ ટાળે સેવતાં હા મૂળ છેદે ગર્વનું. ૫

આ ફુલની ક્રીડા ભલી વ્રીડા જરા રહેતી નથી,
આ ફુલ રસભોગી ભ્રમર અન્તરતણી વાતજ કથી;
ગુંજારવો મધુરા કરી આનન્દમાં ભમરો રહે,
બુદ્ધયબ્ધિ અન્તર્ ફુલના આનન્દને જ્ઞાની લહે. ૬

મિટે નહીં ભ્રાન્ત કદિ વિશ્વાસ દૈ જે રહે,
બુદ્ધિસાગર સજ્જન કોટીમાં વિશ્વાસપદ પોતે તરે. —૭

फजूनरनो हिंसकने उपदेश.

મોંઘો અને અમૂલ્ય જેવો જન્મ પામીને અરે,
હિંસા કરીને પંખીની પાપે અરે પેટજ ભરે;
એ પ્રાણીઓની પેટમાં ઘોર જ કરે છે કારણી,
એ પ્રાણીઓના પાપથી દુઃખી થશે અધમાધમી. —૧.

જેવો અરે તવ પ્રાણ છે તેવો અવરનો પ્રાણ છે,
જેવું તને દુઃખભાન છે તેવું અવર દુઃખ ભાન છે;
પોતી અરે તુજ જીંદગી કાની કરે છે કેમરે,
હિંસા તણા એ કર્મથી સુખી થઈશ ના એમરે. —૨

જેને અમારી જાન વ્હાલી એ સહેલા ના મરે,
હિંસા કરે ના ત્રસનની દિલમાં દયાઝરણાં ઝરે;
પશુઓ અને પંખી વિષે જો રહેમ દૃષ્ટિ છે ખરી,
ધિક્કાર ત્હારા જીવને રહેમજ વિના જીવે જરી. —૩

હા ધન્ય છે તુજ જાતને નિત્યજ દયામય થઈ રહે,
માનવ થઈ પાપજ કરે તો મુક્તિ ક્યાંથી તું લહે;
અવતાર મળીયો જે તને તેની અરે કિમ્મત નથી,
સૌંદર્યને તેના સમો ધર્મજ નથી વાતો કથી. —૪

ધર્મજ્વરો અહિંસા અહો સૌ ધર્મમાં શિરતાજ છે,
એ ધર્મનું સહુ સાર છે સુખનું ખરૂં સામ્રાજ્ય છે,
ઉપદેશ દઉં કજનર થઈ દિલમાં દયા પ્રગટાવજો.
બુદ્ધ્યબ્ધિ સાચું જાણીને એને હૃદયમાં લાવજો. —૫

चंदनवृक्ष.

[illegible] નહીં ઉત્તમ અરે તુજ જાત છે,
[illegible] વિના ઉપદેશ દે કંઇ ઘણા અવદાન છે;
[illegible] વિકાર છે [illegible]રખાય છે એ ઝેરીલા,
[illegible] એ [illegible]થી મનથી રહે એ વેરીલા. ૧

[illegible] નેને આંહા સુવાસ છે,
[illegible] સુવાસથી વાસિત થૈ શુભ વાસ દે;
[illegible] નથવાયકી અગ્નિ થતી,
સુગંધ [illegible] એ [illegible] હૃદયમાં જે છતી. ૨

[illegible] તાપજ હરે પલવારમાં,
ઉપ[illegible] [illegible]નિયાની [illegible]પર [illegible] નહિં અવતારમાં;
[illegible] પરવા નથી સન્માનની,
નિજ [illegible] વિના સુગંધ આપે દાનની. ૩

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૪

[illegible]

ચાહ.

ચકોરીને ચેન ના મિંઝાય ના કેમે કરી,
વાર્યા કદી વારી નહીં પીતું સુણે ના કોઈ જરી;
નિંદ્રા કે આરામથી ને જીવની સ્વતો મની.
એ પ્રેમને મૂકે નહીં એ પ્રેમરૂપ થઈ રહી. ૧
એ સમજની નિજ તેજની એ તેજમાં આકર્ષના,
એ તેજમાં બ્રહ્મનો ગમે એવો મજાના ધર્મના;
એ તેજમાં જીવન ઘણું એ તેજમાં પરમાત્મતા,
એ તેજ જેનું તેજને એ તેજમાં આનન્દતા. ૨
દુનિયા સહુ વારી જતી એ તેજપર નિજ પ્રાણને,
એ તેજમાં ગીરાથ કે અર્પે અનુપમ બાનને,
એ તેજને પરખી કરે નિજ ધ્યેયમાં તલ્લીન થઈ,
એવિ હૃદયસાગરવિષે પરમાત્મને ગુણગીન ધૈ. ૩
ચકોરની એ ચંદ્રને બાનુથકી અધિકી બતી,
ચગરાવની એ દરપને પીઈ જતી પ્રેમે મતી;
નમ બારને ઝટ ટાળતી બધ આગની મસ્ત જ બની,
રસમાં ઘણું તરબોળતી ના બોલતી એ ગણગણી. ૪
એ અવશ્ય કરતી દરપને મસ્તાની લજ્જત ના ધરે,
પિયુ પિયુ કરી દેદે પરે પિયુથી ખરૂં ઐક્યજ કરે;
એ ઐક્યમાં આનન્દની સીમા નથી એ તત્ત્વની,
તેથી અરે નિજ હૃદય સ્વામીવણ અવર ના આણતી. ૫
એ ધ્યેયને ભૂલે નહીં વિયોગ સહેની ના અરે,
એ ધ્યેયરૂપ થૈ જઈ પરમાર્થ લે સાચો ખરે;
મોટી પ્રભુના પામતી એ ટેકથી લાગ્યું ખરૂં,
બુદ્ધ્યબ્ધિ અન્તર્દૃષ્ટિના સ્વામી પ્રભુને ઝટ વરૂં. ૬

रात्रि.

કાળુ ઘણું તવતોર છે ઘમઘોર છે બહુ જોર છે,
ધૂકો નિહાળે આંખથી એ ભાવ ખૂબી ઓર છે;
વિશ્રામથી સૂવે ઘણા જીવો રહી તુજ આશરે,
ઘનઘોર નિદ્રા લેઇને જાગી પ્રયત્નો તે કરે. ૧

તુજ પેટમાં ઉત્પત્તિને મરવો રહ્યાં છે સર્વનાં,
બીહામણી મહા કાલિકા શસ્ત્રો ધરે છે ગર્વનાં;
વ્યાપે જગત્માં વેગથી આંખો છતાં દેખાય ના,
ગુરૂગમ વિના શાસ્ત્રો ભણે જેમજ ખરૂં પરખાય ના. ૨

ઉશ્કેરતી તું ચોરને દુષ્ટો હરાયાં ઢોરને,
રજતમતણી વૃત્તિ ધરી ઓઢે જીવોની ઘોરને;
બક શાન્તિને ફેલાવતી રેલાવતી અંધેરને,
છછેડતી રંજેડતી કરતી રહે તું કેરને. ૩

કાળી રહીને બાહ્યને અન્તર્ થકી કાળાં કરે,
તું અંધ કરતી દેખતાં વામીજનો પૂજા કરે;
તું તેજની પહેલાં રહીને તેજની ઇર્ષ્યાં કરે,
એ તેજ પ્રગટે ભાગતીને નાસતી છાની ફરે. ૪

ખાડા ઘણા ને ટેકરા જડ ઝાંખરાં અથડાય છે,
મારે ઘણાં ફાંફાં જનો કૂટાય છે પીટાય છે:
કિમ્મત કરાવે તેજની આપી અનુભવ દુઃખનો,
જે તેજ પામ્યા તે જનો પન્થજ ગ્રહે છે સુખનો. ૫

ઘમઘોર તારા જોરમાં યોગીજનો જાગે ખરે,
એ યોગીઓના દિલમાં પેસે નહીં કેમે અરે,
તુજ સંગથી એ યોગીઓના યોગનો ઉત્સવ થતો,
દિવસ ખરો તારા છતે આનન્દ ઉભરાઇ જતો. ૬

એ તેજ અન્તર્ આગળે ચાલે નહીં હારૂં જરા,
એ વાત જ્ઞાની જાણતા એ ભેદ પામ્યા છે ખરા;

લાગે સરીખા બાહ્યથી તમ ભારથી સર્વે અરે,
બુદ્ધયબ્ધિ અન્તર્ યોગીઓ તમ તેજ ભેદજ લે ખરે. ૭

હંસની અન્યોક્તિમાં ઉપદેશ.

સાથે રહ્યો સાથે વધ્યો વાતો કરી સાથે રહી,
વ્હાલો ઘણો દિલનો થયો પ્રીતિ ખરી મેં નિર્વહી;
દિલ લેઇને દિલ આપીયું ને ઐક્ય બન્નેનું થયું.
તેં નીચનો સંગત કર્યો જો હૃદ્ય ત્હારૂં ક્યાં ગયું. ૧
વિશ્વાસનો ઘાતક બન્યો એ કાકની સંગે અરે,
ઉત્તમ જનો પણ નીચની સંગે લઘુતાને વરે;
ઉજ્વલ અરે તું જાત છે પણ સંગથી કાળો થયો,
આંબો અહો એ નીંબની કલમે કટુકજ થઈ રહ્યો. ૨
જે સૂક્ષ્મમાં અસરો થતી તે સ્થૂલમાં દેખાય છે,
મનમાં વિચારો જે ફરે તે દેહમાં પરખાય છે;
જે જે કર્યું સંગે રહી વિપરીત તે જાણે હવે,
દૃષ્ટિ ફર્યાથી સદ્ગુણોને દોષ રૂપે જગ લવે. ૩
નિજ દૃષ્ટિ તેવી સૃષ્ટિ પણ બદલાય એવું લાગતું,
સંયોગ પામી ચિત્તડું તેવું બનીને જાગતું;
તારા વચનના ઘાવ મારા દીલમાં પડતા રહ્યા,
બદલાય ના નિજ ધર્મને જાણે અરે જે દુઃખ લહ્યા. ૪
પરિપકવ બુદ્ધિ વણ અરે બદલાય મન સંગત લહી,
એ સંગતિનો દોષ શો? નિજ વૃત્તિ સ્થાને ના રહી;
તું જોઈ લે નિજ દીલમાં સાચું વિચારે ભાસશે,
તું આવ પાસે સંગથી રંગજ હૃદયમાં વાસશે. ૫
ચારો ચરે તું મોતીનો આહાર એ ત્હારો ખરો,
એ વાત મનમાં લાવીને કાકોથકી પાછા ફરો;
નિજ ભૂલથી પસ્તાઇને શુદ્ધ જ બનો ઉત્તમ બની,
બુદ્ધયબ્ધિ અન્તરમાં કથી એ મિત્ર પ્યારા હંસની. ૬

मित्रनो मित्र प्रति आलाप.

શું સ્નેહ તે આવો હશે કે ઔષધ આપ્યા જાય,
શું પ્રેમ ત્યાં પરખંદના એ તો હશે આપણું નહીં,
ગાનો કરે ના હીણથી માને ફરી એ પ્રેમ શો. ?
વિયોગ પડે પાછો હઠે એ પ્રેમમાંહિ નેમ શો ? ૧
લાગ્યો નથી જે પ્રેમપર એ પ્રેમની કિંમત કશી,
સ્વાર્થે જનો પ્રેમી બને તે અંતમાં જાતા ખશી;
એ પ્રેમના માર્ગ વિષે રસ્તો ઘણાં લાગીને રહ્યાં,
જે મરણ લગ મેં ભુલીયો રસ્તો અહો લેહું લગ્યાં. ૨
જો સ્નેહ સાચો હોય તો ભેગમ રહે ના ચિત્તમાં,
જો સ્નેહ સાચો હોય તો મમતા રહે ના ચિત્તમાં,
જો સ્નેહ સાચો હોય તો જુદા પડે ના દેહથી,
મરણાંત કષ્ટો પુષ્પની પેઠે ગણાતાં નેહથી. ૩
તે વાણીમાં આવે નહીં હિતાકારમાં ક્ષણ ક્ષણ થતો,
જન પ્રેમ દીપકમાં પડી શલભ બની ઉડી જતો,
જે જડવિષે પ્રીતિ ધરે તે પ્રેમ સમજે ના કશો,
એ ભોગીના ભાગ્યે નથી એ પ્રેમ જ્ઞાનીમાં વસ્યો. ૪
દૂરે થતાં જુદા થતાં સ્નેહી વિના તો ના ગમે,
એ ભાન પ્રગટ્યો ચિત્તમા તો એકતો શાથી ભમે,
તુજ પ્રેમ જગ વ્યાપક બન્યો તો ભેદના ભડકા નહીં,
જ્યાં ભેદ ભડકા જાગતા કૃત્રિમ પ્રીતિ ત્યાં રહી. ૫
એ રૂપનો પ્રેમજ નથી એ શોખનો પ્રેમજ નથી,
જે પ્રેમમાં નિર્દોષતા તે પ્રેમની વાતો કથી,
એ ભેદ નિયમમા નથી એ વાતમા ના જાતમા,
બુદ્ધ્યબ્ધિ અન્તર મિત્રને કથીયુ ખરે પરમાત્મમાં. ૬

स्वगत.

કાંટા પેઠે વ્યથિત કરતો તાપથી ખૂબ બાળે,
સર્પો પેઠે અતિશય ડસે ઝેરથી દીલ ખાળે;
છેદે અંગો પટકી નભમાં અગ્નિમાં શીઘ્ર પાડે,
રે રે પાપી અતિશય દયા આવતી તુર્ત આડે. ૧
સર્પો ડંખે વિષ નહિ ચડે હાથ એ મંત્ર આવ્યો,
સિંહો સાથે પ્રતિદિન રહું ના ડરું હું ડગાવ્યો;
ભૂતો સાથે પરિચય થતાં ધૂણતો ના ધુણાવ્યો,
થાતી એવી હૃદય ધ્વનિયો ભાવ અંતર્ છવાયો. ૧
ભાલો સારો પ્રગટ થઇને દીલને વિંધતો એ,
દુષ્ટો ભૂંડા હૃદય લઇને દીલને વિંધતા એ;
યોદ્ધો સારો અભિમુખ રહી શસ્ત્રનો ઘાવ મારે,
પોતાનો થઈ હૃદય હણતો તે મળો ના જ ક્યારે. ૧

शिक्षा.

રાગ—ગોડી.

નથી તેહ નિજમાં માનો રે હંસ ! વિચારો સ્વરૂપ—નથી૦
ઉંચા ટાંગ કરી સુવે રે, ટીંટોડી થઇ ભ્રાન્ત;
કરી કલ્પના હંસા પ્યારા, કેમ બનો છો અશાન્ત—નથી૦ ૧
જડમાં ભ્રમની કલ્પના રે, તે છે દુઃખ દાતાર;
દુઃખ હેતુ જે માનીયા રે, જોતાં ખરા ના ધાર—નથી૦ ૨
કાળાની કરી કલ્પના રે, દુઃખ લહો સ્વયમેવ;
પરપરિણતિ છોડ દુઃખ નાસે, પરપરિણતિ દુઃખ ટેવ—નથી૦ ૩
આરોપિતજડધર્મથી રે, ભૂલો નિજનું ભાન;
નિર્મલ સ્ફટિક સમો છે નિશ્ચય, દીલધરો એ સાન—નથી૦ ૪

રૂપ જૂવો નિજનું ખરૂં રે, છંટો મનની ભ્રાન્તિ;
બુદ્ધિસાગર સહજ સ્વભાવે, રમતાં નિત્ય જ શાન્તિ—નથી० ૫

आमन्त्रण.

આવજો આવજો આવજો રે જગસેવક સન્તો આવજો
લાવજો લાવજો લાવજો રે નિજ મિત્રોને સાથે લાવજો;
દુનિયા કુટુંબ ગણી દુનિયા ઉદ્ધારવા,
દીલમાં દયા વહેવરાવજો રે—જગસેવક. ૧
અશ્રુઓ લ્હુવાને પાપોને ધોવા,
સેવા એ ધર્મ ધરાવજો રે—જગસેવક. ૨
ઉચ્ચને નીચનો ભેદ વિસારી,
સૌના ભલામાંહિ ધાવજો રે—જગસેવક. ૩
ભક્તિના ભાણાંથી સૌને જમાડી,
સંતોષવૃત્તિ કરાવજો રે—જગસેવક. ૪
સમાન ભાવની ગંગાનદીમાં.
બુદ્ધિસાગર સૌ ન્હાવજો રે—જગસેવક. ૫

हंसनी काकना सम्बन्ध प्रति अन्योक्ति.

સંબંધ માટે જે કહ્યું તેનો ઉત્તર તુજને કહું,
સંબંધના હેતુ વિના સંબંધ ના એવું ચહું;
તું કૃષ્ણ ને હું શ્વેત હું એ ભેદ કુદરતથી થયો,
એ કૃષ્ણ તેમજ શ્વેતતામાં ભેદ હેતુથી રહ્યાં. ૧
તુજ ચાલ ને મુજ ચાલમાં જે ફેર છે તે ના ટળે,
જ્યાં ચાલમાંહિ ફેર છે ત્યાં મેળ સાચો ક્યાં મળે;
તુજ વાણીમાં મુજ વાણીમાં ફેર જ જણાતો બોલતાં,
જ્યાં બોલમાંહિ ફેર છે ત્યાં મેળ નહિ છે તોલતાં. ૨

તુજને ગમે આહાર જે મુજને ગમે ના તે અરે,
કુદ્રતથકી આહારનો જ્યાં ભેદ મેળ જ શું સરે;
મારા વિચારો ઓર છે તારા વિચારો ઓર છે,
દિલ તોર મારો ઓર છે ન્યારો ઘણો તુજ તોર છે. ૩

તું ચિત્તમાં શઠતા ધરે વિશ્વાસનો ઘાતજ કરે,
ફરતો ફરે ડરતો ફરે જોતો ફરે પેટજ ભરે;
તું પ્રેમમાં સમજે નહીં ને સ્વચ્છ વારિ ઓટતો,
પર પંખીના બાળો હણીને પ્રાણ તેના છોડતો. ૪

ચાંદાં નિહાળે અન્યનાં ચાંદાંવિષે રાચી રહે,
અન્તર્ અરે આકાશને પાતાળનું તું એ વહે;
તુજ જીવની ન્યારી ગતિ મુજ જીવની ન્યારી ગતિ,
તુજ વાસના મુજ વાસનાની જન્મથી ન્યારી મતિ. ૫

આહાર આચારો વિચારો તુલ્ય ત્યાં પ્રીતિ થતી,
જ્યાં પ્રેમથી દિલડું મળે ત્યાં મેળ છે નિશ્ચય મતિ;
કુદ્રતથકી જ્યાં મેળ છે એ મેળમાં આનન્દ છે,
એ મેળ ટાળ્યો ના ટળે એ મેળમાં નહિ ફન્દ છે. ૬

સંબંધના એ હેતુને અવબોધશો સમજી ખરૂં,
જ્યાં મેળની ના યોગ્યતા ત્યાં મેળને હું ના ધરૂં;
સંસ્કાર સારા પામીને અવતારથી મુજ સમ બને,
બુદ્ધ્યબ્ધિ અન્તર્ બાહ્યમાં એ મેળથી રહેતો કને. ૭

વ્હાલાં પુસ્તકો.

વ્હાલાં અમારાં પુસ્તકો મિષ્ટાન્નથી મીઠાં ઘણાં,
મિત્રો હૃદયનાં તે ભલાં શુભ બાગ છે સોહામણા;
વ્હાલાં અમારાં પુસ્તકો શુભ તત્ત્વ મંદિર શોભનાં,
રવિચંદ્ર જ્યોતિને અરે શુભ જ્યોતિથી એ ઓપતા. ૧

સેવ્યાથકી સુખ આપતાં દેખાડતાં સાચું સદા,
પરવા ધરે ના કોઇની એકાગ્રતા કરતાં મુદા;
દર્શાવતાં શિવમાર્ગને પરમાર્થનાં ઝરણાં ઝરે,
આદર્શ પેઠે રૂપને દર્શાવતાં સેવા ધરે. ૨

અનુભવ મજાનો આપતાં શિક્ષા કદી દેતાં નહીં,
મન માનતાં રસથી ભર્યાં નિસ્સંગતા સાચી રહી;
સાથી બને દુઃખમાં સદા ચિન્તા હરે સહુ ઉપજી,
આનંદ લ્હાણાં આપતાં શુભ વાત એથી નીપજી. ૩

મહુલી અમારી વ્હાલડી ખાણું ખરૂં છે સત્યનું,
મેવો ભલા અમૃતતણા શુભ બીજ છે નિજ કૃત્યનું;
ઉંચાં ઘણાં આકાશથી સર્વે સમાવે અંગમાં,
ભાન જ કરાવે સત્યનું આનન્દના શુભ રંગમાં. ૪

જંગલ વિષે મંગલ કરે આધિ ઉપાધિ સહુ હરે,
સૌ વસ્તુના નકશા ધરે ને દીલથી વાતો કરે;
શુભ દીવ્ય રસની શેલડી અમૃત ફળોનો ટોપલો,
ઉઘાડતાં શુભવાસ દે બળ આપતાં રસ દે ભલો. ૫

એ દીવ્ય ગંગા તીર્થ છે અન્તરતણાં માબાપ છે,
સાચી દવા એ પુસ્તકો જિન વાણીની શુભ છાપ છે;
ગમતું નથી તેના વિના આશ્રય અમારો ને ખરો.
શુષ્ક વિષે પણ પુસ્તકો લેઇ જશું મીઠો ઝરો. ૬

વાતો કરે એકાંતમાં આનન્દમાં મન રાખતા,
પુષ્ટિ મઝાની આપતાં એ વાંચતાં શુભ ભાખતાં,
હું માગું છું શુભ એટલું વ્હાલાં સદા પાસે રહો.
બુદ્ધયબ્ધિ પ્રેમી પુસ્તકો આનન્દને કહેતાં વહો. ૭

सुमतिनो आत्मने उपालंभ.

સંબંધ બાંધ્યો છોડ ના છંછેડ ના તરછોડ ના,
ભરમાઇ જઈને ભૂલથી તું શીર્ષ નાહક ફોડ ના;
સંબંધ બાંધ્યો વારિથી જો મીન કેવું શોભતું,
એ જલ વિના જીવે નહીં તેથી અરે તે ઓપતું. ૧
સંબંધ બાંધ્યો વારિએ જો દુગ્ધથી તેમાં રહે,
પોતે બળે અગ્નિથકી ને દુઃખની કોટિ સહે;
જો સ્નેહથી સંબંધ બાંધી સરમહીં કમલો રહ્યાં,
એ વારિવણ જીવે નહીં ઉત્તમજનો એ જો લહ્યાં. ૨
કાપ્યા ફરી ઉગે ઘણા લુંચ્યા ફરીથી આવતા.
જો શીર્ષ કેશો સ્નેહના સંબંધમાંહિ ફાવતા;
સંબંધ બાંધ્યો સત્ય તેથી શીર્ષપર શોભી રહ્યા,
શોભાભલી એ કેશની વળ છોડતા ના જે દહ્યા. ૩
જો મેંદીનો શુભરંગ એને વાટતાં રંગજધરે,
એ મેંદીના સંબંધને ત્યાગે નહીં ચૂરો કરે;
તેથી સતીઓ મેંદીના રંગે વપુ શણગારતી,
મુશ્કેલ સ્નેહજ પાળવો એવું કથે છે ભારતી. ૪
સુવર્ણમાં સ્નેહજ રહ્યો સંબંધ છૂટે ના કદી,
સંબંધ ચંદ્રે ધારીઓ ઊગતો અરે એતો સુદિ;
જો મોતિથી સંબંધ બાંધ્યો હંસચારો તે ચરે,
ઊત્તમજનો સંબંધને છોડે નહિ મરતાં અરે. ૫
સંબંધ બાંધ્યો ચંદ્રથી જો પોયણીઓ ઉલ્લસે,
ચાતક નિહાળી મેઘને કેવું અહો મન વિકસે;
સંબંધ બાંધ્યો પાળવો વદવું ઘણું એ સ્હેલ છે,
દુઃખો સહી સંબંધથી રહેવું ઘણું મુશ્કેલ છે. ૬
સબંધથી વિશ્વાસનો ઘાતજ કરે પાપી ઘણો,
એ ધૂળથી હલકો ઘણો રાક્ષસથકી બીહામણો;

નિરખિ બાહ્ય વર્ષનાં સંબંધ ત્યાગે ના ખરો,
એ વાત ચિત્તમાં લાવીને નિજહિતને પ્રેમે ધરો. ૭
અરમાન કે અપમાન કે પરતાપ કે સંબંધથી,
સંબંધ બાંધો ના કદી બેઠો અરે અનમુખથી;
સંબંધ બાંધો આત્મને મુખડાં મળે કે દેવથી,
બુદ્ધ્યબ્ધિ અન્તરમાં કહ્યું આહોજ સત્ય વિવેકથી. ૮

॥ अस्थिर ॥

એ ગોળીના ચળકા સમો મઝબ વિચારો ના ધરે,
ક્ષણ ક્ષણવિષે અહંકારને ધાર્યું કરે ના કંઇ અરે;
સાબો મળે જેવો અરે તેવો ઘડીમાં થૈ જતો,
વિશ્વાસ આપી વાણીથી દૂરે થતો જીતો છતો. ૧
એ હસ્તતાળી આપીને હસતો હસાવે અન્યને,
ઉંઉં કરી બોલ્યું ગણેને પ્રગટ કરતો દૈન્યને;
સ્હેમા તણાતો અન્યની શુભપક્ષ પકડ્યો છોડતો,
શુભવાત લઇ એ ચિત્તની વાતો વિપક્ષે ફોડતો. ૨
ચંચળ બનીને ચિત્તથી ફરતો ફરે જ્યાં ત્યાં અરે,
જ્યાં ત્યાં અરે એ પેસતોને નિકળતો વાયુપરે;
રણુરોઝની પેઠે અરે ફરતો ફરે ચંચળપણે,
પાછો ફરીને ભાગતો ધાનજ પરે ઠીલાપણે. ૩
ક્ષણ ક્ષણવિષે ત્રિદોષીની પેઠે લવારા કે કરે,
એ વીર્યહીણા જનતણી સંગે સદા દુ:ખડાં ખરે;
એ સૈન્યની આગળ રહીને સૈન્યને ગભરાવતો,
બોલે અને એ કેં કરેને ભ્રષ્ટ વચની થાવતો. ૪
બોલે તડાકા મારતો ને જોર હાંકે વાઘનું,
ભરમાઇને કુસકી જતો એ જોર જણવે કાગનું;
સંકટ પડ્યાથી ભાગતો મૂકી જનો સાથે રહ્યા,

બ્હીતો છતો પગલાંભરે કાયરજનો એવા કહ્યા. ૫
વિપત્તિ વેળા આવતાં ક્ષણુ વારમાં જાતો ખસી,
વિશ્વાસનો ઘાતક બની બોલે નપુંસકવત્ હસી;
એ રંગ કરતો નવ નવા પડતાં મૂકે છે કાજને,
એ લગ્નમાં વિધ્નજ સમો બ્હાલી ગણે ના લાજને. ૬
એ વેષને આચારને બદલે ઘડીમાં બારને,
એ બદલતો ને છોડતો ગુરૂઓ કરી લખવારને;
અસ્થિર જનની વાણીને આચાર મન જાૂદાં અહો,
બુદ્ધયબ્ધિ પૂરા ટેકીની સંગે રહી સુખડાં લહો. ૭

શેલડી.

જોને આ ભાઈ શેલડી મીઠી, મીઠા રસમય કયાંય ન દીઠી;
ચાવે પીલે રસને આપે, શીતલતા કરનારી વ્યાપે. ૧
મરતાં જાતિસ્વભાવ ન મૂકે, પરોપકારી ભાવ ન ચૂકે;
ગાંઠો પણુ એમાં રહેનારી, રસ નહીં ત્યાં ગાંઠ થનારી. ૨
જન્મથકી પરિણામ સ્વભાવે, મીઠા રસને તેહ બનાવે;
જેને જે જોઇએ તે લેતું, પરિણામ તું નિજ પામી હેતુ. ૩
બાવળ, શેલડી ક્ષેત્રે રહ્યા છે, ભિન્ન સ્વભાવે તેહ વહ્યા છે;
એક ક્ષેત્રમાં સર્વે વસતા, ભિન્ન સ્વભાવે ભિન્ન વિકસતા. ૪
છુપી રહે ના ઢાંકી પરાણે, મૌન રહી પ્રગટે છે કાળે;
બુદ્ધિસાગર રસ આસ્વાદો, પડતા મૂકો વાદ વિવાદો. ૫

ભાષા.

ભાષા પંડિત ભાષા જાણે, વાદવિવાદોમાં મન તાણે;
કૂલે ફોગટ ભાષાજ્ઞાની, શાન્તિ થતી ના તેથી મઝાની. ૧
ભિન્નભિન્ન ભાષાઓ જાણો, શબ્દગર્વને ચિત્ત ન આણો;
ભાષાઓમાં ના ભરમાતા, મુંઝે તે જન ખત્તા ખાતા. ૨

सन्तसेवा

રાગ ધીરાના પદનો.

સન્ત મારા પ્રાણોરે, સન્તોની સેવા નિત્ય કરૂં;
પ્રભુનું દ્વાર સન્તોરે, સન્તોની સાથે પ્રેમે ફરૂં. સન્ત
મુનિવર સંત ભલા જગમાંહિ, પ્રભુ પ્રતિનિધિરૂપ,
ત્રિવિધ તાપ હરે જગ સાધુ, સમતા શચીના ભૂપ,
પોતાનો રંગ દેતારે, સેવા કરી સહેજે તરૂં. સન્ત ૧
સન્તોના હાટે છે સુખડાં, ટળતા કર્મ વિકાર,
મહાવ્રતધારી ગુણ ભંડારી, દયા ખરી કરનાર,
ધર્મસ્તંભ મોટારે, સાધુનું ધ્યાન દીલ ધરૂં. સન્ત ૨
દુનિયાના બહુ પાપ ધુવે છે, કરે બહુ ઉપકાર,
જ્ઞાની ધ્યાની લેશ ન માની, તારે અને તરનાર,
અલખ લ્હેરો લેતારે, આનન્દ રસ સેવી વરૂં. સન્ત ૩
ધર્મબીજ દુનિયામાં વાવે, કરી પાપનો નાશ,
કલ્પવૃક્ષ ચિન્તામણિ ધેનુ, સન્તો સુગુણ સુવાસ,
સન્ત પગની ધૂલીરે, શિર ચઢાવી પાપ હરૂં. સન્ત ૪
સન્ત સમાગમ દર્શન થાશો, સન્ત શરણમાં વાસ,
સન્ત હૃદયના મીઠા મેવા, ચઢતે ભાવ ઉલ્લાસ,
બુદ્ધિસાગર સેવારે, સાચા ભાવે સદાવરૂં. સન્ત ૫

आमन्त्रण.

આવો અમારા ધર્મના શુભ આશરે સુખી થશો,
આવો અમારી પાસમાં દૂરે જરા પણ ના ખસો;
આવો અમારી પાસમાં અઘ લુંટીશું ભક્તિથી,
આવો અમારી પાસમાં ભક્તિ કરીશું શક્તિથી. ૧
આવો અમારી પાસમાં દિલ તાપ શાન્તિ પામશે,
દુઃખો સહુ નાશી જશે ને સત્ય મમતા જામશે;

જિનમાર્ગના શુભ આશરે આવી રહો દુનિયા જનો,
જ્યાં ભેદભાવજ ના કશો આ ધર્મની ઉત્તમ ગતો. ૨
પાપો તમારાં પોતને નિર્મૂલ કરીશું ધર્મથી,
સાચી બનાવીશું ખરા વિશ્વાસને શુભ કર્મથી;
જે જે અમારી પાસમાં તે તે તમોને આપશું,
વિશ્વાસ રાખો ધર્મમાં શુભ માર્ગમાંહી સ્થાપશું. ૩
જે એકએ તે ભાગશો એવો અમારો ધર્મ છે,
એ ધર્મની સેવા કર્યાથી શુદ્ધ ચેતન શર્મ છે;
જે જે અમારાં કાર્ય છે તે તે તમારાં માનશો,
દુનિયા જીવોને તારવા કરૂણા હૃદયમાં આણશો. ૪
જે ધર્મમા આવે જનો તે પૂજ્ય પોતાના ગણી,
બન્ધુ ધર્મસ્નેહજ ધારીને આગત કરીશું હિત ભણી;
શ્રીવીરના ઉપદેશને આલમ ઉપર પ્રસરાવતા,
બુદ્ધ્યબ્ધિ સાધર્મીજનો પ્રેમે સદા બોલાવતા. ૫

हृदयविश्राम मित्रो.

જાઓ કરી લક્ષ્મી મળી પદવી મળી પાછી ફરો,
મિષ્ટાન્ન ભોજન ના મળો પ્રાસાદ રહેવા ના મળો;
બહુ તાડ તડકો વેઠવા કદિ જો પડે તો તે પડો,
પણ દીલના વિશ્રામ મિત્રો તે મળેલા ના ટળો. ૧
જે દીલનો આશ્રય દઇને દીલની શાન્તિ કરે,
આનન્દની ચેષ્ટા વડે ચિન્તા થએલી સૌ હરે;
વિપત્તિમા છાયા બની સર્વસ્વ આપે નેહથી,
વિશ્રામ મિત્રો તે ખરા ઠારે હૃદય વાતો કથી. ૨
એ જીવતાં જીવે અને મરતા હૃદયમાં ધારતા,
તાપે તપેલા ચિત્તને તનને સદા જે ઠારતા,

વિદ્યાભીના વિદ્યામનું પૂજન કરૂં ધ્યાનજ ધરૂં,
બુદ્ધયબ્ધિ નિર્મલ શર્મની આશાયકી હું એ સ્મરૂં.   ૩

અવિશ્વાસ્ય.

હાજીહા ભણનારને, ચંચળ મન ધરનાર;
કરો પ્રતીતિ ન વાર્ણીની, જેવી વેશ્યા નાર.   ૧
ગોઝીના અવડા સમા, ઠરે ન એકે ઠામ;
વિશ્વાસે રહીએ નહીં, ધાર્યું બગડે કામ.   ૨
પ્રેમ પ્રતીતિ જ્યાં નહીં, પૂરો ના વિશ્વાસ;
તેવા જનને દીલની, વાત ન દીજે ખાસ.   ૩
અરિજનનો પ્રેમી બને, ઉપર જણાવે પ્રેમ;
તેનો વિશ્વાસ જ તજો, ભાગે રૂડી નેમ.   ૪
પ્રેમભકિત શ્રદ્ધા વિના, ભટકે લોક ગમાર;
બુદ્ધિસાગર ટેકથી, નેક વધે સુખકાર.   ૫

સાધુશિક્ષા.

એડો બાઈ બુડતો તારોરે અંબે આઇ પાર ઉતારોરે—એ રાગ.

શિખામણ ચિત્તમાં ધારોરે, સાધુભાઇ દોષને વારોરે,
છોડી નિજ એક ઘરની ઉપાધિ, લીધો સાધુજીનો વેષ;
માન પૂજાને ખટપટમાં પડી, કેમે કરો નહીં કલેશ. શિખામણ ૧
ત્યાગીને એક અનેકની સાથે, શાને કરો પ્રતિબન્ધ,
"વાદાયવિદ્યા ક્રિયામાં નિન્દા" જાણી ન થાઓ અન્ધ. શિખામણ ૨
નિજનુંથાપીને પરનું ઉત્થાપી, રાગી કરો બહુલોક,
પરનાં છિદ્રો દ્વેષે ઉઘાડી, સાધુપણું ધરો ફોક. શિખામણ ૩
ખાનગી વિકથા ખૂબ કરીને, કેળવો યુક્તિ કરોડ;
દીલ સરળ ત્યાં સાધુપણું છે, મૂકીદો માથા ફોડ. શિખામણ ૪

રસ પડતો ગપ્પાં મારવામાં, ચિત્ત ધરો મોટાઇ;
નિજનું સારુંને અન્યનું જુઠું, ત્યજીદો એ તોછડાઈ. શિખામણ ૫
દૃષ્ટિમાં ચાંદાં ને ખોટમાં ચાંદાં, મીઠી આપવડાઇ,
કુવામાં ભાંગ પડેલી જાણી, જાઓ નહીં છડકાઇ. શિખામણ ૬
રાગદ્વેષમાં દુનિયા પડી છે, તેમાં પડો નહીં ધાઇ;
સાધુ વેષને પહેરી દીપાવો, સમતા ધરો ગુણદાઈ. શિખામણ ૭
ઝાડા ટંટામાંહી પડો ના, ધારો ગુણિજન રાગ;
રાગદ્વેષનો લોચ કરીને, કરશો કર્મનો ત્યાગ. શિખામણ ૮
ગણિ પન્યાસ સૂરિવાચક થૈ, પકડો નહીં પરજાત,
મોહમતના મામા થઇને, ચળવો સંયમ નાત. શિખામણ ૯
છાંડી જશો ના જ્ઞાન ભણી ગણી, કૂટો ન ક્રિયાચાર;
ઝઘડાતાણી કલેશચર્ચામાં પડતાં, અન્તે થાશો ખુવાર. શિખામણ ૧૦
દેવગુરુનું શરણ ગ્રહીને, નિજ શક્તિ અનુસાર,
બુદ્ધિસાગર સંયમ પાળો, જિનશાસન જયકાર. શિખામણ ૧૧

योग्यता धरी पासे आवो.

[illegible] તો તું આવજે મુજ પાસમાં,
[illegible] તો તું આવજે મુજ પાસમાં,
[illegible] આવજે,
[illegible] મુજ પાસમાં. ૧
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૨
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૩

ભાગ્યા પછી મન મોતિમાં સાંધો રહે છે મેળવે,
જો શુદ્ધ ચિત્તજ હોય તો એ મેળને શું પરહવે;
જ્યાં સૂક્ષ્મમાં ભેદજ રહે ત્યાં સ્થૂળમાંહી ભેદ છે,
જ્યાં ભેદની વૃત્તિ વહે ત્યાં પૂર્ણ અન્તે ખેદ છે. ૪
મન અર્પીને સહેજે મળે છે સજ્જનો એ જાણવું,
સ્હેજે મળાયું દુગ્ધ સમ જાણી હૃદયમાં આણવું;
ઔદાર્યને ગાંભીર્યથી પાસે અમારી આવશો,
બુદ્ધયબ્ધિ વાણી આચરી પરમાર્થતા પ્રગટાવશો. ૫

कवितामां विरलता.

આ કાળમાં ગુણરાગની દૃષ્ટિ ધરે વિરલાજનો,
આ કાળમાં ઉપકાર માને અલ્પ એવા સજ્જનો;
આ કાળમાં નિવૃત્તિના માર્ગે વહે તે ધન્ય છે,
આ કાળમાં પરમાર્થનું જીવન ધરે કૃતપુણ્ય છે. ૧

निष्फल जन्म.

મળ્યું વિત્ત ના વાપર્યું ધર્મમાટે,
વધો વેણ જો નહિ કદિ સત્ય સાટે;
દયા ના કરી દુઃખીઓની જરાયે,
ધર્યો જન્મ એળે છતે ગ્યો જીવાયે. ૧
મળી લક્ષ્મી તો શું થયું ચિત્ત ફૂલે,
ભણે ખૂબ વિદ્યા વૃથા કેમ ડૂલે;
મળ્યું માન સત્તાતણું તો થયુ શું ?
ટળ્યું માન સત્તાતણું તો ગયું શું ? ૨
ઘણા લોક પૂજે મઝાનું સર્યું શું ?
મનાવે પૂજાવે અહો સુધર્યું શું ?

નથી ચિત્તમાં તો મળ્યાથી થતું શું ?
સ્વકાર્યો કર્યાથી જગત્‌માં જતું શું ? ૩
રહી ચિત્તમમતા કર્યો ત્યાગ શાનો ?
નથી બ્રહ્મચારી રહ્યો કામ છાનો;
નથી દીલ જો સ્વચ્છતો સાધુતા શી ?
બુદ્ધ્યબ્ધિ ગુરૂભક્તિથી મુક્તિવાસી. ૪

सुमतिए चेतनापतिने आपेलो उपालंभ.

વિશ્વાસઘાતી થઈને રે કદી, નહીં ઠામ ઠરો,
ટેક નાક છોડીરે, ભલે દુનિયામાંહી ફરો;
શ્રદ્ધાભક્તિ ઢોંગ દેખાડી, વેશ્યા જેવું વ્હાલ,
એ વ્હાલ કૃત્યમાં ડાઘ રહ્યો છે, કરશો તેનો ખ્યાલ,
કાર્યો તેવા કરશોરે, ખ્યાલ થાશે અન્તે ખરો. વિ૦ ૧
પ્રતિપક્ષીના પ્રેમી થઈને, સ્વાર્થવિષે મકલાઓ,
ખત્તા ખાશો અન્તે તેથી, જ્યાં ત્યાંહી ભટકાયો,
નગુણ પામર પ્રાણીરે, જેવું કરશો તેવું ભરો. વિ૦ ૨
બમણું આપ્યું કાડવું અન્તે, સાધ્યું કદિ ના થાય,
એ પાટે બેસાતુ ન ક્યારે, ભ્રાન્તિએ ગયા ભુલાય,
ફર્યાને ફરી બાંધ્યા રે, દશાવા ઢોર પેઠે ચરો. વિ૦ ૩
લોક રીઝાવો લોક મનાવો, લેવા મોટું માન,
રીઝની સાથે ખીજ રહી છે, ખત્તા પડે થશે ભાન,
ભવિષ્યના જાણુંછું રે, ઇચ્છા જેવી તેવું ફરો. વિ૦ ૪
ઉદયદિશાથી પશ્ચિમ જાતાં, પામે નહિ પણ અન્ત,
પ્રિયજનોની રીઝ ન માને, પામે તે અન્તે ખંત,
બુદ્ધ્યબ્ધિ રીઝ માનીરે, જેવું કરવું તેવું ધરો. વિ૦ ૫

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] …૧
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

[illegible] વૈરાગ્ય [illegible] ટેક [illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] કદાપિ ૧
[illegible]
[illegible] કદાપિ ૨
[illegible]
[illegible] કદાપિ ૩
[illegible]
[illegible] કદાપિ ૪
[illegible]
[illegible] કદાપિ ૫
[illegible]
[illegible] કદાપિ ૬

નિજ શુદ્ધિ પાકી લાવીને હું તું વિનાનો થઇ રહું,
બ્રહ્માંડ શુદ્ધિ ભૂલીને આસક્તિ વણ જ્યાં ત્યાં વહું;
પ્રારબ્ધથી જે જીવવું વ્યવહારથી તે થાય છે,
નિજ આત્મની શુદ્ધિતણું જીવન ખરૂં પરખાય છે. ૪
જે જે અમારી શુદ્ધિમાં તે તે બધું કહેવાય ના,
જે છે અમારી શુદ્ધિમાં તે તે બધું સમજાય ના;
જે જે અમારી શુદ્ધિમાં તે અન્યને દેવાય ના,
બુદ્ધ્યબ્ધિનયસાપેક્ષની શુદ્ધિલિપિ ગુપ્ત માય ના. ૫

आर्यभूमि.

આ આર્યદેશે અવતરીને આર્યતા ધારો ખરી,
કુસંપ ઇર્ષ્યા કૂટને દૂરે કરી સંપજ ધરી;
આ આર્યભૂમિમાં થયા તીર્થંકરો મુનીશ્વરો,
શુભ આર્યદેશે અવતરીને આર્યનું લક્ષણ ધરો.
આ આર્યભૂમિમાં અમારા પૂજ્યના પૂજ્યો હતા,
આ આર્યભૂમિમાં અમારા ધર્મની સાચી લતા;
આ આર્યભૂમિમાં મઝાનાં ધર્મનાં તત્ત્વો ભર્યાં,
આ આર્યભૂમિમાં રહી સંઘે ઘણાં કાર્યો કર્યાં. ૨
ગુરૂના ચરણના સ્પર્શથી આ ભૂમિ તીર્થસ્વરૂપ છે,
આ આર્યભૂમિ ધૂળમાં શુભ ધર્મ બીજક રૂપ છે;
આ આર્યભૂમિમાં અમારી ઉન્નતિ સઘળી રહી,
આ આર્યની માતા ભલી તે પુણ્યયોગે મેં લહી. ૩
તીર્થંકરો રાજર્ષિઓ મુનિયો અહીં વિચરે છતા,
ઉપદેશની ધ્વનિયોથકી સઘળા પ્રદેશો ગાજતા;
ગંગા મહી સાબરમતી સિન્ધુ યમુના નર્મદા,
ગોદાવરી કાવેરીનાં ઝરણાં ભલાં વ્હેતાં સદા. ૪
આ ધર્મભૂમિ ગાજતી જગ છાજતી વિદ્યાવડે,

વૃક્ષો ઉપર રમતા હતા તે વૃક્ષ સૌ ઉજ્જડ થયાં,
જે બાગવૃક્ષો દેખીયાં મોટાં બની શોભી રહ્યાં;
ન્હાયા હતા તે કુંડને સરવર મઝાનું શોભતું,
વિદ્યાતણું આ સ્થાન કુંગુનાથ પાસે ઓપતું. २
જે કૂપજલ પીધું હતું તે કૂપ સ્ટેશન પાસ આ,
જે સ્થાનમાં જન્મ્યા હતા ભાગોળમાં આવાસ આ;
દીક્ષા પ્રથમ કુંથુપ્રભુને સ્થાન શાળા પાસ આ,
જ્યાં ઉન્નતિ સંસ્કાર લીધા સ્થાન શુભ છે ખાસ આ. ३
આ જન્મભૂમિ પૂજામાં ઉત્ક્રાન્તિનાં બીજો રહ્યાં,
આ જન્મભૂમિ જનનીએ શુભ હાર્દ અન્તરમાં વહ્યાં;
આ જન્મભૂમિ માતની પૂજા કરૂં સેવા કરૂં,
પ્રગટાવશે પુત્રો ભલા નિશ્ચય કરીને ઉચ્ચરૂં. ४
આ જન્મ ભૂમિ સ્થાનમાં જૂનું જતું થાતું નવું,
જ્ઞાની ઘણા પ્રગટાવશે આશીષ એ દીલથી કવું;
આ જન્મભૂમિ ગુણ કરી શુભનામ વિદ્યાપુર છે,
બુદ્ધયબ્ધિ જન્મસ્થાનમાં વિદ્યા કવિતા શૂર છે. ५

ગુર્જરત્રા.

શુભ ગુર્જરત્રાભૂમિમાં જૈનો ઘણા શોભી રહ્યા,
આ દેશની ભૂમિવિષે તીર્થો રહ્યાં શોભા લહ્યાં;
આ દેશની શોભા ઘણી પ્હાડો અને નદીઓ વહે,
વૃક્ષો ઘણાં વિલસી રહ્યાં ધર્મીજનો ધર્મે રહે. १
આ દેશમાં કવિયો થયા ભક્તો થયા જ્ઞાની થયા,
આ દેશની ભૂમિવિષે શુભ ધર્મનાં બીજો રહ્યાં;
મોટા મુનિના વૃન્દથી આ દેશ શોભે સર્વમાં,
સાત્વિક ગુણમય દેશમાં જ્ઞાની પડે ના ગર્વમાં. २
શુભ ભક્તિ પ્રીતિ સદ્ગુણોથી દેશ આ વખણાય છે,

શુભ શકિત દેવી છે પ્રવૃત્તિ આદરો એ આદરો,
બૂરી પ્રવૃત્તિ ત્યાગીને સાચી પ્રવૃત્તિ અનુસરો. ૪
સેવા કરૂં જગની ભલી કાર્યો કરીને હું સદા,
નિશ્ચય હૃદયમાં લાવીને પ્રવૃત્તિને સેવો મુદા;
પ્રવૃત્તિના ઉપદેશમાં ગંભીર ભાવો બહુ રહ્યા,
બુદ્ધયબ્ધિ ગુરૂના સેવકોએ અર્થ સાચા દિલ વહ્યા. ૫

सत्त्वगुणथी अभ्युदय.

રજ તમ થકી જે ઉન્નતિ તે ઉન્નતિ દિન ચારની,
જે સત્ત્વગુણથી ઉન્નતિ તે વર્ષ કોટિ હજારની;
સ્થાયી સદા રહેતું નથી રજ તમતણું બળ જાણવું,
સ્થાયી સદા રહેતું હૃદયમાં સત્ત્વ ગુણબળ આણવું. ૧
જે સત્વગુણને ધારતા તે હારતા ના કોઇથી,
કોટિ ઉપાયો કેળવો પણ તે વિના સુખડાં નથી;
જે સત્ત્વગુણ જાણે નહીં ને સત્ત્વ ગુણને નિન્દતા,
તે ઉન્નતિથી દૂર થૈ પાપો કરી નીચા થતા. ૨
જે સત્ત્વગુણની બુદ્ધિ છે તે બુદ્ધિ સૌથી શ્રેષ્ઠ છે,
શુભ સત્ત્વગુણની પ્રાપ્તિથી ભવમાં કદા નહીં વેઠ છે,
શુભ સત્ત્વગુણની બુદ્ધિથી સ્વાતંત્ર્ય મળતું જે ખરૂં,
બુદ્ધયબ્ધિ ઉત્તમ સત્ત્વને ઉદ્યમ થકી પ્રેમે વરૂં. ૩

परस्पर चित्तमेळ.

કવ્વાલિ—

અમારા ચિત્તની પાસે, તમારૂં ચિત્ત આવે તો,
અમારૂં ચિત્ત પરખી લો, ઉપાસક ચિત્તના થૈને. ૧
અમારા ચિત્તને સેવી, અમારૂં ચિત્ત લેઇ લો;
પછી જોશો તમારૂં શું ? અમારાથી રહ્યું બાકી. ૨

ગુરૂભક્તિથી જે સુખ તેનું મૂલ્ય ના કયારે થશે.
ગુરૂભક્તિના પ્યાલા ચઢાવી પ્રેમમાં મસ્તજ રહો;
ગુરૂભક્તિની શુભ ધૂનમાં નિજદિલમાં મુક્તિ રહી.
બુદ્ધ્યબ્ધિગુરૂની ભક્તિમાં રહેવું સદા મન ગહગહી. ૫

वर्षाऋतुमां राजुलमतीनो विलाप

આકાશે ઘનઘોર છવાયું વાદળું, ઘન ગડ ગાજે વરસે મુશળ ધારજો;
ચકમક ચમકે વિજળી પડતો કાટકો, બીના તેથી બીકણ નરને નારજો;
નેમશ્યામ વણ વર્ષા વેરણ થઇ રહી. ૧

સરસર ખળખળ વહેતું પાણી ચાલતું, સરવર છલકાઇ જતાં ઉભરાઇજો;
નાળાં નદીઓ જળમય થઇને ગાજતાં, જય પપૈયો મનમાં હરખાઇજો.
નેમ. ૨

વનરાજી જ્યાં ત્યાં ઉગીને ઓપતી, માળામાં પંખી બેઠાં અકળાઇજો;
સૂરજ છાયો વાદળથી આકાશમાં, ઝાંખા કિરણો પરકાશે દિનમાંહીજો.
નેમ. ૩

ઢોરાં વગડામાં ચરતાં વહાલજ ધરી, ખેતર ખેડે ખેડુતો ખુશ થાઇજો;
નીલી સાડી ઓઢી પૃથ્વીએ ભલી, મોરો નાચી કરતાં હર્ષ વધાઇજો.
નેમ. ૪

ડ્રૂં ડ્રૂં કરતાં દેડક વૃન્દો સામટાં, ટમટમ કરતાં તમરાં રાત મઝારજો;
શાન્તિ લેતાં ઘરમાં નરને નારીઓ, શીતલવાયુ વાતો જગ સુખકારજો.
નેમ. ૫

ગાવે મધુરાંગીતો ઘરમાં ગોરીઓ, ઢોર હરાયાં ખેતરમાં ખડ ખાયજો;
મનના મેળા મળીયા સૌને માનતા, અન્તર્યામી વણ મુજમન અકળાયજો.
નેમ. ૬

ઝરમર ઝરમર વર્ષા દુ:ખમય થઇ રહી, પતિ વિના વર્ષો સમ ક્ષણ ક્ષણ જાયજો;
જેઠ અષાઢ આંખો અશ્રુવૃષ્ટિથી, વાદ કરંતી સાગરથી દેખાય જો.
નેમ. ૭

શ્રાવણ ભાદરવો ઝરમર વર્ષી રહ્યો, મનમાં પડતું નહીં જરી ક્ષણ ચેનજો;

जैन दृष्टिए गृहस्थ गुरु निषेध.

ગુરૂ નહીં ઘરબારી રે જૈનાગમ જુઓ ધારી;
પરિગ્રહ ધરનારી રે, કડાકૂટતણી ક્યારી—ગુરૂ.
સ્થાવર ત્રસ જીવોની હિંસા, કરી વધારે કર્મ,
મૈથુન સેવે મોહે મુંઝી, સાચું લહે નહીં શર્મ;
આજીવિકાના અર્થી રે, શ્યામા મન સંસારી. ગુરૂ૦ ૧
ધનનો જાપજ ચિત્ત ધરીને, કરતા ઉપાય કરોડ,
ભક્તોને ભોળવતા ભારી, દંભે દોડાદોડ;
બક શાન્તિ બતલાવી રે, હૈયે ધરે હુશિયારી. ગુરૂ૦ ૨
લાલચમાં પાડે લોભીને, જ્હેમી કરતા વાત,
પ્રભુથી વાતો થાતી પરગટ, ભરમાવે વિધવિધભાત;
સાધુના થાવે સામા રે, સિદ્ધાઇની છાક છારી. ગુરૂ૦ ૩
ધોળા દહાડે પાડે ધાડો, માયામાંહી મન,
ચાર કષાયો લક્ષ્મી ચોરે, જાણે ન તેહ પ્રછન્ન;
પ્રમાદમાં પડેલા રે, પૂરા લક્ષ્મી પૂજારી. ગુરૂ૦ ૪
વિશ્વાસઘાતી દ્રોહી વૈરી, મોહતણું મન્દિર,
કહેણી જેવી રહેણી ન કાંઈ, વંચન કરણીમાં વીર;
અવિરતિ આસક્ત રે, ભાષણ ઉત્સૂત્ર ભારી. ગુરૂ. ૫
ગ્રન્થિયોમાં મન ગુંથાયું, દાખવે ત્યાગી ડોળ,
ઉંચા ન આવે ઉપાધિથી, પાખંડે ચળવે પોલ;
બુદ્ધિસાગર બોધે રે, ગ્રહો ગુરૂ અનગારી. ગુરૂ૦ ૬

સં. ૧૯૬૯ ફાલ્ગુન વદિ ૧૪

સિદ્ધ બુદ્ધ સ્વામી નિજ અન્તર્ સોય જો, શુદ્ધચેતના તેની
સ્ત્રી છે જોય જો;
પ્રાણ પ્રભુને ભજતી તે નિજ પ્રેમથી જો. ૭
પ્રેમથકી પરમાતમ નિજ પરખાય જો, સૌમાં પરમાતમ સ્વામી
સુહાય જો;
પોતાનામાં પ્રાણપતિને પેખીએ જો. ૮
બાહ્ય ત્યાગ તે અન્તર્માટે બેશ જો, કર્મતણા જાતા તેથી સૌ
કલેશ જો;
ત્યાગી થૈને મોહવાસના ત્યાગીએ જો. ૯
ઉપાધિના ત્યાગે નહીં ઉચ્ચાટ જો, બાહિર્ ત્યાગે અન્તર્
ત્યાગની વાટ જો;
કારણયોગે કાર્યસિદ્ધિ થાતી ભલી જો. ૧૦
વસુધા સ્વાત્મસમી લાગી વૈરાગે જો જોગી જન ત્યાગી થૈને
ઘટ જાગે જો;
સર્વાશા ત્યાગીને સંયમ સાધવું જો. ૧૧
વનવાસી થૈ સમતાભાવે રહીએ જો, સાધનકાળે સંકટ સર્વે
સહીએ જો;
શુદ્ધપ્રેમથી સાધ્ય ધર્મને સાધીએ જો. ૧૨
યશોદા—
સંકટ વેઠો સંસારે રહી સર્વ જો, ઘરમાં રહીને ધરીએ નહિ
મન ગર્વ જો;
ગૃહસ્થલિંગે સિધ્યા કેઇક સિદ્ધશે રે. ૧૩
વીર—
સંસારે સંયમગુણ નહિ સચવાય જો, રાજમાર્ગ તીર્થંકરથી રક્ષાય જો;
દીક્ષા લેવી સૌ તીર્થંકરને ઘટે જો. ૧૪
અપવાદે ઘરવાસે હોવે મુક્તિ જો, અધિક આઉખે મુનિ લિંગની
યુક્તિ જો;
ભરતાદિકે સાધુવેષ ગ્રહ્યો ભલો જો. ૧૫

મંગોદા—

[illegible] સો, [illegible] સો,
[illegible] સો. ૧૧

ચીઝ

[illegible]
[illegible] ૧૧
[illegible] સો,
[illegible] સો. ૧૨

મંગોદા

[illegible]
[illegible] ૧૦

ચીઝ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૧૧

મંગોદા

[illegible]
[illegible]

ચીઝ

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

जंगम तीर्थ.

જંગમ તીર્થ વડું જગમાંહી, યાત્રા તેની કરીએ;
સાધુસન્તની સેવા સારી, જેથી સિદ્ધિ વરીએ. ૧
સ્થાવરતીર્થ કરતાં સાધુ–પાસે જાતાં જાણીએ;
જ્ઞાની ગુરુની સંગત થાતાં, સેવામાં ગહગહીએ. ૨
સ્થાવર તીર્થ સાખી શાન્તિ. ભગવદ્રૂપને ભજીએ;
સાધુનો ઉપદેશ સુણીને, શિવપુર સાધન સજીએ. ૩
સાધુ ગુરુની સેવા સાચી, કલિ કાલમાં મોટી;
સાધુસેવા કૂજની સાચી, એક વાત નહિ ખોટી. ૪
સોનાનું પાત્રજ છે સાધુ. પોષે પુણ્ય પ્રકાશે;
પાપ રહિત છે સાધુપાત્રજ, દાને દુર્ગતિ નાસે. ૫
સાધુ વૈયાવચ્ચ છે સારી, હત્યા પાપ હઠાવે;
સાધુ તીર્થ છે જંગમ સાચું, સેવો સાચા ભાવે. ૬
ગુરુ પાસેથી જ્ઞાનજ લહીએ, પ્રશ્નો પુછી ભાવે;
સ્થાવર તીર્થ સાધુ સંગત, હોવે પુણ્ય પ્રભાવે. ૭
દોષદૃષ્ટિને દૂર કરીને, દાન સાધુને દેવે;
સાધુને વ્હોરાવી ભાવે, ભક્તો સુગતિ લેવે. ૮
સાચા ભાવે દીધું સાથે, દાન સાધુને દઈએ;
શ્રાવકકરણી સ્થાવર તીર્થે, દાન દઈને ખઈએ. ૯
આભવ પરભવ સુખડાં આપે, સાધુતીર્થની સેવા;
બુદ્ધિસાગર સાને સમજો મીઠા મુક્તિ મેવા. ૧૦

સં. ૧૯૬૯ ચૈત્ર સુદિ ૮

श्रावक

સ્વાર્થ તજી સાધુની સેવા પ્રાણ સમર્પી કરતા;
સુખી થાતા તેવા શ્રાવક, વ્હેલા શિવપુર વરતા. ૧
સાધુ દેખી બેકર જોડી, બહુ સન્માન કરે છે;
શ્રાવક સાચો સાધુ ભક્તજ, ભવપાથોધિ તરે છે. ૨

સાધકને સાધ્ય ધન સાધું, સાધુનું મુખચારી,
સાધુ સ્નેહ વિના નહિ સાધક પાંચે, શાસ્ત્ર વિચારી,
સાધુ રીતે [illegible], [illegible],
[illegible], પરમપદને પામે.
સાધુ [illegible] સ્નેહ ન પામે, સાધક તેહ ન રહીએ,
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

સાધુઓની થાશે સામા, ઘરબારી ધરી ગર્વ,
ગર્વે ગુરૂને દેશે ગાળો, ખત્તા ખાશે નિખર્વ;
ભક્તિના ઢોંગે ભોળા રે, શઠજનોથી સપડાશે. પાખંડી૦ ૧
સાધુનું સન્માન ન સહશે, શ્રાવક શોક્ય સમાન,
સામા સ્તુતિ પાછળ નિન્દા, કરશે ઘણું અપમાન;
સાધુથી સરખાઇ રે, કરવા ખૂબ ઉજમાશે. પાખંડી૦ ૨
ભદ્રક જન ભોળામાં ખપશે, શઠ કહેવાશે સન્ત,
સ્વાર્થે સેવા કરશે શ્રાવક, ભોળા ગણાશે ભદન્ત;
નમતું નહિ આપે નાગા રે, લોભે ધર્મ લોપાશે. પાખંડી૦ ૩
વૈરાગી ખપશે બ્હેમીમાં, ભણેલ તે વંઠેલ,
શિષ્યો ગુરૂના થાશે સામા, શાન્ત ગણાશે સડેલ;
સ્વચ્છંદમાં સ્વાતંત્ર્યે રે, વનિતા વ્હાલ વખણાશે. પાખંડી૦ ૪
મર્યાદા મૂકીને મોટા, કરશે કાળાં કર્મ,
ઘરબારીઓ ગુરૂ ગણાશે, સન્તની રહેશે ન શર્મ. (શરમ)
મ્હારૂં ત્હારૂં વધશે રે, મધ્યસ્થ ભાવ ઘટી જાશે. પાખંડી૦ ૫
અમથાં દેવાશે બહુ આળો, સ્વાર્થે લગી તો સગાઇ,
પાપ પ્રવૃત્તિ વધશે પુષ્કલ, નિસ્પૃહીમાંહી નાગાઇ;
ઉચ્ચજનો અથડાશે રે, નીચા ન રહેશે નરમાશે. પાખંડી૦ ૬
મોજ શોખમાં જગ મકલાશે, નિર્ધનમાં ધર્મ,
શાસ્ત્રોમાં થાશે શંકાઓ, જ્ઞાનીમાં રહેશે ગર્વ;
બકવાદી બહુ બાંડા રે, જ્ઞાની મોટા ગણાશે. પાખંડી૦ ૭
વિરલા જન થાશે વૈરાગી, મુનિનું નહિ બહુ માન,
નિન્દક નકફટનું બળ વધશે, સત્પાત્રે દુર્લભ દાન;
બુદ્ધિસાગર બોધે રે, સમજુને સાચુ સમજાશે. પાખંડી. ૮
સં. ૧૯૬૬ ચૈત્ર શુ. ૧૦

યાત્રાળુને યાદી.

રાગ—મીરાના પદનો.

યાત્રાળુને યાદી રે, શાસ્ત્રાધારે દઉં સારી,
શિક્ષા માનો સાચી રે, નક્કી દિલ નરનારી. યાત્રાળુ૦
ભક્તિ દિલમાં ભરવી ભાવે, ટાળો તજવો ક્રોધ,
સાધુ જનને ભાવે સેવી, બાળ થઇ લ્યો બોધ;
વિકથાની ટેવ વારી રે, મન્મથ વેગ મારી. યાત્રાળુ૦ ૧
જપીએ જિનવરને જિહ્વાએ, દયા હૃદયમાં દાન,
શાસ્ત્રો સુગુરૂ પાસે સુણીએ, મુનિનું કરીએ માન;
સાધુ છે તીર્થજ સાચું રે, સત્ય રંગી સદાચારી. યાત્રાળુ૦ ૨
સાધુ વર્ગની કરવી સંગત, વાંચો શાસ્ત્રવિચાર,
તીર્થોમાં શુદ્ધિ છે તપથી, તરીએ તે તીર્થજ ધાર;
દુર્ગુણોને દમવા રે, હૈડામાં ધરી હુશિયારી. યાત્રાળુ૦ ૩
જૂઠું ચોરી ત્યાગી જારી, સજવો સદ્‌ગુણ સાથ,
નક્કી કોઈની કરો ન નિન્દા, નેહે ભજો જિનનાથ;
કામ દૂરે કાઢી રે, બનો શુદ્ધ બ્રહ્મચારી. યાત્રાળુ૦ ૪
આવ્યા ગુણ લેવાના અર્થે, ભૂલો ના એ ભાન,
પ્રભુભક્તિમાં પ્રેમી થૈને, રહેવું સદા ગુલતાન;
શ્વાસોશ્વાસે સમરો રે, ધ્યાનમાંહી પ્રભુ ધારી. યાત્રાળુ૦ ૫
માર્ગાનુસારિગુણ માચી, ધરીએ સદ્‌ગુણ ધ્યાન,
ગુણરાગી થઈ ગુણને ગ્રહીએ, તજીને મોહનું તાન,
તન નિજ શક્તિ વરીએ રે, ઉપાધિ આધિ પરિહારી. યાત્રાળુ૦ ૬
યાત્રામા પ્રભુના ગુણ વાચો, ગુરૂગમ લેઇ જ્ઞાન,
જંગમ થાવર તીર્થ ભજીને, નમતામૃત કરો પાન,
બુદ્ધિસાગર બોધે રે, મુક્તદશા મળનારી. યાત્રાળુ૦ ૭

સં. ૧૯૬૯ ચૈત્ર સુદિ ૧૧

जूठा श्रावकनां लक्षण.

રાગ ધીરાના પદનો.

શ્રાવક તે ના સાચો રે, અનીતિએ પેટ ભરે,
જૂઠી સાક્ષી પૂરી રે, પૈસા લેઈ પાપ કરે;
જૂઠા સોગન ખાવે જુગતે, બોલે જૂઠા બોલ,
થાપણને ઓળવતો લોભે, જૂઠું તોલે જે તોલ-
બુડે ને બુડાડે રે, તારે નહિ સ્વયં તરે. શ્રાવક. ૧
કન્યા વેચી કરે કમાણી, જ્યાં ત્યાં માગી ખાય,
યાચક પેઠે હાથ ધરીને, ધર્મ વિરૂદ્ધ જે જાય;
વિશ્વાસઘાતી થઈને રે, વિશ્વાસીના પ્રાણ હરે. શ્રાવક. ૨
પરને જૂઠાં આળ ચઢાવે, ચાડીનો કરનાર,
લોભે લક્ષ્મી લાંચે લેતો, હરામી ધન હરનાર;
નિર્દય નફ્ફટ નાગો રે, ધર્મ દેશ દ્રોહી ઠરે. શ્રાવક. ૩
દેવગુરૂનો નિન્દક દ્વેષી, મફત ખાતો માલ,
સાત વ્યસનમાં પૂરો શૂરો, ક્રોધે દે ક્ષણમાં આળ;
સંઘના થાતો સામો રે, ઠગ પેઠે જેહ ફરે. શ્રાવક. ૪
નારદ પેઠે લોક લડાવે, સૂત્ર વિરૂદ્ધ વદનાર,
જૈન ધર્મની શ્રદ્ધા ન ધરે, નવો પન્થ ધરનાર;
મિથ્યાત્વે મુંઝેલો રે, સાધુપર દ્વેષ ધરે. શ્રાવક. ૫
જૈનાગમથી વિરૂદ્ધ ભાખે, દેવદ્રવ્ય ખાનાર,
સમકિતની શ્રદ્ધા નહીં સ્વપ્ને, ગુરૂદ્રવ્ય હરનાર;
શ્રદ્ધા નહીં જિનમતની રે, મિથ્યાધર્મ સત્ય ઉચ્ચરે. શ્રાવક. ૬
દેવગુરૂ ભક્તિથી દૂરે, ધર્મને માને વ્હેમ,
નાસ્તિકતા મનમાંહી નક્કી, શ્રાવક કહીએ કેમ?
બુદ્ધિસાગર બોધે રે, સાચો શ્રાવક ધર્મ વરે. શ્રાવક. ૭

સં. ૧૯૬૯ ચૈત્ર શુ. ૧૩

" पात्र थाओ. "

જ્ઞાન કશુ નહિ થાય મૂરખને જ્ઞાન કશુ નહિ થાય—એ રાગ.

પાત્ર પ્રમાણે માય, જીવોમાં પાત્ર પ્રમાણે માય,
ચકલી ચારો પાણી ભરશે, પચે તેટલું જોઇ;
સરવરના પાણી ના પીવે, યથાશક્તિ હરકોઇ. જીવોમાં પાત્ર
પ્રમાણે માય૦ ૧

પાત્ર પ્રમાણે વસ્તુ પચે છે, અધિક અજીરણ હોય;
જેની જેવી યોગ્યતા તેવી, પચતું પ્રગટ અવલોય. જીવોમાં૦ ૨

સિંહણ દુગ્ધ સુવર્ણ પાત્રમાં, ટકે જુઓ સાક્ષાત્;
અન્ય પાત્રને ફોડી નાખે, જાણ્યા જેવી વાત. જીવોમાં૦ ૩

પાત્ર પ્રમાણે પ્રેમ ઠરે છે, પાત્ર પ્રમાણે ધર્મ;
પાત્ર પ્રમાણે વિદ્યા ઠરતી, પાત્ર પ્રમાણે શર્મ. જીવોમાં૦ ૪

પાત્ર થકી અધિકું પડવાથી, ક્ષણમાંહી ઉભરાય;
નદીમાં અધિકું પાણી આવે, પૂરથકી છલકાય. જીવોમાં૦ ૫

ખાય બિલાડી ખીર ના ટકશે, દુર્જનના દિલવાત;
યોગ્યતાવણ અધિકું આપ્યાથી, થતી અપાત્રની ઘાત. જીવોમાં૦ ૬

સોમલ માત્રા ચાર માસનુ, બાલક જો કદી ખાય;
તનુમાંહી ઉત્પાત થવાથી, વ્હેલુ પરભવ જાય. જીવોમાં૦ ૭

છોકરવાદી સાધુ આગળ, છેદ વાતો ન મુકાય,
પાત્ર વિના મંત્રો સાધ્યાથી, ગાંડા ઘણા થૈ જાય. જીવોમાં૦ ૮

ગંભીરના વણ ગુહ્ય જાણતાં, ઘણા અનર્થો થાય,
મળે યોગ્યતા સર્વ જણાતુ, કુદરતનો એ ન્યાય. જીવોમાં૦ ૯

પાત્ર થવાથી ઇચ્છિત પરગટ, શ્રદ્ધા રાખો સત્ય,
પાત્રતાવણ મળે ન માગ્યુ, ધાર્યું ન થાતુ કૃત્ય. જીવોમાં૦ ૧૦

દેવાવાળા છે તૈયાર જ, વિના પાત્રતા વાર,
જેવી પાત્રતા તેવી સિદ્ધિ, તુર્ત અહીં તૈયાર. જીવોમાં૦ ૧૧

પાત્રતા પ્રગટાવો પહેલી, વણ માગે મળનાર,
બુદ્ધિસાગર સદ્ગુરૂ સેવા, પાત્રપણુ કરનાર. જીવોમાં૦ ૧૨

સં. ૧૯૬૯ ચૈત્ર શુદિ ૧૫.

शिक्षोपयोग.

કુરોગીની પેઠે જ્યાં ત્યાં, નિન્દા જોર જણાતું;
જ્ઞાન વિનાના ગાંડા લોકો, ભરે પાપનું ભાતું. ૧
દૃષ્ટિરાગમાં દુનિયા ડુબી, ભરમાઇ બહુ ભૂલી;
દૃષ્ટિરાગમાં મતને તાણે, ખેંચતાણમાં ઝૂલી. ૨
આપમતિને આગળ કરતી, પરનું સત્ય ન લેતી;
દુનિયાના પ્રવાહે તણાતાં, બુદ્ધિ સ્થિર નહિ રહેતી. ૩
દોરંગી દુનિયાને દેખી, સન્તો સમતા રાખે;
આત્મસમાધિમાંહી ખેલી, સહજ સુખને ચાખે. ૪
પોતાને પોતે ઓળખવો, કાર્ય ખરૂં જગમાંહી;
શાશ્વત શાન્તિ ઘટમાં શોધી, રહેવું સમતા સાંઇ. ૫
વિષય વેગની વસમી વાટો, તેથી પાછા હઠવું;
જ્યાં ચંચલતા એદજ પ્રગટે, ત્યાંથી પાછા ખસવું. ૬
જેવણ સહજાનન્દ ન રહેતો, તેનું ધ્યાનજ ધરીએ;
આત્મ પ્રતીતિ અનુભવ પામી, શાશ્વત આનન્દ વરીએ. ૭
સ્મરણ મનન ચિંતન ચેતનનું, ઉંડા બહુ ઉતરીએ;
સુરતા સ્થિરતા પૂર્ણ લગાવી, ભવ પાથોધિ તરીએ. ૮
રત્નત્રયી ઋદ્ધિ નિજ જાણો, નિશ્ચય રાખી ઘટમાં;
બુદ્ધિસાગર અન્તર્ શોધો, પડો નહીં ખટપટમાં. ૯

સંવત ૧૯૬૯ ચૈત્ર વદિ ૧

वीर स्तवन.

સન્ત સનેહી રે વીર જિન ! સાંભરો, તુમ વણ ક્ષણ ન સુહાય રે;
વિરહ તમારો રે મુજ મન સાલતો, ક્ષણ કોડી યુગ થાય રે. સન્ત૦ ૧
તુમ ગુણ મોહ્યો રે મધુકર માલતી, મુજ મનના વિશ્રામી રે.
તુજ મુજ અન્તર્ પડીયું કર્મથી, ટાળો ને ગુણરામી રે. સન્ત૦ ૨

ચરણ તમારૂં રે સાચું આદર્યું, આશ્રય એક તુમ સ્વામ
કેવળજ્ઞાનીની આગળ શું કહું, જાણો સહુ નિષ્કામી રે.
દુઃષમકાળે રે મારે આશરો, તુજ આગમ સુખકારી રે;
તુજ શાસનમાં રે સાચું રાગથી, સત્યપણું નિર્ધારી રે.
પાત્રપણું મુજ આપો પ્રેમથી, પ્રાણતણા આધારા રે;
બુદ્ધિસાગર શિવસુખ આપશો, પરમ પ્રભુ મુજ પ્યારા રે

સં. ૧૯૬૯ ચૈત્ર વદિ ૭

साघु सेवा.

હવે મને હરિ નામ શું નેહ લાગ્યો—એ રાગ.

સાધુની સેવા મીઠા છે મોક્ષના મેવા, મેવામાંહી વસે દેવા રે. સા
સાધુ સેવાથી મળે છે શિવસુખ, મુક્તિનું દ્વાર જયકારી;
સાધુ સેવાથી મળે અન્ય કોથી ન મળે, ફોક કદિ ન થનારી રે. સા
સાધુ સન્તોની ચાકરીમાં બાખરી, ગંગા નદી દિવ્ય મેવા.
તીર્થો સમાયાં સાધુ સેવામાં, ભક્તને સેવાની હેવા રે. સા
સાધુ સન્તના દેવો છે બેલી, જંગમ મૂર્તિ નવાય.
સાધુ સેવ્યા તેણે સેવ્યું છે સર્વે. જંગમ તીર્થ વડાઇ રે સા
જિનાજ્ઞાધર સાધુ સેવીને, ધર્મની કરવી કમાણી.
બુદ્ધિસાગર સાધુ ચરણરજ, કરે પવિત્ર જન વાણી રે સા

સં. ૧૯૬૯ ચૈત્ર વદિ ૮

सेवक.

રાગ—ગીતાના પદની

સેવક કોઇક સાચો રે, સમર્પણ સર્વ કરે
બોલેલા બોલ પાળે રે, સેવામાંહી પ્રેમ ધરે સા
વાણુ ગણે નહિ પ્રભુને અર્થે, સાચી નિષ્ઠા ને.
સેવક ફરજો અદા કરે છે, મનમાં ધરીને ટેક.
અમનો ના જમાવ્યો રે, હમારી રીત [illegible]

॥ योग्य पात्रनी आगळ कहेवुं–दिल खोलवुं. ॥

તું ખોલ દીલને યોગ્યતા જાણી જીવોની સાથમાં,
અનુભવ કરી દીલ આપજે ચાલી સદા શિવ વાટમાં;
વિશ્વાસઘાતક માનવી વ્હાલજ ધરીને આવતા,
મીઠું વદી દિલ પેસીને આધિ ઘણી ઉપજાવતા. ૧
અસ્થિર મનના માનવી એ મિત્ર વા શિષ્ય જ નહીં,
દિલ મર્મને હણીને અરે ચંડાલતા વ્હેતા સહી;
ચાડી કરે ચુગલી કરે સમ ખાઇને વાતો કરે,
હિત શત્રુ થૈ ઉપર થકી વ્હાલજ ધરીને સંચરે. ૨
બહુ કાલ પરિચયને કરી તાવી ઘણી વાતો કરી,
શુભ પાત્રતા પરખી ખરી દિલ આપવું હેત જ ધરી;
જ્યમ યોગ્યતા ખીલે તથા નિજ દિલનું કંઇ આપવું,
દિલ પાત્રતા પરખી ભલી યોગ્યજ હૃદયમાં સ્થાપવું. ૩
તું ત્વરિત પ્રેમાવેશ થૈ દિલ ખોલ ના પાત્ર જ વિના,
તું દાબીને દિલ ઉભરા ઝટ જાણજે સાચી બીના;
ચિન્તામણિથી મોંઘુ છે નિજ દીલ નિશ્ચય માનવું,
સાચા ઝવેરી આગળે ખોલી હૃદય સુખ માણવું. ૪
મન પેટીમાં રત્નો ભર્યાં જ્યાં ત્યાં નહીં તે ખોલીએ,
સાચા ઝવેરી પારખુની આગળે કૈં બોલીએ;
જે દીલ લઇ દિલ પૂજતો દિલનો સદા સેવક બને,
અનુભવ કરી નિજ દીલ ખુલ્લું મૂકીએ તેની કને. ૫
સુવર્ણ પેઠે જે અરે નિજ દીલને પલટે નહીં,
ગંભીર વિશ્વાસુકને દીલ ખોલીએ પ્રેમે સહી;
સમ્[illegible]ીક્ષા દૃષ્ટિથી અનુભવ કરી દિલ દિજીએ,
બુ[illegible] ન્તર મેળના મેલાપથી બહુ રીજીએ. ૬
[illegible] વદિ ૧૪

૭ યોગ્ય પાત્રની આગળ કહેવું-દિલ ખોલવું. ૭

તું ખોલ દીલને યોગ્યતા જાણી જીવોની સાથમાં,
અનુભવ કરી દીલ આપજે ચાલી સદા શિવ વાટમાં;
વિશ્વાસઘાતક માનવી વ્હાલજ ધરીને આવતા,
મીઠું વદી દિલ પેસીને આધિ ઘણી ઉપજાવતા. ૧
અસ્થિર મનના માનવી એ મિત્ર વા શિષ્ય જ નહીં,
દિલ મર્મને હણીને અરે ચંડાલતા વ્હેતા સહી;
ચાડી કરે ચુગલી કરે સમ ખાઇને વાતો કરે,
હિત શત્રુ થૈ ઉપર થકી વ્હાલજ ધરીને સંચરે. ૨
બહુ કાલ પરિચયને કરી તાવી ઘણી વાતો કરી,
શુભ પાત્રતા પરખી ખરી દિલ આપવું હેત જ ધરી;
જ્યમ યોગ્યતા ખીલે તથા નિજ દિલનું કંઇ આપવું,
દિલ પાત્રતા પરખી ભલી યોગ્યજ હૃદયમાં સ્થાપવું. ૩
તું ત્વરિત પ્રેમાવેશ થૈ દિલ ખોલ ના પાત્ર જ વિના,
તું દાબીને દિલ ઉભરા ઝટ જાણજે સાચી બીના;
ચિન્તામણિથી મોંઘું છે નિજ દીલ નિશ્ચય માનવું,
સાચા ઝવેરી આગળે ખોલી હૃદય સુખ માણવું. ૪
મન પેટીમાં રત્નો ભર્યાં જ્યાં ત્યાં નહીં તે ખોલીએ,
સાચા ઝવેરી પારખુની આગળે કૈં બોલીએ;
જે દીલ લઇ દિલ પૂજતો દિલનો સદા સેવક બને,
અનુભવ કરી નિજ દીલ ખુલ્લું મૂકીએ તેની કને. ૫
સુવર્ણ પેઠે જે અરે નિજ દીલને પલટે નહીં,
ગંભીર વિશ્વાસુકને દીલ ખોલીએ પ્રેમે સહી;
સમ્યક્ પરીક્ષા દૃષ્ટિથી અનુભવ કરી દિલ દિજીએ,
બુદ્ધચબ્ધિ અન્તર્ મેળના મેળાપથી બહુ રીજીએ. ૬

સં ૧૯૬૯ ચૈત્ર વદિ ૧૪

ગચ્છ.

ધન્યાશ્રી.

ગચ્છ ઘણો ગુણકાર, ગુણોથી ગચ્છ ઘણો ગુણકાર,
સૂરિ ઉપાધ્યાય રત્ન પ્રવર્તક, સ્થવિર પંચ પ્રમાણ;
જ્યાં સંવેગે શોભતા રે, અરિહંતની ત્યાં આણ. ગુણથી. ૧
સંયમ તત્પર સાધુઓ રે, વૈરાગ્યની થાય વાત,
ચારિત્રે ચિત્ત ચોંટીયાં રે, જ્ઞાનથી મોહનો ઘાત. ગુણથી. ૨
ગીતાર્થો ગચ્છમાં ઘણા રે, વાદી ઘણા હુંશિયાર,
સ્વાધ્યાય તત્પર સાધુઓ રે, ધર્મ ધ્યાન ધરનાર. ગુણથી. ૩
સારણા વારણાદિક ઘણી રે, સમાચારી સદાય,
પંચાચાર પ્રપાલતા રે, સર્વ મુનિ સુખદાય. ગુણથી. ૪
સમતા સાગર ઝીલતો રે, સાધુવર્ગ હમેશ,
રાગદ્વેષ ઈર્ષ્યા નહીં રે, કપટ નહીં તેમ કલેશ. ગુણથી. ૫
પ્રામાણિક પદવી ધરા રે, પાળે પંચાચાર,
ત્યાગી વૈરાગી શોભતા રે,સંપ ધરી વહનાર. ગુણથી. ૬
ઉપદેશક બહુ મુનિવરા રે, કહેણી રહેણી સમાન,
શાસન સેવા કારકા રે, ધર્માર્થે દે પ્રાણ. ગુણથી. ૭
સૂરિની સેવા સારતા રે, મુનિયો થૈ ઉજમાલ,
સૂરિ હુકમ શિરપર ધરી રે, પામે મંગલ માલ. ગુણથી. ૮
પંચ મહાવ્રત પાલતા રે, ગામોગામ વિહાર,
નિર્દોષી આહાર લે રે, ક્ષાન્ત્યાદિક ધરનાર. ગુણથી. ૯
વિનય વિવેક વિચારણા રે, લઘુતાને નહીં લોભ,
વિષયો વિષવત્ વામતા રે, રત્નત્રયી સ્થિર શોભ. ગુણથી.૧૦
દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ ભાવથી રે, ધર્મોન્નતિ કરનાર,
બુદ્ધિસાગર સંઘની રે, શોભા બહુ વહનાર. ગુણથી.૧૧

સં. ૧૯૬૯ વૈશાખ શુદિ ૫.

ગચ્છ.

ધન્યાશ્રી.

ગચ્છ ઘણો ગુણકાર, ગુણોથી ગચ્છ ઘણો ગુણકાર,
સૂરિ ઉપાધ્યાય રત્ન પ્રવર્તક, સ્થવિર પંચ પ્રમાણ;
જ્યાં સંવેગે શોભતા રે, અરિહંતની ત્યાં આણ. ગુણથી. ૧
સંયમ તત્પર સાધુઓ રે, વૈરાગ્યની થાય વાત,
ચારિત્રે ચિત્ત ચોંટીયાં રે, જ્ઞાનથી મોહનો ઘાત. ગુણથી. ૨
ગીતાર્થો ગચ્છમાં ઘણા રે, વાદી ઘણા હુંશિયાર,
સ્વાધ્યાય તત્પર સાધુઓ રે, ધર્મ ધ્યાન ધરનાર. ગુણથી. ૩
સારણા વારણાદિક ઘણી રે, સમાચારી સદાય,
પંચાચાર પ્રપાલતા રે, સર્વ મુનિ સુખદાય. ગુણથી. ૪
સમતા સાગર ઝીલતો રે, સાધુવર્ગ હમેશ,
રાગદ્વેષ ઈર્ષ્યા નહીં રે, કપટ નહીં તેમ કલેશ. ગુણથી. ૫
પ્રામાણિક પદવી ધરા રે, પાળે પંચાચાર,
ત્યાગી વૈરાગી શોભતા રે, સંપ ધરી વહનાર. ગુણથી. ૬
ઉપદેશક બહુ મુનિવરા રે, કહેણી રહેણી સમાન,
શાસન સેવા કારકા રે, ધર્માર્થે દે પ્રાણ. ગુણથી. ૭
સૂરિની સેવા સારતા રે, મુનિયો થૈ ઉજમાલ,
સૂરિ હુકમ શિરપર ધરી રે, પામે મંગલ માલ. ગુણથી. ૮
પંચ મહાવ્રત પાલતા રે, ગામોગામ વિહાર,
નિર્દોષી આહાર લે રે, ક્ષાન્ત્યાદિક ધરનાર. ગુણથી. ૯
વિનય વિવેક વિચારણા રે, લઘુતાને નહીં લોભ,
વિષયો વિષવત્ વામતા રે, રત્નત્રયી સ્થિર શોભ. ગુણથી.૧૦
દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાલ ભાવથી રે, ધર્મોન્નતિ કરનાર,
બુદ્ધિસાગર સંઘની રે, શોભા બહુ વહનાર. ગુણથી.૧૧

સં. ૧૯૬૯ વૈશાખ શુદિ ૫.

આત્માનો ભાસ.

તેગ ચરખો બોલે રામ નામ રામ તુંહિ રે રામ તુંહિ રામ તુંહિ—એ રાગ.

સુરતા સાધી [1]શૂન્યમાં રે, ઝળહળ ઝળકે જ્યોત,
ઝળહળભાનુ પ્રગટીયો રે, થયો ભુવન ઉદ્યોત;
આનન્દ અપરંપારા રે, એવો ભાસ્યો આતમરામ,
અલખ રામ તુંહિ રે રામ તુંહિ રામ તુંહિ રામ તુંહિ. ૧
લંકા ગઢ જીત્યો લહી રે, માર્યો રાવણ રાય;
સીતા સતી લઈ સાથમાં રે, આવ્યો નિજપુર હાય. આનન્દ. ૨
સાગર ખુબ વલોવીયો રે, રત્નો કાઢ્યાં ચઉદ;
અન્તરમાં ઉતારીયાં રે, નાઠા દુઃખના ફંદ. આનન્દ. ૩
છોટો જગ મોટો થયો રે, મરરાવ્યો ના માય;
અન્તર દૃષ્ટિ દેખતાં રે, અન્તરમાંહી જણાય. આનન્દ. ૪
સાગરમાં નદીઓ ભળી રે, મસ્તરનો શો ભાર;
ગાગર સાગરમાં સમી રે, રહ્યો ન ભેદ લગાર. આનન્દ. ૫
સર્વ સમાનું જે વિષે રે, જેમાં સૌના વાસ;
સર્વ પ્રકાશો જ્યાં સમે રે. તે તું પોતે ખાસ. આનન્દ. ૬
ઉપજે વિણસે જ્યાં સહુ રે, પણ જગથી જે ભિન્ન;
તે તું પોતે પરખીયો રે, ધ્યાન ધરી લયલીન. આનન્દ. ૭
લીલા જેની લખ લાખી રે, કોઈ ન પામે પાર;
બુદ્ધિસાગર સદ્ગુરુ રે, સેવ સદા સુખકાર. આનન્દ. ૮

અ. ૧૯૬૬ પૈ. વ. ૧૧

[1] શૂન્ય—[illegible]

जैनो अने जैनेतरो प्रति अमारुं हृदय.

હરિગીત.

શ્રી જૈન શાસન ભક્તિ છે જૈનો ઉપર શુભ રાગ છે,
પણ દ્વેષ ના અન્યો ઉપર મૈત્રીતણો શુભ લાગ છે;
મિથ્યાત્વ લાગ્યું જૂઠ પણ મિથ્યાત્વી પર કરૂણા રહી,
અન્તર્‌વિષે શુભ ભાવના એવી અધુના ગહગહી. ૧
પન્થો ઘણા જગમાં દીસે પણ પન્થીઓ પર દ્વેષ ના,
નિજ આત્મવત્ એ પન્થીઓને માનવાથી કલેશ ના;
મિથ્યાત્વના જે પન્થ તેને જૂઠ રૂપે બોધવા,
ઉદ્યમ હમારો થાય છે પાખંડ જૂઠ જ રૂન્ધવા. ૨
મતભેદમાં જીવો પડ્યા તેઓ ઉપર દ્વેષજ નથી,
સાચું સકલમાં જે રહ્યું સર્વજ્ઞનું જાણ્યું કથી;
સૌમાં રહ્યું સિદ્ધત્વ એ સિદ્ધત્વ સૌમાં દેખતો,
સૌ જીવને પાયે પડું સિદ્ધત્વદૃષ્ટિ પેખતો. ૩
સાચું સદા પ્રસરાવવા સહુ યોગથી ઉદ્યોગ છે,
સાપેક્ષદૃષ્ટિ સત્ય પર પ્રશસ્ય રાગ નિયોગ છે;
જે સત્યને નિજ ફર્જ છે જે સત્ય તે નિજ પ્રાણ છે,
એ સત્યની સેવાવિષે શુભ રાગનું નહિ ભાન છે. ૪
જૈનેતરોમાં સદ્‌ગુણો તેનો ખરો દિલરાગ છે,
જે સદ્‌ગુણોને દેખતો તે ધન્ય ને મહાભાગ છે;
આવું અમોને શિખવ્યું તે જૈનધર્મજ સત્ય છે,
એ જૈનધર્મ ફેલાવવા ભક્તિ ખરૂં કર્તવ્ય છે. ૫
સાચાં જીગરથી સર્વનું કલ્યાણ કરવા વૃત્તિ છે,
સૌમાં પ્રભુને દેખીને સૌના ભલામાં ભક્તિ છે;
એ ભક્તિ શ્રી જિનવીરના ઉપદેશથી પ્રગટી ખરી,
બુદ્ધયબ્ધિ સત્યજ ઓપીને કર્તવ્યના દિલમાં પરી.

સં. ૧૯૬૯ વૈશાખ શુદિ ૧૩.

જૈનો અને જૈનેતરો પ્રતિ અમારું હૃદય.

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૧
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૨
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૩
[illegible]
[illegible]
જે સત્યને નિજ [illegible] છે જે સત્ય તે નિજ પ્રાણ છે.
તે સત્યથી [illegible] શુભ માનવું નહિ ભાન છે. ૪
જૈનેતરોમાં સદ્ગુણ [illegible] હિતકાર છે,
જે સદ્ગુણીને દેખતો તે ધન્ય તે મહાભાગ છે,
આવું [illegible] તે જૈનધર્મજ સત્ય છે,
તે જૈનધર્મ ફેલાવવા ભક્તિ ખરૂ કર્તવ્ય છે. ૫
આમાં જ્ઞાનથી સર્વનું કલ્યાણ કરવા વૃત્તિ છે,
જેમાં પ્રભુને દેખીને [illegible] ભક્તિ છે,
એ ભક્તિ થી જિનવીરના ઉપદેશથી પ્રગટી ખરી,
બુદ્ધ્યબ્ધિ મસ્તક [illegible] કર્તવ્યના હિતમાં ખરી.

સં. [illegible] વૈશાખ વદિ [illegible].

जैनो अने जैनेतरो प्रति अमारुं हृदय.

હરિગીત.

શ્રી જૈન શાસન ભક્તિ છે જૈનો ઉપર શુભ રાગ છે,
પણ દ્વેષ ના અન્યો ઉપર મૈત્રીતણો શુભ લાગ છે;
મિથ્યાત્વ લાગ્યું જૂઠ પણ મિથ્યાત્વી પર કરૂણા રહી,
અન્તર્વિષે શુભ ભાવના એવી અધુના ગહગહી. ૧

પન્થો ઘણા જગમાં દીસે પણ પન્થીઓ પર દ્વેષ ના,
નિજ આત્મવત્ એ પન્થીઓને માનવાથી કલેશ ના;
મિથ્યાત્વના જે પન્થ તેને જૂઠ રૂપે બોધવા,
ઉદ્યમ હમારો થાય છે પાખંડ જૂઠ જ રૂન્ધવા. ૨

મતભેદમાં જીવો પડ્યા તેઓ ઉપર દ્વેષજ નથી,
સાચું સકલમાં જે રહ્યું સર્વજ્ઞનું જાણ્યું કથી;
સૌમાં રહ્યું સિદ્ધત્વ એ સિદ્ધત્વ સૌમાં દેખતો,
સૌ જીવને પાયે પડું સિદ્ધત્વદૃષ્ટિ પેખતો. ૩

સાચું સદા પ્રસરાવવા સહુ યોગથી ઉદ્યોગ છે,
સાપેક્ષદૃષ્ટિ સત્ય પર પ્રશસ્ય રાગ નિયોગ છે;
જે સત્યને નિજ ફર્જ છે જે સત્ય તે નિજ પ્રાણ છે,
એ સત્યની સેવાવિષે શુભ રાગનું નહિ ભાન છે. ૪

જૈનેતરોમાં સદ્ગુણો તેનો ખરો દિલરાગ છે,
જે સદ્ગુણોને દેખતો તે ધન્ય ને મહાભાગ છે;
આવું અમોને શિખવ્યું તે જૈનધર્મજ સત્ય છે,
એ જૈનધર્મ ફેલાવવા ભક્તિ ખરૂં કર્તવ્ય છે. ૫

સાચાં જીગરથી સર્વનું કલ્યાણ કરવા વૃત્તિ છે,
સૌમાં પ્રભુને દેખીને સૌના ભલામાં ભક્તિ છે;
એ ભક્તિ શ્રી જિનવીરના ઉપદેશથી પ્રગટી ખરી,
બુદ્ધયબ્ધિ સત્યજ બોધીને કર્તવ્યતા દિલમા ધરી.

સં. ૧૯૬૯ વૈશાખ શુદિ ૧૩.

अमारुं निवेदन.

હરિગીત.

લેખો લખ્યા ગ્રન્થો રચ્યા ભાષણ કર્યાં જે જે અ
સાપેક્ષદૃષ્ટિથી સકલ જગ બાન્ધવો જાણો તમે;
અધિકાર પાત્ર સુભેદથી જૂદું લખાયું જાણયો,
જિન વાણીના અનુસારથી સર્વે હૃદયમાં આણયો.
ઉપજ્યા વિચારો ચિત્તમાં તે તે લખ્યા સમજાવવા
જો ભૂલ તેમાં-હોય તો માફી તણી લઉ છું દવા;
આશય અમારા પૂર્ણ જાણ્યા વણ ખરૂં સમજાય ન
જે જે લખ્યું તે આશયો સમજ્યા વિના પરખાય
ગીતાર્થ જે સિદ્ધાંતના તે આશયો સમજે સહુ,
ગીતાર્થદૃષ્ટે ભૂલ તેની માફી હું પહેલાં લહું;
અધ્યાત્મજ્ઞાને જે ભર્યાં દ્રવ્યાનુયોગે જે ભર્યાં,
આશય અમારા જાણવા અધિકારી તે દિલમાં ધર્યા.
ગીતાર્થની દૃષ્ટિ વિષે સાપેક્ષ સહુ સમજાય છે,
આશય ઘણા ગંભીર જે અધ્યાત્મના પરખાય છે.
આગમ થકી વિપરીતની હઠ હું જરા ધરતો નથી,
આગમતણા અભ્યાસથી સ્ફુરણા લહી તે તે કથી.
ચારિત્ર પૂર્ણાચારને ધરવાતણી વૃત્તિ થતી,
આચાર પૂર્ણ પળે નહીં દિલ દાઝ વૃત્તિ ઉપજતી.
દર્શનતણી સેવા અને ભક્તિવિષે રંગે રહ્યા,
આગમતણી ભક્તિ વિષે પ્રેમે સદા હું ગહગહ્યા.
ગુરુ જૈન શાસન ભક્તિથી જે રચ્યું તે જાણજો
[illegible]ાય નહિ નાખું જરા એવું હૃદયમાં આણજો,
પ્રશસ્ય રાગે ધર્મની સેવા કરી [illegible] ઘણી

जैनो अने जैनेतरो प्रति अमारुं हृदय.

હરિગીત.

શ્રી જૈન શાસન ભક્તિ છે જૈનો ઉપર શુભ રાગ છે,
પણ દ્વેષ ના અન્યો ઉપર મૈત્રીતણો શુભ લાગ છે;
મિથ્યાત્વ લાગ્યું જૂઠ પણ મિથ્યાત્વી પર કરૂણા રહી,
અન્તર્વિષે શુભ ભાવના એવી અધુના ગહગહી. ૧
પન્થો ઘણા જગમાં દીસે પણ પન્થીઓ પર દ્વેષ ના,
નિજ આત્મવત્ એ પન્થીઓને માનવાથી કલેશ ના;
મિથ્યાત્વના જે પન્થ તેને જૂઠ રૂપે બોધવા,
ઉદ્યમ હમારો થાય છે પાખંડ જૂઠ જ રૂન્ધવા. ૨
મતભેદમાં જીવો પડ્યા તેઓ ઉપર દ્વેષજ નથી,
સાચું સકલમાં જે રહ્યું સર્વજ્ઞનું જાણ્યું કથી;
સૌમાં રહ્યું સિદ્ધત્વ એ નિદ્ધત્વ સૌમાં દેખતો,
સૌ જીવને પાયે પડું સિદ્ધત્વદૃષ્ટિ પેખતો. ૩
સાચું સદા પ્રસરાવવા સદુ યોગથી ઉદ્યોગ છે,
સાપેક્ષદૃષ્ટિ સત્ય પર પ્રશસ્ય રાગ નિયોગ છે;
જે સત્યને નિજ ફર્જ છે જે સત્ય તે નિજ પ્રાણ છે,
એ સત્યની સેવાવિષે શુભ રાગનું નહિ ભાન છે. ૪
જૈનેતરોમાં સદ્ગુણો તેનો ખરો હિતરાગ છે,
જે સદ્ગુણોને દેખતો તે ધન્ય ને મહાભાગ છે;
આવુ અન્યોને શિખવવું ને જૈનધર્મજ સત્ય છે,
એ જૈનધર્મ ફેલાવવા ભક્તિ ખરૂં કર્તવ્ય છે. ૫
સાચો હૃદયથી સર્વનું કલ્યાણ કરવા વૃત્તિ છે,
સૌમાં પ્રભુને દેખીને સૌના ભલામાં ભક્તિ છે.
એ ભક્તિ શ્રી જિનવીરના ઉપદેશથી પ્રગટી ખરી,
બુદ્ધ્યબ્ધિ સત્યજ લોપીને કર્તવ્યતા દિલમાં ધરી

સં. ૧૯૬૯ વૈશાખ વદિ ૧૩

અમારા આશયો સર્વે, વિચારે બહુ અપેક્ષાથી;
અમારા સત્યનો સાક્ષી, અમારી સાથ રહેનારો.
ઉપજતા આશયો દિલમાં, અનુમાને વિચારે છે;
અપેક્ષાવાદમાં ઉંડા, અમારી સાથ રહેનારો.
ગુણોનો રાગ અન્તરૂમાં, ગુણાનુરાગથી દેખે;
વિશુદ્ધ પ્રેમથી પેખે, અમારી સાથ રહેનારો.
અનન્યપ્રેમપૂજારી, સદા ચારિત્રનો સાથી;
સદા વ્યવહાર સમ્યક્ત્વી, અમારી સાથ રહેનારો.
મળે શ્રદ્ધા વિચારોમાં, વહે ઉત્ક્રાન્તિના પન્થે;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મનો સંગી, અમારી સાથ રહેનારો.

સં. ૧૯૬૯ વૈશાખ વદિ ૨

भूली जा भेदनो भडको.

કવ્વાલિ.

અભેદ પ્રેમનો પ્યાલો, હૃદય ઘટમાં ઉતારી જા;
વિશુદ્ધ પ્રેમ રસયોગે, ભૂલી જા ભેદનો ભડકો. ૧
સદા સુખની ખુમારીમાં, બની તન્મય કરી મસ્તી;
અભેદે ભેદ ટાળીને, ભૂલી જા ભેદનો ભડકો. ૨
ભૂલી મ્હારૂં અને ત્હારૂં, પ્રભુને ભેટ અન્તરૂમાં;
નિયમ મર્યાદ આદિ સો, ભૂલી જા ભેદનો ભડકો. ૩
વિશુદ્ધપ્રેમરસ પીને, જગત્‌ને પા બની પ્રેમી;
જગત્‌ને તું સકલ એકે, ભૂલી જા ભેદનો ભડકો. ૪
અમીરસનું ભલું ઝરણું, હૃદય થકું કરે જલ્દી;
અભેદીપન્થપન્થી થૈ, ભૂલી જા ભેદનો ભડકો. ૫
અમીરસનું ખરૂં ઝ્હાલું, ઉલટ આંખો કરાવે છે,
બનીને આત્મનો પ્રેમી, ભૂલી જા ભેદનો ભડકો. ૬

મળીને દીલથી દીલજ, રસંતાં ઐક્યભાવે એ;
થઇને મરજીવો પ્રેમે, ભૂલી જા ભેદનો ભડકો. ૭
અરે એ કેફ છે ન્યારી, ખરેખર ભાંગ ગાંજાથી;
વિશુદ્ધ પ્રેમની કેફે, ભૂલી જા ભેદનો ભડકો. ૮
સકલ આ વિશ્વ છે નહિ જ્યાં, સકલનું દાન જ્યાં થાતું;
બુદ્ધયબ્ધિશુદ્ધપ્રેમી થે, ભૂલી જા ભેદનો ભડકો. ૯
સં. ૧૯૬૯ વૈશાખ વદિ ૪

कपटी मेळ.

રાગ પીરાના પદનો.

કપટીથી મેળ ન કરશો રે, કપટી કાળો કેર કરે,
મુખે બોલી મીઠું રે, હૈડામાંહી કાતી ધરે;
ચાલે જૂદું બોલે જૂદું, મનમાં ભિન્ન વિચાર,
મેળ કરે નહીં મનથી સાચો, દુર્જનતા ધરનાર;
ફસાવે ફાંસીમાંહી રે, હિતસ્વીના પ્રાણ હરે. કપટી. ૧
ઇર્ષ્યાથી અન્તરમાં દાઝે, વાણીમાંહી વ્હાલ,
જીજી કરતો જીવ હણે ઝટ, કળામાં કેળવે કાળ;
વ્હાલામાં વ્હાલો થઇને રે, આંખે અશ્રુ લાવે ખરે. કપટી. ૨
બાજી રમતો કપટ થકી બહુ, મેળવિષે બહુ ઝેર,
લલચાવે યુક્તિથી લોભે, ફંદ ધરી કરે ફેલ;
ભોળાજન ભરમાવે રે, બોલી બોલ ધુર્ત ફરે. કપટી. ૩
પાપભીતિને ચિત્ત ધરે નહિ, વિષના લાડુ સમાન,
ઢુંઢાના જેવો જ્યાં મેળજ, ફંદે ફસે નાદાન;
સમજુ તો સમજે સાને રે, ચેતીને ચિત્ત સત્ય વરે. કપટી. ૪
સ્વાર્થવિષે સપડાતા લોકો, પામે દુઃખ અપાર,
મરણ વસે કપટીના મેળે, સમજુ ગ્રહે સત્ય સાર;
બુદ્ધિસાગર બોધે રે, સત્ય મેળે કાર્ય સરે. કપટી. ૫
સં. ૧૯૬૯ વૈશાખ વદિ ૭.

निष्प्रेमदशा

કવ્વાલિ.

અરે જ્યાં પ્રેમનાં ફાંફાં, અહો ત્યા રાખ ઉડે છે;
હૃદયમાં અગ્નિના ભડકા, પ્રગટતી આંખમાં લાલી. ૧
અરે જ્યાં પ્રેમનાં સ્વપ્નાં, અહો ત્યાં શોકની હોળી;
ચિતા સળગે બળે જીવો, જુઓ શમસાન ઘર વનમાં. ૨
અરે જ્યાં સ્નેહ ના છાંટો, અહો તે ખાર ભૂમિ છે;
અરે એ ખાર ભૂમિમાં, ઉગે ના બ્હાલનાં વૃક્ષો. ૩
નથી જ્યાં પ્રેમની મૂર્ત્તિ, નથી ત્યા મૂર્ત્તિથી પૂજા;
અરે એ પ્રેમ વણ સૂકાં, સરોવર દીલનાં જ્યાં ત્યા. ૪
તરે નહીં આંખમાં પ્રીતિ, નથી એ આંખમાં વારિ;
અરે જ્યાં આંખ છે ફીક્કી, નથી ત્યાં મેળ દેખ્યાથી. ૫
અરે જ્યાં શુદ્ધ પ્રીતિ નહિ, કઠોર જ દીલડું છે ત્યાં;
દયા ઝરણું વહે ક્યાંથી, વહે જ્યાં તાપ મનમાંહી. ૬
મધુરાં ગાન ત્યાં કયાંથી, મનોહર મેળ ત્યાં ક્યાંથી;
મધુરા બોલ ત્યાં કયાંથી, અરે જ્યાં શુદ્ધ પ્રીતિ નહિ ૭
ભમે છે રાક્ષસો ત્યાં બહુ, થતા બહુ ભૂતના ભડકા;
ઉગેછે ઝેરીલાં વૃક્ષો, અરે જ્યાં શુદ્ધ પ્રીતિ નહિ. ૮
કપટના નાગ ડંખે છે, અરૂચિતાવ પ્રગટે છે;
થતાં વિશ્વાસનાં વળખાં, અરે જ્યાં શુદ્ધ પ્રીતિ નહિ. ૯
પ્રગટતા ધૂમકેતુ ત્યાં, પ્રગટતા રોગ નાના ત્યાં;
ગમે નહીં ત્યાં કરે વાસો, અરે જ્યાં શુદ્ધ પ્રીતિ નહિ. ૧૦
વિશુદ્ધ પ્રેમમય આંખે, ખરેખર સત્ય દેખાતું;
બુદ્ધયબ્ધિશુદ્ધપ્રીતિની, જગતમાં રીત છે ન્યારી. ૧૧

સં. ૧૯૬૯ વૈશાખ વદિ ૮

આત્મ ચાહના.

હોરી.

મનમાં નિત્ય સ્મરૂંરી, અલખનું ધ્યાન ધરૂંરી—ટેક.
રોમ રોમ વ્યાપી સુખકારી, પરમપ્રિય ઉચ્ચરૂંરી;
હું તું ભેદાતીત નિરંજન, શુદ્ધ સ્વરૂપ ખરૂંરી;
ખરૂં શુદ્ધ કાર્ય કરૂંરી. મનમાં૦ ૧
નયનિક્ષેપાથી તું ન્યારો, નિશ્ચયરૂપ વરૂંરી;
પ્રેમતત્ત્વ પર પ્રભુ તું વિરાજે, મોહનું જોર હરૂંરી;
અન્તર એ.પર્ક બરૂંરી. મનમાં૦ ૨
નિર્વિકલ્પે દર્શન દીઠું, ચિત્પથમાં વિચરૂંરી;
બુદ્ધિસાગર ગાળીયો ધેને, મોહની સાથ લડુંરી;
હવે નહીં લેશ ડરૂંરી. મનમાં૦ ૩

સં. ૧૯૬૯ વૈશાખ વદિ ૧૦

પરાભાષાની સત્યસ્ફુરણા.

પરામાં ભાસ જ્યાં થાતો, વદો વા ના વદો ત્યાં શું ?
પરાના ભાસની ધ્વનિયો, કદી જૂઠી નથી થાતી. ૧
કદી સોગનથી બોલો, અરે એ વૈખરી વાણી;
પરાના ભાસ આગળ તે, રહે ના વૈખરી પડદો. ૨
પરાધ્વનિયો તમારી જે, પરામાં ભાસતી એવું;
થતું ત્યાં જૂઠ શું ફાવે ? વિચારો પૂર્ણ એ ચિત્તે. ૩
પરાનાં દ્વાર ખુલ્યાં જ્યાં, છુપાવ્યા ભેદ ના છૂપે;
પરાવાણી ઉઠી તે તો, કદી જૂઠી નથી થાતી. ૪
પરાભાસ જ પરાવાણી, ખરા એ દિવ્ય તારો છે;
ગતિ ત્યાં યોગિની પહોંચે, ખરી એ શોધ યોગિની. ૫
પરામાં પહોંચતા જોઓ, અહો તે છેતરાયજ શું ?
વદેલી વૈખરી વાણી, જણાતી નર્તકી પેઠે. ૬

निन्दक प्रतिपक्षियो.

આ જગતમાં પ્રતિપક્ષીઓની ખોટ નહીં ખાંતે જુઓ,
ઇર્ષ્યાળુઓ ઇર્ષ્યા ધરી નિન્દી ભલે પાપો ધુઓ;
ઈર્ષ્યાળુઓ પ્રતિપક્ષીઓનું શ્રેય થાઓ ચાહના,
દૃષ્ટિ ખુલો ગુણરાગની ભાવું ભલી એ ભાવના. १
જે સર્વ આગળ આવવા શૌર્યજ સ્ફુરાવી ચાલતો,
તેના બને પ્રતિપક્ષીઓ સ્પર્ધા સમાની ખ્યાલ તો;
પ્રતિપક્ષીઓ વણ આગળે આવે નહી સન્તો ખરે,
નિન્દક ગ્રહે પાપો અને ભક્તો સ્તવી પુણ્યજ ભરે. २
નિન્દક જનો જો હોય તો ભૂલો થતી નજરે પડે,
નિન્દક જનો જો હોય તો શૂરા સદા ઉંચે ચડે;
પાપો ગ્રહી નિન્દક જનો ચેતાવતા દુનિયા જનો,
એ નિન્દકો ઉપકારકો તેનું સદા સારૂં બનો. ३
નિન્દક અને ઇર્ષ્યાળુ વણ સજ્જન નહીં પરખાય છે,
અંધકાર વણ ભાનુતણી કિમ્મત નહીં અંકાય છે;
આત્માર્થતા નિજ આત્મની સંસ્કારથી દૃઢ થાય છે,
દુર્જન જનો બોધજ દિયે સગુણ ગ્રહે સુખ થાય છે. ४
આ જગત્માં નિર્ભય રહી આનન્દથી રહેવું ખરૂં,
બોલે જગત્ જે બોલ સારા વા બુરા ના દિલ ધરૂં;
પરમાર્થની વૃત્તિ ધરી સાક્ષી બની કરવું સહુ,
બુદ્ધયબ્ધિ સાચી ભાવના અન્તર્ વિષે સમજી રહુ. ५

સં. ૧૯૬૯ જેઠ સુ. ૫.

गोधावीऊपाश्रयनो लींबडो

હરિગીત.

શુભ ઓટલો ચૂનાતણો તેથી ભલુ થડ શોભતું,
તુજ પાસમાં જે આવતા તેનું અહો મન થોભતું,

રોગો ઘણા તુજ કટુક રસથી જાય વૈદે ઉચ્ચર્યું,
બુદ્ધયબ્ધિ આશ્રય છાંયનો પામી ભલું કાવ્યજ કર્યું. ૮

સં. ૧૯૬૯ જ્યેષ્ઠ શુદિ ૬

अभिप्रायोत्तर.

અભિપ્રાય બાંધો જે તમે મારા સંબંધી દ્વેષથી,
બહુ ભૂલ ખાશો જ્ઞાનને માધ્યસ્થવણ એ કલેશથી;
અભિપ્રાયને બાંધ્યા થકી કિમ્મત તમારી થાય છે,
મેલા ઘણા આદર્શમાં પ્રતિબિમ્બ ઝાંખુ જણાય છે. ૧
બહુ ભિન્ન રૂચિ ભિન્ન બુદ્ધિ લોકમત ન્યારા ઘણા,
એકજ રૂચે નહિ સર્વને જોતાં જરા ના જ્યાં મણા;
દૃષ્ટિતણી જ્યાં ભિન્નતા ત્યાં પક્ષ એક જ કયાં રહે,
સમજાય સાચું જ્ઞાનીને તે જાણીને સમતા વહે. ૨
અભિપ્રાય બાંધો જે તમે તેમાં તમારી ભૂલ છે,
સમજ્યા વિના અભિપ્રાયમાં વૃત્તિ ઘણી પ્રતિકૂલ છે;
દરકાર ના અભિપ્રાયની જે જે રૂચે તે તે કથો,
પ્રીતિ તમારા ઉપરે પરતંત્ર થૈ બહુ જો મથો. ૩
નિજ દૃષ્ટિમાં જે ભાસીયુ કક્કો ખરો તેનો કરો,
સમજ્યા વિના રાસભતણું પુચ્છજ ગ્રહી હઠને ધરો;
લાતો ઘણી વાગે પડે જાહેર હિમ્મત ના ત્યજે,
જાહેર હિમ્મત અર્થ એ મૂઢ જ વિના કોને સુજે. ૪
નિજ જૂઠ પક્ષો તાણવા ભંભેરવા ભોળાજનો,
સમુદાય બળ ઘાતક બની સાચા સુધારક શું બનો;
જગદ્વેષ ઇર્ષ્યા હોળીને સળગાવતા જાહેરમાં,
જાહેર હિમ્મત એ બુરી ત્યાગી રહો સુખ લ્હેરમાં. ૫
પરના વિચારોનું રમકડું જે બને સ્વાર્થે રહી,
જાહેર હિમ્મત તેહની જોતાં જરા કિમ્મત નહીં,

સમજી ખરૂં નિજ કોમની ઉત્ક્રાન્તિ બીજો વાવવાં,
બુદ્ધયબ્ધિ સાચા સદ્ગુરૂના ચરણમાં શીર નામવાં.
સં. ૧૯૬૯ જ્યેષ્ઠ શુદિ ૭.

વિચાર મેળ.

મળતા વિચારો આવતા તે સાથમાં વહેતા રહે,
તે મનથકી મન મેળવી એકયના પન્થે વહે;
મળતા વિચારો આવતા ત્યાં રસ પડે વાતોવિષે,
એ વાતમાં આનન્દની દ્વૈતતા નજરે દિસે.
મળતા વિચારો આવતા વિશ્રામ એ સંસારમાં,
દિલ મેળવણ દુઃખી અહો માનવ ઘણો અવતારમાં;
મળતા વિચારો આવતાં દિલ દર્દની શાન્તિ થતી,
મળતા વિચારો આવતાં સહેજે થતી વાતો છતી. ૨
મળતા વિચારો જ્યાં નહીં ત્યાં કેદખાનું મેળમાં,
મળતા વિચારો જ્યાં નહીં ત્યાં સુખ નહીં છે મ્હેલમાં;
મળતા વિચારો જ્યાં નહીં ત્યાં બોલ બોલે દુઃખ છે,
મળતા વિચારો જ્યાં નહીં મિષ્ટાન્ન જમતાં ભૂખ છે. ૩
મળતા વિચારો જ્યાં નહીં ત્યાં દષ્ટિમાંહી ઝેર છે,
મળતા વિચારો જ્યાં રંક ત્યાં વનવિષે સુખ લ્હેર છે;
મળતા વિચારો આવતા ત્યાં આત્મના મેળા મળે,
મળતા વિચારો આવતાં આનન્દ મનિયોઉછળે. ૪
એ મેળમાંહિ દિવ્યતા આનન્દતાને જાગ્યતા,
મળતા વિચારો આવતાં આચારમાંહી સામ્યતા,
મળતા વિચારો આવતાં ઉત્ક્રાન્તિપન્થે ચાલવું,
બુદ્ધયબ્ધિ અન્તઃ મેળથી શાન્તિભુવનમાં મ્હાલવું. ૫
સં. ૧૯૬૯ જ્યેષ્ઠ શુદિ ૮.

जन्मदेहोदेश्य.

કવ્વાલિ.

જગત્‌ને લાભ દેવાને, જગત્‌ને સુખ દેવાને;
અણુઓ દેહના સર્વે, રચાયા છે અમારા આ. ૧
જગત્‌માં શ્રેય કરવાને, જગત્‌ને ઉચ્ચ કરવાને;
જગત્‌નાં પાપ ધોવાને, અમારો જન્મ નિશ્ચય એ. ૨
જગત્‌નાં દુઃખ હરવાને, ખરાં સત્યો બતાવાને;
સકલ પરમાર્થના માટે, અમારો જન્મ નિશ્ચય એ. ૩
જીવન સૌના ભલા માટે, મળી છે ઇન્દ્રિયો સર્વે;
ભલામાં સર્વ વાપરવા, અમોને જે મળ્યું તે છે. ૪
જીવન છે સર્વથી ઉંચુ, સ્વપરની ઉન્નતિ કરવા;
જરા ના શોક કરવાનું, વધીશું આગળે યત્ને. ૫
મળ્યામાં ભાગ છે સૌનો, જગત્‌માં ભાગ છે મારો;
પરસ્પર ફર્જ એ સૌની, વિચારી ફર્જ આચરવી. ૬
અમારી જીંદગાની સૌ, રહી તે સર્વના માટે;
બુદ્ધચબ્ધિ સત્ય પ્રાપ્ત્યર્થે, મળ્યું તેને સમજવાનું. ૭
સં. ૧૯૬૯ જ્યેષ્ઠ શુદિ ૧૧.

पर्यायथी सर्ववस्तुओ बदलाया करे छे.

રાગ ધીરાના પદનો.

બદલાતી સર્વે વસ્તુ રે, એક રૂપે નહીં રહે,
ગર્વ ન કરશો કોઇ રે, જ્ઞાનીઓ પોકારી કહે;
ત્રણ અવસ્થા રવિની થાતી, એક દિવસની માંહી,
બાળ યુવા ને વૃદ્ધાવસ્થા, મનુષ્યભવમાં આંહી;
આચારો વિચારો રે, બદલાતા દેખ્યા સવે. બદલાતી. ૧

નાદાનની વાતોવિષે હાતો રહી છે બાળુતું,
નાદાન જનના પ્રેમમાં ઝેરજ રહ્યું મન આળુતું. ૩
વિવાહની વરસી કરે પાડે કૂવામાં ક્રોધથી,
હાંસી કરાવે પાસમાં રહીને રહે ના ઓપથી;
નાદાનથી દૂરે રહો નાદાન સંગત ના કરો,
બુદ્ધયબ્ધિ સંગત ધીરની પામી વહો શાન્તિ ઝરો. ૪

સં. ૧૯૬૯ જ્યેષ્ઠ વદિ ૬.

स्वोन्नति माटे निन्दकप्रतिपक्षीओवचे वीर शरण ग्रहवुं.

પ્રભુ મહાવીરના શરણે, અમારે શાન્તિ લેવાની;
પ્રભુ મહાવીરના નામે, અમારે શાન્ત રહેવાનું. ૧
સતાવે દુર્જનો હાવે, અનેલા બાહ્યથી ઢોંગી;
અરે ઈર્ષ્યા થકી તપતા, તપાવા યત્ન કરતા તે. ૨
અરે તેઓ ગમે તે કહે, નથી તેની જરા પરવા;
પ્રભુના પન્થ સંચરતાં, પરિષહ સર્વ સહેવાના. ૩
પ્રતિપક્ષી વિના જગમાં, ઉદયનાં ચિન્હ ના કોનાં;
પ્રતિપક્ષી અનેલાઓ, ઉદયના દ્વારમાં ઠેલે. ૪
થતા જે પાડવા યત્નો, થતા તે ઉન્નતિ અર્થે;
અમોને એ અનુભવમાં, ખરેખર આવતું સાચું. ૫
રહે જાગ્રતપણું અમને, ભવસ્થિતિ વિચારાતી;
કરૂણા સર્વપર રહેતી, વધે ઉપયોગ અન્તરમાં. ૬
પ્રતીતિ આવતી ઘટમાં, અમારી ઉન્નતિ થાશે;
બુદ્ધયબ્ધિ વીરના શરણે, થઇશું વીરના સરખા. ૭

સં. ૧૯૬૯ જ્યેષ્ઠ વદિ ૮

પશ્ચિમ દ્વારે ગગનગઢમાં, જાપ સહેજે થાય છે;
એ જાપ અજપા નામનો, સોહહં અનુભવ ગમ્ય છે. આનંદ૦ ૭
જીવે નહીં જીવાયને, અણુજીવતાં જીવાય છે;
એ અમર ચેતન ઓળખો,બુદ્ધયબ્ધિ સુખ નિસ્યન્દ છે.આનન્દ૦ ૮

સં. ૧૯૬૯ આષાઢ શુદિ ૮.

आत्मशुद्धस्वरूपोपयोग.

કોઇ એક જ્ઞાનીઓ વિચારે રે, આતમ અમર છે રે જી. એરાગ.
શુદ્ધ સ્વરૂપ મુજ સારૂં રે, ચેતન સ્વયં ખરોજી;
અસંખ્યપ્રદેશો ક્ષેત્ર સદાનું, અસંખ્યપ્રદેશી પોતે હેજી,
અસંખ્યપ્રદેશે ધર્મ અનન્તો, ભાસે જ્ઞાનની જ્યોતે રે. ચેતન૦ ૧
જ્ઞાનાદિક ગુણ ધામ રૂપ નહીં નિર્નામ, અલખ અગોચર જ્ઞાની હેજી,
*વેતાંબર આશાંબર નહીં હું, અજરામર સુખ ભાની રે. ચેતન૦ ૨
નરનારી દેહનહીં જાતિનહીં ભાતિનહીં, મનવાણીથી ન્યારો રે હેજી;
દૃશ્ય રૂપ આ જગત્ નહીં હું, શુદ્ધ ધર્મ આધારો રે. ચેતન૦ ૩
નય નિક્ષેપા જ્યાં નહીં પહોંચે, ત્યાં મારો આવાસો હેજી;
રાગાદિક પરિણતિથી ન્યારો, પરમાનન્દ વિલાસો રે. ચેતન૦ ૪
નિશ્ચયનયદૃષ્ટિથી નિર્મલ, શુદ્ધધર્મનો ધ્યાતા હેજી;
સંગ્રહનયથી સિદ્ધ સમોવડ, જ્ઞાને જ્ઞેયનો જ્ઞાતા રે. ચેતન૦ ૫
જન્મ મરણ જંજાળ નહીં મુજ, પરમબ્રહ્મ પરખાયો હેજી;
નિઃસંગી ભોગી ગુણ યોગી, નિશ્ચયદૃષ્ટિ જણાયો રે. ચેતન૦ ૬
શુદ્ધ ધર્મના ઉપયોગે રહી, નિજને નિજ સંભારૂં હેજી;
બુદ્ધિસાગર શુદ્ધસમાધિ, યોગે છે ઉજિયારૂં રે. ચેતન૦ ૭

સં. ૧૯૬૯ આષાઢ શુદિ ૯

સ્વ સમય દષ્ટિ રાચતાં રે. શુદ્ધ ચારિત્ર પિછાણ.   ચોપી. ૩
સ્થિર દીપક જ્યોતિ સમુરે, શુદ્ધદષ્ટિથી ધ્યાન;
વીર્યોલ્લાસે ગહુગહી રે, દીસે અનુભવ ભાન.   ચોપી. ૪
આત્મસમયમાં ધર્મતા રે, આત્મ સમયમાં મુક્તિ;
અન્તરૂમાં અનુભવ કરો રે, શુદ્ધધર્મની ઉક્તિ.   ચોપી. ૫
આગમ નોઆગમતણો રે, ચરણસાર પરમાર્થ;
વ્યવહારે લખ રોડતાં રે, જરે નહી તત્ત્વાર્થ.   ચોપી. ૬
ઉપશમ અમૃતરસ ભર્યો રે, આત્મસમય પરમાણુ;
શુદ્ધ સમય નિજ ધર્મમાં રે, હોય ન તાણાતાણ.   ચોપી. ૮
પરમ પન્થ સાચો કહ્યો રે, આત્મરમણ સુખકાર;
બુદ્ધિસાગર ધર્મમાં રે, ચિદાનન્દ જયકાર.   ચોપી. ૮

સંવત ૧૯૬૯ આષાઢ શુદિ ૧૫

आनन्दस्वरूपमय चेतन.

રાગ ધન્યાશ્રી.

આનંદ તારૂં રૂપ ચેતનજી, આનન્દ ત્હારૂં રૂપ;
અલખ અગોચર ભૂપ—ચેતનજી૦
હર્ષ શોક તુજને નહીં રે, રાગ દ્વેષથી ભિન્ન;
જગતની જંજાળથી રે, ન્યારો નિજરૂપ લીન.   ચેતનજી૦ ૧
દુનિયા બોલો જે કહે રે, તેમાં રાખ ન લક્ષ;
આપ સ્વભાવમાં ખેલતાં રે, આપો આપ પ્રત્યક્ષ. ચેતનજી૦ ૨
આક્ષેપો લાગે નહીં રે, લાગે ના તુજ ગાળ;
અપકીર્તિ વળગે નહીં રે, વળગે ન યશની માળ. ચેતનજી૦ ૩
પ્રતિબિંબ જે જે પડે રે, આરીસાની માંહી;
તેને દુઃખ થતું નહીં રે, એવો ગુણ બ્રહ્મમાંહી.   ચેતનજી૦ ૪
જે જે ભાસે તુજ મહીં રે, સમભાવે તે દેખ;

ગીઓનું મન ચોજે છે. વૃક્ષો પર્ણો હલાવીને યોગીઓને આમંત્રણ કરે છે. પોતાની પેઠે સ્થિર ક્ષમાદિ ગુણવાળા થાઓ એમ વૃક્ષો યોગીઓને શિખામણ આપે છે. પર્વત પણ યોગીઓને પોતાની પાસે બોલાવે છે. જંગલ પણ યોગીઓને બોલાવે છે ઇત્યાદિ.

સં. ૧૯૬૯ આષાઢ વદિ ૮.

સંભવનાથ સ્તવન.

વિહરમાન ભગવાન સુણો મુજ વિનતિ એ રાગ.

સંભવ જિનવરદેવ નિરંજન ધ્યાઇએ,
શુદ્ધધર્મ નિજ સત્તા રહ્યો ઝટ પાઇએ;
નિશ્ચય દૃષ્ટિ ધરી ચિત્ત પ્રભુગુણ રીઝીએ,
શુદ્ધ સમય નિજ વ્યક્ત ભાવે ઝટ કીજીએ. ૧
શુદ્ધોપયોગે કર્મવિપાકો ઘણા ટળે,
સંવર ભાવમાં ચેતન ક્ષણ ક્ષણમાં ભળે;
કર્મભોગથી નિર્જરા જ્ઞાનીને હોય છે,
આત્મસ્વભાવે સવળો પરિણામ જોય છે. ૨
જ્ઞાનગર્ભિત વૈરાગ્યથી મોહ હણાય છે,
નિર્ભયતા નિઃસંગતા ચિત્ત સુહાય છે;
મન ચંચલતા નાશથી સ્થિરતા સંપજે,
નિર્લેપીપણું અન્તર્ દૃષ્ટિથી નીપજે. ૩
વાધે કમલની નાળ યથા જલ વૃદ્ધિથી,
પરિષહે ગુણ વૃદ્ધિ તથા નિજ શુદ્ધિથી;
પરિષહ પ્રાપ્ત થએ છતે નિર્જરા બહુ થતી,
દુઃખ સમયમાં અન્તર્મુખ થાતી મતિ. ૪
લડતો કર્મની સાથ જ્ઞાની શૂર થઈ ખરે,
દુનિયા દેખે ન ત્યાંય અરે એ શું કરે;

સમભાવે રહી કર્મ શુભાશુભ ભોગવે,
જ્ઞાની કાળ વીતાવે સુખ મહોત્સવે. ૫
પ્રગટાવી નિજ વીર્ય લડે મેદાનમાં,
હણતો મોહનું સૈન્ય રહી નિજ ધ્યાનમાં;
મોહ શત્રુના સૈન્યને મૂળથી કાપતો,
અન્તરંગ ઉપયોગ શૂરતા વ્યાપતો. ૬
ઘન ઘાતી હણી કર્મ કેવલ પ્રગટાવતો,
ક્ષાયિકભાવે ચેતન રાજ્યને પાળતો;
બુદ્ધિસાગર જિનવરગુણ ગણ ધ્યાવતો,
પરમ મહોદય જિનપદ ચિત્ત રમાવતો. ૭

સં ૧૯૬૯ આષાઢ વદિ ૯.

कर्मविपाक

કવ્વાલિ.

વિપાકો આપવા આવ્યાં, પ્રગટ થઇને અરે કર્મો;
નથી ડરતો તમારાથી, સહીશું સર્વ સમભાવે. ૧
શુભાશુભવેદીને રહેવું, ચુકવશું ઉત્સવો માની;
જરા નહીં હર્ષ દિલગીરી, રહી સમભાવમાં વેદું. ૨
અમારી શક્તિથી આવ્યાં, અમારી શક્તિથી જાશો;
થતા નિર્મલ અમો નક્કી, વિપાકો વેદીને જગમાં. ૩
હરી પાછળ હડી તરૂપે, અમારી પણ ગતિ તેવી;
તમોને પૂર્ણ ખેરવવા, અમારી ધ્યાનની દૃષ્ટિ. ૪
અહો ચકડોલ બેઠેલા, જનો ઉંચા થતા નીચા;
નથી ઉંચા નથી નીચા, અનુભવ દૃષ્ટિથી જોતાં. ૫
ભમાવ્યો રાનમાં નળને, ભમાવ્યા પાંડવો વનમાં;
રહ્યાં નામો અમર જગમાં, ગયું તું તો હડી પાછું. ૬

રહીને શુભ પડદામાં, પ્રગટતું તુર્ત અણધાર્યું;
અરે પ્રારબ્ધ ભોગવતાં, શુભાશુભ દીનતા કયાંથી ? ૭

ગમે ત્યારે ખરી જાશો, અમે એ સર્વ જોઇશું;
બુદ્ધયબ્ધિ સન્ત સોભાગી, અનુભવ જ્ઞાન મસ્તાનો. ૮

અરે કર્મો તમે પ્રગટ થઇને આત્માને વિપાકો આપવા આવ્યાં છો તેથી હું આત્મા ડરતો નથી. સમભાવે તમારા વિપાકો અમે સહીશું, ઉત્સવો સમાન દિવસો માનીને હે કર્મ ! તમારૂં શુભાશુભ વિપાકરૂપ દેવું ચૂકવીશું. દેવું ચૂકવતાં હર્ષ વા શોક નથી. મારે–(આત્માએ) સર્વ કર્મવિપાક ભોગવવા જોઇએ. તમારો કર્તા હું અશુદ્ધ વ્યવહારથી હતો અને તમને ભોગવનાર પણ હું છું. તમારો નાશ પણ અમો કરીશું જેમ જેમ તમારો ઉદય ભોગવવામાં આવે છે તેમ તેમ અન્તર્મુખ ઉપયોગથી અમો નિર્મલ થઇએ છીએ. સિંહ તરપીને આગળ જવા માટે પહેલો પાછળ હઠે છે તેવી અમારી ગતિ પણ આત્માના શુદ્ધ ધર્મ માટે છે. હે કર્મ ! હવે આત્માના અસંખ્યાત પ્રદેશોથી પૂર્ણ ખેરવવા અમારી ધ્યાનદૃષ્ટિ છે. ચકડોળમાં બેઠેલા મનુષ્યો ઉંચાનીચા થાય છે પણ વસ્તુતઃ તે ઉંચા વા નીચા નથી તેમ પુણ્ય વા પાપના વિપાકોને ભોગવનો આત્મા વસ્તુતઃ ઉચ્ચ વા નીચ નથી. અનુભવ જ્ઞાનદૃષ્ટિથી દેખતાં તમારાથી હું ન્યારો છું. સંડાસમાં અને સિંહાસનપર બેઠેલો રાજા એકજ છે. ઉપાધિ ભેદે ભેદ છે. હે કર્મ !!! નળ વગેરેને ત્હેં બહુ દુઃખ દીધાં પણ અન્તે ત્હારો નાશ થયો તેમ અન્તે તું નષ્ટ થશે. ઇત્યાદિ.

સં. ૧૯૬૬ આષાઢ વદિ ૧૨

कर्मरूप प्रभु.

કવ્વાલિ

અરે કર્મ પ્રભો ! ત્હારો, અકલ મહિમા અકલ ઘટના
જીવોને પૂતળી પેઠે, રમાડે છે બનાડે છે. ૧
અજબ ત્હારી અરે લીલા, અજબ તું ખેલ ખેલાવું;
અરે હિકમત બહુરંગી, પડીનું ઉંચું ને નીચું. ૨

બજાવી ફર્જ પોતાની, ગયા પાછા નહીં આવો;
જઇને સ્વર્ગમાં હેતે, કરૂણા શિષ્યપર લાવો. ૨
તમારી યાદ આવે છે, ખડી સામી થતી મૂર્ત્તિ;
રહીને મૌન દો શિક્ષા, રમણતામાં થતી સ્ફૂર્તિ. ૩
તમારા નામના જાપો, જપું છું હું સદા પ્રેમે;
સદા સાહાય્યી બની રહેજો, પ્રભુના પન્થમાં ક્ષેમે. ૪
સદા સંભારતા રહેજો, ગુરૂ મુજ જ્ઞાનના દરિયા;
અમે તેવો ગણી ત્હારો, મને તારો દયા ઝરિયા. ૫
સદાની શાન્તિ હો તમને, સદા એ ચાહું છે મારી;
ગુરૂનો ભક્ત પ્રેમી તું, પ્રતીહારી સદા ત્હારી. ૬
અમારા જીવની સાથે, તમારૂં ધ્યાન મેળાયું;
બુદ્ધયબ્ધિ સદ્ગુરૂ શરણું. સદા મુજ ચિત્ત સોહાયું. ૭

સં. ૧૯૬૯ શ્રાવણ શુદિ ૨.

प्रभुने न्याय प्रार्थना.

કવ્વાલિ.

અમારા ચિત્તનો સાક્ષી, અમારા કાર્યનો સાક્ષી;
નથી ત્હારા વિના બીજો, પ્રભો હું ન્યાય કયાં માગું. ૧
જગતમાં ન્યાયના ધારા, નથી પૂરા અધુરા સૌ;
અધુરાનું અધુરૂં સૌ, જગત્નો ન્યાય તુજ પાસે. ૨
વિનવવી દુનિયાને શી, રીઝવવી દુનિયાને શી?
ભૂલે છે દુનિયા ડાહી, યથાવૃત્તિ તથા સમજે. ૩
પ્રભો !!! તુજને રીઝવવામાં, પ્રભો ! તુજને વિનવવામાં;
નથી મહેનત ઘણી પડતી, સમર્પણ સર્વનું કરતાં. ૪
અમારા દિલના જ્ઞાતા, અમારા દિલના દૃષ્ટા;
ખરો તું ન્યાય આપીને, અમારી ઉન્નતિ કરતો. ૫
અમારો પૂર્ણ વિશ્વાસી, અમોને દુ:ખમાં બેલી;

ॐ अध्यात्मज्ञान पुष्प. ૬૯

કવ્વાલિ.

હૃદયનું ફુલ મોગેરૂં, હૃદયનું પુષ્પ તું પ્યારૂં;
જીવનરૂપી હૃદયરૂપી, નયનને ઠારનારૂં છે. ૧
અમરતાનો અનુભવ દઇ, ભુલાવ્યું ભાન દુનિયાનું;
ભુલાવ્યાં મૃત્યુનાં દુઃખો, સદા આનન્દ રસ ભરિયું. ૨
બચાવ્યો તેં જીવાડ્યો તેં, રમાડ્યો તેં જમાડ્યો તેં;
નવું અર્પ્યું જીવન જ્યોતે, થયો આનન્દનો રસિયો. ૩
ખરી અર્પી સમાધિ તેં, થઇ અદ્વૈતની ઝાંખી;
ભુલાવી ભ્રાન્તિની બાજી, સહજ રૂપે જગાવ્યો તેં. ૪
બનાવ્યો ત્યાગીનો ત્યાગી, બનાવ્યો શુદ્ધનો રાગી;
બુદ્ધચબ્ધિ ભાવ પ્રાણજ તું, થઇ તન્મય સદા જીવું. ૫

ॐ श्रीकृष्ण बनुं छुं. (स्वगत) ૬૯

હૃદય વીણા વગાડીને, મધુરા સ્વર નીકાળીને;
કરૂં છુ ઇન્દ્રિયો મૃગલાં, બનીને કાનુડો વ્રજનો. ૧
કરૂં છુ વૃત્તિ ગોપીઓ, હૃદયના મોરલી નાદે;
અનુભવ જ્ઞાન ગોવર્ધન, ગિરિપર હું ચઢુ પ્રેમે. ૨
પરમ ભક્તિ યમુનાના, ઝીલુ હુ જ્ઞાન વારિમાં;
અહો ત્યાં કામ કાળાદિ, પ્રયત્ને તે દબી જાતો. ૩
મધુસમ મિષ્ટ મોહન છે, મધુ તે તો ગણાતો હો;
મધુનો નાશ કરનારો, મધુસુદન સ્વયં ભાસ્યો. ૪
અસખ્યાત પ્રદેશોમાં, રહ્યા બ્રહ્માંડના ભાવો;
બુદ્ધચબ્ધિ પિંડમાં ચેતન, હરિ શ્રીકૃષ્ણ કહેવાયો. ૫

સં. ૧૯૬૯ ભાદ્રપદ શુદિ ૯

ગુરુપ્યાલો.

આશામાં મનડું મોહ્યું રે—એ રાગ.

ગુરૂએ પ્યાલો પાયો રે કરૂણા દિલ લાવી,
ખુદતાને ઉદ્ધાર્યો રે સાને સમજાવી;
પ્રેમપ્યાલો પાયો બેહો નહીં દરમાયો,
પણ સ્વાર્પણ ભાવ કરાવ્યો રે. કરૂણા. ૧
પહેલો પ્યાલો પાયો, ખુમારી રસ બહુ છાયો;
દિલ આનન્દ પરખાયો રે. કરૂણા. ૨
બીજો પ્યાલો પાયો, હું તત્ત્વમસિ પદ પાયો;
ને અજપા જાપ જગાયો રે. કરૂણા. ૩
ત્રીજો પ્યાલો પાયો ને, ઐક્યભાવ પરખાયો;
હું રૂપાતીત જણાયો રે. કરૂણા. ૪
ચોથો પ્યાલો પાયો, અદ્વૈતભાવ સુહાયો;
ત્યાં દ્વૈતભાવ વિલાયો રે. કરૂણા. ૫
પ્યાલો પાંચમો પાયો, ત્યાં હુંમાં તુંજ સમાયો;
એ કથતાં નહીં કથાયો રે. કરૂણા. ૬
ગુરૂના પ્રેમપ્યાલા, ભક્તિના શુદ્ધ મશાલા;
બુદ્ધિસાગર મન વ્હાલા રે. કરૂણા. ૭

સં. ૧૯૬૯ ભાદરવા શુદિ ૧૦

जगतुने संदेशो.

ગંગાતટ તપોવનમાં રે બની રચના ભારી—એ રાગ.

વ્હાલા બંધુ અમારા રે જગતને સંદેશો,
કૃપા લાવીને કહેશો રે ધરો ના અદેશો;
વ્હાલું નિજનું જીવવું તેવું સૌનું હોય,

મૃત્યુ ન વ્હાલું કોઇને, કીડીને પણ જોય;
દુઃખ દેવું ન કોઇને રે, ઘરોઘર એ કહેશે. વ્હાલા ૧

વેર ન કરવી પેટમાં, ત્યજવાં વ્યસનો સર્વ,
ગણીને સૌ નિજ આત્મવત્, કદિ ન કરવો ગર્વ;
કરી સન્તોની સેવા રે, સુપાત્રે દાન દેશો. વ્હાલા ૨

વેર ન ધરીએ વેરીપર, ગુણમાં લેવો લાગ,
ફોગટ કદિ ન ફૂલવું, કરવો મમતા ત્યાગ;
શુદ્ધ પ્રેમથી સંપી રે, અભ્યુદય નિજ વહેશો. વ્હાલા ૩

જીવો સૌ સત્તા થકી, દેખી પ્રભુસમ ઠીક,
પ્રભુ મૂર્તિયો જીવતી, દેખી હર્ષે ખીલ;
જીવપૂજામાં જિનની રે, ખરી પૂજા લેશો. વ્હાલા ૪

સત્તા જિનની સૌ વિષે, સૌમાં પ્રભુને જોય,
શુદ્ધજ્ઞાન પ્રીતિથકી, ભક્ત બને હરકોય;
સૌમાં પ્રભુને દેખે રે, ખરા તમે ભક્ત થશો. વ્હાલા ૫

જીવદયા ધર્મ જ વરો, સકલ ધર્મ શિરદાર,
પ્રભુ ભક્તના ચિત્તમાં, પ્રભુ સદા વસનાર;
દયા વણ નહીં ધર્મી રે, દયાને આદરશો. વ્હાલા ૬

દેશ જાત ને નાતનો રે, ભેદ તજી નિર્ધાર,
દયા કરો સૌ જીવપર, જીવનનો એ સાર;
બુદ્ધિસાગર સૌને રે, શિખામણ એ દેશો. વ્હાલા ૭

સં. ૧૯૬૯ ભાદ્રપદ શુદિ ૧૧.

⇝ બ્રહ્મ ખુમારી. ⇜

આશાઉરી.

સૌમાં બ્રહ્મ ખુમારી ન્યારી, અવધૂતદશા કરનારી. સૌમાં૦
આનન્દ રસની રેલંછેલા, ઉતરે નહીં ઉતારી;
અનુભવ પ્યાલો પીતાં પ્રગટે, ચિદાનન્દ ખુમારી. સૌમાં૦ ૧
વિષયાદિ વિષ સંહરનારી, ઉલટ આંખ કરનારી;
સહુ વૃત્તિયોના લય થાવે, પ્રત્યક્ષ સુખ ભારી. સૌમાં૦ ૨
નિર્વિકલ્પ સમાધિમાંહી, સ્થિરતાને દેનારી;
આત્માનુભવ સ્હેજે આપે, જ્યોતિ દર્શનકારી. સૌમાં૦ ૩
સત્તાએ સૌમાંહી રહેલી, ન્યારી ના તલ ભારી;
સર્વ તેજનું તેજ મઝાનું, ભગવતી શક્તિ પ્યારી. સૌમાં૦ ૪
બ્રહ્મચર્ય એ સ્વરૂપ મઝાનું, સન્તોની શિવનારી;
બુદ્ધિસાગર નામ અનેકે, શોભે છે નિર્ધારી. સૌમાં૦ ૫

સં. ૧૯૬૯ ભાદ્રપદ શુદિ ૧૨.

⇝ શુદ્ધચેતનાને ઉક્તિ. ⇜

રાગ આશાવરી.

વ્હાલી પ્રેમી બન્યો હું તારો, તુજથી નહિ હું ન્યારો. વ્હાલી૦
પર રમણુતા સંગ નિવાર્યો, કુમતિ સંગ ધિક્કાર્યો;
રાગદ્વેષ પરિણતિનું કારણ, મોહજ ચિત્તથી વાર્યો. વ્હાલી૦ ૧
ક્ષણભર વિરહ ખમાતો નહીં તુજ, નિત્ય બન્યો તુજ પ્યારો;
ગુણની ક્યારી પ્યારી મ્હારી, તુજ એક આધારો. વ્હાલી૦ ૨
સર્વ સમર્પણ કીધું તુજને, જોગી થઇ ફરનારો;
જોગી થઇને તુજને ધ્યાવું, તન્મયતા કરનારો. વ્હાલી૦ ૩
પરમ પ્રેમમાં તુંહિજ ભાસે, ભગવતી છે આધારો;
તુજ રૂપમાં ભીનો લીનો, એક ટેક ધરનારો. વ્હાલી૦ ૪

કરે તું અન્યની ટીકા, ગમે તેવા વિચારોથી;
જગત્ ટીકા કરે ત્હારી, અરે જો પાછું વાળીને. ૯
વિચાર્યા વણ કરે ટીકા, થતો તું પાત્ર ટીકાને;
પડે છે શબ્દના પડઘા, ફરી ગણજે ભૂલ્યો ત્યાંથી. ૧૦
વદેલા સર્વ શબ્દોમાં, કર્યા તે તે વિચારોમાં;
ઘણું સાચું રહે બાકી, જગત્માં સર્વ ઠેકાણે. ૧૧
કવિયો જ્ઞાનિયો મુનિયો, કહે સાચું રહે બાકી;
બુદ્ધ્યબ્ધિ કેવલજ્ઞાની, જુવે છે પૂર્ણ સાચાને. ૧૨

૧૯૬૯ શ્રાવણ શુ. ૧૧

⇝ વાલુડો સાધુ. ⇜

આવ્યો હૃદયની પાસ, બાલુડો સાધુ આવ્યો હૃદયની પાસ—

મિષ્ટ વચન મોંઘાં ઘણાં રે, નયન સ્નેહ ભરપૂર;
શુદ્ધપ્રેમ હૃદયે ભર્યો રે, વહેતું અલૌકિક શૂર. બાલુડો. ૧
સેવા મેઘ વૃષ્ટિ કરીને, ભિંજવતો મન ક્ષેત્ર;
ઉલ્લાસ મયૂરો ટહૂકતાં રે, થાતો પૂર્ણ પવિત્ર. બાલુડો. ૨
ચકોર મન જેમ ચંદ્રમા રે, સીતા મનમાં રામ;
આત્માસંખ્ય પ્રદેશમાં રે, આનન્દનો વિશ્રામ. બાલુડો. ૩
ધ્યાતા ધ્યેયની એકતા રે, અનુભવ જાણે તેહ;
દેખતાં સ્થિર થઇ જતો રે, શુદ્ધ સમાધિ ગેહ. બાલુડો. ૪
ભાવિસિદ્ધપદ સાધ્યમાં રે, ઉપાદાન ઉપકાર;
ધર્મ ધુરંધરપદ વહી રે, રત્નત્રયી આધાર. બાલુડો. ૫
આનન્દમય મૂર્તિ ખરી ને, અન્તર્દૃષ્ટિ પ્રકાશ;
દેખે તે આનન્દમાં રે, જગદાનંદ વિલાસ. બાલુડો. ૬
તત્ત્વ રમણતા સ્થિર કરી રે, પરમાનન્દ સ્વરૂપ;
તન્મયતા તત્ક્ષણ કરે રે, રહે ન ભવદુઃખ ધૂપ. બાલુડો. ૭

પ્રભુની ઓઘથી શ્રદ્ધા, મજા કંઇ અજ્ઞતામાંહી;
મઝા તે પૂર્ણ જ્ઞાને છે, પ્રભુને પારખે દિલમાં. ૧૦
અહો એ બેની વચમાંની, અવસ્થામાં ઠરે ના કો;
બુદ્ધયબ્ધિ દેવની સેવા, ખુમારીમાં નથી બીજું. ૧૧

૧૯૬૯ શ્રાવણ શુદ ૧૪.

તપ.

ઇચ્છા રોધે તપ છે સાચું, સમતા પરિણતિ થાવે;
આત્મદ્રવ્ય તે તપ છે સાચું, શું હોય નામ ધરાવે રે.
પ્રાણી તપ પદને આરાધો. ૧
તપનું અજીરણ ક્રોધ કહ્યું છે, તેને જેહ શમાવે;
ધર્મ ક્ષમા તપ ગુણ ધારી જે, વીર્યોલ્લાસ દીપાવે રે. પ્રાણી૦ ૨
સાતનયે વળી ચાર નિક્ષેપે, તપનું રૂપ સમજીએ;
અન્તરમાં તપગુણ ઉપયોગે, શબ્દનયે તપ ભજીએ રે. પ્રાણી૦ ૩
મમતા વૃત્તિનું બીજ જે બાળે, કર્મ કલંકને ટાળે;
અન્તરમાં વાસનાઓ રહે નહિ, શુદ્ધ ધર્મ અજુવાળે રે. પ્રાણી૦ ૪
તદ્ભવ મુક્તિ જિનવર જાણે, તોપણ તપગુણ રસિયા;
નય વ્યવહાર અને નિશ્ચયથી, તપ તપતાં ઉલ્લસિયા રે. પ્રાણી૦ ૫
અષ્ટસિદ્ધિ નવનિધિ પ્રગટે, અઠ્ઠાવીશ મહાલબ્ધિ;
શુદ્ધ બુદ્ધ નિજ વ્યક્તિ પ્રગટે, ક્ષાયિક નવ ગુણ ઋદ્ધિ રે. પ્રાણી૦ ૬
તપ તપતો મુનિ કર્મ ખપાવે, શ્રેણિ ચઢી શિવ જાવે;
અન્તર મુહૂર્તમાં હિત સાધે, સાધ્ય લક્ષ શુભ ભાવે રે. પ્રાણી૦ ૭
ષટ્કારક શુદ્ધિ નિપજાવે, કેવલજ્ઞાની થાવે;
પરમ સમાધિ આનન્દ પાવે, જન્મ જરા વિઘટાવે રે. પ્રાણી૦ ૮
નિશ્ચયથી અન્તરમાં તપગુણ, ઉપયોગે તે વરીએ;
બુદ્ધિસાગર શિવસુખકારી, તપતીર્થજ દિલધરીએ રે. પ્રાણી૦ ૯

૧૯૬૯ શ્રાવણ વદિ ૧.

अमे पूजारी.

જ્યોતિના પૂજારી, અમે જ્યોતિના પૂજારી,
અલખ નિરંજન અસંખ્ય પ્રદેશી;
પરબ્રહ્મ જયકારી...અમે૦ ૧
ત્રિગુણાતીત અનન્ત ગુણમય, નિત્ય સદા અવિકારી;
સ્યાદ્વાદભાવે ઝગમગતી, સિદ્ધ બુદ્ધ સુખકારી. અમે૦ ૨
ઉત્પત્તિ વ્યય સ્થિરતા ધારી, બ્રહ્મા શિવ મુરારિ;
કર્ત્તા હર્ત્તા સ્વયં સનાતન, પરિપૂર્ણ ગુણ ધારી. અમે૦ ૩
ષટ્દર્શનની ચર્ચા જ્યાં નહીં, પરાભાવ નિર્ધારી;
નામરૂપ વૃત્તિથી ન્યારી, દશા ઉજાગર સારી. અમે૦ ૪
લક્ષણ નામ પ્રભેદે માને, દુનિયા જેને સારી;
બુદ્ધિસાગર જ્યોતિર્મય હું, જોયું જાગી ધારી. અમે૦ ૫

૧૯૬૯ ભાદ્રપદ સુદિ ૧.

प्रेमसागर.

અપૂર્વ પ્રેમ સાગરમાં, નથી સેવાળ ઇર્ષ્યાની;
અપૂર્વ જ્ઞાનીઓ ઝીલે, અપૂર્વાનન્દ રસ સ્વાદે. ૧
નથી ત્યાં કામની હોળી, નથી ત્યાં મોહની વહ્નિ;
નથી ત્યાં ક્રોધદાવાગ્નિ, સદા ત્યાં ઐક્ય શાન્તિનું. ૨
દયા કલ્લોલ બહુ ઉઠે, વધે ઉત્સાહની ભરતી;
બુદ્ધચબ્ધિ પ્રેમસાગરમાં, ઝીલ્યા તે તેહને જાણે. ૩

૧૯૬૯ શ્રાવણ વદિ ૦))

आनन्दना पूजारी अमे.

આનન્દના પૂજારી, અમે આનન્દના પૂજારી;
આનન્દ રૂપ અમારૂં સાચું, આનન્દ જીવન ધારી. અમે. ૧
આનન્દ જાતને આનન્દ જ્ઞાતિ, આનન્દમય દુનિયારી;
આનન્દ પૂજા આનન્દ પૂજક, આનન્દ જ્યોતિ સારી. અમે. ૨
આનન્દ દર્શન આનન્દ સ્પર્શન, આનન્દ પ્યારો પ્યારી;
આનન્દ માતા પિતા પ્રેમી, આનન્દ નરને નારી. અમે. ૩
આનન્દ ઇશ્વર આનન્દ દેવી, આનન્દની ઉજિયારી;
આનન્દ બંદો આનન્દ બંદી, અન્તર્દૃષ્ટિ વિચારી. અમે. ૪
આનન્દ આશુક આનન્દ માશુક, આનન્દ રાધા મુરારિ;
બુદ્ધિસાગર આનન્દ યોગી, જ્ઞાનાનન્દે વિહારી. અમે. ૫
૧૯૬૯ ભાદ્રપદ સુદિ ૩.

करो उद्धार अमारो.

કરો ઉદ્ધાર અમારો, પ્રભુજી કરો ઉદ્ધાર અમારો;
મ્હને દયા લાવીને તારો. પ્રભુજી. ૧
અનન્તભવની મોહવાસના, લાગી તેહ નિવારો;
ખરા જીગરથી કરૂં વિનંતિ, ટાળો દોષ વિકારો. પ્રભુજી. ૨
લાજ લુંટતો મોહ અટારો, રહ્યો નહીં એક આરો,
જે જે કરાવ્યું કહેતાં લાજું, તેને પ્રભો ઝટ મારો. પ્રભુજી. ૩
ઘણા વર્ષથી સાધન સાધ્યું, પણ નહીં આવ્યો પારો;
સાહાય્ય કરો શરણાગત સાહિબ, તું છે મુજ આધારો. પ્રભુજી. ૪
દયાસિન્ધુને કરગરવું શું ? રડવડતો ઉગારો;
બુદ્ધિસાગર પ્રભુકૃપાથી, વાગે જીત નગારો. પ્રભુજી. ૫
૧૯૬૯ ભાદ્રપદ સુદિ ૩.

गुलामो ते गणावाना.

કવ્વાલી.

હૃદયના સદ્વિચારોને, દબાવી રાખતા ભયથી;
જતા અંજાઇ સ્વાર્થે જે, ગુલામો તે ગણાવાના. ૧
હૃદય નિજનું છુપાવીને, ગ્રહે જે અન્યનું જૂઠું;
કરે જી હાજી હા પૈસે, ગુલામો તે ખરા જગમાં. ૨
હૃદય અર્પણ કરીને જે, વચન અર્પણ કરીને જે;
ફરી જાવે ફરી બોલી, ગુલામો તે ખરા જગમાં. ૩
વિકારી પ્રેમના સંગી, થતા જે ગારના ખીલા;
હૃદય વિશ્વાસ ઘાતક તે, ગુલામોના ગુલામો છે. ૪
બને જે ડગમગુ બોલે, ખરી વખતે ખસી જાતા;
નમેલા ત્રાજવે બેસે, ગુલામો તે ગણાવાના. ૫
દબાવ્યા જે દબી જઇને, જીવંતાં સત્યને વેચે;
નથી તે ધર્મના સંગી, ગુલામી ભાગ્યમાં ત્હેના. ૬
હૃદયનું સત્ય બાહિરમાં, ખરે જે કાઢતા ધૈર્યે;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સત્ય ધર્મી તે, જગતમાં ભાનુવત્ ચળકે. ૭

૧૯૬૯ ભાદ્રપદ. સુદિ. ૫

फकीरी.

કવ્વાલિ.

ફકીરી આંખ છે જૂદી, ફકીરી કાન છે જૂદા;
ફકીરી બોલ છે જૂદા, ફકીરી ચિત્ત છે જૂદું. ૧
ફકીરી ચાલ છે જૂદી, ફકીરી મસ્તી છે જૂદી;
ફકીરી રંગ છે જૂદો, ફકીરી તાન છે જૂદું. ૨
ફકીરી પ્રેમ છે જૂદો, ફકીરી ન્યાય છે જૂદો;
ફકીરી ગાન છે જૂદું, ફકીરી તેજ છે જૂદું. ૩

ફકીરોની ફકીરીમાં, જગત સહુ ભાસતું જુઠું;
ફકીરોની ગતિ ન્યારી, ફકીરી વેશ છે જુદો. ૪
દિવાની દુનિયાંથી તો, ફકીરો ભાસતા જુદા;
ફકીરી સુખની લેહેરે, જગતનાં સુખ ના આવે. ૫
ફકીરોની ફકીરીમાં, ખુદાની મોજ મસ્તાની;
બુદ્ધયબ્ધિ મસ્ત સાધુની, ફકીરીમાં પ્રભુ પાસે. ૬

૧૯૬૯ ભાદરવા શુદ ૧.

आत्मस्तुतिपरत्वे वेदसूत्रोमां आत्मस्वरूप वर्णन.

હું સર્વમાં છું સર્વ દુનિયાનો ખરો દૃષ્ટા સદા,
બ્રહ્માંડ સઘળું મુજ વિષે ઉત્પાદ વ્યયમય હું મુદા;
હું સ્થળવિષે હું તૃણવિષે આકાશમાં પાતાલમાં,
દરિયાવિષે ડુંગરવિષે હું નિત્ય ત્રણ્યે કાલમાં. ૧
હું પૃથ્વીમાં હું પાણીમાં હું અગ્નિ વાયુ સ્વરૂ વિષે,
હું પક્ષીમાં હું પ્રાણીમાં સર્વત્ર સત્તા મુજ દિસે;
સંગ્રહનય સાપેક્ષથી સત્તા ગ્રહી બોલુ ખરૂં,
બુદ્ધયબ્ધિ જિનવર વાણીથી ચૈતન્યનું ધ્યાનજ ધરૂં. ૨

૧૯૬૯ ભાદરવા સુદિ ૫.

साधु.

સંસારના સંબંધોરે, ત્યજી સાધુ ધ્યાન ધરે;
મમતાનાં મૂળ છેદી રે, અન્તરમાંહી સમતા વરે. સંસારના૦
હું છું આનો આ છે મારૂં, એ છે મોહનું મૂળ;
હું હું સૌમાં થાતું મોહે, એ સહુ જાણે ધૂળ;
હું ને મારૂં ત્યાગીરે, રાગ દ્વેષ પરિહરે. સંસારના૦ ૧

વાયુ પેઠે અપ્રતિબદ્ધ થૈ, વિચરે બાહિર દેશ;
શુદ્ધોપયોગે આત્મદેશમાં, વિચરે ત્યજી સંક્લેશ;
અરિ મિત્રપર સમતારે, નિષ્કામી થૈ ધર્મ ધરે. સંસારના૦ ૨
ધર્મક્ષમા દિલમાંહી ધારે, ક્ષમાશ્રમણ કહેવાય;
ઇર્ષ્યા ક્રોધ ને દ્વેષ ધરે નહિ, સાધુ સન્ત સદાય;
ગુપ્તિએ ગુપ્તા જ્ઞાની રે, ભવોદધિ સહેજે તરે. સંસારના૦ ૩
ક્રિયા કરે પણ ધરે ન નિન્દા, જ્ઞાન છતાં નહિ માન;
તપ કરે પણ તપી ન જાતો, લોકસંજ્ઞાનું ન ભાન;
વિકથા કુથલી ત્યાગી રે, પ્રભુ આણ શિર ધરે. સંસારના૦ ૪
જ્ઞાન વૈરાગ્યે આતમ પોષે, પરે નહીં પરભાવ;
નામ દેઇને કરે ન નિન્દા, વૈરાગ્યે રમતો દાવ;
બુદ્ધિસાગર સાધુરે, લોકોત્તર ધર્મ કરે. સંસારના૦ ૫
૧૯૬૯ શ્રાવણ વદિ ૯

आचार विना विचार मात्रथी शुं ?

વિચારે શું તું મનમાં રે, વિચારે પાર નહીં આવે;
આચારમાંહી મૂકે રે, કાર્ય સિદ્ધિ ઝટ થાવે. વિચારે૦
પરપોટા પેઠે સંકલ્પો, ઉપજે વિણસી જાય,
ઘડી ઘડીમાં રંગ ફેરવે, તે નહિ પુરૂષ ગણાય;
દિલમાંહી એ વિચારે રે, અનુભવ સત્ય આવે. વિચારે૦ ૧
ઉત્તમના સંકલ્પો ફળતા, બોલ્યું કરતા સિદ્ધ;
બ્રહ્માંડ ફરે પણ ફરે નહીં તે, બોલ્યું કરે છે પ્રસિદ્ધ;
શાસ્ત્રોમાં દૃષ્ટાન્તો રે, ઘણાં દેખી ખુશ થાવે. વિચારે૦ ૨
છોડી દે ચિન્તા સૌ ફોગી, ઝટ થૈ જા તૈયાર,
ચિન્તાથી કદિ પાર ન આવે, સાહસથી ઝટ પાર.
ગુરૂની વાણી એવી રે, પામી શિષ્યો સુખ પાવે. વિચારે૦ ૩

આગળ છે ફત્તેહ મઝાની, પાછું વાળી ન દેખ,
થાશે થવાનું જે હશે તે, ભાવી આધારે પેખ;
કરવું તે કરવું હમણાં રે, પછીની વાત શું લાવે. વિચારે૦ ૪
"હૃદય પ્રમોદી" સમજી લે આ, ચારિત્ર્યે થા શૂર;
અન્તરના અલબેલા પ્યારા, સુખમાં રહો ભરપૂર;
બુદ્ધિસાગર ધર્મે રે, અનુભવ સુખ વરે. વિચારે૦ ૫
૧૯૬૯ શ્રાવણ વદિ ૧૦.

जागीने शिष्यो सेवा करो.

શિષ્યો ઝટપટ જાગો રે, દુનિયાનો ઉદ્ધાર કરો,
સેવામાં મીઠા મેવા રે, અન્યો તારી પોતે તરો;
જગત્નાં પાપોને હરવા, રૂડા લખશો લેખ;
દયા સત્ય વ્યાખ્યાન દઈને, શ્રદ્ધો ભજવશો વેષ;
હિમ્મત ન હારો ધર્મે રે, ઉત્સાહને દિલ ભરો. શિષ્યો૦ ૧
ઉત્તમ આચારો પાળીને, ભજવો રૂડા પાઠ,
નીતિમાંહી શૂરાપૂરા, થઈને સજો સહુ ઠાઠ;
પરોપકારી થઈને રે, જગતનાં દુઃખ હરો. શિષ્યો૦ ૨
આલસ નિન્દા વિકથા ત્યાગી, ધરશો રૂડો ધર્મ,
મૈત્રી આદિ ભાવના ભાવી, હરશો આઠે કર્મ;
સમતા સ્વભાવે રહીને રે, વ્હેલા શુભ પન્થ સંચરો. શિષ્યો૦ ૩
નિષ્કામી થૈ કાર્યો કરવાં, એમાંહી અધિકાર;
પોતાનો માની પ્રવર્તો, કર્મયોગી શિરદાર;
જ્ઞાનયોગે રહીને રે, પરમ આનન્દ વરો. શિષ્યો૦ ૪
કામક્રોધાદિક દોષો હણવા, નિશદિન કરો અભ્યાસ;
અભ્યાસે અન્તે છે સિદ્ધિ, છોડો ન ઉદ્યમ ખાસ;
મોહવાસના ટાળી રે, નિષ્કામી થૈ ઋદ્ધિ ભરો. શિષ્યો૦ ૫
ચારિત્ર્યે નિર્મલતા ધરવી, ષડાવશ્યક અભ્યાસ,

નિસ્સંગી યોગી થૈ મ્હાલો, અજરામરપુરવાસ;
બુદ્ધિસાગર વાણી રે, સુણી સાચી ધર્મ ધરો. શિષ્યો૦ ૬

૧૯૬૯ શ્રાવણ વદિ ૧૧.

પ્રેમ પૂજારી.

પ્રેમદશા પૂજારી અમે, પ્રેમદશા પૂજારી;
વિકારિ પ્રેમે દુનિયા ભૂલી, રાગ દ્વેષ ભય ભારી. અમે.
પ્રેમે પ્રેમ સૌ દુનિયા કરતી, પ્રેમગતિ કંઈ ન્યારી;
શુદ્ધ પ્રેમ સમકિત ગુણમાંહી, શુદ્ધ બ્રહ્મ અનુસારી. અમે. ૧
જીવ ગુણોમાં પ્રેમ અમારો, જડતા ભાવ વિસારી;
વિષયવૃત્તિનું સ્વપ્ન નહીં જ્યાં, શુદ્ધપ્રેમ નિર્ધારી. અમે. ૨
શુદ્ધ બ્રહ્મના પ્રેમતાનમાં, જન્મ જરા ન વિકારી;
ભય ખેદ ને દ્વેષ નહીં જ્યાં, આનન્દ અપરંપારી. અમે. ૩
મૃત્યુ લજ્જા ભેદ નહીં જ્યાં, પ્રભુ ઐક્યતા ધારી;
પ્રેમ ફકીરી સહુથી ન્યારી, હૃદય પ્રભુ ધરનારી. અમે. ૪
સૌ જીવો નિજ આત્મસરીખા, ધર્મ મેઘ ધરનારી;
પ્રેમગતિ જ્ઞાનીજન જાણે, શું જાણે સંસારી. અમે. ૫
પ્રેમગતિની અકળકળા કંઇ, સ્થિરતા મનં કરનારી;
આત્મરમણતા તે છે પ્રેમ જ, ઉચ્ચદશા ગુણકારી. અમે. ૬
પ્રેમ પ્રેમમાં અનન્તગુણો ફેર, શુદ્ધપ્રેમ અનગારી;
બુદ્ધિસાગર દેવગુરૂ શુભ, પ્રેમ ગતિ બલિહારી. અમે. ૭

૧૯૬૯ શ્રાવણ વદ ૦))

जैनोए घणुं खोयुं.

રાગ પીલુ ધમાલ.

જૈનોએ ઘણું ખોયું રે, આપ આપની કલેશ કરી,
મતના આગ્રહ માંડી રે, શાસનની પડતી કરી;
*શ્વેતાંબર દિગંબર વચ્ચે, મતથી પડિયા ભેદ,
અહિંસાદિક વળી પડ્યા બહુ, વધ્યો કુસંપને ખેદ;
બન્ને નબળા પડીયા રે, વેદાન્તીઓ ફાવ્યા ફરી. જૈનોએ૦ ૧

બૌદ્ધો સાથે જૈનાચાર્યો, કરિયા માંડી વાદ,
ચૈત્યવાસીઓ સાથે ઘરમાં, વદવાદે થઈ બાદ;
મૂર્તિઓ સમજાવ્યા રે, વેદાન્તીએ યુક્તિ ધરી. જૈનોએ૦ ૨

વિક્રમ બાર તણા સૈકામાં, ગચ્છના ભેદ અનેક,
માંહો માંહે ખંડન મંડન, કુસંપને અવિવેક;
નાની દૃષ્ટિ ધારી રે, જુદા પડ્યા ભેદે જરી. જૈનોએ૦ ૩

મતભેદે જૈનો ગયા જુદા, ધરી ન શાસન દાઝ,
એકમેકને નિન્હવ કહેતાં, આવી ન જરીએ લાજ;
જૈનો ઘણા વટલી રે, થયા અન્યધર્મી ફરી. જૈનોએ૦ ૪

હેમાચાર્યે જૈન ધર્મનો, કરવાને ઉદ્ધાર,
બહુ પ્રયત્ન કીધા હોંશે, ધન્ય ધન્ય અવતાર;
રાજાઓ જૈની કરવા રે, બાથ ભીડી પ્રેમે ખરી. જૈનોએ૦ ૫

શિષ્યોમાં કુસંપ થવાથી, હાનિ પહોંચી કલેશ,
કુમારપાલની પાછળ જૈની રાજા થયો નહિ બેશ;
ભિન્ન ભિન્ન ગચ્છોના રે, સૂરિયો છૂટા થયા જરી. જૈનોએ૦ ૬

ભેદોમાંથી ભેદો પ્રગટ્યા, પરસ્પર નહીં સાહાય્ય,
વસ્તી ઘટવા માંડી ઝાઝી, કીધા ન તાબે ઉપાય;
અંધાધુંધી ચાલી રે, કુસંપે ઉન્નતિને હરી. જૈનોએ૦ ૭

સમય જ્ઞાનને વિચાર દૃષ્ટિ, ધર્મજ્ઞાન વિસ્તાર,
ગુરૂકુળ જૈનોમાં ધાર્યાં, ઉદય પુનરૂદ્ધાર;
બુદ્ધિસાગર જૈનો રે, લેજો લાભ જન્મ ધરી. જૈનોસે૦ ૧૭

સં. ૧૯૬૯ ભાદ્રપદ વદિ ૩

मधुरी मोरली.

કવ્વાલિ.

સ્વરોમાં સ્વર ઉઠે ઝાઝા, રહે છે વાદની માઝા;
કરે એક તાનમાં મનડું, મધુરી મોરલી વાગે. ૧
ભુલાવે ધૈર્ય જ્ઞાનીનું, કરે છે ધ્યાન જે છાનું;
પ્રભુપ ગંભીરતા વ્હાલું, મધુરી મોરલી વાગે. ૨
જગત્નું ભાન ભુલાવે, અલૌકિક ઉંઘમાં છાવે;
સકર્મું ચિત્ત લટચાવે, મધુરી મોરલી વાગે. ૩
કરે આનન્દની ઝાંખી, નચાવે પ્રેમના તાને;
નચાવે ધર્મના ભાને, મધુરી મોરલી વાગે. ૪
કરે છે ચિત્ર મૂર્તિવત્, કરાવે સ્થૈર્ય મનમાંહી;
વશીકરણી હૃદય હરણી, મધુરી મોરલી વાગે. ૫
હૃદય વ્હાલી પ્રભાધારી, હૃદય જીવન હૃદય મૂર્તિ;
પ્રભુથી ઐક્ય કરનારી, મધુરી મોરલી વાગે. ૬
પરમ રસમાં ઝીલવનારી, ખરા ખેલો ભજવનારી;
રીઝવનારી સદા રંગે, મધુરી મોરલી વાગે. ૭
કરે વશમાં સદા ભોગી, કરે વશમાં સદા યોગી;
મરણ ભીતિ ભુલવનારી, મધુરી મોરલી વાગે. ૮
કરે ગદગદ સદાનન્દે, હૃદયમાં જાગતી જ્યોતિ;
બુદ્ધ્યબ્ધિ દિલની દેવી, મધુરી મોરલી વાગે. ૯

સં. ૧૯૬૯ ભાદ્રપદ વદિ ૪

जोगी थैने जंगलमांही फरशुं.

મન મોહ્યા જંગલ કેરી હરણીને એ રાગ.

જોગી થૈને જંગલમાંહી ફરશું રે;
સોઽહં સોઽહં અલખ ઉચ્ચરશું રે. જોગી. ૧
ચિદાનન્દ મૂર્ત્તિની પૂજા;
ક્ષણ ક્ષણવિષે અમે કરશું રે. જોગી. ૨
પહાડો પત્થર નદિયો ગુફા;
નિરૂપાધિપણે સંચરશું રે. જોગી. ૩
આનન્દ રસની રેલંછેલા;
અવધૂત દશામાં વિહરૂશું રે. જોગી. ૪
આતમ તે પરમાતમ સાચો;
અનુભવ ખરો દિલ ધરશું રે. જોગી. ૫
અન્તર્યામી તાન લગાવી;
વિકલ્પ સંકલ્પને હરશું રે. જોગી. ૬
જ્ઞાનધ્યાનમાં તન્મય થઇને;
બુદ્ધિસાગર શિવપદ વરશું રે. જોગી. ૭

સં. ૧૯૬૯ ભાદ્રપદ વદિ ૭.

सिंहमान.

રાગ ધીરાના પદનો.

શૂરો સિંહ થઇને રે, સસલા થકી હાર મા;
પોતાનું ભક્ષ છોડી રે મુખે તૃણ ઘાલ માં. શૂરો૦
શિયાલિયાથી ભય પામીને, દોટ મૂકી ના નાસ,
જોને ત્હારૂં કૂલ તપાસી, બળમાં ધર વિશ્વાસ;
બકરાના ટોળા માંહી રે, બકરો થૈને ચાલ મા. શૂરો૦ ૧
પોતાની ગુફા છોડીને, પિંજરમાં કાં પેસ,

गुणदृष्टिथी गुरुनी प्राप्ति.

ગુણદૃષ્ટિ થવાથી ગુરૂ મળશે રે, સૌ મનના મનોરથ ફળશે રે. ગુણ૦
અંધો નહીં દેખે હીરાને, પગમાંડી હીરા જો રઝળશે રે. ગુણ૦ ૧
થોથી થોથી દુનિયા થોથો, દોષદૃષ્ટિથી ગુરૂ નહીં મળશે રે. ગુણ૦ ૨
કરો પરીક્ષા ભલે હજારો, દોષદૃષ્ટિએ કાણું કંઇ જડશે રે. ગુણ૦ ૩
દૃષ્ટિ રાગ ત્યાં દોષ ન સુઝે, રાગ ના ત્યાં દોષો તો નીકળશે રે. ગુણ૦ ૪
દોષદૃષ્ટિથી પોતું કાણું, વીતરાગ ગુણી ના ઠરશે રે. ગુણ૦ ૫
રંગાયું જેનું જ્યાં મનડું, તેને સર્વે સાચું ત્યાંજ પડશે રે. ગુણ૦ ૬
ગુણદૃષ્ટિથી જગત્ ગુરૂ સહુ, દોષ દૃષ્ટિથી જગત્માં રઝળશે રે. ગુણ૦ ૭
શુદ્ધ પ્રેમવણ ગુણદૃષ્ટિ નહીં, જ્ઞાન વિના ન પ્રેમ જ મળશે રે. ગુણ૦ ૮
બુદ્ધિસાગર સાચી શિક્ષા, જ્ઞાની સજ્જન ચિત્ત ઉતરશે રે. ગુણ૦ ૯

સં. ૧૯૬૯ ભાદ્રપદ વદિ ૯.

साचो जैन.

સમાવે દિલમાં દુનિયા રે, સાચો જૈન તેહ કહ્યો,
જ્ઞાનીઓના મનમાં રે, અનુભવ એહ રહ્યો;
સર્વ નયોની સાપેક્ષાએ, ટાળે છે એકાન્ત,
સર્વ ધર્મના ભેદ સમાવે, જુવે સાચુ ભલી ભાંત;
મતવાદિયો લડતા રે, મધ્યસ્થ ત્યાં તો થઇ રહ્યો. સમાવે૦ ૧
મિથ્યાત્વી ગ્રન્થોને વાંચે, નય સાપેક્ષે સર્વ,
સમકિત ભાવે પરિણમાવી, ધરે નહીં મન ગર્વ;
સ્યાદ્વાદભાવે દુનિયા રે, દેખીને મન ગહગહ્યો. સમાવે૦ ૨
વાદીયો જ્યાં કલેશ કરે બહુ, ત્યાં મનમાં આનન્દ,
સાપેક્ષાએ સઘળુ સાચું, રહે ન જ્ઞાને ફન્દ;
સૌમાં સાચું દેખે રે, આનન્દ શુદ્ધ ચિત્ત લહ્યો. સમાવે૦ ૩
વીરપ્રભુના વચનોમાંહી, નહીં છે ભેદભેદ,

દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય વિચારી, અનુભવ ગમ્ય થયો ગુણકારી,
અવગટ ઘટની બારી;
બુદ્ધિસાગર અલખ નિરંજન, જ્ઞાનાનન્દ વિહારી. મહાવીર. ૫
સં. ૧૯૬૯ ભાદ્રપદ વદિ ૧૧.

करे शंका अरे शानी.

હૃદય ત્હારૂં કહે છે જે, હૃદય મ્હારૂં કહે છે તે;
હૃદય પુરૂં પ્રહાવણ તું, કરે શંકા અરે શાની. ૧
પડે ના માન્યતાઓમાં, ખરેખર ભેદના ભડકા;
પરીક્ષા પૂર્ણ ના કરતાં, કરે શંકા અરે શાની. ૨
ગયો વ્હેમાઇ જેથી જ્યાં, નથી તે ત્યાં સમજ સાચું;
પરીક્ષકની પરીક્ષામાં, કરે શંકા અરે શાની. ૩
દવા ના વ્હેમની ક્યાંએ, ગમે તે માન મનમાન્યું;
ખુલાસો દિલ કીધાવણ, કરે શંકા અરે શાની. ૪
ધરી જેથી અરે શંકા, થયું તેમાં વિચાર્યું કંઇ;
ખરી ત્યાં વાત છે જુદી, કરે શંકા અરે શાની. ૫
સ્વયં જેવો તથા બીજો, ગણે વૃત્તિ અનુસારે;
અહો એ વૃત્તિના પડઘા, કરે શંકા અરે શાની. ૬
હૃદય પાસે વસ્યા વણ બહુ, પરીક્ષા ના થતી પૂરી;
ઉપરટપકે જરામાંહી, કરે શંકા અરે શાની. ૭
સુણ્યું દીઠું પડે જુદું, ખરેખર આશયો જાણે;
કરેછે ભૂલ આશયમાં, કરે શંકા અરે શાની. ૮
ભૂલે છે આશયે દુનિયા, અભિપ્રાયો ઘડે ઉંધા;
ખુલાસો કર હૃદયનો સૌ, કરે શંકા અરે શાની. ૯
ગુરૂનું જ્ઞાન જો લેશે, તદા સાચી સમજ પડશે;
હજી તું ના જઇશ ભડકી, કરે શંકા અરે શાની. ૧૦

कया धर्मनो फेलावो थशे.

વધશે તે ધર્મ જગમાં રે, જાણો મન નરનારી;
સાચી શ્રદ્ધા ભક્તિ રે, થશે સહુ ઉપકારી. વધશે૦
ધર્મગુરૂઓ સહુ સંપીલા, સમજે સમય સુજાણ,
આચારો પરવડતા કહેતા, ખંતીલા ગુણ ગાન;
સમયને માન આપી રે, ઘટતી કરે ફેરફારી. વધશે૦ ૧
સર્વ દેશમાં સર્વ જાતમાં, યથાશક્તિ અનુસાર,
ધર્મ કર્મમાં જનને પ્રેરે, સર્વવાતે હોંશિયાર;
ધર્મને ફેલાવા રે, કરે યોજનાઓ સારી. વધશે૦ ૨
કળા ભાજને ગંભીરમનના, જ્ઞાની ગુરૂઓ હોય;
વક્તા ત્યાગી ને વૈરાગી, ધર્મ વધે તે જોય;
પ્રભુ પેઠે જ્યાં ભક્તિ રે, ધર્મીઓની થતી ભારી. વધશે૦ ૩
સ્વધર્મીને સાહાય્ય મળે ને, સ્વધર્મી બહુમાન,
સાનુકૂળ સહુ ધર્મ કાયદા, જગઉપકારી જ્ઞાન;
તત્ત્વો તે જેમાં એવાં રે, સરખા સહુ સંસારી. વધશે૦ ૪
પ્રાણ સમર્પણ ધર્મો માટે, આજીવિકા સાહાય્ય,
સગવડતા વ્યવહારિક સર્વે, સુખ માટે કરાવાય;
વૃદ્ધિના ઉપાયો રે, તેની નિત્ય તૈયારી. વધશે૦ ૫
અનેક ભાષામાં ગ્રન્થોના, થશે ઉતારા બેશ,
વક્તાઓ બહુ ધૂન મચવશે, ઉપદેશ દેઇ હમેશ,
જગવૃત્તિ ખેંચાશે રે, સદાચારો થકી ભારી. વધશે૦ ૬
ભક્તો કરશે ભક્તિ હૃદયથી, દયા દાન નહીં પાર,
વિશાલ દૃષ્ટિ ઉદાર દીલ જ્યાં, ધર્મ ફેલાશે તે વાર;
બુદ્ધિસાગર થાશે રે, સામાજીક બળધારી. વધશે૦ ૭

ખરેખર ન્યારો પન્થ હમારો

ન્યારો પન્થ હમારો, મળે ન તેથી મેળ હમારો તુમારો;
દુનિયા થકી બહુ ન્યારો. ખરેખર ન્યારો પન્થ હમારો.
જ્યાં તમારૂં દારૂ પ્રગટતું. ત્યાં હમ શાન્ત વિચારો;
જ્યાં તમારી દૃષ્ટિ ન પહોંચે, ત્યાં હમ નિત્ય વિહારો–ખરેખર ૧
જ્હાં તમોને ચેન પડે નહીં, ચેન પડે નિર્ધારો;
જ્હાં તમોને રોવુંજ પડતું, ત્યાં નહીં રોના વારો. ખરેખર ૨
જ્હાં તમોને ઘોર ન આવે. ત્યાં હમ નિશ્ચિંત ધારો;
ઉલટા તમારી દૃષ્ટિથી અમે, ઉલટા છે આચારો. ખરેખર ૩
સારૂં ખોટું જે કર્યું તમોએ, હા વા નહીં ત્યાં નકારો;
તમો નથી અધિકારી એ વાતે, તારે આવે નહીં પારો. ખરેખર ૪
અન્તર્દૃષ્ટિથી ભિન્ન માર્ગ ત્યાં, મળે ન બાહ્યાચારો;
રાત દિવસનો ફેર રહે છે, ટાળ્યો ન દૂર થનારો. ખરેખર ૫
દુનિયા પ્રવાહે યથામતિએ, પ્રગટયો વિવેક તમારો;
એ રે વિવેક હવે ચિત્ત ન ગમનો, સ્વપ્ન પેઠે સંચારો. ખરેખર ૬
વાતો અમારી તમારી છે જુદી, સમજો જગતના યારો;
બુદ્ધિસાગર પરમાનન્દે, મેળ તમારો અમારો. ખરેખર ૭
સં. ૧૯૬૯ આશ્વિન શુદિ ૧૨

સાથે વહેનારા સાથીઓ.

સાથીઓ કેઇ સાથે ચાલે ધરી પ્યાર;
શ્રદ્ધા ભક્તિને ધરનાર................................ ....સાથીઓ
ભક્તો બની કેઇ સાથમાં રે, ચાલે બની હુશિયાર;
ભરમાયા ભરમાઇને રે, પાછા પડે નરનાર. સાથીઓ. ૧
વસમીવાટો આવતાં રે, કેઇક તો ગભરાય;

શુદ્ધ પ્રેમ પરમાર્થતા રે, વિવેક કૃત્ય સુહાય;
આત્મજ્ઞાની ઉચ્ચાશયી રે, યોગી હૃદય સ્થિર થાય. અમારી. ૩
બાહ્યરોગ કાલાદિકે રે, અન્તર્ ન્હે કે ગજાય;
અન્તરૂથી નહીં આંતરૂં રે, જ્ઞાનમાર્ગમાં જણાય. અમારી. ૪
સત્પ્રીતિ દૂરે કરી રે, ખેદ દ્વેષ અન્યાય;
રાગદ્વેષ દૂરે કરે રે, સાચે વહાો જ કથાય. અમારી. ૫
હૃદયના તારોતારમાં રે, સ્વર ઉઠે સરખાય;
ભેદભાવ નહીં સ્વપ્નમાં રે, સુખે દુઃખે સંગાત. અમારી. ૬
ભેદના ભડકા ઢોંગીઓ રે, વિશ્વાસઘાત કરાય;
આપ સ્વારથની વાતમાં રે, કદિ ન શાન્તિ થાય. અમારી. ૭
આત્મજ્ઞાની અનુભવી ભલો રે, હૃદય કરે નિર્માય;
બુદ્ધિસાગર પન્થમાં રે, પ્રેમી ખરો વખણાય. અમારી. ૮

સં. ૧૯૬૬ આશ્વિન શુદિ ૧૩.

काळो कागडो.

ચાંદાં દેખી ખુશ થાતો, કાગડો કાળો ચાંદાં દેખી ખુશ થાતો;
ચાંચે ચાંદાં ફોલી ખાતો......................................કાગડો.

કાકા કરીને બોલતો રે, કટુક ગાનને ગાતો;
ભક્ષ્ય વસ્તુઓ મૂકીને રે, અભક્ષ્ય વસ્તુને ચ્હાતો. કાગડો. ૧
જ્યાં ત્યાં ચાંદાં દેખવા રે, હર્ષ ધરીને ઉજાતો;
નિર્મલ પાણી ઓટતાં રે, લજ્જ્યો જરા ન લજાતો. કાગડો. ૨
મડદાં ઉપર દોડતો રે, ચંચળ ભીરૂ ગણાતો;
ચંચળ આંખે દેખતો રે, કોયલથી છેતરાતો. કાગડો. ૩
મનનો મેલો પાપીયો રે, પાપી પંજે ફસાતો;
કપટે નિશદિન રાચતો રે, પરપક્ષી શિશુ ખાતો. કાગડો. ૪

ઘેર ઘેર માટીના ચૂલા, છદ્મસ્થ દોષની ખાણ;
કંઈને કંઈ કહેવાનું રે, થતું શું ગુણ અભિમાની. કુવામાં ૩
પગના તળીએ ડુંગર બળતા, દેખે નહીં જગલોક,
પરની નિન્દા ચર્ચા કરતા, જગ જન પાડે પોક;
જૂઠી છે સહુ દુનિયા રે, પોતાને માને સહુ જ્ઞાની. કુવામાં ૪
પોતાનું લાગે છે સારૂં, લાગે અન્યનું જૂઠ,
દૃષ્ટિ રાગમાં ધર્મ મનાયો, જેવું ગળેલું ઠુંઠ;
ગુણાનુરાગી થોડા રે, દુનિયા મોહે મુંઝાણી. કુવામાં ૫
નાગા વસ્ત્રવિષે છે લોકો, સૌને આતમ સાખ,
પરની પંચાતો ત્યાગીને, ગુણદૃષ્ટિ ઘટ રાખ;
બુદ્ધિસાગર બોલે રે, ગુણ ગ્રહો શુભ જ્ઞાની. કુવામાં ૬

સં. ૧૯૬૮ આશ્વિન વદિ ૨

ૐ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥

મુસાફરને જવાનું છે

[illegible]

અન્તે છે જવાનું મુસાફર અન્તે છે જવાનું,
ન સાથ આવાનું ... ... મુસાફર૦
કરી ઉપાયો કરોડો નાવે, અન્તે નહીં ફાવવાનું
કર્મના [illegible] જવાનું મુસાફર૦ ૧
આતમના ઉપયોગે રહેતાં, [illegible] થવાનું
બુદ્ધિસાગર અલખ ધ્યાનથી, શિવસ્થાન કરવાનું મુસાફર૦ ૨

સં. ૧૯૬૮ આશ્વિન વદિ

सौमां सत्ता ब्रह्म विलासी

સૌમાં સત્તા બ્રહ્મવિલાસી;
ચિદ્દઘન ચેતન વાસી.... ....સૌમાં૦
મંત્ર રાજ હઠ લય યોગે એ, વ્યક્તિભાવ પ્રકાશી;
આનન્દ ભોક્તા ક્ષણુ ક્ષણુ માંહી, ધર્મ અનન્ત ઉજાશી. સૌમાં૦ ૧
નિર્વિકલ્પ ઉપયોગે એલે, શુદ્ધ ધર્મ અભિલાષી;
ટીલાં ટપકાં વ્યવહારે એ, વર્તે છે ઉદાસી. સૌમાં૦ ૨
દ્વિધાભાવ ત્યાં આનન્દ નાહી, સહજ ભાવ સુખ પ્યાસી;
બુદ્ધિસાગર ધર્મધૂનમાં, ઘટમાં ગંગા કાશી. સૌમાં૦ ૩
સં. ૧૯૬૯ આશ્વિન વદિ ૩.

चेतनने सुमतिनी विज्ञप्ति.

નિજ ઘરમાંહી આવો, ચેતનજી નિજ ઘરમાંહી આવો;
પરઘરમાં દુઃખ પાવો ....ચેતનજી૦
પર ઘર રમતાં સુખ ન પામ્યા, હજીએ શું ભટકાઓ;
ચુંથણુ પુદ્દગલના ચુંથ્યાથી, આનન્દનો નહીં દાવો. ચેતનજી૦ ૧
પરઘર ભમતાં આકુલ વ્યાકુલ, કુળ કલંક લગાવો;
વાર અનન્તી ભવમાં ભટકયા, એ સહુ મનમાં લાવો. ચેતનજી૦ ૨
રૂપ તમારૂં સર્વ વિસાર્યું, પરનું એઠું ખાવો;
પગ પગ હાંસી દુનિયા કરતી, ફટ ફટથી વગોવાઓ. ચેતનજી૦ ૩
આનન્દની ભ્રમણાએ ભૂલ્યા, દુઃખના ફન્દે ફસાઓ;
જન્મમરણુને પામો ફરી ફરી, તોપણ ત્યાંહિજ ધાવો. ચેતનજી૦ ૪
સુમતિ સમજાવે છે સાને, નિજઘર સુખનો લ્હાવો;
બુદ્ધિસાગર અન્તર્ સુખડાં, ચેતન આવે વધાવો. ચેતનજી૦ ૫
સં. ૧૯૬૯ આશ્વિન વદિ ૫.

મનોજય.

મન વશમાં ના આવે, હઠીલું મન વશમાં ના આવે;
સૌને નાચ નચાવે..હઠીલું૦

ચડતું ઉંચુ સ્વર્ગમાં રે, પાતાળે તે જાવે;
નવનવ રસમાં ઝીલતું રે, સંતોષી ના થાવે;
યત્નથકી અટકાવતાં રે, બમણા વેગે ધાવે. હઠીલું૦ ૧

ધ્યેયે બાંધી રાખતાં રે, આકુલતા બતલાવે;
રાગદ્વેષે મ્હાલતું રે, સ્વેચ્છાચારી ભાવે. હઠીલું૦ ૨

જપિયા તપિયા યોગીઓ રે. વશ કરવા લય લાવે;
તેના વશ આવે નહીં રે, વૃત્તિ અનેક ધરાવે. હઠીલું૦ ૩

જેવી શ્વાનની પૂછડી રે, સિદ્ધિ કદિ ન સુહાવે;
મનની વૃત્તિ તેહવી રે, ભલા ભલા ના ફાવે. હઠીલું૦ ૪

નવ નવ જ્ઞેયોમાં ફરે રે, ચંચલતા વર્તાવે;
ધર્મક્રિયામાં જીવને રે, અભિનવ નાચ નચાવે. હઠીલું૦ ૫

નરક સ્વર્ગ મન માનવું રે, મન અવતાર કરાવે;
મન ભવ ને મન મુક્તિ છે રે, દુનિયા રાજ્ય ચલાવે. હઠીલું૦ ૬

સન્યાસી ત્યાગી મુનિ રે, ધ્યાની મૌની હરાવે;
મનોરાજ્યમાં ચાલતું રે, જ્ઞાનીને લલચાવે. હઠીલું૦ ૭

મન જીતે સહુ જીતીયું રે, મન જીતે શિવ પાવે;
જેણે એ મન જીતીયું રે, તે જીનને સહુ ધ્યાવે. હઠીલું૦ ૮

હળવે હળવે યોગથી રે, જીતાતું શુભ દાવે;
બુદ્ધિસાગર ધર્મથી રે, મન જીતી જિન થાવે. હઠીલું૦ ૯

સં. ૧૯૬૯ આશ્વિન વદિ ૬

ઉપરથી દેખનારા બહુ.

કવ્વાલિ.

રહ્યું શું માંહ્યમાં સારૂં, અહો તે દેખતા થોડા;
જગત્‌માં જાણશો સઘળે, ઉપરથી દેખનારા બહુ. ૧
હલાહલ માંહ્યમાં હોવે, નિરીક્ષણની નથી પરવા;
રૂચે જે દેખતા આંખે, ઉપરથી દેખનારા બહુ. ૨
ઠઠારો બાહ્યનો દેખી, જતા અંજાઈ મૂર્ખાઓ;
હૃદયને વેગળું મૂકી, ઉપરથી દેખનારા બહુ. ૩
ઘટાટોપે ઘણો ભભકો, કરીને ડોળઘાલુઓ;
જગત્‌માં ફાવતા યુક્તે, ઉપરથી દેખનારા બહુ. ૪
ઉપરની ટાપટીપોથી, ઉપરની ડાકડીમોથી;
ઘણું ફાવે અહીં ધૂર્તો, ઉપરથી દેખનારા બહુ. ૫
તડાકાને ભડાકામાં, મઝામાં ધામધૂમોની;
ઘણા નહીં ઉતરે ઉંડા, ઉપરથી દેખનારા બહુ. ૬
રીઝે છે બાહ્યથી લોકો, જગત્‌માં સર્વવસ્તુમાં;
પરિણામ જ વિરલા દેખે, ઉપરથી દેખનારા બહુ. ૭
વિચારક માનવો થોડા, ઘણા છે ગાડરાં જેવા;
ઘણાની શક્તિ છે ઝાઝી, ઉપરથી દેખનારા બહુ. ૮
નિરખતાં સૂક્ષ્મદૃષ્ટિથી, જગત્‌માં જ્ઞાનીઓ સાચા;
બુદ્ધચબ્ધિસાર લેનારા, ખરા સ્યાદ્વાદવાદીઓ. ૯

સં. ૧૯૬૯ આશ્વિન વદિ ૮

તમાસા સ્વાર્થના જ્યાં ત્યાં.

કવ્વાલિ.

પધારો આવશો અહિંયાં, તમારૂં છે અમારૂં સૌ;
સદાનો હું તમારો છું, તમાસા સ્વાર્થના જ્યાં ત્યાં. ૧

સમર્પ્યાં પ્રાણ સૌ તમને, તમારા વણ નથી ગમતું;
તમે ત્યાં હું સદા સમજો, તમારા સ્વાર્થના જ્યાં ત્યાં. ૨
કૃપા સુત્ર પર સદા રાખો, અમોને ભૂલશો નહિ રે;
સદા ફરમાવશો કાર્યો, તમારા સ્વાર્થના જ્યાં ત્યાં. ૩
તમારી પ્રીતિનો ભૂખ્યો, અમારૂં હિત કરનારા;
ભલું કરના સદા રહેના, તમારા સ્વાર્થના જ્યાં ત્યાં. ૪
અમારા ચિત્તમાં વ્હાલો, વિસારો વાટનો નક્કી;
ભુલી જાતા નહીં ક્યારે, તમારા સ્વાર્થના જ્યાં ત્યાં. ૫
તમારી શીર્ષ પર આજ્ઞા, અમારૂં ધ્યાનમાં લેશો;
ભરૂંસો આપનો પૂરો, તમારા સ્વાર્થના જ્યાં ત્યાં. ૬
હૃદયમાં સ્વાર્થની હોળી, વદાના સ્વાર્થશી શબ્દો;
બને છે સ્વાર્થ ચેષ્ટાઓ, તમારા સ્વાર્થના જ્યાં ત્યાં. ૭
જગત્માં સ્વાર્થસંબંધે, વદાતા મિષ્ટ શબ્દો બહુ;
વિવેકી ખૂબ ચેષ્ટાઓ, તમારા સ્વાર્થના જ્યાં ત્યાં. ૮
જગત્ પરમાર્થીઓ થોડા, જગત્માં સ્વાર્થીઓ ઝાઝા;
બુદ્ધયબ્ધિ સત્ય પરમાર્થી, ખરેખર ધર્મી બન્ધુઓ. ૯

સં. ૧૯૬૯ આશ્વિન વદિ ૧૦

जणावे आंख दिलमां शुं ?

કવ્વાલિ.

ખુશી છો કે ન ખુશી છો, અમારા પર કૃપા કેવી;
પ્રયોજન પુછવાનું ના, જણાવે આંખ દિલમાં શું ? ૧
હૃદય સ્નેહી વા નિઃસ્નેહી, હૃદયમા ભાવ છે કેવો;
કથેલાં વાક્યની પૂર્વે, જણાવે આંખ દિલમાં શું ? ૨
કરો જો બાહ્ય ચેષ્ટાઓ, હૃદયથી ભિન્ન છે વા નહીં;
મળ્યાથી આંખથી આંખો, જણાવે આંખ દિલમાં શું ? ૩

હૃદયમાં દ્વેષ વા પ્રીતિ, ભલાઈ વા બુરાઈ છે;
હૃદયનું બારણું સાચું, જણાવે આંખ દિલમાં શું ? ૪
છુપાવી રાખતા જે જે, પરસ્પર ભેદ રાખીને;
ધરો છો આશયો કેવા, જણાવે આંખ દિલમાં શું ? ૫
ભલે સોગંદ ખાઈને, કળાઓ કેળવો કોટી;
છુપાવ્યો ભાવ ના છૂપે, જણાવે આંખ દિલમાં શું ? ૬
મળીને સર્વ વ્યવહારો, ગમે તે રીત સાચવતા;
પરીક્ષા પૂર્ણ કરવાને, જણાવે આંખ દિલમાં શું ? ૭
પરીક્ષા આંખની પૂરી, ભણ્યા તે પારખે દિલને,
બુદ્ધચબ્ધિ આંખની જ્યોને, મળે છે જ્યોતિથી જ્યોતિ. ૮

સં ૧૯૬૯ આશ્વિન વદિ ૧૨.

भिन्नवृत्तिथी रस नहीं पडे

રાગ કાનડો.

રસ નહીં પડશે સંગે અમારી, સંગે અમારી રસના,
જોશો હૃદયમાં ખૂબ વિચારી. રસ. ૧
ભિન્ન ભિન્ન વૃત્તિ જ્યાં ભારી;
મેળ વિચારે ના જ્યાં લગારી. રસ. ૨
ભિન્ન ભિન્ન રસના અધિકારી;
ભિન્ન લક્ષ્યને ભિન્ન વિહારી. રસ. ૩
ભમરાએ ગેગો ઉપાડી;
બાગ દેખાડયો સુન્દર ભારી. રસ. ૪
ગેંગાને વિષ્ટા થૈ પ્યારી;
નાના વૃત્તિ ભિન્ન વિચારી. રસ. ૫
સૃષ્ટિ અમારી તમારી ન્યારી;
સૌને લાગે નિજ નિજ પ્યારી. રસ. ૬
નિજ વૃત્તિ સૌને છે સારી;
અન્યની વૃત્તિ લાગે નઠારી. રસ. ૭

રસવણુ પોષાતી નહીં યારી;
મળતી ન આવે સમાચારી. રસ. ૮
દષ્ટિ ભિન્નને ભિન્નાચારી;
સુખકારક નહિ મેળ વિકારી. રસ. ૯
સરખે સરખા મળતા ધારી;
બુદ્ધિસાગર રસની ક્યારી. રસ. ૧૦

સ. ૧૯૬૯ આશ્વિન વદિ ૧૩.

अमोने प्रीत लागी कंइ न्यारी.

પ્રીત લાગી કંઇ ન્યારી, અમોને પ્રીત લાગી કંઇ ન્યારી,
પ્રીતની રીત એ ન્યારી, અમોને પ્રીતિ લાગી કંઈ ન્યારી,
નામ રૂપથી ભિન્ન પ્રકારી, જ્યાં ના સ્વાર્થ વિકારી,
આનન્દ રસની લગની લાગી, દશ્યપણું ના જરારી. અમોને. ૧
જન્મ મરણુની દુગ્ધા નહીં જ્યાં, નહીં વિકલ્પ લગારી;
વૃત્તિને વ્યાપાર નહીં જ્યાં, જ્યાં ના દુષ્ટ મોહારિ. અમોને. ૨
દુનિયા ઉંઘે જ્યાં બહુ ભારી, જાગે સન્ત સદારી;
પરમબ્રહ્મ પોતે જ્યાં ભાસે, સમતી બાહ્યહારી. અમોને. ૩
સિદ્ધરૂપ જીવા જ્યાં ભાસે, ભેદભાવ ન કશ્યારી;
ઝળહળ ઝગમગતી શુભ જ્યોતિ, સુખસાગર ઉલટ્યારી. અમોને. ૪
પ્રીત રીત દુનિયા ના જાણે, ભુલી ભ્રમણા ભારી;
પ્રભુપ્રેમની સૃષ્ટિમાંહી, નહિ જાત્રા અધિકારી. અમોને. ૫
પ્રીતિનાં પ્રતિબિંબોમાંહી, દુનિયા ભૂલી વિકારી;
અજ્ઞાની જડવાદી મૂઢા, બાહિર સૃષ્ટિ વિહારી. અમોને. ૬
જીવાતું એ અગમપ્રીતિથી, આનન્દ અપર પારી;
બુદ્ધિસાગર સન્ત રસીલા, અલખ પ્રેમ અવતારી. અમોને. ૭

સં. ૧૯૬૯ આશ્વિન વદિ ૧૪

દીવાલી

દીવાળી અજવાળી રે—સમતા સંગે ગાળી રે-બ્રહ્મજ્ઞાને ભાળી રે,
ઝળહળ જ્યોતિ ઝગમગે હો જી,-
કેવળ કુંભક પ્રાણાયામે, મનની સ્થિરતા લાય,
અવઘટ ઘાટ ઓળંગી ગઢમાં, અનહદ નાદ સુણાય;
વિવિધ વાજાં વાગ્યાં રે, સારાં ભાગ્ય જાગ્યાં રે,
આનન્દ ઉદધિ પ્રગટીયો હો જી. દીવાળી. ૧

અસંખ્યાત પ્રદેશી આતમા, નિરંજન દેખાય,
અનુભવ જ્યોતે જોતાં ઝાંખી, પ્રગટપણે વર્તાય;
ભેદ ભાવ ભાગ્યો રે, ઐકયભાવ જાગ્યો રે,
પરમ બ્રહ્મ વીરમાં હો જી. દીવાળી. ૨

સ્થિર દૃષ્ટિ લાગી રહી, વર્ત્યો જય જયકાર,
મંગલ પ્રગટયાં નવ નવાં, ભાવ દીવાળી મઝાર;
બુદ્ધિસાગર ધ્યાવે રે, અનુભવે ગાવે રે,
દીવાળી એ સન્તનીજી હો જી. દીવાળી. ૩

સં. ૧૯૬૯ આશ્વિન વદિ ०))

શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ

જ્ઞાનપ્યાલો

પ્યાલા પ્રેમે આવો રે એ રાગ.

જ્ઞાનપ્યાલો પીવો રે, સુખમાં ચિરંજીવો રે;
ગુરૂનો બોધ પામીને હો જી, ગુરૂના પ્રેમપાત્ર બની મસ્તાન. જ્ઞાન. ૧

સાખી.

ગુરૂના પ્રેમે ભક્તિ નેમે, સૌ બ્રહ્માંડ જણાય;
પિંડમાંહી પરમાતમ પરગટ, પરિપૂર્ણ પરખાય.
બ્રહ્મા દૂર ભાસે રે, હરિ હૈયડે વાસે રે,
ગોપીની લીલા ભાસતી હો જી. જ્ઞાન. ૨

રાસ રમે રંગીલો હરદમ, ગોપીઓની સાથ;
સકલ રાસથી રાસ એ ન્યારો, આપો આપ સનાથ.
આનન્દ રેલછેલા રે, પ્રેમીજન પહેલા રે,
અનુભવમાં જે વ્હાલના હો જી. જ્ઞાન. ૩

આતમમાંહી સર્વ જણાતું, થશું થશે નિર્ધાર;
પૂરા હોય તે પરખે પ્રેમે, જ્ઞાન ન સમજે ગમાર.
ગુરૂનાં પાસાં સેવે રે, ભેદ ભેદ લેવે રે,
નગુરા ભટકે ભૂલમાં હો જી. જ્ઞાન. ૪

સગુરા સેવામાંહી પૂરા, બળતા કંચનવાન;
સગુણમાંહી નિર્ગુણને પરખે, સત્ ચિદ્રૂપ ભગવાન.
મોહમાયા ઠેલે રે, આનન્દમાંહી ખેલે રે,
બુદ્ધિસાગર ધર્મમાં હો જી. જ્ઞાન ૫

સંવત ૧૯૭૦ ના કારતક સુદિ ૧૦ શનિવાર.

स्वपर शुद्धाशुद्ध भावना कर्त्ता आत्मप्रभुनी अनेकापेक्षाए स्तवन. ८९

કાયાના રચનારા રે, આત્મપ્રભુ રંગેરંગમાં,
બ્રહ્મા હર વિષ્ણુ રે, ત્રયરૂપે તું જગમાં;
સત્વ રજસને તમોગુણ એ, વપુ સૃષ્ટિ કરનાર,
ત્રગુણ લીલા મનની મોજે, ભવોભવમાંહી થનાર;
આતમ હરિ લીલા રે, વૃત્તિ ગોપીઓની કરે. કાયાના ૧

एकोऽहं बहु स्यां એ શ્રુતિ, તુજમાં સર્વ જણાય,
એકરૂપ દ્રવ્યાર્થિક નયથી, પર્યાયે બહુ થાય,
અસ્તિ નાસ્તિ ધર્મે રે, અનન્ત રૂપ બ્રહ્મ ખરો. કાયાના ૨

રજો આદિ ગુણ નાશ થયાથી, પ્રગટે શુદ્ધ સ્વરૂપ,
જ્ઞાનાદિ સદ્‌ગુણમય ચેતન, નિર્ગુણ રૂપારૂપ;
અષ્ટકર્મ ટળતાં રે, મહાદેવ સિદ્ધ ભલો. કાયાના. ૮

અનેક સિદ્ધાન્તોને જાણી, થાવાથી ગીતાર્થ;
કર્તા હર્તા પરને નિજનો, સમજાતો પરમાર્થ;
સ્વપર દર્શનનો જ્ઞાતા રે, સમજે નયે તત્ત્વ અહો. કાયાના. ૯

સૃષ્ટિથી ભિન્નાભિન્ન જ તું, જ્ઞેય જ્ઞાને હોય,
શુદ્ધ અશુદ્ધ અસ્તિ નાસ્તિથી, અનેકાન્ત રૂપ જોય;
બુદ્ધિસાગર જ્ઞાની રે, પ્રગટ પ્રભુ શુદ્ધ રૂપે. કાયાના. ૧૦

સંવત્ ૧૯૭૦ કાર્તિક શુકલ ૧૧ રવિવાર.

दिलमां प्रभुदर्शन.

ધન્યાશ્રી.

દર્શન દિલમાં થાય, પ્રભુનાં દર્શન દિલમાં થાય;
આનન્દ ઘટ ઉભરાય..... .... પ્રભુનાં૦

અરિહંત સૂરિ વાચક મુનિ રે, પ્રભુ સાકાર જણાય;
નિરાકાર પરમાતમા રે, સિદ્ધ પ્રભુ નિરખાય. પ્રભુનાં૦ ૧

સાકાર નિરાકાર બે પ્રભુ રે, ચાર નિક્ષેપે હોય;
સાધ્ય સાધક ઉપયોગથી રે, ઉપકારી સહુ જોય. પ્રભુનાં૦ ૨

ધ્યેય દ્વિવિધ પ્રભુ ધ્યાનમાં રે, ઉપયોગે સાકાર;
સાકારરૂપી ભાસતા રે, દર્શને નિરાકાર. પ્રભુનાં૦ ૩

દેહાદિક સંયોગથી રે, આતમપ્રભુ સાકાર;
દેહાતીત શુદ્ધ આતમા રે, હોવે નિરાકાર. પ્રભુનાં૦ ૪

દેહસંયોગી આતમા રે, નિરાકાર સાકાર;
સાપેક્ષાએ ધ્યાઇને રે, બનીએ ધ્યેયાકાર. પ્રભુનાં૦ ૫

શુદ્ધનિશ્ચયનય આતમા રે, અસંખ્ય પ્રદેશી મૂર્તિ;
શુદ્ધોપયોગે વંદતાં રે, પ્રગટે નિજ ગુણ વ્યક્તિ. પ્રભુતાં
જ્યાં ત્યાં ઉપયોગે પ્રભુ રે, શુદ્ધભાવે નિરધાર,
શ્રદ્ધા પરમ પ્રેમથી રે, સ્થાપનામાંહી જણાય. પ્રભુતાં
ધર્મ કરે કરિ કર પ્રભુ રે, ભાવે નિત્ય મનાય;
પરમ મહોદય પામતાં રે, જ્યોતિ જ્યોતિ મિલાય. પ્રભુતાં
નિજ ગુણ નિજ આપતાં રે, શાયિક ભાવે કરી [illegible],
પૂર્ણ પ્રભુ નિજ આતમા રે, ભાસે આપ સ્વરૂપ. પ્રભુતાં
આગ્રા અજિતના આતમા રે, નિશ્ચયથી [illegible],
જ્ઞાનાદિક ગુણ પર્યાયું રે, વ્યક્તતાં સુખ નિર્ધાર. પ્રભુતાં ૧૦
[illegible] અજિત આતમી રે, [illegible] અનન્ત,
બુદ્ધિસાગર પ્રભુતણી રે, દેતાં શુદ્ધ [illegible]. પ્રભુતાં

[illegible]

अध्यात्मयोग विहार.

અનેકાન્ત સત્તારસી રે, સહજાનન્દ વસન્ત. સ્વભાવે. ૫
ભૂત ભવિષ્યત્ સંપ્રતિ રે, ત્રણુ કાલના ભાવ;
એક પ્રદેશના જ્ઞાનમાં રે, એક સમય સદ્ભાવ. સ્વભાવે. ૬
સ્વપર જ્ઞેય અનન્તનો રે, એક સમયમાં ભાસ;
સર્વ જ્ઞેયો ભાસે સદા રે, આત્માનન્ત ઉજાસ. સ્વભાવે. ૭
લોકાલોક જ્ઞેયો સહુ રે, એક પ્રદેશ મઝાર;
સમાઈ જાતાં એક સમે રે, આત્માનંતાધાર. સ્વભાવે. ૮
ઉત્પત્તિ વ્યય ધ્રૌવ્યની રે, લીલા અનંત અપાર;
બ્રહ્મા હરહરિ નામથી રે, સમયે સમયે સુખકાર. સ્વભાવે. ૯
ચઉદ લોક આકારનો રે, શોભે માનવ દેહ;
જે જે ભાવો લોકમાં રે, પિંડમાં વર્તે એહ. સ્વભાવે. ૧૦
વસ્તુ સ્વભાવી ધર્મમાં રે, સ્થિરતા એહ ચારિત્ર;
બુદ્ધિસાગર આત્મામાં રે, શુદ્ધોપયોગ વિલસન્ત. સ્વભાવે. ૧૧

સંવત્ ૧૯૭૦ ના કાર્તિક શુકલ ૧૫ ગુરૂવાર.

अनुभवलीला.

લીલા અપરંપાર, અનુભવલીલા અપરંપાર;
ચિદાનન્દ જયકાર .. ..અનુભવ૦
અન્તરમાં ઉપયોગથી રે, જ્ઞેયો અનન્ત જણાય;
રાગદ્વેષ વિકલ્પથી રે, ભિન્નરૂપ પરખાય. અનુભવ૦ ૧
જ્ઞાન જ જ્ઞેયપણે થઇ રે, ભાસે જ્ઞાન મઝાર;
દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયનો રે, જ્ઞેયપણે આધાર. અનુભવ૦ ૨
સ્વપર વિભાસક જ્ઞાન છે રે, જ્ઞાતાજ્ઞેય સ્વરૂપ;
સ્યાદ્ ભિન્નાભિન્ન જ્ઞેયથી રે, વર્તે રૂપારૂપ. અનુભવ૦ ૩
રૂપારૂપી આતમા રે, અભિન્ન તેથી જ્ઞાન;
પરદ્રવ્યો ભિન્નજ પણે રે, ભાસે જ્ઞાન અમાન. અનુભવ૦ ૪

પરિષહ વેઠે આકરા રે, પાછો પડે ન જરાય;
તપ તેજે દીસે સદા રે, મન વર્તે નિર્માય. જગતમાં. ૪
ક્રિયાઅજીર્ણ નિન્દા ત્યજે રે, તપનુ અજીરણ ક્રોધ;
જ્ઞાન અજીરણ માનને રે, ત્યાગી કરતો બોધ. જગતમાં. ૫
ધર્મક્ષમા ધારે સદા રે, ક્ષમાશ્રમણ કહેવાય;
આકુલ વ્યાકુલ ના થતો રે, ધરતો ધર્મોપાય. જગતમાં. ૬
દુઃખ પડે દીન ના બને રે, સંકટમાં રહે શૂર;
હેલના આદિ સહુ સહે રે, દિન દિન ચઢતે નૂર. જગતમાં. ૭
પંચાચારને પાલતો રે, ધરતો કંચનવાન;
સમભાવે દેખે સહુ રે, ધરતો આતમ ભાન. જગતમાં. ૮
રત્નત્રયી સાધે સદા રે, વર્તે આતમ ધ્યાન;
સહજ સમાધિમાં રહે રે, શુદ્ધધર્મ મસ્તાન. જગતમાં. ૯
સ્પૃહા ધરે ના કોઇની રે, સર્વ સંગ પરિત્યાગ;
આશા મમતા પરિહરે રે, દિલમાં ન વાસના ડાઘ. જગતમાં. ૧૦
પંચ મહાવ્રત પાળતો રે, નિશ્ચય ને વ્યવહાર;
બુદ્ધિસાગર સાધુને રે, વન્દના વારંવાર. જગતમાં. ૧૧

સંવત્ ૧૯૬૯ કાર્તિક કૃષ્ણ ૫ મંગળ.

*जे समजाय छे तेमां शो चमत्कार.

અચરિજ ના લાગે મનમાં રે, અમોને જેહ સમજાતું,
અધ્યાત્મ શૈલી યોગે રે, ઉંધું તે સિધ્ધું સમજાતું;
જલમાં કમલને કમલમાં વિષ્ણુ, વિષ્ણુમાં બ્રહ્મ દેવ,
વિષ્ણુએ બ્રહ્માને બનાવ્યા, બ્રહ્માએ હરદેવ;
અન્યો અન્ય બનાવ્યા રે, દિલમાં સમજાઇ જાતું. અચરિજ. ૧

* જૈન અધ્યાત્મશૈલીએ આ કાવ્યનો અર્થ અધ્યાત્મજ્ઞાની ગુરૂગમવાળા ગીતાર્થ પાસેથી ગ્રહવો. આત્માના જ્ઞાનાદિ ક્ષયોપશમરૂપ જલમાં અનુભવરૂપ કમલ ખીલે છે અને તેમાં નાભિકમલમાં આઠ રૂચક પ્રદેશ છે તેને વિષ્ણુની ઉપ-

ઉત્પત્તિ સ્થિતિ વ્યયનો, કર્તા હર્તા આપો આપ,
સર્વ દ્રવ્યમાં એવી સ્થિતિ, નિજનો નિજ આલાપ.
એધારે સમજવાનું છે, આપો આપ પ્રતાપનું.   અધ્યાત્મ. ૩

રહેલી હતી તેને આવિર્ભાવ કરે છે, પ્રગટ કરે છે. બ્રહ્મારૂપ ભક્તનો આત્મગુણોની સૃષ્ટિ ઉત્પન્ન કરવાનો સ્વભાવ છે તેનાથી બ્રહ્મારૂપ સરસ્વતી પુત્રી પ્રગટે છે. તેનો ભોગ તે પોતે કરે છે. કેવળજ્ઞાનરૂપ વિષ્ણુનો આત્મગુણરૂપ સૃષ્ટિપાલન સ્વભાવ છે. કેવળજ્ઞાનરૂપ વિષ્ણુ પોતાના આત્માના અનન્ત ગુણોનું સદા પાલન કરે છે. કેવળજ્ઞાનરૂપ વિષ્ણુથી આત્મસૃષ્ટિમાં શાન્તિ પ્રવર્તે છે. જ્યારે આત્મામાં કેવળજ્ઞાનરૂપ વિષ્ણુ પ્રગટે છે, ત્યારે આત્મા પોતે પરમાત્મા બને છે અને તે અનન્ત ગુણપર્યાયરૂપ લક્ષ્મીનો ભોગ કરે છે. આત્મા કેવળજ્ઞાનરૂપ વિષ્ણુ પ્રગટાવીને વ્યષ્ટિમાં અને પ્રાયઃ બાહ્યસૃષ્ટિમાં શાન્તિ કેળવવા શક્તિમાન્ થાય છે. આત્મામાં ચારિત્રરૂપ મહાદેવ પ્રગટે છે તે સર્વ કર્મરૂપ સૃષ્ટિનો સંહાર કરે છે અને તે ક્ષપકશ્રેણીરૂપ હિમાલય પર્વતના સંબંધે ઉત્પન્ન થએલી અનન્ત સુખરૂપ પાર્વતીની સાથે સિદ્ધસ્થાનરૂપ કૈલાસમાં વિરાજે છે. તેમનું અનન્ત જ્ઞાનરૂપ લિંગ છે તેનો પાર લાવવાને કોઇ શક્તિમાન્ થતું નથી. અનન્ત સહજ સુખરૂપ પાર્વતીની આત્મગુણ સ્થિરતારૂપ યોનિ છે. તે મહાદેવનું અનન્ત સુખરૂપ પાર્વતીની સ્થિરતારૂપ યોનિથી આત્મ શુદ્ધ જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણોની સૃષ્ટિ સદા પ્રવર્ત્યા કરે છે. સમ્યગ્દર્શનની સ્થિતિ પ્રાપ્ત કરવામાં ૐ નમઃ ભગવતે મં શાંતં ભગવતે ૐ શાંતં ભગવતે નં ઘમ્મનં ભગવતે એ મંત્રનો અનુભવ વાસ્તવિક કરે છે. હઠયોગીઓ પૂરક પ્રાણાયામને બ્રહ્મા કહે છે. કુંભક પ્રાણાયામને વિષ્ણુ કહે છે. અને રેચક પ્રાણાયામને હર–મહાદેવ કહે છે.

પ્રકૃતિવાદીઓ રજોગુણને બ્રહ્મા કથે છે. તમોગુણને મહાદેવ કહે છે અને સત્ત્વગુણને વિષ્ણુ કહે છે. પ્રત્યેક જીવમાં અને સકલ વિશ્વરૂપ સમષ્ટિમાં સર્વ જીવોમાં રજોગુણ, તમોગુણ અને સત્ત્વગુણરૂપ બ્રહ્માઓ, મહાદેવો અને વિષ્ણુઓ અનંતા છે. ક અનન્ત જીવોની અપેક્ષાએ અને તેમાં રહેલા અનંત રજોગુણ, તમોગુણ અને સત્ત્વગુણની અપેક્ષાએ અનન્ત બ્રહ્માદિ દેવો છે. રજોગુણ, તમોગુણ અને સત્ત્વગુણની પેલી પાર જનાર તીર્થંકરો વાસ્તવિક કેવલજ્ઞાનરૂપ વિષ્ણુતાએ યુક્ત થવાથી વિશ્વ જીવોનો ઉદ્ધાર કરી શકે છે. રજોગુણ, તમોગુણ અને સત્ત્વગુણની પેલી પાર અનન્ત સુખ રહેલું છે તેવી દશાનું જૈનશાસ્ત્રો વર્ણન કરે છે.

પોતાને પોતે ના જાણે, શોધે આપો આપ,
પોતાના ખંડન મંડનની, કરતો થાપ ઉથાપ;
અવતારો નાના ભાવે રે, પોતાને પોતે જગ ગાતું. અચરિજ.

પ્રત્યેક જીવમાં વાસ્તવિક સ્થિતિથી દર્શન, જ્ઞાન ચારિત્રરૂપ બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મ
શ્વર તિરોભાવ અને આવિર્ભાવરૂપે રહેલા છે. જે આત્માઓએ જ્ઞાનાદિ ગુ
પ્રગટાવ્યા છે, તેમાં આવિર્ભાવરૂપે બ્રહ્માદિ દેવો છે અને જેઓ મિથ્યાત્વ
દોષોથી હજી જાગ્રત્ થયા નથી તેઓમાં તિરોભાવપણે બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અ
મહેશ્વરાદિ દેવો છે. સર્વ વિશ્વમાં કાજળની કુંપળીની પેઠે ઠાંસીને ભરાયે
અનન્ત જીવોમાં ચૈતન્યસત્તા વિષ્ણુ રહેલી છે તેની અપેક્ષાએ जले विष्णुः स्थ
विष्णुः, विष्णुः पर्वतमस्तके । ज्वालामालिनीर्विष्णुस्तस्माद् विष्णुमयं जगत्
ઇત્યાદિ આધ્યાત્મિક ચૈતન્યસત્તા વ્યાપક મહત્તાથી વર્ણન કરવામાં આવ્યું છે
મહાદેવ સ્તોત્રમાં શ્રીહેમચંદ્રાચાર્યે નીચે પ્રમાણે કથ્યું છે. एकमूर्तिस्त्रयो भाग
ब्रह्मविष्णुमहेश्वराः । तान्येव पुनरुक्तानि, ज्ञानचारित्रदर्शनात् ॥ १ ॥ ज्ञानं विष्णु
सदा प्रोक्तं, चारित्रं ब्रह्म उच्यते । सम्यक्त्वं तु शिवं प्रोक्तमर्हन्मूर्तिस्त्रयात्मिका ।
અર્હિંતદેવની એક મૂર્તિમાં જ્ઞાન, દર્શન, ચારિત્રરૂપ ત્રણ ગુણો છે. તે બ્રહ્મા
વિષ્ણુ, મહેશ્વરરૂપ છે. શુદ્ધાત્મારૂપ અર્હિંતમાં જ્ઞાન છે તે વિષ્ણુ છે. ચારિત્ર
રૂપ બ્રહ્મા છે અને સમ્યગ્દર્શનરૂપ મહેશ્વર છે જ્ઞાન, દર્શન ચારિત્રને પરસ્પરને
ભિન્ન ભિન્ન નયોની અપેક્ષાએ બ્રહ્મા, વિષ્ણુ અને મહાદેવ તરીકે કથી શકાય છે.
જ્ઞાનાદિ એકેક ગુણને પણ બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, મહેશ્વર શક્તિરૂપ કથી શકાય છે.
મિથ્યાત્વરૂપ ત્રિપુરાસુરનો ક્ષય ખરેખર સમ્યગ્દર્શનથી થાય છે માટે તેને મહા
દેવ કથવામાં આવે છે. ચારિત્રગુણથી સર્વ ગુણોની ઉત્પત્તિ થાય છે માટે તે
અપેક્ષાએ ચારિત્રને બ્રહ્મા કહેવામાં આવે છે. સમ્યગ્દર્શનરૂપ મહાદેવથી જ્ઞાન
ચારિત્રાદિ વિષ્ણુ બ્રહ્માની આવિર્ભાવના થાય છે માટે તે અપેક્ષાએ સમ્યગ્દર્શન
રૂપ મહાદેવે આત્મગુણોની સૃષ્ટિ રચી એમ કહેવાય છે. આત્માના શુદ્ધ જ્ઞાનરૂપ
વિષ્ણુથી વાસ્તવિક ચારિત્ર બ્રહ્મા વગેરેની ઉત્પત્તિ થાય છે. જૈન આધ્યા-
ત્મિક શાસ્ત્રોની અનેક નયદૃષ્ટિથી પરસ્પર એક બીજાની ઉત્પત્તિ સમજાય છે
છે એક આત્મામાં અને સકલ જીવોમાં આ પ્રમાણે સમજવું.

આત્માના જ્ઞાનાદિ ગુણોને ઉપશમ ક્ષયોપશમ અને ક્ષાયિકભાવે જે
અનુભવે છે તે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રરૂપ વિષ્ણુ મહેશ્વર બ્રહ્મા જન્માન્તરમાં

ઇતિ પ્રમાણે સ્થિતિ ધારી, આપાનો નહિ પાર,
અપાર પાર સહુ પોતાનામાં, પિંડ પિંડ સંસાર;
બુદ્ધિસાગર સમજે રે, શાન્ત મન ઝટ થાતું. અજરામર. ૫

સં. ૧૯૭૦ ના કાર્તિક શુદિ ૬ બુધવાર.

સંબંધ આદિ અનેક સંબંધના અપેક્ષાએ પરસ્પર એક બીજાથી ઉત્પત્તિ થયેલી લો છે. ઇત્યાદિ ભાવાર્થ સુજ્ઞો પણે રુચામાં ગ્રાહ્ય પૂર્વક સ્વરૂપ સમજવું.

एकोऽहं बहु स्याम्. ઇત્યાદિ શ્રુતિવાનો જૈન સ્યાદ્વાદશૈલીએ આત્મામાં અર્થ ઘટાવવો. દ્રવ્યાર્થિક નયની અપેક્ષાએ એક સ્વરૂપ આત્મા એક છે અને પર્યાયાર્થિકનયની અપેક્ષાએ આત્મા અનેક છે. આત્મામાં અનંત પર્યાયો અને અનન્ત ગુણો રહેલા છે જ્યારે આત્મા સમ્યક્ત્વ પામે છે, ત્યારે તે વિચારે છે કે મારી આત્મારૂપ સત્તામાં અનંતગુણો અનંત પર્યાયો રહેલા છે પણ તે પરભાવમાં પરિણમ્યા છે. શુદ્ધ જ્ઞાનાદિ અનંત ગુણો પ્રગટાવવા અને કર્મને દૂર કરવું એ મારો ધર્મ છે એમ સમજીને તે ઇચ્છે છે કે હું આત્મા, શુદ્ધ જ્ઞાનાદિ અનેક ગુણોની પ્રગટતાએ અનેકરૂપ થાઉં. ભગવતીસૂત્રમાં જ્ઞાનાત્મા દર્શનાત્મા ઉપયોગાત્મા ચારિત્રાત્મા આદિ અનેક આત્માઓ કહ્યા છે. એક આત્માને જ્ઞાનાદિ ગુણોને આત્માઓ કહી અનેકરૂપ કહ્યો છે. આત્મા આ પ્રમાણે સમ્યક્ત્વ પછી बहु स्याम् અર્થાત્ અનેક બહુ ગુણરૂપે વ્યક્ત થાઉં આવી ઇચ્છા કરી આત્મરમણતા કરી આત્માની અનંત ગુણવૃદ્ધિને પ્રગટાવી સિદ્ધ બુદ્ધ પરમાત્મા બને છે. આત્મારૂપ ઇશ્વર એ પ્રમાણે સંકલ્પ કરીને ગુણસ્થાનકે ચઢીને અનેક ગુણો પ્રગટાવે છે તેને સહસ્રપાદ્ સહસ્રશીર્ષાદિક છે એવી શ્રુતિ પણ આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિએ સમ્યક્ ઘટી શકે છે. આત્માની સહસ્ર પ્રકારે પ્રવર્તતી જ્ઞાનશક્તિને સહસ્ર શીર્ષરૂપ કથેલ છે. આત્માની ચારિત્રશક્તિને સહસ્ર બાહુપાદરૂપે કથેલ છે. અનંત શક્તિધર આત્મારૂપ વિષ્ણુ આ સંસારમાં અવિદ્યા, અજ્ઞાન, મોહરૂપ સમુદ્રજલમાં શયન કરે છે. આત્મામાંથી રજોગુણ, તમોગુણ અને સાત્વિકગુણ પ્રગટ થાય છે. આત્મા વસ્તુતઃ દ્રવ્યરૂપે એક છે. પરભાવની ઇચ્છાએ તે પરભાવ કર્મ યોગે અનન્ત અવતારરૂપે બહુ અનેક બને છે. શુદ્ધાત્મગુણની ઇચ્છાબળે શુદ્ધ જ્ઞાનાદિની આવિર્ભાવતાએ અનેક રૂપે અર્થાત્ અનેક શુદ્ધપર્યાયરૂપ બને છે.

નટ નાગર લીલા કરી રે, ભમતો નાના વેષ;
નામ રૂપના મોહમાં રે, લાગી પરતો કલેશ. અહો૦ ૫
વપુ બુદ્ધિ સંતાઈને રે, કરતો નિજની શોધ;
ભૂલી માયા ભૂલમાં રે, ચાવે લેવા બોધ. અહો. ૬
દેહભાવ દિલમાં ધરી રે, દેખે નહિ નિજ રૂપ;
કર્મતંતુ રચના કરી રે, વપુ બુદ્ધિ ધરે ભૂપ. અહો ૭
કાલ અનાદિથી ધરી રે, માયાલીલ અપાર;
માયા બુદ્ધિમાં રહ્યો રે, કર્યો નહિ હુશિયાર. અહો ૮
પર પરિણામી ચેતના રે, માયાની કરનાર;
પરભાવે જીવવીર્યને રે, પરિણમતાં સંસાર. અહો ૯
શુદ્ધ બુદ્ધિ ત્હારી ખરી રે, ત્હેનો દે ઉપયોગ;
નિજભાવે નિજ પરિણમે રે, વર્તે નિજગુણ ભોગ. અહો ૧૦
આત્મ શુદ્ધ બુદ્ધિનો રે, તું પોતે કરનાર;
બુદ્ધિસાગર આત્મમાં રે, દર્શક બુદ્ધિ ધનાર. અહો ૧૧

સંવત ૧૯૬૮ ના કાર્તિક કૃષ્ણ ૭ મંગળવાર.

શ્રુતજ્ઞાનવિચારે વર્ણવ્યું છે. તદનુ એક આત્મામાં લોકાલોકપ્રકાશક સર્વ જ્ઞાન-નો સમાવેશ થાય છે, આત્મામાં સર્વ દેવદેવીઓ અને અનન્ત સદ્ગુણો સમાવેશ થાય છે, એક આત્મામાંથી અનન્ત ગુણપર્યાયો ઉત્પન્ન થાય છે અને એક આત્મામાં સર્વ દ્રવ્ય અનન્ત ગુણપર્યાયોનો સંબંધ [illegible]

[illegible]

ॐ आत्म प्रभुनी स्तुति. ॐ

અજીત જિન તારજો રે એ રાગ.

આત્મ પ્રભુ ત્હારી અરે રે, લીલા અપરંપાર;
કાળ અનાદિથી તમે રે, ભટક્યા વારંવાર;
દયાનિધિ તારજો રે, પોતાને જયકાર. દયા. ૧
સત્તાથી પરમાત્મા રે, પૂર્ણાનન્દ સ્વરૂપ;
અલખ અમર શક્તિ ધણી રે, ત્રણ જગતના ભૂપ. દયા. ૨
મોહે બાહ્ય લીલા કરી રે, ઠરતા નહીં એક ઠામ;
ભેદ દૃષ્ટિથી બાહ્યમાં રે, કલ્પો છો નિજ ધામ. દયા. ૩
સત્વ રજસ્ તમો ગુણથી રે, ભિન્ન ભિન્ન અવતાર;
લાખ ચોરાશીમાં લહો રે, થઇ માયા ભર્તાર. દયા. ૪
અનેક નામને રૂપથી રે, ભજતા નિજને નિત્ય;
નાગર નટ માયા ધરી રે, નાટક કરતા વિચિત્ર. દયા. ૫
રાજા રંકપણું ધરો રે, કરતા નવ નવ ખેલ;
અલખ લીલા પ્રભુ તાહરી રે, સમજે ન મૂઢ સહેલ. દયા. ૬
પંચ શરીર રચો તમો રે, હર્ત્તા પણ કહેવાઓ;
અજ્ઞાનાવરણે સ્વયં રે, ઢાંકો નહીં દેખાઓ. દયા. ૭
અજ્ઞાનાવરણે રહી રે, જ્યાં નહીં ત્યાં મુઝાઓ;
હું મારૂં કલ્પી મુધા રે, જન્મ મરણ દુઃખ પાઓ. દયા. ૮
જ્યાં નહીં સુખ ત્યાં શોધનારે, ત્રેવીશ વિષયની માંહી;
પોતાને દુઃખ આપનારે, કર્મ કરીને ઉછાંહી. દયા. ૯
લીલા મોહની બહુ કરી રે, આવ્યો નહીં ભવ અંત;
સમજાતુ સમજો પ્રભુરે, ત્રણ ભુવનના સંત. દયા. ૧૦
ઉપશમાદિ દૃષ્ટિનોરે, લીલાનો વિસ્તાર,
કરવો તમને એ ઘટેરે, નિત્ય સુખદાતાર. દયા. ૧૧
નારાયણ વાસુદેવજી રે, પરમબ્રહ્મ ભગવાન,
બુદ્ધિસાગર આતમા રે, નિજનું કરૂ નિજ ગાન. દયા. ૧૨
સંવત ૧૯૭૦ના કાર્તિક કૃષ્ણ ૮ શુક્રવાર.

ॐ प्रारब्धभोगमां निर्लेपता. ॐ

કવ્વાલિ.

કર્યાં પ્રારબ્ધ ભોગવવાં, કરીને જોર જે પ્રગટ્યાં;
નથી જ્યાં ભોગવણ છુટકો, ચુકવવું કર્મનું દેવું. ૧

સાખી.

શરીર સાથે લાગીયાં, આહારાદિક જેહ,
ઈચ્છાવણ સો વેદવાં, કર્મવિપાકી એહ.
કરાવે પ્રેરણા મનને, છુટે ના જ્ઞાનથી વાર્યાં;
થતી પ્રયત્ન નિષ્ફલતા, કરાવે જોરથી ઇચ્છા. કર્યાં૦ ૨
સમભાવે સાક્ષી બની, સમજી કર્માતીત;
આતમ ઉપયોગે રહી, કરી નિર્લેપી ચિત્ત.
ત્યજી ભોક્તાતણી વૃત્તિ, ધરીને શાહુકારીને;
બનીને કર્મનો ન્યાયી, ત્યજીને લોકસંજ્ઞાને. કર્યાં૦ ૩
ભોગ રોગ સમ લેખવી, કરી દીનતા ત્યાગ;
ઉત્સવ સમ દિવસો ગણી, આત્મધર્મનો યાગ.
ત્યજીને હર્ષ દિલ્ગીરી, સહીને લોકના બોલો;
અખંડાનન્દ સરવરમાં, ઝીલીને શાન્તતા ભાવી. કર્યાં૦ ૪
કર્મ કર્મને ભોગવે, આત્મામાં ઉપચાર;
માની મુંઝાવું નહીં, વસ્તુ ધર્મ ગણી સાર.
સ્વભાવે સર્વના સૌ છે, વિભાવી તે નથી પોતે;
શુભાશુભ સહુ ગણી દેવું, ચૂકવવું આતમમાં જ્યોતે. કર્યાં૦ ૫
કર્મપ્રભુ જે જે કરે, તે સહેવું સમભાવ;
બુદ્ધિસાગર સહજથી, બનતા કર્મ બનાવ.
ગણીને ધર્મ ઉપયોગે, રહીને આત્મની જ્યોતે;
વિલોકી વસ્તુ ધર્મે એ, અનુભવ આતમમાં લેજે. કર્યાં૦ ૬

સંવત્ ૧૯૭૦ ના કાર્તિક કૃષ્ણ ૧૦ રવિવાર.

सुविधिनाथ स्तवन.

ઋષભજિનેશ્વર પ્રીતમ માહરોરે એ રાગ.

સુવિધિજિનેશ્વર સાહિબ માહરો રે, ક્ષાયિક લબ્ધિ નિધાન;
રૂપારૂપી પરમ પ્રભુ વિભુ રે, ચિદાનંદ ભગવાન. સુ० १
ઇશાનેશ અરિહંત આતમા રે, કર્ત્તા હર્તા નાથ;
બ્રહ્માંડેશ અલખ વિષ્ણુ ધણી રે, શુદ્ધાલંબન સાથ. સુ० २
વિશ્વંભર તમહર દિનકર શશી રે, કેવલજ્ઞાનાધાર;
લોકાલોકના ધારક જ્ઞાનથી રે, લીલા અપરંપાર. સુ० ૩
પરમબ્રહ્મ વ્યાપક સર્વત્ર છો રે, કેવલજ્ઞાનાપેક્ષ;
વ્યષ્ટિ સમષ્ટિ તારામાં રહી રે, જ્ઞેયજ્ઞાનસાપેક્ષ. સુ० ૪
નિરાકાર અક્ષાને રહિમજી રે, સાકારી મહાદેવ;
બુદ્ધ શુદ્ધ બ્રહ્મા વીતરાગજી રે, સુરનર સારે સેવ. સુ० ૫
વ્યક્તિ શક્તિ પર્યાયાધાર છો રે, અવિચલ સુખનો કંદ;
નાગર નટ લીલા કરતા ધણી રે, ટાળ્યા કર્મના ફંદ. સુ० ૬
સમતા સાગર ઉજાગર સદા રે, ઝળહળ જ્યોતિ રૂપ;
બુદ્ધિસાગર ગુણગણમય ખરો રે, સર્વ ભુવનનો ભૂપ. સુ० ૭

કાર્તિક વદ ૧૧ સોમવાર.

भक्ति

હવે મને હરિનામ શું નેહ લાગ્યો એ રાગ.

ભક્તિના પન્થે કદિય ન ભૂલુ પડાતું;
મુક્તિના સ્થાનમા ચડાતુ રે .... ભક્તિ० १
સવ જગત નિજ આત્મસમું ગણી,
ધ્યાન પ્રભુનુ ધરાતુ,
તું તુ ના ભેદની દૃષ્ટિ ત્યજીને, પ્રભુમાં ચિત્તડું સમાતું રે. ભક્તિ० २

ભક્ત થયા વણ જ્ઞાન ન પ્રગટે, ભક્તિનું અમૃત ભાતું;
ભક્તિમાં રોગની દૃષ્ટિ રહે નહીં, શોમાંથી ક્ષુદ્ર જણાતું રે. ભક્તિ૦ ૩
ઉંચને નીચના ભેદ રહે નહીં, વાદવિવાદનું ન ખાતું;
પ્રેમાકારે સર્વ જીવોમાં, પ્રભુનું રૂપ જણાતું રે ભક્તિ૦ ૪
પ્રેમના તાનમાં આત્મજ્ઞાનમાં, ભક્તિથી ચિત્ત સુહાતું;
કોટી ગમે છે ભક્તિના ભેદો, ભક્તિમાં યોગનું છે નાતું રે. ભક્તિ૦ ૫
પરમ બ્રહ્મનો શોમાં અનુભવ, સત્તા સ્વરૂપ પરખાતું;
અમૃત રસમય ભક્તિના ભોજને, જન્મ મરણ દૂર થાતું રે. ભક્તિ૦ ૬
ભક્તિ આધીન ભગવાન્ ખરેખર, ભક્તિમાં સર્વ સમાતું;
સર્વમાં નિષ્કામ ભક્તિ છે ઉત્તમ, કર્તવ્ય સર્વ કરાતું રે. ભક્તિ૦ ૭
ભક્તિ કરી તેણે સર્વ કર્યું છે, જેહના ચિત્તમાં સુહાતું;
બુદ્ધિસાગરભક્તિકલ્લોલે, અદ્વૈતમયરૂપ થાતું રે. ભક્તિ૦ ૮

કાર્તિક કૃષ્ણ ૧૨ મંગળવાર.

अमदावाद शेठ जगाभाइ दलपतभाइ पर लखेल पत्र.

રાગ ધન્યાશ્રી

બે નહીં સાથે થાય, પરસ્પર વિરૂદ્ધ કાર્ય સદાય,
ભસવું આટો ફાકવો રે, સંગાતે ના થાય;
તમ તેજ જ બે ના રહે રે, એક ઠેકાણે ભાય. પરસ્પર૦ ૧
તાપ શીત બે ના રહે રે, સાથે એક જ ઠામ;
રાત્રિ દિવસનું જાણું રે, બ્રહ્મચર્યને કામ. પરસ્પર૦ ૨
કફ વાયુ પિત્તનો રે, જો સાથે ઉત્પાદ;
ચિત્ત વિકલતા થઇ જતી રે, દોષ એ સન્નિપાત. પરસ્પર૦ ૩
સૂર્ય રાહુ બે પાસમાં રે, થાતાં ગ્રહણોત્પાત;
દુગ્ધ કાંજી એક ઠામમાં રે, રહેતાં થાતી ફાટ. પરસ્પર૦ ૪
સંશય નિશ્ચય બેઉનો રે, સાથે ના એક ઠામ;

પરસ્પર વિરોધીના રે, આશ્રયમાં બદનામ. પરસ્પર૦ ૫
પુરૂષત્વ નારીત્વનો રે, એક નહીં આધાર;
બન્ને રહે જો એકમાં રે, નપુંસક નિર્ધાર. પરસ્પર૦ ૬
સદસત્ ભાવે બે રહે રે, અસ્તિ નાસ્તિ એક ઠામ;
રહે વિવાદ ન તેહમાં રે, અનેકાન્ત મન ધામ. પરસ્પર૦ ૭
બન્નેનું મન રાખતાં રે, એકનું પણ ન સધાય;
ઘરનો નહીં ને ઘાટનો રે, ધોબી શ્વાનનો ન્યાય. પરસ્પર૦ ૮
સહુનાં મનને સાચવે રે, આવે નહીં જગપાર;
બુદ્ધિસાગર પ્રભુ ભજે રે, શાન્તિ મળે નિર્ધાર. પરસ્પર૦ ૯
કાર્તિક કૃષ્ણ ૧૩ બુધવાર.

પરભાતીયું.

પરભાતીયાનો રાગ.

જાગો વિશ્વંધર પ્રભુ, મુજ અન્તર્યામી;
સહજ સ્વરૂપી જિનવિભુ, શુદ્ધ પર્યાય રામી. જાગો. ૧
ઉત્પત્તિ વ્યય ધ્રૌવ્યનો, સમયે સમયે વિલાસી;
આનન્દઘન અવતાર તું, ગંગા યમુના કાશી. જાગો. ૨
તીર્થો સહુ તુજમાં રહ્યાં, સર્વ ધર્મનો ધર્તા;
ગુણપર્યાયાનન્તનો, સમયે કર્તાને હર્તા. જાગો. ૩
જ્ઞાને લોકાલોકનો, વ્યાપક તું સવાયો,
સિદ્ધ સમોવડ જ્યોતિમય, મારા દિલમાં સુહાયો. જાગો. ૪
કૃત્રિમ સહજ બે ભેદથી, લીલા અલખ ધરનો;
કૃત્રિમ ત્યાગી સહજનો, ઉપયોગ કરનો. જાગો. ૫
અસંખ્ય પ્રદેશી વ્યક્તિથી, શોભે નિત્ય સનૂરો,
રૂપ નામથી ભિન્ન તું, સત્તા ધર્મ જ પૂરો. જાગો. ૬
ઔદયિક કર્મ વિપાકથી, પરપુદ્ગલ ભોગી,

નિરહંવૃત્તિએ ભોગનો, ભોક્તા તું અજોગી. જાગો. ૭
સકલ બ્રહ્માંડે ખેલતો, ઉપયોગે યોગી;
શુદ્ધ ગુણ પર્યાયનો, રાસ રમતો અયોગી. જાગો. ૮
જાગ જાગ મુજ આતમા, સત્તા વ્યક્તિ સ્વભાવે;
બુદ્ધિસાગર અનુભવે, મંગલ જ્યોતિ જગાવે. જાગો. ૯

કાર્તિક શુદ ૧૪ ગુરૂવાર

संस्कारी जीव.

જે કોઇ પ્રેમી અંશ અવતરે, પ્રેમરસ તેના ઉરમાં ઠરે. એ રાગ.

જીવ સંસ્કારી અવતરે, ધર્મરસ તેના ઉરમાં ઠરે,
હોય સરલ સંતોષી નિર્મલ, દોષ ક્ષુદ્રતા હરે;
ભય મત્સર શઠતાનો ત્યાગી, ભક્તિ પ્રભુની કરે. ધર્મ. ૧
કોની કાને સુણે ન નિન્દા, ઉત્તમ શ્રદ્ધા ધરે;
સન્ત જનોની સંગત રાખે, સત્ય વેણ ઉચ્ચરે. ધર્મ. ૨
પ્રામાણિકતા રાખે પૂરી, બોલ્યું પાળે ખરે;
પરના ગુણનો રાગ ધરે બહુ, દોષદૃષ્ટિ પરિહરે. ધર્મ. ૩
ચક્રવર્તિની ખીર ન પચતી, દીનને ખાતાં અરે;
ધર્મ યોગ્યતા પામ્યા વણ તો, ધર્મ ન માનવ વરે. ધર્મ. ૪
વૈરાગી વિવેકી જ્ઞાની, ધર્મપન્થ સંચરે;
બુદ્ધિસાગર ગુરૂ પસાયે, ધર્મપાત્રતા મળે. ધર્મ. ૫

કાર્તિક વદ ०)) શુક્રવાર.

आत्मन्! पोताना शुद्धधर्ममां रमणता कर.

ચેતનજી ચેતો. એ રાગ.

ચેતનજી ત્હારે શુદ્ધ રમણતામાં રહેવું,
અન્યમાં ચિત્ત નહીં દેવું રે. ચેતનજી.
દુનિયા મનાવાને દુનિયા રીઝવવા,
પૂજાવા કાંઇ નવી કહેવું;
બહુમુખી દુનિયાના સર્ટીફીકટથી,
ટળશે ન કર્મનું દેવું રે. ચેતનજી૦ ૧
રોરંગી દુનિયામાં ઉળાકાઓ થઇ,
કદીય ન સ્થિર ઠરવાનો;
પરભાવે રમતાં સાર ન કાઢયો,
કર્મોદધિ ન તરવાનો રે. ચેતનજી૦ ૨
સાચા ખોટાની વાત કરંતાં,
સ્થિરતા સંતોષ નહીં પાયો;
પરની પંચાતોનો પાર ન આવ્યો,
મોહે ઘણો ભરમાયો રે. ચેતનજી૦ ૩
અન્તરમાં લક્ષ્મી લીલા ભરી છે,
તાપી ન દૃષ્ટિ ત્યાં ત્હારી,
જ્ઞાનાનન્દનિજધર્મ ત્યજીને,
[illegible] અનાચારી રે. ચેતનજી૦ ૪
દૃશ્ય અદૃશ્યના સાર ન જાણી,
અન્તરમાં ઉપયોગ ધારી,
સ્થિરતાએ [illegible] નિજ શુદ્ધસ્વરૂપને,
સ્વભાવવૃત્તિએ ચારી રે ચેતનજી૦ ૫
[illegible]
[illegible]

અલખ સ્વરૂપી આતમરાયા,
તત્ત્વમસિ અવધારો રે. ચેતનજી૦ ૬
ત્હારૂં તાહ્યરા દિલમાં ભર્યું છે,
પ્રગટ કર ઉપયોગે;
બુદ્ધિસાગર આનન્દમોંજે,
રહેવું નિજ ગુણ ભોગે રે. ચેતનજી૦ ૭

સં. ૧૯૭૦ ના માગશિર્ષ શુકલ ૩ રવિવાર.

चेतननुं कर्तव्य.

ચેતનજી ચેતો એ રાગ.

ચેતનજી ત્હારે આત્મપ્રેમી બની જાવું,
મોહવૃત્તિથી દૂર થાવું રે. ચેતનજી.
મોહની વૃત્તિયોની સ્ફુરણાઓ જીતી,
નિર્મોહરૂપ બની જાવું;
સ્વપ્નામાં સંકલ્પ ન ઉઠે,
એવું ધ્યાન ત્હારે ધ્યાવું રે. ચેતનજી. ૧
રાત દિવસ શ્વાસોચ્છ્વાસે રમણતા;
આત્મસ્વરૂપની જ કરવી;
વાતો ચિંતો સહુ આત્મસ્વરૂપની,
સન્ત દશા ચિત્ત ધરવી રે. ચેતનજી. ૨
યશ અપયશમાં ચિત્ત ન દેવું,
દેહાધ્યાસ નવી ધરવો;
જીવંતાં મોહભાવે મરીને,
જીવંતાં જન્મ નવો કરવો રે. ચેતનજી. ૩
સુવંતાં મોજ સહુ દુનિયા ભોગવતી,
જાગંતાં મોંજ મારી લેવી;

દુનિયા દિવાની ગાંડી ધારીને,
અનુભવ વાત ન કહેવી રે. ચેતનજી. ૪
રાગ દ્વેષના સર્વ વિકલ્પો,
તેમાંહી લક્ષ ન દેવું;
બુદ્ધિસાગર શુદ્ધ ધર્મમાં,
ઉપયોગે નિત્ય રહેવું રે. ચેતનજી. ૫
માર્ગશિર્ષ શુક્લ ૪ સોમવાર.

ધર્મવિમુખ સાધુઓની ચેષ્ટાઓ

ભોજાભગતના ચાબખાનો રાગ.

દેખયો ધર્મ વિમુખ કેઇ સાધુ, કપટથી દોલી જગત્ ખૂબ ખાધું,
સાધુ દેખીને કરે અદેખાઇ, દેખાડે શ્વાનવત્ ડોળા;
આપ બડાઇને પરની નિન્દામાં, મારે છે બહુ ગપ્પ ગોળા રે. દે૦ ૧
સિદ્ધાઇ સમજાવતા પોતાની, લવરીમાં રાન દિન ગાળે;
ખોટી મોટાઇનો મોહ ન મૂકે, સત્યને ઘાલે પાતાળે રે. દે૦ ૨
પોતાના મતનું મંડન કરતા, કરી કુયુક્તિયો આગ્રી;
પરની વાત સહુ જૂઠ દેખાડે, માને છકી બકે ગાગ્રી રે. દે૦ ૩
વાડા વાળે બહુ વ્હાલ ધરીને, રાગદ્વેષપરિણામે;
લોકોને ફન્દમાં ખૂબ ફસાવે, ત્યાગના સાર નવી પામે રે. દે૦ ૪
ઉપર વૈરાગીનો ડોળ દેખાડે, મનડું ધરે ખૂબ કાળું;
ધમધમાયમાન ક્રોધે રહે દિલ, મળતાંહી દેવતાને દારૂ રે. દે૦ ૫
રહેણીને કહેણીમાં નિત્ય ગોટાળો, માનની ભીખના ભીખારી;
જરા વાતમાંહી લડી પડે બહુ, કરી કદાગ્રહ ભારી રે. દે૦ ૬
એક બીજાને દોષી દેખાડે, ગચ્છ કદાગ્રહ ભારે;
મ્હારૂં ત્હારૂં એવું મનમાંહી ધરતા, એળે જીવન વહે ખારે રે. દે૦ ૭
દિલમાંહી ધરતા ખૂબ અંધારૂં, વૈર ઝેર ખૂબ ધારે;
આત્મજ્ઞાનની ગંધ ન જાણે, તરે ન અન્યને તારે રે. દે૦ ૮

શુદ્ધ ધર્મને આપે સાધુજી, સાધુ વિરલ જયકારી;
બુદ્ધિસાગર ધન્ય સત્ય સાધુને, વંદન વાર હજારી રે.   દે૦ ૯

માગશર શુદ ૫ મંગળવાર.

આજે ચારિત્રપર્યાયનાં તેર વર્ષ પૂર્ણ થયાં.

તેર વર્ષ થયાં આજે, સંયમનાં તેર વર્ષ થયાં આજે,
આનંદ મંગલ છાજે.   સંયમ.
મૂલગુણે પંચ મહાવ્રત પાળ્યાં, રાત્રિ ભોજન ત્યાગ્યું;
પ્રાયઃ આત્મગુણોના અર્થે, અન્તર્ મનડું જાગ્યું.   સંયમ. ૧
વ્યવહારે બ્રહ્મચર્યને ધાર્યું, કાયથકી જયકારી;
નિશ્ચયથી શુદ્ધગુણરમણતા, યથાશક્તિ અવધારી.   સંયમ. ૨
કાયથકી સ્ત્રી સંગ નિવાર્યો, વચનથકી પણ સાચો;
મનને વશ કરવાને માટે, જ્ઞાન ધ્યાનમાં રાચ્યો.   સંયમ. ૩
અતિચાર પ્રતિક્રમણ કરીને, શુદ્ધ થવાને ઉમાહ્યો;
વ્યવહાર નિશ્ચય સંયમ વાટે, અનુભવ ઝાંખી પાયો.   સંયમ. ૪
સિદ્ધાન્તોનું મનન કરીને, જ્ઞાન માર્ગ સ્થિર ઠાયો;
દ્રવ્યક્ષેત્ર કાલાનુભાવે, સંયમ માર્ગ વહાયો.   સંયમ. ૫
સાધુઓ યતિયોની સંગત, કીધી સાર ગ્રહાયો;
સુખદુઃખ સહીયાં જ્ઞાને, કીધા ધર્મ ઉપાયો.   સંયમ. ૬
કલિકાલમાં ધર્મ સાધના, પૂર્ણ પુણ્યથી પાયો;
સાધકવૃત્તિ યત્ન થતો કંઇ, મનમાં સંતોષ આયો.   સંયમ. ૭
જે જે અંશે ધર્મ સાધના, કલિકાલમાં થાતી;
તે તે અંશે જન્મ સફલતા, અનુભવ યોગે જણાતી.   સંયમ. ૮
આસ્રવવણ જે તેર વર્ષમાં, સંવર યોગ સધાયો;
બુદ્ધિસાગર ધન્ય ગણું હું, ભાવી ધર્મ સધાઓ.   સંયમ. ૯

માગશર શુદિ ૬ બુધવાર.

પેથાપુર.

પેથાપુર તીર્થ ગણાયું રે, ગુરૂ વિહારે પવિત્ર. પેથાપુર.
નેમિસાગર મુનિવર ખરા રે, કીધા ખુબ વિહાર,
ઘામામાં ચોમાસાં કર્યાં રે, કીધી દેશના સાર. પેથાપુર.

સુવિહિત ગચ્છસ્થાપક રે, શ્રાવક કરિયા એહ;
મુનિમાર્ગ ઓળખાવીઓ રે, ગહી પરિગ્રહ મોહ. પેથાપુર.

સાધુમત પાળતાં ભલાં રે, પાળ્યા પૂર્ણાચાર;
વૈરાગી ત્યાગી શિરોમણિ રે, શુદ્ધ ક્રિયા કરનાર. પેથાપુર.

સદ્ગુરૂ રવિસાગર મુનિ રે, નેમસાગરજીશિષ્ય,
ગુરૂભક્ત વિનયી સદા રે, ત્યાગી રાગને રીસ. પેથાપુર.

ઘામામાં ગુરૂએ કર્યાં રે, ધર્મશાળાની માંડી;
ધર્મસાગરજી મુનિવરે રે, લીધી દીક્ષા માંડી. પેથાપુર.

શ્રીસુખસાગરજી ગુરૂવરે રે, કીધું સ્થાન પવિત્ર,
ધર્મશાળા શોભા ભલી રે, દિન દિન વધતી ચિત્ર. પેથાપુર.

સુવિહિત સાગર સાધુઓ રે, આવ્યા અતિ ઉજમાળી;
જૈનધર્મ દીપાવીઓ રે, બાકી કહી નહીં કાંઈ. પેથાપુર.

ગુરૂ પરંપર મુનિવરા રે, આવ્યા સ્વરૂપ ઉદાર,
બુદ્ધિસાગર સદ્ગુરૂ રે, [illegible] જયકાર. પેથાપુર.

સં. ૧૯૬૮ [illegible]

दर्शन.

મારો મનવો ભર્યો રે ઉદાસી.

જ્યોતિ ઘટ ઝળહળ જાગી રે.
અલખ પ્રભુ પરખ્યો પરમ સોભાગી;
બહુનામી પણ જેહ અનામી,
જોઈ જોઇ પરમ રઢ લાગી રે. પરમ પ્રભુ
પરખ્યો પરમ સોભાગી. ૧
નામરૂપનો ભરમ મટાડી;
સુરતા જ શૂન્યમાંહી લાગી રે. પરમ. ૨
નદીયો પહાડો તીર્થ ભ્રમણની;
ઝટ ભ્રાન્તિવૃત્તિ ભૂલ ભાગી રે. પરમ. ૩
ષડ્દર્શનનોજ સાર જણાયો રે;
હું તો થઇયો યોગી સહુ ત્યાગી રે. પરમ. ૪
ધન્ય ગુરૂ પરખાયો પરમ પ્રભુ;
જ્યોતિ જ્યોત થયો તુજ રાગી રે. પરમ. ૫
ધ્યાતા ધ્યેયને ધ્યાનના એકયે રે;
સોઽહં સોઽહં અલખ વડ ભાગી રે. પરમ. ૬
દુનિયા સર્વ સમાઇ સહજમાં;
બુદ્ધિસાગર પરમ સુહાગી રે. પરમ. ૭

માગશર શુદિ ૧૧

आत्मानुभव.

ધન્ય ધન્ય અવતાર થયો મુજ, ભવની ભ્રમણા ભાગી હોજી;
સ્યાદ્વાદ નય ચેતન સત્તા, જાણી રઢ ત્યાંહી લાગી. ગુરૂજી ભવની૰ ૧
ભટકયો ભવમાં વાર અનન્તી, જાણ્યો નહીં પોતાને હો જી;
હવે હું જાગ્યો આતમ જ્યોતે, ભળીયો આનન્દ ભાને. ગુરૂ૰ ૨
અજવાળું પ્રગટ્યું અન્તરમાં, અંધારૂં અળપાયું હો જી;

⇝ निवृत्तिमार्ग छे प्यारो. ⇝

॥ કવ્વાલિ ॥

પ્રવૃત્તિ માર્ગ ભોગીનો, નિવૃત્તિ માર્ગ યોગીનો;
અધિકારી થતાં દિલમાં, નિવૃત્તિ માર્ગ છે પ્યારો. ૧
નિવૃત્તિની મઝા ન્યારી, નિવૃત્તિની દશા ન્યારી;
નિવૃત્તિની ગતિ ન્યારી, નિવૃત્તિ માર્ગ છે પ્યારો. ૨
પ્રવૃત્તિમાં ઉપાધિ છે, નિવૃત્તિમાંજ શાન્તિ છે;
અનુભવ સ્વાદતા યોગી, નિવૃત્તિ માર્ગ છે પ્યારો. ૩
નિવૃત્તિ આંખ છે જૂદી, નિવૃત્તિ ચિત્ત છે જૂદું;
નિવૃત્તિ સ્થૈર્ય છે જૂદું, નિવૃત્તિ માર્ગ છે પ્યારો. ૪
પ્રવૃત્તિ માર્ગ સેવકનો, નિવૃત્તિ માર્ગ છે પ્યારો;
થતાં લય વાસનાઓનો, નિવૃત્તિ માર્ગ છે પ્યારો. ૫
અલખ શાન્તિ નિરખવાને, પ્રભુના દેશમાં જાવા;
પ્રભુ પોતે જણાવાને, નિવૃત્તિ માર્ગ છે પ્યારો. ૬
ખરી જ્યોતિ નિરખવાને, અખંડાનંદ લેવાને;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સન્તને સાચો, નિવૃત્તિ માર્ગ છે પ્યારો. ૭

માગશર કૃષ્ણ ૧ રવિવાર.

" खरो ए योग साधुनो "

॥ કવ્વાલિ ॥

સદા સંતોષની વૃત્તિ, નથી પરભાવની ઇચ્છા;
ગુરૂગમ જ્ઞાન લેવાતું, ખરો એ યોગ સાધુનો. ૧
કષાયો ક્ષીણ થાતા બહુ, વધે વૈરાગ્યની વૃત્તિ;
નિવૃત્તિપન્થ વહેવાતું, ખરો એ યોગ સાધુનો. ૨
અહંવૃત્તિ ટળે વેગે, થતી નિન્દા નહીં કોની;
ટળે ઇર્ષ્યાતણી વૃત્તિ, ખરો એ યોગ સાધુનો. ૩

નથી મોટાઇનાં અણુમાં, નથી મોટાઇની વૃત્તિ;
ગુણાનુરાગની વૃદ્ધિ, ખરો એ યોગ સાધુનો. ૪
પડાતું નહીં પ્રપંચોમાં, વધે સમભાવની વૃત્તિ;
નિવૃત્તિમાં રહે મનડું, ખરો એ યોગ સાધુનો. ૫
ક્ષમા વૃદ્ધિ થતી વેગે, સરલતા ચિત્તમાં રહેતી;
ઉપાધિયો થતી દૂરે, ખરો એ યોગ સાધુનો. ૬
અનુભવ જ્ઞાનની ઝાંખી, થતી આનન્દની મોજે;
બુદ્ધયબ્ધિસન્તદૃષ્ટિએ, ખરો એ યોગ સાધુનો. ૭

માગશર કૃષ્ણ ૨ સોમવાર.

નગુરાઓ.

નગુરા ભોળા લોકો રે પાડે જુડ પોકો રે,
હરાયા પેઠે આથડે હોજી;
પામે નહીં અધ્યાતમ યોગ જ્ઞાન. નગુરા. ૧
અહીં મળશે કે તહીં રે શ્રદ્ધા નહીં કંઇ રે,
ગોળીના ચવડા જેહવા હો જી;
જ્યાં ત્યાં ભમતા લહે ન નિશ્ચય કંઇ. નગુરા. ૨
ગુરૂ ન મળે જ્ઞાની રે, ત્યાંસુધી અભિમાનીરે,
જીવ ન પામે જ્ઞાનને હો જી;
ઠરે ન મનડું આતમમાં સ્થિર ઠામ. નગુરા. ૩
ગુરૂની શ્રદ્ધા ભક્તિ રે, જાણો એજ શકિત રે,
મનને શાન્તિ આપવા હો જી;
પામે ભક્તો ગુરૂ હૃદયતુંજ જ્ઞાન. નગુરા. ૪
ગુરૂનાં પાસાં સેવે રે, ગુરૂ આણાએ રહેવે રે,
પામે તે સત્ય ધર્મને હો જી;
બુદ્ધિસાગર જ્ઞાની ગુરૂ ધરી સેવ. નગુરા. ૫

માગશર કૃષ્ણ ૩ મંગળવાર

आत्मप्रभु.

મીરાંબાઇના હાથમાં છે પુષ્પની માળા એ રાગ.

પ્રભુ મારા અસંખ્ય પ્રદેશી રૂપાળા પ્રદેશી રૂપાળા;
દીલમાં બિરાજનાર પ્રેમીડા હો જી.....................પ્રભુ. ૧

જ્યાં ત્યાં પ્રભુ ત્હારી ધારણા ધારૂં હું ધારણા ધારૂં;
પ્રેમપુષ્પે પૂજું ભક્તિથી રે હોજી. ....પ્રભુ. ૨

દેહમાંહી વ્યાપનાર નિજનેજ તારનાર;
નામ રૂપે ક્યાં ક્યાં શોધવો રે હો જી.....................પ્રભુ. ૩

હજરાહજુર જ્યોતિ રૂપે રહો નિત્ય રૂપે રહો નિત્ય;
ઉપયોગ એક રહો તાહારો રે હો જી.....................પ્રભુ. ૪

નામ અનેક ભાષામાં તમારાં ભાષામાં તમારાં;
ત્રણ કાલમાં જે થયાં રે હો જી.............................પ્રભુ. ૫

સર્વે તમારાં નામ ગણું છું નામ ગણું છું;
તોપણ નામાતીત છો રે હો જી. પ્રભુ. ૬

વિશ્વમયી તું વિશ્વ તારામાં;
ધ્યાવું પૂજું હું નિજને રે હો જી. પ્રભુ. ૭

અન્તર્યામી તું પ્રભુ મ્હારા રે તું પ્રભુ મ્હારા;
ક્ષણ એક દિલથી ન વિસરો રે હો જી. પ્રભુ. ૮

બુદ્ધિસાગર જ્યોતિરૂપ પ્રભુજી અલખ પ્રભુરૂપ;
આનન્દમયરૂપ તાહારૂં રે હો જી. પ્રભુ. ૯

માગશર વદિ ૪ બુધવાર.

आत्मामां विश्व अने सापेक्षाए आत्ममय विश्व.

દુનિયા અમારા આત્મમાં દુનિયામથી પોતે સદા,
જે જે થયું જે જે થશે તે સર્વમાં જ્ઞાને મુદા;
પર્યાય જે જે દશ્ય તે તે રૂપ થઇયો પૂર્વ હું,
પર્યાય સર્વે માહરા વિજ્ઞાન જ્ઞેયે સર્વ હું. ૧

જે જે જગત્માં દ્રવ્ય જ્ઞાને જ્ઞેયરૂપે પરિણમે,
વિજ્ઞાનવાદી વિજ્ઞરૂપે જ્ઞેય તેને નવિ ગમે;
જ્ઞાન જ થતું નહિ જ્ઞેયવણુ એ જ્ઞેયવાદી ઉચ્ચરે,
એ જ્ઞેયરૂપે સર્વમાની જ્ઞાન વસ્તુ પરિહરે. ૨

પરિણામવાદી દૃષ્ટિ સૃષ્ટિ વાદી આદિ વાદ જે,
સૌ આત્મમાંહી પરિણમે એકાન્તથી વિષવાદ જે;
જે જે થયા મત પન્થ તે તે આત્મમાંથી ઉદ્ભવ્યા,
મિથ્યાત્વમતિ પરિણામથી પાખંડ મત સૌ નીસર્યા. ૩

જાતા સમાઇ નાસ્તિરૂપે શુદ્ધ ચેતન થઈ જતાં,
સ્યાદ્વાદનયથી અસ્તિનાસ્તિ ધર્મ અન્તર્ પ્રગટતાં,
જે ભેદનયની કલ્પના તે ખેદ આપે મુઝતાં.
જ્યાં એક રૂપે આત્મસત્તા ધ્યાન થાતુ શર્મ ત્યાં. ૪

પૂજાપરામાં આવીને સાપેક્ષ ચેતન ધ્યાવીએ,
વિકલ્પ વચનાતીત અન્તર્ ધર્મચિત્તે લાવીએ,
જ્યાં વિશ્વ ઉંઘે જાગતા ત્યાં મસ્ત થઇ રહીએ ખરે.
બુદ્ધચબ્ધિ સમજે જ્ઞાનીઓ પરમાત્મના પ્રેમે વરે. ૫

માગશર વદિ ૭ શનિવાર.

सज्झाय.

આપ સ્વભાવમાં રે એ રાગ.

સમતા ભાવમાં રે ચેતન અનુભવ જ્ઞાને રહેવું;
દુનિયા સારા ખોટા કહેવે, ત્યાં નહિ મનડું દેવું. સમતા. ૧

દુનિયામાંહી કોઈ ન ત્હારૂં, માન નહીં મન મ્હારૂં;
કોઇ ન અંતે સાથે આવે, અન્તે સર્વે ન્યારૂં. સમતા. ૨

પુદ્ગલની બાજી સહુ જૂઠી, મમતા તેની ખોટી;
કરોડપતિની સાથ ન કોઇ, લખપતિ નહીં લંગોટી. સમતા. ૩

સુખ દુઃખ વાદળ છાયા પેઠે, ક્ષણ ક્ષણમાં બદલાતું;
નાટકીયા પેઠે અવતારો, લહીને નાટક થાતું. સમતા. ૪

કર્મવશે સહુ જીવો ભમતા, ભમતાં દુઃખડાં પાવે;
કર્મ નચાવે તેવું નાચે, સ્થિરતા ક્યાંઈ ન પાવે. સમતા. ૫

નહીં નારી ને નહીં નપુંસક, નહીં તું નર અવતારી;
પુદ્ગલના વેષો પ્હેરીને, ભટકે ભવમાં ભારી. સમતા. ૬

પુદ્ગલના સંગે ક્રોધાદિક, થાતા તે નહીં પોતે;
આતમસત્તાએ પરમાતમ, શુદ્ધ જ્ઞાનની જ્યોતે. સમતા. ૭

નિન્દા વા સ્તુતિ નહીં ત્હારી, રાગાદિકથી ન્યારો;
સત્તાએ તું સિદ્ધ સમોવડ, જ્ઞાનાદિક આધારો. સમતા. ૮

આત્મસ્વરૂપે ત્હારે રહેવું, ધર્મ એજ છે સાચો;
રાગદ્વેષે ચિત્ત ન દેવું, પરમભાવમાં માચો. સમતા. ૯

અલખ નિરંજન રૂપ મઝાનું, સત્તા ધ્યાઇ લેવું;
બુદ્ધિસાગર સિદ્ધ સનાતન, બ્રહ્મરૂપને સેવું. સમતા. ૧૦

માગશર વદિ ૧૦ સોમવાર.

આ દેહની [illegible], ભાખ્યો ઘણું પૂર્વે કર્યો,
[illegible] ઘણું કીધું, બહુ ઉપચારથી માની લહ્યો,
આ દેહની કીર્તિ વિષે ઉપચારથી બહુ [illegible],
[illegible] દુઃખ ના માન્યું. ૨
આ દેહ [illegible] આત્માને નહિ માનવો,
આ દેહ એવી નિજ છું, અભિમાન મન ન [illegible],
આ દેહ એવી કાર્યમાં [illegible] કર્યું [illegible].
બુદ્ધિસાગર ચેતન રૂપમાં ઉપયોગથી રહેવું [illegible]. ૩

[illegible]

आत्ममग्नता.

[illegible]

સત્તા ધ્યાવતાં રે, અભિન્નભાવે ચેતન થાવે;
ચિદાનન્દ ધુનિમય ધારાં, સુખનો અનુભવ આવે. સત્તા. ૧
સિદ્ધ સરિખો ચેતન જાણી, આતમ સત્તા ધ્યાવી;
સોઽહં સોઽહં ધ્યાન મઝાનું, શિવપુરની છે ચાવી. સત્તા. ૨
ચેતન સત્તા જેવી નિજની, તેવી સહુમાં જાણી;
સર્વ જીવમાં નિજને દેખે, પ્રગટે નિજ ગુણખાણી. સત્તા. ૩
સર્વ પ્રાણીમાં પરમબ્રહ્મની, સત્તા વ્યાપી જોવી;
સર્વ જીવોની વિવેક ધરીને, લેવી સત્તા વલોવી. સત્તા. ૪
શત્રુઓમાં સિદ્ધ સમી શુભ, ચેતન સત્તા જોવી;
સંગ્રહનય સત્તાને દેખી, ઔદયિકદૃષ્ટિ ખોવી. સત્તા. ૫
સૌની સત્તા નિજ સમ જાણી, સહુમાં પોતે માની;
મૈત્રી ભાવના વિશ્વ ભાવના, ભાવે શિવ મસ્તાની. સત્તા. ૬
વ્યવહારે અધિકારે આવ્યુ, કરવું થઈ નિર્લેપી;
અન્તર્ગત સત્તા ઉપયોગે, મન થઈ નિર્વિકલ્પી. સત્તા. ૭

જન્મ મૃત્યુનાં બંધન નાવે, સત્તાના ઉપયોગે;
વ્યવહારે વ્યવહારી થાતાં, વર્તે નિજ ગુણ ભોગે. સત્તા. ૮
કર્ત્તવ્ય પ્રારબ્ધ કર્મે, કર્મયોગી ઉપચારે;
સત્તા દૃષ્ટિના ઉપયોગે, થાતાં મોહને મારે. સત્તા. ૯
કર્મયોગી વ્યવહારે થાતાં, સત્તાએ નિજયોગી;
બુદ્ધિસાગર વ્યક્તિ ભાવે, થાવે શિવ સુખ ભોગી. સત્તા. ૧૦

માગશર વદિ ૧૩ ગુરૂવાર.

आत्मप्रभुलीला

અલખ લીલાએ સવાયો, આતમ અલખ લીલાએ સવાયો;
અસ્તિ નાસ્તિ જગ ગાયો.. આતમ. ૧
રોમ રોમ પ્રદેશમાં રે, લોકાલોક સમાયો;
ચૌદ બ્રહ્માંડ નાટક સહુ રે, પ્રતિ પ્રદેશે સુહાયો. આતમ. ૨
ઉત્પત્તિ વ્યય ધ્રુવતા રે, સર્વદ્રવ્યની પાયો;
સ્વપરપ્રકાશક જ્ઞાનથી રે, સમયે સમયે જણાયો. આતમ. ૩
તિરઃ આવિર્ભાવના રે, ત્રણ કાલ પર્યાયો;
સર્વ દ્રવ્ય સામાન્યને રે, વિશેષે પરખાયો. આતમ. ૪
વ્યક્તાવ્યક્ત સહુ ધર્મને રે, અનુભવમાંહી લખાયો;
વક્તવ્યાવક્તવ્યથી રે, ધર્મ અનન્ત ભણાયો. આતમ. ૫
સત્તા વ્યક્તિમય પ્રભુ રે, ષટ્કારકમય ભાયો;
ષડ્ગુણ હાનિ વૃદ્ધિથી રે, સૌ પર્યાય મનાયો. આતમ. ૬
પિંડવિષે પરમાતમા રે, સત્તાએ સમજાયો,
સ્યાદ્વાદ ધર્મે સદા રે, અનુભવગમ્ય ગણાયો. આતમ. ૭
વિચારો જ્યાં ઉઠતા રે, ત્યાં તુ ધર્મે છાયો;
જીવરૂપ બ્રહ્માંડમાં રે, સહુ બ્રહ્માંડ ધરાયો. આતમ. ૮

સર્વ જ્ઞાનીઓ જે કહે રે, તે સહુ તુજમાં માગો;
બુદ્ધિસાગર ધર્મમાં રે, કારણ કાર્ય કથાગો. આતમ. ૯

માગશર વદિ ૧૪ ગુરૂવાર.

माणसा क्षेत्र.

આશાઉરી.

માણસા ગ્રામ સદા જયકારી;
બે જિન મન્દિર ભારી...માણસા० ૧
નેમિસાગર ગુરૂવર ભલા રે. ઉત્કૃષ્ટા અનગારી;
ચોમાસાં અહિંયા કર્યા રે, દિધી દેશના સારી. માણસા० ૨
સાગર ગચ્છ શોભાવીયો રે, તપાગચ્છમાં ભારી;
નેમિસાગર પદસ્પર્શથી રે, પવિત્ર ભૂ બલિહારી. માણસા० ૩
ક્રિયોદ્ધારક મહા મુનિ રે. શુભ નવ કલ્પ વિહારી;
ધર્મ શિથિલતા વારીને રે, તાર્યા નર બહુ નારી. માણસા० ૪
રવિપરે જે દીપતા રે, રવિસાગર ગુણકારી;
ચોમાસાં અહીંયાં કર્યા રે, સંઘ સકલ ઉપકારી. માણસા० ૫
તપ ઉપધાન કરાવીયાં રે, ગામો ગામ વિહારી;
વૈરાગી ત્યાગી ગુરૂ રે, વચનસિદ્ધિના ધારી. માણસા० ૬
સાગરગચ્છ શોભાવીઓ રે, મહા પુરૂષ અવતારી;
સકલ સંઘ નાયક મુનિ રે, ચારિત્ર પાત્ર સદારી. માણસા० ૭
તત્પદ પંકજ સેવતા રે, અનેક ગુણ ભંડારી;
સુખસાગર ગુરૂ પૂજ્યજી રે, અહીં આવ્યા સુખકારી. માણસા० ૮
ચોમાસું ગુરૂ સાથમાં રે, કીધું સંવર ધારી;
મુજ સાથે અહીં આવીને રે, કીધા જૈન આચારી. માણસા० ૯
પિસ્તાલીશ આગમતણો રે, તપ કરાવ્યો વિચારી;
ક્રિયાપાત્ર સમતા ગુણે રે, સ્વપર જનહિતકારી. માણસા० ૧૦

ઉપાદાન તીર્થંકર સ્વયં રે, ભાવનીર્થતાધારા;
જગ વ્યાપક નહિ વ્યક્તિથી રે, અનંત ગુણ ભંડારા. સગુણી. ૭
સોમાં છો સહુમાં નહીં રે. સાદ્ય સકલ દેનારા;
સાહાય્ય કરો અસદ્ભાવથી રે, સર્વ સાર લેનારા. સગુણી. ૮
દર્શનને ઉપદર્શનો રે, ત્યાં વ્યાપી રહેનારા;
તુજ શક્તિ મહિમાવડે રે, સહુ દર્શન જીવનારા. સગુણી. ૯
સ્યાદ્વાદ દર્શન વિષે રે, સર્વ સમાઇ જનારાં;
પૂર્ણ દૃષ્ટિ સ્યાદ્વાદમાં રે, અનેકધર્માધારા. સગુણી. ૧૦
સત્વ તમાદિ વિયોગથી રે, નિર્ગુણના ધરનારા;
બુદ્ધિસાગર ધર્મમાં રે, શુદ્ધપણે રમનારા. સગુણી. ૧૧

પોષ શુકલ સોમવાર.

जन्मभूमि गुर्जरदेश.

શુભ અમારો દેશ, ગુર્જર શુભ અમારો;
સર્વ દેશોથી વિશેષ.... ....ગુર્જર. ૧
હિન્દુવર્ણ દયા કરે રે, જૈનો શાથી વિશેષ;
મન્દિરો સહુ ધર્મનાં રે, પૂર્ણ રસાળ પ્રદેશ. ગુર્જર. ૨
આંબાનાં વૃક્ષો ઘણાં રે, ટાળે તન મન કલેશ;
કુદરત વનરાજી થતી રે, આનન્દ આપે હમેશ. ગુર્જર. ૩
આંબલી રાયણ પીંપળા રે, વડ બાવળનાં ઝાડ;
જાંબુડા મકરોડીઓ રે, કોઇક સ્થાને તાડ. ગુર્જર. ૪
સીતાફલ દાડીમડી રે, મહુડા ને કન્થેર;
બોરડી જામફળી લીંબડા રે, લીંબુ ઉંબર ખેર. ગુર્જર. ૫
કોઠી કેરડા સીમરો રે, સરગવો ને થોર;
ચંદન સાગ બદામડી રે, સોપારી નાળીયેર. ગુર્જર. ૬
કણજો કણજી ખાખરો રે, કેવળો રાંભરૂ કેળ;
આસોપાલવ ને વરખડો રે, અરડુસો સીમેલ. ગુર્જર. ૭

माणसाना राओळ दरबार श्री तख्तसिंहजी ठाकोर.

માણુસા રાઓળ શ્રી દરબાર, તખ્તસિંહ જયકાર—માણુસા.
ઠાકોર તખ્તસિંહજી રે, શુભ પત્નીવ્રત ધાર;
પરનારીબંધુસમા રે, રાજ્ય કાર્ય હુશિયાર. માણુસા. ૧
વ્યભિચારી શિક્ષા દઇ રે, કરતા શીલ પ્રચાર;
પ્રજાપાલક નીતિથી રે, ટેક નેક ઉદાર. માણુસા. ૨
ચાપોત્કટવંશે થયા રે, ક્ષત્રિયકુલમણિ સાર;
સાધુ જન સંગતિ વિષે રે, રાગ ધરે છે ઉદાર. માણુસા. ૩
ચર્ચા કરતા ધર્મની રે, ધર્મ વિષે ધરે પ્યાર;
પરિચય અમને છે ઘણો રે, વ્યસન ટાલનહાર. માણુસા. ૪
લાયબ્રેરી સ્થાપીને રે, કરતા જ્ઞાન પ્રચાર;
ઔષધશાળા સ્થાપીને રે, કરતા દુઃખી ઉદ્ધાર. માણુસા. ૫
પુસ્તક વાંચી પ્રેમથી રે, લેતા સમ્યક્ સાર;
વ્યવહારે બહુ દક્ષતા રે, ભક્તિ માન્યતા ધાર. માણુસા. ૬
શાન્તિપ્રચારક રાજ્યમાં રે, પ્રજા ઉપર બહુ પ્યાર;
બુદ્ધિસાગર સૂરિનો રે, ધર્મલાભ સુખકાર. માણુસા. ૭
પોષ શુદિ ૫ ગુરૂવાર.

स्वयं पात्र बनो.

સ્વયં બનો પાત્ર ગુણી જયકાર, પાત્ર; સ્વયં૦
પંકજ કદિ ન બોલાવતું રે, આવો ભ્રમરા હજાર;
કમલ સુગંધે ખેંચાઇને રે, પોતે આવે વિચાર. સ્વયં૦ ૧
બાગ કદી ન બોલાવતો રે, આવો પાસે નરનાર;
આવે મનુષ્યો દોડતા રે, ગુણનો મહિમા અપાર. સ્વયં૦ ૨
દેખી સરવર પંખીઓ રે, આવે હર્ષ અપાર;
શુભ ક્ષેત્ર નિહાળીને રે, કરે મુનિયો વિહાર. સ્વયં૦ ૩

ક્ષયોપશમિક જ્ઞાનમાં રે, શુદ્ધ જ્ઞેય પરિણામ;
રાગ દ્વેષ વિણ ના બને રે, જ્ઞાનીને અભિરામ. અદ્ભુત. ૬
ક્ષાયિકજ્ઞાને જ્ઞેયના રે, સર્વ પરિણામ શુદ્ધ;
અનંત ધર્મથી ભાસતા રે, થાતાં ચેતન બુદ્ધ. અદ્ભુત. ૭
સત્તાએ નિજ આત્મમાં રે, રહી જે ભાસક શક્તિ;
આવિર્ભાવે પરિણમે રે, કેવલજ્ઞાને વ્યક્તિ. અદ્ભુત. ૮
સમાતા જ્ઞેયો સહુ રે, સર્વ પ્રમાદિ સ્વભાવ;
શુદ્ધ જ્ઞાનની વ્યક્તિમાં રે, નિર્વિકલ્પે સદાય. અદ્ભુત. ૯
જ્ઞેય શુદ્ધિ ત્રણ કાલમાં રે, વસ્તુ સ્વભાવે જણાય;
જ્ઞાનશુદ્ધિ પ્રગટ્યા પછી રે, સ્વપર જ્ઞેયો જણાય. અદ્ભુત. ૧૦
જ્ઞાની જાણે જ્ઞાનમાં રે, અદ્ભુતતા ના જરાય;
બુદ્ધિસાગર ચેતની રે, આનન્દ લીલા સદાય. અદ્ભુત. ૧૧

પોષ સુદિ ૯ સોમવાર.

देहाध्यासाभाव.

થાય ન દેહાધ્યાસ, જ્ઞાનીને થાય ન દેહાધ્યાસ;
અધિકારે કર્મો કરે રે..........પડે ન વાસના પાશ. જ્ઞાનીને.
મુખ બાહુ ઉર પાદના રે, વર્ણાદિક અધિકાર;
અધિકારે સેવે સદા રે, પિંડ પ્રભુ ધરી પ્યાર. જ્ઞાનીને. ૧
બ્રાહ્મણના મુખમાં ધરે રે, બાહુમાં ક્ષત્રિય ધર્મ;
ઉરમાં વૈશ્યપણું ધરે રે, પગમાં શુદ્રનું કર્મ. જ્ઞાનીને. ૨
પિંડમાં ચારે વર્ણના રે, ધારે ગુણને કર્મ;
શુદ્રપણું પહેલું કરે રે, પ્રભુ થવાનો એ મર્મ. જ્ઞાનીને. ૩
પ્રથમ પાદ પૂજાય છે રે, શુદ્ર પૂજા એ ધાર;
પશ્ચાત્ બાહુની પૂજના રે, પૂજા શીર્ષ પ્રકાર. જ્ઞાનીને. ૪
ઉદર પૂજા વૈશ્યની રે, સગુણ કર્માધિકાર;
ત્રીજી વા ચોથી કહી રે, દ્રવ્યભાવ વિચાર. જ્ઞાનીને. ૫

જૂઠો બટકી રોઝનો રે, જ્યાં ત્યાં રોઝની પેંઠ;
અમૃત ભોજન ત્યાગીને રે, ખાતો ઘર ઘર એંઠ. સત્તાએ ૬
જેને મળીયા સદ્ગુરૂ રે, તે પોતે સુખધામ;
બુદ્ધિસાગર મોજમાં રે, રહે સદા નિજ ઠામ. સત્તાએ ૭

પોષ સુદિ ૧૧ બુધવાર.

॥आतम सेवोजी.॥

સુજનને શાખનો રે—એ રાગ.

આતમના ઉપયોગે રહેવું, શુદ્ધ ધર્મ એ જાણોજી રે;
સેવા ભક્તિ સર્વ જીવની, આતમમાંહી આણો. આ૦ ૧
વાદ વિવાદે ખંડન મંડન, ઝઘડા ટંટા ત્યાગીજી;
આતમનો અનુભવ ઘટ કરવો, થઇને તેહના રાગી. આ૦ ૨
ષટ્દર્શનમાં આતમ ગાયો, આતમ સહુમાં સમાયોજી;
આત્મશુદ્ધિ માટે સહુ કિરિયા, આપોઆપ કહાયો. આ૦ ૩
આત્મવિશુદ્ધિ અનુભવ આપે, કિરિયા તેહજ સાચીજી;
જ્ઞાનીને અનુકુલ સહુ કિરિયા, રહેનો નિજગુણ માચી. આ૦ ૪
જ્ઞાનીની વાતો સિદ્ધાન્તો, અનુભવ તેહમાં રહિયોજી;
જાણે તે પરને પરખાવે, ભાવ ન જાવે કહીયો. આ૦ ૫
જાગ્યા જન પરને ચેતાવે, પામે તે પર આપેજી;
આત્માનુભવ જેણે લીધો, તે પર શિવ પદ સ્થાપે. આ૦ ૬
પર પંચાતો દૂર કરીને, આતમ અનુભવ કરીએજી;
આતમ અનુભવ જે જે હેતુ, તે સહુને અનુસરીએ. આ૦ ૭
આતમજ્ઞાની ઘટમાંહિ પ્રભુજી, સેવી નિજપદ લેવુંજી;
બુદ્ધિસાગર સેવા મેવા, સ્વાદી સુખમય રહેવું. આ૦ ૮

પોષ શુદિ ૧૨ શુક્રવાર.

अनुभव गुरु.

સત્ય ગુરૂ છે અમારો અનુભવ સત્ય ગુરૂ છે અમારો;
ભવસાગરનો તારો અ૦
નિશ્ચયની દૃઢતા કરીને, ઉત્તમ દશા કરનારો;
અહંભાવનું ભાન ભૂલાવે, આત્મપ્રદેશ વિહારો. અ૦
અનુભવમાં જે આવતું રે, તેનો છે આધારો;
આત્મોદય તેથી થતો રે, શબ્દાતીત એ સારો. અ૦
અરૂણોદય સમ સાંભળો રે, સ્વપર પ્રકાશી પ્યારો;
બુદ્ધિસાગર સદ્ગુરૂ રે, સદ્જ્ઞાનન્દાગારો. અ૦

[illegible]

धर्मरूप मानस सरोवर.

નિજ વૃત્તિ અનુસારથી રે, જે મેળે જયકારી;
તેને તેવું ફલ મળે રે, નહિ આશ્ચર્ય લગારી. ધર્મ. ૭
ધર્મ સરોવર ઝીલતાં રે, દુઃખ ટળે નિર્ધારી;
ત્રિવિધ તાપ સમાવવા રે, સેવો નરને નારી. ધર્મ. ૮
ધર્મ સરોવર દર્શતા રે, યોગીજન અવતારી;
બુદ્ધિસાગર આત્મમાં રે, દેખો મંગલકારી. ધર્મ. ૯

પોષ વદિ ૨ બુધવાર

सत्य पर विश्वास राखी पाछा न हठवुं ॥

હઠીશ નહીં પાછો કદારે રે, સજ્જનો પર વિશ્વાસ. હઠીશ.
પ્રતિપક્ષી સામા થતા રે, દુર્જનની ધરી રીત;
રવિ આગળ તમ નહીં રહે રે, હાથ હઠીલે ખચીત. હઠીશ. ૧
સદી થકે નહિ ઉન્નતિ રે, પ્રતિપક્ષી જે લોક;
યદા તદા અલ્પની રે, પાડે છાની પોક. હઠીશ. ૨
પ્રતિપક્ષી જન વચ્ચમાં રે, રહીને આગળ ચાલ;
ધીર વીર સાચા બની રે, સત્યનું ધર દિલ વ્હાલ. હઠીશ. ૩
ભસાભસ કરતાં બહુ રે હરની પાછળ શ્વાન;
ભયથી ભાગી જાવનાં રે, અન્તે જય મન માન; હઠીશ. ૪
પવન પ્રપંચી હારીયો રે, જય પામ્યો દીપાલ;
સત્ય ન છાનું રહી શકે રે, ઘાલે જો પાતાલ. હઠીશ. ૫
પ્રતિપક્ષી જાહેરમાં રે, લાવે છે નિજ સત્ય;
દુર્જનથી ડરવું નહીં રે, કરવું નિત્ય શુભ કૃત્ય. હઠીશ. ૬
પરિતઃ ઉપયોગી થઇ રે, ધર્મ કૃત્ય જયકાર;
બુદ્ધિસાગર ડીજીએ રે, શાશ્વત સુખ કરનાર. હઠીશ. ૭

પોષ વદિ ૪ ગુરૂવાર.

अध्यात्मनो जयकारक व्यवहार.

અધ્યાત્મજ્ઞાની યોગ્ય ધરે વ્યવહાર,
પામે નહીં કદી હાર. અધ્યાત્મ૦

વિશાલ દૃષ્ટિ રાખતો રે, ગંભીર મનનો ઉદાર,
અનુભવ પામે આત્મનો રે, [illegible] નહીં [illegible]. અધ્યાત્મ ૧
આત્મશુદ્ધપર્યાયમાં રે, [illegible] નિજ ઉપયોગ,
વ્યવહારે વર્તે તથાપિ [illegible] નિજ ગુણ ભોગ. અધ્યાત્મ ૨
[illegible] વિના [illegible] રે, [illegible] નિજ [illegible],
[illegible] નહિ ગર્વ. અધ્યાત્મ ૩
[illegible] રે, નહિ અન્તરમાં [illegible],
[illegible] વ્યવહારમાં [illegible] નહિ [illegible] અધ્યાત્મ ૪
[illegible]
[illegible] અધ્યાત્મ ૫

યોગીની મસ્તી.

રાગ-ધોરણ.

અનુભવ મસ્તી સત્ય મઝાની, સહજાનન્દની ખાનીરે;
ભયનું ભાન ભૂલાવે નક્કી,જ્ઞાન ધૂન મસ્તાની રે. અનુભવ. ૧
પામર જન પામે નહીં સ્વપ્ને, સિદ્ધ ગતિની નિશાની રે;
મસ્ત જ્ઞાનીના દિલમાં ઇશ્વર, શું જાણે અજ્ઞાનીરે. અનુભવ. ૨
મસ્તીમાં પ્રભુ ભેદ રહે નહીં, પ્રેમ પ્રતીત ન છાની રે;
એકમેકતા નિશ્ચય સ્થિરતા, ગુપ્તમાં ઝીલે જ્ઞાની રે. અનુભવ. ૩
આનન્દ સ્વાદ ન જાવે આપ્યો, ચિદ્દ્ઘનચેતન ધ્યાની રે;
દેખે જાણે ઓર કથન કંઇ,આપ સ્વરૂપ સમાણી રે. અનુભવ. ૪
અનુભવી જેણે એ મસ્તી, તેને એ સમજાણી રે;
બુદ્ધિસાગર અલખ ધૂનમાં, પૂર્ણ રહી મર્દાની રે. અનુભવ. ૫
પોષ વદિ ૧૦ બુધવાર.

आत्मप्रभुनी पिंड पिंड प्रति प्रभुभावना.

પિંડે પિંડે પ્રભુવાસ, જગત્માંહી પિંડે પિંડે પ્રભુવાસ;
સત્તાએ વ્યાપક ખાસ, જગત્માંહી. ૧
નૈગમનયની ભાવનાએ, એવો છે વિશ્વાસ;
નૈગમનય સાલંબને રે, ધર્મ ફેલાવો ખાસ. જગત્. ૨
સંગ્રહનય સત્ સત્ પ્રભુ રે, દર્શન જ્ઞાન સ્વરૂપ;
સર્વત્ર ચૈતન્ય છે રે, સંવેદ્ય રૂપારૂપ. જગત્માં. ૩
પિંડ ચૈતન્યાનુભવે રે, સર્વાનુભવ થાય;
સ્વાનુભવ પ્રત્યક્ષથી રે, સ્વયં પ્રભુ નિરખાય. જગત્માં. ૪
નય સાપેક્ષાએ થતો રે, સ્વામી સેવકભાવ;
સ્વામી સેવક નહીં કદા રે, નયસાપેક્ષા દાવ. જગત્માં. ૫
કોઈ નયે સ્વામી સહુ રે, કોઇ નયે સહુ દાસ;

નયાતીત દષ્ટિ થકી રે, એ નહીં વાચ્ય પ્રકાશ. જગતમાં
અસંખ્ય નય નદીઓ સહુ રે, ઉપજી જેમાં સમાય;
તેહિજ આનન્દઘન પ્રભુ રે, ઉદધિ સ્વરૂપ સુહાય. જગતમાં
દ્રવ્યાસ્તિકનય ભાવના રે, ભાવે આવિર્ભાવ;
પર્યાયાસ્તિકનયથકી રે, ધ્યાને સિદ્ધ સુભાવ. જગતમાં
સદસત્ વાચ્યાવાચ્યનું રે, અનુભવગમ્ય સ્વરૂપ;
બુદ્ધિસાગર ધર્મ છે રે, આનન્દચિદ્ ઘનરૂપ. જગતમાં

મહા શુદિ ૧

પ્રતિપક્ષીની દષ્ટિ.

કવ્વાલિ.

પ્રતિપક્ષી અસૂયાથી, ગુણોને દોષમાં ખેંચે;
પ્રતિપક્ષી અવિવેકે, ભલું નિજ પક્ષમાં બ્હેંચે. ૧
નિહાળે દુગ્ધમાં પૂરા, ખરામાં ખોટ દેખાડે;
પ્રતિપક્ષી બની અંધો, પડે ને અન્યને પાડે. ૨
પ્રતિપક્ષી બની શત્રુ, ધરે છે કાકની દષ્ટિ;
ધરે છે દોષની દષ્ટિ, યથા દષ્ટિ તથા સષ્ટિ. ૩
પ્રતિપક્ષી બનેલાઓ, સહે ના જે બન્યું સારૂં;
જવાસાવત્ સુકાઇને, લહે છે દુઃખ અણધાર્યું. ૪
પ્રતિપક્ષી બનેલાઓ, ખરેખર નાગથી ભૂંડા;
ઉડાવી ગપ્પ ગોળાઓ, બને છે દુર્મતિ હુંડા. ૫
પ્રતિપક્ષે થઇ ઉંધા, ધરે છે ઘૂકની દષ્ટિ;
સમષ્ટિને બગાડે છે, બગાડી આત્મની વ્યષ્ટિ. ૬
અહો તે કોયલા જેવા, થતા નહીં દુર્જનો પીળા;
સપાટામાં જ તેઓના, ખરેખર આવતા ભોળા. ૭
કપટની યુક્તિયોથી તે, કળાઓ કેળવે કોટી;

આનાદી અન્ય અન શાક્ષ: પાંચેથી કે જ નાશેથી. ૮
પ્રથમથી નિત્ય નિર્ગુણ, તમામે મુળ્યને આપે;
જ્ઞાનીને આપની મૂર્તિ, મુકે છે ધર્મને માટે. ૯
ઉપરથી ધર્મના વેશે, ઉપરથી ધર્મ આચારે;
જ્ઞાનીને સંગથી ચર્ચામાં, ઉજિયાળા માથુ સંટાકે. ૧૦
અહો જે આકોશ ઉછળ્યા, અને તે ધર્મને મેલે;
પ્રભિપથી અનેકાનેક, અમાને ન્યુનમાં મેલે. ૧૧
પ્રભિપથી મારને તે, કરેલાં કર્મ જીવ માર્યા;
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મ હૃદિકે, પ્રભુને રાખેલા માટે. ૧૨

મહા શુદ ૩ મુંબઈ.

હૃદયમાં ધર્મ છે.

ધર્મ હૃદયથી ન વેગળો, ભુલ્યા હૃદય અજાણ રે;
ભુલ્યા ભમે શ્યાં બ્હારથી, કરો અન્તરૂ વિચાર રે. ધર્મ૦ ૧
ચિદઘન આનન્દ સ્વરૂપથી, સહુ પ્રાણીમાં ધર્મ રે;
વ્યાપી રહ્યું ઘૃત દુગ્ધમાં, તેમ સહુમાંહી ધર્મ રે. ધર્મ૦ ૨
નાચકુદા હાવભાવથી, પ્રભુ કદિ ન પમાય રે;
ધર્મ પ્રભુનો સત્ય છે, તેનો જ્ઞાનથી જણાય રે. ધર્મ૦ ૩
મજાકને માળા વેષથી, પ્રભુ કદિ ન છળાય રે;
ટપકાં ને ટીલાં ટાંકથી, કદી સાચું ન ગુજાય રે. ધર્મ૦ ૪
શુદ્ધ હૃદય વણ જે થતા, કર્મ કાંડ આચાર રે;
યોનિ ચોરાશી લાખમા, ભમે જીવ અપાર રે. ધર્મ૦ ૫
પ્રપંચ પાખંડથી પ્રભુ, દૂર ગાઉ કરોડ રે;
બાકનો ભુ'ચા કેઇ ભ્રાન્તિથી, કરી ખુબ માથાફોડ રે. ધર્મ૦ ૬
ધર્મી અમે એમ માનતા, સહુ જીવ મનમાંહી રે;
ધર્મની વાતો સહુ કરે, અનુભવથી ન કાંઇ રે. ધર્મ૦ ૭

જ્ઞાની ગુરૂને સેવતાં રે, મળે ધર્મનો સાર રે;
બુદ્ધિસાગર સ્યાદ્વાદથી, પામો હર્ષ અપાર રે. ધર્મ૦ ૮

માઘસુદિ ૪ ગુરૂવાર.

ધર્મીનાં લક્ષણો.

સિદ્ધ જગત શિર શોભતા—એ રાગ.

લક્ષણ ધર્મીનાં ધારીએ, પ્રભુનો અત્યંત રાગ;
ગુરૂની શ્રદ્ધા સાચી સદા, દિલમાં રાખી વૈરાગ્ય. લક્ષણ. ૧
રાગદ્વેષને જીતવા, કરતો નિત્ય ઉપાય;
સર્વાગમનો એ સાર છે, માની મનમાં સદાય. લક્ષણ. ૨
સહુની સાથે આનન્દથી, વર્તે આત્મસમાન;
વૈર ઝેરને ત્યાગીને, સહતો નિજ અપમાન. લક્ષણ. ૩
અવગુણ ઉપર ગુણ કરે, દેખે સર્વ સમાન;
પકડે હઠ નહીં મોહથી, કરતો ગુરૂગમ જ્ઞાન. લક્ષણ. ૪
સાચી સેવાને આદરે, કરતો મમતાનો ત્યાગ;
વિષય વિકારોને જીતવા, કરતો યત્ન અથાગ. લક્ષણ. ૫
પરની નિન્દામાં ના પડે, રમતો આપસ્વભાવ;
મનની સ્થિરતાને સાધવા, સાધે યોગના દાવ. લક્ષણ ૬
કૂડ કપટથી રે વેગળો, રહેતો લોભથી દૂર;
ભક્તિ કરે નહીં સ્વાર્થથી, થાતો કદિય ન ક્રૂર. લક્ષણ. ૭
ધર્મે દભ ન દાખવે, ત્યાગે પુદ્ગલ આશ;
અધિકારે શુભ ધર્મને, આરાધે નિત્ય ખાસ. લક્ષણ. ૮
દ્વેષ ન પાપીની ઉપરે, સમતા રાખે રે ચિત્ત;
જ્ઞાનિસાધુની સંગતે, રાચી રહેતો ખચીત. લક્ષણ. ૯
દિલડું રંગાયું ધર્મથી, જેવો ચોલ મજીઠ;
ધર્મે રાગ જ એહવો, જ્ઞાને સમજી રે દિઠ. લક્ષણ. ૧૦

વસ્તુ સ્વભાવે રે ધર્મ છે, ચેતનમાંહી સદાય;
બુદ્ધિસાગર ધર્મમાં, આનન્દપૂર સુહાય. હસુ. ૧૧
માઘ સુદિ ૪ ગુરૂવાર.

प्रभुनां बाळ.

વ્હાલા પ્રભુનાં બાળ, અમે છીએ વ્હાલા પ્રભુનાં બાળ,
અગમ્ય ઘરેલાં વ્હાલ.....................................અમે છીએ.
આશાદીપ શુભ મંદિરો, રવિ શશી દીપ પ્રકાશ;
કુદરતના આ બાગમાં, રમીએ લીલ વિલાસ. અમે૦ ૧
પડીએ રડીએ રોઈએ, નાખી જઈએ દૂર;
જ્યાં ત્યાં પ્રભુના તેજથી, આનન્દમાં ભરપૂર. અમે૦ ૨
દશ્યાદશ્ય પદાર્થનો, પામીએ નહીં પાર;
અલખ અલખને ઓળખ્યા, કરીએ ઉદ્ધાર.
જે જે અમારૂં તે તે પ્રભુનું, સોંપીએ તેજ જ પરમ વિભુનું;
પ્રભુના બાળક પ્રભુના ખોળે, શુદ્ધપ્રીતિથી પ્રભુ દીસાએ.
જે જે કર્યું જે જે થશે રે, જાણે સર્વ દયાળ;
બાળકને સમર્પીને રે, ચાહો કરે કૃપાળ. અમે૦ ૩
મારૂં સહુ પ્રભુ તાહરૂં, તુજથી છાનું ન લેશ;
પ્રભુ ઉત્સંગે ક્રીડતાં, આનન્દ હોય હમેશ.
અસંખ્યપ્રદેશવ્યક્તિએ રે, હું તું એક સ્વરૂપ;
પરમ પ્રભુ બાળક અમે રે, ત્રણ ભુવનનાં ભૂપ. અમે૦ ૪
ભક્તિના પરિણામના રે, વિચિત્ર પ્રગટે રંગ;
બુદ્ધિસાગર ભક્તિથી રે, નિર્ભય નિજ ગુણ સંગ. અમે૦ ૫
માઘ સુદિ ૫ રવિવાર.

ગુણાનુરાગ.

ધરીએ ગુણાનુરાગ, સકલ પર ધરીએ ગુણાનુરાગ,
થઇએ મહા વડભાગ..સકલ.
નિન્દા ન કરીએ શત્રુની રે, ધરીએ શત્રુ ગુણ રાગ;
જ્યાં ત્યાં સદ્ગુણ દેખવા રે, દોષોનો કરી ત્યાગ. સકલ૦ ૧
પરગુણ પરમાણુસમો રે, ગિરિસમ માનીએ નિત્ય;
એક ગુણ જ્યાં દેખીએ રે, ધરીએ હર્ષ ત્યાં ચિત્ત. સકલ૦ ૨
ગુણદૃષ્ટિએ દેખીએ રે, કરીએ સદ્ગુણ કીર્તિ;
દોષોને અળગા કરી રે, રહીએ સદ્ગુણ રીતિ. સકલ૦ ૩
જ્યાં ત્યાં દુર્ગુણ દેખતાં રે, વદતાં નાવે પાર;
દોષદૃષ્ટિથી દેખતાં રે, કર્મબંધ નિર્ધાર. સકલ૦ ૪
સદ્ગુણના અનુરાગથી રે, ગુણગણ પ્રકટે બેશ;
પાપ કર્મ દૂરે ટળે રે, આનન્દ હોય હમેશ. સકલ૦ ૫
સદ્ગુણ રાગી સજ્જનો રે, શિવ પામે નિર્ધાર;
દોષદૃષ્ટિધરદુર્જનો રે, પામે બહુ અવતાર. સકલ૦ ૬
સન્તજનોના ચિત્તમાં રે, સદ્ગુણ રાગ સુહાય;
બુદ્ધિસાગર પ્રેમથી રે, સદ્ગુણ મહિમા ગાય. સકલ૦ ૭
માઘ સુદિ ૬ રવિવાર

ॐ શાન્તિઃ ૩

સઘલી દુનિયા.

અમને સઘળી દુનિયા રે, સારી મન સમજાય છે;
સત્તાએ સૌને દેખી રે, આનન્દ શુદ્ધ થાય છે;
વૃક્ષો ઉપર પ્રીતિ પ્રગટે, આત્મસરીખાં જણાય;
પશુ પંખીપર પ્રેમ જ પ્રગટે, પૂજ્ય બુદ્ધિ ઉભરાય;
પ્રભુના જેવા સર્વે રે, જીવો તો દેખાય છે. અમને૦ ૧
ન્હાનાં મોટાં નરનારી સહુ, લાગે પ્રભુ સમાન;

જીવો સર્વ ખમાવું પ્રેમે, દેઇ અન્તર્ સન્માન;
સિદ્ધસમા સહુ જીવો રે, સત્તાએ પરખાય છે. અમને૦ ૨
જીવોના ઉપકાર તળે હું, આવ્યો વાર અનંત;
પરસ્પર ઉપકાર જીવોનો, ઉપકારી છે ભદંત;
સર્વજીવોની સેવા રે, કરવા મન હરખાય છે. અમને૦ ૩
સત્તાએ હું સર્વ જીવોમાં, સર્વ જીવો મુજમાંહી;
જગત્ ગુરૂ હું જગનો ચેલો, વિશ્વરૂપ હું આંહી;
સદસદ્ભાવે સહુમાં રે, સાપેક્ષે સુહાય છે. અમને૦ ૪
સંગ્રહનયની સાપેક્ષાએ, સત્તા ધ્યાતાં એશ;
અભેદબુદ્ધિ અભેદ પ્રેમે, આનન્દ ચેન હમેશ;
જીવંતાં સિદ્ધ સુખડાં રે, બુદ્ધિસાગર પાય છે. અમને૦ ૫

માઘ સુદિ ૭ સોમવાર.

सर्वदर्शनमय स्याद्वाददर्शमय अमे.

ગંગાતટ તપોવનમાં રે એ રાગ અને સાખી

અથવા

ધીરાના પદની દેશીમાં.

સર્વનય સાપેક્ષે રે, દ્વૈતાદ્વૈતવાદી અમે;
મિમાંસક સાંખ્યવાદી રે, સાપેક્ષાએ જ્ઞાનગમે;
સ્યાદ્વાદમાં સર્વે વાદો, સાપેક્ષાએ સમાય;
સાગરમાં ભળતી સહુ નદીઓ, એવો ઉત્તમ ન્યાય;
અનુભવીના મનમાં રે, સાપેક્ષાઓ સર્વે રમે. સર્વ ૧
સૌગતવાદ અમારામાંહી, ઋજુસૂત્ર સાપેક્ષ;
દુર્નયવાદો એકાન્તે સહુ, સ્યાદ્વાદ નિરપેક્ષ;
દુર્નયવાદો સઘળા રે, સમ્યગ્રૂપે પરિણમે. સર્વ. ૨
અનેકનયથી અનેક ધર્મો, વર્તે વિશ્વ મઝાર;
પણ તે સઘળા સાપેક્ષાએ, મુજમાં ભળતા સાર;

પ્રવૃત્તિ અને નિવૃત્તિ.

કવ્વાલિ.

પ્રવૃત્તિ બાળના જેવી, નિવૃત્તિ વૃદ્ધના જેવી;
નિવૃત્તિ ભૂપના જેવી, પ્રવૃત્તિ સૈન્યના સરખી. ૧
નિવૃત્તિ અર્જુનના જેવી, પ્રવૃત્તિ નારાયણ છે;
પ્રવૃત્તિ કાચલા જેવી, નિવૃત્તિ ટોપરા સરખી. ૨
પ્રવૃત્તિ વૃક્ષના સરખી, નિવૃત્તિ વૃક્ષફલ જેવી;
પ્રવૃત્તિ ચક્રના જેવી, નિવૃત્તિ છે ધરી જેવી. ૩
પ્રવૃત્તિ ચાલના જેવી, નિવૃત્તિ ઉંઘના જેવી;
પ્રવૃત્તિ ધર્મહેતુ છે, નિવૃત્તિ ધર્મકાર્ય જ છે. ૪
પ્રવૃત્તિ લગ્નના જેવી, નિવૃત્તિ પુત્રફલ જેવી;
પ્રવૃત્તિ રાંધવા જેવી, નિવૃત્તિ સ્વાદવા સરખી. ૫
પ્રવૃત્તિ મેઘના જેવી, નિવૃત્તિ પાણીના સરખી;
યુવા સમજો પ્રવૃત્તિ તો, નિવૃત્તિ વૃદ્ધના જેવી. ૬
વણિગ્વૃત્તિ પ્રવૃત્તિ તો, નિવૃત્તિ રોકડું નાણું;
પ્રવૃત્તિ જો સંયોગો તો, નિવૃત્તિ છે ભર્યું ભાણું. ૭
પ્રવૃત્તિ પિંડના સરખી, નિવૃત્તિ આત્મના સરખી;
પ્રવૃત્તિ પ્રાણના સરખી, નિવૃત્તિ બ્રહ્મરૂપ જ છે. ૮
પ્રવૃત્તિ બીજના જેવી, નિવૃત્તિ વૃક્ષના સરખી;
પ્રવૃત્તિ ને નિવૃત્તિનું, ઘણું ગંભીર જ્ઞાન જ છે. ૯
પ્રવૃત્તિ ધર્મવ્યવહારે, નિવૃત્તિ ધર્મનિશ્ચયથી;
પ્રવૃત્તિ વણ નિવૃત્તિનું, કદી રક્ષણ નથી થાતું. ૧૦
પ્રવૃત્તિ ચક્રની ગતિએ, નિવૃત્તિ યન્ત્રની સિદ્ધિ;
બુદ્ધયબ્ધિધર્મરક્ષણમાં, પ્રવૃત્તિ પૂર્ણ સેવા છે. ૧૧

માણસા. માઘસુદિ ૧૧ શુક્રવાર.

---

૭૪ जंगल. ૮૯

જોગીને જંગલ મંગલરૂપ જણાય, મંગલરૂપ જણાય. જોગીને
કુદરતની રચના ઘણી રે, જોતાં જ્યાં ત્યાં જણાય;
બુલબુલ પંખી બોલતાં રે, પંખી ઘણાં દેખાય. જોગીને. ૧
સસલાં મૃગલાં દોડતાં રે, કોયલના ટહુકાર;
મીઠારવ કેકે પરે રે, પ્રેમધ્વનિ સુખકાર. જોગીને. ૨
કુદરતી વનરાજી ઘણી રે, વાનર ક્રીડાસ્થાન;
પશુઓ ચરતાં પ્રેમથી રે, મોર વાળે નિજવાન, જોગીને. ૩
આંબા મહુડા લીંબડા રે, વરખડા કયેર;
વડ રાયણને પીંપળા રે, બોરડી રાની કેળ. જોગીને. ૪
બાવળ ગુંદી આંબલી રે, ઇત્યાદિક બહુ ઝાડ;
શુદ્ધ હવાને આપતું રે, સોહંધ્વનિ શુભ તાન. જોગીને. ૫
અનહદધ્વનિ પ્રગટે ભલી રે, જાગે ચેતન જ્યોત;
નિરૂપાધિયોગે સદા રે, થાય સમાધિ ઉદ્યોત. જોગીને. ૬
ભવશાન્તિ નિમિત્ત છે રે, સાધને સાધ્ય સધાય;
બુદ્ધિસાગર અનુભવે રે, ગાયું સત્ય સુહાય. જોગીને. ૭

માઘસુદિ ૧૫ મંગળવાર.

+ स्वर्गस्थ स्वेष्ट गुरु प्रभुश्री सुखसागरजी विज्ञप्ति. +

ખરી વખતના બેલી ગુરૂજી, ખરી વખતના બેલી
સાહાય્ય કરો હવે વહેલી.......... ....પ્રભુજી ગુરૂજી
ભકતોનાં દુઃખ ભાગતો રે, ભક્ત વત્સલ સુખકારી;
વારવાર શું વીનવું રે, સાહાય્ય કરો અણધારી. પ્રભુજી૦ ૧
દુર્જનદાવ સમાવવા રે, તું પુષ્કરાવર્ત વારિ;
જે જે કથું તે જાણતો રે, મહિમા જાગતો ભારી. પ્રભુજી૦ ૨

ग्राम वच्चे कूवो.

ગ્રામ વચ્ચે કૂવો રે, કાઢવા ભૂલ સહુ ડાહ્યા;
કાંઇને કાંઇ કહેવે રે, અધુરા ખૂબ ખરડાયા. ગ્રામ૦
અહીંયા આતો બાકી રહ્યું છે, ઘટે ન કરવું અહીં;
થયો જ પહોળો આતો અહીંયાં, ચૂનો રહી ગયો તહીં;
મન માને તે કહેવું રે, સ્વચ્છન્દ મતિ જગ છાયા. ગ્રામ૦ ૧
લાંબો કીધો માલ વિનાનો, અહીં રહી ગઇ ભૂલ;
ખર્ચ કર્યું પણ સાર ન આવ્યો, ધૂળની બાજી ધૂળ;
કારીગર નહીં ડાહ્યા રે, ખર્ચ્યા બહુ દરમાયા. ગ્રામ૦ ૨
ભૂલ કાઢવા બેસે ત્યારે, કાઢે જ્યાં ત્યાં ભૂલ;
સારૂં દેખવા બેસે ત્યારે, સહુ દેખે અનુકુલ;
જેની જેવી દ્રષ્ટિ રે, દેખે તે તેવું જગજાયા. ગ્રામ૦ ૩
સહુ પોતાના મનમાં ડાહ્યું, કોણ રંકને રાય;
દેવાય ગળણું ના દુનિયાને, મન માન્યું સહુ ગાય;
તાન સહુનું જુદું રે, જ્ઞાનાવરણે છવાયા. ગ્રામ૦ ૪
જેવું જેના મનમાં તેવું, બોલીને હરખાય;
જેને જેવી દ્રષ્ટિ તેવું, મનમાંહી સમજાય;
બુદ્ધિસાગર સમજુ રે, સાને સમજે સમજાયા. ગ્રામ૦ ૫

લોદરા. માઘ વદિ ૬ સોમવાર.

मोहीने शास्त्रो ते शस्त्ररूपे परिणमे छे.

શાસ્ત્ર તે શસ્ત્ર સ્વરૂપ, મોહીને શાસ્ત્ર તે શસ્ત્ર સ્વરૂપ,
નિજ શિર કાપે અનુપ. મોહીને.

સાશર શસ્ત્રસરૂપ છે રે, મોહી નરને નાર,
સંવરના જે હેતુઓ રે, આસ્રવ રૂપ નિર્ધાર. મોહીને. ૧

आत्मज्योतिवडे विखरायलुं कर्मविपत्ति वादळ.

વિપત્તિ વાદળ ઝટ વિખરાયું, સૂર્ય તેજ પ્રસરાયુ. વિ૦
દુર્દિન ઝટ દૂરે ટળ્યા રે, પુણ્ય ઉદયમાં આવ્યું;
દુર્જન દૂરે ભાગીયા રે, સાચું વિશ્વ સુહાવ્યું. વિપત્તિ૦ ૧
નામ રૂપની કલ્પના રે, તેમાં હું ન રહાયું;
શહેનશાહી સત્યની રે, તેનું જોર જમાયું. વિપત્તિ૦ ૨
અલખ ખલકમાં ખોળતાં રે, અલખ સ્વરૂપ થવાયું;
અનુભવતા અનુભવી ઘટે રે, ગાયાથી ન ગવાયું. વિપત્તિ૦ ૩
સૂક્ષ્મદૃષ્ટિથી સૂક્ષ્મને રે, જોતાં સુખ જણાયું;
અસંખ્યપ્રદેશી જીવનું રે, જ્યાં ત્યાં તેજ છવાયું. વિપત્તિ૦ ૪
શાતાશાતા વાદળે રે, બ્રહ્મ ન ભૂલી જવાયું;
બુદ્ધિસાગર આત્મની રે, વાટે ગમન કરાયું. વિપત્તિ૦ ૫

લોદરા. માઘ વદિ ૧૧ શુક્રવાર.

बहु बोलनारो वांठो.

બહુ બોલે તે બાંઠો, હૃદયમાં બગ વિચારો રે,
ફાંગો કહે જગલોક, હૃદયમાં બગ વિચારો રે. બહુ૦
વાચિક શક્તિ ખીલે ઘણી રે, નિયમિત શક્તિવિહીન.
ધીક થવાતુ ચારિત્ર્યમાં રે, કથની રહેણી રીત ભિન્ન. હૃદયમા ૧
એક જાતની જાણવી રે, વક્તૃપણાની ટેવ,
ફોનોગ્રાફપરે વદે રે, થાતી ન સદ્‌ગુણ સેવ. હૃદયમા ૨
આજીવિકા કારણે રે, વક્તૃપણાની રીત.
હૃદય વિના ત્યાં પોલ છે રે, અનુભવ એહ ખચીત. હૃદયમા ૩
પેટ ભર્યાની લાલચે રે, જે બોલે બહુ બોલ,
શુષ્ક રીતે ત્યાં જાણવી રે, વર્તનમાંહી પોલ. હૃદયમા ૪

જન મન રંજન ગોઠની રે, કિંમત નહીં તલભાર;
બુદ્ધિસાગર સદ્ગુરૂની, વાણી ઘણી ગુણકાર.   હૃદયમાં. ૫
બોરસા. માઘ વદિ ૧૨ શનિવાર.

સાવરમતીના कांठे महुडीमां गमन.

મનોહર સાગર કાંઠે રે, દીઠા કુદરત દેખાવ.   મનોહર.
સાગરમતીના કાંઠડે રે, મનહર મહુડી ગામ;
જિનમન્દિર રંગીયામણું રે, દેખી દીધ પ્રણામ.   મનોહર. ૧
ભક્તિમન્ત શ્રાવક ભલા રે, શ્રાવક ઘર પચ્ચીશ;
દેવ ગુરૂ ભક્તિ કરે રે, દયાળુ વિશ્વાવીશ.   મનોહર. ૨
માનચંદ સુત જાણીએ રે, વહોરા કાલીદાસ;
તેના ડહેલામાં કર્યો રે, દિવસ બેનો વાસ.   મનોહર. ૩
ઉંડા આંધા ટેકરા રે, કોટેશ્વરનું સ્થાન;
ગામ ખડાયત ટેકરે રે, કાઉસગ્ગિયા ભગવાન.   મનોહર. ૪
અજીતનાથ મૂર્તિ ભલી રે, ચમત્કારી કહેવાય;
જગ જન કરતા માનતા રે, પ્રાચીન તીર્થ ગણાય. મનોહર. ૫
ધીમી સર્પાકારથી રે, વહેતી સરિતા બેશ;
શીતલ જલ વાયુવડે રે, ટાળે તાપ હમેશ.   મનોહર. ૬
આંબાની ઝાડી ઘણી રે, મહુડાનો નહીં પાર;
ફલદ્રુપ પૃથ્વી વિષે રે, ઉગે ધાન્ય અપાર.   મનોહર. ૭
દયાધર્મમય દેશમાં રે, સન્તોનો શુભ વાસ;
બુદ્ધિસાગર ધર્મની રે, કરણી કરતાં ઉલ્હાસ.   મનોહર. ૮
મહુડી. માઘ વદિ ૧૩ રવિવાર.

कहेणी तेवी रहेणी.

જેની કહેણી સરખી રહેણી, તે નર ધન્ય છે રે;
બોલ્યા કરતાં કરી બતાવે, તે કૃતપુણ્ય છે રે;
કથન ભવ ઈ જ્યાં ત્યાં થાતી, ફાંગા બોલે કાઢી છાતી;
રહેણી શૂન્ય જે ઝાકતો, તે તો જગમાં અપુણ્ય છે રે. જેની. ૧
ઉપદેશકનો પાઠ ભજવતા, રહેણી વણ તે નામ લજવતા;
ફુટા ઢોલ સમા તે ભીરૂ, જ્યું મલુણ છે રે. જેની. ૨
સદ્ગુણ વણ ઉપદેશક કહેણી, નિજ ગુણ હણવાની છે છેણી;
ગુણ વણ ફાંગા ઉપદેશકના, મુખપર ધૂળ છે રે. જેની. ૩
કરવું કાંઈ ન કહેવું બહુલું, એ તો કાર્ય ઘણું છે સહેલું;
બોલ્યું આચારે મૂકયાવણ કાંઈ ન મૂલ્ય છે રે. જેની. ૪
ગંધ વિના કિંશુક પુષ્પો જ્યું, રહેણી વણ ઉપદેશક પણ ત્યું;
ખીલ્યું જંગલમાંહી, જેવું આવળ ફૂલ છે રે. જેની. ૫
ખડ્ગધારપર નાચ હી જેવો, રહેણી પાઠ ભજવતો તેવો;
બુદ્ધિસાગર સન્તો એવા, વિશ્વ અમૂલ્ય છે રે. જેની. ૬

વિજાપુર. માઘ વદિ ૧૪ સોમવાર.

मोहत्याग.

દુનિયાને રાજી કરવા રે, કેમ અરે ઇચ્છા કરે,
આતમભાન ભૂલી રે, પ્રવૃતિ આવી શાને ધરે.
ક્ષણ ક્ષણ જીવન કાલ વહે છે, અમૂલ્ય તે ન ગુમાવ,
પ્રભુ સ્વભાવે પ્રભુ મળે છે, એવુ મનમાં લાવ;
નિજ સ્વરૂપે રહેવા રે, ભાવ ન કરતો કેમ અરે. દુનિયાને૦ ૧
પ્રભુ પ્રસન્નતાને મેળવવા, પ્રભુ રૂપ થઇ જાવ,
સદ્ગુરૂ પ્રભુને એકજ માની, શ્રદ્ધા હૃદયમાં લાવ,
આતમનિષ્ઠા રાખી રે, શાન્ત નક્કી થાશે ખરે. દુનિયાને૦ ૨

જગનું કર્તાહર્તા કહિયે, આવે નહીં નિજ હાથ,
આત્મભાવથી આત્મભાવીએ, થાઓ નિજ સુખધામ;
નિશ્ચયને એવો મનમાં રે, તો શું બીજું ધારશે. દુનિયાને૦ ૩
વંદક પૂજક ભક્ત, દુનિ દેવા સાથ.
જ્યાં સુધી નિષ્કામ દશા નહીં, અનુભવથી સમભાવ;
સમજો ને એવું મનમાં રે, નિષ્કામે ધ્યાને ચડે. દુનિયાને૦ ૪
દર્શન જ્ઞાનાદિક ધર્મિનું, નિજ ચેતન છે ધ્યાન,
સત્ય એવો ઉપયોગી છે, ક્ષણ ક્ષણ આ અવધાન,
બુદ્ધિસાગર એવે રે, પ્રભુ પદ શાન્તિ વરે. દુનિયાને૦ ૫
વિજાપુર. આષાઢ વદિ ૭ મંગળવાર.

વિજાપુરનું વર્ણન.

જન્મભૂમિ જયકારી, વિજાપુર જન્મભૂમિ જયકારી,
સંવત નવ સત્તાવીસે રે, વિદ્યાપુર વસેલું;
વર્ણ્યું અઢારે ગામનું રે, ગુર્જરીમાં પહેલું. વિજાપુર૦ ૧
બીજીવાર વસ્યું અહીં રે, કુંડની પૂર્વે પહેલું;
ત્રીજીવાર આ છે અહીં રે, લોકવચનથી કહેલું. વિજાપુર૦ ૨
પદ્માવતીનું દેહરું રે, પ્રાચીન શોધી કઢાયું;
મુસલમાન આવ્યા પછી રે, હિન્દુ પૂર્વે સુદાયું. વિજાપુર૦ ૩
કુંડ મનોહર ગોળનો રે, ઝાડી વૃક્ષની ભારી;
આંબાનાં વૃક્ષો ઘણાં રે, કલ્પવૃક્ષ અવતારી. વિજાપુર૦ ૪
નવ જિનમન્દિર શોભતાં રે, જન્મજરા ભયહારી;
દશ પૌષધશાલા ભલી રે, ધર્મિ જનસુખકારી. વિજાપુર૦ ૫
કવિકુલત્વ શક્તિથી રે, જનમન રંજનકારી;
બારોટો કવિયો વસે રે, બહુ વસતા વ્યાપારી. વિજાપુર૦ ૬
ગાયકવાડી રાજ્યમાં રે, શોભપણે વખણાતું;
પંડિતો અહીં જન્મતા રે, સાર્થક નામે સુહાતું. વિજાપુર૦ ૭

ધન્ય ધન્ય જિનવાણી ગુરૂ વાણી, ભવ્ય શિષ્ય જગમાં સૌભાગી
પ્રેમે બુદ્ધિસાગર શિષ્યોના, ગુણ ગાય છે રે. જગતમાં. ૭

વિજાપુર. ફાગણ સુદિ ૪ શનિવાર.

प्रभुभक्तिमां प्रेम.

ના રે પ્રભુ નહીં માનું—એ રાગ.

મેં તો પકડ્યો પ્રભુ તુજ પન્થ, વળું નહીં હવે પાછો;
ભલે કરો પડે શિર કોડ, મનમાંહી ઊલ્લાસો;
લાગી લગન તુજ સાથે વ્હાલા, મનમાંહી એક તુજ રે;
પ્રેમ ખુમારી ચડી મગજમાં, જાણે તું અંતર ગુજ્જ. વળું૦ ૧
શ્વાસોચ્છ્વાસે રટન થતું તુજ, સુરતા સુરતની સાથ રે;
શરીર સહિતનો માલીક બેઠો, મારી છે તું આથ. વળું૦ ૨
પ્રેમલક્ષણા ભક્તિના બાંધ્યા, બંધાયા છો સદાય રે;
મુજરો મારો માની લેજો, વિરહ ઘડી ન ખમાય. વળું૦ ૩
પ્રેમ પ્રતીતિ ત્યાં નહીં ભીતિ, પ્રેમે ભેદ ત્યજાય રે;
પરમ પ્રભુ પુરૂષોત્તમ વ્હાલા, રોમ રોમ મહિમાય. વળું૦ ૪
ક્ષણ વિરહો કોટી વર્ષોસમ, પરોક્ષે ન સુહાય રે;
અલખ પ્રભુ અજરામર સ્વામી, મળતાં હું તું ન થાય. વળું૦ ૫
અડવડતો અથડાતો વાટે, ચાલુ દીન દયાળ રે;
ચાહે તેને તું પ્રભુ મળતો, કરજે સિદ્ધ કૃપાળ. વળું૦ ૬
નામ રૂપથી લાખો ભેદો, સ્વરૂપમાં નહીં ભેદ રે;
બુદ્ધિસાગર દીનોદ્ધારક, મળતાં નાસે ખેદ. વળું૦ ૭

વિજાપુર. ફાગણ સુદિ ૪ શનિવાર.

आत्मरूप.

હૃદયનું દર્દ લેનાર, હૃદયની જાણ કરેનારા,
દયાદ્રષ્ટ પાયું પીનાર, હમારો તું તમારો હું. ૧
કહેવું સર્વ કરવામાં, હૃદયમાં જાણ જાણવામાં;
સમર્પણ સર્વ કરવામાં, હૃદયનો તું મરા ભાવી. ૨
હૃદય વિશ્રામ છે ભાવે, કહેતાં નહિ અભિનવ કાવે;
અનુભવની કોટીમાં, કહેત નહી વિદ્ધ કોટીમાં. ૩
નહીને દિધું કર્યું ને છદ્, અહોઁ ભેદ હું ના છઉં;
પ્રમત્ત સ્વત્વમાં ના કઈ, પ્રયત્થી કારના અવાં ગઈ. ૪
પરમબ્રહ્મ સમજવામાં, જાગીને પૂર્ણ જાણવામાં;
અહંતા પૂર્ણ ત્યજવામાં, કોટીપર ચઢ્યો ભેદે. ૫
સમર્પણ સર્વ દેવામાં, કહેવું સર્વ લેવામાં;
નથી હું તુજથી ભિન્ન, મળ્યો તું ભેદના મોટે. ૬
અહો એ મોક્ષ છે મુક્તિ, અહો એ મુક્તિ જીવવામાં;
અનુભવ ભાવમાં આવે, કહે નેતિ કહે નેતિ. ૭
અહો એ જ્ઞાનમયભક્તિ, અહંવૃત્તિ વિના મુક્તિ;
સમર્પણમાં રહી શક્તિ, થતી એ ભાવથી વ્યક્તિ. ૮
નથી એ હૃદયમાં હું તું, સમાયો ત્યાં અહો હું તું;
બુદ્ધ્યબ્ધિપદ્મગુરૂ થાવો, જીવન્મુક્તિ અનુભવમાં. ૯

આશ્વ. ફાગણ સુદિ ૯ ગુરૂવાર.

प्रभु संशोधन.

ચેતનજી તમે ખરૂં શું ? ભેદ ન તપાસો,
આ તો મોહમાયાનો તમાસો રે. ચેતનજી૦
અમૂલ્ય આયુષ્ય એળે ગુમાવો, જરા ન ચિત્તમાં વિમાસો,
ઘટ શોધ્યા વણ પ્રભુ નવ દેખ્યા, થયો જગતનો તું દાસો રે. ચે૦૧

જ્ઞાન નયનથી દેખ પ્રભુને, જ્યોતિથી દીલને પ્રકાશો;
બુદ્ધિસાગર પ્રભુ ભજન કર્યાથી, મુક્તિપુરીમાં હોય વાસોરે. ચે૦૨

વડનગર. ફાગણ સુદિ ૧૦ શનિવાર.

गुरु भक्ति.

ગુરૂની કસોટીએ બહુ ચેલા કસાજો,
મરજીવા થઈ સુખ પાશો, ચેલાજી વિનયથી રહેજો. ૧
ગુરૂના વચનના દાસ બનીને, સદ્‌ગુરૂ ચરણે સુહાયો. ચેલાજી ૨
સદ્‌ગુરૂ સર્વસ્વ માની હૃદયમાં, ભક્તિ ગંગામાંહી ન્હાયો. ચેલાજી ૩

વડનગર. ફાગણ સુદિ ૧૩ સોમવાર.

उपकारक दोशी नथुभाइ मंच्छाराम.

નથુભાઈ જેવા રે, વિરલા પુરૂષ જગમાં;
પરોપકારી પૂરા રે, વસ્યો ધર્મ રગોરગમાં.
શ્રદ્ધાળુ દયાળુ ધીરા, ચિત્ત સરલ સુજાણ;
જિનમન્દિર સમરાવે ભક્તે, સૂત્ર સૂણે ગુણવાન.
બાર વ્રતધારીરે, પડે નહીં મિથ્યા વગમાં. નથુભાઈ. ૧
ધર્મ પ્રાપ્તિમાં સ્હાયક થઇ, અમર કર્યું નિજ નામ;
સાધર્મી બન્ધુનું સગપણ, રાખ્યું ધરી ગુણ હામ;
ઉપકારી ગુણ યાદી રે, સુરો કરે રહી સ્વરમાં. નથુભાઈ. ૨
વિદ્યાશાલા સાચવવામાં, કર્યો સ્વાર્થને દૂર;
આત્મભોગ આપ્યો ધર્માર્થે, નામ થયું મશહૂર;
સાધુના ભક્ત પૂરા રે, વ્યવહારરાગી મનમાં. નથુભાઈ. ૩
ગંભીર સમજુ શાણા સજ્જન, ધર્મ કર્મ ગુલ્તાન;
વિદ્યાપૂર જૈનોમાં દીવો, પામ્યા પ્રતિષ્ઠા માન;
ગુણાનુરાગી થઇને રે, રહે નિત્ય શુભ વગમાં. નથુભાઈ. ૪

પત્ની જડાવ ઘણી ગુણવંતી; આજ્ઞાપાલક બેશ;
ઉભય કૂળ વિશુદ્ધ જ જેનાં, કરતી ધર્મ હમેશ;
સેવામાં પૂરી શૂરી રે, વહે સદા ધર્મમગ્ગમાં. નથુભાઇ. ૫
નથુભાઈ જેવી જગમાં, જોતાં જડે ન જોડ;
ધર્મલાભ દેઇને ઇચ્છું, ફળશો ધર્મના કોડ;
બુદ્ધિસાગર બોલે રે, ગુણાનુરાગ ધરી દિલમાં. નથુભાઇ ૬
ફાગણ સુદિ ૧૫ ગુરૂવાર.

જ્યાં ત્યાં ચડતી પડતી ઉદયાસ્તનાં ચક્રો.

જ્યાં ત્યાં ચડતી પડતી ઉદય અસ્ત ચક્રો ફરે રે,
કોની સરખી વેળા કદા ન રહેતી રવિ પરે રે;
હરિચંદ્ર તારામતી રાણી, પરઘર ભરવું પડિયું પાણી,
રાવણ રગદોળાયો રણમાં, અહંતા શું કરે રે. જ્યાં ત્યાં. ૧
રાજા મુંજ હતો સોભાગી, ઘર ઘર ભમીને ભીક્ષા માગી,
તેનું મસ્તક છેદાયું કાકો ચાંચો ભરે રે. જ્યાં ત્યાં ૨
વાસો વસિયા પાંડવ વનમાં, કાળો વર્ણ થયો નળ તનમાં;
સીતા દમયન્તી બહુ દુ:ખ લહ્યાં વનમાં અરે રે. જ્યાં ત્યાં. ૩
હાહા! કુમારપાલ દુ:ખ છાયા, ભટકયા દેશો દેશ પલાયા;
પામ્યા રાજ્ય પછીથી ઉદય, લહ્યા ધર્મે ખરે રે. જ્યાં ત્યાં. ૪
ખીલ્યું પુષ્પ અહો કરમાતું, નગર ગ્રામ ઉજ્જડ થઇ જાતું;
જેનું નામ જ તેનો નાશ જ, જોશો બહુ પરે રે. જ્યાં ત્યાં. ૫
જલ ત્યાં સ્થલ સ્થલ ત્યાં જલ પ્રગટે, જન્મ્યું તે તો અન્તે વિઘટે;
ઉંચા નીચ બનીને કર દ્વય જોડી કરગરે રે. જ્યાં ત્યાં. ૬
વખત વખતની છાયા ફરતી, જોયું અજોયું નહીં તે કરતી;
મુંઝી મનમાં મોહે, ભવ ભવમાં શાને મરે રે. જ્યાં ત્યાં. ૭
રાજા રાણા મહા મસ્તાના, મૃત્યુના મુખમાં સપડાણા;
સાથે કાંઈ ન આવ્યું, મરતાં એવું ઉચ્ચરે રે. જ્યાં ત્યાં. ૮

હર્ષ શોક કરતો નહીં જ્ઞાની, વસ્તુ સ્વભાવે વસ્તુ જાણી;
જ્ઞાને બુદ્ધિસાગર રમણુ કરી અનુભવ ધરે રે. જ્યાં ત્યાં
ફાગણ વદિ ૯ શુક્રવાર.

चित्तलगनी.

લાગ્યું અમારૂં ચિત્ત ત્યાં, રંગાઇયા પ્રેમે અમે;
એ પ્રેમ વચ્ચે આવનારૂં, વિશ્વમાંહી કોણ છે?
આનન્દ અપરંપાર જેમાં, પ્રગટતો તેમાં વસું;
એ વાસમાંહી આવીને, હો કાઢનારૂં કોણ છે? ૧
લાગી લગનવા મસ્તીની પ્રભુ, પ્રેમ પ્યાલા પીવનાં;
એ પ્રેમ પ્યાલા ઢોળનારૂં, વિશ્વમાંહી કોણ છે?
સામા પડો પ્રતિપક્ષીઓ, બકવા કરી નિન્દા કરો;
યત્નો કરો લાખો ભલે પણ, મુંઝનારૂં કોણ છે? ૨
લલચાવવા લાખો ઘણી, ધમકાવવા કોટી ગણી;
પ્રવૃત્તિયો જે જે કરો, ત્યાં ડોલનારૂં કોણ છે?
ધિક્કાર વા સત્કારની, વાતોવિષે નહિ ચિત્ત જ્યાં,
ત્યાં કલ્પના કોટી કરો પણ, સાર ગ્રાહક કોણ છે? ૩
નિજ માન્યનામાં સર્વ છે, મસ્ગુલ જ્યાં ત્યાં જાણવું.
પણ મસ્ત જ્ઞાની ચિત્તમાંહી, પેસનારૂં કોણ છે?
પરવા રહી ત્યાં સહુ ઘટે, પરવા નહીં ત્યાં કઇ નહીં,
અવધૂત જનની પાસમાંહી, બેસનારૂં કોણ છે? ૪
જે જે કયો પહોંચે નહીં, આશા નથી પરવા નથી,
ટેં ટેં કરી થાકી જશો, પાછળ પડીથી કોણ છે?
આલમ બધી અન્તર્ રહી, આ દૃશ્ય વિશ્વે લક્ષ્ય ના,
બુદ્ધ્યબ્ધિસદ્ગુરૂ પન્થમાં, સાથી બને એ કોણ છે? ૫
ફાગણ વદિ ૧૦ શનિવાર.

मृगतृष्णा.

સુખનાં સરોવર વિલસતાં, સુખમય જળાહલ ભાસતું,
પાસે જતાં સુખનહીં જરા, દિલ દુઃખના ભડકા બળે;
દેખાય જે જે બાહ્યથી તે, નહિ જરા અન્તર્વિષે,
ભભકા બધા છે બાહ્યના, અન્તર્ કશું ના નીકળે. ૧
વૃત્તિતણાં સૌ રમકડાં, સંસારનાં દૃશ્યો અહો,
જ્યાં ત્યાં ભટકતા પ્રાણીયા, સુખવૃત્તિથી રાચી ઘણું;
જ્યાં સુખ ત્યાં દુઃખ દેખતા જ્યાં દુઃખ ત્યાં સુખ માનતા,
વૃત્તિ ભમાડે જીવને જ્યાં દેખતી રળીયામણું. ૨
સુખ દુઃખનાં ચક્રો ફરે પામર જીવો ચક્રે ફરે,
મસ્તાન નિજ મસ્તી થકી, એ ચક્રના ચૂરા કરે;
સુખ દુઃખ વાદળ છાંયડા, પૃથ્વી ઉપર બહુ એ પડે,
પણ ભાનુપર છાયા પડે નહિ, આત્મજ્ઞાની રવિપરે. ૩
સુખ દુઃખ વાદળ છાંયડા, અજ્ઞાનીને દેખાય છે,
જ્ઞાની સદા ન્યારો રહે, આનન્દમાં મલકાય છે;
એ આત્મજ્ઞાની મસ્તની, મસ્તી વિષે સુખતોર છે,
જ્ઞાની વિચારે સહુ કરે, તે વિશ્વ દૃષ્ટે ઓર છે. ૪
શાતા અશાતા જલ વિષે, મત્સ્યો થયા તે સહુ મરે,
ખાબોચીયા સરવર નદી, ઉદધિ વિષે ફરતા ફરે;
જ્ઞાની અનુભવી યોગીનું, સુખમય જીવન શાશ્વત ખરે,
બુદ્ધયબ્ધિ યોગી મસ્તીની, લીલા ખરો જ્ઞાની વરે. ૫
ફાગણ વદિ ૧૧ રવિવાર.

उन्हाळो.

ઉન્હાળો હવે આવીયો, તાપે પૃથ્વી તપંત;
વંટોળીયા બહુલા ચઢે, ઉના વાયુ વહંત. ઉન્હાળો ૧

લોદરીયા શ્રોતા ભલા, જ્ઞાની ગુરૂના ભક્ત;
વિવેકીયા આત્મોલીયા, જાણે સત્યાસત્ય. ૪

ફાગણ વદિ ૧૨ સોમવાર.

ॐ विद्यापुरीय बाल्यावस्थानां बालवृक्षोनुं निरीक्षण. ॐ

બાલુડાં આજે ફાલ્યાં ફૂલ્યાં નિરખાય;
દેખી મ્હને હરખાય.......................... ....બાલુડાં૦
પર્ણો હલાવી કંપતાં રે, કલકલ કરતાં જણાય;
બાલ્યાવસ્થા રાગથી રે, ડોલી ડોલી ખુશ થાય. બાલુડાં૦ ૧
પ્રેમે ઉંચા થયાં દેખવા રે, વધતાં ઉંચાં ઉંચાં જાય;
વાયુના સુસવાટથી રે, સ્નેહનાં ગીતો ગાય. બાલુડાં૦ ૨
સ્થિર રહી તપસ્યા કરે રે, તાપે નહીં અકળાય;
શીતને સહેતાં સામટાં રે, વર્ષા એ ભિંજાય. બાલુડાં૦ ૩
કાપે છેદે સ્વાર્થીઓ રે, દુઃખ અનન્તુ પાય;
તોપણ ફૂલને આપતાં રે, પર ઉપકારી ગણાય. બાલુડાં૦ ૪
પરમાર્થે વપુઓ ધર્યા રે, લોક કહેણીથી કથાય;
પશુ પંખી મનુજાતના રે, વિસામાએ સુહાય. બાલુડાં૦ ૫
સ્નેહભર્યાં પર્ણોથકી રે, આમન્ત્રણથી સુહાય;
લાંબી ડાળો હલાવીને રે, બોલાવે સુખદાય. બાલુડાં૦ ૬
મૌન રહીને પ્રેમના રે, સાગરથી છલકાય;
પ્રેમ દૃષ્ટિ આરોપણા રે, સૃષ્ટિમાં પરખાય. બાલુડાં૦ ૭
આત્મદૃષ્ટિથી દેખતાં રે, ચેતન ઐકય સુહાય;
સત્તાએ સરખાં સહી રે, મળ્યો એ ઐકયે સદાય. બાલુડાં૦ ૮
જન્મ સાથી બની શોભતાં રે, ધરતાં નવ પર્યાય;
બુદ્ધિસાગર બાલુડાં રે, મોટાં થઇ મકલાય. બાલુડાં૦ ૯

ફાગણ વદિ ૧૪ બુધવાર.

મમતા કર્યાં કરે ચારમાં ગુંઝી. કેમ સત્ય મતિ નહીં સુઝી. સુશા૦ ૨
રાગદ્વેષ બે મહા લુંટારા, જગ લુંટે મહા વિકરાળા. સુશાફર૦ ૩
આશા ઠગારી જગ ઠગનારી, તેની ઊંડી દે ઝટ વારી. સુશાફર૦ ૪
મહા દુઃખદાયી વાસના બૂરી, કરે ભવમાં ફજેતી પૂરી. સુશાફર૦ ૫
પંચેન્દ્રિય વિષય સુખ કામે, કેમ શાન્તિ સ્વભાવે પામે. સુશા૦ ૬
સુખ દુઃખ શીતલ તાપના સંગે, રાચ્યો નહીં આતમરંગે. સુશા૦ ૭
બુદ્ધિસાગર ચેતજો વાટે, મળ્યો માનવ ભવ શિવ માટે. સુશાફર૦ ૮

ફાગણ વદિ ૦)) શુક્રવાર.

શેઠ જગાભાઇ દલપતભાઇને લખેલ પત્ર.

વિચારક શું શું વિચારે રે, સત્ય સ્વરૂપ કર શોધ. વિચારક.
પ્રવૃત્તિ પન્થે ચઢયો રે, વિકલ્પનો નહિ પાર;
પત્રમાંહી જેમ પત્ર છે રે, કદલી સ્તંભેચ્છા સાર. વિચારક. ૧
આશાના ઉંડા કૂવા રે, પૂર્યા નહીં પૂરાય;
જ્યાં ઇચ્છા ત્યાં દુઃખ છે રે, નિવૃત્તે સુખ જણાય. વિચારક. ૨
ભાવીભાવ બન્યા વિના રે, કદા નહીં રહેનાર;
ચિન્તાવહ્નિ બાળતી રે, તેનો કરજો વિચાર. વિચારક. ૩
સુખી કો વિશ્વે થયું રે, પામી પુદ્ગલ દ્રવ્ય;
પરથી જે સુખ માનવું રે, ભ્રાન્તિ તે કર્તવ્ય. વિચારક. ૪
જીવ વિના પરવસ્તુઓ રે, પોતાની ન થનાર;
તેના વશ સુખ માનવું રે, કારાગૃહ અવતાર. વિચારક. ૫
દુઃખી પરવશમાં પડ્યા રે, કરે ન આત્મવિચાર;
જીવન વ્યર્થ ગુમાવતા રે, પરભવ દુઃખ ભંડાર. વિચારક. ૬
સંકલ્પોને શમાવીને રે, ધરી ચેતન ઉપયોગ;
બુદ્ધિસાગર ધર્મનો રે, કર અનુભવ સુખ ભોગ. વિચારક. ૭

ચૈત્ર સુદિ ૧ શુક્રવાર.

શુદ્ધ પ્રેમ નિદ્રા ખુમારી.

સિદ્ધ જગત શિર શોભતા—એ રાગ.

શુદ્ધ પ્રેમની નિન્દમાં, સાચું પ્રગટે છે સુખ;
દુનિયા ભાસે ન ભાનમાં, નાસે દ્વૈતનું દુઃખ. શુદ્ધ.
બીજું ભાન છે બાપડો, કંઈક અગમ જણાય;
ઘેરો સ્વપ્નાની ક્ષય થતી, નિદ્રાનું ભેદ ગુહાય. શુદ્ધ. ૨
સહજ સમાધિની ઊંઘથી, આનન્દ બહુ ઉભરાય;
મૃત્યુ પામીને જીવવું, જીવતાં મોક્ષ પમાય. શુદ્ધ. ૩
ધર્માદિક શુભ ધ્યાનમાં, આવે નિન્દ એ બેશ;
શુદ્ધ જ્ઞાનની જ્યોતિથી, પ્રગટે પૂર્ણ હમેશ. શુદ્ધ. ૪
પિંડ પૂર્ણ આ પૂર્ણ છે, પૂર્ણે પૂર્ણ પ્રકાશ,
પૂર્ણમાંથી ગ્રહીએ પૂર્ણ તો, બાકી પૂર્ણ પમાય. શુદ્ધ. ૫
પૂર્ણ ધ્યાનની જ્યોતિમાં, પ્રગટે પૂર્ણ અપાર,
સ્યાદ્વાદી શુદ્ધ ધ્યાનમાં, દેખે પૂર્ણ ઉદાર. શુદ્ધ. ૬
નિન્દ અલૌકિક પ્રેમની, વેદે ભાન તે ધન્ય,
બુદ્ધિસાગર વેદીને, થયો મન કૃતકૃત્ય. શુદ્ધ. ૭

ચૈત્ર સુદિ . [illegible]

સર્વત્ર ચિન્મયતા દેખો.

દેશીના રાગની ધૂનમાં.

દેખો ચિન્મયતા સર્વત્ર રે, પ્રીતે પૂર્ણ પ્રતીતે;
આત્મસત્તા અનુસ્યૂત રે, ભાવો ભાવના રીતે. દેખો. ૧
સૂક્ષ્મથકી પણ સૂક્ષ્મ એ, સર્વ તેજનું તેજ;
સ્વપરપ્રકાશી સુખમયી, શબ્દાતીત તું એજ;
હું તું વિભાગે ભેદ રે, સત્યરૂપે પ્રવર્તે. દેખો. ૨
હું તું ની સ્ફુરણા વિના, ઐક્યભાવ જે થાય;

પ્રેમાનન્દ પ્રતીતિ ત્યાં, આગળ ત્યાંથી જવાય;
અનુભવે સત્ય જણાય રે, બુદ્ધિસાગર ચિત્તે. દેખો. ૩

मननुं नाटक.

ગેરીના રાગમાં.

ક્યાં ક્યાં ભટકાવે ભાઇ રે, મનવા બહુ રંગીલા;
ભટકમુ રીત ભવાઇ રે, કેમ કરતો એ લીલા. ક્યાં૦ ૧
સ્વર્ગ અને તું નરક બને છે, ભટકાવે ભવમાંહી;
ત્હારી સંગે મળે ન શાન્તિ, સ્થિરતા રહે ન કયાંહી;
જ્યાં ત્યાં ઉડી ઉડી જાય રે, વિષયોદ્યાનના ભમરા. ક્યાં૦ ૨
વિષયવાસના બળથી ભટકે, ઠરે ન એકજ ઠામ;
ઉલ્ચાવે મુજને મહા ભારી, નીચ કરાવે કામ;
શાને માંડ્યો સંસાર રે, પરની ન્હોરીને પીડા. ક્યાં૦ ૩
શૂન્યો ઉપર શૂન્ય ચઢાવે, આવે શૂન્ય જવાબ;
વંધ્યાપુત્રનો હોય ન જગમાં, જેનાં કોઇક બાપ;
આપ સ્વભાવે રાચ રે, બુદ્ધિસાગર ધીરા. ક્યાં૦ ૪

ચૈત્ર સુદિ ૪ સોમવાર.

"इच्छाओ दूर जाओ."

ઇચ્છાઓ દૂર જાઓ રે, શાને લાગી અમોને;
શાને સતાવો વિપાકે રે, કોણુ બોલાવે તમને, ઇચ્છાઓ. ૧
ધર્મ અમારો મૂળ ભૂલાવી, પરભાવે લેઇ જાઓ;
રચનારો તમને હું મોહે, બળવત્તર કેમ થાઓ;
આત્માધિષ્ઠાન તમારૂં રે, જાણ્યું શું ભરમાવો. ઇચ્છાઓ. ૨
જોતાં જોર તમારૂં ન કાંઇ, પ્રકટે જો પુરૂષાર્થ;

દ્રવ્યપણે હું નિત્ય સદા છું, પર્યાયી પર્યવેતો;
સ્વપર પ્રકાશી રૂપારૂપી, એકાનેક સમેતો રે. કયાંથી. ૬
અનન્ત પર્યવ વ્યતીત થયાને, પર્યાયે સમ્પ્રતિ રહેતો;
થાશે અનન્તા પર્યાયોદધિ, પર્યાયે બહુ વ્હેતો રે. કયાંથી. ૭
નિજ પરપર્યાયે સહુ રૂપે, સાપેક્ષાએ ઘટે તો;
સર્વમાંહીને સર્વથી ન્યારો, એવો છું હું ચેતો રે. કયાંથી. ૮
જે જે રૂપે મુજને જાણો, છું નહીં છેપે અમે તો;
બુદ્ધિસાગર પરમ બ્રહ્મમય, અનુભવગમ સંકેતો રે. કયાંથી. ૯
ચૈત્ર સુદિ ૫ મંગળવાર.

ભાવાર્થ—આ શરીર ધારકની પાસે આવનારાઓ, દેખનારાઓ એમ કથે છે કે અમો તમને જાણીએ છીએ. આના પ્રત્યુત્તરમાં પરામર્શપૂર્વક કથ્ય એ છે કે જગજ્જનો, શિષ્યો, બન્ધુઓ, ભક્તો, જિજ્ઞાસુઓ ! હું કોણ છું એ હું પૂર્ણ રીત્યા અવબોધી શકતો નથી. જ્યારે શરીરમાં રહેલો હું કોણ છું એ સ્વાનુભવ પ્રત્યક્ષે સમગ્ર સ્વરૂપે જાણી શકતો નથી. તો તમો મ્હને કયાંથી જાણી શકો અર્થાત્ અવબોધી શકો. નિશ્ચય કરી શકો. જો તમે મુજને અપરોક્ષાનુભવે પૂર્ણપણે જાણી શકો તો તમે સર્વદશ્યાદશ્ય ભાવોને જાણી શકો એમ નિશ્ચય છે. તમે એમ કથશો કે દશ્ય સ્વરૂપે તમે છો પરન્તુ તે નિશ્ચય જડ દશ્ય વસ્તુ સંબંધી હોવાથી આત્માને અવબોધવામાં તો ભૂલજ રહેશે. પુદ્ગલના પર્યાયો દશ્ય હોય છે અને શરીરાદિક દશ્યોનો અન્ય પર્યાયરૂપે ઉત્પાદ થતો દેખવામાં આવે છે. અમુક નામથી વા શરીરના અમુક રૂપથી અમને અવબોધો તો તત્સંબંધી કથવાનું કે ચિદાનન્દરૂપે અનુભવાતો આત્મા ખરેખર નામરૂપથી ભિન્ન છે. નામરૂપથી અમારૂં સ્વરૂપ વા અન્ય કોઇનું સ્વરૂપ અવગત કરવામાં પંડિત પુરૂષો ભૂલ ખાય છે. વેષ અને આચારના પર્યાયથી મ્હને જાણવામાં ખરો નિશ્ચય નથી. કારણકે વેષ અને આચારમાં પૌદ્ગલિકત્વ છે અને જે પૌદ્ગલિકત્વ પર્યાયો છે તે વસ્તુતઃ ક્ષણે ક્ષણે જડત્વપણે ફર્યા કરે છે અને આનન્દ ચૈતન્યાદિ ગુણોથી રહિત છે તેથી વેષ અને આચારમાં ચૈતન્યાનન્દત્વાદિ ન હોવાથી તેમાં રાચી માચીને અન્તે ભૂલવાનું છે અને વેષાદિ પૌદ્ગલિકત્વરૂપે પોતાને કોઇ અવબોધે વા પોતે પોતાને વેષાચારરૂપે અવબોધે તો અહંત્વ મમત્વના ખાડામાં પડીને પોતે પોતાને દુઃખી કરનાર છે એમ સમજવું. કદાપિ તમે કૃપથી જાણો વા

દેહથી જાણો તો તમે અમને ખરીરીતે ઓળખી શકયા એમ સ્પષ્ટ સમજી શકાય નહીં. કારણકે એ સર્વ દશ્યની વાતો છે. જો તમે અમને અમારા પૂર્ણ સ્વરૂપે અવબોધી શકો તો તમે ઇશ્વર પરમાત્માને જાણો એમાં જરા માત્ર શંકા નથી. કહ્યું છે કે—

एको भावः सर्वथा येन दृष्टः, सर्वे भावाः सर्वथा तेन दृष्टाः।
सर्वे भावाः सर्वथा येन दृष्टा, एको भावः सर्वथा तेन दृष्टः॥१॥

એક પદાર્થને દ્રવ્યગુણ પર્યાયના અસ્તિ નાસ્તિ સ્વરૂપથી પરિપૂર્ણ અવબોધી શકાય તો તે સર્વ જગતને જાણી શકે. એ અપેક્ષાએ જે અમને જાણે છે તે ઇશ્વરને જાણે છે અને જે ઇશ્વરને જાણે છે તે અમને જાણે છે. અર્થાત્ સર્વને જાણે છે એમ દ્રવ્યાનુયોગશૈલીથી કથાય છે. અમને તમને અને દશ્યાદશ્ય જગત્‌ને જે જાણે છે તેનામાં સર્વથા સર્વદા સહજ શાન્તિ પ્રગટે છે. અતએવ તે સંપૂર્ણજ્ઞાની હોવાથી જીવન્મુક્ત થઇ સદા સ્વતંત્રપણે આનન્દમાં રહે છે. અમારા અનેક શરીર નામ વેષાદિ પર્યાયો ભૂતકાળમાં થયા. વર્તમાનમાં નામ શરીર વેષ વેષાદિ અનેક બાહ્ય પર્યાયો છે, અને તેમાં હાનિ વૃદ્ધિ થયા કરે છે. જે આજ વેષાઓનું ચરિત છે તે આવતી કાલે ભિન્ન પર્યાયરૂપે અનુભવાય છે, અને એજ બાહ્ય નામ વેષ શરીરાકારે અમારું ચરિત ચિત્રના અર્થાત્ પુસ્તકમાં ચરિત્ર લખતાં જે જે પર્યાયવડે ભૂતકાળમાં હતો, વર્તમાનમાં છુ અને ભવિષ્યમાં થવાનો, તેમાં [illegible] પર્યાય અને [illegible] આદિથી મ્હને પુસ્તકાદિમાં ચિતરતાં પૂર્ણ સ્વરૂપે મ્હારું [illegible] [illegible] ચિતરવાથી હું મ્હારા સ્વરૂપથી પૂર્ણપણે અન્ય મનુષ્યોના [illegible] [illegible] અને પુસ્તકોમાં પૂર્ણ સ્વરૂપે ચીતરી શકવાનો નથી, અને એ [illegible] [illegible] ચરિતો એ પરિપૂર્ણ પ્રતિબિંબ તરીકે નથી. સર્વના ચરિતોમાં આવી [illegible] સ્થિતિ હોય છે એમ જ્ઞાન પ્રદેશમાં ઉંડા ઉતરતાં જણાશે. [illegible] [illegible] તમે મ્હને અવબોધવા ઇચ્છતા હો તો હું કહું [illegible] [illegible] [illegible] જગતમાં હું અને જગત્ મારામાં છે. ઇશ્વરમાં હું [illegible] [illegible] છે [illegible], અન્ય ઇશ્વરો પરમાત્માઓ છે. સત્તાએ સર્વ [illegible] [illegible] છે [illegible] વ્યક્તિએ જ્ઞાનાદિ ગુણ સમાનપણે સર્વ સિદ્ધોનું એકય છે. [illegible] [illegible] [illegible] નયનિક્ષેપાદિથી જો તમો જાણી શકો તો તમે ખરા જ્ઞાની [illegible] [illegible] અને એવા જે આત્મજ્ઞાની છે તેને હું જણાઉં છું—પર્યાય :

અને પરપર્યાયે જે સમય છે તે નાસ્તિ પર્યાયરૂપ છે; અને તે નાસ્તિ પર્યાયરૂપ જગત્ પણ મારામાં રહ્યું છે, એમ દ્રવ્યાનુયોગ શૈલીએ સમજવું. જગત્થકી હું આત્મા, એક વ્યક્તિની અપેક્ષાએ ભિન્નનાસ્તિ દ્રવ્ય પર્યાયરૂપે છું. જગત્ના અસ્તિધર્મની સાથે નાસ્તિધર્મ રૂપે હું રહ્યો જ છું. સ્વદ્રવ્યાદિકની અપેક્ષાએ પોતાનામાં છું અને પરદ્રવ્યાદિકની અપેક્ષાએ પરમાં છું તેથી દ્રવ્યોની સ્વપરદ્રવ્યાદિકની અસ્તિનાસ્તિભંગીની અપેક્ષાએ હું જગત્માં છું અને જગત્ મ્હારામાં છે એમ કહેવું તે સ્યાદ્વાદાનુભવ પ્રમાણે યથાર્થ છે. આજ શૈલીએ હું ઇશ્વરમાં છું અને ઇશ્વર મ્હારામાં છે એમ અનુભવી શકાય છે. સત્તાએ સર્વ જીવો સિદ્ધ છે તેથી સત્તાએ સર્વનું જે ઐક્ય જાણે તે મ્હને જાણી શકે. તથા જે પરમાત્માઓને વ્યક્તિની અપેક્ષાએ તથા સમાનપણે સરખા અવબોધે. એવો જે આત્મજ્ઞાની હોય તે સ્વપર દ્રવ્યના સ્વભાવવિભાવ પર્યાયની અસ્તિ નાસ્તિ ભંગનયાપેક્ષે મ્હને જાણે એ નિશ્ચય છે. દ્રવ્યાનુયોગ નયશૈલીએ દૃશ્યાદૃશ્ય સર્વ જગત્ મારામાં સમાયું છે, કથંચિત્ દૃશ્યાદૃશ્ય જગત્થી ભિન્ન છું, અને જ્ઞાનજ્ઞેયપર્યાયાપેક્ષાએ અભિન્ન છું. આ પ્રમાણે યદિ તમો પોતાને જાણી શકો તો મ્હને જાણશો એમ પરોક્ષ અને પ્રત્યક્ષ એ બે દૃષ્ટિમાંથી જે દૃષ્ટિએ જાણો તે દૃષ્ટિએ જાણવાનું કથી શકાય. દ્રવ્યપણે નિત્ય અને પર્યાયે અનિત્ય એમ મ્હને અવબોધો. ભૂતકાલમાં અનંત પર્યાયો થયા. વર્તમાનમાં જે જે પર્યાયો છે અને ભવિષ્યમાં અનન્ત પર્યાય સાગર પ્રગટવાનો, તેમાં અહંમમત્વનો ત્યાગ કરીને વસ્તુને વસ્તુગને જાણવી અને સમભાવથી આત્મામાં પ્રેમ ધારીને તદ્રૂપે પરિણમવાનું કરવું. એમ કરનાર સ્વપર પર્યાયે સર્વમાં છું અને તે સર્વમાં નથી એમ અનુભવ કરીને મ્હને પરબ્રહ્મરૂપે અનુભવ જ્ઞાનગમ્ય સંગે તે જાણી શકે છે. જે જે રૂપે તમે હું છું એ રૂપે છું અને નથી, જે રૂપે નથી તે રૂપે હું છું એમ અનુભવ કરો. નામ રૂપનો નાશ છે અને એવા અનંત જ્ઞેયોનો જ્ઞાનમાં ભાસક હું જે રૂપે છું તેવો પરિપૂર્ણ પ્રત્યક્ષ દૃષ્ટિએ પૂર્ણ યદિ પોતાને જાણો તો મ્હને જાણો.

સન્ત મળવાની ચાહના.

સન્ત મળો સોભાગી, મ્હને એ સન્ત મળો સોભાગી;
પરમાનન્દ રસરાગી...મ્હને.
નિરપક્ષી વચનો વદે રે, તત્ત્વરમણું લય લાગી;
ષટ્ દર્શન અનુભવવડે રે, જ્યોતિ હૃદયમાંહી જાગી. મ્હને. ૧
મ્હારૂં ત્હારૂં ના કરે રે, સ્વાભાવિક ગુણરાગી;
વૃત્તિ વિના અનુભવ કરે રે, આત્મારામ સુભાગી. મ્હને. ૨
દેઇ દે નિજરંગને રે, મળે ના દે તેહ માગી;
સમભાવે વર્તે સદા રે, કુમતિ હૃદયથકી ભાગી. મ્હને. ૩
પરખાવે પ્રભુ પ્રેમથી રે, ભાવ યજ્ઞ ગુણયાગી;
શઙ્કા નિવારક સન્તના રે, ચરણ કમલ અનુરાગી. મ્હને. ૪
પરમાનન્દ રસિયો કરે રે, સર્વ સમર્પક ત્યાગી;
બુદ્ધિસાગર દર્શને રે, વડભાગી વૈરાગી. મ્હને. ૫

ચૈત્ર સુદિ ૭ શુક્રવાર.

ભાવાર્થ—સન્ત મળ્યા વિના સત્ય શાન્તિની પ્રાપ્તિ થતી નથી. મ્હને એવા સૌભાગ્યવંત જ્ઞાની સન્ત મળો કે જે પરમાનન્દ રસરાગમાં રંગાઇ ગયા હોય અર્થાત્ પરમાનન્દ રસ જેના પ્રદેશે પ્રદેશે પરિણમ્યો હોય અને તેની ખુમારીવડે તે રંગાઇ ગયા હોય કે જેથી જેનું મુખ પણ સદા પ્રફુલ્લ હસતું દેખાતું હોય. જે વસ્તુ તત્ત્વના પરિપૂર્ણ જ્ઞાતા હોય, ષડ્દર્શનમાં કથિત તત્ત્વોનો જેણે પરિપૂર્ણ અનુભવ કર્યો હોય અને પશ્ચાત્ સત્યાનુભવ રસ રૂપસારને અનુભવી અનુભવીને જેણે સત્ય જ્ઞાન જ્યોતિને હૃદયમાં જાગ્રત્ કરી હોય. ષડ્દર્શન શાસ્ત્રોના અભ્યાસક પંડિતો અનેક મળી આવે છે. પ્રભુ સંબંધી આત્મા સંબંધી ધર્મ સંબંધી કથાઓના કથકો પર્યન્ત સંસ્કૃત ભાષાદિમાં વિવાદ કરનારા અનેક વિદ્વાનો મળી આવે છે. તેઓ ભાષાપંડિતો હોય છે પરંતુ તેમને એમ પુછવામાં આવે કે તમોએ સાક્ષાત્ પ્રભુને વા આત્માને દેખ્યો છે ? તેના પ્રત્યુત્તરમાં તેઓ ના કહેશે. પ્રભુને અને આત્માને સાક્ષાત્ અનુભવ ગમ્ય કરનાર જે સન્ત હોય છે તેની પ્રાપ્તિ થવી દુર્લભ છે. જેની પોતાની વૃત્તિ હોય છે તેવું કોઇપણ જેવ પદાર્થ સંબંધી મત બંધાય છે.

જે જે દર્શનનો જે જે પંડિતને વા સાધુને રાગ હોય છે વા તત્સંબંધી જે જે ગ્રન્થો વાંચે છે તેથી તેની વૃત્તિ પણ તે મતને અનુસરનાર થાય છે. અને તે મતના સંસ્કારથી સંસ્કારિત થવાથી તન્મત પ્રતિપાદક યુક્તિ સમૂહો પણ તેવા સુઝે છે. તેથી ષડ્દર્શનવેત્તાઓમાં સર્વત્ર યાથાતથ્ય તેવું અવલોકવામાં છે. ષડ્દર્શન આદિ મતોમાં જે જે મહા પંડિતો થાય છે તે સર્વે પર-દર્શનમત પરિહારક અને સ્વદર્શન મત ગ્રાહક યુક્તિયોને સિદ્ધ કરે છે, અને સ્વમતિ પ્રમાણે ઇશ્વર–આત્માદિને સિદ્ધ કરી જનસમાજમાં ધર્મ પ્રવર્તાવે છે. પ્રત્યેક દર્શનમાં અનેક વિદ્વાનો થયા છે. સર્વ દર્શ-નના વિદ્વાનો સ્વસ્વ દર્શનને સિદ્ધ કરનારી યુક્તિઓને દર્શાવે છે. બાળજીવો તો આજુબાજુના જે જે દર્શન મત ગ્રહણ કરવાના સંયોગો મળ્યા તે મતને અંગીકાર કરે છે પશ્ચાત્ કુલાચારે વંશપરંપરાએ તે દર્શનવાળા તે લોકો ગણાય છે. સર્વ દર્શનના પંડિતો જે દર્શનરાગમાં પોતાની મતિ સ્થિત થઈ ત્યાં યુક્તિયોને ખેંચે છે. આવું દાર્શનિક પંડિતોમાં પણ સર્વત્ર અવલો-કવામાં આવે છે, તેવા દાર્શનિક ભિન્ન ભિન્ન પંડિતોને પૂછવામાં આવે છે કે તમે જે રૂપે ઇશ્વર આત્મા વગેરે માનો છો તેનો પ્રત્યક્ષાનુભવ કર્યો છે? તેના ઉત્તરમાં તેઓ જ્ઞાનીઓની આગળ મૌન રહેશે. વૃત્તિમાં જે પ્રમાણે પૂર્વે કોઇ ઇશ્વરાદિ જ્ઞેયનો આકાર નિર્ધારિત કર્યો હોય છે, તેવા રૂપે સ્વપ્નમાં તથા વૃત્તિના પ્રબલ વેગે આંખની સામે દેખાય છે, તેથી તે સત્ય ઇશ્વર છે એમ માની શકાય નહિં. પૂર્વે અમુક શાસ્ત્રાદિવડે અમુકાકારે ઇશ્વર છે અને આત્મા છે એવો નિર્ણય કરવામાં આવ્યો હોય તો વૃત્તિના પ્રબલ સંસ્કાર વેગબળે ભાસ પણ તેવો થાય તથા તેવા પ્રત્યેક દર્શનવાળાને ભિન્ન ભિન્ન ભાસ થાય અને તે પણ ભિન્ન ભિન્ન અનુભવે ભિન્ન ભિન્ન પ્રકારના ભાસ થાય અને એક સરખો સદા અનુભવ ભાસ ન રહે ત્યારે તેમાં કયા દર્શનવાળાનો કયો અનુભવભાસ ખરો તે વૃત્તિ પ્રમાણે જ્ઞેય ભાસનો વિચાર કરતાં પરિપૂર્ણ સત્ય અવબોધી શકાય નહિં. માટે વૃત્તિ પ્રમાણે જ્ઞેય ભાસાનુભવની આગળ જે રહેવું સત્ય જ્ઞાન કે જે યથાવૃત્તિ તથા જ્ઞેય ભાસાનુભવ રૂપ દર્શન મત ઇશ્વરમાન્ય-તાદિ રૂપે રહેવું છે, તેનાથી પેલી પાર રહેલું એવું જે જ્ઞાન કે જેમાં મનોવૃત્તિનો સંબન્ધ માત્ર નથી અને જે સદા સત્ય જ્ઞેયને જ્ઞાનમાં વિષયીભૂત કરે છે એવા નિર્મલ જ્ઞાનની જેણે પ્રાપ્તિ કરી છે એવા સન્તનો મેળાપ ઇચ્છવામાં આવે છે કે જેથી બેડુ પારની પેઠે સાધુઓ જે જ્ઞાન વડે કાલમાં એક સરખી રીતે સત્ય-

મશે, એમ મુમુક્ષુઓનો ઇચ્છે છે કે જેઓ મધ્યસ્થ જ્ઞાની આત્મહિતાર્થે પ્રયત્ન કરે છે.

ધર્મબીજનું વપન

વાવ્યાં બીજ નિર્ધારી, અમોએ વાવ્યાં બીજ નિર્ધારી;
ભારતભૂમિ મઝારી..અમોએ.
ભવ્ય જીવ ક્ષેત્રો ઘણાં રે, ધર્મબીજ જયકારી;
સદુપદેશ મહામેઘથી રે, સિંચ્યું ઉત્તમ વારિ. અમોએ. ૧
ક્લેશ કંટાળુ વૃક્ષને રે, ખોદી કાઢ્યાં દુઃખકારી;
તાપ ઉપાધિ સહુ ઘણી રે, દીધાં ક્ષેત્રો સુધારી. અમોએ. ૨
વિવિધ ધર્મ વિચારનાં રે, વાવ્યાં બીજો સુખકારી;
વાડ કીધી સમ્યક્ત્વની રે, સમ્યગ્ રક્ષણકારી. અમોએ. ૩
નિષ્કામ કરણીએ ભલી રે, શોધી ભૂમિ ગુણકારી;
મિથ્યાત્વ કચરો કાઢીયો રે, કુગુરૂ મૂષક ટાળી. અમોએ. ૪
જ્ઞાન તાપે બીજો તપે રે, ફણગા કાઢશે ભારી;
ફાલી ફુલી મોટાં થશે રે, અનુક્રમે જયકારી. અમોએ. ૫
મિથ્યોપદેશ મહાહિમથી રે, બહુ બચશે બળકારી;
પરંપરા વધતી જશે રે, પામી બીજ સંસ્કારી. અમોએ. ૬
નવ્ય નવ્ય સંસ્કારથી રે, ક્ષેત્ર કાલાનુસારી;
યોગ્ય ભૂમિ જ્યાં ત્યાં થશે રે, ધર્મવૃક્ષો ફલધારી. અમોએ. ૭
ખડદાયાં વિણશી જશે રે, નવાં થશે હિતકારી;
બીજોનો ઉદ્ગમ થશે રે, અનેક રૂપાવતારી. અમોએ. ૮
વાવનાર પ્રત્યક્ષમાં રે, દેખે વાવ્યાં વિચારી;
બુદ્ધિસાગર બહુ ફલો રે, સ્વાદે ભાવી નરનારી. અમોએ. ૯

ચૈત્ર સુદિ ૧૧ સોમવાર.

समाधिस्वरूप

જ્યાં ધ્યેય ધ્યાતા ધ્યાનનું એકત્વ ત્યાં આનન્દ છે,
જ્યાં દૃશ્ય દૃષ્ટા ઐક્ય ત્યાં તો બાહ્ય વિશ્વજ ફન્દ છે;
આ પિંડને બ્રહ્માંડની જ્યાં એકતા ત્યાં મુક્તતા,
છદ્મસ્થ યોગીને ખરી ભાસે સમાધિ ભવ્યતા. ૧

सन्तोनी बलिहारी

સન્તોના પૂજારી અમે તો સન્તોના પૂજારી,
સન્તોની બલિહારી.......... ....અમે.
સન્ત સમાગમમાં પ્રભુયારી, આનન્દ ઉલ્લસે ભારી;
સન્તોથી મુક્તિસુખ મળતું, સર્વોત્તમ ઉપકારી. અમે. ૧
જીવંતા પ્રભુના મન્દિરો, સન્તો મહાવ્રતધારી;
પ્રભુના પ્રતિનિધિયો છે સન્તો, સન્તોનો સદ્ચારી. અમે. ૨
પરખાવે પ્રત્યક્ષપણે પ્રભુ, પૂજ્ય પવિત્ર વિહારી;
સન્ત મળ્યા ઇશ્વર શું લાખુ, પ્યારી સન્તની યારી. અમે. ૩
સાચી શાન્તિ સમર્પે ક્ષણમાં, સઘળા દોષ નિવારી;
અનુભવમાં મસ્તાની સન્તો, મળશો નિશ્ચયકારી. અમે. ૪
જગમાં ગુખિયા સન્તજનો છે, લીલા અગમ અપારી;
બુદ્ધિસાગર સન્ત ગુણરત્નો, આનંદ અપરંપારી. અમે. ૫
ચૈત્ર સુદિ ૧૨ મંગળવાર.

आत्माओने ज देखवा

દેહો જડે ધાર્યાં જેને દેહો અમે નહિ દેખતા,
દેહો વિષે જે આત્માઓ તે અમે તો દેખતા;
સર્વે વપુઓ જે ધર્યાં મુક્તો ઓળખવા કારણે,
તે કાજ દેહો પૂજતા જાઈએ પ્રભુના બારણે. ૧

જે જે થયાં જે જે થશે જે હાલ છે દેહો ઘણાં,
તે સર્વમાં ચૈતન્ય વાસો લાગતાં સોહામણાં;
ચૈતન્યના સહવાસથી સહુ દેહની છે પૂજના,
ગુણના ખરા જે પૂજકો તે પૂર્ણ જાણે ગુણતા. ૨

જ્યાં જ્યાં જીવોના દેહ છે ત્યાં ત્યાં અમારો પ્રેમ છે,
એ સર્વ દેહો પૂજવામાં પ્રેમ ભાવી નેમ છે;
જે જે ગુણો ખીલ્યા જીવોના તેહના પૂજક અમે,
ગુણોતણા આરોપથી પૂજ્યજ અમારાં છો તમે. ૩

આરોપથી છે પૂજ્યને પૂજક જગત્ સઘળું અહો,
નૈગમનયે આરોપનાથી પૂજ્યતા સઘળે લહો;
એવી અમારી દૃષ્ટિથી પૂજારી હા બનીયા અમે,
અર્હંન્ પ્રીતિ યોગથી બનશો તમો તમને ગમે. ૪

આ જગત સઘળું પૂજ્ય છે સાપેક્ષ નયથી પૂજ્ય છે,
સહુ પૂજ્યમાં પૂજકપણું વ્યાપી રહ્યું એ ગુહ્ય છે;
એ પૂજ્ય પૂજકભાવની મસ્તીવિષે બકવાદ છે,
બુદ્ધ્યબ્ધિ જાણો સર્વમાં વ્યાપી રહ્યો સ્યાદ્વાદ છે. ૫

ભાવાર્થઃ—ઉપરના કાવ્યમાં ગુણોના યોગે દેહો—શરીરો નૈગમાદિનયે પૂજ્ય બને છે. જે દેહો તમોએ ધાર્યાં છે તે શરીરોને જ અમે દેખનારા નથી પરન્તુ અમો તો સંગ્રહ નયની સત્તાએ દેહોમાં રહેલા જ્ઞાનાદિ ગુણવંત આત્માઓના દેખનારા છીએ. દેહોને—દેહાઓને પૂજીએ છીએ તેનું કારણ એ છે કે તેઓ આત્માઓના વાસથી પવિત્ર થયા છે તેથી તે પૂજ્યતાને પામ્યા છે. દેહો—દેહાઓમાં અમો સર્વ ગુણવંત આત્માઓને દેખીએ છીએ. જીવોના સંબંધથી દેહોમાં પ્રગટતો અમારો પ્રેમ વસ્તુતઃ આત્માઓ સંબંધી છે તેનો દેહોમાં આરોપ થાય છે. તે જીવો અને શરીરોના સંબંધથી અવબોધવું નૈગમનયથી સર્વવિશ્વ પ્રેમયોગે પૂજક છે અને પૂજ્ય છે. ઇત્યાદિ.

ચૈત્ર સુદિ ૧૫ શુક્રવાર.

પ્રમાણિક જીવન વિના રે, રાખે જૂઠ દમામ;
બુદ્ધિસાગર સન્તના રે, શિષ્યો ગુણ ગણધામ-
સુગુરા શિષ્યો જ્ઞાની રે. } નગુરા૦ ૩

ચૈત્ર વદ ૨ રવિવાર.

आत्मवत् सर्वत्र देख

નિજ જીવ પેઠે સર્વ જીવો દેખ વપુઓમાં રહ્યા,
આ સર્વ જીવો સિદ્ધ છે સત્તાથકી વીરે કહ્યા;
ઔદાર્ય ને ગાંભીર્ય દૃષ્ટિ ધાર સહુની સાથમાં,
પ્રેમામૃતે જીવી અને જીવાડ મુક્તિ પન્થમાં. ૧
આ વાટિકા ખીલી રહી સહુ જીવની ભવક્ષેત્રમાં,
ન્હાના અને મોટા જીવોને દેખ અન્તર્ નેત્રમાં;
જીવો સહુ નિજ આત્મવત્ સહુનો સંબંધી તું ખરે,
ઉપકાર સૌની સાથમાં છે સામસામી જાણ રે. ૨
આનન્દનું છે સ્થાન ચેતન તું ખરેખર લાગતો,
શોધે અને શોધાવતો ને ઉંઘ છોડી જાગતો;
નિજ આત્મવત્ સહુ જીવમાં આનન્દ અપરંપાર છે,
નિજ આત્મવત્ સહુ જીવની પૂજા ખરી જયકાર છે. ૩
તું દેખ સહુ વપુઓ વિષે ચૈતન્ય દેવો વિલસતા,
ઉંચા પ્રતિ ભવ થાવતા એ જ્ઞાન જ્યોતે વિકસતા;
તું જાગતું કર વિશ્વને જાગે જગાડે યોગીઓ,
મૃત્યુ લહીને જીવતા થાતા અનુભવ ભોગીઓ. ૪
સહુ દેહ પડદામાં રહ્યા જીવો પ્રભુ સમ દેખ એ,
અધ્યાત્મ જ્યોતિ દેશમાં ઇશ્વર બની એ પેખ એ;
સહુ દેહીઓની પૂજના પરમાત્મસમ જ્યાં થઇ રહી,
બુદ્ધચબ્ધિ સેવાભાવથી અધ્યાત્મજ્ઞાને એ લહી. ૫

વૈશાખ શુદ ૨ સોમવાર.

છતો ક્ષણે ક્ષણે વૈરાગ્યમાં મન વાળે છે, આત્મરમણતા ન્હાય છે, આત્મપ્રભુની અલખ મોજમાં સ્વાભાવિક સ્ફુરણાએ અનેક ગાયનો ગાય છે. અન્તરમાં પરમાત્મ પ્રભુને દેખે છે, અને આત્માના ઉપયોગે આત્મપ્રભુને ધ્યાવે છે, ત્યારે તે સાધુ થાય છે. આવી દશા ત્હારામાં પ્રગટતાં તું સાધુ કહેવાય. દેખતાં-ચાલતાં-ખાતાં-પીતાં આદિ ઔદયિક ભાવની અનેક ક્રિયાઓ કરતાં પોતાને ન્યારો અર્થાત્ તે તે ભાવોથી ભિન્ન ભિન્ન દેખે છે, અને અન્તરમાં પરમાત્માને અનુભવદૃષ્ટિએ પોતે દેખે છે અને ઉપયોગથી તેનું જ ધ્યાન થાય છે ત્યારે પોતાનો આત્મા સાધુ થાય છે એમ તું નિશ્ચય કર. જ્યારે આત્મા પોતાનામાં રહેલા દર્શન, જ્ઞાન અને ચારિત્રની આરાધના કરે છે અને આત્મામાં પરમાનન્દ પ્રકટાવે છે ત્યારે બુદ્ધિસાગર કહે છે કે હે આત્મન્ ! ત્યારે દશવિધ ધર્મે શોભાયમાન સત્ય સાધુ ગણાઇશ.

अनुभव वालुडो.

કોઈ મારો પ્રેમીડો બતલાવે. એ રાગ.

વાલુડો મુજ પ્યારો રે, અનુભવવાલુડો મુજ પ્યારો;
પ્રાણજીવન આધારો રે.... ....અનુભવ.
જીવેને જીવાડે મુજને, આનન્દ રૂપાકારો;
સુખસ્વરૂપી રૂપારૂપી, પરમ પ્રેમ અવતારો રે. અનુભવ. ૧
ઝળહળ જ્યોતિ જગ ઝળકાવે, ખેલે ખેલ અપારો;
દેખું એકીટસે તવ નૂરને, અન્તરમાં ઉજિયારો રે. અનુભવ. ૨
ભયને દ્વેષ નહીં મુજ અંગે, ખેદ ન શોક લગારો;
મૌનપણામાં સુખ છે ન્યારું, સહજ રૂપ નિર્ધારો રે. અનુભવ. ૩
મહા મંગલકારી અવતારી, મુજથી એકાકારો;
બુદ્ધિસાગર આનન્દમય થઇ, શોભે વિશ્વ મઝારો રે. અનુભવ. ૪

ભાવાર્થ—આત્મા પોતાનું સ્વરૂપ નિહાળે છે ત્યારે તેના હૃદયમાં અનુભવજ્ઞાન ઉત્પન્ન થાય છે. અનુભવજ્ઞાનથી કેવલજ્ઞાન પ્રકટે છે. આત્માનું અનુભવજ્ઞાન તે આત્માનો બાલપુત્ર છે. આત્મા પોતાની સુમતિ સ્ત્રીને કહે

" आत्मानी मुक्ति प्रति प्रीति "

આશાવરી.

વ્હાલી સુરતા તુજમાંહિ લાગી, વિશ્વ ત્યાગી થયો રાગી. વ્હાલી.
તુજ માટે તપ જપ સહુ કિરિયા, કરતાં પાર ન આવ્યો;
સર્વ સમર્પણ તુજને કીધું, પ્રેમ ભક્તિ ચિત્ત લાવ્યો. વ્હાલી. ૧
પ્રેમ વિના સહુ લાગે લુખું, ચેન પડે નહિ જગમાં;
વારી જાઉં તુજપર સહુ જગને, પ્રેમ થયો રગોરગમાં. વ્હાલી. ૨
સમતા સ્થિરતા સખીઓ સાથે, રમતી આનન્દ મૂર્તિ;
યતિ સંન્યાસી ફકીર જોગીને, કરતી પ્રીતિ સ્ફૂર્તિ. વ્હાલી. ૩
તુજ વણ કાંઇ ન નજરે આવે, તુજ વણ કાંઇ ન ભાવે;
લોહચુંબક તું હું છું સોં સમ, આકર્ષાઉં સ્વભાવે. વ્હાલી. ૪
લોકોત્તર સુખ પ્યાલો પાઈ, શાન્તિ સમર્પ મઝાની;
માશુક બંદો તુજને ઇચ્છે, હજીય રહે કેમ છાની. વ્હાલી. ૫
શુદ્ધ પ્રેમ ત્યાં ઐક્ય સ્વભાવે, ત્હારૂં મ્હારૂં ન થાવે;
જાઓ જાહન્નમાં રાજ્ય જગતનું, મનમાં એક તું આવે. વ્હાલી. ૬
વિશ્વ ભકો ચાહે મન માન્યું, લાજ ન દુનિયા લગારે;
મુજ મન માન્યું છે ત્હારામાં, ખપ ના અન્યનો મ્હારે. વ્હાલી. ૭
તુજ જ્યોતિમાં પ્રાણ પતંગ સમ, ચોલ મજીઠ સમરાગે;
પ્રેમ ખુમારી અલખ રંગની, જોગી થઈ જીવ જાગે. વ્હાલી. ૮
રાજ્ય ન ઇચ્છું સ્વર્ગ ન ઇચ્છું, ઇચ્છું નહીં સ્વર્નારી;
રસીલી સહજાનન્દે નિત્યે, પ્રાણાધિક દિલપ્યારી. વ્હાલી. ૯
તુજ વણ જીવ્યું ક્ષણ ન જીવાતું, મળતું હવે મુજ વ્હેલી;
સાદિ અનન્તા ભાંગે પ્યારી, વર્ષાવ આનન્દ હેલી. વ્હાલી. ૧૦
અન્તર્ગતની સહુ તું જાણે, મળજે પ્રીતિ લાવી;
બુદ્ધિસાગર અસંખ્ય પ્રદેશે, અનુભવ ઝાંખી આવી. વ્હાલી. ૧૧

વૈશાખ સુદિ ૭ શનિવાર.

मेसाणाना उपाश्रयमां जे स्थाने श्रीरविसागरजी महाराजे समाधि पूर्वक देहोत्सर्ग कर्यो हतो तेज स्थानमां बेसतां उपजेला विचारो.

આ સ્થાનમાં પદ્માસને ગુરૂજી તમે બેઠા હતા,
સમતા સમાધિયોગથી સ્થિરતા વિષે રહેતા હતા;
છેલ્લા વખતના શ્વાસને ઉર્ધ્વશ્વાસને લેતા હતા,
મુસાફરી આ જીંદગીની પૂર્ણ તો કરતા હતા. ૧

આ દેહમાંથી છૂટવાનું જાણતાના જી તમે,
તેવા સમે ગુરૂજી તમારી પાસ બેઠા તા અમે;
ચિન્તા નહિ વા ખેદ ગ્લાનિ વદનપર જરીએ નહીં,
એવું તમારૂં મુખ આંખે દેખીયું ધારી સહી. ૨

આનન્દમાં ઝીણી રહીતી આંખ બે સ્થિરતા ધરી,
પરમ પ્રભુના ધ્યાનમાં ઠારી હતી વૃત્તિ ભલી;
પરમેષ્ઠિમંત્રો બોલતા જે ભક્તિથી હળવે અમે,
તે અંગુઠો કંપાવીને સુણતા હતા ગુરૂજી તમે. ૩

જે દેહમાં રહીને તમે ચારિત્ર પાળ્યું પ્રેમથી,
જે દેહમાં રહીને તમે ધ્યાનજ ધર્યુંતું નેમથી;
એ દેહને ત્યાગી તમો ક્ષણવારમાં સ્વર્ગે ગયા,
એ દેહને પશ્ચાત્ તો સર્વે જનો જોતા રહ્યા. ૪

વહ્નિ થકી સંસ્કાર કીધો દેહનો સંઘે મળી,
વિરહે તમારા શોકથી આંખો થઈતી ગળગળી;
એ દેહના નિર્વાણના આ સ્થાનમાં તમને સ્મરૂં,
પ્યારા તમારા નામના જાપો જપી ધ્યાનજ ધરૂં. ૫

સર્વત્ર પ્રભુ ઝાંખી જણાતી, અન્તર્દષ્ટે અનુભવાતી;
સૌમાં બુદ્ધિસાગર પરમબ્રહ્મ શિવસુખ ખરૂં રે. પ્રભુ૦ ૯

ભાવાર્થ—સંગ્રહનયની સત્તાની અપેક્ષાએ સર્વ જીવો સિદ્ધ સમાન છે. સંગ્રહનય સત્તાએ સર્વ જીવો પ્રભુરૂપ અર્થાત્ સિદ્ધ છે. अप्पा सो परमप्पा आत्मा स परमात्मा આત્મા તેજ પરમાત્મા છે. આત્મા અર્થાત્ પરમાત્માને પ્રભુ, ઇશ, ઇશ્વર, બુદ્ધ, ભગવાન્, બ્રહ્મા, વિષ્ણુ, શંકર, આદિ અનેક નામોથી અનેકાર્થે બોલાવવામાં આવે છે. જૈનદર્શનની અપેક્ષાએ જીવ, આત્મા, ચેતન એ પર્યાયવાચી શબ્દો છે. આત્માઓ અર્થાત્ જીવોને,, દેહકર્મથી ભિન્ન જીવરૂપે દેખવા તે આત્મદર્શન અવબોધવું. સર્વ જીવો મૂળ સ્વભાવે જેવા છે તેવા જાણવા. તેને આત્મદર્શન કહે છે. वत्थुसहावो धम्मो વસ્તુનો સ્વભાવ તેજ ધર્મ છે. જીવોનો મૂળ સ્વભાવ તેજ જીવોનો ધર્મ છે. એમ ઉત્તરાધ્યયન સૂત્રમાં કથ્યું છે, જીવો અર્થાત્ આત્માઓને સત્તાએ પ્રભુરૂપે દેખવા એજ જીવોનું હું દર્શન કરૂં છું. સંગ્રહનયની અપેક્ષાએ દેશ અને કાલથી અનવચ્છિન્ન પ્રીતિ ભક્તિ યોગે જીવોમાં પરમાત્મત્વ સત્તાએ રહેલું છે. તેનું હું સ્મરણ કરૂં છું. કારણકે સર્વ જીવોમાં સત્તાએ રહેલું પરમાત્મત્વ સ્મરવાથી સ્વાત્મામાં સત્તાએ રહેલું પરમાત્મત્વ વ્યક્તિગત થાય છે. સર્વાત્માઓમાં સત્તાગત પરમાત્મત્વને સ્મરવાથી મનોવૃત્તિમાં ધ્યેયાકારરૂપ પરમાત્મા બનવાથી પરમાત્મત્વ સંસ્કારો જામે છે. અને તેથી પરમાત્મત્વ વ્યક્તિપણે પ્રકાશે એવું આત્મવીર્ય સ્ફુરે છે. સર્વ જીવોની સાથે પરમાત્મરૂપ ધ્યેયાકાર સંબંધવાળી મનોવૃત્તિ થવાથી પરભાવ પરિણતિકારક મનોવૃત્તિયો બંધ પડે છે અને અન્તે તેઓનો નાશ થાય છે. સત્તાએ સર્વજીવો પરમાત્માઓ છે અને જ્ઞાનાદિક ભાવ પ્રમાણે સુખ કરનારા જીવો છે એમ ઇચ્છવામાં આવે છે. પરમાત્મસત્તામય સર્વ જીવોને જાણી મનમાં સર્વ જીવો સંબંધી નિર્દોષ જીવ સંબંધી વિશુદ્ધાત્મ પ્રેમસાગર ઉછળે છે અને તેથી મનમાં એમ થાય છે કે વિશુદ્ધસાગરથી ઉછળતા દિલથી સર્વ જીવોને ભેટી પડું, તેઓની સાથે વિશુદ્ધ પ્રેમથી તન્મય બની જાઉં. જીવો કર્મોપાધિથી ઉંચ અને નીચ દેખાય છે—મનાય છે અને વ્યવહારથી વ્યવહારાય છે, પરંતુ વસ્તુત આત્માના સ્વભાવે આત્માને અવબોધવાથી અને સત્તાએ આત્માઓ તે સર્વ પરમાત્માઓ છે એમ સત્તાગત દૃષ્ટિએ વિચારતાં મ્હારામાં અને વિશ્વના સર્વ જીવોમાં કંઇ ભેદભાવ રહેતો નથી. મારા સમસત્તાગત સર્વજીવો પરમાત્માઓ

છે. એવું અન્તર્દૃષ્ટિથી અવલોકીને સર્વ જીવોને સમાન ગણી સર્વ જીવોમાં મૈત્રી અનુભવું છું. સત્તાએ સર્વ જીવોનું સિદ્ધત્વ સાદૃશ્ય અનુભવતાંથી સર્વદૃષ્ટિ મત્તા વિચારે સ્વયમેવ ટળે છે. સિદ્ધસમાન સર્વજીવોની સત્તા અવબોધતાં સર્વ તેઓની સાથે આત્મસમ ઐક્ય અનુભવતાં સર્વવિધ આવીને ફુરણ સ્વભ અભ્યાસે છે અને તેથી સર્વજીવોની સાથે અહિંસક પરિણામથી વર્તી શકાય છે અને વ્યવહારમાં આચારાદિની શુદ્ધિ અંગે અંગે પ્રગટ થતી અનુભવાય છે. અતએવ સંગ્રહનય સત્તાએ અન્તર્દૃષ્ટિથી સર્વજીવોની સિદ્ધ સરખી સમાન ભાવના ભાવવા યોગ્ય છે. ભાવથી જીવો ભલે તે દેશ, રૂપ, ગતિ, સંપ્રદાય અને લિંગથી ભિન્ન હોય; તથાપિ સત્તાએ સર્વજીવો પરમાત્માઓ છે એમ અવબોધવાથી સર્વજીવો પોતાના સમાન લાગવાથી દ્વૈતાદિ ભેદભાવની દૃષ્ટિ ટળવાથી હૃદયની શુદ્ધિ થાય છે. તથા પોતાનો આત્મા તેજ પરમાત્મા છે એવો અનુભવ આવે છે અને સર્વજીવોની સાથે પરમાત્મશક્તિરૂપે સંબંધ થવાથી અનન્તકાલથી લાગેલા દ્વૈતાદિ ભેદભાવના સંસ્કારો વગેરેનો નાશ થાય છે. તથા તેથી શુદ્ધ વ્યવહારની સ્વયમેવ પ્રાપ્તિ થાય છે.

હે સંસારી જીવો ! સંસારદશામાં અન્તરાત્મત્વમાં તમારૂં પ્રેમાનન્દ સ્વરૂપ છે અને અમારૂં પ્રેમાનન્દ સ્વરૂપ છે. પ્રેમાનન્દ સ્વરૂપના તમામ યોગ અસંખ્ય ભેદ પડે છે. સંસારીજીવોને પ્રેમ વિના રહી શકાતું નથી. પ્રેમ વિના સંસારીજીવોને આનન્દ ઉદ્ભવતો નથી. અતએવ ધર્મની દશાએ પ્રેમલક્ષણાભક્તિની અનેક પર્યાયે આવશ્યકતા સ્વીકારવામાં આવે છે. પ્રેમની શુદ્ધિ જેમ જેમ આત્મજ્ઞાન વૃદ્ધિ પામે છે તેમ તેમ વૃદ્ધિ પામતી જાય છે. દેવ ગુરૂ અને ધર્મની આરાધના નિમિત્તે જે પ્રેમ ઉદ્ભવે છે તેને પ્રશસ્ય પ્રેમ કહે છે. સર્વજીવોપર નિર્દોષ મૈત્રીભાવ અને વાસ્તવિક સિદ્ધત્વસત્તા સ્મરાવનો જે પ્રેમ છે તેથી વસ્તુતઃ સ્વકીય આત્માની શુદ્ધિ પ્રગટે છે. આવી નિરવચ્છિન્ન સાર્વજનિક શુદ્ધ પ્રીતિથી સર્વજીવોના શુદ્ધ સ્વરૂપ સાગરમાં પોતાનું ચિત્ત ભેળવતાં અને તન્મયરૂપ થઇ જતાં વ્યવહાર નયની અપેક્ષાએ શિવતા પ્રાપ્ત કરૂં એજ પ્રખર સાધનોપયોગદૃષ્ટિ હૃદયમ ઉલ્લસી રહી છે.

ચતુર્દશ રાજલોકમાં ન્યૂનાધિક ચૈતન્યના તરતમ યોગે સર્વ જીવો વિલસી રહ્યા છે. ત્રણ ભુવનમાં ન્યૂનાધિક ચૈતન્યભાવે વિલસતા હે સર્વ જીવો ! હું તમારી સાથે મૈત્રીભાવને ધારણ કરૂં છું. તમારામાં અને મારામાં એક સરખું

અમૃત-જ્ઞાનના વિલાસી રહ્યું છે અનન્ત સર્વ જીવો ! તમારી સાથે મેં ઐક્ય ધાર્યું છે, અને તમારા સર્વમાં અનન્ત પરમાત્મત્વ ભાળીને અપૌદ્ગલિક આનંદરસનો અનુભવ અનુભવું છું. અનન્તકાલથી સંસારે ભ્રમતા એવા જીવોના ધણા ભાળીને તમારી સાથે આત્મબુદ્ધિ પ્રેમ ધાર્યું છું અને વ્યવહાર આત્મરૂપે આન્તરિક ભેદ ધારણ કરતો નથી. અમારું અને તમારું આત્મસત્તાએ જ્ઞાનતાએ જે ઐક્ય છે તેનું સમ્યગ નિશ્ચય જ નહીં અજ્ઞાનીઓને છે ત્રિયષ્ટીઓ ! હું તમારી સાથે આન્તરિક સમાનત્વ કરીને સમ્યગ દૃષ્ટિએ નિરાકાર પર આરોહવા પ્રયત્ન કરું છું.

હે જીવો ! આત્માઓ ! મેં તમારી સાથે જે ઐક્ય કર્યું છે અને મારા આત્મસમાન તમારા આત્માઓને જાણવાથી તમારા આત્માઓમાં જે પરમાત્મત્વ છે તેને દેખું છું તેથી દૃષ્ટિએ જો કે તમે કર્મના યોગે મ્હને ન દેખી શકવાથી મારા પર કોપદૃષ્ટિથી જે કંઇ કીધું અર્થાત્ અશુભ ભાવના હોય તો તેમાં તમારો દોષ છે તેથી કંઇ મેં જે આત્મદૃષ્ટિએ તમને દેખવાનું અને જાણવાનું ધાર્યું છે તેથી પાછો હઠનાર નથી. હે જીવો ! તમો મ્હારા પર જે કંઇ કીધું ભાવના હોય તેમાં તમને લાગેલાં એવાં કર્મનો દોષ છે. એ કંઇ તમારી જ્ઞાનદૃષ્ટિનો દોષ નથી. એમ જાણીને હું તમારી સાથે સત્યદૃષ્ટિએ વિશુદ્ધ પ્રેમ ધારીને તમારામાં વ્યાપી રહેલું પ્રભુપણું ધ્યાવું છું અને રમું છું.

હે આત્માઓ ! અમારા સરખી તમારી દૃષ્ટિ ન થવાથી અને તમને તત્-તમયોગે કર્મ હોવાથી અમો તમારા પ્રતિ જે જે કરીએ છીએ. જે જે હિતભાવના તમારા પ્રતિ કરીએ છીએ તે તમે ન જાણી શકો, અમારા હૃદયની તથા પ્રકારના જ્ઞાન વિના તમે ક્રિયમન ન કરી શકો, એ બનવા યોગ્ય છે. તેથી મ્હારે મારી ફરજથી દૂર થવાનું નથી, મારી આન્તરિક શુદ્ધભાવના કોઈ વખત વિશ્વમાં સ્થૂલરૂપે આત્માની પરમાત્મવ્યક્તિએ દેખાવ આપીને બાહ્યથી તમારું સંપૂર્ણ હિત કરવા સમર્થ થાય એ બનવા યોગ્ય છે. હે સંસારી જીવો ! વસ્તુતઃ જો કે તમે પરમાત્માઓ છો, તથાપિ કર્માવરણને તથાવિધ જ્ઞાનના અભાવે તમે મ્હારું હૃદય ન અવબોધી શકો અને મ્હારી સાથે મારા વિચારની પેઠે તમો ન વર્તી શકો તે બનવા યોગ્ય છે, તો પણ મારી તમારા પ્રતિ જે ભાવના છે તે બાહ્યથી તથા આન્તરથી સદા રહે એમ હું ઇચ્છું છું. અને મ્હારા આત્મામાં રહેલા પરમાત્મત્વ અને તમારામાં રહેલા પરમાત્મત્વને ધ્યાવું રમું

અને સદા સર્વથા શુદ્ધ પ્રેમે આનન્દૈક્ય અનુભવું એજ મારૂં કર્તવ્ય જ્યાંસુધી આવી સ્થિતિ છે ત્યાંસુધી આદેય છે એમ સ્યાદ્વાદ દૃષ્ટિએ માનું છું. હે વિશ્વવર્તિ જીવો ! તમો જાણો વા ન જાણો તો પણ વિશુદ્ધ પ્રેમે તમારી સર્વની સાથે મૈત્રીભાવના હું ધારણ કરૂં છું. દેહાદિ ઉપાધિથી અનવચ્છિન્ન એવી સર્વત્ર વિશ્વવ્યાપક વિશુદ્ધ પ્રીતિના ઉભરાઓ સર્વ જીવોમાં પ્રેમની વ્યાપકતા પ્રસરે છે અને તેથી આનન્દદૃષ્ટિએ સ્વાત્મવત્ પેઠે સર્વ જીવોમાં ધ્યેયાકાર પરમાત્મવર્તિના દૃઢ સંસ્કારો જામે છે. પરિણામ અન્તે એ આવે છે કે સ્વાત્મામાં સંખ્યપ્રદેશોમાં રહેલું પ્રચ્છન્ન વાસ્તવિક અનન્ત ગુણો અને અનન્ત પર્યાયોના આવિર્ભાવથી વ્યક્તિ થઈ પ્રકાશે છે. દેહકાલાદિતઃ અનવચ્છિન્ન આનન્દરમણતાના ઉભરાથી આત્મા અજર અમર અવિનાશી બને છે. અત્એવ સાંયમિક પ્રેમલક્ષણાભક્તિના સાધનાવસ્થામાં સર્વ જીવોપર પ્રભુત્વબુદ્ધિ પ્રગટે છે અને સર્વ જીવો પ્રતિ મૈત્રીભાવ જાગ્રત્ થવાથી " खामेमि सव्व जीवे, सव्वे जीवा खमंतु मे, मित्ती मे सव्व भूएसु, वेरं मज्झं न केणइ" એવી ક્ષમાપના થઇ શકે છે. વિશુદ્ધ પ્રેમભક્તિ દ્વારા દૃઢ પરિપક્વ જ્ઞાનસંસ્કાર યોગે અગોચર અનુભવજ્ઞાન લીલામાં આવી શકે છે એવી જ્ઞાનલીલાનો વેત્તા અને સાક્ષીભૂત સ્વાત્મા વિના અન્ય નથી.

આવી વિશુદ્ધ પ્રેમલક્ષણાભક્તિના દૃઢ પરિપક્વ સંસ્કારથી વિશુદ્ધજ્ઞાન લીલાના યોગે સર્વત્ર સર્વથા સર્વદા સર્વ જીવોમાં પરમાત્મ પ્રભુની ઝાંખી જણાય છે અને તે ઇન્દ્રિયાતીત આનન્દદૃષ્ટિએ અનુભવાય છે. સર્વ જીવોમાં જ્ઞાનસાગરરૂપ પરમબ્રહ્મ તિરોભૂત રહ્યું છે, એવું અનુભવમાં આવે છે અને તે ખરૂં છે. તિરોભાવે સર્વ જીવોમાં પરમબ્રહ્મ તિરોભૂત રહ્યું હોય છે તેને આવિર્ભાવ પરમબ્રહ્મત્વ જેને થયું હોય છે તે અવબોધે છે એમ જ્ઞાન સાગરરૂપ આત્માનો અનુભવ કરીને બુદ્ધિસાગર કથે છે.

ૐ શાંતિઃ ૩ ॥

प्रभुए स्वहस्ते शिवपदनुं तिलक कर्युं.

કવ્વાલિ.

લગન લાગી પ્રભુ સાથે, કર્યું તિલક જિને હાથે;
પ્રભુથી ઐક્ય સંધાયું, પ્રભુમાં ચિત્ત બંધાયું. ૧

પ્રભુ જ્યોતિ અમારી છે, અમારી ને તુમારી છે;
પરમપદમાં ઝળહળજ્યોતિ, સહજમાં એજ વિદ્યોતિ. ૨

પ્રભુથી પ્રેમ ઉભરાતો, ચડેલો રંગ નહિ જાતો;
બુદ્ધયબ્ધિ પ્રેમની હેલી, અગોચર પ્રેમની કેલી. ૩

વૈશાખ વદિ ૭ સોમવાર.

समज्या विना हाजी हा करनार शुं करी शके?

જેઓ સમજ્યા વણ હાજી હા કહે તે શું કરે રે,
ચાલે ગાડરીયા પ્રવાહે સુખ તે શું વરે રે;
મદનીયા ખરની મોકાણે, આવ્યા શાસ્ત્રાદિક શું જાણે,
તેનું આચારે સમજ્યા વણ ઉપહાંસી ખરે રે. જેઓ. ૧

જેઓ સારખીતા સમ થાતા, રૈદિક અક્ષર ચિંગ છપાતા,
તેની હિમ્મત કાંઈ ન જગમાંહી થાતી ખરે રે. જેઓ. ૨

પરમત ધુંસર નીચે ચાલે, ઘાંચીની ઘાણીના ગાળે,
આંખો ખાતો ખાજ સમો તે જગમાંહી ફરે રે. જેઓ. ૩

સમજે પણ હિમ્મતને હારે, ભયથી જૂઠા મનને ધારે,
વ્યક્તિ સ્વાતંત્ર્ય જ હારીને મૂગા તે મરે રે. જેઓ. ૪

સમજી સાચું વર્તન ધારે, હાજી હાની ટેવ જ વારે,
બોલે બુદ્ધિસાગર શિવસુખ સમ્પત્ નિજ ઘરે રે. જેઓ. ૫

વૈશાખ વદિ ૫ ગુરૂવાર.

आत्मोन्नति.

કવ્વાલી.

સ્વયં આત્મોન્નતિ કરવા, ધરો નિજ આત્મમાં શ્રદ્ધા,
થઈ નિર્ભય કરો ધાર્યું, ડરો નહીં સંકટો પડતાં. ૧

છુપાવો નહિ હૃદય માન્યું, હૃદયનું સત્ય પ્રકટાવો,
કરે જગ કાર્યની ટીકા, અધીરા ના બનો તેથી. ૨

તમારા કાર્યમાં લાગો, કરીને કાર્ય બતલાવે,
જગત્ પાછળ અનુયાયી, બનીને ચાલશે નક્કી. ૩

પ્રથમ સામું જગત્ થાતું, પછીથી માર્ગ અનુસરતું,
યથા નિજ દેહની છાયા, તથા આ વિશ્વની રીતિ. ૪

પકડવા દેહની છાયા, જશો તો તે જશે આઘી.
વહ્યા જાઓ તમે માર્ગે, સ્વયં પાછળ વહે છાયા. ૫

વપુછાયા સમા સમજી, જગત્ના સહુ અભિપ્રાયો,
વહો નહીં પાછળે લોકો, વહો તો પાર નહિ પામો. ૬

તમારા આત્મની જ્યોતિ, બતાવે તે પ્રતિ જાઓ,
તમારો જે અનુભવ છે, ખરો નેતા તમારો એ. ૭

સદા આત્મોન્નતિ કરવા, લઘુ બાળક સમા થાઓ,
ધરી ઉત્સાહ જીવનને, વહો પ્રગતિતણા પન્થે. ૮

નિરાશામાં જુઓ આશા, વહો નિજ ઉન્નતિ વાટે,
બુદ્ધ્યબ્ધિવિશ્વવિજયી તે, વહે નિશ્શંક નિર્ભય જે. ૯

વૈશાખ વદિ ૭ શનિવાર.

माया.

માયા મહા ધૂતારી રે, હરિ હર બ્રહ્માદિકને છળીયા;
જોગી જતિ સંન્યાસી સાધુ, છળીયા સૌથી બળીયા. માયા૦ ૧
વૈશાખ વદિ ૯ સોમવાર.

अन्तर्मां लीनता.

અમારી અન્તર્માં લય લાગી, મનની ભ્રમણા ભાગી. અમારી૦
આતમ તે પરમાતમ સાચો, અનુભવ દિલમાં આવ્યો,
રાગદ્વેષનો જોર નિવાર્યો, સમતાથી લય લાવ્યો. અમારી. ૧
નહિ હું રાગી નહિ વૈરાગી, લિંગી ન જાતિ ભાતિ;
શબ્દાતીત નિરંજન નિર્ભય, રૂપ નામ નહિ જ્ઞાતિ. અમારી. ૨
પ્રેમે નિજને પરખી લીધો, ત્યાગ વિના થયો ત્યાગી;
આનંદ સ્વાદે જાગ્યો ઘટમાં, થઈ ગયો સોભાગી. અમારી. ૩
નિર્વિકલ્પ સમાધિ લહેરે, જ્ઞાનદશા ઓર જાગી;
બુદ્ધિસાગર આનંદમૂર્તિ, નયને જ્યાં ત્યાં લાગી. અમારી. ૪

आत्मानुभवज्ञान.

ગાવે ગવૈયા ગાન રે, વિરલા તત્ત્વને જાણે;
કવિયો જોડે બહુ કાવ્ય રે, વિરલા અનુભવ માણે. ગાવે૦
ગાતાં ગાતાં જન્મ ગયો પણ, પ્રગટ્યું નહિં ઘટ જ્ઞાન;
કાવ્યો રચતાં જન્મ ગુમાવ્યો, પ્રગટ્યું નહિં નિજ ભાન;
વિષયોના બહુ માર્ગ રે, વિષયે વૃત્તિને તાણે. ગાવે૦ ૧
આત્માનુભવ ગાનથી, આનંદ ઘટ ઉભરાય;
બુદ્ધિસાગર તત્ત્વની વાણી, સુખકર ન્યાય;
જ્ઞાને મન કપિ ઠામ રે, આવે અનુભવ ટાણે. ગાવે૦ ૨
વૈશાખ વદિ ૧૦ મંગળવાર.

धार्युं सिद्ध थाओ.

થાશ્યો ધાર્યું અમારૂં, ખરે એ થાશ્યો ધાર્યું અમારૂં,
વિચારીને વિચાર્યું. ખરે એ થાશ્યો ધાર્યું અમારૂં;
નિરૂપાધિક વસતિ વિષે રે, જ્ઞાન જીવન વહો પ્યારૂં,
સહજ સમાધિ સુખ ખરૂં રે, નિત્ય રહો જય કારૂં. ખરે એ ૧
જ્ઞાન ધ્યાન સમતા સદા રે નાસો મોહ અંધારૂં,
બુદ્ધિસાગર શાન્તિમાં રે, આત્મજીવન વહો સારૂં. ખરે એ ૨
સં. ૧૯૭૦ વૈશાખ વદિ ૧૧ બુધવાર.

दयादेवी.

દયાદેવી સહુપર કરૂણા લાવ,
સહુને દયાળુ બનાવ...... ....દયાદેવી
કરૂણારસ સહુમાં ભરી રે, અભયદાન દેવરાવ;
દુઃખીનાં દુઃખ ટાળવા રે, સામર્થ્ય પ્રગટાવ. દયાદેવી ૧
આર્યભૂમિ દયા ગંગમાં રે, સહુને સ્નાન કરાવ;
આત્મસમા સૌ જીવની રે, રક્ષારીતિ બતાવ. દયાદેવી ૨
જીવોના દિલમાં વસી રે, ક્રૂરતા દૂર હઠાવ;
મારામારી વૈરની રે, વૃત્તિયોને શમાવ. દયાદેવી ૩
આત્મજ્ઞાન પ્રકાશનું રે, જગમાં દાન દેલાવ;
કરૂણા નદીના પૂરથી રે, દ્વેષો સર્વ રેલાવ. દયાદેવી ૪
આંખે દુઃખી ના કો પડે રે, કદી નહીં સંભળાવ;
એવું જગકર શક્તિથી રે, વિજ્ઞપ્તિ ઉર દાવ. દયાદેવી ૫
દયામય મુનિયોવડે રે, સર્વ દેશો ઉભરાવ;
દેખી સુખી અમે હર્ષીએ રે, પાસે દિન એ લાવ. દયાદેવી ૬

રોમરોમમાં વ્યાપીને રે, કરૂણા મૂર્તિ બનાવ;
બુદ્ધિસાગર ધર્મની રે, વ્હારે વ્હેલી આવ. દયાદેવી. ૭

સં. ૧૯૭૦ જેઠ સુદિ ૨ બુધવાર.

हृदय मेमानने आमन्त्रण

રાગ માઢ.

મળશો હૃદય મેમાનરે, મ્હને મળશો હૃદય મેમાન;
ઐક્ય વિચારના પ્રાણ રે.............................. મ્હને૦
આત્મ જ્ઞાનાદિ સમાનતા રે, દુઃખે દુઃખી થનાર;
હૃદયમાંધ્યેય થઈ રહે રે, છાયા થઈ રહેનાર રે. મ્હને૦ ૧
પ્રેમ સમુદ્ર ઉછાળતો રે, શોભે ચંદ્ર સમાન;
મેળ મળે સહુ વાતમાં રે, કરતો ગુણગણ ગાન રે. મ્હને૦ ૨
આનન્દ રસ રસિયો કરે રે, દુઃખ ભૂલાવે ભાન;
સાહાય્યક સહુ વાતમાં રે, રસતો અભેદે પ્રાણ રે. મ્હને૦ ૩
રોમ રોમ રંગાઇયો રે, આત્મ પ્રદેશો પ્રદેશ;
પ્રેમે તન્મય તાનમાં રે, સર્વ સમાવે કલેશ રે. મ્હને૦ ૪
આત્મા ભિન્ન થઇ રહે રે, ચિત્ત કરીને ઉદાર;
પન્થી એકજ વાટનો રે, આત્મ પ્રતિનિધિ સાર રે. મ્હને૦ ૫
સદ્ગુણ મૂર્તિ પૂજ્યતા રે, જ્ઞાની સમાધિવંત;
આત્મ ચારિત્ર્યે શોભતો રે, દ્રવ્ય ચારિત્રથી સન્ત રે. મ્હને૦ ૬
યોગી ઉચ્ચ ગુણો વડે રે, કર્મ યોગી જગવીર;
બુદ્ધિસાગર મિત્રનો રે, ચાહુ મેળ સુધીર રે. મ્હને૦ ૭

સંવત્ ૧૯૭૦ ના જેઠ શુદિ ૩ ગુરૂવાર.

अमे सन्तोना मेमान.

સન્તોના મિજમાન રે, અમે સન્તોના મિજમાન,
આનન્દરસ ખુશાલ રે———————————— અમે.
સન્ત અમારા આપ છે રે, સન્ત અમારા પ્રાણ,
સન્ત મહોદય ઝીલીને રે, કરીએ નિજ ગુણ ગાન રે. અમે. ૧
પ્રભુ વસે છે સન્તમાં રે, સર્વ તીર્થના ધામ;
સન્ત હૃદયના મેળાપી રે, મિટે કર્મના નાશ રે. અમે. ૨
સન્ત ચરણની ધૂળમાં રે, ચેતન પવિત્રતા ધામ;
સેવકને સ્વામી કરે રે, તેના છે વિશ્રામ રે. અમે. ૩
આનન્દરસ રેલિયા કરે રે, સન્તસંગે સમ ધામ;
આત્મજ્ઞાનીની સેવાથી રે, તેની હાજી છે પ્રણામ રે. અમે. ૪
પાર્શ્વ મણિ સન્તો ભલા રે, કરે રે નિજ રંગ;
બુદ્ધિસાગર સન્તને રે, રેખે વધતો ઉમંગ રે. અમે. ૫
સંવત્ ૧૯૬૦ ના જેઠ સુદિ ૬ રવિવાર.

प्रभुप्रार्थना.

હર ન્હેતી પ્રભો અપાર રે, વાર ન્હીં ન લગાડો,
મેળાપી મનના મેળ રે, આનન્દે રમાડો. હરિ૦ ૧
દુઃખીથી સર્વે કહુ, નોધારા આધાર;
મનનું પાયું સહુ કરે, કહું અનન્તી વાર;
શ્રદ્ધાના જોનાર રે, પાયું કરીને ગમાડો. હરિ૦ ૨
પરા પરયંતીમાં થયુ, સર્વે તુ જોનાર;
માગ્યાવણ આપો પ્રભુ, મુજ પાપો પીનાર;
બુદ્ધિસાગર પાયું રે, પેટ ભરીને જમાડો. હરિ૦ ૩
સંવત્ ૧૯૬૦ ના જેઠ સુદિ ૬ રવિવાર.

સર્વ વિષે બ્રહ્મ વિલસે રે, દુનિયા દેખે બહાર;
દેખે નિજમાં જ્ઞાનીઓ રે, આનંદ અપરંપાર રે. જાગી૦ ૪
પોતે પોતાનું ન દેખતાં રે, અન્યમાંહી ન દેખાય;
પોતે પોતાનું પરખતાં રે, સર્વમાંહી તે જણાય રે. જાગી૦ ૫
સ્થિર થાતાં નિજ આતમમાં રે, શુદ્ધોપયોગે બેશ;
પરમાનન્દની લ્હેરનો રે, અનુભવ હોય હમેશ રે. જાગી. ૬
જાણ્યું તે સ્થિર થઇ ગયા રે, છોડયું ભટકણ કામ;
બુદ્ધિસાગર આતમમાં રે, દેખે વિશ્વ તમામ રે. જાગી૦ ૭

સંવત્ ૧૯૭૦ ના જેઠ સુદિ ૧૧ ગુરૂવાર.

अधुना शुं ? पछीथी शुं ?

કવ્વાલી.

વિચારી જો કર્યું શું શું ? વિચારી જો મળ્યું શું શું ?
વિચારી જો ગયું શું શું, અધુના શું પછીથી શું. ૧
વિચારી જો રહ્યું શું શું, વિચારી જો બન્યું શું શું;
વિચારી જો કર્યું શું શું, અધુના શું પછીથી શું. ૨
વિચારી જો જીવન રેખા, ચડાયું કયાં પડાયું કયાં;
સુધાર્યું શું બગાડયું શું, અધુના શું પછીથી શું. ૩
વિચારી જો કર્યા મિત્રો, વિચારી જો કર્યા ભકતો;
ગયા છે કો રહ્યા કેઇ, અધુના શું પછીથી શું. ૪
ગયા મેળા રહ્યા મેળા, થતા મેળા થશે મેળા;
રહ્યા મેળા થયા જૂદા, અધુના શું પછીથી શું. ૫
થયો શો લાભ વા ટોટો, થયો ન્હાનો અહો મોટો;
અશાતા શાતના યોગે, અધુના શું પછીથી શું. ૬
સ્વભાવે શું વિભાવે શું, ગ્રહ્યું ત્યાગ્યું અનુભવ શો ?
વિવેકે ધર્મના માટે, અધુના શું પછીથી શું. ૭

ઉઘાડી આંખને દેખો.

કવ્વાલિ.

ઉઘાડી આંખને દેખો, કર્યું શું જન્મીને સારૂં;
ભલામાં ભાગ ના લીધો, ગુમાવ્યો વ્યર્થ નિજજન્મ. ૧
જન્મ્યા તો શું વળ્યું તેથી, જમાડ્યા નહિ ગરીબોને;
ધની હો તો ઉકાળ્યું શું, સુપાત્રે દાન ના દીધું. ૨
ફર્યા ગાડી વિષે મ્હાલી, કરી શી બહાદૂરી તેમાં;
કર્યા ઉપકાર નહિ જગમાં, ગુમાવ્યું વ્યર્થ નિજ આયુ. ૩
થયા પંડિત તો શું રે, કરી બહુ વ્યર્થ ચર્ચાઓ;
જગતનું દુઃખ હરવામાં, હલાવી જીભ નહીં યત્ને. ૪
મળી સત્તા સતાવાને, ગરીબોને પજવવાને;
અહંવૃત્તિ કરી ઝાઝી, અહો એ વ્યર્થ સત્તા છે. ૫
અહો નિજ શોખના માટે, ગુમાવી વ્યર્થ લક્ષ્મીને;
ભલામાં લક્ષ્મી ના ખર્ચી થશે કલ્યાણ શી રીતે. ૬
અરે ઓ માનવી ભોળા, અભિમાની થતો શાથી;
સિકંદર બાદશાહ જેવા, ઘસી બે હાથને ચાલ્યા. ૭
અરે ઓ માનવી ભોળા, ભમાવે અન્યને તું શું;
અહંતાથી સ્વયં ભૂલ્યો, થશે પશ્ચાત્ ત્હારૂં શું. ૮

હજી તું ચેતી લે મનમાં.

કવ્વાલિ.

હજી તું ચેતી લે મનમાં, કરી લે ધર્મની કરણી;
ભણીને ભૂલ ના ખા તુ, મળ્યું પરમાર્થનું ટાણું. ૧

आत्मज्ञानिनी दृष्टि.

કવ્વાલી.

થઇ જ્યાં જ્ઞાનીને પ્રીતિ, નથી ત્યાં જ્ઞાનીને ભીતિ;
ભલે દુનિયા પડે સામી, ત્યજે નહિ કાર્ય આરંભ્યું. ૧
ખરેખર આત્મજ્ઞાનીનો, પ્રવૃત્તિ યોગ નાના છે;
અભ્યંતર આત્મજ્ઞાનીનો, નિવૃત્તિ યોગ ન્યારો છે. ૨
ધ્રુજે ભયથી અખિલ દુનિયા, ધ્રુજે નહીં આત્મજ્ઞાની ત્યાં;
અહો એ આત્મજ્ઞાનીની, ગતિ છે સર્વથી ન્યારી. ૩
અહો જ્યાં વિશ્વ બંધાતું, ફરે ત્યાં છૂટથી જ્ઞાની;
અહો એ આત્મજ્ઞાનીના, હૃદયમાં વિશ્વ છે જૂદું. ૪
મરેલી દુનિયા લાગે, જીવંતો આત્મજ્ઞાની ત્યાં;
અહો જ્યાં વિશ્વ ઉંઘે ત્યાં, હૃદયથી જાગતો જ્ઞાની. ૫
પડ્યા જ્યાં ધર્મના પન્થો, મતામતમાં પડી દુનિયા;
અભેદે દેખતો જ્ઞાની, સકલમાં આત્મની જ્યોતિ. ૬
અખિલ વિશ્વોદધિમાંહી, મીઠી મેરામણ જ્ઞાની;
અહો એ જ્ઞાનીની આંખે, અમારૂં વિશ્વ છે જૂદું. ૭
અહો એ જ્ઞાનીની આંખે, અમારી આંખ મેળાપી;
હૃદયમાં જ્ઞાનની જ્યોતે, અખંડાનન્દનું લ્હાણું. ૮
અહો એ જ્ઞાનીના મેળે, અમારો મેળ મળવાનો;
બુદ્ધચબ્ધિ જ્ઞાનીના મેળે, હૃદયમાં મુક્તિ પ્રગટે છે. ૯

સંવત્ ૧૯૭૦ ના જેઠ વદિ ૫ શનિવાર.

ૐ સ્મરણ.

ઓં ઓં ઓઁ ઓઁ ઓઁ ઓઁ ઓઁ ઓં મંત્ર સ્મરો સદા રે.
ઓઁ ઓઁ મંત્ર ગણતાં દુઃખ પડે નહિ શિર કદા રે.
ઓઁ ઓઁ મંત્ર ગણો જયકારી, પ્રણવ મંત્ર જગમાં સુખકારી.
ઓઁ ઓઁ મંત્ર ધ્યાવતાં પરમ પ્રકાશક નિર્મદા રે. ઓઁ ઓઁ ૧
ફરતાં ફરતાં ઓઁ ઓઁ ધ્યાવો, ઓઁ ઓઁ માંહી લગની લગાવો;
ઓઁ ઓઁ ધ્યેયપણે થઇ જાતાં, શિવસુખ સંપદા રે. ઓઁ ઓઁ. ૨
રગેરગમાં ઓઁ ઓઁ પ્રગટાવો, અન્ય કશું નહિ ચિત્તે લાવો;
સાક્ષાત્ જ્ઞેય સર્વનો જ્ઞાતા સિધ્ધે ઓઁ યદા રે. ઓઁ ઓઁ. ૩
ઓઁ ધ્વનિથી લય જો પ્રગટે, મિથ્યાવરણો સર્વે વિઘટે;
બોલે બુદ્ધિસાગર ઓઁ ઓઁ પરમ પ્રભુ તદા રે. ઓઁ ઓઁ. ૪

સંવત ૧૯૭૦ ના જેઠ વદિ ૭ સોમવાર.

વળ્યું શું વેષ પ્હેર્યાથી.

કવ્વાલિ.

ધમાધમમાં રહી વૃત્તિ, ગુણો વણ વેષ આચારો;
અભિમાની થયા વેષે, વળ્યું શું ? વેષ પ્હેર્યાથી. ૧
રહી જો કામની ઇચ્છા, પરિગ્રહની રહી ઇચ્છા;
અસત્ય બોલવું સહેજે, વળ્યું શું ? વેષ પ્હેર્યાથી. ૨
રહી જો માનની ઇચ્છા, કરાવ્યો ક્લેશ લોકોમાં;
રહી જો ભીખ ભોગોની, વળ્યું શું ? વેષ પ્હેર્યાથી. ૩
કપટનાં નાટ્ય ભજવાતાં, કષાયોની થતી વૃદ્ધિ;
ત્યજ્યું તેને ગ્રહ્યું પાછું, વળ્યું શું ? વેષ પ્હેર્યાથી. ૪
ત્યજીને એક બહુ કીધા, ત્યજી જેમ કાંચળી સર્પે;
રહ્યો જો મોહ મનમાંહી, વળ્યું શું ? વેષ પ્હેર્યાથી. ૫

ઠરાવ્યા મેરુની પેઠે, કરી ત્યાગી નહિ જવામાં;
"બુદ્ધ્યબ્ધિ" સદ્ગુરુ મેરે, મુનિના ધર્મ છે રોજે.
સં ૧૯૭૦ ના પોષ વદિ ૭ મંગળવાર.

પ્રતિજ્ઞાપાલન.

કવ્વાલી.

કરીને ડોળ બોલીથી,—કર્યું સ્વાર્પણ પ્રતિજ્ઞાથી,
અહંતાભ્યાનને છોડી, પ્રતિજ્ઞા પાળ હિમ્મતથી.
પ્રતિજ્ઞા વીરની શોભા, પ્રતિજ્ઞા કીર્તિનું સ્થાનું;
પ્રતિજ્ઞા સ્વર્ગની કુંચી, પ્રતિજ્ઞા પ્રાણની મુક્તિ.
હરિચંદ્રે પ્રતિજ્ઞાથી, અમર કીર્તિ કરી જગમાં,
પ્રતિજ્ઞા આત્મની છાયા, સમજતા સન્ત યોગીઓ.
પ્રતિજ્ઞા ભ્રષ્ટ થઇ જગમાં, જીવ્યા તો શું ? મર્યા તો શું ?
પ્રતિજ્ઞા પાળીને મુઆ, રહ્યા એ જીવતા જગમાં
કરી સ્થાપના પુનઃ પાળું, ઉદય ના જન [illegible]
પ્રતિજ્ઞાના ખરા ટેકી, અગર ધન નાનના જતા
પ્રતિજ્ઞા છે ચિતા જેવી, જીવતા નરને બાળવાનું
ખરા એ બરનમાંહીગા, જીવીને દેવ થાવાનુ
પ્રતિજ્ઞાથી પડ્યા પાછા, ખરા એ બાયલા ના :
પ્રતિજ્ઞાપાલને શૂરા, ખરા એ મર્દ જગમાના
સ્વચ્છંદને વચન આપી, ફરે તે ફોગટીઆ છે.
ફરીને મુખ નિજ કાળું, થતો હડધૂત જગમાંહી
પ્રતિજ્ઞા ભ્રષ્ટનું મુખડું, સદા માટે રહે બીતું
ચહે નહીં સ્વર્ગસુંદરીઓ, વચનના ઘાતકોને ર
વહેલા બોલ મુખમાંહી, કદા પાછા નહીં પેસે.
ખરેખર શૂરવીરોના, જગત્માં દેખશો જ્યાં ત્યાં.

અમર દેહો નથી રહેતાં, અમર મહેલો નથી રહેતા;
પ્રતિજ્ઞા પાળકો જગમાં, અમર રહેતા સદા નામે. ૧૧

પ્રતિજ્ઞા પાળનારાની, જગત્‌માં છવતી કીર્તિ;
બને હો રંક વા રાજા, છતાંના શાસ્ત્રના પાને. ૧૨

અહો એ ધન્ય માતાને, અહો એ ધન્ય પિતાને;
અરે જેનાં જ સંતાનો, પ્રતિજ્ઞા બોલીને પાળે. ૧૩

અહો એ ધન્ય ભૂમિને, અહો એ ધન્ય છે કુળને;
પ્રતિજ્ઞા પાળકો ઉપજે, રહે ઇતિહાસના પાને. ૧૪

અહો એ ધન્ય ગુરૂઓને, અરે જેના હૃદય શિષ્યો;
પ્રતિજ્ઞામાં અડગ રહીને, ગુરૂનું નામ દીપાવે. ૧૫

અહો એ ધન્ય જાતિને, અહો જે જાતિમાં જનમ્યા;
પ્રતિજ્ઞા પાળીને પૂરી, કરે છે ઉચ્ચ જાતિને. ૧૬

અહો જે દેશના લોકો, પ્રતિજ્ઞા પાળતા ટેકે;
ધરે નહિ મૃત્યુની પરવા, જગત્‌માં દેશ શોભાવે. ૧૭

અહો એ ધન્ય જીહ્વાને, વદી પાછું ફરે નહિ જે;
અહો એ જીભપર રહેતી, વચનસિદ્ધિ અને કીર્તિ. ૧૮

અહો એ ધન્ય માનવને, શિખાવે પાઠ અન્યોને;
બની આદર્શવત્ પોતે, ત્યજીને સર્વ સ્વાર્થોને. ૧૯

અહો એ ધન્ય માનવને, બની વિશ્વાસની મૂર્તિ;
જગત્‌માં સત્ય તે થાયે, ખરો એ શાહુકાર જ છે. ૨૦

અહો એ ધન્ય માનવને, વિપત્તિઓ સહી કોટી;
પ્રતિજ્ઞા પાળનો બોલે, અહંમમતા ત્યજી દૂરે; ૨૧

અહો એ ત્યાગી છે પૂરો, ત્યજી સુખની સહુ આશા;
પડેલાં કષ્ટ વેઠીને, પ્રતિજ્ઞા બોલીને પાળે. ૨૨

વિદેહી શ્રીજનક પેઠે, કરી સ્વાર્પણ લહે સુખડાં;
ત્યજીને ચિત્તમાંનુ સહુ, કરી સ્વાર્પણ વધું પાળે. ૨૩

અહો જે સ્વાર્થ વિહોના, બની કીટ વધું ત્યાગે;
કરે નિજ આત્મની હાનિ, કરે ના સ્વોન્નતિ સાચી. ૨૪

પ્રતિજ્ઞા મન ... જ કરવી, ખરી તો ભગતીઓ જગમાં;
પ્રતિજ્ઞા ન્યાયી નિભાવવી, પ્રાણ જે મુખમાં પાળ.
શાંગુક ગનના મર્દને જે, પ્રતિજ્ઞાઓ કરી મોટી.
ફરે જેની પ્રતિજ્ઞાઓ, ફરે જગતનું માન્યું.
ખરે નિશ્ચય તેનો શો? ફરે જ બોલ બોલીને;
ખરી વખતે ફરે બાળો, ગયું પાછે ફરી જઈને.
વચન આપી ફરી જાવે, ખરે બોલ્યું અનેરાનું જે.
ઉતારી કૂવામાંથી તે, ઉપરથી દોરડું કાપે.
કરે લાખો પ્રતિજ્ઞાઓ, જુઠાનો ભાગને ફીટો.
પ્રતિજ્ઞા પાળતા વિરલા, હૃદયને વાળીની ટેક.
પ્રતિજ્ઞા પાળવામાંહિ, ખરી હિંમત માનવની.
પ્રમાણિકની ખરી કુંચી, પ્રતિજ્ઞા શ્રેષ્ઠ ગુરુ છે.
પ્રતિજ્ઞા મુક્તિનિઃસરણી, પ્રતિજ્ઞા શક્તિમંત રતી.
પ્રતિજ્ઞાથી પડે નહીં, વિનિપાત જ થતો ગયા.
પ્રતિજ્ઞા જીવની શક્તિ, કરીને એ ઉપાય.
પ્રતિજ્ઞા સૂત્ર પૂરું, ખરેખર સ્વયં ધ્યાન.
પ્રતિજ્ઞાના નવા વાળ્યા પ્રતિજ્ઞા પાળનારા છે
પ્રતિજ્ઞાની ખરી આવ... પ્રતિજ્ઞા પાળનારા છે.
... પ્રતિજ્ઞાન, કરીને દડ નડા પાળો.
પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ પાળવાથી, ખરી છે અન્ય શક્તિઓ.
પ્રતિજ્ઞાના વિચારોનો, અમલ કરવો ખરા પ્રેમે,
બુદ્ધને બોધિનો લાગી, વિચરવું સ્વપ્રતિજ્ઞામાં.
જીવે નિરખને મયોબાળી, પ્રતિજ્ઞાપાળ ડીપેલી;
અમર થાવું પ્રતિજ્ઞાથી, જીવતાં દિવ્ય જીવનથી.
પ્રતિજ્ઞા અર્જુને કીધી, ખરી રીતે કરી પાળી;
પ્રતાપે સ્વપ્રતિજ્ઞાથી, દીપાવ્યું નામ પોતાનું.
પ્રતિજ્ઞા મનની કરણી, ચલાવે દેવતાઓને;
ચલાવે સર્વ લોકોને, ફળે છે સિદ્ધ લોકોને.

પ્રતિજ્ઞા પ્રાણ સમ વ્હાલી, ખરેખર સન્ત લોકોને;
ચળાવ્યા ન ચળે લોભે, ડરાવ્યા ના ડરે તેઓ. ૩૯
પ્રતિજ્ઞા જે કરે તેને, નિભાવી લે ઉપાયોથી;
પુરૂષમાંહી ગણાવાને, કરેલા કોલ પાળી લે. ૪૦
કદાપિ ઝેરનો પ્યાલો, પીવાનો યોગ આવે તો;
ગણીશ ના મૃત્યુની પરવા, પ્રતિજ્ઞા પાળવા માટે. ૪૧
કદાપિ ક્રોધ જુસ્સાથી, પ્રતિજ્ઞાભ્રષ્ટ ના થાતો;
મળે જો ઇન્દ્રની પદવી, તથાપિ ભ્રષ્ટ ના થાવું. ૪૨
જરા વાતે વિરોધી થઈ, અભિમાને ફુલાઇને;
વચનનો ભંગ ના કરજે, વિચારી ટેકને ધરજે. ૪૩
પ્રતિજ્ઞાથી પડેલાઓ, જગત્‌માં અન્યને પાડે;
કદી ના સંગતિ કરજે, થશે સંગત અસર તેવી. ૪૪
વચનની ટેક ધરવાનું, શિખ્યો ના તો શિખ્યો તું શું ?
પ્રતિજ્ઞા પાળતાં શિખ્યો, શિખ્યો ત્યારે સકલ બીજું. ૪૫
ફરી જાતી જીભલડી જે, પ્રતિજ્ઞા બોલીને ક્ષણમાં;
અહો એ જીભ સર્પિણી, રહે ત્યાં ભય કહો કેવો? ૪૬
શરીરો નહીં અમર રહેતાં, મળ્યું તે ભિન્ન થાવાનું;
જગતની લાલચો છોડી, પ્રતિજ્ઞા પાળજે પૂરી. ૪૭
નપુંસક તે ગણાવાનો, પ્રતિજ્ઞાથી હઠે પાછો;
પ્રતિજ્ઞા જો ફરે કીધી, પછી એ માનવી શાનો. ૪૮
પ્રતિજ્ઞાની ખરી ટેકે, વધે છે નેક માનવનો;
પડે વિશ્વાસ તેનો બહુ, કરે એ કાર્ય ધારેલાં. ૪૯
પ્રતિજ્ઞાને ત્યજે ભિરૂ, વિપત્તિયો પડે ત્યારે;
વિપત્તિયો સહી પૂરી, પ્રતિજ્ઞા પાળતો શૂરો. ૫૦
પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ પાલકની, ચરણધૂલી જ પૂજાતી;
અહો તે ધૂલીમાં પણ કઇ, ભરાતું સત્ત્વ પૂજ્ય જ છે. ૫૧
અનન્તી શક્તિનાં દ્વારો; થતાં ખુલ્લાં વચન ટેકે;
વચનશુદ્ધિ થતી સહેજે, અનુભવ યોગીને એનો. ૫૨

વિવેકે સહુ વિચારીને, પ્રતિજ્ઞા પાળવી પશ્ચાત્;
કરીને તું કરીશ ના ફંદ, મરણ કે ગર્દના માર. ૫૩
પ્રતિજ્ઞા પાળવા માટે, અને તે ઝટ ઉપાયોથી,
વિપત્તિઓ પડે પહેલી, પાછીથી સહુ ખસી જાય. ૫૪
પ્રતિજ્ઞા જ્ઞાનીને શોભે, પ્રતિજ્ઞા સન્તને શોભે,
પ્રતિજ્ઞાની પડે હાકો, અહો બહાદુરના મુખે. ૫૫
પ્રતિજ્ઞા ત્યાગીને શોભે, પ્રતિજ્ઞા યોગીને શોભે.
પ્રતિજ્ઞા ધીરને શોભે, નથી ત્યાં કામ કાયરનું. ૫૬
ડગે ના વિજળી જેવી, પ્રતિજ્ઞા શૂરની તેવી,
પ્રતિજ્ઞાનાં વચન ન્યારાં, પ્રતિજ્ઞાનાં હૃદય ન્યારાં. ૫૭
થયો વિદ્વાન્ તથાપિ શું, ભણી પદવી તથાપિ શું ?;
વધી ઉમર તથાપિ શું, પ્રતિજ્ઞા ટેક ના પાળી. ૫૮
બન્યો રાજા તથાપિ શું, બન્યો વક્તા તથાપિ શું,
બન્યો લેખક તથાપિ શું, વચન બોલી ફરી જતા. ૫૯
બન્યો સાધુ તથાપિ શું, બન્યો શિક્ષક તથાપિ શું
મળી લક્ષ્મી તથાપિ શું [illegible] ૬૦
થયો જો શેઠ ત્હોયે શું ? [illegible] શું ?
પ્રતિજ્ઞા ભ્રષ્ટ થાવાથી, [illegible] ૬૧
સુધારક જો બન્યો તો શું ? [illegible] શું ?
પ્રતિજ્ઞા ટેક ના પાળી, અરેરે જન્મ માનવનો ૬૨
વળે શું બોલવાથી સહુ, [illegible] શું ધર્મના [illegible]
વચન બોલી ફરી જાતા, [illegible] ૬૩
વળે શું સહુ વિચારોથી, વળે શું [illegible] વાચનથી
વદી શબ્દો ફરી જતાં, નથી [illegible] ૬૪
વળ્યું શું બાગમાં ફરતાં, વળ્યું શું [illegible] બેઠે
વળ્યું શું મૂછ આમળાવે, વચન બોલી ફરી જાતા ૬૫
વળ્યું શું મોજ માણ્યાથી, વળ્યું શું મિષ્ટ ખાવાથી.
વળ્યું શું ફેન્સી કપડે. વચનનો ભંગ જો કીધો. ૬૬

વગ્યું શું હાજી હા કરતાં, વગ્યું શું દાવ ખેલ્યાથી;
નમ્યા જો લોક ત્હોયે શું, વચનનો ભંગ કીધો જો. ૬૭
અમીરાઇ મળી તો શું, પ્રતિજ્ઞાઓ નહી પાળી;
પ્રતિજ્ઞા પાળનારાઓ, સકલથી શ્રેષ્ઠ છે જગમાં. ૬૮
પ્રતિજ્ઞાના અધિકારી, બન્યા જે યોગ્યતા પામી;
પ્રતિજ્ઞા તે વહે પૂરી, વિવેકે સત્ય સમજીને. ૬૯
પ્રતિજ્ઞા પાળવામાંહિ, નવું જીવન પ્રગટ થાતું;
નવો અવતાર થાવાનો, અસલ આંખે નવું ભાસે. ૭૦
શુભાશુભ બહુ પ્રતિજ્ઞાઓ, વિવેકે સત્ય આદરવી;
બની ગંભીર ને ધીરા, સમયના જાણ થઇ કરવી. ૭૧
પ્રભુ દરબારમાં જાવા, પ્રતિજ્ઞા પાસના જેવી;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સિદ્ધ સાધનમાં, પ્રતિજ્ઞાઓ વ્રતોની છે. ૭૨

સંવત ૧૯૭૦ ના જેઠ વદિ ૮ મંગળવાર.

देडकांओनी मेघ प्रति अन्योक्ति प्रार्थना.

વર્ષો મેઘજી ભારી, ભુમિપર વર્ષો મેઘજી ભારી;
ઉરમાં અરજી ઉતારી........ભુમિપર.
ગડગડ વાદ્યે ગાજતા રે, વિદ્યુત લાઇટ ધારી;
વાયુનું વાહન કરી રે, કૃપા કરીને પધારી. ભુમિ. ૧
પ્રાણશેષ અમ રહી ગયો રે, લેશો હવે તો ઉગારી;
વડ આકારી દેવતા રે, મહારાજ્ય પદ ધારી. ભુમિ. ૨
સંબંધ બાંધ્યો તુજ થકી રે, મત્સ્યે અહો જેમ વારિ;
સંબંધ એવો તુજ થકી રે, ટાળ્યો ટળે ન જરારી. ભુમિ. ૩
સરવરમાંહી ઝીલીએ રે, નિર્દોષ જીવન ધારી;
બાલુડાં અમે તાહારાં રે, ઝટપટ કર સુખકારી. ભુમિ. ૪
મનમાં તુંહિ તુંહિ થઈ રહ્યું રે, આવ આવ ઝટ વારી;
બુદ્ધિસાગર મેઘની રે, આવી પ્હોંચી સ્વારી. ભુમિ. ૫

સંવત ૧૯૭૦ ના જેઠ વદિ ૧૪ સોમવાર.

રહયા જે વિશ્વમાં દોષો, જીવોમાં કોઇને કોઇ;
અહો તે ટાળવા માટે, જીવોપર પ્રેમ ધરવાનો. ૧૪
બનીને સર્વથી ઉંચો, જુવે તું સર્વમાં દોષો;
કદી ના ઉચ્ચ બનવાનો, પ્રભુને પ્રાર્થના કરતાં. ૧૫
જીવોપર પ્રેમ નહિ ધારે, પ્રભુ પ્રેમી થવા ઇચ્છે;
ધરે ના દોષીપર પ્રીતિ, પ્રભુને પામશે ક્યાંથી ? ૧૬
તમે કેવા હતા ન્હાના, મલીનતા ધોવતી માતા;
હતી તે લક્ષ્યમાં લાવી, ધુવોને દોષ જીવોના. ૧૭
જીવોપર પ્રેમ લાવીને, જીવોના દોષને ધોતાં;
તમારા દોષ ધોવાની, પ્રભુની પ્રાર્થના ફળશે. ૧૮
તમારા પુત્ર પુત્રીઓ, હશે દોષી કદાપિ તો;
ઘણી ગંભીરતા રાખી, પ્રયત્નો ત્યાં કરો કેવા ?. ૧૯
ગમે તેવા ઉપાયોથી, ત્યજાવી દો સકળ દોષો;
કહો તે ખાનગીમાં સહુ, જણાવા દો નહિ કોને. ૨૦
અહો તેવી રીતે પ્રેમે, ઘણી ગંભીરતા ધારી;
ધુવોને દોષ અન્યોના, પ્રભુની પ્રાપ્તિ એ રીતે. ૨૧
અરે કો તાહારી નિન્દા, કરે કો દોષ દેખીને;
ત્હને તેથી થતું જેવું, સકલને થાય છે તેવુ. ૨૨
ધરી ત્હારા ઉપર પ્રીતિ, અરે કોઇ દોષ તુજ ધોવે;
ત્હને તેથી થતું જેવું, સકલને થાય છે તેવું. ૨૩
અરે ત્હારા ઉપર કોઇ, ઘણી પ્રીતિ ધરી સહેજે;
ત્હને તેથી થતું જેવું, અહો તેવુંજ અન્યોને. ૨૪
સતાવે દોષીઓને બહુ, છપાવે હેલના છાપે;
સ્વયં નિજ દોષને ઢાંકે, વળ્યુ ધર્મી થવાથી શું ? ૨૫
નથી સારા અરે કોઇ, અરે હું એકલો સારો;
ક્ષમાદિક નિજમાં નહિ કંઈ, વળે શુ દોષદ્દષ્ટિથી. ૨૬
અહો નિજમાં રહ્યા દોષો, ગુણો રૂપે ગણાવાના;
ગુણોને દોષ રૂપે જ્યાં, અહો ત્યાં દેખવાનું શું ? ૨૭

શુભાશુભ સહુ પરિણામે, શુભાશુભ ફલતણી પ્રાપ્તિ;
થતું ફલ આત્મ પરિણામે, વિચારીને ધરો પ્રીતિ. ૪૨
જીવોને દોષદૃષ્ટિથી, નિહાળે જે હૃદય વર્તે;
પરિણામ જ અહો તેવું, હૃદયમાં ફલ વિચારી લ્યો. ૪૩
પરિણામોતણી શુદ્ધિ, પ્રથમ નિજ આત્મની કરવી;
નિરખવા નહિ કદી દોષો, ખરેખર અન્ય જીવોના. ૪૪
ગમે તેવાજ દોષીપર, કરૂણાને ધરી પ્રીતિ;
સદા ઉપકાર કરવાને, પ્રવૃત્તિ કર યથાશક્તિ. ૪૫
ગુણો લેવા મહી જન્ચો, ગુણો લેવા જ સામગ્રી;
મળી તુજને વિચારીને, જીવોપર પ્રેમ ધર જગમાં. ૪૬
ઘણા ઉપકાર ત્હેં લીધા, અહો ઉપકારી લોકોથી;
ગ્રહ્યા તે આપ પાછા તું, કરી જીવોતણી સેવા. ૪૭
ત્યજીને દોષની દૃષ્ટિ, ભલી કર દોષીની સેવા;
ઘણા ઉપકાર તેઓના, અહો તે અન્ય ભવમાંહી. ૪૮
સતાવ્યાથી રીબાવ્યાથી, જીવોની હેલના કરતાં;
થતી નહીં આત્મની શાન્તિ, વધે ચાંચલ્ય મનમાં બહુ. ૪૯
અહો અજ્ઞાનતા યાવત્, અહો તાવત્ સકલ જીવો;
જુવે છે દોષ અન્યોના, અહો એ કર્મના વશમાં. ૫૦
કશો પરમાર્થ નહિ કરતા, અહો એવા જીવો જગમાં;
જગત્માં દોષદૃષ્ટિએ, બધું દેખાય દોષીલું. ૫૧
જગત્માં આત્મજ્ઞાનીઓ, જુવે નહીં દોષ અન્યોને;
જીવોને આત્મવત્ દેખી, કરે ઉપકાર પ્રીતિએ. ૫૨
અહો એ આત્મજ્ઞાનીના-હૃદયમાં સાર ગુણ દૃષ્ટિ;
રહી તેથી ગુણો દેખે, અને ઉપકાર કરતો એ. ૫૩
થયું જ્યાં આત્મજ્ઞાન જ ત્યાં, નથી નિન્દા ખરી ખોટી;
નિજાત્મવત્ સકલ જીવો, ગુણો લેવા ગુણો દેવા. ૫૪
સદા વિશુદ્ધ પ્રીતિથી, જીવોના દોષ ધોવાના;
ઉઘાડાં મર્મ નહીં કરતાં, ગુણોથી ઉચ્ચ કરવાના. ૫૫

વિશુદ્ધપ્રેમદૃષ્ટિએ, જીવો દોષી હૃદયમાંહિ;
અહો લાગે ઘણા વ્હાલા, સહુ દોષો ટળે યત્ને.
વિશુદ્ધ પ્રેમ ગંગામાં, સદોષીઓ ઘણું નહાતા;
થઇ નિર્મલ ખુશી થાતા, અહો એ માહાત્મ્ય સાધુનું.
ગમે તેવા સદોષીનો, થતો ઉદ્ધાર જ્યાં પ્રેમે;
અહો એ સન્તદૃષ્ટિમાં, રહ્યું કંઇ દિવ્ય જાદુ હો.
સદોષીની કરી સેવા, ગુણી કરતા અહો સન્તો;
અહો એ સન્ત માતાઓ, અહો એ સન્ત દેવીઓ.
અહો એ માનવીઓ ધન્ય, દયાની મૂર્તિયો જગમાં;
જીવંતી જાગતી જગમાં, જીવોના દોષ ધોનારી.
અહો એ દિવ્ય ધોબીઓ, જીવોના દોષને ધોતા;
નમું હું પ્રેમથી ભાવે, જગત્‌ના દિવ્ય સન્તોને. ૬
કરે અપકાર તેના પર, કરે ઉપકાર સન્તો હા;
અહો એ સન્ત સેવ્યાથી, સહુ-તીર્થો ગણું સેવ્યાં. ૬
અહો તરતમ અપેક્ષાએ, ગુણોની સન્તદૃષ્ટિએ;
સદોષીઓ જ નિર્દોષી, ગણીને પ્રેમ ધરવાનો. ૬૩
સમાગમમા સદા આવો, અહો જે જે જીવો કર્મે;
અહો તે તે ગણી તુ તું, જીવન ધર બ્રહ્મદૃષ્ટિનું. ૬૪
જીવો એ હું ગણી સહુની, સદા કર સેવના સાચી;
અહો એ સેવનામાહી, રહી છે સ્વોન્નતિ પૂરી. ૬૫
થયા ઉદ્ધારકો જે જે, જગત્‌ના તે અહો તેવા;
અણુસમ અન્ય ગુણને તે, ગિરિસમ માનીને વદતા. ૬૬
થવુ હોય તાહારે ધર્મી, ખરી રીતે ખરા ભાવે;
ગુણાનુરાગદૃષ્ટિનો, પ્રથમ સ્વીકાર કર નક્કી. ૬૭
ત્યજીને દોષની દૃષ્ટિ, સકલમાં દેખજે સારૂં;
સદા જ્યા સારૂ તે મ્હારૂ, ગણી આચાર ધર સારો. ૬૮
કરેલા સર્વ ગુન્હાઓ, અહો તે માફ કર સૌના;
ખમી લે ને ખમાવી લે, સકલમાં દેખ પોતાને. ૬૯

ગણીને સર્વને સરખા, ગણીને આત્મવત્ સહુને;
સદોષીપર ધરી પ્રીતિ, કરી સેવા ગુણી કરજે. ૭૦
અહો એ સન્તના કર્મે, અહો એ સત્યના પન્થે;
જવાની છે ખરી શિક્ષા, સુપાત્રો ભવ્ય સમજે એ. ૭૧
જગદુદ્ધાર કરવાની, ખરી સેવા જણાવી એ;
બુદ્ધયબ્ધિ સન્તદૃષ્ટિએ, પરામાંથી પ્રગટ થાતું. ૭૨

સંવત ૧૯૭૦ ના જેઠ વદિ ०)) મંગળવાર.

कहो शुं लेइने जाशो.

કવ્વાલિ.

અહંવૃત્તિ ધરી મનમાં, કદાગ્રહ ચિત્તમાં ધારી,
અમારી પાસ આવીને, કહો શું? લેઇને જાશો. ૧
નથી કંઈ યોગ્યતા આવી, નથી વૃત્તિ સમજવાની;
ત્યજાઇ વક્રદૃષ્ટિ નહિ, કહો શું લેઇને જાશો. ૨
પ્રથમ દૃષ્ટિતણા રાગી, બનીને આવતા પાસે;
પરીક્ષાની નથી શક્તિ, કહો શું લેઇને જાશો. ૩
ગુણાનુરાગદૃષ્ટિથી, ગુણો લેતાં નથી શીખ્યા;
ધરીને દોષની દૃષ્ટિ, કહો શું? લેઇને જાશો. ૪
અમારી માન્યતા સાચી, ગણીને આવીયા પાસે;
ખરો કકો કરો નિજનો, કહો શું લેઇને જાશો, ૫
નથી લેવાતણી વૃત્તિ, વિતંડાવાદની વૃત્તિ;
અહંતામાન વૃત્તિએ, કહો શું લેઈને જાશો. ૬
સ્વયં નિજ માન્યતા સાચી, કરાવાની રહી વૃત્તિ;
નથી મધ્યસ્થની વૃત્તિ, કહો શુ લેઇને જાશો. ૭
અહિસમ ક્રોધની વૃત્તિ, જરામાં ધુંધવાતા બહુ;

વરો જૂઠું પરોણે કંઈ, કહો શું લેઈને જાશો.
અપેક્ષાએ સમજવાની, નથી કંઈ યોગ્યતા આવી;
નથી કંઈ શિષ્યની વૃત્તિ, કહો શું લેઈને જાશો.
અમારા આશયો ઉંડા, ભર્યા સ્યાદ્વાદવાણીએ;
વિના સ્યાદ્વાદદૃષ્ટિએ, કહો શું લેઈને જાશો. ૧
બની ધર્માંધ અન્યત્ર, રહ્યું સાચું નહીં દેખો;
પ્રદ્યા વણુ ન્યાયની વૃત્તિ, કહો શું લેઈને જાશો. ૧
નકામું બોલવું શાને, નકામું બેસવું શાને;
અહો નિરપેક્ષદૃષ્ટિએ, કહો શું લેઈને જાશો. ૧
વણું સાપેક્ષ દૃષ્ટિએ, સમજતા જે અપેક્ષાએ;
બુદ્ધયબ્ધિ સત્યને પામે, બની મધ્યસ્થ ગુણરાગી. ૧

સંવત ૧૯૭૦ ના આષાઢ સુદિ ૬ સોમવાર.

पासे आवनाराओ प्रति हृदय स्फुरणा.

કવ્વાલી.

થયા કરશે થવાનું સહુ, ભલું બૂરું યથાવૃત્તિ;
નથી ત્હેની જરા ચિન્તા, કહો કો પૂચ્છનારૂં છે. ૧
અમારૂં જે અમે માન્યું, તમારા સર્વમાં તે છે;
અમારૂં જે નથી તે તો, ઉઘાડું સર્વમા તે છે. ૨
તમારી વૃત્તિના શિષ્યો, તમો સઘળા બની મોહે;
અમારી પાસમાં આવી, કહો શું દેખનારા છો. ૩
તમો અંધા-સ્વયં બનીયા, સ્વયં નહિ દેખનારાઓ;
વહો છો અન્ધની પેઠે, કરીને હાજીહા મુખથી. ૪
બનીને અન્ધ વિશ્વાસી, હૃદયના શૂન્ય થઇ વર્તો;
અનુભવગંધ ના જાણો, ગ્રહ્યું તો શું ? ત્યજ્યું તો શું ? ૫

જગતના ચશ્મે જોનારા, ખરી આંખે ન જોનારા;
તમારૂં શું અમારૂં શું ? ખરૂં ના દેખનારાઓ. ૬
તમારી આંખની આગે, રહે જો વૃત્તિનો પડદો;
અમારૂં વા તમારૂં જે, ખરૂં તે ઐક્ય નહિ દેખો, ૭
અમારૂં સત્ય સહુમાંહિ, અમારામાં તમારૂં સહુ,
ટળી ગયો ભેદ સહુમાંથી, સહુ ધર્મો અમારામાં. ૮
તમારી વૃત્ત્યનુસારે, ગણી જે માન્યતા સાચી;
અહો એ વૃત્તિ કુંડાળા, વિષે કેદી અને દૃષ્ટા. ૯
તમારી વૃત્ત્યનુસારે, અહો સાદૃશ્ય જ્યાં મળતું;
અહો સાધર્મ્ય ત્યાં માની, અહો એ વર્તુલે રમતા. ૧૦
જગત્‌માં વૃત્ત્યનુસારે, જીવો સર્વે રમે એવં;
અનુભવની થતાં વૃદ્ધિ, થતાં મોટાં જ વર્તુલો. ૧૧
અહો એ વર્તુલો જ્ઞાને, લહી સર્વત્ર વ્યાપકતા;
પરસ્પરમાં સમાતાં એ, રહે જુદાઇ ના કિંચિત. ૧૨
અહો એ દૃષ્ટિની સૃષ્ટિ, બને સર્વત્ર વ્યાપક જ્યાં;
ગળે વૃત્તિ ટળે ભેદો, ભલું ભૂંડું કહો ક્યાં શું ? ૧૩
અહો એ વૃત્તિની બાહિર, અનુભવ માન્યતા આ છે;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સત્સમાગમથી, પરામાં ભાસતું એ સહુ. ૧૪

સંવત ૧૯૭૦ ના આષાઢ સુદિ ૬ મંગળવાર.

भीड वखते पोतानुं कोइक.

ભીડ વખતે વિરલા છે પોતાના
પોતાના પોતાના પોતાના રે.....................ભીડ વખતે
સારી વખતમાં સગા થવાના સહુ, સ્વાર્થે કરે છે સન્માના;
બુરી વખતમાં થાય ન બેલી કો, પાસે જતાં થાય છાના રે. ભીડ. ૧
આવો પધારો પ્રાણ અમારા, અમે તમારા સદાના;
ફરે વખત ત્યારે પાસે ન આવે કો, ઉલટા ગણે છે દિવાના રે.ભીડ. ૨
સદા વેચાયલા અમે તમારા, પ્રાણ કરીશું કુરબાના,
વળતાં પાણી જ્યારે અસ્ત થવાનો ત્યારે, શત્રુ બને છે નિદાના રે. ૩
પાંદડાં ફલ સમે ઝાડ ઉપર જઇ, પંખી કરે છે ગુસ્તાના;
સુકું તળાવ થતાં બગલાં રહે ન કો, રંક અને હોય શાણા રે. ભીડ. ૪
સારી વખતમાં અંધાને બહેરાં, પૂજાય કુબડા ને કાણા;
પડતી વખતમાં પોતાના પતળે, નિર્ગુણ થાય નાદાના રે. ભીડ. ૫
પતિવ્રતા પણ સામી પડે છે, પુત્રો ગણે છે ટકાના;
પડતાને પાટુઓ મારે પતિત જન, બન્ધુ ખસે કાઢી બાના રે. ૬
ભક્તો શિષ્યો ભાગી થાય બીજાના, મિત્રો બને છે કહેવાના;
બુદ્ધિસાગર ગુરૂદેવ મઝાના,. ધર્મ સહાય સુસ્તાના રે. ભીડ. ૭

સંવત્ ૧૯૭૦ ના આષાઢ સુદિ ૯ ગુરૂવાર.

टळी ना वासना त्हो शुं ?

કવ્વાલિ.

ટળી ના વાસના ત્હો શુ ?
ફકીરી વેષને પ્હેર્યો, તજ્યાં ઘરબાર પોતાનાં;
બન્યુ ઉપર થકી સારૂં, ટળી ના વાસના ત્હો શું. ૧
અહો દેખાય ના બીજો, ખરેખર રેતીમાં તાપે;
થતાં વૃષ્ટિ ઉગે બીજો, ટળી ના વાસના ત્હો શું. ૨

શક્તિ સ્ફુરાવી મરોડીને રે, કર્મ પ્રબલ થઇ જાય;
જીવને નાથે વૃષભ પરે રે, પૂલ નદીમાં તણાય. અહો. ૩
ઘાતિ અઘાતિ નિકાચીયાં રે, ઉત્કૃષ્ટે પરિણામ;
અણધાર્યાં પ્રગટે તદા રે, ટાળે પ્રતિજ્ઞા હામ. અહો. ૪
જાણે અનિષ્ટ દુ:ખદાયી જે રે, તેથી રહે બહુ દૂર;
યુદ્ધ કરે સામું ઘણું રે, હારે તથાપિ શૂર. અહો. ૫
નદી સામા પૂરમાં વહે રે, તારો મહા બળવાન્;
યત્નોપાયો કર્યા છતાં રે, બુડે તદ્વત્ જાણ. અહો. ૬
સાવધતા રાખ્યા છતાં રે, સર્પ સિંહ કરે ઘાત;
ચાલે ઉપાય ન કોઇનો રે, થાતા બળીયા મહાત. અહો. ૭
પુરૂષાર્થ જ પાછો પડે રે, પ્રેરણા બળ બહુ થાય;
ચિત્ત ફરે બુદ્ધિ ફરે રે, દેહ ન તાબે રહાય. અહો. ૮
ચતુરાઈ ચૂલે પડે રે, ઉડી પ્રતિજ્ઞા જાય;
વાયુથી અર્કતુલ જ સમું રે, જોયા જેવું જણાય. અહો. ૯
અણધાર્યું આવી ચડે રે, ધાર્યામાં પડે ધૂળ;
શૌર્યે કીધા સળવળે રે, ભણ્યા ગણ્યામાં ભૂલ. અહો. ૧૦
ગર્વ ગંધાઇ જાય છે રે, રૂઠે નિકાચિત કર્મ;
પડે ડહાપણમાં દેવતા રે, રાખે ન કોઇની શર્મ. અહો. ૧૧
પ્રારબ્ધ દેવું ચૂકવે રે, સમજાવે શાહુકાર;
બુદ્ધિસાગર શુરગમે રે, આનન્દઘન અવતાર. અહો. ૧૨

સંવત્ ૧૯૭૦ ના આષાઢ વદિ ૨ ગુરૂવાર.

मुक्तिनो अनुभव.

આષાડ વદિ તૃતીયા દિને રાત્રી ઘણી વીતી હતી,
ઘન ગાજતો તો કાટકા થાતા હતા એવી સ્થિતિ;
બહુ ચમકતીતી વિજળીયો પેસી જતીતી આંખમાં,
ઘન વાયુના ઝોંકાર વિદ્યુતને ગ્રહે નિજ પાંખમાં. ૧

मनोवृत्तिने.

રહે કેમ નિશદિન ભમતી, હઠીલી રહે કેમ નિશદિન ભમતી;
સમજાવ્યુ ન સમજતી,—હઠીલી........
મોહ પ્રેરણાથી પ્રેરાઇ, છાનીમાની છટકતી,
વાર્યુ ન માને સ્વચ્છન્દિની, ભૂતની પેઠે ભટકતી. હઠીલી. ૧
વેદ ભણાવ્યા કુરાન ભણાવ્યું, આગમ વાતને ભણતી;
તોપણ વ્હાલ કરે વિષયોમાં, ઉપનિષદ ગણગણતી. હઠીલી. ૨
ધ્યાન ધારણામાંહિ રમાડી, તોપણ બાહિર રમતી;
કર્યાં કર્મ પ્રારબ્ધ પ્રયોગે, ઔર વસ્તુ કંઇ ગમતી. હઠીલી. ૩
ઠરતી ના કંઇ એક ઠેકાણે, જ્યાં ત્યાં એહું જમતી;
મોટાઓનાં ગ્હેંણાં ટૂણાં, ગડદાપાટુ ખમતી. હઠીલી. ૪
વાત કરે ઇશ્વરના ઘરની, રહ્યું નહીં કંઇ કમતી;
ભરમાણી થઇ ભરમાવે બહુ, કોને ગ્રહી કોને વમતી. હઠીલી. ૫
ઉપશમાવી ક્ષણ ઉપશમતી, જગરા આગળ નમતી;
કર્યું સહુ ધૂળમાં મેળવતી, છૂટી થઇને લજવતી. હઠીલી. ૬
શક્તિ મહામાયા મહાકાલી, દુનિયાને બહુ ધમતી;
બુદ્ધિસાગર શુદ્ધ રમણતા, પ્રગટ થઇ સહુ દમતી. હઠીલી. ૭
સંવત્ ૧૯૭૦ ના આષાઢ વદિ ૫ રવિવાર.

मनोभ्रमरने.

રસીલા ભ્રમરા કયાં તું ભટકે, બ્રાન્તિમાંહિ લટકે.—રસીલા૦
ઇન્દ્રિયોના વનવિષે રે, વિષય વલ્લિયો ઝાઝી;
વિષસમ તેની ગંધ ગણીને, તેમાં થા મા રાજી. રસીલા. ૧
ચંપા પાસે ના જતો રે, ચંપાડંશ મહાભારી;
કમલ પાંખડીમાં વસેરે, આશે કરિકાલ મારી. રસીલા. ૨
રસવણ રસિયા ના રહે રે, પણ નીરસ નહીં યારી;
નીરસમાં રમનાં થકાં રે, અન્તે થાય ખુવારી. રસીલા. ૩

ત્યજી દે બાહ્ય અધ્યાસો.

કવ્વાલી.

ગયા આ પૃથ્વી પટપરથી, અનન્તા રાજરાણાઓ;
અનન્તા જાય છે જીવો, ત્યજી દે બાહ્ય અધ્યાસો. ૧
ગણ્યું જે હેત ના કિંચિત્, ત્યજી દીધું જ વિષ્ટાવત્;
ઉપાર્જ્યું વિત્ત મોઘેરૂં. ત્યજી દે બાહ્ય અધ્યાસો. ૨
ત્યજ્યાં ઘરબાર કુટુંબી, ગણ્યું તૃણવત્ વપુને રે;
તથાપિ તું ફસાયો જ્યાં, ત્યજી દે બાહ્ય અધ્યાસો. ૩
પ્રતિષ્ઠા શૂકરી વિષ્ટા, રહી નિજરૂપથી જુદી;
ખરી ચૂડેલ ખારીલી, ત્યજી દે બાહ્ય અધ્યાસો. ૪
અહો જે શોધતા નિજને, નહીં જ્યાં ત્યાં સ્વયં ભૂલી;
થતી એ ભૂલ અધ્યાસે, ત્યજી દે બાહ્ય અધ્યાસો. ૫
કરીને બંધ બે આંખો, બની અંધો સ્વયં ખોળે;
અહો એ વાત સમજીને, ત્યજી દે બાહ્ય અધ્યાસો. ૬
લગાવી લય નિજાત્મામાં, ખરૂં જો રૂપ પોતાનું;
ખરૂં નિજ રૂપ જોવાને, ત્યજી દે બાહ્ય અધ્યાસો. ૭
ત્યજ્યાવણ બાહ્ય મમતાને, નહીં મળશેજ અંતરનું;
ખરૂં એવું હૃદય બોધી, ત્યજી દે બાહ્ય અધ્યાસો. ૮
કથ્યું આચારમાં મૂકી, કરી લે તું અનુભવને;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મના ધ્યેને, સદા આનન્દમય રહેવું. ૯

સંવત્ ૧૯૭૦ ના આષાઢ વદિ ૧૦ શુક્રવાર.

ત્યજી દે ભેદનો પડદો.

કવ્વાલિ.

સજીને આત્મની સૃષ્ટિ, વિશુદ્ધપ્રેમની દૃષ્ટિ;
સદાના ઐક્યને સજવા, ત્યજી દે ભેદનો પડદો. ૧

પ્રભુના ઐક્યના તારે, હૃદયના તાર સાંધી લે,
હડાની ભેદકર માયા, ત્યજીદે ભેદનો પડદો.
વિશુદ્ધાનન્દ જ્યોતિમાં, નથી મરવું નથી ડરવું;
ત્યજી શંકા ત્યજી લજ્જા, તજી દે ભેદનો પડદો.
જરા ના લોકની પરવા, હૃદયમાં રાખ ભીતિથી:
પ્રભુપ્રેમે નથી ભીતિ, ત્યજીદે ભેદનો પડદો.
નથી ત્હારૂં અરે તેમાં, અહંના શું ધરે ભોગા:
અહંતા ત્યાં નથી સમતા, ત્યજીદે ભેદનો પડદો.
વિચિત્ર રંગથી રંગ્યો, અહંતાનો બુરો પડદો;
નથી ત્યાં તુંજ પડછાયો, ત્યજીદે ભેદનો પડદો.
ઘણું મુંઝાય તું શાને, કરીને કલ્પનાઓને;
ગુરૂની સંગમાં રહીને ત્યજીદે ભેદનો પડદો.
ત્યજ્યાથી ભેદનો પડદો, ત્હને આનંદની ઝાંખી;
થશે નક્કી ધરી શ્રદ્ધા, તજીદે ભેદનો પડદો. ૮
મળી જુદા ન થાવાનુ, ધરીને મેળ એ સાચો;
બનીને જ્ઞાનથી યોગી, ત્યજીદે ભેદનો પડદો. ૯
જણાશે આત્મમાં લાલી. જણાશે ઘેન આંખોમાં:
ધ્વનિ મુખની સહજ ઉઠે. ત્યજીદે ભેદનો પડદો. ૧૦
સદા સોઽહં તણા તારે. પ્રભુનો મેળ છે નક્કી;
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મ ધારીને, ત્યજીદે ભેદનો પડદો. ૧૧

સંવત્ ૧૯૭૦ ના શ્રાવણ સુદિ ૧૪ બુધવાર.

रहे अळगो हवे शाने.

કવ્વાલી.

કરીને મેળ વ્યવહારે, પ્રભુથી રાચતો મનમાં;
તથાપિ મન ધરી મમતા, રહે અળગો હવે શાને. ૧
ધરે રંગો પલકમા બહુ, ત્હને ના એ ઘટે ભાઇ;

કરી મેળો ઘણા પ્રેમે, રહે અળગો હવે શાને. ૨
ગમે ના જ્ઞાન વણ પુરૂં, અપૂરી જ્ઞાન વણ પ્રીતિ;
પ્રતિજ્ઞાઓ કરી સાચી, રહે અળગો હવે શાને. ૩
નીકાળ્યા હસ્તીએ દાંતો, નહીં અંદર કદી પેસે;
ઘના ચૂક પ્રતિજ્ઞાએ, રહે અળગો હવે શાને. ૪
ઘના કાંટા તથાપિ જો, અહો આ ખીજડો કેવો;
જગત્‌માં પૂજ્ય દેખાતો, રહે અળગો હવે શાને. ૫
કરે પરવા ન પ્રાણોની, મરે છે પાણીની સાથે;
જુઓ મીનો અહો કેવાં, રહે અળગો હવે શાને. ૬
ગમે ત્યારે પ્રભુ વણતો, ટળે ના મોહની ફાંસી;
અહો સમજી હૃદય સાચું, રહે અળગો હવે શાને. ૭
ત્યજીદે ચિત્તમાં આવ્યું, સજીને જ્ઞાન અન્તરનું;
બનીને ભક્ત શ્રદ્ધાળુ, રહે અળગો હવે શાને. ૮
ખરી શ્રદ્ધા ખરી પ્રીતિ, ફળે છે હો ફળે છે હો;
પઢાવ્યો પાઠ એ પૂરો, રહે અળગો હવે શાને. ૯
ભમીને ભૂલ ના ખાજે, ભમાવ્યો ભૂલ ના ખાજે;
ત્યજીને ચિત્ત સંકલેશો, રહે અળગો હવે શાને. ૧૦
મળ્યા વણ મુક્તિ ના ક્યારે, પ્રભુથી જ્યોતિ જ્યોતે તો;
ગુરૂનું જ્ઞાન પામીને, રહે અળગો હવે શાને. ૧૧
ત્યજીદે લોકની પરવા, કરી લે ચિત્ત નિર્મલતા;
મળી આંખી ગુરૂ મેળે, રહે અળગો હવે શાને. ૧૨
ગુરૂ પર પૂર્ણ છે શ્રદ્ધા, લહને જો જ્ઞાનથી પૂરી;
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મને ધરવા, હવે અળગો જરા ના રહે. ૧૩

સંવત્ ૧૯૭૦ ના શ્રાવણ વદિ ૧ ગુરૂવાર.

હતી જ્યાં રાજ્યધાનીઓ, અધુના રાસભો ભૂંકે;
જતું જૂનું નવું થાતું, જગત્ બદલાય ક્ષણુક્ષણુમાં. ૧૩
નવા પર્યાય ઉત્પાદો, બને જૂના ટળી જાતા;
રહે છે સ્થૈર્ય દ્રવ્યોમાં, જગત્ બદલાય ક્ષણુ ક્ષણુમાં. ૧૪
સુધારા બહુ થયા થાતા, વિચારોમાં જ લોકોના;
તથા આચારમાં દેખો, જગત્ બદલાય ક્ષણુ ક્ષણુમાં. ૧૫
વિચારો જે કર્યા પૂર્વે, અધુના જે કરાતા તે;
ઘણો ત્યાં ફેરફાર જ છે, જગત્ બદલાય ક્ષણુ ક્ષણુમાં. ૧૬
હતાં અંધારણો પૂર્વે, હતા જે ભૂતમાં વેષો;
થયાં રૂપાન્તરો તેમાં, જગત્ બદલાય ક્ષણુ ક્ષણુમાં. ૧૭
પડો પૃથ્વીતણાં આજે, જણાતાં શોધ ખોળોથી;
જણાતા ફેરફારો બહુ, જગત્ બદલાય ક્ષણુ ક્ષણુમાં. ૧૮
નદીઓના પ્રવાહોમાં, ઇદંજલ ભાવના વર્તે;
પરંતુ પાણી છે જુદું, જગત્ બદલાય ક્ષણુ ક્ષણુમાં. ૧૯
વપુની સર્વ ધાતુમાં, થતો પર્યાયનો બદલો;
લહી સામગ્રી કાલાદિ, જગત્ બદલાય ક્ષણુ ક્ષણુમાં. ૨૦
કળી કરમાય છે ખીલી, જુવો જન્મી મરે લોકો;
અધુના જે પછીથી ના, જગત્ બદલાય ક્ષણુ ક્ષણુમાં. ૨૧
તિરોભાવે રહ્યું જે જે, બને આવિર્ભાવે તે;
અહો એ સર્વદ્રવ્યોમાં, જગત્ બદલાય ક્ષણુ ક્ષણુમાં. ૨૨
અહો નામો અને શબ્દો, પદાર્થોમાં જ પર્યાયો;
ફરે છે પામી સામગ્રી, જગત્ બદલાય ક્ષણુ ક્ષણુમાં. ૨૩
અહો જે જાણુતા સમ્યગ્, રહે તે સ્થિર સમતામાં;
બુદ્ધચબ્ધિ તત્ત્વજ્ઞાને એ, થતી મહાધર્મની શ્રદ્ધા. ૨૪
સંવત્ ૧૯૭૦ ના શ્રાવણ વદિ ૨ શુક્રવાર,

->> વ્યાપાર દક્ષ વણિક્. <<-

વાણિયા વ્યાપારે હુશિયાર, આ તો વખતે ગમ નિર્ધાર.
આગમબુદ્ધિ વાણિયો જગમાં, આપે શ્રેષ્ઠ સલાહ;
ગાંડાઘહેલો પણ વાણિયો ડાહ્યો, આપે બુદ્ધિ ઉત્સાહ. વાણિયા. ૧
વાણિયા વણ અહો રાજ્ય રાવણનું, ગયું વિચારી વિચાર;
જૈન વણિકો અકલમાં ચઢાવા, પ્રધાનપદ ધરનાર. વાણિયા. ૨
દુઃખી ગરીબનો પાલક વાણિયો, ભૂખ્યાને આપે અનાજ;
દયાવિષે તો વાણિયા પહેલા, રાખે વખત પર લાજ. વાણિયા. ૩
વાણિઓ ધન ખર્ચે વરઘોડે, જુવે ન પાછું લગાર;
ડાહીના ગાંડા ને ગાંડીના ડાહ્યા, ધરે દયા આચાર. વાણિયા. ૪
શાહ નામ વાણીયાનું સાચું, મહાજન પદવી માન;
જાણે સમયને વાણિયા સ્હેજે, કુદ્રતી એવું જ્ઞાન. વાણિયા. ૫
કાગડાને પણ વાણિયો છેતરે, ગંભીર દાવ સુજાણ;
ધનને જીરવનારો વાણિયો, શરાફીનું ઇમાન. વાણિયા. ૬
કીર્તિનું કોટડું ચણવામાં, વાણિયો છે તૈયાર;
હસી નમી પડી દાવ રચીને, કાર્ય સિદ્ધ કરનાર. વાણિયા. ૭
મનનું ધાર્યું જણાવતો ના, કાર્ય થતાં સમજાય;
જાણે પણ ના મગનું નામ દે, ફોલી ઉંદરવત્ ખાય. વાણિયા. ૮
સલાહ સુલેહનો સગી વાણિયો, સર્વ જીવોનો આધાર;
દેશમાં દોલત વાણિયો લાવે. પરદેશે વ્યાપાર. વાણિયા. ૯
ખોડા ઢોરાંની પાંજરાપોળો. સ્થાપે ગામોગામ;
દયા ક્ષમાદિ અનેક ગુણનું, વાણિયો છે ગુણ ધામ. વાણિયા. ૧૦
આચારે વ્યવહારે ઉત્તમ. દયા ધર્મ પર પ્યાર;
બુદ્ધિસાગર ગુણને દેખે. કરતો પરોપકાર. વાણિયા, ૧૧

સંવત ૧૯૭૦ ના શ્રાવણ વદ ૪ માણસા.

ન્યાય અપરાધી કરે, મોટા મારી ખાય;
મુખે કહેને એ કેણ છે, શક્તિ ન્હાંખ્યાંતે ભારી. મત્સ્ય. ૧
ચાપે માર્યું ખાનારૂં, ત્હેનો કો ન ઉપચાર,
શક્તિ હીણુ જીવતાં છે, ખાને તો પણ મારી.
પેટ મોટાની કેરી છે, જુઓ વાંક ભાળતી. મત્સ્ય. ૨
ખાને મનનાનું નહીં, હાથ પડે શું થાય,
ઉદરાર્થે અન્યાય છે, જ્યાંહિ ત્યાં ત્યાં જાય.
કરે અન્યાયનો ન્યાય છે, મોટા મુક્તિ પ્રચારી. મત્સ્ય. ૩
સર્વે કાયરા કાનુંનો, અન્ય શક્તિ સ્વનેર,
નબળાપર બળવાન જેમ, ન્યાયનાંશુ નહેન;
મોટા ના ખોવાય છે, શક્તિ સ્વાર્થપ્રચારી. મત્સ્ય. ૪
વાડે નદીયાં ચીભડાં, કોને કહિવાં પોકાર,
મોટાંથી જે મોટકા, છે તેને તે માર;
ફેર ખાય સ્વાભિનેરૂં છે, કરનો ત્હેની પુકારી. મત્સ્ય. ૫
ઉદર નિમિત્તે કાયરા, નબળા ખાવે રોય,
જીવ કરે જીવો પરી, આહારે જગ જોય,
જીવનયંત્ર સદાય છે, કુદરતી એ વિચારી. મત્સ્ય. ૬
આગ્યા પ્રભુના કારિ, પ્રભુ દરબારે ન્યાય,
શુભાશુભ કર્મો થકી, સુખ દુઃખ બેતન પાય,
બુદ્ધિસાગર ધર્મ છે, પરમો ચિત્ત વિચારી. મત્સ્ય. ૭

સંવત્ ૧૯૭૦ ના શ્રાવણ વદિ ૬ બુધવાર.

क्षमापना.

ખમવાની રીતિ રે વિરલા જાણના,
જ્ઞાનીઓ જાને રે મનમાં આણના.
મુખે મિચ્છાદુક્કડ બહુજન બોલે રે, શબ્દના અર્થે રે વિરલા ચાલના,
ખમે ખમાવે સમતા મનમાં ધારી રે, તેવારે જીવો શિવપુર મ્હાલતા,

હૃદયથી દૂર કર ચિંતા, જપતી સુરમથી ચિંતા;
વશી રહે આત્મની નીત્યા, લગાવી તાન મન પ્રીત્યા.   ૩
તરી જા લોભનો દરિયો, અનંતા દુઃખથી ભરિયો;
અનંતાં સુખ તે વરિયો, બન્યો જે જ્ઞાનમાં ભળીયો.   ૪
નથી જગમાં જરા શાન્તિ, પરે ક્યાં બાહ્યમાં ભ્રાન્તિ;
ખરી ચૈતન્ય ઉત્ક્રાન્તિ, વરી લે ધર્મની કાન્તિ.   ૫
નથી જ્યાં તું અરે તું ત્યાં, પ્રવેશે મોહથી રે ક્યાં;
મર્યા વણ તો નથી મુક્તિ, ખરી એ શાસ્ત્રની ઉક્તિ.   ૬
ખરી નિઃસંગતા ધારી, વિકલ્પો ભાવના વારી;
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મપર પ્યારો, ખરો એ સત્ય આધારો.   ૭

સંવત્ ૧૯૭૦ ના ભાદરવા સુદિ ૭ ગુરવાર.

જગત્માં શક્તિમાન્ જીવી શકે છે.

છતે શક્તિમન્ત, જગત્માં છતે શક્તિમન્ત;
નિર્બલ પામે અન્ત.............................. ....જગત્માં.
કાયિક વાચિક શક્તિથીરે, દુર્બળ વર્ગ છતાય;
વ્યષ્ટિમાં સત્તાવડેરે, સ્વતન્ત્રે જીવાય ....જગત્માં. ૧
તંત્ર યંત્રના બળથકીરે, સ્થૂલવિશ્વે જય થાય;
માનસિક મંત્રો વડેરે, સત્તા વિશ્વ સુહાય.   ....જગત્માં. ૨
કાયબળે કેશરી જુઓરે, વનમાં કરતો રાજ્ય;
ન્હાનાં પક્ષીપર જુઓરે, રાજ્ય કરે છે બાજ.   ....જગત્માં. ૩
સર્વ શક્તિ ભેગી થતાં રે, સંપે જગ રહેવાય;
પૃથક્ શક્તિયો સહુ થતાં રે, નહિ અસ્તિત્વ રખાય....જગત્માં.૪
બળ વિના શી બહાદુરી રે, નિર્બલ મૃતક સમાન;
ક્ષીણ બળે બહુ જાતનાં રે, રહ્યાં ન નામ નિશાન ....જગત્માં.૫
મેળવવી સહુ શક્તિયો રે, એ છે સાચો ધર્મ;
ધર્મ શૂરાનો જાણવો રે, નિર્બળ લહે ના શર્મ.   ....જગત્માં.૬

સ્વસ્વસ્થાને સહુ રહે રે, કાળ અનાદિથી શક્તિ.....જગતમાં.૨૦
યથાયોગ્ય સ્વાધિકારથી રે, શક્તિ કાર્ય કરાય;
બુદ્ધિસાગર ધર્મનો રે, અકળ અલખ મહિમાય...જગતમાં.૨૧

સંવત્ ૧૯૭૦ ના ભાદરવા સુદિ ૮ ગુરુવાર.

स्वाश्रयी बन.

પરવા ન પરની રાખ. મનવા પરવા ન પરની રાખ;
સ્વાશ્રયી થઈ સુખ ચાખ..........................મનવા૦
કર્તવ્ય કર સ્વીયશક્તિથી રે, કર્તવ્યે અધિકાર;
કર્તવ્ય ફલ ઈચ્છા તજી રે, વર્તો તે સંસાર. મનવા૦ ૧
બનવાનું જે જે હશે રે, તે બનશે નિર્ધાર;
કાં ચિન્તા નાહક કરે રે, બન સ્વાશ્રયી અવતાર. મનવા૦ ૨
કીડી કણ મણ હાથીને રે, ઘટતુ સૌને સર્વ;
કર્મ વશે સહુ પામતું રે, કરવો શોક ન ગર્વ. મનવા૦ ૩
જે જે કાલે જે જે બને રે, સમ ભાવે તે દેખ;
કર્તવ્યે તત્પર બની રે, વીરાદર્શને દેખ. મનવા૦ ૪
દે આવકાર આવેલને રે, જનારને જ વળાવ,
છૂટાં પડે ભેગાં મળે જન, ચિન્તા હર્ષ ન લાવ. મનવા૦ ૫
વિવેકે તુજને ઘટે રે, કરને કાર્ય પ્રવૃત્તિ;
સામગ્રી પામી સહુ રે, આદર નિજની શક્તિ. મનવા૦ ૬
તુજને થાવું ના ઘટે રે, નિજ કર્તવ્યથી ભ્રષ્ટ;
પુછી જો નિજ જીવને રે, પરા ભાષાથી સ્પષ્ટ. મનવા૦ ૭
પરની પરવા મન ધરી રે, નિજ શક્તિ ન ગુમાવ;
સ્વાત્મશ્રદ્ધાને ધારીને રે, ધર કર્તવ્યનો દાવ. મનવા૦ ૮
નિજ કર્તવ્ય સુપન્થમાં રે, વહેતો રહે નિશદીન;
બુદ્ધિસાગર સ્વાશ્રયી રે, બની રહે ગુણ પીન. મનવા૦ ૯

સંવત્ ૧૯૭૦ ના ભાદરવા સુદ ૧૦ રવિવાર.

सदा ऐक्ये मळी रहेजे.

કરીને મેળ મન માન્યો, પ્રવેશી ચિત્તમાં બન્ધો!;
ગમે ત્યાં જાય તોપણ તું, સદા ઐકયે મળી રહેજે. ૧
વિભિન્ન સંગીઓ થાતાં, વિચારો ભિન્ન સાંભળતાં;
કદી ના ભિન્નતા ધરજે, સદા ઐકયે મળી રહેજે. ૨
પ્રદેશે વાસ કરવાથી, હૃદયથી દૂરતા નહિ હો;
હૃદયથી પાસ તે પાસે, સદા ઐકયે મળી રહેજે. ૩
વિચારે ફેર જ્યાં ત્યાં છે, પડે મતભેદ આચારે;
જગત્ વૈચિત્ર્ય જાણીને, સદા ઐકયે મળી રહેજે. ૪
કદી ના નાશને પામે, ખરો શ્રદ્ધાળુ જન વિશ્વે;
ખરી શ્રદ્ધા ધરી મનમાં, સદા ઐકયે મળી રહેજે. ૫
પડે ના ભેદનો ભડકો, પરસ્પર શુદ્ધ પ્રીતિ જ્યાં;
ધરીને પ્રીતિથી ભક્તિ, સદા ઐકયે મળી રહેજે. ૬
વિશુદ્ધપ્રેમનું લ્હાણું, મળે છે કોઇને ધર્મે;
બનીને પ્રેમ પૂજારી, સદા ઐકયે મળી રહેજે. ૭
ખરો એ આત્મના જ્ઞાને, મળે છે મેળ જ્ઞાનીનો;
ભલી સેવા ધરી મનમાં, સદા ઐકયે મળી રહેજે. ૮
કથ્યું એ માનજે બન્ધો, ગણી અમૃત હૃદય પ્યારૂં;
બુદ્ધયબ્ધિ સન્તના યોગે, સદા ઐકયે મળી રહેજે. ૯

સંવત્ ૧૯૭૦ ના ભાદરવા સુદિ ૧૨ મંગલવાર.

आत्मभोगी कर्मयोगी.

માથું મૂકીને કરે કામ, એવો નર વિશ્વમાં રાખે નામ;
વિશ્વ કરે છે પ્રણામ....... ....એવો૦

[illegible]

[illegible]
[illegible] ૧
[illegible]
[illegible] ૨
[illegible]
[illegible] ૩
[illegible]
[illegible] ૪
[illegible]
[illegible] ૫
[illegible]
[illegible] ૬
[illegible]
[illegible] ૭
[illegible]
[illegible] ૮
[illegible]
[illegible] ૯
[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible] — [illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] ૧

થશે બુરા અભિમાને, નહીં પદ રાજના મીંમાં;
વિચારીને હૃદયમાંહિ. શિખામણ માન સન્તોની. ૪
બુરૂં કરતાં બુરૂં થાશે, પ્રભુથી ખૂબ પસ્તાશે;
કરીશ ના કામ કે'શે, શિખામણ માન સન્તોની. ૫
સતાવ્યાથી નથી સારૂં, ઉપરનું નરકનું ભારૂં;
થશે મનમાંહિ અન્ધારૂં, શિખામણ માન સન્તોની. ૬
બનીને અન્ધ અજ્ઞાને, પડે કાં વહ્નિજ્વાલામાં;
હજી છે હાથમાં બાજી, શિખામણ માન સન્તોની. ૭
પછી ક્યાં પાકશે તું જન, ખરૂં સંભાળ પોતાનું;
હઠી જા પાપથી દૂરે, શિખામણ માન સન્તોની. ૮
નથી કુદરતથી છાનું, ગમે તેવું કર્યું પડશે;
કર્યું તેવું સમર્પે છે, શિખામણ માન સન્તોની. ૯
થશે ત્હારૂં જીવન ઝેરી, થશે ના શાન્તિ સ્વપ્નામાં;
ત્યજીને મોહની દ્રષ્ટિ, શિખામણ માન સન્તોની. ૧૦
ત્હને તારા ભલા માટે, કહ્યું જે ધ્યાનમાં આવ્યું;
બુદ્ધિબ્ધિધર્મ ધારીને, શિખામણ માન સન્તોની. ૧૧

સંવત્ ૧૯૭૦ ના ભાદરવા વદિ ૩ સોમવાર.

તમારાથી થવાનું શું?

કવ્વાલી.

નથી કંઇ યોગ્યતા આવી, પરીક્ષાની નથી બુદ્ધિ;
નથી કંઇ સ્વાત્મની શ્રદ્ધા, તમારાથી થવાનું શું? ૧
વ્યવસ્થાએ જ કરવાની, નથી વિવેકની શક્તિ;
રહ્યું ગાંડાપણું મનમાં, તમારાથી થવાનું શું? ૨
નથી ગંભીરતા આવી, સમર્પણમાં રહી ભીતિ;
કરી સામગ્રી ના ભેગી, તમારાથી થવાનું શું? ૩

નામ રૂપથી ભિન્ન રે, જડમાં માન ન મ્હારૂં. શુદ્ધા० ૧
ચિન્તા શાને મન ધરે, ચિન્તે તે નહીં તુજ;
તું તેનાથી ભિન્ન છે, એ અન્તરનું ગુહ્ય;
માની આ દૃશ્યને જૂઠ રે, નિર્ભયરૂપ જો ત્હારૂં. શુદ્ધા० ૨
હું મ્હારૂં જે બાહ્યમાં, તેની પ્રતિષ્ઠા લાજ;
માની દુઃખી થાય છે, એ નહીં ત્હારૂં કાજ;
દુનિયા ન જાણે તુજ રે, દુનિયાથી શું ? તું બીવે. શુદ્ધા० ૩
મોહી દુનિયા આંધળી, નામરૂપમાં લીન;
સાચું તે ના દેખતી, રાગદ્વેષમાં દીન;
ડર નહીં દુનિયાની વાતે રે, શુદ્ધરૂપ સંભારી. શુદ્ધા० ૪
જગના શબ્દ પ્રવાહમાં, વહેતાં નરને નાર;
પરને નિજ કલ્પી અરે, પામે દુઃખ અપાર;
પરમ બ્રહ્મ ભગવાન્ રે, માને નિજ શું ? ભીખારી. શુદ્ધા० ૫
આત્મભાનુના તેજથી, મોહતિમિર પલાય;
જૂઠી માયા કલ્પના, તું નિર્મલ મહારાય;
નહિ વ્યવહારે મુંઝ રે, નિશ્ચય શુદ્ધ સ્વરૂપી. શુદ્ધા० ૬
શુદ્ધ રૂપ ઉપયોગથી, આનન્દમય થઇ જાવ;
બુદ્ધિસાગર દૃષ્ટિમાં, પરમબ્રહ્મ નિજ લાવ;
સિદ્ધ બુદ્ધ અવતાર રે, આત્મસત્તા સનૂરી. શુદ્ધા० ૭

સંવત્ ૧૯૭૦ ના ભાદરવા વદિ ૫ બુધવાર.

कर्युं सारुं जगत्‌मां शुं ?

કવ્વાલી.

ધરીને જન્મ માનવનો, વિચારી જો હૃદયમાંહિ;
જીવોની શાન્તિને માટે, કર્યું સારૂં જગત્‌માં શું ? ૧
મળી સંપત્ ત્હને જે જે, કર્યો ઉપયોગ ત્હેનો શો ?;
બની ઠાકોર વા રાણો, કર્યું સારૂં જગત્‌માં શું ?. ૨

ખરેખર એક ક્ષણનું રે, પ્રમાદે ગાળ ના આયુ: ૫
પ્રમાદો ઝેર બૂરાથી, અનંતા ભવ ફરે દુઃખી;
ભમાવી લક્ષયોનિમાં, પ્રમાદે ગાળ ના આયુ. ૬
પ્રમાદે થાય છે હિંસા, ખરેખર દ્રવ્યતઃ ભાવે;
પ્રમાદ જ છે ખરો શત્રુ, પ્રમાદે ગાળ ના આયુ. ૭
કરી આશા નકામી કૈં, પડે છે પાપના ચકે;
કદી ના પાર આશાનો, પ્રમાદે ગાળ ના આયુ: ૮
મર્યા કૈંઈ મોજમાં મ્હાલી, પડી રૂહ્યો ઠાઠ સહુ ઠાલી;
મરીને દુર્ગતિ ઝાલી, પ્રમાદે ગાળ ના આયુ: ૯
કરીને સંગ માયાથી, કરીને પાપ માયાથી;
અહંતા મોહ છાયાથી, પ્રમાદે ગાળ ના આયુ: ૧૦
વિચારી ધર્મને જ્ઞાને, રહીને ધર્મના ધ્યાને;
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મના તાને, રહ્યું સહુ ગાળજે. ૧૧

સંવત્ ૧૯૭૦ ના ભાદરવા વદિ ૭ શુક્રવાર.

करी ले जे बने ते ते.

જગતમાં જન્મ પામીને, વિવેકે સૌ વિચારીને;
બની નિષ્કામ સદ્યત્ને, કરી લે જે બને તે તે. ૧
ટળે જેથી મરણ ભીતિ, ટળે જેથી બુરી રીતિ;
ટળે જેથી બુરી વૃત્તિ, કરી લે જે બને તે તે. ૨
પ્રભુ ભક્તિ પ્રભુ સેવા, દયા ને બ્રહ્મચર્યાદિ;
ભલાં ઉપદેશનાં કાર્યો, કરી લે જે બને તે તે. ૩
ભલાં પરમાર્થનાં કાર્યો, જગતને જેહ ઉપયોગી;
અહો જે ધર્મ વૃદ્ધિનાં, કરી લે જે બને તે તે. ૪
ગુરૂ સેવા ગુરૂ પૂજા. ગુરૂની સર્વ આજ્ઞાઓ;
યથાશક્તિ અધિકારે, કરીલે જે બને તે તે. ૫

પૂર્ણ સમાધિ શાન્તિમાં મુક્તિ કરનત ન્યાય;
બુદ્ધિસાગર ધર્મ દે, એવં આપિ મહર્દ્ધિ. સર્વ. ૫

સં. ૧૯૭૦ ના આસો વદિ ૮ રવિવાર.

आत्मक्रीडा रमण.

આત્માસંખ્યપ્રદેશે રમીએ અનુભવ મોઝમાં રે,
જ્યાં બહુ વ્હેતું શીતલ સમતા નદીનું નીર,
તેમાં સ્નાન કરીને ઝીલી નિર્મલ થાઇએ રે.....................

દુહા—સાખી.

આત્માસંખ્ય પ્રદેશમાં, જન્મ મરણ ના ક્યાંય;
ભેદભાવ નહિ બાહ્યનો, નિજ ગુણ સ્થિરતા ત્યાંય.
નિર્મળ ઝળહળ જ્યોતિ કેવલજ્ઞાનની ઝગમગે રે,
જાણે ઉગ્યા ભાનુ કોટી પુનમ ચંદ;
એવા ઉપયોગી નિજ અન્તર્ સ્વામી ધ્યાઇએ રે. આત્મા. ૧

સાખી.

આધિ વ્યાધિ ઉપાધિનું, જ્યાં ના નામ નિશાન,
અનન્ત ગુણ પર્યાયનું, ચેતન દ્રવ્ય એ ભાન;
નિર્મલ આનન્દ રસનું સમયે સમયે પાન છે રે.
આત્મા સિદ્ધ બુદ્ધ પરમાત્મસ્વરૂપ સુહાય,
અસ્તિ નાસ્તિમય ચેતન પ્રગટ પરખાય;
એવા પ્રભુને દેખી પ્રભુપદે તે ગાઇએ રે. આત્મા. ૨

સાખી.

અહંવૃત્તિ સંસારની, જ્યાં નહીં માયા જાળ;
રોગ શોક ઇતિ નહીં, જ્યાં ના આવે કાલ.
કર્ત્તા હર્ત્તા હરિહર બ્રહ્મા પોતે થઈ રહે રે.

વિવેકે પૂર્ણ અવલોકી, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૫
કરી ઈર્ષ્યા થકી નિન્દા, મહાક્રોધે દઇ આળો;
બની શત્રુ ઘણાઓનો, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૬
રહે ના સ્વાસ્થ્ય જેનાથી, રહે આરોગ્યતા જેથી;
સમાધિ ના રહે જેથી, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૭
અરે જેનાજ સહવાસે, કુબુદ્ધિ બહુ વધે ઇર્ષ્યા;
કરી એવાજ સંબંધો, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૮
ગુણાનુરાગની દૃષ્ટિ, ટળે જેના જ સહવાસે;
કરીને સંગતિ ત્હેની, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૯
પડે વિઘ્નો સમાધિમાં, વધે દુર્ધ્યાન જેનાથી;
રહી તેના જ સહવાસે, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૧૦
ગુરૂને દેવ શ્રદ્ધામાં, પડે છે ફેર ના જેનાથી;
કરીને સંગતિ ત્હેની; નકામી વ્હોર ના પીડા. ૧૧
ગુણો વિઘટે વધે દોષો, અહો એવા મનુષ્યોની;
કરીને સંગતિ ભોળા, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૧૨
વિચારાચારની શુદ્ધિ, બને જે જે ઉપાયોથી;
બુદ્ધયબ્ધિધર્મ યત્નોએ, નકામી ટાળજે પીડા. ૧૩

સંવત્ ૧૯૭૦ ના ભાદરવા વદિ ૧૦ મંગળવાર.

ગુણોથી ઉન્નતિ થાતી.

કવ્વાલિ.

વિચારીને વિચાર્યું એ, હૃદયમાં પૂર્ણ ધાર્યું એ;
ઘટાટોપે વળે ના કંઈ, ગુણોથી ઉન્નતિ થાતી. ૧
પ્રતાપે ટેક રાખીને, ત્યજી ભોગો સહી દુઃખો;
કર્યું નામ જ અમર જગમાં, ગુણોથી ઉન્નતિ થાતી. ૨
શિવાજીએ ઘણા શૌર્યે, કર્યું દક્ષિણ સ્વયં કરમાં;
ગુણો વણુ ભાવના જગમાં, ગુણોથી ઉન્નતિ થાતી. ૩

થતી સ્વારી કલિની રે, પધાર્યા નિર્દયા દેવી;
વધે વ્યસનો મહાજોરે, અહંતા ત્યાં થતું એવું. ૪
રહે મોટાઈ મનમાંહિં, શિખામણ ના રૂચે સાચી;
વધે છે સ્વાર્થની ઈચ્છા, અહંતા ત્યાં થતું એવું. ૫
વધે છે જોર માયાનું, જણાતા નીચ લોકો સહુ;
પ્રવેશે દુર્ગુણો સર્વે; અહંતા ત્યાં થતું એવું; ૬
રહે હું હું તણી વૃત્તિ, થતું અપમાન સન્તોનું;
રજસ્તમની વહે બુદ્ધિ, અહંતા ત્યાં થતું એવું. ૭
થતા ઝઘડા ઘણા સાથે; વધે ભીતિ ઘટે નીતિ;
સમર્પણ ત્યાગ ના થાતો, અહંતા ત્યાં થતું એવું. ૮
રૂચે ના ધર્મની વાણી, થતી ઉંધી પ્રવૃત્તિ બહુ;
વધે આસક્તિ જડમાંહી, અહંતા ત્યાં થતું એવું. ૯
પરાજય દુઃખ વિપત્તિ, પરાધીન દાસના કર્મો;
થતું સહુ ધાર્યું ધૂળધાણી, અહંતા ત્યાં થતું એવું. ૧૦
અહંતા ત્યાં પ્રભુતા ના, અહંતા ત્યાં નથી શક્તિ;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મ ધરવાને, લઘુતા પાત્રતા સાચી. ૧૧
સંવત્ ૧૯૭૦ ના ભાદરવા વદિ ૧૨ ગુરૂવાર.

थती उद्यमथकी सिद्धि.

થતી આલસ્યથી પડતી, સુવિધા ધર્મ માનવની;
ખરા ઈચ્છિત કાર્યોની, થતી ઉદ્યમ થકી સિદ્ધિ. ૧
અશક્ય વિશ્વમાં શું ? શું ? કહ્યું નેપોલીયન શોર્યે;
અનાદર્ય સર્વ કાર્યોની, થતી ઉદ્યમથકી સિદ્ધિ. ૨
કરીને શંકડું મુખડું, પરે છે દૈન્ય શામાટે;
ઉઠીને ઘોષ મંત્ર જ આ, થતી ઉદ્યમથકી સિદ્ધિ. ૩
નિરાશા ચિત્તમાં લાવી, અધીરો ના ઘડીમાં થા;
ધરી ઉત્સાહ બળ એવું, થતી ઉદ્યમ થકી સિદ્ધિ. ૪

વિપત્તિથી ડરી ના જા, વિપત્તિયો પડે સહુને;
ખરેખર કાર્યની પૂરી, થતી ઉદ્યમથકી સિદ્ધિ. ૫

ગણી જીવન અમર નિજનું, અહંતાભાવને ત્યાગી;
પ્રવૃત્તિથી સુકાર્યોની, થતી ઉદ્યમથકી સિદ્ધિ. ૬

પડે વિઘ્નો અરે તેથી, નિરાશા લાવ ના કિંચિત્;
જગત્માં દેખ સર્વત્ર, થતી ઉદ્યમથકી સિદ્ધિ. ૭

નથી ઉદ્યમ સમો બન્ધુ, નથી આલસ્ય સમો શત્રુ;
રહે ના તું જરા નવરો, થતી ઉદ્યમથકી સિદ્ધિ. ૮

નસીબે હાથ દેઈને, થવાનું તે થયા કરશે;
હૃદયમાં લાવ ના એવું, થતી ઉદ્યમથકી સિદ્ધિ. ૯

થઈ ભારતતણી પડતી, અરે આલસ્ય વિદ્વેષે;
જુવો જાપાનની ચડતી, થતી ઉદ્યમથકી સિદ્ધિ. ૧૦

નકામો જે વખત ગાળે, કરે શું તે ભલું જગમાં;
સદા સામગ્રીના યોગે, થતી ઉદ્યમથકી સિદ્ધિ. ૧૧

પ્રવૃત્તિ માર્ગ છે સહુનો, સદા વ્યવહારનયયોગે;
બુદ્ધ્યબ્ધિધર્મકાર્યોની, થતી ઉદ્યમથકી સિદ્ધિ. ૧૨

સંવત ૧૯૭૦ ભાદરવાવદિ ૧૪ શુક્રવાર.

एकदिन एवो आवशे एकदिन एवो आवशे

એકદિન એવો આવશે એકદિન એવો આવશે,
મહાવીરના શબ્દોવડે સ્વાતંત્ર્ય જગમાં થાવશે—
સ્વાતંત્ર્ય જગમાં થાવશે. એકદિન૦

સહુ દેશમાં સ્વાતંત્ર્યનાં શુભ દિવ્ય વાદ્યો વાગશે;
બહુ જ્ઞાન વીરો કર્મ વીરો જાગી અન્ય જગાવશે. એકદિન૦ ૧

અવતારી વીરો અવતરી કર્તવ્ય નિજ બજાવશે;
અશ્રુ લ્હુઈ સૌ જીવનો શાન્તિ ભક્તિ પ્રસરાવશે. એકદિન૦ ૨

સહુ દેશમાં સહુ વર્ણમાં જ્ઞાનિજનો બહુ ફાવશે;
ઉદ્ધાર કરશે દુઃખીનો કરૂણા ઘણી મન લાવશે. એકદિન ૩
સાયન્સની વિદ્યાવડે શોધો ઘણીજ ચલાવશે;
જે ગુપ્ત તે જાહેરમાં અદ્દભુત વાત જણાવશે. એકદિન૦ ૪
રાજા સકલ માનવ થશે રાજા ન અન્ય કહાવશે;
હુન્નરકલા સામ્રાજ્યનું બહુ જોર લોક ધરાવશે. એકદિન૦ ૫
એક ખંડ બીજા ખંડની ખબરો ઘડીમાં આવશે;
ઘરમાં રહ્યાં વાતો થશે પરખંડ ઘર સમ થાવશે. એકદિન૦ ૬
એક ન્યાય સર્વે ખંડમાં સ્વાતંત્ર્ય ન્યાયો થાવશે;
બુદ્ધયબ્ધિ પ્રભુમહાવીરનાં તત્ત્વો જગતમાં વ્યાપશે. એકદિન૦ ૭

સંવત્ ૧૯૭૦ ના આસો શુદિ ૧ રવિવાર.

કદી ના સંગ કર એનો

બની વિશ્વાસનો ઘાતી, કરે જે પાપનાં કૃત્યો;
ખરી વખતે ખસી જાવે, કદી ના સંગ કર એનો. ૧
અબી બોલ્યા અબી મિથ્યા, કળાથી નમ્રતા ધારે;
પ્રસંગે દાવથી મારે, કદી ના સંગ કર એનો. ૨
ધરી પૈશુન્યની વૃત્તિ, કરે ચાડી બુરી ચુગલી;
સરે જ્યાં સ્વાર્થ ત્યાં ભળતો, કદી ના સંગ કર એનો. ૩
નમીને ચોર ચિત્તાવત્, નિહાળી દાવ જે મારે;
મુખે મીઠું પરોક્ષે કંઇ, કદી ના સંગ કર એનો. ૪
વફાદારી બતાવીને. પરોક્ષે થાય શત્રુ જે;
બને જે શત્રુનો સંગી, કદી ના સંગ કર એનો. ૫
જરા મત ભેદમાં ઝઘડો, કરી બનતો પ્રતિપક્ષી;
અહો જે છાછરો મનનો, કદી ના સંગ કર એનો. ૬
ડરે ના પાપ કરવાથી, પ્રભુથી જે નથી ડરતો;
નથી પ્રામાણ્ય વાણીમાં, કદી ના સંગ કર એનો. ૭

કથી દે ભય થકી છાનું, ઉકેલી દે ખરૂં ખાનું;
વહે જે ચિત્તને ખારે, નથી વિશ્વાસુ એ ક્યારે. ૬
પુછીને પેટ જે ફોડે, ચઢીને દ્રોહ વરઘોડે;
ચઢાવ્યો જે ચડે ફાળે, નથી વિશ્વાસુ એ ક્યારે. ૭
વહેતા વેણની માત્રા, બને જે ક્રોધનો રાજા;
વહેલા વેણને હારે, નથી વિશ્વાસુ એ ક્યારે. ૮
અરે જ્યાં સ્વાર્થ ત્યાં ભળતો, ખરૂં બીજું નથી ગણતો;
ઉડાવે વાતમાં ભારે, નથી વિશ્વાસુ એ ક્યારે. ૯
બનીને ગારનો ખીલો, થતો સહુ વાતમાં ઢીલો;
પડયા પર પાટુ જે મારે, નથી વિશ્વાસુ એ ક્યારે. ૧૦
પ્રમાણીક વેણથી સારે, પ્રતિજ્ઞાથી નહીં હારે;
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મને ધારે, સદા વિશ્વાસુ છે ત્યારે. ૧૧

સંવત્ ૧૯૭૦ ના આસો સુદિ ૩ મંગળવાર.

स्वगत ध्यान कर्या पश्चात् उद्गार.

વાહવાહ ઝળહળ જ્યોતિ જણાય,
ઝળહળ જ્યોતિ જણાય રે. વાહ, વાહવાહ.
ચેતનને શુભ ચેતના, બનીયાં એકાકાર;
હું તુંની દુગ્ધા ટળી, આનન્દ ઉલસ્યો અપાર. વાહવાહ. ૧
અનન્ત રૂપની કલ્પના, અનન્ત નામની વૃત્તિ;
અહંવૃત્તિ બેની ટળી, પ્રગટી વિવેકશક્તિ. વાહવાહ. ૨
જન્મ મરણની કલ્પના, રહી ન જોતાં કંઇ;
બ્રહ્મા વિષ્ણુ મુજ વિષે, હર નારાયણ મહીં. વાહવાહ. ૩
શોધું તે સહુ આત્મમાં, સિદ્ધ બુદ્ધ નિજમાંહિ;
અસ્તિ નાસ્તિ સાપેક્ષતા, મારામાં સહુ આંહિ. વાહવાહ. ૪
દેહ છતાં ના દેહ હું, ચિદાનન્દ ઘન રૂપ;
મુજ સમ જીવો વિશ્વના, ત્રણ ભુવનનો ભૂપ. વાહવાહ. ૫

પિતા જો દેહને કલ્પ્યો, વિનાશી દેહ છે જાણી;
કદી ના જાણશે તુજને, થવાનું શું ? રડે બાપુ.　　　６
યદા જો મૃત્યુને જાણે, તદા તો શોક ના આવે;
રૂપે તે દૃશ્ય છે ના જો, થવાનું શું ? રડે બાપુ.　　　૭
અવસ્થા દેહની જોની, સદા બદલાય પર્યાયે;
કયો આકાર છે સાચો, થવાનું શું ? રડે બાપુ.　　　૮
બની જા તું પ્રભુમાંહી, ખરો આશ્રય પ્રભુ ત્હારો;
ગ્રહી લે ઇશનું શરણું. થવાનું શું ? રડે બાપુ.　　　૯
ત્હને ત્હારૂં કથ્યું સાચું, ત્યજી દે તોર માયાનો.
ગયા ત્હેના ગુણોને લે, થવાનું શું ? રડે બાપુ.　　　૧૦
જણાવું છું ઉમંગથી આ, કરી લે ધ્યાન પોતાનું;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મ ધારીને, રહો નિર્ભય સદા બાપુ.　　　૧૧

સંવત ૧૯૭૦ ના આસો સુદિ ૫ ગુરૂવાર.

ખરી આવી ઉદય વેળા.

કવ્વાલિ.

અમોને જ્ઞાનમાં ભાસે, પરામાં પ્રેરણા યોગે;
હવે આત્મોન્નતિ કરવા, ખરી આવી ઉદય વેળા.　　　૧
હઠી જાશે અરિ લોકો, ફસાશે તે વિપત્તિમાં;
થતી સ્ફુરણા વિજય થાશે, ખરી આવી ઉદય વેળા.　　　૨
પ્રપંચીના પ્રપંચો સૌ, થશે નિષ્ફળ ખરી રીતે;
સ્વભાવે ધર્મસિદ્ધિની, ખરી આવી ઉદય વેળા.　　　૩
વિપક્ષીઓ થશે નીચા, હવે ના ફાવશે સ્હામા;
જશે હારી હરામીઓ, ખરી આવી ઉદય વેળા.　　　૪
થશે દ્વારો હવે ખુલ્લાં, ખરાં સ્વાતંત્ર્યનાં નક્કી;
હૃદયમાં સત્ય પ્રગટે છે, ખરી આવી ઉદય વેળા.　　　૫

કરી દેવું જમણ જમવાં, નથી શેખ્ખં કરી ખાવું;
ભુરં ખર્ચ લગ્ન રેવાં, શિખામણ માન મેં માની. ૬
કદાની દુઃખ દેનારી, કુટેવ જ જે પડે એવી;
દખવાથી હાનિ છે મારી, શિખામણ માન મેં માની. ૭
કરી ગભરાઈ ના જવું, વિપત્તિયો પડે ત્યારે;
ક્ષમા ધરવી ટકો આવે, શિખામણ માન મેં માની. ૮
વધારી લાવવું જ્યાં ત્યાં, પ્રમાદી ના થવું જ્યાં ત્યાં;
સદા ઉપયોગમાં રહેવું, શિખામણ માન મેં માની. ૯
ગુરુથી વિનય રહેવું, વળી જ્યાં માન ત્યાં જવું;
પ્રસંગે બોલવું જોઈ, શિખામણ માન મેં માની. ૧૦
વિચારી સંગતિ કરવી, મનુષ્યોની અનુભવથી;
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મ ધરવાનો, શિખામણ માન મેં માની. ૧૧
સંવત ૧૯૭૦ ના સુદિ ૧૦ મંગળવાર.

નથી એ ચિત્તમાં ગમતું

કવ્વાલિ.

પ્રશંસા આપની કરવી, પ્રવૃત્તિ અન્ય નિન્દાની;
વિરોધીનું બુરૂં વદવુ, નથી એ ચિત્તમાં ગમતું. ૧
કરી કાપટ્ય મનમાદિ, બુરૂં કરવુ વિરોધીનુ;
નકામી લાજ દા કરવી, નથી એ ચિત્તમાં ગમતુ. ૨
તડાકા મારવા જૂઠા, કરી વાતો ગમે તેવી;
નકામાં કર્મને કરવાં, નથી એ ચિત્તમાં ગમતુ. ૩
વિવાદો પરિતાપના, કરીને કલેશની હોળી;
અહંતા ચિત્તમાં ધરવી, નથી એ ચિત્તમાં ગમતુ. ૪
કરીને દોષ ગોપવવા, નકામો દંભ જે ધરવો;
નકામો હાક ધરવાનું, નથી એ ચિત્તમાં ગમતુ. ૫

સમાધિમાં થતાં વિઘ્નો, અરે જે જે પ્રસંગોથી;
પ્રસંગો તે ત્યજી દઇને, રહે ગાફલ નહીં કયારે. ૬
રમણતા આત્મમાં કરતાં, નડે જે જે ઉપાધિયો;
રહીને તેથકી દૂરે, રહે ગાફલ નહીં કયારે. ૭
શુભાશુભ વૃત્તિના ભેદો, ઘણા છે બહુ નિમિત્તોથી.
પડીશના બે વિષે મુંઝી, રહે ગાફલ નહીં કયારે. ૮
મનુષ્યોના પ્રસંગોમાં, ઘણું મન સાચવી રહેવુ;
અખંડાનન્દ લેવાને, રહે ગાફલ નહીં કયારે. ૯
સદા અન્તરૂથકી ધ્યાને, અનન્તાં કર્મ હરવાને;
અનન્તી વાસના હરવા, રહે ગાફલ નહીં કયારે. ૧૦
સદા નિર્લેપ રહેવાને, સદા નિ:સંગ રહેવાને;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મ વરવાને, રહે ગાફલ નહીં કયારે. ૧૧

સંવત ૧૯૭૦ ના આસો સુદિ ૧૨ ગુરૂવાર.

प्रबोधक

અમારા મિત્ર શી રીતે.

કવ્વાલી.

કરીને મેળ લાલચથી, ફસાવાનું કરો મનમાં;
રહ્યું કાપટય વાણીમાં, અમારા મિત્ર શી રીતે. ૧
બાહિર્ જુદું હૃદય જુદું, મુખે મીઠું હૃદય કાતી;
કહો સાચું તમે સમજી, અમારા મિત્ર શી રીતે. ૨
વિપત્તિમાં રહો દૂરે, કરો નિન્દા ગુણો ઢાંકી;
કરો પાછળ ઘણી હાંસી, અમારા મિત્ર શી રીતે. ૩
શિખામણ સત્ય ના આપો, કહ્યું તેમાં કરો હાજી;
બનીને સ્વાર્થ પૂજારી, અમારા મિત્ર શી રીતે. ૪
ગુણોની વૃદ્ધિ ના થાતી, પ્રવેશે દુર્ગુણો મનમાં;
તમારી સંગતે એવું, અમારા મિત્ર શી રીતે. ૫

આજ મ્હારે આત્મગુણિમાં અજવાળું ઉભરાય જો,
સુખનો સાગર કલ્લોલે ચઢીયો ઘણો જો;
આજ મ્હારે ઉપશમભાવે સમના ઘટ વર્તાય જો,
નામ રૂપની ભ્રમણા ભાગી થઇ દૂરે રે ટોલ. ૨
આજ મ્હારે ઝળહળ જ્યોતિ સ્વપર પ્રકાશી ખૂબ જો,
આત્મસમાધિમાંહિ અદ્વૈત નિજરૂપે જો;
આજ મ્હારે અનુભવામૃત વર્ષે આત્મપ્રદેશ જો,
શાંતિ છવાઈ વાદળ નહીં પરભાવનું જો. ૩
આજ મ્હારે ધ્યાતા ધ્યેયને ધ્યાનતણું એકતાન જો,
ઇન્દ્રિયાતીત આનન્દ પેને શિવપણું જો;
આજ મ્હારે દિલમાં પરમ પ્રભુજી પ્રગટ્યા બેશ જો,
બુદ્ધિસાગર ઝગમગ જ્યોતે ઝગમગે જો. ૪

સંવત ૧૯૭૦ ના આસો સુદિ ૧૫ રવિવાર.

માયા.

જગમાંહિ માયા મહા દેવી, સૌને નાચ નચાવે રે;
ચૌદ ભુવનમાં જ્યાં ત્યાં વ્યાવી, સૌ માયાને ગાવે રે. જગ૦ ૧
માયાના પગમાં સહુ પડતા, માયા માયા કરતા રે;
નવનવ રંગે નવનવ સંગે, માયાયોગે ફરતા રે. જગ૦ ૨
માયા એતો છે મહાકાલી, લાગે સહુને પ્યારી રે;
હરિહર બ્રહ્માદિક અવતારી, મુંઝવ્યા મહાભારી રે. જગ૦ ૩
મોહરૂપ માયાની શક્તિ, જાણો અપરંપારી રે;
ફન્દે તેના સર્વે ફસીયા, અનેક રૂપ વિચારી રે. જગ૦ ૪
બ્રહ્મરન્ધ્રમાં શ્વાસ ચઢાવે, હઠયોગી પદ પાવે રે;
તે પણ માયાના વશ આવે, અષ્ટ સિદ્ધિના દાવે રે. જગ૦ ૫
તપસી લપસી ગયા તુર્તમાં, મહા માયાના જોરે રે;
હું હું કરતા અહંવૃત્તિના, ફસી ગયા મહાતોરે રે. જગ૦ ૬

પંડિતાઈ મનમાં ધરતા, ઉંચુ જોઇ ફરતા રે;
તેવા જન માયાના જોરે, જગને તો ફરગરતા રે. જગ૦ ૭

માયા ખોટી માયા જૂઠી, કહી માયાને નિન્દે રે;
ત્યાગી વૈરાગી જન મોટા, પડતા માયા ફન્દે રે. જગ૦ ૮

ગોથાં ખાધાં જ્ઞાનિજનોએ, માયાથી ન ઉગરિયા રે;
માયા સામે યુદ્ધ કરંતાં, માયામાંહિ મરિયા રે. જગ૦ ૯

સંન્યાસી સાધુઓ મોટા, માયા આગલ છોટા રે;
માયાબ્ધિ તરતાં માયાના, થઇ ગયા પરપોટા રે. જગ૦ ૧૦

સિદ્ધાઇનાં ભણુગાં ફુકે, માયાથી તે ચૂકે રે;
યોગતણા સહુ ભેદ વિષે તે, માયાગ્નિને મૂકે રે. જગ૦ ૧૧

ભકતોને ભડકાવ્યા ભારી, હિમ્મત ભાગ્યા હારી રે;
ગમે તેહ રૂપે જગમાંહિ, માયા સેવે નારી રે. જગ૦ ૧૨

માયાનાં છે અનેક રૂપો, સ્થૂલ સૂક્ષ્મ અવતારી રે;
સૂક્ષ્મપણે સન્તોને માયા, થાની દુઃખ દેનારી રે. જગ૦ ૧૩

કીર્ત્યાદિકનાં રૂપ ધરીને, અહંવૃત્તિના પાસે રે;
જ્ઞાનીઓને નાખે માયા, ગહુલાં રૂપ પ્રકાશે રે. જગ૦ ૧૪

ત્યાગીઓને રાગી કરતી, કીર્તિ કમલા સંગે રે;
બાહ્યપ્રતિષ્ઠા પાસે નાખી, રમાડતી નવરંગે રે. જગ૦ ૧૫

ભડકાવ્યા બહુ બ્રહ્મચારીને, ત્રેવીસ વિષયે રાચ્યા રે;
રાગદ્વેષની વૃત્તિયોના, નાચે મનમાં માચ્યા રે. જગ૦ ૧૬

ત્યાગીઓને તૃષ્ણા વળગી, કરતા નિન્દા ચાડી રે;
બ્રહ્મ મૂકીને પડયા ભરમમાં, રહી ન વશમાં નાડી રે. જગ૦ ૧૭

જોગીઓ વાળે લંગોટા, પણ મનમાંહિ ગોટા રે.
તળાવના બગ ભકતો જેવા, માયા રંગે ખોટા રે. જગ૦ ૧૮

કેક કાઢ્યા મુંડ્યા જ્યાં ત્યાં, ભમતા ભીક્ષા માગી રે.
માયાના પૂજારી બનીયા, જડ વસ્તુના રાગી રે. જગ૦ ૧૯

રાગ દોષ માયાની લીલા, કની કદા ન કળાનીરે,
માયાની પુજારી દુનિયા, માયા માયા ગાની રે. જગ૦ ૨૦

[illegible],
[illegible]. અજ્ઞ૦ ૨૧
[illegible],
[illegible]. અજ્ઞ૦ ૨૨
[illegible],
[illegible]. અજ્ઞ૦ ૨૩
[illegible]
[illegible]. અજ્ઞ૦ ૨૪
[illegible],
[illegible]. અજ્ઞ૦ ૨૫
[illegible]
[illegible]. અજ્ઞ૦ ૨૬
[illegible],
[illegible]. અજ્ઞ૦ ૨૭
[illegible],
[illegible]. અજ્ઞ૦ ૨૮
[illegible],
[illegible]. અજ્ઞ૦ ૨૯
[illegible],
[illegible]. અજ્ઞ૦ ૩૦
માતા મધુરા નિત્ય ઉદરમાં, [illegible],
[illegible]. અજ્ઞ૦ ૩૧
અન્ય ધર્મની આશા ધરીને, [illegible],
આપાને ધર્મ ન માનીને, [illegible] અજ્ઞ૦ ૩૨
[illegible], માયા ને [illegible].
[illegible] અજ્ઞ૦ ૩૩
માયા માટે ધર્મને મેલે, જીવો હે અજ્ઞાની રે,
મોટા મોટા ધર્માચાર્યો, માયા લાગી માની રે. અજ્ઞ૦ ૩૪

કર્મ મોહની માયારૂપે, તેની શક્તિ ભાખી રે;
માયા તાવત્ ભવના ફેરા, સૂક્ષ્મપણે એ દાખી રે. જગ૦ ૩૧
માયા છતે તે જગ ખોટો, તેના મર્મું પાયા રે;
બુદ્ધિસાગર ગુરૂ કૃપાથી, સત્ય ઉપાયો ઉપાયા રે. જગ૦ ૩૨
સંવત્ ૧૯૭૦ ના આસો વદિ ૫ શુક્રવાર.

दोरंगी दुनिया

દોરંગી રહેવાની, દુનિયા દોરંગી રહેવાની
એક પણે ન થવાની.......................................દુનિયા.
મુંડે મુંડે ભિન્ન મતિથી, એક પથે ન જનારી.
ભિન્ન રૂચિ લોકોની જ્યાં ત્યાં, જોઇ લ્યો નિર્ધારી, દુનિયા. ૧
કોટી ઉપાયો કરો કદાપિ, વરી ગણી હુશિયારી,
એક મતે કદી થઇ ન દુનિયા, ભાવિમાં ન થનારી. દુનિયા. ૨
સાચાને કો જૂઠું માને, જૂઠાને કો સાચું,
અનેક રૂપે દુનિયા બોલે, કોનું પાકું કાચું, દુનિયા. ૩
દૃષ્ટિ તેવી સૃષ્ટિ રચીને, રાચ્યા નરને નારી.
રાગ દ્વેષ માયાથી નડી, કરતી આત્મ ખુવારી, દુનિયા. ૪
રજો ગુણને તમો ગુણથી, દુનિયા ગાની દિવાની.
આપ મતિથી પત પગ વાંકી, સિદ્ધી નહીં થવાની. દુનિયા. ૫
રીઝવતાં દુનિયા ના રીઝયે, સઘળી એકી વેળા.
એક રીઝવતાં બીજો ખીજે, કુદમ દુનિયા મેળા. દુનિયા. ૬
દુનિયા કેરી વાડુ વાડુ, સિદ્ધ નહીં થનારૂ.
અનેક મત પન્થોથી ભરિયુ, આડુ અવળુ જનારૂ. દુનિયા. ૭
સ્વભાવ દુનિયાના દોરંગી, ટાળ્યો ના ટળનારો,
અનન્ત કાળથી ચાલ્યું એવું, કદિ ન આવે આરો. દુનિયા. ૮
મનાવવા દુનિયાને નિજનુ, કયા નું બુઝે ભારી,
અ ધારાના ઉંડી દુનિયા, ભિન્ન કર્મ ધરનારી. દુનિયા. ૯

કાર્ય કરે જા સાચું ત્હારૂં, ફરજ પોતાની માની;
દુનિયા દોરંગી બોલે પણ, ઘર ના પાછી પાની. દુનિયા. ૧૦
દુનિયા આગળ ડાહ્યો થાવા, કર ના યત્ન લગારી;
દુનિયાના સર્ટીફીકટથી, મુક્તિ નહીં મળનારી. દુનિયા. ૧૧
કોઇક જેને પ્રભુજી માને, બીજો માને ખોટો;
ખોટાને કોઈ મોટો માને, મોટાને કોઇ છોટો. દુનિયા. ૧૨
દુનિયા દોરંગી જાણીને, હર્ષ શોક ના ધરવો;
દુનિયાં કહે ત્યાં લક્ષ્ય ન દેવું, આત્મધર્મને વરવો. દુનિયા. ૧૩
અભિપ્રાય દુનિયાના ઝાઝા, તુજપર સહુ અવધારી;
દે ના તે ઉપર તું દૃષ્ટિ, દુનિયા અંધી ધારી. દુનિયા. ૧૪
આપોઆપ વિચારી સાચું, સમતાભાવે રહેવું;
બુદ્ધિસાગર સત્ય ધર્મમાં, રહેવું સાચું કહેવું. દુનિયા. ૧૫

સંવત્ ૧૯૭૦ના આસો વદિ ૬ શનિવાર.

आनन्दघनावतार

આનન્દઘન અવતારી, ચેતન આનન્દઘન અવતારી;
નિશ્ચય શિવ પદ ધારી.................................ચેતન૦

રાગ દ્વેષ પરિણતિ વિનારે, પરમ પ્રભુ જયકારી;
અન્તર્માં અનુભવ કરીરે, જોઇ લે નિર્ધારી. ચેતન૦ ૧
અનન્ત ધર્માશ્રય વિભુરે, ખેલે ગગન ગઢ બારી;
આત્માઽસંખ્ય પ્રદેશમાં રે, ગુણ પર્યાયે વિહારી. ચેતન૦ ૨
પ્રતિક્ષણે ઉપયોગમાં રે, અવલોકે નિજ બારી;
હું તુંની ભ્રાન્તિ ત્યજી રે, ખેલે ખેલ વિચારી. ચેતન૦ ૩
ચાર અધ્યાત્મવેદોવડે રે, ઉપનિષદોએ સંભારી;
આગમ નિગમે આત્મમાં રે, ધ્યાયું બ્રહ્મ સુધારી. ચેતન૦ ૪
દિલમાં નિરંજન પ્રભુ રે, સ્યાદ્વાદ અનુસારી;
બુદ્ધિસાગર ભેટીયા રે, આપો આપ સદારી. ચેતન૦ ૫

" नयप्रमाणबोधेन, कृत्वा साक्षादनुभवम्।
आत्मतत्त्वं समादिष्टं, बुद्धिसागरसूरिणा ॥ १ ॥"
સંવત્ ૧૯૭૦ ના આસો વદિ ૭ રવિવાર.

सदा आनंदमां रहेवुं

કદી ગભરાઇ ના જાવું, પડે તે શીર્ષ પર સ્હેવું;
સ્મરીને રૂપ પોતાનું, સદા આનન્દમાં રહેવું. ૧

ત્યજીને બાહ્યની ભ્રમણા, ત્યજી દે સર્વ ચિન્તાઓ;
અહંતાને કરી દૂરે, સદા આનન્દમાં રહેવું. ૨

ગમે તે દુનીઆ બોલે, રહ્યો ના બોલમાં તું તો;
ત્યજીને લોકની સંજ્ઞા, સદા આનન્દમાં રહેવું. ૩

સ્વયં તું દેવ છે નક્કી, રડે કયાં અન્યની પાસે;
ત્યજી દીનતાતણી વૃત્તિ, સદા આનન્દમાં રહેવું. ૪

નહીં બાળી શકે અગ્નિ, નહીં ભિંજાવતું પાણી;
ગમે તેવા પ્રસંગોમાં, સદા આનન્દમાં રહેવું. ૫

કરે ના વાળ કો વાંકો, અરૂપી શું કરે રૂપી;
ધરી નિજ આત્મની શ્રદ્ધા, સદા આનંદમાં રહેવું ૬

અનન્તા નામ રૂપોના, ધર્યાં પર્યાય ત્હેં પૂર્વે;
નથી તે તું ગણી નક્કી, સદા આનન્દમાં રહેવુ. ૭

કસોટીએ ચઢે છે તુ, રડે છે શું બની આશો,
થયો તુ જીવનો માની, સદા આનન્દમાં રહેવુ. ૮

હસે ત્હેને હસી લે તું, મુવા પર માર ના પાડ,
રહીને સર્વથી ન્યારા, સદા આનન્દમાં રહેવુ. ૯

કરીલે મોહની સાથે, ખરેખર જ્ઞાનની કુસ્તી,
હરીને શુદ્ધ મનડાને, સદા આનન્દમાં રહેવુ ૧૦

અહં મમતા ત્યજીને રે, ગવાદે જે થતુ તે તે,
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મ ધારીને, સદા આનન્દમય રહેવુ ૧૧

સંવત ૧૯૭૦ ના આસો વદિ [illegible]

अहो शुं ? आवीने पासे.

વિતંડા વાદ કરવાને, ફરી વૃત્તિ પ્રથમ મનમાં;
નથી લેવાનની ઇચ્છા, અહો શું ? આવીને પાસે. ૧
બનીને આગ્રહી પૂરા, ગ્રહેલો પક્ષ ખેંચો છો;
બનેલા દૃષ્ટિ રાગીવા, અહો શું આવીને પાસે. ૨
ધરીને દોષની દૃષ્ટિ, કથ્યું સહુ માનતા અવળું;
મતિ ત્યાં યુક્તિને ખેંચો, અહો શું આવીને પાસે. ૩
યથા દૃષ્ટિ તથા સૃષ્ટિ, રચી નિજ ચિત્તમાં પૂર્વે;
રૂચે ના અન્ય કંઈ મનમાં, અહો શું આવીને પાસે. ૪
અપેક્ષાએ વિચારો ના, કથ્યું સંયોગ પામીને;
ધરી નિજ પક્ષ આસક્તિ, અહો શું આવીને પાસે. ૫
જુવો છો દુગ્ધમાં પૂરા, થયો જ્યાં રાગ તે સાચું;
બની એવા કહો પોતે, અહો શું આવીને પાસે. ૬
નહીં સમજી શકો પુરૂં, અમોએ જે કહ્યું તમને;
અહંતામાં તણાઇને, અહો શું આવીને પાસે. ૭
અમારાં બોર મીઠાં છે, તમારાં બોર ખાટાં છે;
ધરીને માન્યતા એવી, અહો શું આવીને પાસે. ૮
અમે માન્યું જ તે સાચું, પ્રમાણો વણ વદો એવું;
પછીથી સત્ય તત્ત્વોને, અહો શું આવીને પાસે. ૯
કરો અવળું કથ્યું સવળું, પ્રમાણોથી વિચારો ના;
વિરોધી ભાવને ધારી, અહો શું આવીને પાસે. ૧૦
તમારી હાજીમાં હાજી, પુરાવાથી થતા રાજી;
બની નિજ પક્ષના કાજી, અહો શું આવીને પાસે. ૧૧
નથી નિજ પક્ષને ત્યજવો, ગ્રહેલા પક્ષને સજવો;
કરી કુયુક્તિયો ગાઝી, અહો શું આવીને પાસે. ૧૨
જરામાં ધુંધવાઈ જઇ, બની ક્રોધી થતા સ્હામા;
બનીને કાગડા જેવા, અહો શું આવીને પાસે. ૧૩

રહે નિજ રૂપમાં તેવી, ખરી એ ભક્તની ભક્તિ. ૧૦
સદા સ્નેહે વધે મનમાં, શિખામણ સર્વ તે ગણતી;
સહે સંકટ પડ્યાં ભારી, ખરી એ ભક્તની ભક્તિ. ૧૧
થતાં ઉપસર્ગની કોટી, કદી ગભરાઈ ના જાતો;
ડગાવ્યો ના ડગે મનથી, ખરી એ ભક્તની ભક્તિ. ૧૨
ગુણો પ્રકટાવતો ઘટમાં, ધરી રૂચિ ગુરૂગમને,
વદે શિષ્ય ગુરૂ દીપી, ખરી એ ભક્તની ભક્તિ. ૧૩
ચહે ના ભક્તિનો બદલો, કરી સેવા જણાવે ના.
કરે મમતા સદા દૂરે, ખરી એ ભક્તની ભક્તિ. ૧૪
રહે સાવધ વિનય યોગે. ખરેખર ભાવ તાણીને,
બુદ્ધ્યબ્ધિ સદ્ગુરૂનારે. ખરી એ ભક્તની ભક્તિ. ૧૫

સંવત્ ૧૯૭૦ ના આસો વદિ ૩ શુક્રવાર.

સહી લે દર્દ વાનું તું.

કર્યાં કર્મોજ ભોગવવાં, નિકાચિત ના ટળે ટાળ્યાં;
અરે અધુના ઉદય આવ્યું, સહી લે દર્દ વાનું તું. ૧
હઠથા અંગે જીવોને જ્યાં, થતો ત્યાં પ્રાયરોગજ તે;
કર્યું કર્મજ ચુકવવાને, સહી લે દર્દ વાનું તું. ૨
સહ્યા વણ છુટકો ના છે, કરે રૂદન વળે ના કંઇ;
વિપાકો કર્મના જાણી, સહી લે દર્દ વાનું તું. ૩
અશાતા વેદના થાતાં, કર્યાથી શોક શું વળતું;
બની ઉપયોગથી શૂરો, સહી લે દર્દ વાનું તું. ૪
કર્યાં ઔષધ સફલ થાતાં, ઘટે જો કર્મનો રસ તો;
વિચારીને હૃદયમાંહિ, સહી લે દર્દ વાનું તું. ૬
કદાપિ કર્મ છે બળીયું, કદાપિ જીવ છે બળીયો;
અહો એ કાલભાવે ક્યાંક, સહી લે દર્દ વાનું તું, ૫
કરણ આઠે વિચારીને, બધાં કર્મો વિચારીને;

બુદ્ધિસાગર વિહરતાં રે, સહજાનન્દ હમેશ. વિહારે ૭

મુ. વડનગર. સંવત્ ૧૯૭૦ ચૈત્ર વદિ ૩

लखेल पत्र.

મુંબઇથી—

કામી ન જુવે જાત કુજાત, કામી ન જુવે દિન વા રાત;
પડે ન કામીને મન ચેન, વિષય વાસના વર્તે ઘેન. ૧
કામી અન્ય ન દેખે પાસ, કરગરતો કામી જન દાસ;
વધે વાસના થાય ન તૃપ્તિ, કામે કામિત હોય સુષુપ્તિ. ૨
પૂઠે નિન્દે લોક હજાર, સ્વજન વર્ગ દેવે ધિક્કાર;
તનમન શક્તિ હોવે વ્યર્થ, હોવે કામે મહા અનર્થ. ૩
ભોગવતાં વૃદ્ધિંગત થાય, કાષ્ઠે વહ્નિ વધતી જાય;
ગુણ દાવાનલ સમ છે એહ, કામે રહે ન નિર્મલ દેહ. ૪
ધોળામાં કાળું કરનાર, કામે ધૂળ સમો અવતાર;
મનને તેથી પાછું વાળ, સજ્જન સંગે જીવન ગાળ. ૫
થોડું દીધું ઘણું જ માન, મનમાં લાવી ઉત્તમ સાન;
મુક્તિ પન્થમાં થા તૈયાર, છોડીદે ભ્રમણા નિર્ધાર. ૬
પડી ટેવ ટળતાં બહુવાર, ટાળતાં ટળતી નિર્ધાર;
મોહકર્મનું ટળતાં જોર, બુરીટેવ ટળે મહાઘોર. ૭
મનબળને કેળવ નિર્ધાર, સન્ત જનોની થાશે વ્હાર;
ટળશે કામતણો મહાગર્વ, યત્ને નાસે દોષો સર્વ. ૮
સમજી શુભ પન્થે ઝટ ચાલ, સદ્ગુણ મોજે જગમાં મ્હાલ;
બુદ્ધિસાગર શિક્ષા ભાળ, સમજીને સાચું સંભાળ. ૯

સં. ૧૯૬૭

પત્ર.

અમદાવાદ શેઠ જગાભાઇ દલપતભાઇ યોગ્ય ધર્મલાભ

જિનેશ્વર જાપ જપવામાં, જિનેશ્વર ધ્યાન ધરવામાં;
સમાગમ સન્ત કરવામાં, જીવન નો હાલ વીતે છે. ૧
પ્રભુથી બાંધી છે પ્રીતિ, ત્યજી છે વિશ્વની ભીતિ;
ગ્રહી છે સન્તની રીતિ, ગમે છે ચિત્તમાં એવું. ૨
પ્રભુની પ્રેમમસ્તીમાં, ભુલીને ભાન હું ઝુલું;
પ્રભુની સાથ મળવામાં, લગનના ચિત્ત લાગી છે. ૩
પ્રભુના પ્રેમપ્યાલાને, પિઇને ભાન જગ ભુલ્યો,
પ્રભુરૂપે પ્રભુ દેખી, મિલાવી આંખથી આંખો. ૪
પ્રભુની પ્રેમભક્તિમાં, નથી બીજું કશું ગમતું,
પડે નહિ ચેન વાતોમાં, ગયું દિલનું કહું કોને. ૫
પ્રભુના હું પ્રભુ મુજમાં, પ્રભુને હું મળ્યા સરખા,
[illegible] ૬
[illegible]

અમારે ને તમારે એ, પ્રભુના રૂપનું શરણું;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સિદ્ધની શક્તિ, પ્રભુ દિલમાં પ્રગટ થાતા. ૧૩
વિજાપુરથી બુદ્ધિસાગર, સંવત્ ૧૯૭૦ ચૈત્ર.

ॐ शान्तिः ३

૧૯૭૧ ની સાલનાં કાવ્યો,

વિજાપુરના જૈન, દોસી નથુરામ મંછારામના મૃત્યુ નજીકના રોગોદય પ્રસંગે રચેલ તેમના સમાધિમરણાર્થે તેમને સંભળાવાવમાં આવેલ.

आत्मसमाधिग्रन्थ.

અર્હંત્ સિદ્ધસૂરિ તથા, વાચક મુનિ પ્રણામ;
દ્રવ્યભાવથી ધ્યાવતાં, રહે ન આસ્રવ નામ. ૧
આત્મસમાધિ ગ્રન્થની; રચના શુભ સંકેત;
દોસી મંછારામ સુત, નથ્થુભાઈના હેત. ૨
ચેતન! મનમાં ચેતીલે, પોતાનું નહીં કોય;
કાયા માયા કારમી, પોતાની ના હોય. ૩
કર્મવશે રોગો થતા, ભોગવવા સમભાવ;
હાય વરાળ કર્યાથકી, શાંતિનો નહી દાવ. ૪
સમના ઘર મમતા ત્યજી, અન્તર્ આતમ ખેલ;
કર્મ વશે મારૂં ગણે, તે સહુ દૂરે મેલ. ૫
ચાર શરણને આદરી, જિન આણા મન ધાર;
અવસર આવ્યો ચૂક ના, હિમ્મત લેશ ન હાર, ૬
દેહ અનંતા પામીયો, છંડયાં વાર અનંત;
ત્હારૂં ના કો તેહમાં, સમજ સમજ મતિમંદ. ૭

[illegible] ૩૧
[illegible]
[illegible] ૩૨
[illegible]
[illegible] ૩૩
[illegible]
[illegible] ૩૪
[illegible]
[illegible] ૩૫
[illegible]
[illegible] ૩૬
[illegible]
[illegible] ૩૭
[illegible]
[illegible] ૩૮
[illegible]
[illegible] ૩૯
[illegible]
[illegible] ૪૦
[illegible]
[illegible] ૪૧
[illegible]
[illegible] [illegible]
[illegible] પોતાનું નહિ [illegible]
તેની મમતા [illegible] ૪૩
પર પધાર્યો [illegible], તે નહિ [illegible]
પર [illegible] ૪૪

તે મિથ્યા તુજ કલ્પના, તું જ્ઞાનાદિક ગેહ. ૨૧
નામરૂપમાં તું નહીં, સમજ સમજ એ ભાવ;
રાગાદિક ત્યાગી ભલી, સમતા મનમાં લાવ. ૨૨
રોગાદિક પ્રગટે છતે, સમતા મનમાં ધાર;
દેવું ચૂકવ હર્ષથી, ઉત્સવ કાલ વિચાર. ૨૩
રોગો વેઠ્યાવણ નહીં, છૂટક બારો માન;
અકળાયાથી શું વળે, વૈરાગ્યે મન આણ. ૨૪
રસ શુભાશુભ મેળવી, બાંધ્યાં જે જે કર્મ;
ભોગવવાં તે તે પડે, નહીં કર્મને શર્મ. ૨૫
દીનપણું કરતાંથકાં, કર્મ ન દૂરે થાય;
સમભાવે શૂરો બની, ભોગવ કર્મ વિલાય. ૨૬
કર્મોદયને વેદતાં, ઉપયોગે ક્ષય થાય;
નવાં કર્મ બંધાય ના, એ છે સત્ય ઉપાય. ૨૭
કર્મશત્રુ સાથે લડે, જ્ઞાની ધરીને શસ્ત્ર;
જ્ઞાન ધ્યાન ઉપયોગમાં, વાપરતો શુભ અસ્ત્ર. ૨૮
જ્ઞાની ઢીલો થાય ના, કર્મોદયથી જરાય;
ઉદયે આવ્યાં કર્મને, વેદે સમતા લાય. ૨૯
આત્મજ્ઞાનની દૃષ્ટિથી, જીવ પુદ્ગલ બે ભિન્ન;
જાણી આત્મવિષે સદા, રમ તું થઇ લયલીન. ૩૦
હર્ષ શોક ના મન ધરે, બાહ્યદૃષ્ટિના યોગ;
હર્ષ શોક વણ ભોગવે, સર્વ શુભાશુભ ભોગ. ૩૧
જ્ઞાની મુંઝાતો નહીં, પરમાં ધરી નિજ ભાવ;
ક્ષણે ક્ષણે ઘટ જાગતો, માની સાક્ષીભાવ. ૩૨
જે પોતાનું નહિ કદા, ગદા નહીં રહેનાર;
તેની મમતા ભીતિનો, ઝટ કરવો પરિહાર. ૩૩
પર પર્યાયો ભોગવ્યા, તે નહિ તારા થાય;
પર પુદ્ગલ લક્ષ્મી કહે, હવા મોહ મહિમાય. ૩૪

શુભાશુભ ઉપયોગથી, શુદ્ધરૂપ છે ભિન્ન.
શુભાશુભ ઉપયોગમાં, ચેતન થાતો દીન.   ૪૯
કેવલ જે ઉપયોગ શુદ્ધ, સાચો ચેતન ધર્મ;
પરમ પ્રભુતા આપતો, પ્રગટાવે શીવ શર્મ;   ૫૦
ચેત ચેત ચેતન અરે, ત્યજી મોહની નિન્દ;
ભૂલી આત્મસ્વરૂપને, પકડે ક્યાં પર જિન્દ;   ૫૧
અનન્ત જીવ મુક્તિ લહ્યા, ભાવી આતમ ભાવ;
આતમ તે પરમાતમા, સિદ્ધ બુદ્ધ સદ્ભાવ;   ૫૨
જે જે નાટક તું કરે, તે નહિ તારૂં રૂપ;
પર પુદ્ગલ મમતા ધરી, પડ ના ભવજલ કૂપ;   ૫૩
છેદ્યો તું છેદાય ના, ભેદ્યો ના ભેદાય;
મિથ્યા ભ્રાન્તિ ત્યાગીને, સમજ સમજ મનમાંહ્ય: ૫૪
જે દેખે તે તું નહીં, નહિ દેખે તે આપ;
આપો આપ વિચારતાં, ટળે પુણ્યને પાપ;   ૫૫
પુણ્ય પાપ નાટક કરી, ફરતો ભવમાં ભાઈ;
ત્હારાથી જે ભિન્ન છે, તેની જૂઠ સગાઈ;   ૫૬
જૂઠ સગાઈ માનીને, કરતો મોહાભ્યાસ.
એ તુજને તો ના ઘટે, મોહે ભવ આવાસ.   ૫૭
મોહ ભાવ ત્યાગ્યા વિના, ટળે નહીં સંસાર.
એવું મનમાં લાવીને, મોહ દશાને વાર,   ૫૮
મારૂં મારૂં શુ કરે, ત્હારૂં ના જગ કોય.
એક અરૂપી આતમા, અંતરમાં તુ જોય.   ૫૯
મેળો પંખીનો મળ્યો. ભવમાં ના થિરવાન
દેહ કુટુંબાદિકમાં, અરે, કર ના મમતા ધ્યાન   ૬૦
પંખીને મમતા નથી, ઘટે ન કરવી અત્ર.
ભાનુ થૈ પરભવતણું. [illegible] શુભ મિત્ર   ૬૧
તૈજસ કાર્મણ દેહ બે [illegible]
રહેનારી નિજને અરે [illegible] ચિંતવન [illegible]   ૬૨

જેહ ધરે મધ્યસ્થતા, તે ન ભમે સંસાર;
રાગદ્વેષથી ભિન્ન થઇ, પામે ભવજલ પાર. ૭૭
રાગદ્વેષ ના ઉપશમે, વર્ત્તે ભાવ મધ્યસ્થ;
નિન્દા ઝઘડા ત્યાગીને, પામે શિવપુર તથ્ય. ૭૮
દુ:ખીપર કરૂણા કરી, કર નિજ ચેતનશુદ્ધિ;
ચાર ભાવના ભાવતાં, થાવે નિર્મળ બુદ્ધિ. ૭૯
ચાર ભાવના ભાવતાં, ટળે કર્મની કોડ;
પરમાતમપદ પામવા, નહિ કો એહવી જોડ. ૮૦
અનિત્ય આ સંસારમાં, ઉપજે વિણસે સર્વ;
તન ધન યૌવન શક્તિનો, શો કરવો મન ગર્વ. ૮૧
ઇન્દ્રાદિક જે સુરવરા, આયુ: ક્ષયે મરંત;
શરણ ન કો સંસારમાં, કો ન સદા જીવન્ત. ૮૨
વજ્ર પેટીમાં પેસતાં, કદી ન મૂકે કાળ;
અહંપણું મમતા ત્યજી, આતમ ધન સંભાળ. ૮૩
જે ત્હારૂં ન થનાર છે, તેનો ના કર શોક;
તન ધન પુત્ર કલત્રની, મમતા કરવી ફોક. ૮૪
ગયું ન કોઇ સાથમાં, ભાવી કદા ન જનાર;
તન ધન મમતા શું કરે, આતમધર્મને ધાર. ૮૫
મેળ બાહ્યનો કારમો, વીજળીનો ચમકાર;
બાજીગર બાજી સમું, વૈરાગ્યે મન ધાર. ૮૬
પૃથ્વી થઇ ન કોઈની, કદી ન કોની થનાર;
કુટુમ્બ કબીલો એહવો, જાણી સમતા ધાર. ૮૭
પરની ચિંતા ક્યાં કરે, ચિંતા ભવ જંજાળ;
ચિંતા ચિતા સમ તજી, મનડું ધર્મે વાળ. ૮૮
આવ્યો એકલો એકલો, જાઇશ પરભવ ભાઇ;
દેહાદિકથી ભિન્ન તું, જૂઠી બાહ્ય સગાઇ. ૮૯
ચેતનથી સહુ ભિન્ન છે, પુત્રાદિક પરિવાર;

આત્મસ્વભાવે ધર્મ છે, પર પુદ્‌ગલ છે ત્યાજ્ય;
જ્ઞાનાદિક ગુણમાં રમે, હોવે શિવ સામ્રાજ્ય. ૧૦૪
આત્મ રમણતા સાર છે, સર્વ શાસ્ત્રનો સાર;
પરિહરી પરભાવને, આત્મરમણતા ધાર. ૧૦૫
ચેતન વીર્યોલ્લાસને, પ્રગટાવી જયકાર;
આત્મરમણતા આદરો, ભૂલી સહુ સંસાર. ૧૦૬
નિજગુણમાંહી ખેલતાં, આનન્દ અપરંપાર;
નિજગુણ સ્થિરતા ચરણમાં, ના સંકલ્પ પ્રચાર. ૧૦૭
રૂપાતીત નિર્વાચ્ય છે, સહજાનન્દ સ્વરૂપ;
સહજાનન્દ સમાધિમાં, ચેતન જગનો ભૂપ. ૧૦૮
શુભ પરિણામે બન્ધ છે, અશુભે પાપનો બંધ;
શુભાશુભ પરિણામથી, જગત્ શુભાશુભ બન્ધ. ૧૦૯
શુભાશુભપરિણામથી, ભિન્ન ચિદાનન્દ રાય;
ચિદાનંદમાં ખેલતાં, ભવ ભ્રમણ ટળી જાય. ૧૧૦
શુભાશુભ ઉપયોગથી, ભિન્ન શુદ્ધ ઉપયોગ;
ચેતન ધર્મની પ્રાપ્તિમાં, શુદ્ધ સદા સંયોગ. ૧૧૧
આગમવાણી સાર એ, આપ્યો કરી રંગ,
આત્મસમાધિ ગંગમાં, ન્હાવો સદા સુચંગ. ૧૧૨
નથુભાઈના કારણે, આત્મસમાધિ વિચાર;
ગ્રંથ રચ્યો વિજાપુરે, આતમધન સુખકાર. ૧૧૩
ઓગણીસ ઓગણસાઠની, માગશિર પુનમ દિન,
બુદ્ધિસાગર ભાવથી, સહજાનન્દ લીન. ૧૧૪

સમાધિમાં રહેતાં નિત્ય, ભલે જે જે પ્રભુ મેળી;
પ્રભુ એ તે ત્યાગ કરીને, રહે આફત નહીં ક્યારે. ૬
રમણના આશ્રમમાં રહેતાં, નડે જે જે ઉપાધિઓ;
સહીને તેથી દૂર, રહે આફત નહીં ક્યારે. ૭
શુભાશુભ વૃત્તિના ભેદો, ઘણા છે બહુ નિમિત્તોથી
પરીક્ષા એ નિજે મુંઝી, રહે આફત નહીં ક્યારે. ૮
મનુષ્યોના પ્રસંગોમાં, ઘણું મન લાગણી દુઃખો;
અખંડાનન્દ લેવાને, રહે આફત નહીં ક્યારે. ૯
સદા અન્તરથી ધ્યાને, અનન્તાં કર્મ દહવાને;
અનન્તી વાસના દહવા, રહે આફત નહીં ક્યારે. ૧૦
સદા નિર્લેપ રહેવાને, સદા નિઃસંગ રહેવાને;
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મ વરવાને, રહે આફત નહીં ક્યારે. ૧૧

સંવત ૧૯૭૦ ના આસો સુદિ ૧૨ ગુરૂવાર.

ॐ प्रबोधक ॐ

અમારા મિત્ર શી રીતે.

કવ્વાલી.

કરીને મેળ લાલચથી, ફસાવાનું કરો મનમાં;
કર્યું કાપટ્ય વાણીમાં, અમારા મિત્ર શી રીતે. ૧
બાહિર જુદું હૃદય જુદું, મુખે મીઠું હૃદય કાતી;
કરો આનું તમે સમજો, અમારા મિત્ર શી રીતે. ૨
વિપત્તિમાં રહો દૂરે, કરો નિન્દા ગુણો ઢાંકી;
કરો પાછળ ઘણી હાંસી, અમારા મિત્ર શી રીતે. ૩
શિખામણ સત્ય ના આપો, કર્યું તેમાં કરો હાજી;
બનીને સ્વાર્થ પૂજારી, અમારા મિત્ર શી રીતે. ૪
ગુણોની વૃદ્ધિ ના થાતી, પ્રવેશે દુર્ગુણો મનમાં;
તમારી સંગતે એવું, અમારા મિત્ર શી રીતે. ૫

આજ મ્હારે આત્માદિમાં સ્વભાવનું ઉભરાય જો,
સુખનો સાગર ઉછળે મહીંયો વધ્યો જો;
આજ મ્હારે ઉપશમભાવે સમતા ઘટ વર્તાય જો,
નામ રૂપની મમતા ભાગી શું કરે રે લોક. ૨
આજ મ્હારે ઝળહળ જ્યોતિ સ્વપર પ્રકાશી ખૂબ જો,
આત્મસમાધિમાંહિ અદ્વૈત નિજરૂપે જો;
આજ મ્હારે અનુભવામૃત વર્ષે આત્મપ્રદેશ જો,
શાંતિ છવાઈ વારણ નહીં પરભાવનું જો. ૩
આજ મ્હારે ધ્યાતા ધ્યેયને ધ્યાનનું એકતાન જો,
નિરૂપાધીક આનન્દ પેખે શિવપણું જો;
આજ મ્હારે દિલમાં પરમ પ્રભુજી પ્રગટ્યા બેશ જો,
બુદ્ધિસાગર ઝગમગ જ્યોતિ ઝગમગે જો. ૪

સંવત ૧૯૬૦ ના આસો સુદિ ૧૫ રવિવાર.

માયા.

જગમાંહિ માયા મહા દેવી, તેને નાચ નચાવે રે;
ચૌદ ભુવનમાં જ્યાં ત્યાં ચાલી, તે માયાને ગાવે રે. જગ૦ ૧
માયાના પગમાં સહુ પડતા, માયા માયા કરતા રે;
નવનવ રંગે નવનવ સંગે, માયાયોગે ફરતા રે. જગ૦ ૨
માયા એનો છે મહાકાલી, લાગે સહુને પ્યારી રે;
હરિહર બ્રહ્માદિક અવતારી, મુંઝવ્યા મહાભારી રે. જગ૦ ૩
મોહરૂપ માયાની શક્તિ, વલ્યો અપર પારી રે;
ફન્દે તેના સર્વે ફસીયા, અનેક રૂપ વિચારી રે. જગ૦ ૪
બ્રહ્મરન્ધ્રમાં શ્વાસ ચઢાવે, હઠયોગી પદ પાવે રે;
તે પણ માયાના વશ આવે, અષ્ટ સિદ્ધિના દાવે રે. જગ૦ ૫
તપસી લપસી ગયા તુર્તમાં, મહા માયાના જોરે રે;
હું હું કરતા અહંવૃત્તિના, ફસી ગયા મહાતોરે રે. જગ૦ ૬

સત્વરજો ને તમો ગુણથી, માયાતો જગ વાસો રે;
મૂકે ના કોઇને માયા, માયાનો જગ દાસો રે. જગ૦ ૨૧
તપ જપમાંહિ માયા આવે, મન્દિરમાંહિ લડાવે રે;
સુદ્ધોમાં માયાનો વાસો, સહુને તે ભરમાવે રે. જગ૦ ૨૨
વક્તાના મન મન્દિર પેસી, અહંવૃત્તિ પ્રગટાવે રે.
મોટા મોટા મુનિજનોની, ધર્મ વૃત્તિ બદલાવે રે. જગ૦ ૨૩
.માયા કામણગારી મોટી, મહાશક્તિ રૂદ્રાણી રે.
જીતે તેને કોઇક વિરલા, સાચા અનુભવ જ્ઞાની રે. જગ૦ ૨૪
જ્યાં જુવો ત્યાં સઘળે માયા, મુંઝયા મુનિ મહારાયા રે,
ઉપશમ શ્રેણિથી પણ પડિયા, વીતરાગતા લાયા રે. જગ૦ ૨૫
સર્વ કામના માયા રૂપો, કોઇને કોઇક હોવે રે.
નામ રૂપમાં જીવો મુંઝયા. કોઇક સાચું જોવે રે. જગ૦ ૨૬
સર્વવાસના માયા યોગે, અનેક રૂપે પ્રગટેરે;
માયાથી રહેતાં ન્યારો કોઈ, માયાથી કદ્દિ છટકેરે. જગ૦ ૨૭
·માયાને ના શર્મ કોઇની, સર્વ જીવોમાં રૂહેતીરે;
લક્ષચોરાશીમાંહિ સહુને, હડસેલી ઝટ દેતીરે. જગ૦ ૨૮
તત્ત્વમસિ સોહંના ધ્યાને, માયા આવે વ્હેલીરે;
અહંપણામાં નાખીને તે, ભવમાં દે હડસેલી રે. જગ૦ ૨૯
જા આપુ કહેતાં ના જાતી, છાતી કોલી ખાતીરે;
ભલા ભલાને પાણી પાતી, તપ જપ ખાતી માતીરે. જગ૦ ૩૦
માલા મણકા તિલક છાપમાં, માયા આવે છાનીરે;
ભક્તોને ભૂલાવે ભૂંડી, કર્મ કરે તોફાનીરે. જગ૦ ૩૧
સત્ય ધર્મની આગળ પડદો, કરીને રહેતી પોતેરે;
માયાને ધર્મ જ માનીને, જીવો માયા ગોતેરે. જગ૦ ૩૨
ઇચ્છાઓ જે અનેક રૂપે, માયા તે અવધારો રે;
કોઇને કોઇ ઇચ્છામાં પડતાં, પ્રગટે છે સંસારો રે. જગ૦ ૩૩
માયા માટે ધર્મને સેવે, જીવો કે અજ્ઞાની રે;
મોટા મોટા ધર્માચાર્યો, માયા સંગી માની રે. જગ૦ ૩૪

કાર્ય કરે જો સાચું સ્હારૂં, કરજ પોતાની ધારી,
દુનિયા દોરંગી બોલે બહુ, ધર ના પાકી ખામી. દુનિયા. ૧૦
દુનિયા આગળ શાંતિ ધારા, કર ના મન તકરારી,
દુનિયાના મરીબીકરથી, મુક્તિ નહીં મળનારી. દુનિયા. ૧૧
કોઇક તેને પ્રભુજી માને, બીજો માને ખોટો,
ખોટાને કોઈ મોટો માને, મોટાને કોઈ છોટો. દુનિયા. ૧૨
દુનિયા દોરંગી જાણીને, હર્ષ શોક ના ધરવા,
દુનિયાં કહે ત્યાં હાથ ન દેવું, આત્મધર્મને વરવા. દુનિયા. ૧૩
અભિપ્રાય દુનિયાના જાજા, તું જ્યાર સહુ અવધારી,
રે ના તે ઉપર તું દષ્ટિ, દુનિયા જાંખી ધારી. દુનિયા. ૧૪
આપોઆપ વિચારી સાચું, સમતાભાવે રહેવું,
બુદ્ધિસાગર સત્ય ધર્મમાં, રહેવું સાચું કહેવું. દુનિયા. ૧૫
સંવત્ ૧૯૭૦ના ભાદ્રવા વદિ ૭ દુનિયાદ.

आनन्दघनावतार

આનન્દઘન અવતારી, ચેતન આનન્દઘન અવતારી,
નિશ્ચય શિવ પદ ધારી.................................ચેતન૦
રાગ દ્વેષ પરિણતિ નિવારે, પરમ પ્રભુ જયકારી.
અન્તરમાં અનુભવ કરીરે, જોઇ લે નિર્ધારી. ચેતન૦ ૧
અનન્ત પર્યાયથ વિભુરે, જેવું ગગન જડ ભારી;
આત્માઽસંખ્ય પ્રદેશમાં રે, શુદ્ધ પણાગે વિહારી. ચેતન૦ ૨
પ્રતિસમયે ઉપયોગમાં રે, અવલોકે નિજ બારી.
હું તુની ભ્રાન્તિ ત્યજી રે, એવું એક વિચારી. ચેતન૦ ૩
ચાર અધ્યાત્મવેદોવડે રે, ઉપનિષદોએ સભારી,
આગમ નિગમે આતમમાં રે, ધ્યાયું બ્રહ્મ ગુણધારી. ચેતન૦ ૪
દિલમાં નિરંજન પ્રભુ રે, સ્યાદ્વાદ અનુસારી;
બુદ્ધિસાગર ભેટીયા રે, આપો આપ સહારી. ચેતન૦ ૫

અહો શું ? આવીને પાસે.

વિતંડા વાદ કરવાને, રહી વૃત્તિ પ્રથમ મનમાં;
નથી લેવાતણી ઇચ્છા, અહો શું ? આવીને પાસે. ૧
બનીને આગ્રહી પૂરા, ગ્રહેલો પક્ષ ખેંચો છો;
બનેલા દૃષ્ટિ રાગીયા, અહો શું આવીને પાસે. ૨
ધરીને દોષની દૃષ્ટિ, કથ્યું સહુ માનતા અવળું;
મતિ ત્યાં યુક્તિને ખેંચો, અહો શું આવીને પાસે. ૩
યથા દૃષ્ટિ તથા સૃષ્ટિ, રચી નિજ ચિત્તમાં પૂર્વે;
રૂચે ના અન્ય કંઇ મનમાં, અહો શું આવીને પાસે. ૪
અપેક્ષાએ વિચારો ના, કથ્યું સંયોગ પામીને;
રહી નિજ પક્ષ આસક્તિ, અહો શું આવીને પાસે. ૫
જુવો છો દુગ્ધમાં પૂરા, થયો જ્યાં રાગ તે સાચું;
બની એવા કહો પોતે, અહો શું આવીને પાસે. ૬
નહીં સમજી શકો પુરૂં, અમોએ જે કહ્યું તમને;
અહંતામાં તણાઇને, અહો શું આવીને પાસે. ૭
અમારાં બોર મીઠાં છે, તમારાં બોર ખાટાં છે;
ધરીને માન્યતા એવી, અહો શું આવીને પાસે. ૮
અમે માન્યું જ તે સાચું, પ્રમાણો વણ વદો એવું;
પછીથી સત્ય તત્ત્વોને, અહો શું આવીને પાસે. ૯
કરો અવળું કથ્યું સવળું, પ્રમાણોથી વિચારો ના;
વિરોધી ભાવને ધારી, અહો શું આવીને પાસે. ૧૦
તમારી હાજીમાં હાજી, પુરાવાથી થતા રાજી;
બની નિજ પક્ષના કાજી, અહો શું આવીને પાસે. ૧૧
નથી નિજ પક્ષને ત્યજવો, ગ્રહેલા પક્ષને સજવો;
કરી કુયુક્તિયો ઝાઝી, અહો શું આવીને પાસે. ૧૨
જશમાં ધુંધવાઈ જઇ, બની ક્રોધી થતા સ્હામા;
બનીને કાગડા જેવા, અહો શું આવીને પાસે. ૧૩

વદો સ્વાર્થે કપટ ધારી, મુખે મીઠા કરી યારી;
પ્રપંચોની બની ક્યારી, ગ્રહો શું આવીને પાસે. ૧૪
ગુણાનુરાગ પ્રકટાવી, ખરી મધ્યસ્થતા લાવી;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મને પામો, ખરેખર આવીને પાસે. ૧૫

સંવત ૧૯૭૦ ના આસો વદિ ૧૦ બુધવાર.

ખરી એ ભક્તની ભક્તિ

કવ્વાલિ.

હૃદયમાં પૂર પ્રીતિનું, વિદેહી ભાવ જીવંતાં;
સમર્પણ સર્વ સ્વામીને, ખરી એ ભક્તની ભક્તિ. ૧
જરા ના મૃત્યુની પરવા, જરા ના સ્વાર્થની પરવા;
થતી તુંહિ તુંહિ રટના, ખરી એ ભક્તની ભક્તિ. ૨
ખરી શ્રદ્ધા હૃદયમાંહી, રહે ના દોષની દૃષ્ટિ;
સદા આજ્ઞાવિષે રૂચિ, ખરી એ ભક્તની ભક્તિ. ૩
સદા ઉત્સુક સેવામાં, બની નિષ્કામ મનમાંહી;
અહંવૃત્તિ વિના સેવા, ખરી એ ભક્તની ભક્તિ. ૪
સદા સ્વામી હુકમ ચાહે, ભમાવ્યો ન ભમે ક્યારે;
રહે રહેણી વિષે રાચી, ખરી એ ભક્તની ભક્તિ. ૫
ચહે રાજી ન કરવાને, સદા સેવાતણી કરણી,
ગણી નિજ ફર્જ સેવાની, ખરી એ ભક્તની ભક્તિ. ૬
યથા હનુમાનની સેવા, સ્વકીય રામ પર જેવી.
તથા તેવી પરમ પ્રેમે, ખરી એ ભક્તની ભક્તિ.
યથા જગદેવ પરમારે, કરી જયસિંહ સિદ્ધરાજની સે
ગણી ના પ્રાણની પરવા, ખરી એ ભક્તની ભક્તિ
કરી આજ્ઞા ગુરૂએ જે, બજાવે પ્રાણ પડતાં તે.
ધરી બહુ માન મનમાંહિ, ખરી એ ભક્તની ભક્તિ
[illegible]ગ્રીએ ચઢયુ સોનુ. તપાવ્યુ ને ઉકાળ્યુ બહુ.

કરે નિજ [illegible] લેવી, ભરી મેં ભાકરની ભક્તિ. ૧૦
[illegible] વળી [illegible] મળે તે [illegible];
[illegible] ભરી મેં ભાકરની ભક્તિ. ૧૧
[illegible] ઉપદ્રવની [illegible] ના [illegible];
[illegible] ના કરે [illegible] ભરી મેં ભાકરની ભક્તિ. ૧૨
[illegible]
[illegible] ભરી મેં ભાકરની ભક્તિ. ૧૩
અરે ના [illegible] કરી [illegible] ના.
કરે [illegible] ભરી મેં ભાકરની ભક્તિ. ૧૪
[illegible] આવ [illegible]
[illegible] ભરી મેં ભાકરની ભક્તિ. ૧૫
[illegible]

સહી લે દર્દ વાનું તું.

કર્યાં કર્મોંથ ભોગવવાં, નિરાચિન ના ટળે ટાળવાં;
અરે આપુના ઉદય આવ્યું, સહી લે દર્દ વાનું તું. ૧
ઠગ્યા અને જીવોને જ્યાં, ઘણા ત્યાં આત્મારામ તેં;
કર્યું કર્મેંથ સુકવવાને, સહી લે દર્દ વાનું તું. ૨
સદા વણ પુરેલા ના છે, કરે રૂદન વળે ના કંઈ;
વિપાકો કર્મના જાણી, સહી લે દર્દ વાનું તું. ૩
અશાતા વેદના થાતાં, કર્યાંથી શોક શું વળતું;
જ્ઞાની ઉપયોગથી રહેવો, સહી લે દર્દ વાનું તું. ૪
કર્યાં આલાપ સંકટ થાતાં, પરે જે કર્મનો રસ તો;
વિચારીને હૃદયમાંહિ, સહી લે દર્દ વાનું તું. ૬
કદાપિ કર્મ છે બળીયું, કદાપિ જીવ છે બળીયો,
અરે એ દાવમાંથે કર્યાંક, સહી લે દર્દ વાનું તું. ૫
કરણ આઠે વિચારીને, બાધા કર્મો વિચારીને;

[illegible] ૧૦
[illegible]
[illegible] ૧૧
[illegible]
[illegible] ૧૨
[illegible]
[illegible] ૧૩
[illegible]
[illegible] ૧૪
[illegible]
[illegible] ૧૫

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible] ૧
[illegible]
[illegible] ૨
[illegible]
[illegible] ૩
[illegible]
[illegible] ૪
[illegible]
[illegible] ૫
[illegible]
[illegible] ૬
[illegible]

ખરી વેળા મળી જાણી, સહી લે દર્દ વાનું શું. ૭
ધરી મન શાહુકારીને, વિપાકો વેદ સમજાવે;
નવાંને બાંધ ના જ્ઞાની, સહી લે દર્દ વાનું શું. ૮
ખરા ઉત્સવતણા દિવસો, વિપાકો વેદતાં હોવે;
ખરેખર જ્ઞાનીના મનમાં, સહી લે દર્દ વાનું શું. ૯
છાએ ના કર્મથી કોઇ, ગતિ છે કર્મની ન્યારી;
દશાના રંગ છે જુદા, સહી લે દર્દ વાનું શું. ૧૦
ઉદય આવ્યું જ ભોગવવું, ગમે તે તે શોકને કાચે;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મશ્રદ્ધાળી, પરમબ્રહ્મ સદા સાધે. ૧૧

સંવત ૧૯૭૩ ના આસો વદિ ૧૩ શનિવાર.

---

૭ પત્ર. ૭

સુશ્રાવક શેઠ જગાભાઇ, દલપતભાઇ યોગ્ય ધર્મલાભ; વિ[illegible]
વિહારે લાભ પ્રવૃત્તિ રે, થાની ગામો ગામ.
વહેતું પાણી નિર્મલું રે, વહેતા સાધુ પવિત્ર;
પ્રતિબંધન છૂટે ઘણાં રે, નિર્મલ થાતું ચિત્ત. વિહારે
જિજ્ઞાસુ સજ્જન ઘણા રે, લેતા ધાર્મિક લાભ,
પ્રભુ ભજનની ધુનમાં રે, મન જેમ નિર્મલ આભ. વિહારે
આત્મભાવ પરીણામની રે, આનન્દ સાખી જણાય;
કહેવાનુ નહિં શબ્દથી રે, વેદાનુ નિજમાંય વિહારે
મોટાઇ જે બાહ્યની રે, તેમા પોલં પોલ,
અહંવૃત્તિ ત્યા સુખ નહિ રે, મોહ તણા ત્યા કોલ. વિ[illegible]
હું તું ત્યા સુખ દૂર છે રે, હું તું નહિ ત્યાં સુખ,
આત્મ દશા એવી થતાં રે, નાસે સઘળાં દુઃખ. વિ[illegible]
ધ્યાન [illegible]નમા રે સુખ ભાસે નિજ પાસ, વિ[illegible]
[illegible] નથી રે, આત્મધર્મ વિશ્વાસ.
[illegible]રથી રે, [illegible] પ્રદેશ,

[illegible]

[illegible]

[illegible] પત્ર.

[illegible]—

[illegible]
[illegible] ૧
[illegible]
[illegible] ૨
[illegible]
[illegible] ૩
[illegible]
[illegible] ૪
[illegible]
[illegible] ૫
[illegible]
[illegible] ૬
[illegible]
[illegible] ૭
[illegible]
[illegible] ૮
[illegible]
બુદ્ધિસાગર [illegible] ૯

સં. [illegible]

આંખે જે દેખાય છે, ત્હારૂં ના તલ ભાર;
તારૂં તારી પાસ છે, અંતરમાંહિ વિચાર. ૮
પંખીનો મેળો મળ્યો, ભિન્ન થતાં ના વાર;
ચેત ચેતરે આતમા, આણી ચિત્ત વિચાર. ૯
ઈન્દ્રજાલ સમ ખેલ આ, આંખે સહુ દેખાય;
તારૂં તેમાં કાંઈ ના, ભૂલ હવે ના થાય. ૧૦
જેમાં ત્હારૂં કાંઈ ના, તેમાં જરા ન સુજ;
પર તે ત્હારૂં ના થતું, એ અન્તરનું ગુજ્ઝ. ૧૧
પરની ચિંતા ક્યાં કરે, તું પર પુદ્ગલ ભિન્ન,
તુંછે આત્મસ્વભાવમાં, થા તું નિજગુણ લીન. ૧૨
રૂપાનો ભ્રમ છીપમાં, જડમાં સુખની બુદ્ધિ;
ભ્રાંતિ એ ત્યાગી અરે, કર નિજ આતમ શુદ્ધિ. ૧૩
અનન્ત ભવ પાપો કર્યાં, જ્ઞાને દૂર પલાય.
[illegible]મા નિજ ભ્રાંતિ [illegible] ચેતન શિવપુર જાય. ૧૪
[illegible] થકી, મુક્તિ [illegible] થાય. [illegible]

તે મિથ્યા તુજ કલ્પના, તું જ્ઞાનાદિક ભેદ. ૨૧
નામરૂપમાં તું નહીં, સમજ સમજ એ ભાવ;
રાગાદિક ત્યાગી બની, સમતા મનમાં લાવ. ૨૨
રોગાદિક પ્રગટે છતે, સમતા મનમાં ધાર;
દેવું ચૂકવ કર્મથી, ઉત્સવ કાલ વિચાર. ૨૩
રોગે વેદાવણ નહીં, કટુક ખારો માન;
અજ્ઞાનપણાથી શું વહો, વૈરાગ્યે મન આણ. ૨૪
રસ શુભાશુભ મેળવી, બાંધ્યાં જે જે કર્મ;
ભોગવવાં તે તે પડે, નહીં કર્મને શર્મ. ૨૫
દીનપણું કરતાંથકાં, કર્મ ન દૂરે જાય;
સમભાવે શૂરો બની, ભોગવ કર્મ વિલાય. ૨૬
કર્મોદયને વેદતાં, ઉપયોગે ક્ષય થાય;
નવાં કર્મ બંધાય ના, એ છે સત્ય ઉપાય. ૨૭
કર્મશત્રુ સામે લડે, જ્ઞાની ધરીને શસ્ત્ર;
જ્ઞાન ધ્યાન ઉપયોગમાં, વાપરતો શુભ અસ્ત્ર. ૨૮
જ્ઞાની ઢીલો થાય ના, કર્મોદયથી જરાય;
ઉદયે આવ્યાં કર્મને, વેદે સમતા લાય. ૨૯
આત્મજ્ઞાનની દૃષ્ટિથી, જીવ પુદ્ગલ બે ભિન્ન;
જાણી આત્મવિષે સદા, રમ તું થઇ લયલીન. ૩૦
હર્ષ શોક ના મન ધરે, બાહ્યદૃષ્ટિના યોગ;
હર્ષ શોક વણ ભોગવે, સર્વ શુભાશુભ ભોગ. ૩૧
જ્ઞાની મુંઝાતો નહીં, પરમાં ધરી નિજ ભાવ;
ક્ષણે ક્ષણે ઘટ જાગતો, જ્ઞાની સાક્ષીભાવ. ૩૨
જે પોતાનું નહિ કદા, સદા નહીં રહેનાર;
તેની મમતા ભીતિનો, ઝટ કરવો પરિહાર. ૩૩
પર પર્યાયો ભોગવ્યા, તે નહિ તારા થાય;
પર પુદ્ગલ લક્ષ્મી કહે, હવા મોહ મહિમાય. ૩૪

તે મિથ્યા તુજ કલ્પના, તું જ્ઞાનાદિક ગેહ. ૨૧
નામરૂપમાં તું નહીં, સમજ સમજ એ ભાવ;
રાગાદિક ત્યાગી ભલી, સમતા મનમાં લાવ. ૨૨
રોગાદિક પ્રગટે છતે, સમતા મનમાં ધાર;
દેવું ચૂકવ હર્ષથી, ઉત્સવ કાલ વિચાર. ૨૩
રોગો વેદાવણુ નહીં, છૂટક બારો માન;
અકળાયાથી શું વળે, વૈરાગ્યે મન આણ. ૨૪
રસ શુભાશુભ મેળવી, બાંધ્યાં જે જે કર્મ;
ભોગવવાં તે તે પડે, નહીં કર્મને શર્મ. ૨૫
દીનપણું કરતાંથકાં, કર્મ ન દૂરે થાય;
સમભાવે શૂરો બની, ભોગવ કર્મ વિલાય. ૨૬
કર્મોદયને વેદતાં, ઉપયોગે ક્ષય થાય;
નવાં કર્મ બંધાય ના, એ છે સત્ય ઉપાય. ૨૭
કર્મશત્રુ સાથે લડે, જ્ઞાની ધરીને શસ્ત્ર;
જ્ઞાન ધ્યાન ઉપયોગમાં, વાપરતો શુભ અસ્ત્ર. ૨૮
જ્ઞાની ઢીલો થાય ના, કર્મોદયથી જરાય;
ઉદયે આવ્યાં કર્મને, વેદે સમતા લાય. ૨૯
આત્મજ્ઞાનની દૃષ્ટિથી, જીવ પુદ્ગલ બે ભિન્ન;
જાણી આત્મવિષે સદા, રમ તું થઇ લયલીન. ૩૦
હર્ષ શોક ના મન ધરે, બાહ્યદૃષ્ટિના યોગ;
હર્ષ શોક વણુ ભોગવે, સર્વ શુભાશુભ ભોગ. ૩૧
જ્ઞાની મુંઝાતો નહીં, પરમાં ધરી નિજ ભાવ;
ક્ષણે ક્ષણે ઘટ જાગતો, માની સાક્ષીભાવ. ૩૨
જે પોતાનું નહિ કદા, રાદા નહીં રહેનાર;
તેની મમતા ભીતિનો, ઝટ કરવો પરિહાર. ૩૩
પર પર્યાયો ભોગવ્યા, તે નહિ તારા થાય;
પર પુદ્ગલ લક્ષ્મી કહે, હહા મોહ મહિમાય. ૩૪

નવું બને જૂનું ટળે, શરીર વસ્ત્ર સમાન;
શરીર ભાડા કોટડી, પોતાનું ના માન. ૩૫

શરીર બદલાતાં રહે, અહં મમત્વ ન રાખ;
તેથી ન્યારો માની નિજ, સામ્યામૃતને ચાખ. ૩૬

ઉંચો નીચો તું નહીં; નહિ તું રૂપી દ્રવ્ય;
ભ્રમણા ત્યાગી બાહ્યની, સમજ સમજ તું ભવ્ય. ૩૭

કર્યાં કર્મ ના છૂટતાં, વેદ્યા વણ જગમાંહિ;
કાયર શું બનતો હવે, ભોગવ જ્ઞાનોત્સાહ. ૩૮

ઢંઢણ મુનિએ ભોગવ્યાં, સાધુ ગજ સુકુમાલ;
મેતાર્ય મુનિએ તથા, સમતા ભાવ નિહાળ. ૩૯

કર્મ વશે જીવ નાટકી, નાટક કરે અપાર;
લાજ કર્મને ના જરા, દૃષ્ટાન્તો જ વિચાર. ૪૦

રાગાદિક પ્રકટે છતે, સ્હામું રહે તે જ્ઞાન;
ઘોર પરિષહ આવતાં, ચળે ન વીર સમાન. ૪૧

આત્મજ્ઞાનના શસ્ત્રથી, મોહ શત્રુને માર.
હજી બાજી છે હાથમાં, પરભાવે ના હાર. ૪૨

કીધાં જે જે ભોગવ્યાં, તેમાં ચિત્ત ન રાખ.
ઇચ્છાઓ જે ઉપજે, તેને મારી નાંખ. ૪૩

જ્ઞાની તે ઘડીમાં અહો, આનન્દના ના થોભ.
કેવલ લક્ષ્મી ઉપજે [illegible] મોહ ન થોભ. ૪૪

શુભાશુભ ઉપયોગથી, શુદ્ધરૂપ છે ભિન્ન.
શુભાશુભ ઉપયોગમાં, ચેતન થાતો દીન. ૪૯
કેવલ જે ઉપયોગ શુદ્ધ, સાચો ચેતન ધર્મ;
પરમ પ્રભુતા આપતો, પ્રગટાવે શીવ શર્મ; ૫૦
ચેત ચેત ચેતન અરે, ત્યજી મોહની નિન્દ;
ભૂલી આતમસ્વરૂપને, પકડે કયાં પર જિન્દ; ૫૧
અનન્ત જીવ મુક્તિ લહ્યા, ભાવી આતમ ભાવ;
આતમ તે પરમાતમા, સિદ્ધ બુદ્ધ સદ્ભાવ; ૫૨
જે જે નાટક તું કરે, તે નહિ તારૂં રૂપ;
પર પુદ્ગલ મમતા ધરી, પડ ના ભવજલ કૂપ; ૫૩
છેદ્યો તું છેદાય ના, ભેદ્યો ના ભેદાય;
મિથ્યા ભ્રાન્તિ ત્યાગીને, સમજ સમજ મનમાંહ્ય; ૫૪
જે દેખે તે તું નહીં, નહિ દેખે તે આપ;
આપો આપ વિચારતાં, ટળે પુણ્યને પાપ; ૫૫
પુણ્ય પાપ નાટક કરી, ફરતો ભવમાં ભાઈ;
ત્હારાથી જે ભિન્ન છે, તેની જૂઠ સગાઈ; ૫૬
જૂઠ સગાઈ માનીને, કરતો મોહાભ્યાસ;
એ તુજને તો ના ઘટે, મોહે ભવ આવાસ; ૫૭
મોહ ભાવ ત્યાગ્યા વિના, ટળે નહીં સંસાર;
એવું મનમાં જાણીને, મોહ દશાને વાર, ૫૮
મારૂં મારૂં શું કરે, ત્હારૂં ના જગ કોય;
એક અરૂપી આતમા, અંતરમાં તું જોય. ૫૯
મેળો પંખીનો મળ્યો. ભવમાં ના થિરવાસ.
ક્ષેત્ર ગૃહાદિકમા અરે, કર ના મમતા પ્યાસ. ૬૦
પંખીને મમતા અરે. ઘટે ન કરવી અત્ર.
ભાતું લે પરભવતણું. કર્ત્તવ્ય ગુણ માત્ર. ૬૧
તૈજસ કાર્મણ દેહ બે. પરભવ આવે સાથ.
રકમણી નિજને અરે. પૂંપો ત્રિભુવન નાથ. ૬૨

આત્મસ્વભાવે ધર્મ છે, પર પુદ્ગલ છે ત્યાજ્ય;
જ્ઞાનાદિક ગુણમાં રમે, હોવે શિવ સામ્રાજ્ય. ૧૦૪
આત્મ રમણતા સાર છે, સર્વ શાસ્ત્રનો સાર;
પરિહરી પરભાવને, આત્મરમણતા ધાર. ૧૦૫
ચેતન વીર્યોત્સાહને, પ્રગટાવી જયકાર;
આત્મરમણતા આદરો, ભૂલી સહુ સંસાર. ૧૦૬
નિજગુણમાંહી ખેલતાં, આનન્દ અપરંપાર;
નિજગુણ સ્થિરતા ચરણમાં, ના સંકલ્પ પ્રચાર. ૧૦૭
રૂપાતીત નિર્વાચ્ય છે, સહજાનન્દ સ્વરૂપ;
સહજાનન્દ સમાધિમાં, ચેતન જગનો ભૂપ. ૧૦૮
શુભ પરિણામે બન્ધ છે, અશુભે પાપનો બંધ;
શુભાશુભ પરિણામથી, જગત્ શુભાશુભ ધન્ધ. ૧૦૯
શુભાશુભપરિણામથી, ભિન્ન ચિદાનન્દ રાય;
ચિદાનંદમાં ખેલતાં, ભવ ભ્રમણ ટળી જાય. ૧૧૦
શુભાશુભ ઉપયોગથી, ભિન્ન શુદ્ધ ઉપયોગ;
ચેતન ધર્મની પ્રાપ્તિમાં, શુદ્ધ સદા સંયોગ. ૧૧૧
આગમવાણી સાર એ, આરાધો ધરી રંગ;
આત્મસમાધિ ગંગમાં, ન્હાવી સદા સુચંગ. ૧૧૨
નથુભાઈના કારણે, આત્મસમાધિ વિચાર;
ગ્રંથ રચ્યો વિદ્યાપુરે. આરાધન સુખકાર. ૧૧૩
ઓગણિસ ઇકોત્તરતણી, માગશિર પુનમ બેશ;
બુદ્ધિસાગર ભાવથી, સહજાનન્દ હમેશ. ૧૧૪

क्रियाना मतभेदो.

ક્રિયાના મતભેદે રે; અજ્ઞાનીઓ ઝઘડા કરે;
ભૂલી સાધ્ય સાચું રે, સામાસામી લડી મરે—ક્રિયાના.

લકીરકી ફકીર બનીને, કરતા તાણાતાણ;
ક્રિયાનો પરમાર્થ ન સમજે, નિરપેક્ષી થઇ જાણ;
વર વિના જાનઇયા રે, સન્માન કયાંથી વરે. ક્રિયાના૦ ૧

ધર્મ ક્રિયાના ભેદ ઘણા છે, સાપેક્ષાએ સત્ય;
સાધ્યદષ્ટિથી જ્ઞાનીને સહુ, સાચાં ક્રિયાનાં કૃત્ય;
ઉત્સર્ગાપવાદે રે, કદાગ્રહ કયાંથી અરે. ક્રિયાના૦ ૨

સંવર નિર્જરની ક્રિયાઓ, આસવરૂપે થાય;
શાઓ કહ્યા માટે થાતાં. સાધન બાધકતા ય;
અજ્ઞાની સાપેક્ષા રે, સમજે નહીં સાચી ખરે. ક્રિયાના૦ ૩

ક્રિયાઓની પરંપરાઓ, દ્રવ્યાદિકથી ગ્રાહ્ય;
કર્તવ્યાકર્તવ્ય રૂપે, સાપેક્ષે નિમિત્ત સાહાય્ય;
કરવું ને જે ન કરવું રે, જ્ઞાની તેનો સાર વરે. ક્રિયાના૦ ૪

આગમની સાપેક્ષ ક્રિયાઓ, અધિકારથી સાધ્ય;
બાધ્ય તે સાધકરૂપે થાતી, સાધ્ય તે થાતી બાધ્ય;
નિશ્ચયને વ્યવહારે રે, સમજી જ્ઞાની ક્રિયા ધરે. ક્રિયાના૦ ૫

જ્ઞાનીના હસ્તે ક્રિયાઓ, જ્ઞાની કરે તે સાચ;
જ્ઞાની વણ અજ્ઞાની હાથે, સાચ હોવે તે કાચ;
જ્ઞાનીની આજ્ઞાએ રે, ક્રિયાઓથી મુક્તિ ખરે. ક્રિયાના૦ ૬

કર્મયોગનો અધિકારી છે, જ્ઞાની ધર્મ પ્રમાણ;
જ્ઞાની ક્રિયાવિષે નિર્લેપી, જ્ઞાની ગુરૂ ધરો આણ;
બુદ્ધિસાગર ધર્મે રે, જ્ઞાની અધિકારી ઠરે. ક્રિયાના૦ ૭

મતાભિપ્રાયમાં મુંઝે.

કથ્યું કરતો નથી મ્હારૂં, નહીં સમજે હૃદય મારૂં;
અપેક્ષ્યા પૂર્ણ સમજ્યા વણ, મતાભિપ્રાયમાં મુંઝે. ૧

અમારી દૃષ્ટિમાં હેતું, નથી તે ભાસતું તુજને;
સ્વયં શંકા કરી મનમાં, મતાભિપ્રાયમાં મુંઝે. ૨

અમારા આશયો સમજ્યા, વિના તર્કો કરે આજ્ઞા;
વિચારી સત્ય લે ક્યાં તું, મતાભિપ્રાયમાં મુંઝે. ૩

ગ્રહ્યા વણ આશયો સર્વે, પછીથી પૂર્ણ પસ્તાશે;
તપાસ્યા વણ સકળ બાજુ, મતાભિપ્રાયમાં મુંઝે.

મળ્યા સંયોગ કેવા છે, પછીથી તે થશે કેવા;
વિચારી દેખ તે બાપુ, મતાભિપ્રાયમાં મુંઝે.

ત્હને સમજાયું જે આજે, કથ્યું આપ્તે અનાપ્તે વા;
કયા કારણથી યદી રે શું, મતાભિપ્રાયમાં મુંઝે.

મનુષ્યો સહુ નથી સાચા, ગુરૂએ સાચું કહી જૂઠું;
નિહાળ્યું પણ થતું જૂઠું, મતાભિપ્રાયમાં મુંઝે. ૭

પરીક્ષક કો નથી પૂરો, ભલો ભૂલે ડુબે તારો;
અરે રાગે અને દ્વેષે, મતાભિપ્રાયમાં મુંઝે. ૮

શિખામણ મન્નની સાચી, સદા માની વિચારીને,
હૃદયમાં દેખશું આવા, મતાભિપ્રાયમાં મુંઝે. ૯

ત્હને વ્હાલા થયા ત્હેનાં, વિચારી જો હૃદય કેવાં;
પરીક્ષા વણ અરે ક્યાં તું, મતાભિપ્રાયમાં મુંઝે. ૧૦

જણાશે ના અધુના જે, પછીથી તેહ સમજાશે;
બુદ્ધચબ્ધિ શીખ માનીને, ધરી લે શીર્ષ પર આજ્ઞા. ૧૧

जणावुं शीं ? हवे आज्ञा.

અમારી પાસે બેસીને, વ્યવસ્થા કાર્યની યોજી;
પ્રતિજ્ઞા તે કરી છંડી, જણાવું શી ? હવે આજ્ઞા. ૧

દબાઈ અન્યની સ્હેમાં, વિચારોથી ફરી જાતા;
બનીને ગોઝીના ચવડા, જણાવું શી ? હવે આજ્ઞા. ૨

હૃદયની પાસમાં રહીને, નથી જાણ્યું સકલ પુરૂં;
અન્યા નિજ વૃત્તિના મોઝી, જણાવું શી ? હવે આજ્ઞા. ૩

દબી જાતા દબાવ્યાથી, હૃદયની માન્યતા વેચી;
તથાપિ ભૂલ ના દેખો, જણાવું શી ? હવે આજ્ઞા. ૪

અમારા આશયો સઘળા, નથી સમજ્યા ગુરૂગમથી;
નથી ઈચ્છા સમજવાની, જણાવું શી ? હવે આજ્ઞા. ૫

પ્રવર્તો વૃત્તિ અનુસારે, જરા ના સદ્દગુરૂ પરવા;
કરો છો ચિત્તનું ધાર્યું, જણાવું શી ? હવે આજ્ઞા. ૬

કર્યા વણ સદગુરૂ સેવા, નથી મળતા ભલા મેવા;
હૃદયગ્રાહી થયા વણ રે, જણાવું શી ? હવે આજ્ઞા. ૭

નિહાળો ત્રાજવું નમતું, અરે ત્યાં જાઓ છો બેસી;
ફરીને પુચ્છતા પશ્ચાત્, જણાવું શી ? હવે આજ્ઞા. ૮

નથી સેવકપણું માન્યું, નથી નિજ ફર્જની પરવા;
અદા નિજ ફર્જ ના કરવી, જણાવું શી ? હવે આજ્ઞા. ૯

થશે કિંમત પ્રતિજ્ઞાની, તમારા ચિત્તમાં સાચી;
થશે સ્વાર્પણ પ્રતિજ્ઞાએ, જણાવીશું તદા આજ્ઞા. ૧૦

યથા ચિત્તે તથા વાચિ, યથા વાચિ તથા કાયે;
બુદ્ધપણિપ એકતા થાતાં, જણાવીશું તદા આજ્ઞા. ૧૧

वळ्युं शुं ? ए थकी जाणो

સર્જ્યો સહુ ઠાઠ બાહિરથી, કથાયો વિશ્વમાં મોટો;
કર્યું ના જો સ્વપર શ્રેય, વળ્યું શું ? એ થકી જાણો. ૧

ફર્યા ગાડી વિષે બેસી, ગણાયા ધનપતિ મ્હોટા;
ભલામાં વાપર્યું ના કંઇ, વળ્યું શું ? એ થકી જાણો. ૨

બન્યા રાજા મહારાજા, વધી સત્તા જગત્માંહી;
પ્રજાનું શ્રેય ના કીધું, વળ્યું શું ? એ થકી જાણો. ૩

બન્યો વિદ્વાન્ અભ્યાસે, વિવાદે સહુ જીવન ગાળ્યું;
સદાચારે પ્રવર્ત્યો ના, વળ્યું શું ? એ થકી જાણો. ૪

મહન્તોની મળી પદવી, જગત્માં કીર્ત્તિ બહુ વાધી;
વર્ધ્યું ના જો જીવન ધર્મે, વળ્યું શું ? એ થકી જાણો. ૫

જુવાનીના અભિમાને, તણાયો પાપના પંથે;
જુવાની એ મળી ત્હોયે, વળ્યું શું ? એ થકી જાણો. ૬

ભણેલું ને ગણેલું સહુ, થયું ના સ્વોન્નતિમાટે;
ભણ્યું ને રે ગણ્યું ત્હોયે, વળ્યું શું ? એ થકી જાણો. ૭

જગત્ના સર્વ જીવોને, ગણ્યા ના આત્મવત્ જ્ઞાને;
ગણાયો જ્ઞાની રે ત્હોયે, વળ્યું શું એ થકી જાણો. ૮

જગત્ને દુઃખ દેવામાં, મળેલી વાપરી શક્તિ;
ગણાયો શક્તિવાળો તો, વળ્યું શું ? તે થકી જાણો. ૯

નથી કિમ્મત મળ્યું તેની, નથી કિમ્મત ગયું તેની;
મળ્યું ને જો ગયું ત્હોયે, વળ્યું શું ? એ થકી જાણો. ૧૦

વિવેકે સહુ વિચારીને, કરે કાર્યો સદા ફર્જે;
બુદ્ધયબ્ધિધર્મ કરવાથી, થતી આનન્દની સિદ્ધિ. ૧૧

---

२८ सुधारो के बगाडो आ. १२

ખરૂં આર્યત્વનાં બીજો, જ્યાં વિદ્યાથી ખરાં જેથી,
ટળે નિજ ધર્મની ફેલો, સુધારો કે બગાડો આ. ૧

વધી હાજત વધી ખર્ચો, ટળે છે શાવની શક્તિ;
ખરાબી દેશની થાતી, સુધારો કે બગાડો આ. ૨

વધે ભીતિ ઘટે નીતિ, ભલા આચારની ખામી;
નકામી ટાપટીપો બહુ, સુધારો કે બગાડો આ. ૩

વધે શિક્ષણ નકામું બહુ, અનાચારો વધી ઝાઝા;
ઘટે સ્વાતંત્ર્ય ધર્મોનું, સુધારો કે બગાડો આ. ૪

વધી કહેણી ઘટી રહેણી, પ્રપંચો ઉન્નતિ બ્હાને;
ઘટે છે સંપને તરગી, સુધારો કે બગાડો આ. ૫

વધ્યાં ખર્ચો નકામાં બહુ, ઘટી શ્રદ્ધા ઘટી ભક્તિ;
ઘટી સંકલ્પની શક્તિ, સુધારો કે બગાડો આ. ૬

હતું જે સત્ય તે જાતું, ગુરૂઓને ગણે થોડા;
થતા ખુનખાર મહાયુદ્ધો, સુધારો કે બગાડો આ. ૭

ભલાઈ શબ્દ બોલવામાં, કર્યામાં ગોળ છે મીંડું;
અનીતિ પોલીસીથી છે, સુધારો કે બગાડો આ. ૮

કરે માબાપની સેવા, અરે ના પુત્રીઓ પુત્રો;
ગુરૂને ના ગણે શિષ્યો, સુધારો કે બગાડો આ. ૯

નવી ફેશન વધી ઝાઝી, નવું તે લાગતું સારૂં;
થતું જૂનું અરે ખોટું, સુધારો કે બગાડો આ. ૧૦

નવા નામે સકળ ગમતું, ભલે હો ઝેર તો મધ્યે;
વધ્યો ભભકો ઉપરનો બહુ, સુધારો કે બગાડો આ ૧૧

વધી હાજતતણી વૃત્તિ, વધ્યા બહુ ગાલઘૂસણીયા;

વધી નિન્દા વધી ચાડી, સુધારો કે બગાડો આ. ૧૨
અરે સ્વાતંત્ર્યતા નામે, વધ્યું સ્વાચ્છન્દ આચારે;
સુધારો ના જુવે સાચો, સુધારો કે બગાડો આ. ૧૩
અરે પરમાર્થના નામે, સધાતી સ્વાર્થની લીલા;
વધ્યાં મોટાઇનાં બણગાં, સુધારો કે બગાડો આ. ૧૪
ધરી મધ્યસ્થતા મનમાં, વિવેકે દેખશો સાચું;
બુદ્ધચબ્ધિસત્યદૃષ્ટિથી, સુધારો ઉન્નતિમાર્ગો. ૧૫

थती आज्ञायकी मुक्ति.

વિચારીને વિચારે શું ? કરીને કલ્પના કોટી;
હૃદયમાં માન એ સાચું, થતી આજ્ઞાથકી મુક્તિ. ૧
થવાનું સ્વાધિકારે જે, જણાવું સદ્ગુરૂ જાને;
કૃપાળુ સદ્ગુરૂવરની, થતી આજ્ઞાથકી મુક્તિ. ૨
નિહાળે યોગ્ય તેને તે, જણાવે કાર્ય તે કરવું;
જરા એમાં નથી શંકા, થતી આજ્ઞાથકી મુક્તિ. ૩
મહાજ્ઞાની મહાધ્યાની, ગુરૂગીનાથ આદેશે,
કૃપાળુ [illegible] કર [illegible] થતી આજ્ઞાથકી મુક્તિ. ૪
ધરે [illegible] જ [illegible], કરે ના કાર્ય જે નીચું;
[illegible] ગુરૂવરના, થતી આજ્ઞાથકી મુક્તિ. ૫
ગુરૂએ જ કરી આજ્ઞા, અદા કરવી ફરજ માની;
[illegible] થતી આજ્ઞાથકી મુક્તિ. ૬
કદી [illegible] ન [illegible], યથાપિ તે ખરૂ માની;
[illegible] થતી આજ્ઞાથકી મુક્તિ. ૭
ગુરૂની [illegible] ગંભીર જ [illegible] છે,
[illegible] થતી આજ્ઞાથકી મુક્તિ. ૮

બને તે વાત એ શાને, સદા કર ફર્જ પોતાની. ૨૧

કહ્યો જે જે થવાનું તે, બને તે તે જવાનું તે;
સદા આજ્ઞા હૃદય ધારી, સદા કર ફર્જ પોતાની. ૨૨

કહ્યો ફલ શું ? ન લેવાનું, મહી ના તે ન દેવાનું;
કરી આજ્ઞાજ કરવાની, સદા કર ફર્જ પોતાની. ૨૩

યથા આજ્ઞા તથા એવં, કરૂ ચીન્હ કરી એવં;
ભવાંભોધિ ઉતરવાની, સદા કર ફર્જ પોતાની. ૨૪

કરી આજ્ઞા ન ફરવાની, કહ્યું એ દિવ્ય સુખકારી;
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મ ધરવાની, સદા કર ફર્જ પોતાની. ૨૫

नथी आत्मोन्नति एथी.

વધે કંકાસમાં પ્રીતિ, નથી ના નીતિની રીતિ;
મુસાપીમાં રહે ભીતિ, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૧

પ્રપંચોની રહે વૃત્તિ, ગુરૂની ના થતી ભક્તિ;
સ્ફુરે મહાપાપમાં શક્તિ, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૨

પ્રતિજ્ઞાઓ કરી ત્યજવી, સદા કુમતિ હૃદય ભજવી;
બુરી ઇચ્છા સદા સજવી, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૩

કદી ના સત્યને વદવું, જગતને યુક્તિથી ઠગવું;
વદી શત્રુમાં ફરી જાવું, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૪

કરીને ક્રોધ બહુ તપવું, અહંકારે સદા રહેવું;
પરાયા માલને હરવા, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૫

ગરીબોને સતાવાનું, ખરૂં પ્રામાણ્ય ના ધરવું;
સદા વ્યસનોવિષે રમવું, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૬

ગુરૂજનને દઇ ગાળો, અરે સ્વચ્છંદતા ધરવી;
કરી ચોરી ઉદર ભરવું, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૭

નથી લેવું નથી દેવું, અધિકારે સદા રહેવું;
પડે તે દુઃખને સહેવું, અદા કર ફર્જ પોતાની. ૯

ભલે માનો ન વા માનો, જગતની ધાર ના પરવા;
પ્રસંગે કાર્ય કરવાની, અદા કર ફર્જ પોતાની. ૧૦

ધરી ના ચિત્ત નાદાની, અધિકારી સ્વયં માની;
પ્રસંગોપાત્ત કરવાની, અદા કર ફર્જ પોતાની. ૧૧

ત્યજીને સહભીતિયો, ત્યજીને કૂટ નીતિઓ;
રહી જે ચિત્તમાં છાની, અદા કર ફર્જ પોતાની. ૧૨

બનીને સ્વાશ્રયી ભાવે, અચલ વિશ્વાસના દાવે;
ત્યજી બકવાદની વૃત્તિ, અદા કર ફર્જ પોતાની. ૧૩

હૃદય નિર્લેપતા ધારી, અહંતાવાદને વારી,
જરા પાછી ન કર પાની, અદા કર ફર્જ પોતાની. ૧૪

ત્યજીને હર્ષની વૃત્તિ, ત્યજીને શોકની વૃત્તિ,
સ્વભાવે સામ્યતા ધારી, અદા કર ફર્જ પોતાની. ૧૫

જુવે શું ? પાછું વાળીને, નકામું વિશ્વ મ્હાલીને,
પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ કીધાની અદા કર ફર્જ પોતાની. ૧૬

જુવે પાછું નહીં જ્ઞાની, જુવે પાછું નહીં ધ્યાની,
જુવે પાછું નહીં [illegible], અદા કર ફર્જ પોતાની. ૧૭

ગતિ છે [illegible], નહીં તેની અધૂરાની,
વિચારી વાત તેં માની, અદા કર ફર્જ પોતાની. ૧૮

ધરીને [illegible], અરે [illegible],
કરી જ [illegible] ના માની, અદા કર ફર્જ પોતાની. ૧૯

ત્યજી [illegible], ત્યજી [illegible].
[illegible], અદા કર ફર્જ પોતાની. ૨૦

[illegible]

બને છે વાત એ ઘાટે, અદા કર ફર્જ પોતાની. ૨૧
થશે જે જે થવાનું તે, જશે જે જે જવાનું તે;
સદા આજ્ઞા હૃદય ધારી, અદા કર ફર્જ પોતાની. ૨૨
થશે ફલ શું ? ન જોવાનું, થશે ના તે ન રોવાનું;
કરી આજ્ઞાજ કરવાની, અદા કર ફર્જ પોતાની. ૨૩
યથા આજ્ઞા તથા એવં, કરશુ બીજું કરી મેવં;
ભવાંભોધિ સુતરવાની, અદા કર ફર્જ પોતાની. ૨૪
કરી આજ્ઞા ન ફરવાની, કથ્યું એ શિષ્ય સુખકારી;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મ ધરવાની, અદા કર ફર્જ પોતાની. ૨૫

नथी आत्मोन्नति एथी.

વધે કંકાસમાં પ્રીતિ, વધે ના નીતિની રીતિ;
સુકાર્યોમાં રહે ભીતિ, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૧
પ્રપંચોની રહે વૃત્તિ, ગુરૂની ના થતી ભક્તિ;
સ્ફુરે મહાપાપમાં શક્તિ, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૨
પ્રતિજ્ઞાઓ કરી ત્યજવી, સદા કુમતિ હૃદય ભજવી;
બુરી ઇચ્છા સદા સજવી, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૩
કદી ના સત્યને વદવું, જગતને યુક્તિથી ઠગવું;
વદી ક્ષણમાં ફરી જાવું, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૪
કરીને ક્રોધ બહુ તપવું, અહંકારે સદા રહેવું;
પરાયા માલને હરવા, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૫
ગરીબોને સતાવાનું, ખરૂં પ્રામાણ્ય ના ધરવું;
સદા વ્યસનોવિષે રમવું, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૬
ગુરૂજનને દઇ ગાળો, અરે સ્વચ્છંદતા ધરવી;
કરી ચોરી ઉદર ભરવું, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૭

કુકર્મોને અનાચારો, નહીં કરવું વ્યભિચારે;
અહો એવાજ આચરશો, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૮

ગ્રહી લાંચો વદી જૂઠું, ખરાબી જીવની કરવી;
મહંતોના થવું સામું, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૯

વિવેકે ના કશું કરવું, કરી આલસ ઉદર ભરવું;
અદેખાઈ ઘણી નિન્દા, નથી આત્મોન્નતિ એથી. ૧૦

ભલે હો જોગી કે ભોગી, નથી આત્મોન્નતિ એથી;
બુદ્ધયબ્ધિસદ્‌ગુણો વરતાં, થતી આત્મોન્નતિ સાચી. ૧૧

सतावे रीस शा माटे

સતાવે રીસ શા માટે, મનુષ્યોનું હૃદય બાળી;
દિવાળીની કરે હોળી, હડીલાઇ ધરે ખાલી. ૧

મનાવ્યું માનતી ના કંઇ, કરે મનની દશા ન્યારી,
કરાવે કલેશની લીલા, મળેલા મેળ તોડાવે. ૨

સુઝાવે ના હૃદય સાચું, સમર્પે દુર્મતિ ઝાઝી;
વધારે કર્મની સૃષ્ટિ, ઘણા અવતાર દેનારી. ૩

તને ધિક્કાર છે કોટી, અરે ઓ રીસ ડાકિણી.
વફાદારી ત્યજાવીને, હરામી ચિત્ત પ્રગટાવે. ૪

ગુણોમાં આગ પ્રગટાવે, ત્યજાવે સર્વ ન ગણો.
કરાવે આંખમાં રાતી, બનાવે ઝેરના પ્યાલા. ૫

ભલાઈને કરે દૂરે, હૃદયમાં દાવને પૂરે.
કરાવે ભેદના ભડકા, અરે ઓ રીસ પાપિણી. ૬

તપાવે તાપથી તનડું, તપાવે કડવા મનડું,
કરાવે વ્હાલા ના વધેરા, જપાવે છે બહુ બોડું. ૭

દગાવે અન્ય લોકોને, મનાવે માનવતોને;
ચરેતાને જ પાટે છે, અરે એ દીસ મહા દુઃખ. ૮
ચતી આ વિચારી દૂરે, કરે તેથી સદા લોકો;
યુદ્ધધર્મ ધર્મ કરવામાં, સમાનો સાથ છે સારો. ૯

જૈનોને બોધ.

અમારા જૈન બંધુઓ, કહું તે ધ્યાનમાં રાખો;
દશા પડતી તમારી થઈ, ઉઘાડી આંખ દેખોને. ૧
ગરીબોની વધી સંખ્યા, મળે ના ભાખરી ખાવા;
ઘણા વટલે અરે જૈનો, તમો ન લાવતા મનમાં. ૨
નિરાશ્રય બાળકો રખડે, કરોને મદદ્ય તેઓની;
સ્વધર્મનું ખરૂં સગપણ વિચારીને જુઓ મનમાં. ૩
ઉડાવોછો મઝા મોજે, કરો લખ લૂંટ લક્ષ્મીની;
તમારી કોમના માટે, કરી સેવા કહો કેવી ? ૪
પ્રભુ મહાવીરના ભક્તો, કરે અજ્ઞાનની જ્યાં ત્યાં;
તમોને જો થતી પ્રીતિ, તદા સહાય્યે અરે આવો. ૫
રહી ગાડી ન પડતીમાં, નહીં ચેતો હવે જ્યારે;
પાછીથી ખુબ પસ્તાશો, શિખામણ માનશો સાચી. ૬
નકામા ખર્ચતા લાખો, રૂપૈયા નાત લગ્નોમાં;
તમારી કોમની વ્હારે, ચડો ઝટ જૈન બંધુઓ. ૭
કરી સ્વાર્પણ જીવન સઘળું, કરો ઝટ સહાય્ય જૈનોની;
હશે જો ભક્ત જૈનો તો, થશે મહાવીરની ભક્તિ. ૮
હતા કેવા પ્રથમ જૈનો, હવે કેવા થયા દેખો;
તમો જૈનો હૃદયથી તો, કહો કેમ આંસુઓ નાવે ? ૯
જમાનો વહી ગયો જુનો, જરાતો આંખ ઉઘાડો;
તમારી ઉન્નતિ માટે, કરોને લક્ષ્મીથી સેવા. ૧૦

રહ્યાં છે ઝેર અમૃત બે, ભવાબ્ધિમાં વિચારી લે,
ગ્રહી અમૃત સુખી થાવું, ઘટે છે એ તને સાચું. ૧૦
પ્રવૃત્તિમાં ગુરૂ દેવા, હૃદયમાં રાખજે પ્રેમે;
બુદ્ધ્યબ્ધિ કર્મયોગિની, પ્રવૃત્તિ ધર્મ્ય વ્યવહારે. ૧૧

"शुं उकाळ्युं?"

ઉકાળ્યું શું ભણી વિદ્યા, ભણી વિદ્યા ઉકાળ્યું શું?
હૃદયની ઉચ્ચતા સાથે, કરી ના સ્વોન્નતિ જ્યારે. ૧
ઉકાળ્યું શું? કવિ થઈને, બની વક્તા ઉકાળ્યું શું?
પ્રમાણિક વૃત્તિની સાથે, કરી ના સ્વોન્નતિ જ્યારે. ૨
ઉકાળ્યું શું? કરી યાત્રા, ગુણો જો ચિત્તમાં નાવ્યા;
સુધારક થઈ ઉકાળ્યું શું?, કરી ના સ્વોન્નતિ જ્યારે. ૩
થયો જો કામના વશમાં, થયો શૂરો તથાપિ શું?
લખ્યા લેખો તથાપિ શું?, કરી ના સ્વોન્નતિ જ્યારે. ૪
મળી સત્તા સતાવામાં, કર્યો ઉપયોગ તેથી શું?
અરેરે સર્વ ગયુ આયુ, કરી ના સ્વોન્નતિ જ્યારે. ૫
મળી જો પદવીઓ મ્હોટી શું? ખરૂં ઔદાર્ય ના આવ્યું;
કમાયો શું કમાણીમાં? કરી ના સ્વોન્નતિ જ્યારે. ૬
વિચારી જો સ્વયં મનમાં? વધ્યો શું આગળે ઢોંગી?
ક્ષમા ગાંભીર્ય ભક્તિથી, કરી ના સ્વોન્નતિ જ્યારે. ૭
રહી જો સાંકડી દૃષ્ટિ, મુખે ઔદાર્ય ગાવાનું;
થયો ઘરડો તથાપિ શું?, કરી ના સ્વોન્નતિ જ્યારે ૮
ગુણો વણનો ઘટાટોપે, કદી ના સ્વોન્નતિ થાતી;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સદ્ગુણી થાતાં, ભણ્યું લેખે ગણ્યું લેખે. ૯

" पत्र बोध. "

જણાવું છું ત્હને સાચું, લખી આ પત્રને પ્રેમે; ૧
હજી છે હાથમાં બાજી, બની જા વીરને સાચું.

અદા કર ફર્જ પોતાની, બજાવી ધર્મની સેવા; ૨
મળી વેળા ભૂલી જા ના, જગત્ ઉદ્ધાર કરવાને.

ઘણો જ્યાં લાભ દેખાતો, જણાતી અલ્પ હાનિ જ્યાં; ૩
અહો એ કાર્ય કરવાને, હઠી જા ના હવે પાછો.

જગત્ વ્યવહાર દ્રષ્ટિએ, પ્રથમ નિન્દા પછી શ્લાઘા; ૪
પ્રશસ્ય કાર્યમાં એવું, બન્યું એવું અને બનશે.

કરીને સત્ય સંકલ્પો, ફરે ના સત્ય વક્તાઓ; ૫
કરી સંકલ્પની સિદ્ધિ, ગ્રહી લે સાધુની દીક્ષા.

તને છે યોગ્યતા તેની, બજાવી લે ફરજ ત્યારી; ૬
નકામી કલ્પના છોડી, વળી જા મોક્ષની વાટે.

થતી ના કાર્યની સિદ્ધિ, કર્યાથી ખમ ચિન્તાઓ,
થતી આલસથકી સિદ્ધિ, પ્રવૃત્તિ કર કરી વાડોમ.

બધાતાના જ મનગમો, ખરેખર સ્વપ્નના જેવા,
હવે ના મુજ મ મધે, મુમુક્ષુને શિખામણ એ

મહાવીરે જણાવ્યું જે, બરાબર મૂક અભ્યાસે,
થવા વણ ગુરુ નહિ સિદ્ધિ, જગત્ કરવા ત્રણ દેવે.

દીવાની દુનીયા બોલે, ગણાતો ના ખરો જ્ઞાની.
પછીથી શુભ પરમાર્થ, કરી લે કાય ધારેલુ.

કરે ક્યા અન્યની ચિન્તા, ગતિ છે મનની ન્યારી.
કયુ નારંભ ભિનવત્તુ, ટળે ના અન્યથી ટાળ્યુ

વિચારીને હૃદયમા એ, કરી લે કાય તુ જાણી.

નલે છે સર્વનું કર્મ, ગ્રહી લે વીરની દીક્ષા. ૧૨
કરોડો જીવની વ્હારે, ચઢી જા ધર્મ દીક્ષાથી;
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મની સેવા, કરી લે આત્મના ભોગે. ૧૩

⇝ स्वगत अध्यात्मनी स्फुरणा ⇝

આત્મામાં પરમાત્મતા, સત્તા એ છે ભવ્ય.
વ્યક્તિભાવે સિદ્ધતા, વ્યક્તિભાવ કર્તવ્ય. ૧
ભેદ ભાવને પરિહરી, કરવો આત્મપ્રકાશ;
અન્તર્માંહિ વેદવો, જ્ઞાનાનન્દ વિલાસ. ૨
આત્માના કર્તવ્યમાં, કર્તવ્યો અવશેષ;
સર્વ સમાઈ જાય છે, વીર પ્રભુ આદેશ. ૩
જ્ઞાનાદિક જે શક્તિયો, તેનો આવિર્ભાવ;
ઉપશમ આદિ ભાવથી, અનુભવ સિદ્ધ સ્વભાવ, ૪
જ્ઞાનાદિક પ્રાકટ્યમાં, સર્વે ધર્મ સમાય;
ઔદયિક ભાવે ધર્મ નહિ, ભાખે શ્રી જિનરાય. ૫
સમ્યક્ દર્શન જ્ઞાનને, ચરણ ધર્મ છે સત્ય;
સાધ્ય લક્ષ્ય સાધનથકી, ઉપયોગે એ કૃત્ય. ૬
સર્વ જીવોમાં દેખીએ, તન્મયભાવે બેશ;
બુદ્ધિસાગર ધ્યાનમાં, સહજાનન્દ હમેશ. ૭

⇝ पिंडगत ब्रह्मांड भावना ⇝

સર્વ દેવને દેવીઓ, આત્મામાંહિ સમાય;
એવું જેણે અનુભવ્યું, તે નિજ પ્રુવના પાય. ૧
ચઉદ રાજના ભાવને, અનન્ત જેહ અલોક.
આત્મામાંહી અનુભવે, એવો જ્ઞાની લોક. ૨

અનુભવ કાશી શહેરમાં, વિશ્વેશ્વર શુભશક્તિ;
સમતા નદીઓના નીર રે, વ્હેતાં સર્વત્ર ભારી. આર્ય ૨
આર્ય ક્ષેત્ર રક્ષા ભલી, ચાર વર્ણ આધાર,
ચાર વર્ણની ફર્જ છે, સ્વોચિત કર્મ વિચાર;
બ્રાહ્મણ આપે વિવેક રે, રક્ષા ક્ષત્રિય સારી. આર્ય ૩
પોષક વર્ગ સુવૈશ્ય છે, ખેતી કરી વ્યાપાર
સેવા શૂદ્ર જનો કરે, આર્ય ક્ષેત્ર નિર્ધાર;
આર્ય ક્ષેત્ર અભિન્ન રે, ચાર વર્ણ સુધારી. આર્ય ૪
ચાર વર્ણ જીવાડ તું, આર્ય ક્ષેત્ર જયકાર,
ગુણ રૂપ બીજો વાવવાં, એ ઉત્તમ આચાર;
કરીને ક્ષેત્ર સ્વતંત્ર રે, નાશ કરવો મોહારિ. આર્ય ૫
વાવ્યાં બીજો ભક્ષતો, ઉંદર જે પરભાવ;
હણવો અવસર પામીને, કરી સુયુક્તિ દાવ;
નાસ્તિક પંખી ઉડાડ રે, એક નિશ્ચય ધારી. આર્ય ૬
કપટ ભાવ વરૂઓ અરે, કરતા ખેતી વિનાશ,
શક્તિબળે રક્ષા કરે, વીર્ય ક્ષત્રી શાબાશ;
ફર્જ એ સાચો ધર્મ રે, સ્વાધિકારે સદારી. આર્ય ૭
ક્ષેત્ર ફર્જ સહુ વર્ણની, અદા કરે તે ધન્ય;
જીવન સફળું તેહનું, આત્મા તે કૃતપુણ્ય;
ફોરવીને પુરૂષાર્થ રે, જીવો નર અને નારી. આર્ય ૮
કર્મરાજ પરતંત્રતા, શાન્તિ નહીં દેનાર,
આત્માસંખ્ય પ્રદેશમાં, દુઃખ ઘણું દાતાર;
પરતંત્રતાએ ભવ્ય રે, શાન્તિ નહીં થાનારી. આર્ય ૯
આત્મા બ્રાહ્મણ વર્ગ છે, આત્મા ક્ષત્રિય વર્ગ,
આત્મા વૈશ્ય સુવર્ગ છે, આત્મા સેવક સ્વર્ગ;
આત્મા સર્વ સ્વરૂપ રે, સ્વપર પર્યાય ધારી. આર્ય ૧૦
રાગદ્વેષની પરિણતિ,એહ અનાર્ય પ્રદેશ,

તેનો ભૂપતિ મોહ છે, પ્રગટાવે સંક્લેશ;
યુક્તિ પ્રયુક્તિથી મોહને, ઝટ દેને સંહારી. આર્ય. ૧૧
ઉપશમ ક્ષયોપશમ અને, ક્ષાયિકભાવે દેશ;
પોતાનો ઝટ પામતાં, આનન્દ હોય હમેશ;
આર્યભૂમિમાંહી જન્મ રે, હોવે પુણ્ય ક્હારી. આર્ય. ૧૨
આત્મપ્રદેશે જે વસ્યા, ગુણપર્યાય સ્વતંત્ર;
સિદ્ધાંતોના મર્મનો, તે પામ્યો મહામંત્ર;
દ્રવ્યને ભાવથી જાણ રે, થયો આર્યાવનારી. આર્ય.
આર્ય પ્રદેશે ગુધારણા, સાધ્ય બિંદુ મન ધાર;
ઉપયોગે શૂરો બની, કર એ ધર્માચાર;
કર નિજ તાબે દેશ રે, સર્વ શક્તિ વધારી. આર્ય. ૨૧
આત્માસંખ્ય પ્રદેશ એ, નિજ ભૂમિ નિર્ધાર;
જન્મભૂમિનો ભક્ત થઇ, કર નિજ દેશોદ્ધાર;
તે નિજ દેશનો ભક્ત રે, જન્મ્યો તે જયકારી. આર્ય ૧૫
તન મન ધન વાણી સહુ, અર્પણ કર કરી ત્યાગ,
જન્મભૂમિનો ભક્ત થઈ, ધર ઉત્તમ મન રાગ,
બુદ્ધિસાગર દેશ રે, આત્મામાં નિધારી. આર્ય ૧૬

નથી નિશ્ચય વિના સિદ્ધિ. ૯૬

લખ્યુ તારા ભલા માટે, વિવેકે વાંચીને સમજું;
વિચારી જે હૃદય તાદિ, નથી નિશ્ચય વિના સિદ્ધિ.
નથી જે આત્મની શ્રદ્ધા, કર્યો સંકલ્પ ફરવાનો;
અરે આવી દશા યોગે, ખરેખર એક નિશ્ચય ક્યાં ? ૧
ખરેખર એક નિશ્ચયથી, વધે છે આત્મની શક્તિ;
વધ્યાથી આત્મની શક્તિ, થતા થાવા સકળ કાર્યો ૨
કરે મેરૂ ડગે પૂરતા, કર્યો સંકલ્પ ના ડગનો;
અરે એવા જ સંકલ્પે, બને છે કાર્યની સિદ્ધિ. ૬

ગમે તે થાઓ તે થાઓ, તથાપિ કાર્ય કરવાનું;
કર્યું ના અન્ય જોવાનું, નિશાની કાર્ય કરવાની. ૫
ધનારૂં ધ્યેય જો નક્કી, પછાં નિશ્ચો સદા કરવાં;
ત્યજીને અન્યની ચિન્તા, કરી લે કાર્ય ધારેલું. ૬
ત્હને એવી ખરી પ્રીતિ, હૃદય પ્રકટી ખરી લગની;
તદા તું બેશી ના રહેજે, શિખામણ સત્ય માનીને. ૭
થયો ત્હારો ઉદય એવી, અમારા ચિત્તમાં ભાસે;
ખરી આત્મોન્નતિ કરવા, કરી લે એક નિશ્ચયને. ૮
થતી ના મન્દપરિણામે, અરે આત્મોન્નતિ ક્યારે;
મર્યા વણ સાંભળો ક્યાં છે ? વિચારી દેખ વૈરાગ્યે. ૯
અરે જે જાય છે વેળા, ફરી પાછી નહીં આવે;
પ્રભુ મહાવીરની દીક્ષા. ગ્રહી લે સદ્ગુરૂ પાસે. ૧૦
પ્રભુ મહાવીર સિદ્ધાન્તો, બની ઉદ્ધાર જગ સઘળું;
જગતમાં ધર્મશૂરાની, ખરી સેવા બજાવી લે. ૧૧
બજાવી ફર્જ મ્હેં મારી, લખીને પત્ર સમજાવી;
પ્રતિજ્ઞા સિદ્ધ કરવાને, ગ્રહી લે એક નિશ્ચયને. ૧૨
કરે છે કાર્ય ધારેલાં, જગતમાં એક ટેકીલા;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સત્ય નિશ્ચયને, ગ્રહી તેઓ અમર થાતા. ૧૩

પત્ર બોધ.

અધીરો ક્યાં બને બાપુ, કરે છે શોક શા માટે ?
બન્યું તે ના બન્યું માની, ફરીથી યત્ન કર પ્રેમે. ૧
થતી હારજ વિજય માટે, પ્રથમ તો ઉદ્યમીને હો.
થયું ભાવિ વિજય હેતે, ગણી ઉત્સાહ ધર મનમાં. ૨
ધરી ઉત્સાહ બમણો રે, બરાબર ખંતથી યતજે;
શિખામણ એ અમારી છે, પઢીતો કર રૂચે તેવું. ૩

કષાયો ઉપશમે એવી, વધી છે ચિત્ત નિર્મલતા.   ૩
નથી વૈરી જગત્માં કો, વધી છે ચિત્તમાં સમતા;
સ્વરૂપે સામ્ય સ્થિરતામાં, થવાનું શુદ્ધ ઉપયોગી.   ૪
ખરેખર ભાવના ઘટમાં, વિહારી બ્રહ્મમય પોતે;
બુદ્ધયબ્ધિ ભાવના યોગે, અખંડાનન્દતા ભાસે.   ૫

↝ एकान्त निश्चयवादीने व्यवहारनयना अव-लंबनना बोधनी आवश्यकता स्वीकारवामां साहाय्य आपवुं जोइए ↝

" થતી વ્યવહારથી સિદ્ધિ "

ધરી નિશ્ચય હૃદયમાંહી, અહિર્ વ્યવહાર અવલંબે;
ગ્રહેલા કાર્યની નક્કી, થતી વ્યવહારથી સિદ્ધિ.   ૧
સદા વ્યવહારનયયોગે, વહે શાસન કર્યું સાચું;
મહા સદ્યોન્નતિ કરવા, થતી વ્યવહારથી સિદ્ધિ.   ૨
ખરી આત્મોન્નતિ કરવા, સુધારા ધર્મમાં કરવા;
ખરાં અવલંબનો લેવા, થતી વ્યવહારથી સિદ્ધિ.   ૩
ચડયા બાદ જ નહીં પડવા, વિઘાતક સાથમાં લડવા;
વ્યવસ્થાઓ ખરી ઘડવા, થતી વ્યવહારથી સિદ્ધિ.   ૪
કર્યા ઉપકારને માટે, સમર્પણ શીર્ષના સાટે;
ખરી નિજ ફર્જની વાટે, થતી વ્યવહારથી સિદ્ધિ.   ૫
ખરી નિજ ધર્મ સંરક્ષા, વ્યવસ્થા શક્તિથી કરવા;
ઉપાયો સર્વ આદરવા, થતી વ્યવહારથી સિદ્ધિ.   ૬
અપેક્ષાઓ સકલ સમજી, ખરી ઉપયોગિતા બોધી;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મ પ્રગતિની, થતી વ્યવહારથી સિદ્ધિ.   ૭

ॐ શાંતિ, શાંતિઃ શાંતિઃ

કરે છે હાજી હા સહુનું, અપેક્ષા વણુ વિના સમજી;
રહ્યો નિર્બળ વિચારોમાં, અવસ્થા એક ક્યાં ત્હારી.　　૪
હરાયા ઢોરની પેઠે, રહી ભમવાતણી વૃત્તિ;
ધરે ફાંફો ગુણો લેવા, અવસ્થા એક ક્યાં ત્હારી.　　૫
પ્રતીતિ ના તને પૂરી, થતી જે જે કથું ત્હેમાં;
બહિર્ અન્તર્ રહે જૂદું, અવસ્થા એક ક્યાં ત્હારી.　　૬
વિચારીને કથ્યું જે જે, ધરી લે યોગ્યતા પૂરી;
બુદ્ધયબ્ધિ ભક્તિશ્રદ્ધાથી, અવસ્થા એક રહેવાની.　　૭

ૐ शांतिः ३

अनुभव बहु थशे तुजने.

હજી તુજને ઘણું જોવું, ઘણું સુણવું રહ્યું બાકી;
અવસ્થાક્ષેત્ર સંબંધે, અનુભવ બહુ થશે તુજને.　　૧
સુકોમલ પ્રેમની વૃત્તિ, હૃદયની આદ્રતા વૃત્તિ;
પ્રસંગે તેહ બદલાશે, અનુભવ બહુ થશે તુજને.　　૨
કરી જે માન્યતા મનમાં, મળેલા જ્ઞાનના યોગે;
પછીથી તે ટળી જાશે, અનુભવ બહુ થશે તુજને.　　૩
શુભાશુભ કર્મ અનુસારે, થશે સંયોગ તવ જેવા;
તથા કહેણી અને રહેણી, અનુભવ બહુ થશે તુજને.　　૪
ગણે છે સત્ય જે હમણાં, પછીથી ભાસશે જૂઠું;
વિચારોમાં થતાં વૃદ્ધિ, અનુભવ બહુ થશે તુજને.　　૫
રહી મર્યાદ જે હમણાં, વિચારોને જ આધારે;
નહીં મર્યાદ તે રહેશે, અનુભવ બહુ થશે તુજને.　　૬
જણાવું છું ત્હને જે જે, હૃદયમાં ધારજે સઘળું;
બુદ્ધયબ્ધિ સદ્ગુરુ સંગે, અનુભવ બહુ થશે તુજને.　　૭

बनीने योग्य अधिकारी.

ત્હને જો યોગ્ય સમજાયું, હવેથી ભૂલ ના ખાતો;
યથાશક્તિ પ્રવૃત્તિ કર, બનીને યોગ્ય અધિકારી.

દશા ત્હારી તપાસી જો, સુઝાડે જે હૃદય ત્હારૂં;
પછીથી કાર્ય કર જ્ઞાને, બનીને યોગ્ય અધિકારી.

હૃદયમાં ભાવના બીજો, ત્હને જે જે પ્રગટ થાતાં;
ક્રિયામાં મૂકવાં સારાં, બનીને યોગ્ય અધિકારી.

કરી નિશ્ચય અનુભવથી, તપાસી ચાલ નિજ માર્ગે;
ખરી આત્મોન્નતિ માટે, બનીને યોગ્ય અધિકારી.

હૃદય મોટું અહો જેવું, ખરો અંતર થકી મોટો;
થયો ચારિત્રમાં મોટો, બનીને યોગ્ય અધિકારી.

ઘણી ઉલ્લંઘી ઘાટીઓ, સ્વહેરો પહોંચવું ત્હારે;
ખરો થા સાધ્યનો યોગી; બનીને યોગ્ય અધિકારી.

તપાસી જો હૃદય ત્હારૂં, ઘણો ત્યાં અન્તરી ઉંડો;
કર્યા કર કાર્ય મન માન્યું, બનીને યોગ્ય અધિકારી. ૭

પડે જે તાપ તે સહેવો, પડે જે ટાઢ તે સહેવી;
સહી લે સંકટો ભાવે, બનીને યોગ્ય અધિકારી. ૮

થશે આત્મોન્નતિ માર્ગે, બધા ખુલ્લાજ ઉપયોગે;
રૂચે તે કાર્ય કર બાને, બનીને યોગ્ય અધિકારી. ૯

પ્રવૃત્તિમાં પડ્યા પશ્ચાત્, જણાવે જ્ઞાન આગળનું;
તને ત્હારી પ્રવૃત્તિમાં, બનીને યોગ્ય અધિકારી. ૧૦

ખરૂં પ્રામાણ્ય ધારીને, વહો આ માર્ગમાં બાને;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સન્ત શિક્ષા એ, બનીને યોગ્ય અધિકારી. ૧૧

आत्मशिक्षा.

ચેતન ! જડનો રાગ નિવારો, જડનો રાગ નિવારો ચેતન=
સુખની બુદ્ધિ જડમાં માની, મૂઢપણું કેમ ધારો;
કોટી ઉપાયે નામ રૂપમય, જડથી સુખ ન ભાળો. ચેતન. ૧
નામ રૂપના રાગે રાચી, રહેતાં નહિ સુખ આરો;
સમજી ફરી ક્યાં ભૂલા ભમતા, અન્તર્ સત્ય વિચારો. ચેતન. ૨
કામ્યભાવના અજ્ઞાને છે, મોહે પુદ્ગલ પ્યારો;
અમૃત મૂકી વિષ ક્યાં ખાતો, નિજ ક્યાં રૂપ વિસારો. ચેતન. ૩
પુદ્ગલ સુખ ચણાંને શું ચૂંથે, શાન્તિ નહીં તલભારો;
ત્યાગી દે જડ સુખની બુદ્ધિ, એળે જન્મ ન હારો. ચેતન. ૪
અનુભવગમ્ય સ્વરૂપ કર ત્હારૂં, નાસે વિષય વિકારો;
બુદ્ધિસાગર ચેતન ચેતો, દેખો ઘટ ઉજિયારો. ચેતન. ૫

पत्रबोध.

સદા આત્મોન્નતિ કરવા, પ્રથમ પ્રામાણ્ય ધર અંગે;
પ્રવૃત્તિમાં ધરી નીતિ, ગુણો ધર સદ્ગુરૂસંગે. ૧
વિચારી બોલને બોલી, ખરૂં જીવન સદા વહેજે;
પ્રતિષ્ઠા તેથકી વધશે, વિવેકે કાર્ય કર ત્હારાં. ૨
રજસ્તમ પ્રેમ વૃત્તિનાં, પ્રયોગે ના ફસાતો ક્યાં;
ખરા સાત્વિકપ્રેમી કો, વિચારી દેખ અંતર્માં. ૩
અચલ આત્મોન્નતિ કરવા, પ્રથમ તો સ્વાશ્રયી બનવું;
રહીછે દુઃખના ગર્ભે, ખરી સ્વાત્મોન્નતિ જગમાં. ૪
સહ્યા વણ તો વિપત્તિયો, કસોટીએ ચડયા વણ તો;
થતા સ્વાનુભવી ના કોઇ, થતી સ્વાનુભવે પ્રગતિ. ૫
ખરાં આત્મોન્નતિ બીજો, રહ્યાં છે દુઃખના માર્ગે;
નથી તે દુઃખ વણ મળનાં, સહી દુઃખો ગ્રહો બીજો. ૬

[illegible]

[illegible] ૪

[illegible]

[illegible] ૫

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ।

व्यवहार हित शिक्षा.

[illegible]

[illegible] ૧

દુર્જનથી [illegible] મન [illegible];

[illegible] દુર્જન [illegible]. ૨

મુરખીઆથી પ્રીતિ [illegible],

[illegible] મન [illegible]. ૩

પરગુણને [illegible];

[illegible] ઉત્તમ [illegible]. ૪

પરનાં છિદ્ર ઉઘાડતો, ખળ પામે આનન્દ;

ઉપકારી પર [illegible]. ૫

વેરવાળો વિશ્વાસ જો, ક્ષણમાં લેવે પ્રાણ;

કરે વણિક વિશ્વાસ તો, [illegible] અજાણ. ૬

દુર્જનનો વિશ્વાસ જો, કરે પ્રતિતા હેત;

અવસર આવે પ્રાણ લે, [illegible]. ૭

ક્ષણમાં આનન્દી બને, ક્ષણમાં કરતો રીસ;

ક્ષણિક મનનો માનવી, ત્યાજ્ય એ વિશ્વાવીસ. ૮

મુખથી મીઠું બોલતો, મનમાં રાખે ઝેર;

દુર્જન સંગત ના ભલી, કરતો હાંસી ફેર. ૯

પળપળનો કોપી કહે, મનમાં રાખે દાવ;

કર વિશ્વાસ ન તેહનો, કરે જ અન્તે ઘાવ. ૧૦

[illegible]
[illegible] ૧૫

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] ૧
[illegible]
[illegible] [illegible] ૨
[illegible]
[illegible] [illegible] ૩
[illegible]
[illegible] [illegible] ૪
[illegible]
[illegible] [illegible] ૫
[illegible]
[illegible] [illegible] ૬
[illegible]
[illegible] [illegible] ૭
[illegible]
[illegible] [illegible] ૮
[illegible]
[illegible] રે, આનંદ રે [illegible]. [illegible] ૯
[illegible] આવીને રે, ધ્યાન ધર્યું અહીં [illegible];
[illegible] અહીં દીસે રે, પાપ ન આવે પાસ. [illegible] ૧૦
ધ્યાન ધર્યું અહીં [illegible] રે, લાગી સમાધિ [illegible];
[illegible] અહીં [illegible] રે, આનંદ [illegible]. [illegible] ૧૧

મન કુમિત્રથી જગમાં જાયે [illegible]
ક્રોધ કલેશિયર લાગે જાયે [illegible]
નામરૂપ મમતાના ઘેલો [illegible]
દુઃખ અનંતાં કર્મ પ્રયોગે [illegible]
જ્યાંસુધી મન સુખે [illegible]
જ્યાંસુધી મનને ના [illegible]
ઈન્દ્ર ચન્દ્ર સૌ થાકે [illegible]
મનડાને વશ કરવા [illegible]
રાગદ્વેષરૂપ મનને [illegible]
મનડું છે બળ દુઃખની [illegible]
સ્વર્ગ નરક છે મનની [illegible]
જાણી અનુભવજ્ઞાનની [illegible]
સર્વ ઉપાયોથી કર સેવું [illegible]
પ્રારબ્ધ જે કર્મનું દેવું [illegible]
શિખામણ એ મનમાં [illegible]
બુદ્ધિસાગર શિષ્ય મની [illegible] ૯

[illegible] ૧૦

નાથ મને [illegible]

નાથ મને આપો [illegible] દીઠા. ૧૧
મને ભવપાથોધિ [illegible]
મ્હારા મનનું [illegible] દીઠા. ૧૨
તારક તારો [illegible]
જેવો તેવો પણ [illegible] બન્ધ. દીઠા. ૧૩
તારક નામ એ [illegible]
તવ કૃપા વણ [illegible] ાસ. દીઠા. ૧૪
માગી કર [illegible] [illegible]રમાર;
તપ જપ સં[illegible] દીઠા. ૧૫

અન્તર્માં સ્ફુરજો હર વારો, તવ સેવા મન ભાવે [illegible]
જગદુદ્ધારક પાપનિવારક, અસંખ્યપ્રદેશી પ્યારા;
બુદ્ધિસાગર સ્વયં સનાતન, ષટ્કારક આધારા. ન્યારે૦ ૧

વલસી

वीर प्रभु तारो.

આશા વેગે આવોરે, દયા દિલ લાવોરે, ભીડી મારી ભાંગશ દોડ. એ રાગ

વીરપ્રભુ તારો રે, તારક મને તારો રે, વીર મને તારશો દોડ.
તારો તારો તારક દીનદયાલ, વીરપ્રભુ-તારક-વીર.
શરણે આવ્યો તાહરા રે, છે ત્હારો વિશ્વાસ;
બિરૂદ તારક તાહરૂં, તેથી ધરી તવ આશ,
મોહાદિ સંહારો રે, વિકલ્પોને વારો રે. વીર૦ ૧
તપ જપ વ્રત તીર્થો સહુ, તવ આજ્ઞામાં સમાય;
તવ આજ્ઞા સેવ્યાથકી, કર્મ ભર્મ દૂર જાય,
થતા દોષ વારો રે, આજ્ઞાથી ઉદ્ધારો રે. વીર૦ ૨
શું ના કર્મ વિષે થયું, થતુ થશે નિર્ધાર;
દોષોથી દૂરે કરી, તાર્યાં જીવ અપાર.
આવ્યો માગે વારો રે, ભવજલ પાર ઉતારો રે. વીર૦ ૩
શુદ્ધ સનાતન જગ પ્રભુ, તુજને ક્ષણ ક્ષણ ધ્યાઉં
બુદ્ધિસાગર ભાવથી, લળી લળી વળી ગાઉં.
ભવોભવ આધારો રે, અન્તર્યામી મ્હારો રે. વીર૦ ૪

[illegible]

दीठो आज आत्म आंखे रे

દીઠો આજ આત્મ આંખે રે [illegible]
[illegible]
[illegible] દીઠો૦ ૧
[illegible]

ઉનાળામાં આવતા રે, યાત્રાળુ જન ખાસ;
સાહેબો રાજા અને રે, ધનવંત યોગી દાસ.
ભરત ગુફામાં બેસીને રે, કીધું ચેતન ધ્યાન;
લીન થતાં નિજ રૂપમાં રે, રહ્યું ન બાહ્યનું ભાન.
જિનવરનાં દર્શન કર્યાં રે, આનન્દ અપરંપાર;
બુદ્ધિસાગર ભાવથી રે, આબુ યાત્રા કરી સાર.

॥ ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

आशा

ત્વરિત થા આશા અળગી રે, તુજથી ન શાન્તિ લગાર.
રૂપ કરી બહુ જાતનાં રે, પેસે હૃદય મઝાર;
ચિન્તા ઉપજાવે ઘણી રે, ભીતિ ઘણી કરનાર.
મુખ દેખાડે [illegible] રે, જ્યાં છે દુઃખ અપાર;
[illegible] ચિન્તને રે, જાતું ન વાર કુવાર.
[illegible] રે, પ્રગટ થયો અવતાર;
[illegible] રે, જગમાં નરને નાર.
[illegible] પર્યાય.
[illegible] રે, માયા કેરી કથાય
[illegible] રે [illegible] રાગે વાસ.
[illegible] શાન્તિ ન ખાસ.
[illegible] દાસ.
[illegible] રે, થયો [illegible] પ્રકાશ.
[illegible] પ્રકાશ.
[illegible] છે આશ
[illegible]
[illegible]

સર્વ જગતને જીતવું રે, કાર્ય ઘણું એ સહેલ;
પણ તુજને જે જીતવી રે, કાર્ય ઘણું મુશ્કેલ.   ત્વરિત. ૯
મનની કામના નાસનારે, જીતે જગ જીતાય;
એ જીત્યાવણ ત્યાગીનો રે, વેષ ન લેખે થાય.   ત્વરિત. ૧૦
તુજને ત્યજાવણ ત્યાગશો રે, તુજને ત્યજ્યાથી ત્યાગ;
આત્મજ્ઞાન વૈરાગ્યથી રે, તુજ જયનો છે લાગ.   ત્વરિત. ૧૧
આશા વિષ પ્યાલા ગણી રે, કર નહિં પુદ્દલ આશ;
આશા વિકલ્પન જ્યાં જરા રે, આનન્દઘનનો વિલાસ. ત્વરિત.૧૨
આત્મસ્વભાવે સ્થિર થતાં રે, આશા થાય વિનાશ;
બુદ્ધિસાગર ધ્યાનથી રે, અનુભવ જ્ઞાન પ્રકાશ.   ત્વરિત. ૧૩

अलख प्रभुरूप.

પ્રભુ તુજ અકળ રૂપ મહાભારી અલખ અલખ જયકારી. પ્રભુ.
વૈખરી ભાષાથી ન કથાતું, અનુભવ એ નિર્ધારી,
પરા પશ્યંતીમાં કંઈ ઝાંખી, ભાવ સુષુમ્ણા પ્રચારી.   પ્રભુ.   ૧
તમ ગુણ દૃષ્ટિએ છે મહેશ્વર, રજથી બ્રહ્મા વિચારી,
સત્ય દૃષ્ટિએ વિષ્ણુ સ્વરૂપી, ગુણાતીત સુખકારી.   પ્રભુ.   ૨
સત્વ રજસ્ ને તમ ગુણ દૃષ્ટે, પિણ્ડ પ્રભુ અવધારી,
ગુણાતીત દૃષ્ટિએ પિણ્ડે, સત્તા પરમ બ્રહ્મભારી.   પ્રભુ.   ૩
પિણ્ડ પદસ્થને રૂપસ્થ ધ્યાને, આપો આપ વિચારી,
અલખ નિરંજન નિર્ભય સ્વામી, સમતાભાવ વિહારી. પ્રભુ.   ૪
દ્રવ્યે એક અનેક પર્યાયે, કર્ત્તા હર્તા સદારી,
ષડ્ગુણ હાનિ વૃદ્ધિ થાવે, સમયે સમયે સુદારી.   પ્રભુ.   ૫
નિરાકાર સાકાર સ્વરૂપી, સહજાનન્દની ક્યારી,
સર્વસ્વરૂપી સર્વથી ન્યારો, ભાસે સમાધિ મઝારી.   પ્રભુ.   ૬
નામ રૂપથી ભિન્ન સનાતન, જ્ઞાતા જ્ઞેય પ્રકારી,
બુદ્ધિસાગર સિદ્ધ સ્વયં પ્રભુ, અનુભવનો ઉદ્ધારી.   પ્રભુ.   ૭

~૯ अयोग्यने उपदेश. ૭~

વિમલા નવ કરશો ઉચાટ......એ રાગ.

એવા માનવ આગળ શું ઉપદેશ કર્યા કરે રે
નગુરા નગુણા લોકો સમજણ વણ ફરતા ફરે રે;
જ્યાં નિજની કિમ્મત ના થાતી, વ્યક્તિ મહત્તા ના સમજાતી.
એવા મૂઢ જનોના ગુરૂ બન્યાથી શું સરે રે; એવા. ૧
કરે ઝવેરી રત્નપરીક્ષા, જાણે ઉત્તમ કિમ્મત શિક્ષા;
બ્હેરા આગળ વેદ પુરાણો વાંચે શું વળે રે. એવા. ૨
સત્ય શિખામણ ચિત્ત ન ધારે, કરે કદાગ્રહ મનમાં ભારે;
જે જન અધિકારી ના ભકત થતાં પણ શું મળે રે. એવા. ૩
સાન્નિપાતિક પેઠે બોલે, સત્ય દલીલો જે ના તોલે;
સુગુરૂ વાનરને ઉપદેશે ઘર નિજનું ટળે રે. એવા. ૪
શ્રદ્ધા ભકિતનો ના દાવો, નહિ ઉપદેશે માને લ્હાવો;
એને ભક્ત શિષ્ય માન્યાથી ઘર નિજનું બળે રે. એવા. ૫
ભૂખ્યાને કિમ્મત ભોજનની, ભોગીને કિમ્મત છે તનની;
જ્યાં નહિ વસ્તુની કિમ્મત ત્યાં સાર ન નીકળે રે. એવા. ૬
સમજે ગુરૂની પૂર્ણ મહત્તા, જાણે જે નિજ ગુરૂની સત્તા;
એવા યોગ્ય જનો ઉપદેશે, શ્રમ સફળો ખરે રે;
બુદ્ધિસાગર ગુરૂના શિષ્યો જયકમલા વરે રે. એવા. ૭

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

कोने उपदेश देवो?

એવા માનવને ઉપદેશો શુભ કરવા ઘટે રે,
જેને શિક્ષા આપે રાગાદિક વિષયો મટે રે.
શ્રદ્ધા ભક્તિ નિજ મન સાચી, ગુરૂ ઉપદેશે રહેતો રાચી,
પડતાં કોટી વિઘ્નો ધર્મથી નહિ પાછો હઠે રે. એવા. ૧

સુગુરો સગુણો દક્ષ દયાળુ, પરોપકારી પૂર્ણ મયાળુ;
પડતો કદી નહીં જે નિન્દા વિકથા ખટપટે રે.
સમતા ધારે મોહને મારે, સત્ય વિવેકે સત્ય વિચારે;
શિક્ષા આપી તે સદ્ગુરુની મનમાં બહુ રટે રે.
સદ્ગુરુનો ઉપકાર ન ભૂલે અહંવૃત્તિમાં જે નહીં ઝૂલે;
સાચી આવશ્યક નિજ ફર્જ અદા કરવા અટે રે.
વિનયાચારે વર્ત્તે ભાવે, સાપેક્ષાએ બોધ સુહાવે;
બોલે બુદ્ધિસાગર સદ્ગુરુ રહે શુભ સંગતે રે.

મલ્લિનાથ સ્તવન.

કાનુડો ન જાણે મોરી પ્રીત..........એ રાગ.

મલ્લિજિન લાગ્યું તુજગુણ ગુણતાન, ધ્યાનની ચઢી ખુમા[illegible]
જ્યાં જ્યાં દેખું ત્યાં તું તું, અન્તરમાં વ્હાલા તું તું;
સાંધ્યો પ્રીતિતારોતાર, ખરી તુજ લાગી યારી રે.
ભાન ભુલાયું ભવનું, દુઃખ નહિ ભવના દવનું;
રગીલા તુજ મસ્તી મસ્તાન, બની પરઆશ નિવારી [illegible]
કામણ તે મુજપર કીધું, મનડાને ચોરી લીધું;
તેથી પડે ન ક્યાએ ચેન, ચાતુરી એ તવ ભારી રે.
પ્રીતિ ન છૂટે પ્રાણે, પ્રીતિનો રસ જે જાણે;
પ્રાણો તુજ પર મદ્ કુરબાન, મેળની રીત વિચારી [illegible]
મારામાં તુંહિ સમાયો, ત્હારામાં હું જ સુહાયો;
હું તું સત્તા એક સ્વરૂપ, મેળ એ અન્તર ધારી [illegible]
જે જે કહું તે જાણે, અન્તરમાં ભેદ ન આણે;
પામ્યા પ્રેમ ન મેળ અભેદ, ભાવમાં સત્ય વિચારી
[illegible] તુજ એકત્વ [illegible] અન્તરથી રૂપાડરી,
[illegible] એવા એગ. નિરંજન ભાન સુધ[illegible]

અભેદે રહેવું, સાચા ભાવે એ કહેવું;
દ્રસાગર મંગળમાલ, અનુભવ સુખની ક્યારી રે. મલ્લિ૦ ૮

ભોયણી મલ્લિનાથ સ્તવન.

રાગ પ્રભાતી.

મુજને મળ્યા મલ્લિનાથજી, જ્ઞાન દર્શન ધારી.
શક્તિ અનંતી સાહીબા, ભોક્તા નિજ ગુણભારી; મુજને ૧
અજરામર અરિહંતજી, લોકાલોક પ્રકાશી;
અલખ અગોચર આત્મતા, વિશ્વાનન્દ વિલાસી. મુજને ૨
દર્શન દીઠાં દીલમાં, જ્યોતિ જ્યોત મિલાવી;
સર્વ તેજનું તેજ જે, ચાતુરી થઇ ચાવી. મુજને ૩
પરમ પ્રભુ પરમાતમા, સમતાસાગર સાચા;
અન્તર્યામી અનાદિથી, કોઈ વાતે ન કાચા. મુજને ૪
મેળ મળ્યો મનમાનીતો, બીજું રહ્યું કો ન બાકી;
નિરખતાં નયનો નયનને, તારોનાર જ્યાં તાકી. મુજને ૫
ભાગી ભાવટ સહુ ભવ તણી, ચિદાનન્દ થયો ચાવો;
બુદ્ધિસાગર ભાવથી, ગાયો મેં ગ વધાવો. મુજને ૬

પત્રબોધ.

(...દાવાદના શેઠ [illegible] પર [illegible] પ્રસંગે લખેલ પત્ર)

[illegible]

શ્રી [illegible] જિનેશ્વરનું, [illegible] મુખી [illegible].
[illegible] નમભાવમાં [illegible], [illegible] ઉપયોગી [illegible]. ૧

[illegible]

[illegible] નિજ [illegible]
[illegible]

परिपूर्ण परमात्मस्वरूप साक्षाद्दर्शनना उद्गारो.

રાગ–મીરાના પદનો.

ત્હારો ન ભેદ પૂરો રે, પામું કેમ તલસાવો;
ધરીને ધ્યાન થાકયો રે, પૂરા ન તમે પરખાવો.
નકશા શાસ્ત્રોના છે જૂદા, ભિન્ન લક્ષણે ભેદ;
આપ આપના નકશા ભેદે, કલેશ કરી ધરે ખેદ;
પરોક્ષે નકશા વાદે રે, પ્રભો ન થતો તું ચાવો. ત્હારો. ૧
તીર્થો સ્થાવર ભટકયા ભટકે, હજી ન આવ્યો પાર;
જે રીતે તું મળે તે રીતે, જરા ન વાર લગાડ;
મુંઝાણી મતિ શોધે રે, જરા ન હવે અકળાવો. ત્હારો. ૨
સર્વસ્વરૂપે પૂર્ણ વિલોકે, રહે ન વાદ વિવાદ;
અનુમાનની તર્ક કોટીએ, પૂરાય ના ગુણ ખાદ;
કહેવું શું ઝાઝું ભક્તે રે, સમજી હવે ઝટ આવો. ત્હારો. ૩
સર્વ સમર્પણ તુજને કરતાં, જો તું ના દેખાય;
તો તારું કરતાં શું સારૂં, ભેદપણું ન સુહાય;
પ્રીતિ જો હોય પ્રેમી રે, હવે ન ઝાઝું કહેવરાવો. ત્હારો. ૪
મોટા થઇ ખોટાના જેવા, કદી ન થાવો નાથ;
મારો ત્હારો ભેદ ત્યજીને, ઝાલો અભેદે હાથ;
ભક્તિના જો ન ભૂખ્યા રે, તદા તો મારો ના દાવો. ત્હારો. ૫
સમતાભાવે મળો યદા તો, સમતા સદાય પાસ;
બ્હાદુરી ત્યાં નહીં ત્હમારી, કોણ ધરે તવ આશ;
મુંઝાએલા મનને રે, જ્ઞાને સત્ય સમજાવો. ત્હારો. ૬
જ્યાં દર્શન સાક્ષાત્ તમારૂં, ધ્યાન સમાધિ યોગ;
એવા માર્ગે નિશદિન રહેવું, મળશે ક્ષાયિક ભોગ;
બુદ્ધિસાગર ગાવે રે, સત્યાનુભવ ઘટ લાવો. ત્હારો. ૭

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ३

થિર સાટે મેળ મેળવી, ઐક્ય લીનતા ધારી;
બુદ્ધિસાગર ભાવથી, નિશ્ચય દિવ્યાવનારી. મહિ૦ ૫
ॐ शान्तिः ३ ।

श्रीमल्लिनाथजिनस्तवनम्

પ્યારા મલ્લિ જિનેશ્વર દેવ સદા સુખ આપશો રે,
વ્હાલા વેગે સાહાય્ય કરીને દુ:ખડાં કાપશો રે—પ્યારા.
સઘળું મારા મનનું જાણો, શું શું કહું પ્રભુ તવ આ ટાણે;
સાચા સેવકને તવ સરીખો કરીને થાપશો રે. પ્યારા. ૧
દુઃખીનાં દુઃખ ચૂરે દેવા, સેવક સારે સાચી સેવા;
અન્તર્ રોમે ધ્યાતા, ધ્યાનમાં વ્હેલા વ્યાપશો રે. પ્યારા. ૨
સાક્ષીભાવે બાહ્યની રહેણી, સાક્ષી ભાવે બાહ્યની કહેણી;
તટસ્થે નિર્લેપ કરણી કરવી મુજથી એ થશે રે. પ્યારા. ૩
હું તું ભેદ જરા ના ભાસે, સત્તાએ પરબ્રહ્મ પ્રકાશે;
આપી નિજગુણ સ્થિરતા, ભેદ પડે ના જ્યાં કરશો રે. પ્યારા. ૪
સાહાય્ય કરો મુજ ક્ષણ ક્ષણ સ્વામી, કેવળજ્ઞાની નિજગુણ રામી;
ભાવે બુદ્ધિસાગર શિવપદ ઘટમાં છાપશો રે. પ્યારા. ૫
ॐ शांतिः ३

मल्लिनाथ स्तवन.

કાનુડો ન જાણે મ્હારી પ્રીત—એ રાગ.

મલ્લિજીન મેળ કરી મહારાજ, કદાપિ ન દૂરે ન થાશો રે. મલ્લિ.
વ્હેલા વ્હારે મુજ આવો, નયનોથી દૂર ન જાવો;
મ્હારે તુજ વણ નહિં આધાર, હૃદયમાં નિત્ય સુહાશોરે. મલ્લિ૦ ૧
મ્હારે તો મન તુજ મેળાપી, પ્રીતિ તવ મનમાં વ્યાપી;
મારી વિનતડી છે એક, પલક નહીં દૂરે જાશો રે. મલ્લિ૦ ૨

अमारो छे प्रभु बेली.
(पुण्यकर्म प्रभु याने आत्मानी शक्ति)

કવ્વાલી.

તમે ઇચ્છો ગમે તેવું, કરી યુક્તિ પ્રપંચોથી;
નથી અમને કશી ભીતિ, અમારો છે પ્રભુ બેલી. ૧
બુરૂ કરતાં નહીં ફાવો, બધી બાજી થશે ઉંધી;
ગમે તેવા પ્રસંગોમાં, અમારો છે પ્રભુ બેલી. ૨
થશે જો પાપીનું ધાર્યું, રહે ના ધર્મી કો જગમાં;
વિચારોને વિવેકે એ, અમારો છે પ્રભુ બેલી. ૩
વનોમાં ને ગુફાઓમાં, ભયંકર પર્વતોમાંહી;
ભયંકર વારિધિમધ્યે, અમારો છે પ્રભુ બેલી. ૪
ભયંકર રાત્રિઓ મધ્યે, બચાવે ઝેરી પ્રાણીથી;
સદા વિશ્વાસ એ મનમાં, અમારો છે પ્રભુ બેલી. ૫
બચાવે પ્રાણ નાશકથી, ખરેખર ઘોર નિદ્રામાં;
તમારૂં ના થશે ધાર્યું, અમારો છે પ્રભુ બેલી. ૬
કર્યું જે જે ધવલશેઠે, થયું શ્રીપાળને સારૂં;
બને છે શ્રેયઃકર સર્વે, અમારો છે પ્રભુ બેલી. ૭
કળાઓ કેળવો કોટી, થશે નિષ્ફલ તથાપિ તે;
કર્યો નિશ્ચય અહો યાવત્, અમારો છે પ્રભુ બેલી. ૮
થતી સંભાળ અણધારી, કરે મંગલ અરણ્યોમાં;
વિપત્તિમાં અહો નક્કી, અમારો છે પ્રભુ બેલી. ૯
સુઝાડે સન્મતિ સમયે, પ્રસંગો મેળવે સારા;
નિરાશાઓવિષે આશા, અમારો છે પ્રભુ બેલી. ૧૦
રહે ક્ષણ માત્ર ના દૂરે, બજાવે શુભ ફર્જોને;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મ સન્મૂર્તિ, અમારો છે પ્રભુ બેલી. ૧૧

ॐ शांतिः ३

ધરે ના લેરની વૃત્તિ, બને તે શ્રેય માટે સહુ;
ગણીને વિશ્વમાં વર્તે, અમારા તે ખરા ભક્તો. ૧૪
કદી ના સ્વાર્થમાં મુંઝે, ધરે પરમાર્થની કરણી;
વહે શુદ્ધોપયોગે જે, અમારા તે ખરા ભક્તો. ૧૫
નહીં લેપાય ઇચ્છાઓ, કરીને બાહ્ય ભાવોમાં;
કષાયોને થતા વારે, અમારા તે ખરા ભક્તો. ૧૬
કુતર્કોથી નહીં મુંઝે, સુતર્કોથી વહે અન્તે;
જગત્ કુટુંબ માને જે, અમારા તે ખરા ભક્તો. ૧૭
શુભાશુભ બાહ્યદૃષ્ટિએ, ગણાતું ને કરાતું જે;
કરે તે બાહ્ય વ્યવહારે, અમારા તે ખરા ભક્તો. ૧૮
કર્યું તે ના કર્યું માને, નિરંજન ભાવને ધારે;
રહે સૌ કરવથી ન્યારો, અમારા તે ખરા ભક્તો. ૧૯
અહંતા નામ રૂપોની, ત્યજીને નામ રૂપોની;
કરે છે ફર્જથી કરણી; અમારા તે ખરા ભક્તો. ૨૦
વ્રતો ધારે યથાશક્તિ, પ્રમાદો આવતા વારે;
પ્રવૃત્તિ સાત્વિકી ધારે, અમારા તે ખરા ભક્તો. ૨૧
રજોવૃત્તિ તમોવૃત્તિ, ત્યજીને ધ્યાનમાં વર્તે;
સમાધિમાં રહે સ્હેજે, અમારા તે ખરા ભક્તો. ૨૨
ધરે પ્રામાણ્ય વ્યવહારે, કરે છે શ્રેય જીવોનું;
ઉપગ્રહ ફર્જને ધારે, અમારા તે ખરા ભક્તો. ૨૩
કદી કાયર બને ના જે, રહે આનન્દની મોજે;
પ્રસન્નાસ્યે જીવન ગાળે, અમારા તે ખરા ભક્તો. ૨૪
રસીલા ભક્તિ રસયોગે, રહે સંસારથી સરતા;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મદૃષ્ટિએ, અમારા તે ખરા ભક્તો. ૨૫

⁂ મળો તો ભાવથી મળશો. ⁂

પરીક્ષા પ્રેમની સમ્યક્, કરીને પ્રકૃતિ મેળે;
વિવેકે લાભ દેખીને, મળો તો ભાવથી મળશો. ૧

પરિક્ષાની કસોટીએ, પ્રથમ ચઢવું ઘણું સારૂં;
કરી સ્વાર્પણ મળ્યું તેનું, મળો તો ભાવથી મળશો. ૧૬
વ્યવસ્થાઓ સકળ સમજી, થતા તે તેજ મેળાની;
શુભાશુભ મેળ ઓધીને, મળો તો ભાવથી મળશો. ૧૭
વિચારી યોગ્ય મેળાપી, ગુણો જે જોઇએ તેથી;
કરીને મેળની કિમ્મત, મળો તો ભાવથી મળશો. ૧૮
મળ્યા પશ્ચાત્ થવું જૂદા, બનો ના મેળ એ સ્વપ્ને;
કરીને ચિત્તની શુદ્ધિ, મળો તો ભાવથી મળશો. ૧૯
મળ્યામાં ના રહે ખામી, પ્રશંસે મેળને સન્તો;
અહો એ મેળની રીતે, મળો તો ભાવથી મળશો. ૨૦
રહે ના ઝેર હૈયામાં, રહે અમૃત સદા મનમાં;
ભલા એવા વિચારોમાં, મળો તો ભાવથી મળશો. ૨૧
નિજાત્મભાવ સાચી છઈએ, કરી મૈત્રી ખરા ભાવે;
સદાચારોવિષે પ્રેમે, મળો તો ભાવથી મળશો. ૨૨
વિચારી મેળ વ્યાપકતા, બની તન્મય છીએ સાથે;
ખરા સિદ્ધત્વના મેળે, મળો તો ભાવથી મળશો. ૨૩
ત્યજીને સાંકડી દષ્ટિ, સકળમાં આત્મમાં અંગે.
પરમ અર્હંતના મેળે, હૃદયના ભાવથી મળશો. ૨૪
ત્યજી મમતા ભજી સમતા પરબ્રહ્મ સ્વરૂપ ઓપી.
બુદ્ધ્યબ્ધિ શુદ્ધ ન મેલે, હૃદયના ભાવથી મળશો. ૨૫

ॐ शांतिः ३

प्रभुने.

અમારો તું સદા મિત્રી સમર્પણ નહિ કર્યું તુજને.
ઘણાખરૂં આપ્યું અંતરથી [illegible] તે કર તને [illegible] ૧
[illegible] સ્વાર્પણ [illegible] તુજને [illegible] તેની નથી [illegible].
[illegible] પ્રભુ [illegible] સ્નેહીના સમની ૨

હવે તલસાવ ના ઝાઝું, સતાવાથી નથી સારૂં;
મળોને પ્રાણ ! ! ! અન્તરૂથી, મિલાવી જ્યોતથી જ્યોતિ. ૫
મલ્યાવણ તવ થશે હાંસી, લગાડો વાર ના ક્ષણની;
જગતનું રાજ્યજાહ્નમમાં, જવા દો તાન તવ લાગ્યું. ૬
કર્યું દેખ્યું ગયો ભૂલી, પ્રભો તવ તાન મસ્તીએ;
હવે ઝાઝું ન થાવા દો, નહીંતર બહુ થશે વરવું. ૭
થયો તવ તાનનો તરસ્યો, થયો તવ ભાનનો ભુખ્યો;
અમારા ચિત્તમાં નક્કી, પ્રભો ! તું છે પ્રભો ! તું છે. ૮
પડે છે ભેદ યાંજ્યામાં, પડે છે ભેદ કહેવામાં;
અભેદે લેવું ના દેવું, અને તે સહુ અભેદે છે. ૯
હવે તો એ થયું નક્કી, વિનંતીથી કયુ ના કંઈ;
પરાણે મેળ ના થાતો, સ્વભાવે મેળ સોહાતો. ૧૦
સ્વભાવે મેળ જે થાતો, નથી મર્યાદ ત્યાં રહેતી;
બુદ્ધચબ્ધિધર્મદષ્ટિએ, અભેદે હું અભેદે તું. ૧૧

❧ પ્રભુ ભાવના રંગ. ❧

રાગ ધીરાના પદનો.

પ્રભુજી રંગ લાગ્યો રે, ટળે ના કદી તે ટાળ્યો;
જણાઈ પ્રભુની ઝાંખી રે, આતમ નિજ અજવાળ્યો;
પ્રભુ સરોવર હંસ તદા હું, વારિ યદિ તો મીન;
પ્રભુ સાગર તો તરંગ હું છું, પુરૂષ પ્રકૃતિરૂપ લીન;
પ્રભુ ભાનુ તો કિરણો રે, રસિક રસ નિધાર્યો. પ્રભુ. ૧
પ્રભુ પ્રાણી તો હું છું પ્રાણુજ, પ્રભુ ગાય હું વત્સ;
પ્રભુ માત તો હું છું બાળક, પિતા તનુજ પ્રશસ્ત;
પ્રભુ ચંદ્ર હું જ્યોતિ રે, અંગાંગી ભાવ ઘટ ધાર્યો. પ્રભુજી. ૨
પ્રભુ ગગન તો હું થઇ વાયુ, રહું પ્રભુની સાથ;
પ્રભુ સ્વામી તો હું છું સેવક, સાચી પ્રભુ મુજ આથ.

ત તો હું છું ભમરો, ભિન્નપણું ન મુકાયે;
તો હું છું જ્ઞાનજ રે, ખરું ના કદી હું ખાળ્યો. પ્રભુજી. ૪
મ તો હું છું વાણી, પ્રભુ નાક હું ગન્ધ;
ની તો હું છું પ્રીતિ, બાંધ્યો એઃપૂર્ણ સંબંધ;
ભુ તો ચક્ષુ રે, આધારાધેય અવધારો. પ્રભુજી. ૫
કરૂં તે તારી પૂજા, બોલે તે તવ જાપ;
ચિંતન તે તવ ધ્યાનજ, હોશો ભક્તિ એ અમાપ;
પ તવ હોજો રે, ભક્ષ્ય હો ! તવ આહારો. પ્રભુજી. ૬
ર્યો છે તારી સાથે, સદા રહો મુજ સાથ;
ના છો આધારા, વિજ્ઞપ્તિ દિનનાથ;
સાગર ભાવે રે, અન્તરૂમાં તુજને સંચાર્યો. પ્રભુજી. ૭

आन्तर प्रभु ऐक्य.

ક રૂપે રે પ્રભુજી બની ગયા અમે,
ને શોધી લીધા કે તમો અમે અમો તમે
નથી જયમ જલના ન્યારૂ. [illegible] જેમ તેવ.
થકી સુગંધ ન ન્યારી. એમ નક્કાએ જ મેલ. અંતના
તે પોતે એ છે રે, દેખ્યા પછી કોને ભમે
થકી [illegible] ન ન્યારી, ભાનુથકી જ [illegible]
. [illegible] નહીં ન્યારા, [illegible] વિકાશ.
[illegible] વિન્ડે - પ્રભુજી પોતે ત્યાં ત્યાં રમે. અંતના
[illegible] વ્યાપિનાર્ધ, પ્રભુ અનન્ત રૂપ
[illegible] ત્યાં ત્યાં દેખો, ચેતના ધર્મ અનુપ

પિણ્ડ અને બ્રહ્માણ્ડે રે, સત્તા ધ્યાને એહ ગમે. એકમેક૦ ૩
ભેદ કહું તો ભેદ ન ભાસે, સત્તાએ જ અભેદ,
અભેદ દૃષ્ટે અંતર ભાવે, જન્મ જરા નહીં ખેદ;
મૂર્ખાને ભ્રાન્તિ ભારી રે, જ્ઞાનીને ભેદ સર્વ સમે. એકમેક૦ ૪
અનંત નામે આકારે બહુ, ઘટઘટ ભિન્ન જણાય,
મનોવૃત્તિના ભેદે ભેદો, સાપેક્ષે સત્ય થાય;
ભેદ છતાં અભેદી રે, દેખે મોહ ઉપશમે. એકમેક૦ ૫
ચાલતાં ચાલતો ભાસે, બેઠાં સ્થિર જણાય,
ઉંઘતાં ઉંઘેલો ભાસે જે, જાગતાં જાગ્રત્ થાય;
સમજુને વાત સહેલી રે, ભેદ ખેદ સર્વ ખમે. એકમેક૦ ૬
જ્ઞાન મળ્યું ગુરૂગમથી જેને, તેને પૂર્ણાનન્દ,
અભેદ મેળે પ્રભુને મળતો, રહે ન મોહનો ફન્દ;
બુદ્ધિસાગર ભાવે રે, પ્રભુને પ્રભુદેવ નમે. એકમેક૦ ૭

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

श्री रविसागरजी सद्गुरुस्तुति.

ઘનઘટા ભુવન રંગ છાયા, નવખંડા પાર્શ્વ જિન પાયા-એ રાગ.

નમું રવિસાગર ગુરૂરાયા, જિનશાસન જય વર્તાયા,
સંવેગી રંગ સુહાયા, સાધુમાં સૌથી સવાયા;
સંવત ઓગણીશત સાતે, મૌન એકાદશી પરભાતે,
દીક્ષા લીધી શુભ ભાતે, ગુરૂ આજ્ઞાએ નિજજાતે. નમું. જિન. ૧
સમતામાં સૌથી શૂરા, પંચાચારે ઘટ પૂરા,
ઉપસર્ગ કર્યા સહુ દૂરા, શુભ મૈત્રીભાવ ભરપૂરા;
મનમાં ના મમતા માયા. નમું. જિન. ૨
શુભ ગુર્જર દેશ સુધાર્યો, ચારિત્રે રંગ વધાર્યો,
નિજ આતમ રંગ વધાર્યો, સમતાએ ચેતન તાર્યો;
ઉત્કૃષ્ટા વિશ્વ ગણાયા. નમું. જિન. ૩

તમાં હરખાયા.

ી સાલ સવાયા, વદિ એકાદશી જોડ આયા,
મહુરે સ્વરૂ જાયા, ત્યાગી પુદ્ગલની માયા;
નમું. જિન. ૧

સંયમ કાયા.

શામાં કીર્ત્તિ જાગી, વૈરાગી મહા સોભાગી,
ક ગુણગણ રાગી, મેં પુણ્ય યોગથી પાયા;
નમું. જિન. !

નમાં તુજને ધ્યાયા.

થીસદ્‌ગુરૂ સેવા, શુભ મુક્તિપુરીના મેવા,
ગુરૂ ભજ્યાની હેવા, કલિકાળે સદ્‌ગુરૂ દેવા;
નમું. જિન. ૭

સાગર ગુણગાયા.

आत्मस्वभावमां रहेवुं.

આપ સ્વભાવમાં રે—એ રાગ.

નિજ ધર્મમાં રે, ચેતન સદાય ત્હારે રહેવું,
પાપથી સુખ દુઃખ વેદી, કાંઇ ન કોઇને કહેવું. જગ.

[illegible] જગ.

[illegible]

[illegible] જગ.

[illegible]

[illegible] જગ.

[illegible]

[illegible] જગ.

[illegible]

[illegible] જગ.

[illegible]

દેવગુરૂની શ્રદ્ધા ધારી, કર ઝટ ધર્મની યારી,
ઉપયોગે નિજરૂપ વિચારી, ધર્મી થા નિર્ધારી. ખરા. ૬
ચેત ચેત ઉપયોગે ભાવે, ધર્મ તે સાથે આવે,
બુદ્ધિસાગર ધર્મ શુભંકર, કરશે તે સુખ પાવે. ખરા. ૭

ૐ शान्ति ३

नहीं पाळी शको आज्ञा.

કદી ઉમંગમાં આવી, કથો આજ્ઞા સદા માનું;
કથું છું હું અનુભવથી, નહીં પાળી શકો આજ્ઞા. ૧
નથી સ્વાર્પણતણી વૃત્તિ, રહી સ્વચ્છન્દતા વૃત્તિ;
ગણાયા શિષ્ય તેથી શું ? નહીં પાળી શકો આજ્ઞા. ૨
ચણાઓ લોહના ખાવા, અહો દુષ્કાર્ય એ જેવું;
તથા શ્રી સદ્ગુરૂવરની, નહીં પાળી શકો આજ્ઞા. ૩
થશે મન દૂરથી પ્રીતિ, નહીં પાસે રહી શકશો;
ખરી શ્રદ્ધા વિના જાણો, નહીં પાળી શકો આજ્ઞા. ૪
વિચારો બુદબુદો જેવા, ઘણા પ્રગટે ઘણા વિણસે;
થતું એવું અહો યાવત્, નહીં પાળી શકો આજ્ઞા. ૫
જીવંતાં મૃત્યુના જેવી, દશા નિજની કર્યાવણ તો;
કર્યા વણ પ્રેમની શુદ્ધિ, નહીં પાળી શકો આજ્ઞા. ૬
દર્યા વણ સ્વાર્થના દોષો, અહં મમતા ત્યજ્યા વણ રે;
ક્ષમા ધાર્યા વિના મનમાં, નહીં પાળી શકો આજ્ઞા. ૭
થની આજ્ઞાથકી મુક્તિ, ખરી નીતિ પ્રવૃત્તિ એ;
પ્રતીતિ એ થયાવણ તો, નહીં પાળી શકો આજ્ઞા. ૮
વિવેકે ભક્તિ શ્રદ્ધાએ, કરી સ્વાર્પણ સદા પ્રેમે;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સદ્ગુરૂવરની, સદા પાળી શકો આજ્ઞા. ૯

ૐ शान्ति ३.

સદા આનન્દમાં છૈયે.

નિજાત્મા રૂપને જાણ્યું, ટળી ભ્રાન્તિ અનાદિની; ૧
ગમે તેવી દશા મધ્યે, સદા આનન્દમાં છૈયે.
પ્રવૃત્તિ ફર્જથી કરતાં, બહિર વા ગામની મધ્યે; ૨
ગણ્યું જૂઠું જગત્ સ્વપ્નું, સદા આનન્દમાં છૈયે.
ગ્રહ્યું પ્રારબ્ધ ભોગવતાં, મળે અપમાન વા કીર્તિ; ૩
ગણી એ સ્વપ્નની બાજી, સદા આનન્દમાં છૈયે.
ગણો અમને ગમે તેવા, તમારી વૃત્તિના ભેદે; ૪
નથી દરકાર તેની કંઈ, સદા આનન્દમાં છૈયે.
અમારા રૂપમાં રમતાં, જગત્નું ભાન ભૂલાતું; ૫
સ્વયં એ ભાન સ્ફુરાતું, સદા આનન્દમાં છૈયે.
સભામાં ભાષણો દેતાં. તથા એકાન્તમાં રહેતાં; ૬
ગણ્યું સહુ સર્વના રૂપે, સદા આનન્દમાં છૈયે.
થતું સહેજે અનુભવતું, શુભાશુભથી રહી ન્યારા; ૭
બુદ્ધ્યબ્ધિ શુદ્ધ ઉપયોગે, સદા આનન્દમાં છૈયે.
ૐ શાન્તિઃ ૧

આનન્દહેલી.

પ્રગટી આનન્દ હેલી, હૃદયમાં પ્રગટી આનન્દ હેલી; હૃદયમાં
નામરૂપ વૃત્તિથી ન્યારી યોગીજનોએ ગ્રહેલી.
અનુભવ દૃષ્ટિથી અવલોકે, વૃત્તિ થઇ નિજ ઘેલી; હૃદયમાં
નામ [illegible] સાગરમાં [illegible] ન્યારી નિત્ય રહેલી.
[illegible] મન નાચે. મળતાં પ્રગટી વહેલી; હૃદયમાં
[illegible] થઇ, અખંડ રૂપ રહેલી. હૃદયમાં
અનુભવમાં [illegible], દિવ્ય પ્રકટની કેલિ,
બુદ્ધિસાગર [illegible] જનને, દશા મજીઠ ચહેલી. હૃદયમાં
ૐ શાન્તિઃ ૩

જીવને બોધ

ભજનની ધૂન.

મૂર્ખા માનવ શું મકલાય, કરણી જેવું ફળ તું પાય,
મ્હારૂં મ્હારૂં કરી મકલાતો, ભણ્યા ગણ્યામાં ભૂલ;
આખર કાંઈ સાથ ન આવે, ડહાપણ થતું જ ડૂલ. મૂર્ખા૦ ૧
પ્રભુભજનમાં ધરે ન પ્રીતિ, દયા ન કરતો દાન;
પરભવ જાતાં ભાતા પાખે, નક્કી થઇશ નાદાન. મૂર્ખા૦ ૨
રાવણ સરખા ચાલ્યા રાજા, દાનવને કંઈ દેવ;
માયાની મમતા મૂકીને સન્ત જનોને સેવ. મૂર્ખા૦ ૩
ચેત ચેત ચેતન ઝટ ચતુરા, રાખ પ્રભુપર રાગ;
આંખે જોયું સહુ અળપાશે, જાગ જાગ ઘટ જાગ મૂર્ખા૦ ૪
હજી કરીલે સુકૃત હાથે, પામીશ ભવનો પાર;
બુદ્ધિસાર સદ્‌ગુરૂ બોધે, આનન્દ અપરંપાર. મૂર્ખા૦ ૫

ૐ શાન્તિઃ ૨

भयत्रस्त मयुरने.

તુજને જરાપણ દુઃખ દેવાની નથી વૃત્તિ મને,
ભયથી ઘણી શંકા કરી આવે નહિં તુ મુજ કને;
આ હૃદય સઘળું દેખી લે ત્યાં દ્રોહનું સ્થાનજ નથી,
આ હૃદયમાં અહિંસા વિના બીજું નથી દેખો મથી. ૧
ઉપદેશ તવ રક્ષા ભણી મારાથકીજ કથાય છે,
તેમજ છતાં ભીતિ ધરે મારા થકી શુ ન્યાય છે ?
ભીતિ ત્હને મનમાં થઇ તો માફ માગુ છુ અરે,
મારી મ્હને તુ આપ એવુ પ્રાર્થું છું તુજને ખરે. ૨
મમ આત્મવત્ પ્રેમી સદા તવ જીવમાં મમ પ્રાણ છે.
એવી હૃદયની ભાવનામા પ્રાણ સહુ કુરબાન છે.

તેમજ છતાં તું ભય ધરે ત્યાં જોર મારૂં છે નહીં,
સેવા બજાવું માહરી એ જાણજે નિશ્ચય સહી. ૩
તુજને થયો સંતાપરે, કાંઇ માહરી ચેષ્ટાથકી,
નિન્દુ અને ગર્હું અહો એ ભાવથી દિલમાં વકી;
આ વાતનો સાક્ષી પ્રભુ વા ચિત્ત મ્હારૂં જાણતું,
મારાવિષે સમજ્યા વિના ઓછું જરા ના આણવું. ૪
પરિણામ જેવું ફળ થતું ઉપયોગમાં એવું સદા,
સમજી હૃદય મ્હારૂં અરે તું ભીતિ ના ધરજે કદા;
કરૂણા હૃદયનો તાર છે એ તાર તવ મન જાણશે,
બુદ્ધચબ્ધિ સાચા ભાવથી એવો હૃદયનો માણશે. ૫
ૐ શાન્તિ ૩.

દેશસેવા પ્રેમ.

મન્દાક્રાન્તા.

જના ચિત્ત પ્રતિદિન વસી, દેશ સેવા મઝાની,
જના ચિત્ત પ્રતિદિન વસી, દેશ ભક્તિ મઝાની;
[illegible] તે આ અવનીતલમાં, શેષ ના જીવનારા,
[illegible] માતા [illegible] ઘટમાં, દેશની દાઝ રાખો. ૧
આ વા [illegible] [illegible], વિનને [illegible] ખર્ચું,
[illegible] [illegible] જગમાં, દેશ પ્રેમી વખાણો;
[illegible] [illegible] કરે, કાર્ય યોગી બનીને, ૨
[illegible] [illegible] જગમાં, દેશને લાભકારી.
[illegible] નિશદિન વહો, માતૃભૂ પ્રીત સારી,
[illegible] [illegible] ધરે, શુદ્ધ પ્રીતિ વિચારી,
[illegible] ગુણ ગુણધરા, સર્વનું માન પામે,
[illegible] પ્રતિદિન વસી, કીર્તિના પુંજ જામે ૩

રોમેરોમે ભરપુર કરી દેશની દાઝ જેને,
આચારોમાં અખંડિત કરી દેશની દાઝ જેને;
વાણીમાંહી અખંડિત કરી દેશની દાઝ સાચી,
ઉગ્યો તેનો સફળ જગમાં દેશની પ્રીતિ સાચી. ૪
જેણે સેવા પ્રતિદિન કરી દેશની દાઝ ધારી.
તે આ વિશ્વે શુભ નર ખરો ધન્ય છે તેજ નારી;
પ્રીતિ ધારી સ્વાત્મ અર્પવું દેશનું ધર્મ દેવું,
બુદ્ધ્યબ્ધિ એ શુભ મનથકી દેશ પ્રેમે જ કહેવું. ૫

ૐ શાન્તિઃ ૩

ચકલીના બચ્ચાને ઉદ્દેશી

કવાલિ.

પડયું માળાથકી બચ્ચા, વિચાર્યું ના અરે ભોળા;
ઉડી ના તું શકે પૂરૂં, થશે હારૂં હવે કેવું; ૧
વિઘાતક પ્રાણીઓ તુજને, જુવે છે લાગ ખાવાને;
નથી એ ભાન તુજને રે, થશે હારૂં હવે કેવું. ૨
ઉડીમાળા વિષે જાવા, નથી કંઇ શક્તિ તુજમાંહિ;
ઉડી પાછું પડી જાતું, થશે હારૂં હવે કેવું. ૩
ફરે તવ પાછળે માતા, કરે ચિન્તા ઘણી મનમાં;
રહે નીચેજ રાત્રીમાં, થશે હારૂં હવે કેવું. ૪
પ્રતિપક્ષી કયા હારા, નથી તે જાણતું પૂરૂં;
સ્વચ્છન્દી થઇ ફરે જ્યાં ત્યાં, થશે હારૂં હવે કેવું. ૫
મહન્તોની ત્યજી આજ્ઞા, ધરે સ્વાચ્છન્દ્ય જે મનમાં;
મહા દુઃખો લહે માથે, થશે હારૂં હવે કેવું. ૬
દયા આવે દયાળુને, હને દેખી અરે મનમાં;
વિચારી જો ખરૂં ચિત્તે, થશે હારૂં હવે કેવું; ૭

શરણુયોગી પડે સ્હેજ, થતી તેની દયા ન્હેરી
હતું તે નાં હતું થાતું; હેઠો ત્હારૂં હવે કેતું. ૬
કર્યું શું શું હવે આજે, કરે થોડું સમજ આજે;
બુદ્ધચબ્ધિ સન્ત શિક્ષાને, ધરી મનમાં શુભી થાજે. ૬

ૐ શાન્તિઃ ૩

---

૭૪ "जीव्युं म्हारुं सफळ जगमां आत्मभोगे गणाशे."

મન્દાક્રાન્તા

અન્તરમાં જો મનન કરીને શું બન્યું વિશ્વ દીઠું,
કેવાં કાર્યો જન હિતનમાં તેં કર્યાં દેખ ગાણું;
ખાધું પીધું જગ બહુ ફર્યો શું થયું તે કર્યાથી,
જીવ્યું મ્હારૂં સફળ જગમાં આત્મભોગે ગણાશે. ૧
અન્તર કેવો તુજ બહુનડે તે ન વાર્યા અરે તેં,
નાંખે તેના વિણુ શ્રમ ગની તું શકતો અગ્રમાંને.
માયાના લ્હે વશ થઈ અરે આત્મસત્તા વિસારી,
જીવ્યું મ્હારૂં સફળ જગમાં આત્મભોગે ગણાશે. ૨
[illegible] જન [illegible], મર શ્વાન પેઠે અરેરે,
[illegible] મારે જન નહિ જરા દુઃખ પામી મરે રે,
[illegible] મન મન કરી શાનમાં વાપર્યું [illegible]
[illegible] સફળ જગમાં આત્મભોગે ગણાશે
[illegible] શુભ કરી મુક્ત તો ન દીધ
[illegible] શુભ કરી મુક્ત ન તો ન દીધાં.
[illegible] જન બહુ રંક દુઃખ તેનું ન કાપ્યું.
[illegible] મનન કરીને અન્તરીને શું વિચાર્યું
[illegible] હાથ ઊંચા કરે છે.
[illegible] હિત ભલા ભલા કરે છે.
[illegible] અવશ થઈને વાપરી સે મર્યું તે,

ઉગ્યું ત્હારૂં સકળ જગમાં આત્મભોગે ગણાશે. ૫
દુ:ખીઓને તન મન વડે સાજ થાશે મજાની.
સૌનું સારૂં મન વચનથી પૂર્ણ પ્રેમે કરાશે,
ત્યારે ત્હારા હૃદય ઘરમાં દેવનો વાસ થાશે,
ઉગ્યું ત્હારૂં સકળ જગમાં આત્મભોગે ગણાશે. ૬
ત્હારા માર્ગે અનુભવ ઘણા, સત્યના પ્રાપ્ય થાશે,
પૂર્વે જેવો નહિ નહિ જાણી પાડશે શોર થાશે;
ત્હારાં દૂષણો અનુભવ કરી ચિંતકો સત્ય થાશે.
ઉગ્યું ત્હારૂં સકળ જગમાં આત્મભોગે ગણાશે. ૭
પશ્ચાત્તાપે નયન ભરશે આંસુડાં ખેરવીને,
થાશે ફૂલું હૃદય સઘળું ઈશ્વરી વાસમાટે;
સૌના માટે તન મન અને જે મળ્યું તે જવાશે,
ઉગ્યું ત્હારૂં સકળ જગમાં આત્મભોગે ગણાશે. ૮
આંખોઆંખે અનુભવ કરી સર્વનાં ચિત્ત જાણી,
દુ:ખે દુ:ખે હૃદય બનીને દુ:ખને દૂર ટાળી:
એવી ત્હારી પરિસ્થિતિ જાણી સ્વાર્પણે ભાવ રહેશે,
ઉગ્યું ત્યારે સકળ જગમાં આત્મભોગે ગણાશે. ૯
મ્હારૂં ત્હારૂં સકળ વિસરી ભેદના ખેદ ટાળી.
સૌનું સારૂં નિજ સમગણી પ્રેમ અદ્વૈત ભાવી;
સૌના માટે જીવન સઘળું માનીને વિશ્વ વ્હાલે,
ઉગ્યું ત્હારૂં સકળ જગમાં આત્મભોગે ગણાશે. ૧૦
સૌમાં બેઠાં સકળ જનને અભિપની પાર જાણું,
સામાસામી મદત કરવી આત્મમાં ઐક્ય ભાવી;
સૌનાં કાર્યો નિજ સમગણી ફર્જ પૂરી સુધારે,
ઉગ્યું ત્યારે સકળ જગમાં આત્મભોગે જણાશે. ૧૧
ત્હારી ફર્જો સકળ સમજી ફર્જની વાટ લેઈ,
ચાલ્યો જા તું નિજ પથ વિષે સર્વને સાથ લેઈ;

નીચાઓને શુભ પથવિષે ચાલતાં શીખવાશે,
જીવ્યું ત્યારે સકળ જગમાં આત્મભોગે ગણાશે.
ઉંચાનીચા વિષમ પથમાં રાખીને હોંશિયારી,
જાતાં સૌનું શુભ જગ કદી વેઠીને દુઃખ ભારી;
ઉત્ક્રાન્તિ એ વિકસિત બને આગળેતો વધાશે,
બુદ્ધ્યબ્ધિ સ્વરૂ સમ જગ બની સિદ્ધપન્થે વહાશે.

आत्मोल्लासे प्रगतिपथमां पान्थ तुं नित्य व्हेजे.

મન્દાક્રાન્તા.

વાંચ્યા ભાવે હૃદય પટના પત્ર ત્હારા ફરીથી,
રે ના છાનું હૃદય ઉછળે અભિનવ પ્રેમ છોળે,
જ્ઞાનાજ્ઞત્યા પ્રગતિ કરવી ચ્હાય છે એજ ચિત્તે,
આત્મોલ્લાસે પ્રગતિ પથમાં નિત્ય તું પાન્થ ! વહેજે.
[illegible] ત્હારા હૃદય ગમનું પૂર્ણ સંસ્કારયોગે,
[illegible] ત્હારા પ્રગતિ પથમાં પ્રાપ્ત થાશે પ્રયત્ને,
[illegible]ના નિશદિન ભાવી પાડ ચિત્તે મઝાના,
આત્મોલ્લાસે પ્રગતિ પથમાં પાન્થ નિત્ય તું ! વહે[illegible]
[illegible] નવા મન ગણી સેવજે સદ્ગુરુને,
[illegible] હૃદય વિકસે ને ભગે સત્ય જ્યોતિ;
[illegible]ના અનુભવરૂ પૂર્ણ યોગી બનીને,
આત્મોલ્લાસે પ્રગતિ પથમાં નિત્ય તું પાન્થ ! [illegible]
[illegible] હૃદય ઉચ્ચે જ ભાવના મઝાના,
[illegible] નિશદિન કરે એમ હેતું વિચારી
[illegible] રહીને આત્મયોગી બની[illegible]
[illegible] પ્રગતિ પથમાં નિત્ય તું પાન્થ ! [illegible]

આત્મોલ્લાસે પ્રગતિ પથમાં નિત્ય તું પાન્થ ! જ્હેજે. ૧૧

મુંઝાતો ના વિષય સુખમાં સત્ય કર્તવ્ય ભૂલી,
લોભાતો ના ક્ષણિક જગની વસ્તુઓને વિલોકી;
દેખી જાણી જગત સઘળું હેય આદેય બોધી,
આત્મોલ્લાસે પ્રગતિ પથમાં નિત્ય તું પાન્થ ! જ્હેજે. ૧૨

શુદ્ધ પ્રેમે સકળ કરવું બન્ધનોનો વિછેદી,
આત્મજ્યોતિ જગત્! ઘટમાં જ્ઞાનને ધ્યાન યોગે;
કર્તવ્યોની ફરજ લહીને લેખ ફર્જે લખાયો,
બુદ્ધચબ્ધિના હૃદય ઘટમાં ભાવ સાચો સુહાયો. ૧૩

રતિના લાલ અન્તરમાં, કરો નિષ્કામથી સઘળું;
ખરેખર ભાવ લાવીને, કથી શિક્ષા હૃદય ધરજે. ૧૪

કથ્યું તવ ઉન્નતિ માટે, બજાવી ફર્જ પોતાની;
બુદ્ધચબ્ધિ ભાવ લાવીને, સુખી થાઓ સદા ધર્મે. ૧૫

સાણંદ. ૐ શાન્તિઃ ૩

रह्यो जो जीवतो रहो शुं ?

કરી વિશ્વાસનો ઘાતજ, પ્રતિજ્ઞા છંડીને પાપી;
કરી કાળું વદનહોપે. રહ્યો જો જીવતો રહો શું ?
મુખે મીઠો હૃદય કાતી, ગુરૂદ્રોહી બની દ્વેષે;
બનીને કર્મથી ભારે, રહ્યો જો જીવતો રહો શું ?
અવજ્ઞા સન્તની નક્કી, જડામૂળથી ઉખેડે છે;
બનીને સન્તનો શત્રુ, રહ્યો જો જીવતો રહો શું ?
હઠીલાઇ ધરી મનમાં, કરી નાપાક મત સઘળું;
ભસાભસ ગટ્ કરી મુખથી, રહ્યો જો જીવતો રહો શું ?
મુખે બોલી ફરી જાતાં, ગયું પ્રામાણ્ય પોતાનું;
પશુયા પ્રાણીને ધારી, રહ્યો જો જીવતો રહો શું ?
કરીને મૈત્રીના ચાળા, વદે મીઠું પ્રપંચોથી;

સેવા માટે નિશદિન વદું શાચીને આત્મયોગે,
થાવું મ્હારે પ્રગતિ પથમાં સર્વનો ઉપકારી,
એવી શક્તિ મમ ઝટ મળો યોગમાર્ગે વિહારી. ૬

સ્વાર્થોનાં સૌ પડળ ટળતાં સર્વ સેવા કરતાં,
આત્મશ્રદ્ધા પ્રતિદિન વધે વિશ્વ દુઃખો હરંતાં;
સેવાના સૌ અનુભવ મળો બન્ધનો દૂર જાઓ,
આત્મોલ્લાસે પ્રગતિ પથમાં સેવનાઓ કરાવો. ૭

સૌમાં હું છું સકળ પ્રભુમાં સર્વ સાથે અભેદે,
આત્માદ્વૈતે અનુભવવડે સત્તયા બ્રહ્મ વેદે;
આત્મારામી સતત થઇને સર્વમાં બ્રહ્મ દેખું,
સેવા સૌની નિજ સમ ગણી આત્મની પૂર્ણ લેખું. ૮

જે આ વિશ્વે નિયમિતપણું તેહ મ્હારૂં ગણીને,
જે છે વિશ્વે પરમ સુખ તે સર્વનું તે ભણીને;
બ્રહ્માદ્વૈતે સકળ જગમાં સર્વને શર્મ દેવા,
હોજો હોજો પ્રતિદિન મને સ્વાપર્ણે સત્ય સેવા. ૯

મ્હારા મધ્યે પરમ ઇશની જ્યોતિનું તેજ ભાસો,
વેગે વેગે તિમિરઘનતા ચિત્તની દૂર નાસો;
પૂર્ણાનન્દે સતત્ વિચરી સર્વને સત્ય દેવા,
થાવો થાવો નિશદિન ખરે વિશ્વની સત્ય સેવા. ૧૦

વિશ્વે સૌની પ્રગતિ કરવા ધર્મમાર્ગે મઝાની,
સેવા સેવા પ્રતિદિન ચહું ભાવના ચિત્ત આણી;
સૌને ધર્મે રસિક કરવા સર્વને શાન્તિ દેવા,
બુદ્ધ્યબ્ધિ સત્ હૃદયગત હો વિશ્વની સત્ય સેવા. ૧૧

સદા અમારી શુભ ભાવનાઓ, ફળો મઝાની પ્રભુભક્તિ ભાવે;
સર્વે અમારા મમચિત્ત ભ.સૌ,વિશ્વેશ જ્યોતિ હૃદયે પ્રકાશો, ૧૨
સદા અમારા શુભ ભાવ ધર્મો, ખીલો વિવેકે જગ ઐક્ય કારી;
ઇચ્છું સદા સૌખ્ય વિચાર સારા, ફળો સદા એ ધર્મો અમારા. ૧૩

૭૭ પાસે નાણો. ૭૭

નાણ્યો પાસે પ્રતિદિન ઘણી યાદી તારી કરાતી,
એથી ગ્રાજું નહિ નહિ કશું દેખ ત્હારીજ છાતી;
આ સંસારે પરવશપણું મોહથી હોય દેખો,
શું શું કીધું હૃદય ઉતરી જ્ઞાનથી પૂર્ણ પેખો. ૧
અંધારામાં સહુ અડવડે દેખ તું ના ખરૂં શું ?
ઉંઘે મોહે નહિ મન ધરે કૃત્યનો હું કરૂં શું ?
જો જાણે તો નહિ જગવિષે ચેન તેને પડે રે,
આશાથી તે પ્રતિદિન ખરે ચિત્તમાં ના રડે રે. ૨
ત્હારા ચિત્તે ખટપટ થતી કાર્ય ચિન્તા વડે રે,
કેવી રીતે પ્રગતિ પથમાં શક્તિયો સાંપડે રે;
ભાવી ચિન્તા કદિ નહિ કરો સ્વાધિકારે રહીને,
થાશે સારૂં હૃદયગત એ ભાવનાને વહીને. ૩
ત્હારા મિત્રો અનુભવવિષે પૂર્ણ ના તેહ જાણે,
ત્હોયે ત્હારી પ્રગતિપથમાં ઉન્નતિભાવ આણે;
થાવાનું તે સહજ બનશે સદ્ગુરૂભક્તિભાવે,
ધર્મે ત્હારૂં શુભ પથવિષે શ્રેય જે ધૈર્ય દાવે. ૪
ઇચ્છા ત્યાં તો પગજગ થતો દેખશો એજ દેખી,
આત્મશ્રદ્ધા બહુ બળ વડે પેખશો એજ પેખી;
સૌનું દેખો અહીં નહિ પડે થાય છે જે થવાનું,
સારૂં સૌ છે જગ સહુ થયું ને થશે જેહ છાનું. ૫
જે જે ફર્જ તવ શિર રહી તે બજાવી જ લેવી,
આનન્દી થૈ જગત વિચરી શાન્તિથી ફર્જ ન્હેવી;
ધર્મે નક્કી જગત જય છે સદ્ગુરૂના પ્રતાપે,
સોહં સોહં હૃદય રટના શિષ્યને પૂર્ણ વ્યાપે. ૬
થાતો ના તું અવનીતલમાં શોક ચિન્તા પ્રસંગી,
થાતો ના તું અવનીતલમાં મોહથી ખૂબ રંગી;

પરસ્પર મેળ વિસામો, કરો કાયમ પ્રગતિ પથમાં. ૧૦
મળે પેગંબર સુધારકને, અરે ઉપમા ઘટે ના ત્યાં;
બુદ્ધયબ્ધિ શાન્ત વિસામો, કરો કાયમ પ્રગતિ પથમાં. ૧૧

भक्तने पत्र बोध.

હૃદયમાં પૂર્ણ આલોચી, તપાસો છેકળી ગઇ તે;
અવસ્થા અન્ય આરંભે, નિદ્રાની રેખો સાચું. ૧
પદસ્થેની અવસ્થામાં, પ્રવેશી કર્મના ઉદયે;
અરે સ્વાત્મોન્નતિ ક્યારે, જુઓ ના અન્ય મુંઝાઇ. ૨
તમારા શ્રેયના પથમાં, સદા આગ્રહપણું ધરવા;
પ્રતિજ્ઞા જે કરી પૂર્વે, તથા આલેખ્ય હેતુ છે. ૩
અવસ્થા એક ગઇ બીજી, અરે બેઠી હૃદય સમજો;
અરે કર ધર્મની ફર્જો, પ્રમાદો ભાવના વારી. ૪
રૂચે જાદું મતિભેદે, અવસ્થા એક ના રહેતી;
સદા બદલાય છે સૌની, પ્રવૃત્તિ ધર્મની સારી. ૫
વિચારો ઉન્નતિના જે, કર્યા કરજો સદા મનમાં;
પિતા પેઠે બની શૂરા, જગત્માં કાર્ય કર ત્હારાં. ૬
સદા નિજ વીર્ય ફોરવવું, ખરેખર સ્વોન્નતિ માટે;
ઘટે છે નિત્ય એ તમને, ખરો નિશ્ચય કરી વર્તો. ૭
કરી નિજ ચિત્તને મોટું, ઘણું સાંખો ક્ષમા લાવી;
સમાજોનું ભલું કરવા, પ્રવર્તો શુદ્ધ બુદ્ધિથી. ૮
સુધારો આત્મશક્તિઓ, સહી દુઃખો બનો મોટા;
ભલામાં ભાગ લેવાથી; તમારી સ્વોન્નતિ સાધે. ૯
વિચારી ધર્મ તત્ત્વોને, ગુણીને ધર્મસિદ્ધાંતો;
તમારી સ્વોન્નતિ કરવા, સદા જાગ્રત્ બની રહેજો. ૧૦
કર્યું શું જન્મીને સારૂં, સદા સંભારતા રહેજો;
ગઇ વેળા પુનઃ પાછી, નહીં આવે હૃદય ચેતો. ૧૧

સારાં કાર્યો નિશદિન કરી વિશ્વમાં ઉચ્ચ થાશો. ૪
તારા માટે સકળ શુભ છે શુદ્ધ દૃષ્ટિ પ્રભાવે;
તારા માટે સકળ શુભ છે ધર્મ સાપેક્ષ ભાવે;
એવું હારા હૃદય સમજી મોહકર્મો વિનાશો,
સારાં કાર્યો નિશદિન કરી વિશ્વમાં ઉચ્ચ થાશો. ૫
આત્મા ચેતો ચતુર સમજી યોગ સારો મળ્યો છે,
સેવા યોગે પરમ વિભુમાં પ્રેમ સાચો ભળ્યો છે;
માટે નક્કી અવસર લહી જ્ઞાનમાર્ગે વિલાસો,
સારાં કાર્યો નિશદિન કરી વિશ્વમાં ઉચ્ચ થાશો. ૬
સારાં કાર્યો કરી વિશ્વે, આત્મોત્ક્રાન્તિ કરો સદા,
બુદ્ધયબ્ધિ સદ્ગુરૂજ્ઞાને, ફરજ શીર્ષે વહો મુદા. ૭
ॐ શાન્તિઃ ૩.

મરેલાં મડદાં જીવાડો.

ગોડી

મરેલાં મડદાં જીવાડોરે, ફુંકી જીવનનો મંત્રમરેલાં;
જીવંતો જીવાડનોરે અમૃતરસને છાંટી.
ઉધ્ધો વિશ્વ ઉધાડતોરે, સમજે છૂટે મન આંટી; મરેલાં ૧
ચિદાનન્દ પ્રગટયા વિનારે, જીવે મડદાં જાણ.
આનન્દ ધન પ્રગટયાથકીરે, જીવો જીવ્યા પ્રમાણમરેલાં ૨
આનન્દ રસ ત્યાં જ્ઞાન છે રે, આનન્દ રસ ત્યાં ધ્યાન;
આનન્દ રસ ત્યાં ગાન છે રે, આનન્દ રસત્યાં ભાન. મરેલાં ૩
શક્તિ વિના મડદા સમારે, જીવો જગ મડદાલ;
જીવન મંત્ર ફુંકી ભલારે, વેગે વિશ્વ ઉઠાડ. મરેલાં ૪
મડદાંઓને સ્વાસ્તિનેરે, નથી કશો અધિકાર;
જલધિ પણ ના સંગ્રહે રે, મડદું કાઢે ઝટ બહાર. મરેલાં ૫
આતમ અલખ જગાડીનેરે, મડદાંઓ ઉઠાડ;
અનન્ત શક્તિ ભોજનેરે, પ્રેમે પૂર્ણ જમાડ. મરેલાં ૬

તેમાં પ્રભુના તાબેદારીરે દાનના વાર લગાડ.
બુદ્ધિસાગર શક્તિયોએ, જીવની વાત વગાડ મરેલાં;

ૐ શાન્તિઃ ૩

निर्जीव मनुष्यो जेवाओनो संबंध.

ચાં પ્રાણ પ્રેમે પાથર્યાં તે કાષ્ઠના પૂતળાં અરે નિર્જીવ મડદાં અનુભવ્યું
ડદાં અરે એ ગાવતાંને નાચતાં ગણું ઢોડનાં ઉપેક્ષ જેવાં એ રહ્યું
રંત ચેતન ભૂલીને જડવાદ દ્રષ્ટિ આદરી મડદાં પ્રમાદે આચર્યા
ત્તર ઉછાળા શુદ્ધિના જે જીવતાને જાગતા તેનીજ સાથે હડધૂત
ભિપ્રાય મડદાંના અમારે જોઇતા એકે નથી એનો અમારે ખપ નથી,
ની અમારી જ્યાંલગી અભિપ્રાયની પરવા નથી જોયું અમે નિશ્ચય થી
નય અમારા જાગતા ને જીવતા જે જીવતા તેનીજ સાથે મમતા
ીનિરસ અદ્વૈતમાં નહિ ભાન નિર્જીવ વિષનું એ ડીજ અદ્ભૂત છે મંદિર
હ્યો અથડાઇને પાછા પડે ના મન અડે જોયો જગત સાચું ઉડે
ીન ભાંતિ ક ઝ જરા આકાશનમ અન્તર વિષે એ ઉદ્ધસે અનુભવરૂં
વ મડદા શું નમે નિર્જીવ મડદા શું હમે જાગ્યાં નહીં જે ઉરમાં
જરા કિમ ન નડો આનન્દરસની જાણતું એ જડ હૃદય શું સુંઘતાં
વ મડદા જ્યોતને આંખ જરાના દેખતા,
ણતાં ના મનરસ્યું એ પ્રેમને ના પેખતા.
ારે મૃગજળ દેખીને ભ્રાન્તિથકી તરસ્યા ગની દોડી ખરૂં ઉવેખતાં
ન મેળાણી અને એ ભક્ત વા શિષ્યજ નહીં.
હૃદયમાં ના અને વડેત ગાડા જ થયા,
બંધમાયા નહગુરૂ જીવન ને જીવાડતા.
મત્રો પુ કીને આનન્દરસ ઘટમાં લહ્યા. ૪

ૐ શાન્તિઃ ૩

ગુરૂપદેશ.

કવ્વાલિ.

ભલાઇનાં કરો કાર્યો, કમાણી ધર્મની કરશો;
કર્યું તે આવશે સાથે, વિચારી કાર્યમાં લાગો. ૧
ભલું કરતાં ભલું થાશે, બુરૂં કરતાં બુરૂં થાશે;
તમારી શક્તિયો સર્વે, ભલું કરવા મળી જાણો. ૨
સરોવર પાસ આવીને, તૃષાતુર ના રહો ક્યારે;
ભર્યું ભાણું ક્ષુધા લાગી, અહો ના ખાય તે મૂર્ખો. ૩
કરો ઉપકારનાં કાર્યો, યથાશક્તિ અનુસારે;
ગરીબોનાં હૃદય લ્હેવાં, તમારી ઉન્નતિ એમાં. ૪
મળ્યું ના ખૂટશે ક્યારે, ખરેખર ધર્મના પન્થે;
નકામા ખર્ચ ત્યાગીને, મળી વેળા સફળ કરશો. ૫
નમીને આમ્ર લુંબોથી, અદા કરતો ફરજ આંબો;
અહો તે કારણે તેની, મહત્તા પત્ર તોરણમાં. ૬
ભલા દિવસો ભલા માટે, બુરામાં ભાગ ના લેવો;
નકામાં શોખ મારીને, નકામો ખર્ચ ના કરવો. ૭
મળ્યામાં ભાગ સૌને છે, મળેલું સર્વનું માની;
ભલું સૌનું કરો તેથી, થશો મોટા કહ્યું સાચું. ૮
રહે પાછળ ભલી કીર્ત્તિ, વહે છે કર્મ તો સાથે;
અતઃ પરમાર્થ કૃત્યોમાં, ભલો નિજ હસ્ત લંબાવો. ૯
હશે તેને સકળ કહેશે, ભલામાં ભાગ લેવાને;
ગુણોથી ઉન્નતિ થાશે, સુસંપી ચાલશો જગમાં. ૧૦
પરસ્પર સંપીને રહેવું, વિરોધી ના થવું કોના;
બુદ્ધયબ્ધિસદ્‌ગુરૂ શિક્ષા, હૃદય ધારી થશો સારા. ૧૧

ૐ શાન્તિઃ ૩

तन्मयहृदये कर्तव्यप्रगतिभावना

આત્માઓ સૌ હૃદય રસથી ઐક્ય રૂપે રસાઇ,
સાચા મેળે અનુરૂપ બની સત્ય કીજે સગાઈ;
આવો સર્વે હૃદય ઘરમાં પ્રેમ પ્યાલા જ પીજે,
બેસો ભાવે હૃદય ઘરમાં ઐક્ય ક્રીડા રમીજે. ૧

ત્હારૂં મ્હારૂં નહિ નહિ કશો ભેદ રે રાખવાનો.
આત્માદ્વૈતે પરમરસમાં તન્મયીભાવતાનો;
છાનું છાનું નહિ નહિ કશું આત્મસેવી થવાનું,
ઉંચા ઉંચા પ્રગતિપથમાં પૂર્ણવેગે જવાનું. ૨

ભેટો સર્વે નયન મનમાં પ્રેમનું પાત્ર દેખો,
પ્રીતિના યે હૃદયરસિયા સર્વમાં પૂર્ણ પેખો;
કાયા માયા નહિ નિજગણી સ્વાર્પણે પૂર્ણ રાચી.
એવા મેળે હૃદયરસથી નિત્યરો ધર્મ માચી. ૩

કાયા પ્રાણો વચન મનને ઐક્ય રૂપે કરીને,
મેળ [illegible] અનુભવબળે ભેદ ભાવો હરીને;
પ્રેમાનન્દી મગન થઇને વિશ્વને સ્વર્ગ કીજે,
મુક્તાત્માઓ સકળ થઇએ પૂર્ણ આનન્દ લીજે. ૪

એકીભાવે હૃદય રસનું પાન કીજે મઝાનું,
સર્વે સાથે [illegible] કરવું કાર્ય સૌ એકતાનું,
સાથે આવું સહચર બની [illegible] સર્વ સાથે,
[illegible] ભાવ વહન કરવું કાર્ય સૌ સર્વ હાથે. ૫

[illegible] સર્વે સર્વાર્પણ કરીએ સર્વ શક્તિ સમર્પી,
[illegible] નહિ નહિ કશું ભેદ [illegible] આત્માર્પી!
એવા [illegible] આપણો ધર્મ એવો,
[illegible] અનુભવ [illegible] ઉન્નતિમાર્ગ [illegible] ૬

એવા [illegible] સર્વાર્પણના આપણો ધર્મ સાચો,
[illegible] સર્વાર્પણ [illegible] આત્મમાં પૂર્ણ રાચો;

પ્રામાણ્યે સત્પ્રકટ કરવી શક્તિઓ પૂર્ણભાવે,
બુદ્ધ્યબ્ધિ સત્પ્રગતિ વિભુતા પામવી ઐકય દાવે. ૭

कबूतर ने पारधी.

દયાળુ પંખીઓમાંહિ, સડયો દાણો નહિં ખાતું;
કરૂણાળુ કબૂતર તું, દયાનો પાઠ શીખવતું. ૧
રહે ભૂખ્યું તથાપિ તું, દયા ના ત્યાગતું કયારે;
શિલાકણ ખાઇને સહુને, દયાનો પાઠ શિખવતું. ૨
કદાપિ ચાંચ મારે ના, દયાળુ જન ઘરે રહેતું;
ગરીબાઈ જણાવીને, દયાનો પાઠ શિખવતું. ૩
અરણ્યે પારધી આવ્યો, મહાશીતે થયો દુઃખી;
બળતું લાકડું લાવી, પડેલાં પત્ર સળગાવ્યાં. ૪
પરોણો પારધી ભૂખ્યો, થયો એ આપણો અતિથિ;
પડીને અગ્નિમાં પ્યારી, શમાવું હું ક્ષુધા તેની. ૫
કબૂતર એમ પત્નીને, ગૃહસ્થાશ્રમ કહે ફર્જે;
સુણી વાતો કબૂતરની, કહે પત્ની પડું પોતે. ૬
પરસ્પરમાં અતિથિનું, ખરૂં સ્વાગત અહો કરવા;
પડ્યાં બે તાપણી મધ્યે, કર્યું સ્વાર્પણ અતિથિને. ૭
ક્ષુધા ભાગી અતિથિની, ગૃહસ્થાશ્રમ સફળ કીધો;
હૃદયમાં પારધી સમજ્યો, ગૃહસ્થાશ્રમતણી કરણી. ૮
પારધીએ મન ચિંત્યુ એહ, આત્મભોગથી શોભે ગેહ;
પારાપતનો સાચો ત્યાગ, કાયાપર છે મારો રાગ. ૯
પાપીજન મધ્યે શિરદાર, પાપકર્મનો લહું ન પાર;
પાપો કરતાં જીવન ગયું, થોડું આયુ બાકી રહ્યું. ૧૦
પારાપતની પેઠે સાર, દયાધર્મ પાળું હું સાર;
એવો નિશ્ચય મનમા કર્યો, નિજઘર જાવા પાછો ફર્યો. ૧૧
માર્ગે જાતાં સાધુ મળ્યા, પારધીએ તે મનમાં સ્મર્યા;

વંદન કીધું લાવી ભાવ, ભવજલધિમાં તું છે નાવ. ૧૨

....

ધન્ય ધન્ય ધર્મી અવતાર, ભવસિન્ધુથી મુજને તાર. ૧૩
દીધો દયાધર્મ ઉપદેશ, પારધીના મન નાઠા ક્લેશ;
સાધુવ્રત ત્યાં અંગીકર્યું, દયાવ્રતે નિજ મનડું ઠર્યું. ૧૪
સાધુભાવે દયા સમાન, ધર્મ નહીં કો જગમાં માન;
દયાવિષે છે પ્રભુનો વાસ, સર્વ ધર્મમાં દયા જ ખાસ. ૧૫
દયા નહીં ત્યાં હોય ન ધર્મ, દયા નહીં ત્યાં પાપ જ કર્મ;
દયાનદી જો જળ સૂકાય, મહાપ્રલય જગમાં ઝટ થાય. ૧૬
જેના મનમાં દયા ન હોય, તે ના ધર્મી જગમાં જોય;
કબૂતર સરખાં પાળે દયા, મહાજનની તે ઉપર મયા. ૧૭
કબૂતરની રક્ષા જગ થાય, કેમ દયાળુ તેને સ્હાય;
ધન્ય કબૂતર જગમાં જાત, દયા પાળતાં જે પ્રખ્યાત. ૧૮
દયા કરે તેની જે સાર, ધન્ય ધન્ય તેનો અવતાર;
મળે પ્રભુ તેને નિર્ધાર, ભવસાગરનો પામે પાર. ૧૯
પ્રભુ કબૂતર લઇ અવતાર, દર્શન દીધા પ્રેમ અપાર;
અન્ય ધર્મમા એવી વાત, ભક્ત ભક્તિ મહિમામાં સાર. ૨૦
દયા સ્વભાવે કબૂતર ઈશ, ઘટના કીધી વિશ્વાવીશ;
દયાધર્મનુ એ દૃષ્ટાંત, જીવતું સમજો થઇ શાન્ત. ૨૧
દયા વિના કોટિ ના વેદ, દયા વિના તપ જાણ છે ખેદ;
દયા વિનાના શાસ્ત્રો જૂઠ, મયરની જેવી છે પૂઠ. ૨૨
ધન્ય કબૂતર સ્વાર્પણ ત્યાગ, ધન્ય કબૂતર અહિંસા રાગ,
કબૂતર પારધી મુક્તિ પ્રબંધ, દયા સ્વાર્પણે ધરો સબંધ. ૨૩
દયાધર્મ સમ કોઇ ન ધર્મ, દયાસમું નહિ જગ શુભ કર્મ,
દયાધર્મથી શાન્તિ થાય, પુણ્ય અનતુ શુભ ઝપાય. ૨૪
કબૂતર મરવા દેખો સાર, કાવ્ય કર્યું એ હૃદયોદ્ગાર;
બુદ્ધિસાગર દયા સુધર્મ, સત્ય સનાતન પામો શર્મ. ૨૫

अकल प्रभु महिमा.

[illegible] પ્રભુ.
[illegible]
[illegible] પ્રભુ. ૧
[illegible]
[illegible] પ્રભુ. ૨
[illegible]
[illegible] પ્રભુ. ૩
[illegible]
[illegible] પ્રભુ. ૪
[illegible]
[illegible] પ્રભુ. ૫
[illegible]
[illegible] પ્રભુ. ૬
[illegible]
[illegible] પ્રભુ. ૭

[illegible]

ટકે ના ચિત્તમાં છાનું, સ્વજન શત્રુ નહીં જાણે;
લડટાણે ભર્યા ભાણે, કદી વિશ્વાસ્ય ના લેખો. ૧

ધરે ના દીર્ઘદૃષ્ટિને, નહીં ગંભીર મનનો જે;
લહે ના હાર્દ વાતોનું, કદી વિશ્વાસ્ય ના લેખો. ૬

ઘટે જ્યાં મૌન ત્યાં બોલે, ઘટે જ્યાં બોલવું ત્યાં મૌન;
ઘટે ના તે કરે જલ્દી, કદી વિશ્વાસ્ય ના લેખો. ૭

અપેક્ષાઓ નહીં જાણે, વિના ડહાપણ થતો ડાહ્યો;
હૃદય લઈને હૃદય બાળે, કદી વિશ્વાસ્ય ના લેખો. ૮

મળે ત્યાં મૂતરે મેળે, કરે બળબળ નકામી બહુ;
ખરી વખતે ખસે આઘો, કદી વિશ્વાસ્યના લેખો. ૯

નથી સ્વસ્થાનમાં હૈયું, ભમાવ્યાથી ભમે ઝાઝું;
વસે છે વ્હાલમાં ઝેરજ, કદી વિશ્વાસ્ય ના લેખો. ૧૦

ચલો મન ચેતીને સુજ્ઞો, શિખામણ માનશો સાચી;
બુદ્ધચબ્ધિસદ્ગુરૂ સંગે મળે છે સદ્‌ગુણો સર્વે. ૧૧

તાપને.

તપાવે તાપ શા માટે, ગમાડ્યું ના જરા મ્હારૂં;
મુસાફરપર તપે શાને, બની જા શાન્ત સમજીને. ૧

વિના વાંક તપાવાની, નથી તવ ફર્જ મન સમજી,
ઘણો ઉકળાટ ના કરવો, ત્હને એવું ઘટે સાચું. ૨

તપાવાથી ત્હને કિંચિત નથી કંઇ લાભ થવાનો,
વળી દુઃખ ના આપ્યાથી, હવે તો શાન્ત થા બન્ધુ. ૩

નથી નાક અહીં નવે, નથી છે વર્ણ્ય અનિમેષ,
ધરો મન [illegible] અન્તરમાં, નમાવી તાપ દે ન્હારો. ૪

પ્રકાશ [illegible] નથી દુઃખમાં, ન્હોને કાર્ય કરવાથી.
[illegible] નવાઇ વચનથી, અરૂચિ [illegible] સૌની.
નથી [illegible] જનને કાને, ખરે દક ન્હાર જાવાથી. ૫

[illegible] ૧
[illegible]
[illegible] ૨
[illegible]
[illegible] ૪
[illegible]
[illegible] ૬

ॐ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ ॥

[illegible]

[illegible]
[illegible] ૧
[illegible]
[illegible] ૨
[illegible]
[illegible] ૩
[illegible]
[illegible] ૪
[illegible]
[illegible] ૫
[illegible]
[illegible] ૬
[illegible]
[illegible] ૭
[illegible]
[illegible] ૮
[illegible]

નિવૃત્તિ યોગીની પેઠે, કરીને શામઠી કાઢી. ૯
અમારી જન્મભૂમિના, પ્રદેશોમાં સદા ઉગે,
અમારી ધન્ય છે ભૂમિ, અહો તત બીજને રહે. ૧૦
અમારા આત્મવત્ વ્હાલા, અમારાં ભવ્ય વૃક્ષો છો;
બુદ્ધયબ્ધિદ્રવ્યને ભાવે, કર્યું વર્ણન અપેક્ષાએ. ૧૧

વિહાર.

આજે સૂર્યોદય થતાં, પાનસર થકી વિહાર;
ચાર સાધુ સાથે કર્યો, સેઢવલક્ષી સાર. ૧
ગૃહસ્થશિષ્યો ચારે સાથ, મનમાં જપતા જિનવરનાથ;
વિહારમાં અવલોક્યું જેહ, દૃશ્યભાવ વર્ણવું તેહ. ૨
જતાં વાટમાં વરખડો એક આવ્યો,
અહો આમ્ર સરખો ભલો ઉચ્ચ ભાવ્યો;
ઘણા વરખડા વાડમાંહી સુહાતા,
થયા લીંબડા પંથમાં ખૂબ માતા. ૩
ધીમી ધીમી પવન લહરી, મન્દ તો આવતી'તી,
ભેટી ભેટી સકળતનુને, દૂર તે તો જતી'તી;
દેખી દોડે ચપલ હરણાં, ખેડુતો ક્ષેત્ર શોધે,
ક્ષેત્રે વાડયો દૃઢ અતિ કરી, ઢોરનો પન્થ રુન્ધે. ૪
ઉંચા ધાડા શુભવટતણા, વૃન્દ દેખ્યાં મઝાનાં,
પંખી બેઠા કલરવ કરે, બોલતાં રૂડે નછાનાં;
દેખી દેખી પથિકજનને, ડાળ પર્ણો હલાવે,
આવો પાસે હૃદયગત એ, મૌનભાવે જણાવે. ૫
કોયલ કરે ટહુકાર આમાડાળ પર બેસી ખરે,
પ્રેમી વિયોગી જીવનને એ હૃદયનું કંઇ ઉચ્ચરે;
અન્તર્વિયોગે જે બળે તે કોકિલા જેવા અરે,
મીઠા મનોહર શબ્દને તે સાંભળી દિલ ઉછળે. ૬

ભય ત્રસ્ત સસલાં નાસતાં પાછું જુવે ઉભાં રહી,
સુકુમાલતા પ્રેમાળતા વર્ણાય ના વચને કહી;
શયણ ફ્લોથી શયણો શોભી રહી વગડાવિષે,
રખવાળ ફળને વીંણતા ઉપકાર કરતી એ દિસે. ૭
દૃશ્યો નિહાળ્યાં એહવાં, કુદરત્ શોભા છેક;
સેંઢવ ગ્રામ પ્રવેશીને, વાસ કર્યો દિન એક. ૮
જ્ઞાનાદિક ચર્ચાવડે, મહાદેવમાં વાસ;
કરી લોક બોધ્યા ઘણા, પ્રગટ્યો ચિત્તોલ્હાસ. ૯

ॐ शान्तिः ३

सुमतिनुं आत्मस्वामी प्रति आमंत्रण

પધારો પ્રેમના ભૂખ્યા પધારો પ્રેમના તરસ્યા;
પધારો પ્રેમના રસિયા, કર્યું સ્વાર્પણ રહને સઘળું. ૧
પધારો પ્રેમલગનીએ, પધારો મરજીવા થઈને;
પધારો નામ ભૂલીને, પધારો રૂપ ભૂલીને. ૨
પધારો પ્રેમના દેવા, ત્યજી મિથ્યા જગત્ સઘળું;
સતીના જીવના શબ્દે, પધારો આત્મઘર મધ્યે. ૩
સહી દુઃખો સકળ પ્રેમે, મરીને જીવતા થાવા;
પધારો મરજીવા થઇને, ત્યજીને ઘેન માયાની. ૪
ભલા બૂરા અભિપ્રાયો, જગત્‌ના સહુ ત્યજી દઇને;
સજીવન થઇ પધાર્યાથી, ચિદાનન્દી થશો નક્કી. ૫
સજીવનતા થશે નક્કી, પધાર્યાથી હૃદય માનો;
અહંત્વ ભેદના ભડકા, સમાવી લો પધારી અહીં. ૬
બની તન્મય સદા સુખમાં, અભેદી મોજમાં રહેવું;
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મ દૃષ્ટિએ, પધારો ઘરવિષે પ્રેમી. ૭

प्रियतमआत्म प्रति चेतनाना उद्गारो

પ્રીતમ તવ પ્રીતિ લાગી રે, બીજું કશું ન સુહાય.
ખાવું પીવું ના ગમે રે, કશી ગમે નહિ વાત;
ઉંઘ ન આવે આંખમાંરે, ગમે દિવસ નહીં રાત.
મૃતક સમા અજ્ઞાનીઓ રે, ગમે ન જોવું રૂપ;
કરવું ફરવું ના ગમે રે, સમ સહુ સ્પર્શાસ્પર્શ.
કુદરતની શોભા સહુ રે, ગમે નહીં તલભાર;
મેળ વિનાના લોકથી, નહિ આનન્દ લગાર.
પ્રેમ વિના રસ નહિ પડે રે, પ્રેમ વિના ન સંબંધ;
પ્રેમ વિના શું દેખવું રે, પ્રેમ વિના જન અન્ધ.
પ્રેમોદધિમાં અવતરી રે, મરજીવો થઇ જાય;
તે તુજને પામે સહી રે, બીજા જન વા ખાય.
શુદ્ધ પ્રેમની જ્યોતિમાં રે, બળી ભસ્મ જે થાય;
સહજાનન્દી તે બને રે, મરજીવો તે ગણાય.
પ્રીતિ રીતિને નિર્વહી રે, કરવો આન્તર્ મેળ;
બુદ્ધિસાગર મેળથી રે, આનન્દઘનની સહેલ.

आत्मानी सुमति प्रिया प्रति उ

પ્રીત લાગી તારી પ્યારી રે, સુઝે ન બીજું;
જગત સહુ જોઇ લીધું રે, હવે ક્યાં રીઝું–
વિષયની લાગે વાતો, ગપીડાની જેવી લાતો;
કશું ન તુજ વિણ ર્‍હાતો રે.......
નામરૂપ પરપોટા, રાગ તેના સહુ ખોટા;
સમજાણા સહુ છોટા રે.......
પ્રિયા પ્રાણ પ્યારી વ્હાલી, ચિદાનન્દ લટ
સાચી એક તુજ ભાળી રે.

ચિત્ત મમ ચોરી લીધું, કામણ શું? એવું કીધું;
ગમે ન કાંઇ લીધું દીધું રે. સુજે-પ્યારી. ૪
નિર્જીવથકી ન્યારી, સાચી એક તવ યારી;
તવ રૂપ બલિહારી રે. સુજે-પ્યારી. ૫
આપી જીવ જીવાડે, પાડે ન ચોરાશી ખાડે;
જગાડીને હાડોહાડે રે. સુજે-પ્યારી. ૬
તુજ પર જાઉં વારી, હું તું ભેદ ભૂલ્યો ભારી;
લાગી તન્મય તારી રે. સુજે-પ્યારી. ૭
પરાણે ન પ્રેમ થાવે, એવો પ્રેમ નહીં આવે;
પ્રેમસુખ પ્રગટાવે રે. સુજે-પ્યારી. ૮
દુનિયાની રીઝ ત્યાગી, લગની ત્હારી જ લાગી;
બુદ્ધિસાગર કયે જાગી રે. સુજે-પ્યારી. ૯
ૐ શાંતિઃ ૩

શું વળે?

વિચારે ના પ્રબોધ્યું શું? સમજતો ના કથ્યું હૈયે;
સુણાવે શું વળે તેને, રૂચે ના તત્ત્વ તેને જે. ૧
મરી પીટી જવું કાર્યો, કરીને અન્યનાં યત્ને;
થતી હિમ્મત નહીં તેની, મરી પીટી જવાથી શું? ૨
હૃદયથી ચાહવું જેને, સમર્પણની પ્રવૃત્તિથી;
નહીં તે ચાહને જાણે, વળે તે ચાહનાથી શું? ૩
હૃદયનાં દર્દ ના જાણે, હૃદયમાં પૂર્ણ ના પેસે;
હૃદયને ના ચહે પ્રેમે, વળે શું? મિત્ર એ કરતાં. ૪
મળે ના મેળ જ્યાં મનથી, નથી જ્યાં મેળની કિમ્મત;
પરસ્પર ઐક્ય ના મનનું, વળે શું? મેળ કરવાથી. ૫
હૃદયથી ના થતી વાતો, રહે જ્યાં ભેદ વાતોમાં;
પડે ના વાતમાં જ્યાં રસ, વળે શું? વાત કરવાથી. ૬

મળે ના આંખથી આંખો, હૃદયથી ના હૃદય મળતું; ૭
નહે છે ઝેર મનમાંહી, કરે વંદન વળે શું ? ત્યાં.
થતાં ના ચિત્ત જ્યાં ભેગાં, થતો ના પ્રેમ જ્યાં ભેગો; ૮
કળાથી ભિન્નતા ધારી, વળે ભેગું થવાથી શું ?
મળે ના સ્નેહનો છાંટો, પધારો પ્રાણથી પ્યારા; ૯
પધારો એમ કહેવાથી, વળે શું ? ચિત્તમાં જાણો.
હૃદયરસ જ્યાં નથી વહેતો, હૃદયથી બોલવાનું ના જ્યાં; ૧૦
નહીં ખૂલે હૃદય સહેજે, વળે શું ? બોલવાથી ત્યાં.
સળગતી દુઃખની હોળી, કદી ના શાન્તિ સ્વપ્નામાં; ૧૧
અધઃપાત જ થતો દીપે, અહો એ જીવવાથી શું ?
શિખામણ ચિત્તમાં ધારી, કરે જે સ્વોન્નતિ સાચી; ૧૨
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મદૃષ્ટિએ, ખરૂં સાફલ્ય જીવનનું.

शुद्धचेतना योगिनीना आत्मस्वामिशोधना उद्गार.

યોગિની બનીને હું ફરૂં, જ્યાં ત્યાં મુજ સ્વામી; યોગિની
દેશોદેશ ફરી જોઉં, આતમ ગુણરામી.
કુરાણ પુરાણ શોધ્યાં, આગમ વેદ ભારી; યોગિની ૧
બાઈબલ ઇન્જીલ શોધ્યા, મળ્યો ન વિહારી.
દરિયા પહાડો શોધી, થાકી ગુફાઓ મઝારી; યોગિની ૨
નદીઓ શોધીને થાકી, પ્રિયને ઉચ્ચારી.
નિદ્રા નહીં આંખે આવે, ચિત્ત દુઃખ ભારી; યોગિની ૩
પ્રિયની આશાએ ઝૂરી, શુદ્ધ બુદ્ધ હારી.
પ્રિયતમ વિના ચેન, પડે ન જરારી, યોગિની ૪
પંડિતોને પુચ્છે પહોંચ્યું, જોયા ન લગારી.
જાતે જેણે દેખ્યા નહિ, ક્યાંથી તે બતાવે; યોગિની ૫
પોથાં થોથાં ભણી નાદે, ભૂલેલા ભૂલાવે.
પ્રેમના તારોએ મૂક્યા, સર્વત્ર સદેશા;

વિરહાગ્નિ ચિતાની મધ્યે, બળવાના અંદેશા. યોગિની. ૬
દેહના તંબુરે ગાવું, સુરતા જગાવું;
સોઽહં સોઽહં રટી સ્વામી, ધ્યાને ઉંઘી જાવું. યોગિની. ૭
ઉંઘી જાતાં ઉંઘમાંહી, પ્રિયતમ દીઠા;
નામરૂપ થકી ન્યારા, ચિદાનન્દ મીઠા. યોગિની. ૮
ઉઠી જાગી જોયું ત્યારે, કાંઇ ના જણાયું;
જગમાં ન માવે એવું, સુખ ઘેન છાયું. યોગિની. ૯
પ્રિયતમ વિનાની પ્રિયા, જીવતી મરેલી;
ત્રિવિધ તાપે સદા તે, જીવતી બળેલી. યોગિની. ૧૦
નામ રૂપથકી ભિન્ન, જાગૃતિએ જાગી,
બુદ્ધિસાગર પ્રભુ ભેટી, પ્રેમે પાય લાગી;
યોગિની બનીને, ભેટ્યા પ્રિયતમ સ્વામી. ૧૧

ॐ शान्तिः ३

। शुद्धचेतना सतीनी आत्मस्वामी प्रति उक्ति ॥

સતી વિના શોભે નહીં, પ્રિયતમ કયારે રે;
સતી વિના સત્તા દેશ, રાજ્ય ધન હારે રે. સતી વિના.
સતી વિના શાણપણું, કોણ બતલાવે રે;
પર ઘર વાટે ઘાટે, શોભા સહુ જાવે રે, સતી વિના. ૧
સીતા વિના રામ જેવા, જ્ઞાન વિના જ્ઞાની રે;
નાક વિના મુખ જેવું, સત્કાર ક્રન માની રે. સતી વિના. ૨
પ્રગટે વીર ન સતી વિના કયાં, સ્વતંત્રતા ના દેશે રે;
સતીતણો સત્કાર નહીં જ્યાં, ત્યાં દિન જાવે કલેશે રે. સતી વિના. ૩
ભટકવાની ટેવ ત્યજીને, નિજઘરમાંહિ આવો રે;
પત્નીવ્રત ધારી પ્રેમે, લ્યો જીવનનો લ્હાવો રે. સતી વિના. ૪
હડકાયા કુતરાની પેઠે, થાય ન વેંજો સારૂં રે;
સાન્નિપાતિક વૃત્તિ ધરતાં, જીવન થાય નઠારૂં રે. સતી વિના. ૫

પતિ વિના પ્રાણ જાવે, સતીના ક્ષણમાંહી રે;
પત્ની વિના જ્યાં ત્યાં જાતાં, ઠરે ન ઠામે ક્યાંહી રે. સતી વિના. ૧
ચતુર સાને સમજે સહેજે, વાજાં શું વગડાવું રે;
બુદ્ધિસાગર પ્રિય પ્રભુ, ઝાઝું શું ? સમજાવું રે. સતી વિના. ૭

ૐ શાન્તિ રે.

" નકામું આયુ ક્યાં ગાળે ? "

અરે તવ શીર્ષ પર ફર્જો, રહી છે બહુ તપાસી જો;
પ્રમાદે ભાન તવ ભૂલી, નકામું આયુ ક્યાં ગાળે ? ૧
અમૂલ્ય જ જે વખત વીતે, અરે તે નાવતો પાછો;
નકામી વાત ચિન્તામાં, નકામું આયુ ક્યાં ગાળે ? ૨
નથી કિમ્મત મનુભવની, અરે હેં ચિત્તમાં જાણી;
નહીં તો હાય સમજીને, નકામું આયુ ક્યાં ગાળે ? ૩
કરી ના ધર્મની સેવા, કરી ના દેશની સેવા;
કરી ના વિશ્વની સેવા, નકામું આયુ ક્યાં ગાળે ? ૪
કરી ના સદ્ગુરુસેવા, કરી ના શાસ્ત્રની સેવા;
કરી પ્રગતિ નહીં સારી, નકામું આયુ ક્યાં ગાળે ? ૫
પડી પરતંત્રના બેડી, કરે છે રાગ વ્યસનોથી;
અરે આવી બન્યુ મૂર્ખા, નકામું આયુ ક્યાં ગાળે ? ૬
અરે તું કોણ છે હારૂં ? જગત્માં સ્થાન ક્યાં હારૂં ?
કર્યું શું ? તે વિચારી જો, નકામું આયુ ક્યાં ગાળે ? ૭
ઉપગ્રહ તે જગત્ના બહુ, ગ્રહ્યા પાછા પુનઃ દેવા;
બજાવી ફર્જ શી શી હેં, નકામું આયુ ક્યાં ગાળે ? ૮
વળ્યુ શું ? લક્ષ્મી સત્તાથી, વળ્યુ શું ગાડી ઘોડીથી;
અરે પરમાર્થ કર્યો વણ, નકામું આયુ ક્યાં ગાળે ? ૯
વળ્યુ શું ? મોજ શોખે રે, ધુમાડો લક્ષ્મીનો કરતાં;
ઉઘાડી આંખ જો આપુ, નકામું આયુ ક્યાં ગાળે ? ૧૦

[illegible]
[illegible] ૧૧
[illegible]
[illegible] ૧૨
[illegible]
[illegible] ૧૩
[illegible]
[illegible] ૧૪
[illegible]
[illegible] ૧૫
[illegible]
[illegible] ૧૬

[illegible]

[illegible]—
[illegible]
[illegible] ૧
[illegible]
[illegible] ૨
[illegible]
[illegible] ૩
[illegible]
[illegible] ૪
[illegible]
[illegible] ૫
[illegible]
[illegible] ૬

ચૈત્ર માસમાં ચિન્તના રે, વિવિધ થાતા ચાર;
પ્રિય પતિ વણ ચિત્તમાં રે, આવે મૃત્યુ વિચાર. મગે. ૭

વસંત હૈયડું વ્હેરતો રે, જીવનમાં શો માલ;
તન મન તાપે બહુ તપે રે, કૃપા કરે ના કાળ. મગે. ૮

વૈશાખે મન વાતડી રે, કરવી કોની સાથ;
વજ્ર પિગળે વાતથી રે, જરા વિચારો નાથ. મગે. ૯

જેઠે જગદીશ્વર જરા રે, ખરો કરો મન ખ્યાલ,
ચાતક મેઘથી મન ખુશી રે, મટે જગતની જ્વાલ. મગે. ૧૦

નદીઓ વ્હેતી જોરથી રે, આષાઢે ઘનઘોર;
આશ ફળે ઘર જન કરે રે, મુજ મન શોરબકોર. મગે. ૧૧

શ્રાવણ સરવર મેહુલા રે, પૃથ્વી લીલા વેશ;
આંખે સરવર મેહુલા રે, પ્રિય વસો પરદેશ. મગે. ૧૨

ઘન ગાજ્યા વણ ભાદરવો રે, ભારે જગ કહેવાય;
પતિના ગાજ્યા વણ અરેરે, નારે ખાલી ન્હાય. મગે. ૧૩

આંખે ભાદરવ સરવડા રે, ચિત્ત નદી દુઃખ નીર;
ભદ્ર કરો પ્રિયતમ પ્રભુ રે, રહે ન ક્ષણ હવે ધીર. મગે. ૧૪

આશ્વિન આશા મન ઘણી રે, પાક્યા એનર પાક;
ઉગ્યો આકાશે ચન્દ્રમા રે, બાળી કરે મન ખાખ. મગે. ૧

સખીઓ ગરબા ગાવતી રે, પ્રગટાવી મન પ્યાર;
વ્હાલા વણ દેડા દિવે રે, પ્રગટે છે અંગાર. મગે. ૧

નાદ નાપ વધા તણાં રે, દુઃખ સહ્યાં સહુ બાપ;
પણ નવ વિરહના દુઃખથી રે, જીગ્યુ જરા ન જીવાય. મગે. ૧૭

ક્ષણ ન ખમાતાં વિરહથી રે, જાવે બારે માસ;
ખમાય કેમ એ અરેરે, રહી જીવ્યાની આશ. મગે. ૧૮

વિષય વને ક્યાં ભટકતા રે, ભરમાયા જગનાથ;
આંસા મેં દીધી (મૂકી) માવજી રે, કેમ ભરો અરે બાથ. મગે. ૧૯

નામ રૂપના વૃત્તિયો રે, ભુલાવે નિજ ભાન;
હે નહીં આવતા નિજ ઘરે રે, હાર્યા સત્તા ધન માન. મગે. ૨૧

હૃદયતણી વાતો ભલી રે, કરૂં હું કોની સાથ;
વાત વિસામો વિશ્વમાં રે, તવ વણ નહિ કોઇ નાથ. મળો. ૨૧
જીવ મળે જો જીવથી રે, ત્યારે સુખ ભરપૂર;
વચ્ચે જો બીજું રહે રે, તો સુખ નાસે દૂર. મળો. ૨૨
હું તું દ્વિધા ભાવ ના રહે રે, મળતાં નાથ હજૂર;
આનન્દ રસના તાનમાં રે, થાઉં સદા ચકચૂર. મળો. ૨૩
તવ વણ હૃદો ઉપદ્રવે રે, કુંકે વિષની જ્વાલ;
તવ ધ્યાને રહું જીવતી રે, વ્યાપે ન વિષ વિકરાલ મળો. ૨૪
પ્રીત રીત તવ વણ કદી રે, કરી ન બીજે જાય;
તવ વણ સૂનું જગ સહુ રે, બીજું કશું ? ન જણાય. મળો. ૨૫
અરજી સૂણો મમ આત્મની રે, આવો કહું સમ ખાય;
તવ સંગે રંગે સદા રે, યૌવન સફળું થાય. મળો. ૨૬
પુરૂષ નામ ધરાવીને રે, હવે ન કરશો વાર;
સોળ શૃંગાર સજી કરી રે, ભેટવા થઉં તૈયાર. મળો. ૨૭
નર નારીનું જોડલું રે, સાથે રહી લહે શર્મ;
દ્વૈતભાવ જો મન ધરે રે, બાંધે કુમતિએ કર્મ. મળો. ૨૮
ઐકયભાવ અદ્વૈતના રે, મેળે મળશો નાથ;
દ્વૈતભાવના ભૂલીને રે, શુદ્ધ પ્રેમે રહો સાથ. મળો. ૨૯
ઉપશમાદિક ભાવથી રે, ધરી ધર્મ શૃંગાર;
કેવળજ્ઞાનની ભૂમિમાં રે, મળતાં જયજયકાર. મળો. ૩૦
કુદરતનો એ કાયદો રે, મળતી ધાતોધાત;
જાતે જાત મળે ખરે રે, તવ મમ એકજ જાત. મળો. ૩૧
અન્તરૂ એ નિશ્ચય થતો રે, મળતાં હવે ન વાર;
બુદ્ધિસાગર અનુભવે રે, આનન્દ ઝાંખી અપાર. મળો. ૩૨

ॐ शान्तिः ३

॥धर्मराज्य भाषा समाजपर अति क्रिया कायदाओथी हानि नाश. ॥

પડે જ્યાં બહુ ક્રિયાઓના, ખરેખર કાયદાઓ ત્યાં;
થતી સ્વાતંત્ર્યની હાનિ, વધે ના ધર્મ તે નક્કી. ૧
બને સ્વાતંત્ર્ય નિરોધક, ક્રિયાઓ સૂક્ષ્મ તે ધર્મે;
રહે ના જ્ઞાનીઓ સાચા, મરે છે ધર્મ તે અન્તે. ૨
યદા ગીર્વાણ ભાષાપર, પડ્યા હદ બ્હાર બહુ નિયમો,
તદા તે જીવતી ના રહી, વિચારો ધર્મમાં એવું. ૩
રુધોવણ બહુ ક્રિયાઓથી, થતી ના ઉન્નતિ કોની;
કુવામાંહિ દેડુરવત્, ક્રિયાઓથી તથા હાનિ. ૪
ખરી સ્વાતંત્ર્યનારોધક, ખરી પ્રગતિવિરોધક જે;
અનિચ્છક બહુ ક્રિયાઓ તે, ખરેખર ધર્મ નાશક છે. ૫
વિના ઉપયોગની જે જે, પ્રવૃત્તિયો ક્રિયાઓની;
નથી તેથી ખરી પ્રગતિ, અહો નિજ યોગ્યતા વણ તે. ૬
ઘણા હદ બ્હાર આચારો, વડે ના ધર્મની પ્રગતિ;
અતિક્રમ કાયદાઓથી; થતી ના રાષ્ટ્રની પ્રગતિ. ૭
યદા જ્યાં કાયદાઓ છે, ખરે હદ બ્હાર ત્યાં હાનિ;
થતી પ્રગતિ અરે અટકે, ટળે સ્વાતંત્ર્ય સહુ જનનું. ૮
ક્રિયાઓ કાયદાઓ બહુ, અતિ હદ બ્હાર ના સારા;
જુવો જગમાં અરે જ્યાં ત્યાં. વિચારીને વિચારો એ. ૯
નહીં સ્વાત્મોન્નતિ રોધક, ક્રિયાઓ ધર્મની સારી;
ખરી સ્વાત્મોન્નતિકારક, ક્રિયાઓ ધર્મની કરવી. ૧૦
પ્રતિ વ્યક્તિ ક્રિયા જુદી, ખરા સ્વાનુભવે જાણો;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મની પ્રગતિ, થતી ઝટ સ્વાધિકારે હો. ૧૧

ૐ शान्तिः ३.

[illegible]

[illegible]
[illegible] ૧
[illegible]
[illegible] ૨
[illegible]
[illegible] ૩
[illegible]
[illegible] ૪
[illegible]
[illegible] ૫
[illegible]
[illegible] ૬
[illegible]
[illegible] ૭
[illegible]
[illegible] ૮
[illegible]
[illegible] ૯
અનીતિ જીભથી નીંદા, પરાઈ [illegible] ભાંડીને,
જાણી શું [illegible] નરગ. જોજો ના જીભના [illegible]. ૧૦
[illegible] પન [illegible] પાપ,
[illegible] ના [illegible]. જોજો ના જીભના [illegible]. ૧૧
[illegible] નહીં [illegible],
[illegible] મનના, જોજો ના જીભના [illegible]. ૧૨
[illegible] ઉપન [illegible] [illegible] કરી,
[illegible] નીતિ [illegible], [illegible]. ૧૩

मालतीनी भ्रमर प्रति श्लेपोक्ति.

માલતી–કાળો કાળો જગત કથતું તે નહીં લેશ ખોટું,
સંતોષી તું નહિ નહિ જરા નામ ત્હારૂં શું મ્હોટું;
ઠામે ઠામે ભ્રમણ કરતો એક ઠામે ન બેસે,
ગુંગું ગુંજે સ્વર નહિ ભલો આયુ ગાળીશ કલેશે. ૧

જા તું દૂરે હઠ હઠ અરે આવ ના મૂર્ખ પાસે,
ટેકી નેકી નહિ નહિ જરા જાય જ્યાં ત્યાંજ વાસે;
તું ના કોનો પ્રિયતમ અરે સ્વાર્થમાં રક્ત પાણી,
ત્હારા જેવા નયન નિરખી હું મરૂં ચિત્ત લાણી. ૨

લજ્જા નાવે કુલવટ તજી અન્યની પાસ જાતાં,
લજ્જા નાવે પરવશ થઇ અન્યનું એંઠું ખાતાં;
કાળો પીળો બહુ પદ ધરે લોકથી નેવ લાજે,
હા હા ત્હારી અકલ ઘટના જાય જ્યાં ત્યાંજ ગાજે. ૩

ફેદ ફેદ ત્હારા નયન મુખને પ્રેમની ટેક છાંડી,
બોલી બોલો ઝટ ફરી ગયો નેક છાંડી કુબાંડી;
હા હા ત્હે જે હૃદય મુખથી જે કરીતી પ્રતિજ્ઞા.
છાડી ત્હેને પરવશ થયો કેમ જાણે ન સુજ્ઞા. ૪

વહિલયો જે ચતુર જગમાં પ્રેમ ગુનો નિહાળે,
ના વિશ્વાસી નવ મનતણી પૂર્ણ ધિક્કારી ભાળે.
ત્હોયે નાવે અકલ તુજને કયા હજી તુ ભમે છે.
ત્યાગી મીઠું પરવશ થઈ એઠું ક્યા તુ જમે છે. ૫

મોટા થાવે નહિ નહિ કદી વહ્નિનો હાર લીધે,
મોટા થાવે નહિ જન કદી પત્નીને દુઃખ દીધે.
મુજી જેઓ પરવશ થયા તેહની ના પ્રતિષ્ઠા,
દુખી અન્તે જગ મહુ થયા આખરી કેક દીઠા. ૬

બેલીઓ જે જગ મહુ અરે પાન તેનો ન જાવો,
સાચી શિક્ષા હૃદય સમજી ભ્રાન્તિને છાડી આવો,

પામો તેથી જગ જશ ઘણો કીર્ત્તિને સુપ્રતિષ્ઠા,
બુદ્ધચબ્ધિ સત્પથગતિ કરે પત્નીને સ્વામી મીઠા. ૭

ગરીબોપર દયા લાવો.

તમારી ઉન્નતિ કરવા, પ્રભુને બારણે જાવા;
કર્યાં પાપો સકળ હરવા, ગરીબોપર દયા લાવો. ૧
ગરીબોમાં ઘણાં દુઃખો, હર્યાથી સ્વર્ગની પ્રાપ્તિ;
થતી એવું હૃદય જાણી, ગરીબોપર દયા લાવો. ૨
મળી લક્ષ્મી સફળ કરવા, મળી સત્તા સફળ કરવા;
મળી વિદ્યા સફળ કરવા, ગરીબોપર દયા લાવો. ૩
મળે ના પૂર્ણ ખાવાનું, કરે પોકાર દુઃખોથી;
દયાવન્તો પ્રભુ ભક્તો ! ગરીબોપર દયા લાવો. ૪
ગરીબોની દયા કરવી, તમારો ધર્મ છે મોટો;
કદી ના દુઃખી થાવાને, ગરીબોપર દયા લાવો. ૫
નિજાત્માને થતી પીડા, ક્ષુધા ને રોગથી જેવી;
તથા સૌની વિચારીને, ગરીબોપર દયા લાવો. ૬
ગરીબોની ખરી આશીઃ, ખરેખર યોગીના જેવી;
હૃદય એવું વિચારીને, ગરીબોપર દયા લાવો. ૭
ગરીબોનું ભલું કરતાં, ગરીબાઈ કદી નાવે;
મળે છે સાહાય્ય દેવોની, ગરીબોપર દયા લાવો. ૮
નકામાં ખર્ચ ત્યાગીને, અનન્તા દુઃખ હરવાને;
અનન્તાં સુખ લેવાને, ગરીબોપર દયા લાવો. ૯
પરંપર મોક્ષ ફલ જાણી, હૃદયમાં ભાવ બહુ આણીઃ
મહન્તો શેઠીયાઓ સૌ, ગરીબોપર દયા લાવો. ૧૦
શિખામણ સન્તની માની, ખરો પરમાર્થ મન આણી;
બુદ્ધયબ્ધિ સિદ્ધિને માટે, ગરીબોપર દયા લાવો. ૧૧

ૐ શાન્તિઃ ૩

 મહા ધૂતારી માયા.

માયા મહા ધૂતારી નારી,
કરતી સર્વ વિશ્વ ખુવારી. માયા૦
બ્રહ્માને મુંઝાવ્યા ભારી, દોડયા બની વિકારી;
સરસ્વતીની પાસે વેગે, વિચિત્ર કામણગારી. માયા૦ ૧
મુંઝાયા વિષ્ણુ લક્ષ્મીથી, સાત્વિક ગુણ અવતારી;
મહાદેવ ભિલડીથી મુંઝ્યા, લાજ રહી નહીં ધારી. માયા૦ ૨
અષ્ટસિદ્ધિના ધારક યોગી, વિણસે કામ વિચારી;
તપસી લપસી જાતા ક્ષણમાં, ક્રોધાદિક સંસ્કારી. માયા૦ ૩
ભણ્યા ગણ્યામાં ભૂલ કરાવે, તપનો તાલ ગગાડે;
જ્ઞાનીને ક્ષણમાં ગભડાવે, યોગી પાય લગાડે. માયા૦ ૪
શાબ્દિક તાર્કિક પંડિત મોટા, સતી જતી લંગોટા;
નાચ નચાવે વિશ્વ લગાવે, સૌથી કરતી છોટા. માયા૦ ૫
નગ્ન તપસ્વી બાવાઓને, શબ્દરૂપ ભરમાવે;
ષડ્દર્શનના પ્રવર્તકોમાં, તાણાતાણી કરાવે. માયા૦ ૬
અવધૂતો અથડાણા કેઈક, કલાવન્ત કુટાણા.
મહાજન રાજન સાજન મોટા, ભ્રમણાથી ભટકાણા. માયા૦ ૭
માયાના સામા જે પડતા, માયા વશ તે થાવે.
અકળકળા માયા દેવીની, સમજ્યામાં ના આવે માયા૦ ૮
સર્વ જીવોમાં માયા વ્યાપી, માયાની મહાલીલા,
માયાને પૂજે સહુ દુનિયા, ગને સિદ્ધજન ઢીલા. માયા૦ ૯
માયા જય કરવો મહા દુર્લભ, જ્ઞાની મનમાં જાણે.
કથની કરતા કાંઈ વળે નહિ, રહેણી કોઈક આણે. માયા૦ ૧૦
માયાને જીતે તે યોગી, મળતી તેને સિદ્ધિ.
બુદ્ધિસાગર અનુભવયોગે, પરમાનન્દ પદ ઋદ્ધિ. માયા૦ ૧૧

શકું ના રીઝવી સહુને.

શક્યા ના રીઝવી સહુને, અરે તીર્થંકરો ઋષિયો;
પરસ્પર માન્યતા ભેદે, શકું ના રીઝવી સહુને. ૧

પરસ્પર ભિન્નદૃષ્ટિએ, ગણાતું સત્ય બહુ ભેદી;
ગણે જૂઠું પરસ્પરનું, શકું ના રીઝવી સહુને. ૨

અરે જે એકને ગમતું, નથી તે અન્યને ગમતું;
પરસ્પર વૃત્તિના ભેદે, શકું ના રીઝવી સહુને. ૩

કથું સાપેક્ષ દૃષ્ટિએ, નથી તે જાણુતા મૂઢો;
પરસ્પર પક્ષની તાણે, શકું ના રીઝવી સહુને. ૪

મતામતમાં પડી દુનિયા, ઘણા છે ધર્મના પન્થો;
વિચારે ભેદ આચારે, શકું ના રીઝવી સહુને. ૫

મુસલ્માનો ગણે જૂઠા, ખરેખર હિન્દુઓને તો;
ગણે જૂઠાજ હિન્દિઓ, અહો જગ મ્લેચ્છ લોકોને. ૬

ગણે છે ખ્રીસ્તિયો જૂઠા, જગત્માં અન્ય ધર્મોને;
ગણે બૌદ્ધોજ અન્યોને, ખરેખર વિશ્વમાં જૂઠા. ૭

અરે વ્યવહારમાં એવું, જગત્માં સર્વ લોકોનું;
લડે છે માન્યતા ભેદે, શકું ના રીઝવી સહુને. ૮

મનુષ્યોની પ્રવૃત્તિઓ, પરસ્પર ભેદવાળી છે;
દિવાની દુનિયામાંહી, શકું ના રીઝવી સહુને. ૯

થયો ના એક માન્ય જ કો, જગત્માં સર્વને ક્યારે;
પ્રભુમાં પણ કર્યા ભેદો, શકું ના રીઝવી સહુને. ૧૦

રૂચે ના તે જુવે દોષો, રૂચે તે સદ્ગુણો દેખે;
રૂચે તેને જ તે મીઠું, શકું ના રીઝવી સહુને. ૧૧

ગમે તેવી જ બાબતમાં, પડે છે વિશ્વમાં ભેદો;
ગમે ના તે પડે સ્હામા, શકું ના રીઝવી સહુને. ૧૨

અનાદિથી થતું એવું, રૂચે ના એક દુનિયાને;
બુદ્ધયબ્ધિ આત્મરંજનમાં, સમાયાં રંજનો સર્વે. ૩

સુમતિની આત્મસ્વામિપ્રતિ હિતશિક્ષા.

વ્હાલા પતિ પ્રેમે પધારો રે, ભક્તિ ભૂખ્યા ભગવાન. વ્હાલા૦
માયા મમતાના ઘરે રે, રોગ દુઃખ ભરપૂર;
શાસ્વત શર્મ મળે નહીં રે, દાનદયા ગુણ દૂર. વ્હાલ૦ ૧
નામ રૂપની વૃત્તિના રે, સંગે મળે ન શાન્તિ;
લાખચોરાશી યોનિમાં રે, ભટકો ધરી મન ભ્રાન્તિ. વ્હાલ૦ ૨
પર પુદ્ગલના ચૂંથણાં રે, ચૂંથે મળે ન શર્મ;
ભક્તવત્સલ ભગવંતજી રે, કેમ ગ્રહો અરે કર્મ. વ્હાલ૦ ૩
સત્તા ધન શોભા સહુ રે, પરઘર ભમતાં જાય;
ધૂળથકી હલકાપણું રે, ફટ ફટ જગમાં થાય. વ્હાલ૦ ૪
આજલગી પરઘર રમી રે, સુખ લહ્યું શું ? સાર;
સમખાઇ મુજને કહો રે, અનુભવથી નિર્ધાર. વ્હાલ૦ ૫
પરઘર જો સુખ ના મળે રે, તો કેમ ભટકો નાથ;
આમ્ર મૂકી અમથા અરે રે, બાવળને ભરો બાથ. વ્હાલ૦ ૬
અન્તરમાં અનુભવ કરી રે, આવો નિજઘરમાંહી;
લક્ષ્મીલીલા લહેરથી રે, દુઃખ ન હોવે ક્યાંહી. વ્હાલ૦
ત્રિવિધ તાપો દૂર રહે રે, આનન્દ અપર પાર;
બુદ્ધિસાગર ધર્મથી રે, નિજઘર સ્થિરતા સાર. વ્હાલ

પ્રગતિ.

ઉઠો જાગી જનો સર્વે, જગત્માં સ્થાન ક્યાં મ્હારૂં,
અવસ્થા શી થઇ જાણી, કરોને કાર્ય પ્રગતિનાં
કપાળે હાથ દેઇને, કદી બેસી રહો ના રે;
કરી ઉદ્યમ થશે સારૂં, થતી સહુ સિદ્ધિઓ યત્ને

બને છે આત્મશ્રદ્ધાથી, કદી ના થાય તે કાર્યો;
ત્યજીને દેહની મમતા, બની નિર્ભય કરો કાર્યો. ૩
અહો જે જીવપર આવી, જીગરથી કાર્યને કરતો;
થતો તેનો વિજય નક્કી, વરે છે વીરને લક્ષ્મી. ૪
પડે છે તે ચ્હડે છે હો, વધારી આત્મની શક્તિ;
જુવો પાશ્ચાત્યદેશોમાં, પ્રવૃત્તિમાં બનો તેવા. ૫
હતા પૂર્વે તમે કેવા ? બન્યા બેહાલ રે હમણાં;
થઇ વ્યસનોથકી પડતી, ત્યજો વ્યસનો હવે સર્વે. ૬
સુધારો સંપી જંપીને, તમારાં ઉન્નતિ કાર્યો;
મર્યા વણ માળવો દૂરે, કરો કાર્યો દઈ પ્રાણો. ૭
કદી જીવી શકે ના તે, સમર્પણથી અરે બ્હીતો;
જીવ્યાની આશ રાખો તો, મર્યા પહેલાં કરો કાર્યો. ૮
ખરી આત્મોન્નતિ કરવા, કરો કોટી પ્રયત્નોને;
કરીને ઉન્નતિ યશો, જગતમાં જીવતા રહેશો. ૯
થયું પ્રાતઃ હવે ઉઠો, લગાડો વાર ના કિંચિત્;
બુદ્ધયબ્ધિધર્મની વેળા, મળી છે ઝટ કરો સફ્લી. ૧૦

स्वदेशमातृभाषाप्रगति.

સ્વદેશી માતૃ ભાષાની,.વૃદ્ધિ કાર્ય કરી સદા;
ખરૂં સ્વાતંત્ર્ય દેનારી, સુહાતી સદ્વિચારોથી. ૧
જીવન્તી માતૃ ભાષાથી, સ્વધર્મોની ખરી પ્રગતિ;
વિચારી ચિત્તમાં એવું, કરો ભાષાતણી રક્ષા. ૨
સ્વદેશી માતૃ ભાષાના, ખરા પ્રેમે બની ભક્તો;
કરો સહુ કાર્ય ભાષાથી, તમારી ઉન્નતિ એથી. ૩
સ્વદેશી જો કહાવો તો, લખો ગ્રન્થો સ્વદેશીમાં,
થશે દેશોન્નતિ એથી, કળા કૌશલ્યની વૃદ્ધિ. ૪

સદા જે ભજ માતાને, સદા ભજ સ્વભૂમીને;
કરો તે જીવનો જગમાં, અપૂર્વ સ્નેહ, માતાનો. ૧૦
પિતા માતાની ભક્તિ, કરી સઘળે સદા હેતી;
ચિરંજીવી રહો તાને, અપૂર્વ સ્નેહ, માતાનો. ૧૧
કરે જે માતની ભક્તિ, કરે તે સદ્‌ગુરૂ ભક્તિ;
કરે તે દેવની ભક્તિ, અપૂર્વ સ્નેહ માતાનો. ૧૨
ભણીને માતના ભજન જ, કરો ભક્તિ સ્વમાતાની;
શુદ્ધચિત્ત ભાવ જનનીની, કરી સેવા લનો મોટા. ૧૩

जुवानी जाय छे चाली.

જુવાની તો દિવાની છે, જુવાની તો જવાની છે;
કરી લે ધર્મ કાર્યોને, જુવાની જાય છે ચાલી. ૧
નદીના પૂરની પેઠે, વહે છે વિજળી વેગે;
કરી લે કાર્ય ધાર્યાં, જુવાની જાય છે ચાલી. ૨
ભલી ભૂરી અવસ્થાને, ધમાધમ ખૂબ કરનારી;
મહાદા જોશજોશમાં, જુવાની જાય છે ચાલી. ૩
[illegible]
[illegible] જુવાની જાય છે ચાલી. ૪
[illegible]
[illegible] જુવાની જાય છે ચાલી. ૫
[illegible]
[illegible] જુવાની જાય છે ચાલી. ૬
[illegible]
[illegible] જુવાની જાય છે ચાલી. ૭
[illegible]
[illegible] જુવાની જાય છે ચાલી. ૮
[illegible]

જુવાની જાલવી જાગી, કર્યા કર કાર્ય પ્રારંભ્યું. ૮
નિરાશાગાં સકળ સ્વપ્નાં, જવાં ભૂલી સદાશાએ;
કસોટીએ ચઢી ભાવે, કર્યા કર કાર્ય પ્રારંભ્યું. ૯
ત્હને ત્હારા અધિકારે, સદા કર્તવ્ય કરવાનું;
બની લક્ષ્યોપયોગી તું, કર્યા કર કાર્ય પ્રારંભ્યું. ૧૦
સ્વધર્મે સ્થૈર્ય ધારીને, થતા દોષો નિવારીને;
અપેક્ષાએ વિચારીને, કર્યા કર કાર્ય પ્રારંભ્યું. ૧૧
ગ્રહી અધ્યાત્મ બળયોગે, પ્રગત થા !!! સ્વોન્નતિ પંથે;
ત્યજીને ભાવિની ચિન્તા, કર્યા કર કાર્ય પ્રારંભ્યું. ૧૨
ગુણોથી ઉન્નતિ થાતી, બૂરી બુદ્ધિ ટળી જાતી;
બુદ્ધ્યબ્ધિધર્મધારીને, કર્યા કર કાર્ય પ્રારંભ્યું. ૧૩

स्वात्मसत्यनो प्रकाश कर !!!

નિજાત્માને ગમે તેવું, પ્રકાશો આચરો જગમાં;
બની પરતંત્ર મન જગના, કરો ના નાશ ચેતનનો. ૧
ખરૂં આત્માવિષે પ્રગટ્યું, જગત્‌ને તે જણાવી દો;
કદી ના વંચ સ્વાત્માને, અને જગને કથી જૂઠું. ૨
કદી નાપાક ના બનવું, છુપાવી સત્ય આત્માનું;
નથી કો સત્યથી બીજો, જગત્‌માં ધર્મ સમજી લે. ૩
ડરાવ્યાથી ડરી ના જા, કર્યા કર સ્વાત્મ માનેલું;
બળી જાવું ભલે શ્હેમાં, કદીના જૂઠને કહેવું. ૪
બનીને ચિત્તના તાબે, નિજાત્માનું છુપાવીશ ના;
નથી ભીતિથકી નીતિ, જતાં સાચું રહ્યું ના કંઇ. ૫
સુઝાડે જે ત્હને સ્વાત્મા, કથ્યા કરને વધા કર તે;
સદા તું સત્ય રૂપી છે, નથી ભીતિ કદી સત્યે. ૬
જગત્ રીઝે અરે ખીજે, ત્હને ત્હેનું પ્રયોજન શું ?
છુપાવી સત્ય સ્વાત્માનું, કથે જૂઠું નહીં ધર્મી. ૭

મઝાની ડાળ ડાળીઓ, ઘણા સ્તંભો થકી સોહે;
મઝાનાં નીલ પર્ણોથી, સદા શોભા ધરે આંબા. ૭
ઘટા તવ સ્વચ્છપર્ણોની, મઝાની છાંય દેનારી;
ફળીને વિશ્વ પરમાર્થે, સદા શોભા ધરે આંબા. ૮
શુકો તવ પાંદડે બેસી, કરે કલ્લોલ બોલીને;
ફળો ખાઇ ખુશી થાતા, સદા શોભા ધરે આંબા. ૯
અહો ખીસકોલીઓ ભાવે, કુદે છે ડાળ ડાળીપર;
રૂપાળા પંખી માળાથી, સદા શોભા ધરે આંબા. ૧૦
કરે છે મોર ટહુકારો, ભલી તવ ડાળપર બેસી;
હલાવી પાંદડાં ડાળો, સદા શોભા ધરે આંબા. ૧૧
હુકંહુકા કરી વાનર, ફળોને ખાઇ ઝંઝેરે;
તથાપિ ધારીને સમતા, સદા શોભા ધરે આંબા. ૧૨
અહો માનવ પશુ પંખી, અહીં આવો ફળો ખાવો;
હલાવી પર્ણ આમંત્રી, સદા શોભા ધરે આંબા. ૧૩
ઉગેલાં સર્વ વૃક્ષોમાં, મહત્તા કુદ્રતી ત્હારી;
કદી ના વર્ણવી જાતી, સદા શોભા ધરે આંબા. ૧૪
મનુષ્યોનું જીવન તુ છે, કરે ઉપકાર સહુ આપી;
અતઃ તું વિશ્વ પૂજાઇ, સદા શોભા ધરે આંબા. ૧૫
અરે તવ છાંયડે આવી, કરે વિશ્રામ સહુ પશુઓ;
રહીને મૌન ઉપકારે, સદા શોભા ધરે આંબા. ૧૬
અહો ત્હારાં સકળ અંગો, ખરા ઉપયોગમાં આવે;
નકામું જાય ના કિંચિત્, સદા શોભા ધરે આંબા. ૧૭
સહીને તાપ વર્ષાને, સહીને ટાઢ તુ જીવે;
સહીને ત્રાસ નિર્દયનો, સદા શોભા ધરે આંબા. ૧૮
મરીને બીજથી પાછુ, ફરી ઉગે જગત્માંહી;
કરી કર્તવ્ય કરવીને, સદા શોભા ધરે આંબા. ૧૯
અહો તુજને જે વાવે તે, ફળો પામે જીવંતાં તે.
અહો એવી પ્રવૃત્તિથી, સદા શોભા ધરે આંબા. ૨૦

सुधारो योग्य कर समजी.

સુધારાવણુ નથી પ્રગતિ, સુધારાવણુ નથી સુખડાં;
સુધારાવણુ નથી શાન્તિ, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૧
ખરી દેશોન્નતિ કરવા, ખરી ધર્મોન્નતિ કરવા;
ખરી સંઘોન્નતિ કરવા, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૨
ખરી જ્ઞાનોન્નતિ કરવા, ખરી આત્મોન્નતિ કરવા;
નવું જીવન પુનઃ ધરવા, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૩
ખરૂં સ્વાતંત્ર્ય ધરવાને, બૂરી પરતંત્રતા હરવા;
કદાગ્રહને કરી દૂરે, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૪
સદા સ્વાસ્તિત્વ સંરક્ષા, પ્રવૃત્તિથી પ્રગત થાવા;
ધરી સ્વાનુભવો પૂરા, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૫
સમાલોચ્ય સદા કરવા, શુભંકર ઐક્યને ધરવા;
અનીતિને પરિહરવા, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૬
ત્યજીને સંકુચિત દૃષ્ટિ, કરી ઔદાર્ય દૃષ્ટિનું;
જમાનો ઓળખી ધૈર્યે, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૭
ફરે છે સર્વ પર્યાયો, રૂપાન્તર સર્વમાં થાતું;
અનાદિથી જ આલોકી, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૮
જુઓ પાશ્ચાત્ય દેશોમાં, પ્રવૃત્તિઓ ભલી કેચિત્;
બન્યા સ્વતંત્ર તેથી તે, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૯
થતી સ્વાત્મોન્નતિ જેથી, ખરેખર દ્રવ્યને ભાવે;
પડાતું ના કદી પાછું, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૧૦
પ્રવેશ્યા બહુ કુધારાઓ, અહાહા બાળ લગ્નાદિ;
થઇ પડતી અરે તેથી, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૧૧
વધે પાછું પુનઃ ઓજસ્, ટળે અજ્ઞાનતા સહુની;
ખરી એવી પ્રવૃત્તિનો, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૧૨
સુવિદ્યાઓ વધે જેથી, અવિદ્યાઓ ટળે જેથી;
સદા સર્વત્ર શાન્તિનો, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૧૩

અમેરિકા અને જાપાન, સુધારાથી વધ્યું આગળ;
ઘણાં દૃષ્ટાંત જોઇને, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૨૮
જુના નકામા જીવન હારી, નવા મજાના જગત્ ગાવા;
ખામી નિભાવવા હરવા, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૨૯
પડી જે ઘોર નિદ્રામાં, રહે તે પાછળે રડ્યો;
પરાધીનો ત્યજી દેવા, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૩૦
કદી ના મૂઢ દૃષ્ટિથી, સુધારો લોપ વજ્ર કરવો;
ખરૂં ખોટું વિચારીને, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૩૧
સ્વદેશી વસ્ત્ર જે પહેરે, સ્વદેશી અન્ન જે લેને;
ખરેખર તે પ્રગતિ પાતો, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૩૨
બાધાં અંગો પ્રગટ કરવા, ખરાં જે આત્મપ્રગતિનાં;
દર્યાં ઘણુ ઉદ્યમી થઇને, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૩૩
કદી પશ્ચાત્ ના રહેવું, પ્રગતિપંથે થવું પંથી;
સદા એ મંત્ર ગોખીને, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૩૪
સહ્યા ઘણુ સંકટો દુઃખે, કદી ના ઉન્નતિ થાતી;
સદા હિમ્મત ધરી મનમાં, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૩૫
સમાજો જ્ઞાતિઓમાંહી, વિનાશક જે રહ્યાં તરવો;
કરી દૂરે બની શૂરો, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૩૬
સુધારો જે કરે તેના, થશે સામા ઘણા લોકો;
રહીને તેમની સામો, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૩૭
સુધારક જ્ઞાનીઓથી રે, રહે શત વર્ષ જગ પાછળ;
પછીથી તેહ પૂજાતા, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૩૮
જમાનો વાયુની વેગે, અરે દોડે પ્રગતિપન્થે;
રહે પાછળ નગી સારૂ, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૩૯
દશા જો દેશની કેવી? દશા જો ધર્મની કેવી?
દશા જો લોકની કેવી? સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૪૦
કુપન્થોને ત્યજી દેવા, સુમાર્ગોમાં સદા વહેવા;
કરી ચાહોમ બસ આપુ, સુધારો યોગ્ય કર સમજી. ૪૧

પરમાર્થી જન ઉદ્ભવો, તેવા જગમાં સાર;
બુદ્ધિસાગર ધર્મથી, હોવે જય જયકાર.   ૮

"करो ना नोकरी क्यारे."

કરાવે શોકને ચિન્તા, પરાજ્ઞા શીર્ષ પર વહેવી;
પડે કરવું ગમે ના તે, કરો ના નોકરી કયારે.   ૧
ખરી નિજ જાતને વેચી, પરાયા હાથમાં દેવી;
જીવંતાં નર્કના જેવી, કરો ના નોકરી કયારે.   ૨
નકામું હાજી હા કરવું-, પડે પરતંત્ર થાવાથી;
ખુશી ના સ્વામિઓ થાતા, કરો ના નોકરી કયારે.   ૩
રૂચે જે શેઠને તેવી, પ્રવૃત્તિ સેવવી પડતી;
પુરૂં ના પેટનું થાવે, કરો ના નોકરી કયારે.   ૪
સહન કરવાં પડે મેંણાં, અને ટોણાં ગમે ત્યારે;
નિજેચ્છાએ જવાતુ ના, કરો ના નોકરી કયારે.   ૫
ગમે તેવું કરે સારૂં, ગમે માલીકને ના તે;
ગમે તે ભૂલને કાઢે, કરો ના નોકરી કયારે.   ૬
બને જો લોહીનું પાણી, તથાપિ ના કદર થાતી;
મળેલું ભાગ્ય વેચીને, કરો ના નોકરી કયારે.   ૭
કરે છે નોકરી તે તો, બને છે શૂદ્ર, કાર્યોથી;
કરો સ્વાતંત્ર્યથી ધંધો, કરો ના નોકરી કયારે.   ૮
નથી પ્રજ્ઞા સ્વયં જેને, પશુવત્ અન્યના તાબે;
રહે છે શક્તિયો વેચી, કરો ના નોકરી કયારે.   ૯
થતાં નોકર સ્વશક્તિઓ, દબાઇ જાય છે સઘળી;
પરાશ્રય જીવવું ખોટું. કરો ના નોકરી કયારે.   ૧૦
વદાતું ના કરાતું ના, હૃદયમાં સત્ય જે આવ્યું;
છુપાવી સત્ય આત્માનું, કરો ના નોકરી કયારે.   ૧૧

કરી પરતંત્ર ના બનવું, લહી અવતાર માનવનો;
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મ સ્વાતંત્ર્યે, રહીને જીવવું જગમાં. ૧૨

आत्मानी तृष्णा प्रति उक्ति.

રાગ—આશાવરી.

તૃષ્ણા ક્યાં તું બહુ ભટકાવે, આનન્દ લેશ ન થાવે.
કામ વિષય વિત્ત નામ રૂપના, નિમિત્તે ઝટ આવે;
કીર્તિ પ્રતિષ્ઠાપદ ઇહાથી, છતી મનમાંહી થાવે. તૃષ્ણા. ૧
શાન્તિ મળે ના તવ સંગતથી, લાખ ચોરાશી ભમાવે;
અન્તર્ ચેત્યો આતમજ્ઞાનથી, રૂચિ તવ પર નાવે. તૃષ્ણા. ૨
દીધાં દુઃખ અનન્તા ભવમાં, જોર હવે ન સુહાવે;
આત્મજ્ઞાન વૈરાગ્ય વિનાતો, ઘટ ઘટ જોરે ફાવે. તૃષ્ણા. ૩
શાન્તિ મળે ના સ્વપ્ને સાચી, આઠે કર્મ ગ્રહાવે;
પ્રગટ થવા દઉં નહિ હવે ઘટમાં, યુક્તિ પ્રયુક્તિ દાવે. તૃષ્ણા. ૪
તૃષ્ણા વશ કર્તવ્યો કરવા, એ છે નિશ્ચય ભાવે,
બુદ્ધિસાગર સ્થિરતાયોગે, આનન્દ અનુભવ આવે. તૃષ્ણા. ૫

ॐ शान्तिः ॥

पधारो मेघ महाराजा.

જુવે છે રાહ જગ સઘળું, તમારી મહેરબાનીના,
કૃપા લાવી દયા સાગર, પધારો મેઘ મહારાજા. ૧
જગત્ જીવાડવા માટે, અદા નિજ ફર્જને કરવી.
ખરેખર ફર્જ દૃષ્ટિએ, પધારો મેઘ મહારાજા. ૨
જગતના શહેનશાહોને, જીવાડો છો કૃપા લાવી,
મહત્તાને અદા કરવી, પધારો મેઘ મહારાજા. ૩
દશા બૂરી પશુઓની, અને નિર્ધન મનુષ્યોની,

કરૂણા સર્વ પર લાવી, પધારો મેઘ મહારાજા. ૪
સુધારા ને વધારા સહુ, તમારા વણુ ટળી જાતા;
તમારી અસ્તિથી લીલું, પધારો મેઘ મહારાજા. ૫
તમોને રોકનારો કો, નથી ઉપકારીનો શત્રુ;
જગજીવન ખરા પ્રેમે, પધારો મેઘ મહારાજા. ૬
તમારા વણુ સુભક્તોને, મળે ના ભાખરી ખાવા;
કરીને બ્હાર, સન્તોની, પધારો મેઘ મહારાજા, ૭
તપાવે તાપ મન તનને, ઘણો ઉકળાટ જગ થાતો;
સ્મરે છે સેવકો તમને, પધારો મેઘ મહારાજા. ૮
ખરો આધાર તું જગને, તમારા વણુ નથી શાન્તિ;
ઘણા પીડાય છે લોકો, પધારો મેઘ મહારાજા. ૯
જગત્‌ને આશ છે ભારી, ભલાં તવ ગાય છે ગાણાં;
જગત્ આનન્દ દેવાને, પધારો મેઘ મહારાજા. ૧૦
તમારા વણુ ઘણી હિંસા, થશે આ વિશ્વ જીવોની;
જગદુદ્ધાર કરવાને, પધારો મેઘ મહારાજા. ૧૧
ઘણા મોંઘા થયા પશ્ચાત્, ઘણુ પસ્તાવવું થાશે;
ઉરે એ વાત લાવીને, પધારો મેઘ મહારાજા. ૧૨
અશાન્તિ વિશ્વમાં વ્યાપી, નહીં જોવાય રે આંખે;
નિહાળી વિશ્વને વેગે, પધારો મેઘ મહારાજા. ૧૩
ધરો ના સાંકડી દૃષ્ટિ, બનીને વિશ્વમાં મોટા;
ભલો ઉપકાર કરવાને, પધારો મેઘ મહારાજા. ૧૪
કર્યું શું પાપ લોકોએ, અવજ્ઞાથી કરી મોહે;
કરીને માફ તેની ઝટ, પધારો મેઘ મહારાજા. ૧૫
તમે ગંભીર છો મોટા, સહો અપરાધ જીવોના;
ભલી પરમાર્થ વૃત્તિથી. પધારો મેઘ મહારાજા ૧૬
તમારી દાન વૃત્તિનું, ખરૂ દૃષ્ટાન્ત ઉપદેશે;
અપાતું જાણીને પ્રેમે, પધારો મેઘ મહારાજા. ૧૭

દીધું પ્રભુ ધ્યાનમાં ઘેલું, જગદ્ગુરુ હવે જોતા;
બુદ્ધ્યબ્ધિ બાળ લાગીને, પધારે શ્રીમ મહારાજા. ૩૨

ॐ शान्तिः ३

चढती पडतीनो विवेक.

જે નર ચડતો તે નર પડતો, પડ્યા પછી જે ઉઠે નહીં,
તેની વાણીને શોભા જગતમાં, મળી શકે નહીં મનુજ કહી. જે. ૧
જળ કંદુકસમ પડીને પાછું, વારંવાર ઉંચા આવે;
મૃત પિંડકસમ પડીને પાછો, ઉંચા કાયર જન નાવે. જે. ૨
પડીને પાછો ઉઠે તે નર, સ્વાશ્રિત માની જે થાવે;
હારે પણ તે ના હારે, કાયર મૃતવત્ જે બાપે. જે. ૩
પડી પગોની ઠોકર ખાતી, પ્યારૂં ના કોને એવું;
હારેલુ જગને ઝટ ઉઠી, કાર્ય ખરૂં એ કરી લેવું. જે. ૪
ચડ્યા પડ્યાનો અન્તર સમજી, યથાશક્તિ ચડતા રહેવું;
બુદ્ધિસાગર પ્રગતિ પન્થમાં, અન્ય શું કરણી વિના કહેવું. જે. ૫

पत्रबोध.

હવે તેના નુ સ્મૃતિ પટમાં, કદી આવે કદી નાવે;
જતાં શ્રદ્ધા ગઇ પ્રીતિ, ગઇ ભક્તિ રહ્યું જગ શું ? ૧
અહા નિજ ફર્જને હરવી, કરી ભાવી હરીશું એ;
સ્પૃહાના કંઇ અરે મનમાં, વિચારી જો કર્યું જે જે. ૨
ત્હને ત્હારા અધિકારે, ઉપગ્રહ દાનને આપ્યું;
ગયો ભૂલી તથાપિ શું ? ત્હને હાનિ અરે તેમાં. ૩
ઉપગ્રહને અરે ભૂલે, થનો તે પૂજ્યથી હલકો;
ગુરૂ તે કર ભલે આપુ, વિચારી જો પરિણામજ. ૪
ખરૂં શું સ્વાર્થમહિત ત્હારૂં, અહંતાથી ગયો ભૂલી;

---

* પેથાપુરમાં અષાઢવદમાં સં. ૧૯૭૩ માં આ કાવ્ય રચ્યા બાદ વૃષ્ટિ થઇ હતી.

યથા દૃષ્ટિ તથા સૃષ્ટિ, સ્વીને મૂલ ખારો તું. ૫
મનોવૃત્તિ કરી જેવી, જુવે છે તેહવું ભાસે;
કરી સ્વાનુભવે તે જો, થશે નિર્ણય ત્હને તેનો. ૬
કૂરે મનડું સકળ ફરતું? ફરે મનડું સકળ ફરતું;
રહીને વૃત્તિના તાબે, જુવે ત્યાં સત્ય શું? ભાસે. ૭
શુભાશુભ વૃત્તિના ધર્મો, રચે વૃત્તિ મનઃ સૃષ્ટિ;
પછી તે સ્થૂલમાં પ્રગટે, શુભાશુભની પ્રવૃત્તિયો. ૮
પ્રિયત્વ વૃત્તિ જ્યાં થાતી, અરે ત્યાં તે સદા ન રહે;
નિમિત્તોથી થતા મનમાં, શુભાશુભ ખૂબ પર્યાયો. ૯
નિમિત્તોથી અરે માનવ, પરીક્ષામાં કરે ભૂલો;
વિચારી ચિત્ત જો ઉંડું, વિચારો જે થતા તેમાં. ૧૦
સ્વયં સાક્ષાત્ અનુભવ શ્યો? મનોવૃત્તિ વિના તુજને;
મનોવૃત્યા અનુભવ જે, કર્યા તે સર્વ બદલાતા. ૧૧
મનોવૃત્યા અનુભવમાં, નિમિત્તોથી થતી ભૂલો;
જણાતી ભૂલ ના નિજની, થતી સર્વજ્ઞ વણ ભૂલો. ૧૨
ટળે શ્રદ્ધા ટળે ભકિત, અરે જો એકવાર જ તો;
પછીથી તે ટળ્યા કરતી, ગમે ત્યાં સ્થાપનાં નકી. ૧૩
મનોવૃત્તિતણા ધર્મો, સદા બદલાય છે જગમાં;
સદા બદલાય જગ સઘળું, સદા બદલાય તું પોતે. ૧૪
મનઃ બદલાય છે ત્હારૂં, વયઃ બદલાય છે ત્હારૂં;
તનુજ બદલાય છે ત્હારૂં, ફરે છે આત્મપર્યાયો. ૧૫
કર્યા જે નિશ્ચયો તેઓ, સદા બદલાય છે જ્ઞાને;
બને છે પૂર્વના જૂઠા, કર્યા સાંપ્રત થતા સાચા. ૧૬
કર્યું જે જ્ઞાન બદલાતું, અવસ્થા એક ના રહેતી;
રહે દ્રવ્યત્વથી સોમાં, ખરે દ્રવ્યાર્થદૃષ્ટિએ. ૧૭
અનેક દૃષ્ટિઓયે જે, નિહાળે એક વસ્તુને;
વિના સાપેક્ષ બુદ્ધિએ, વિરોધાભાસ દેખાતો. ૧૮
કથ્યું કોનું અરે સાચુ, વિના સ્વાનુભવે માને;

નિરીક્ષી સ્વાત્મતત્ જીવો, પ્રવૃત્તિ કર જીવન માર્ગે. ૩૩
ઉપગ્રહ જે કર્યો જેણે, જુવે ઉપકાર ના તેનો;
ચઢીને તે પડે પાછો, ખરો એ ન્યાયનો કાંટો. ૩૪
ઉપગ્રહદષ્ટિએ વર્તી, કદા ના જે કરે કર્મો;
વધે ના આગળે કિંચિત્, ગુણોની સત્પ્રવૃત્તિમાં. ૩૫
સુધારી લ્યો અતઃ ભૂલો, ભણ્યામાં ભૂલ તો થાતી;
થતું શું ? દેખ આત્મામાં, જણાવે સત્ય તવ આત્મા. ૩૬
તથાપિ તે દબાવીને, વિચારે છે અરે બીજું;
મળે સંગત તથા તેવો, થતું એવું વિચારી લ્યો. ૩૭
નિરીક્ષે અન્યના દોષો, નિજાત્માના નથી લેનો;
ઘડી એકાન્તમાં બેસી, તપાસી લ્યો જીવન ત્હારૂં. ૩૮
ઉપગ્રહદષ્ટિએ તેમજ, ગુણાનુરાગદષ્ટિએ;
પ્રતિજ્ઞાદષ્ટિએ તેમજ, વિચારી લ્યો પ્રવૃત્તિને. ૩૯
ખરેખર આત્મદષ્ટિથી, પરાત્માઓ નિહાળી લે;
પછીથી પ્રેમદષ્ટિએ, કર્યા કર સ્વોન્નતિ ત્હારી. ૪૦
અનેકદષ્ટિઓને જે, વિચારે સત્ય ભાવોથી;
થતો તે સુજ્ઞ વ્યવહારે, કરે આલોચના નિજની. ૪૧
થતાં આલોચના નિજની, પતિક્રમણે પ્રવૃત્તિથી;
હૃદયશુદ્ધિ થતી સાચી, થતી પ્રગતિ તતઃ પશ્ચાત્. ૪૨
છુપાવીને હૃદય ત્હારૂં, પ્રવર્તે મૂર્ખની સંગે;
નિજાત્માની થતી પ્રગતિ, નથી વ્યવહારમાં કયારે. ૪૩
ખરેખર ઉન્નતિ ક્રમમાં, થતું સહુ શ્રેયને માટે;
બને છે જેહ બનવાનું, વિચારી શાન્ત થાવાનું. ૪૪
ગમે તેવી અવસ્થામાં, કરે છે જ્ઞાની જે પ્રગતિ;
કરે તેવી નહીં કયારે, અરે મૂઢો જ અજ્ઞાને. ૪૫
ગણે છે સર્વ પોતાને, ખરેખર ડાહ્યલા જગમાં;
ભલે હો મૂર્ખ વા જ્ઞાની, થતું એવું વિચારોમાં. ૪૬

જાગ્રી રહેવી નિજાત્માને, કદિ એ ભૂલવું નહિ મનથી;
ગાંડું નીંદા નિજાત્માને, સદા નીચા જ્ઞાનદૃષ્ટિથી. ૪૭
પરોપકાર ભાવના રાખી, જાગૃત થૈ નિજ ધર્મને;
વિચારીને કર !!! અરે ઉઠ્યા, નિજાત્મા સદ ધર્મ ઉત્થાન ૪૮
વિચારી યોગ્ય કાર્યોને, હૃદયમાં ધર્મ ધર કાર્યો;
પછી ના જા જરા પાછો, કરી ઉત્સાહથી પ્રગતિ. ૪૯
પડે ઉત્સાહ વધુ પશ્ચાત્, અરે ઉંચા ઘણા પાયા;
નિજાત્માને જ ઉત્સાહે, કરી લે ઉચ્ચતરસ્થિતિ. ૫૦
પ્રવૃત્તિએ મળી જાતી, ખરે ઉત્સાહ વધુ ભાવથી,
નિજાત્મા ઉન્નતિ કાજે, ધર્મ પ્રેમે જ ઉત્સાહે. ૫૧
ઉત્સાહે એ કરીને આપું, કરીને સાધના મનમાં;
સદા તું આત્મીયકારોમાં, પડેલ ભુલથી પ્રવૃત્તિમાં. ૫૨
અતઃ વિશ્લેષણ કરવા, નિજાત્માના વિચારોથી,
હૃદયનાં દ્વાર ખોલીને, વિચારો ઉન્નતિના જાર. ૫૩
પ્રેમના ના વિચારો છે, મંત્ર આત્મને માટે,
જીવંતા અધિકારોએ, પ્રવૃત્તિ કર પ્રગત થાવા. ૫૩
સુધારો કર જીવનક્રમમાં, ત્યજી દોષો પ્રવૃત્તિથી.
કર્યાં કર, કાર્ય પ્રગતિનું, ગુણોના પન્થમાં વળી. ૫૫
નથી નિશ્ચય વિના સિદ્ધિ, પ્રવૃત્તિ પન્થમાં વહેતાં.
જગત્ સંતાપ ના કર્યાં, સદા તું કર સ્વાત્માને. ૫૬
નમસ્કાર જ્ઞાનીઓની લઇ, પ્રવૃત્તિ યોગ્ય કરવાથી.
નિજાત્માની થતી પ્રગતિ, સ્વભાવે ધર્મ જાણવાથી. ૫૭
ગણી પાછું જગ્યો ત્યાગી, પ્રવૃત્તિ કર ગ્રહણ વાળી.
કર્યાં તે કર વિચારીને, ત્યજી સ્વચ્છ દશા ગાઢ ગી. ૫૮
સદા નિજ ફર્જને દીપી, પ્રતિજ્ઞાની પ્રવૃત્તિથી;
સમજતો સાનમાં થાઓ, બનુ થાઓ સદા સૌનુ ૫૯
લખેલા આશયો સર્વે, અપેક્ષાઓ વિચારીને,

કરી નિશ્ચય ધરી સમતા, પ્રવૃત્તિ કર રૂચે તેવી.
સદા નિજ ફર્જને કરવી, ગમે તેવા પ્રસંગોમાં;
બુદ્ધયબ્ધિધર્મદ્રષ્ટિએ, સદા હો શ્રેય જીવોનું.

ॐ शान्तिः ३

 पत्र बोध.

તમારો પત્ર વાંચીને, હકીકત ચિત્તમાં ધારી;
વિવેકે સત્પ્રવૃત્તિને, કર્યા કર પ્રેમ ઉત્સાહે.
પ્રમાણિકતા ખરૂં જીવન, કદી-ના ત્યાગવું તેને;
યથા કહેણી તથા રહેણી, ધરીને સ્વોન્નતિ કરવી.
અનીતિમાર્ગથી દૂરે, રહીને સ્વોન્નતિ પન્થે.
સદા વહેવું વિવેકે એ, તમારે કાર્ય કરવાનું.
સદા મર્યાદમાં રહેવું, ત્યજી સ્વાછન્દ્યવૃત્તિને;
જગતના અશ્રુ લ્હુવાની, પ્રવૃત્તિને સદા ભજવી.
જુવાની તો દિવાની છે, મદિરા સમ અહો સત્તા,
વિવેકે એ વિચારીને, સદા શુભ કર્મયોગી થા.
કરીને કાર્ય દેખાડ્યા,-પછી કહેણી બને સાચી.
સદા એ લક્ષ્યમાં રાખી, ધરી લો વાની સમિતિ.
સદા નિજ ફર્જને કરવી, કદી ના મુઝવું તેમાં,
અહંતાને ત્યજી દેવી, સદા પરમાર્થ કરણીમાં.
વિચારી શાસ્ત્ર મર્મોને, વિવેકે જ્ઞાન કરવાથી,
થની ના ભૂલ કાર્યોમાં. થની નિજ લક્ષ્યની પ્રગતિ.
સદા સ્વાયત્ત મન કરવું, ખરો એ યોગ છે જગમાં,
રહી એ યોગના તાબે, સુધારી લે પ્રવૃત્તિને.
પગથીયા ઉન્નતિક્રમના, ઘણા છે એમ ધારીને,
ચઢ્યા કરવું ગુણો પામી. ગુણોવણ શું ? ઘટાટોપે
સદા પ્રામાણ્ય વૃત્તિથી, પ્રવર્તો સર્વ કાર્યોમાં,

બની આદર્શવત્ જીવી, જીવાડો વિશ્વને પ્રેમે. ૧૧
કથ્યા કરતાં કરીને જે, બતાવે તે સદા મોટો;
વિચારી સર્વમાં એવું, ખરી આલોચના કરવી. ૧૨
મહત્તા આત્મની સાચી, ખરેખર રહેણીથી શોભે;
નિજાત્મા એ ગણે સાચું, પછીથી પુચ્છવું કોને ? ૧૩
નિજાત્મા વંચવાથી તો, મહત્તા ના કદી થાતી;
સમાલોચી જીવન સઘળું, પ્રતિક્રમણે કરો શુદ્ધિ. ૧૪
પ્રથમ માર્ગાનુસારી જે, થતો તે ધર્મને પામે;
કરો ઝાઝું વદો થોડું, જગત્ સહુ જાણશે સાચું. ૧૫
સુધારે ભૂલ પોતાની, નિહાળે ભૂલ પોતાની;
ખરી તેની થતી પ્રગતિ, થતો તે સર્વનો સ્વામી. ૧૬
ગુણો સામા ધરે દૃષ્ટિ, જગત્ તવ પાછળે ન્હેશે;
બુદ્ધયબ્ધિ સ્વોન્નતિમાર્ગે, વહ્યાકર સત્ય ઉપયોગે. ૧૭

ॐ शान्तिः ३

पत्रबोध.

તમારો પત્ર આવ્યો તે, વિચારી સાર જાણ્યો છે;
થતી આત્મોન્નતિ જેથી, કમાવાનું કમાઇ લ્યો. ૧
થશે જો ત્યાગની ભક્તિ, તદા વૈરાગ્યની સ્થિરતા;
થશે અધ્યાત્મની સ્થિરતા, કમાવાનું કમાઇ લ્યો. ૨
ટળે અધ્યાસ જો પરથી, થએલો નામરૂપોનો;
તદા આનન્દની પ્રાપ્તિ, થતો સંતોષ આત્મામાં. ૩
અરે જે સૂંથણાં સૂએ, સદા પુદ્ગલતણાં નોહે;
વિપાકોના પ્રવાહોમાં, તણાતા તે નથી બકનો. ૪
વિપાકો ભોગવે કર્મે, હૃદયમાં સાક્ષીપર થઇને:
રૂચે રાચે નહીં તેમાં, રહી અન્તરથકી ન્યારા. ૫
તજે યાચકતણી વૃત્તિ, પ્રવૃત્તિમા પડે લ્હાવે.

વિપાકો કર્મના ભોગી, ક્ષમાથી સ્વોન્નતિ કરશો. ૩
જગત્ સહુ કર્મના તાબે, નચાવે કર્મ જીવોને;
વિચારી કર્મની શક્તિ, ક્ષમાથી સ્વોન્નતિ કરશો. ૪
મહાવીરે સહ્યાં દુઃખો, બચે ના કર્મથી કોઇ;
સહીને કર્મનું દેવું, ક્ષમાથી સ્વોન્નતિ કરશો. ૫
જગત્માં કર્મ છે વૈરી, નિમિત્ત જ જીવ છે તેમાં;
શુભાશુભ કર્મફલ જાણી, ક્ષમાથી સ્વોન્નતિ કરશો. ૬
કર્યાં કર્મો જ ભોગવવાં, શુભાશુભ જે ઉદય આવ્યાં;
દયાકારક બની તેવા, ક્ષમાથી સ્વોન્નતિ કરશો. ૭
વડાના સત્ય.દર્શને, વડા બનવા સહો દુઃખો;
કથી ઉપદેશ જગને એ, ક્ષમાથી સ્વોન્નતિ કરશો. ૮
વડાં થાતાં વડા દુઃખો, સહન કરવાં પડે સૌને;
વિચારી ચિત્તમાં એવું, ક્ષમાથી સ્વોન્નતિ કરશો. ૯
થશે સ્વાનુભવો એના, થશે પ્રગતિ થતી એથી;
બુદ્ધચબ્ધિસાધુના પન્થે, ક્ષમાથી સ્વોન્નતિ કરશો. ૧૦

" पत्रबोध "

લખેલો પત્ર તવ આવ્યો, વિલોકી ભાવને જાણ્યો;
કરી સ્વાત્મોન્નતિ સાચી, ધરી સમતા સહી દુઃખો. ૧
શુભાશુભ કર્મના યોગે, શુભાશુભભાવ જે પ્રગટે;
બની તે બે વિષે સાક્ષી, કરો સ્વાત્મોન્નતિ સાચી. ૨
મનઃ ચાંચલ્ય વારીને, બની નિશ્ચલ ભણ્યા કરવું;
ત્યજી પરભાવની વૃત્તિ, કરો આત્મોન્નતિ સાચી. ૩
બનીને દક્ષ વ્યવહારે, વિચારી બોલવું સૌથી;
ધરી ઉપયોગ ચારિત્ર્યે, કરો આત્મોન્નતિ સાચી. ૪
ધરી યતના ક્રિયા કરવી, ધરી ઉપયોગ આચારે;
નિમિત્તો પુષ્ટ અવલંબી, કરો આત્મોન્નતિ સાચી. ૫

કરી લો ધર્મનાં કાર્યો, બની પરમાર્થના ભેગી;
યથા કરવું થવાનું તે, ત્યજી લો ચોરની વૃત્તિ. ૫
મુસાફરને અહંતા શી ? જડોપર ચિત્ત મમતા શી ?
થયું બહુ દસ્પને જોતાં, ટળે તૃષ્ણા મળે શાન્તિ. ૬
કરી ના સ્વોન્નતિ તો શું ? થયું આ વિશ્વમાં જાણો;
મહાવીરે કથ્યું સાચું, ધરો સમતા ત્યજો મમતા. ૭
ચિદાનન્દ જ સ્વરૂપી છો. નિહાળો જો નિજાત્માને;
થશે બ્રહ્માંડની સાથે, નિજાત્માની હૃદય રહેણી. ૮
નિજાત્મામાં રહ્યું સર્વે, રહો ક્યાં ? અન્ય આશાએ;
નિજાત્મામાં ધરી સ્થિરતા, લહો આનન્દની પેંનો. ૯
કદાપિ એકવાર જ જો, નિજાત્માનન્દની પેંન:
નિજાત્મા સ્થૈર્યને પામે, પછીથી ઇચ્છવાનું શું ? ૧૦
દશા એવી લહ્યા વણ તો, કથ્યું સ્વાનુભવે નાવે;
અત: એવી પ્રવૃત્તિથી, રહો સ્વાનુભવે ધ્યાને. ૧૧
ખરેખર લક્ષ્ય એ સાચું, સદાનન્દીથવા માટે;
હૃદયમાં યોગ્ય લાગે તો, નિજાત્માયોગને સાધો. ૧૨
ધરો પરમાર્થની રહેણી, મુસાફર કર્મયોગી થૈ:
બુદ્ધયબ્ધિધર્મ ધાર્યાથી, મળે શાન્તિ સદા સાચી. ૧૩

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः ॥

૧૯૭૧ અષાડ શુદિ ૧૫.

अरे तुं पेट क्यां वळग्युं.

ભભૂકે પેટમાં અગ્નિ, તદા સૂઝે નહીં બીજું;
ખરૂં સ્વાતંત્ર્ય હરવાને, અરે તું પેટ કયાં વળગ્યું. ૧
કરાવે યાચના જ્યાં ત્યાં, મગાવે ભીખ નીચ ઘેરે;
પડાવે ભક્તિમાં વિઘ્નો, અરે તું પેટ કયાં વળગ્યું. ૨
ક્ષુધા સમ વેદના કોઇ, નથી આ વિશ્વમાં ભાળું;

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]
[illegible]
[illegible] [illegible] 1
[illegible]
[illegible] [illegible] 2
[illegible]
[illegible] [illegible] 3
[illegible]
[illegible] [illegible] 4
[illegible]
[illegible] [illegible] 5
[illegible]
[illegible] [illegible] 6
[illegible]
[illegible] [illegible] 7
[illegible]
[illegible] [illegible] 8
[illegible]
[illegible] [illegible] 9
[illegible]
[illegible] [illegible] 10
[illegible]

નવ નવરૂપે પોતે હું છું, પ્રેમી હું પિછાણું. સન્તો.
જગત્ પ્રભુ હું પોતે છુને, સર્વે હુંમાં સમાયું;
અસ્તિ નાસ્તિતા નયદૃષ્ટિએ; સૌમાંહી હું ધ્યાયું. સન્તો. ૧
અહો મહમદ ઈસા મુસા હું, બુદ્ધ વ્યાસ અવતારી;
શંકર રામાનુ જ વલ્લભ હું, હું પ્યારો ને પ્યારી. સન્તો. ૧૩
સાકાર અને હું નિરાકાર છું, ધર્માધર્મ સ્વરૂપી;
ગંગા કાશી સર્વ તીર્થ હું, મુજથી વાત ન છુપી. સન્તો. ૧૪
બાઈબલ વેદ કુરાન જ હું છું, સર્વ ધર્મના ગ્રન્થો;
સર્વ વિચારો સર્વાચારો, અનેકનયમતપન્થો. સન્તો. ૧૫
સાપેક્ષાએ હું હું કરતો, થયો જ હુંથી ન્યારો;
હું હું જપતાં થઈ સમાધિ, આનન્દ ઉલસ્યો અપારો. સન્તો. ૧૬
ગંભીર વાતો ગુરૂગમ લેઈ, સહુ હુંમાંહી સમાવે;
સર્વનયોએ અનેકાન્તથી, હુંમાં સર્વ સુહાવે. સન્તો. ૧૭

ગુરુમહારાજશ્રી સુખસાગરજી મહારાજની જયંતી ઉજવવામાં આવી તે પ્રસંગે પ્રગટેલા ઉદ્ગારો.

તમારા સર્વ ઉપદેશો, સ્મૃતિ પામી થતા તાજા;
અમારા પ્રાણના પ્યારા, કૃપાથી તવ સદા સાજા. ૧
તમારા નામના મન્ત્રે, અમારી ઉન્નતિ થાતી;
ગુરૂના નામના મન્ત્રે, ગુણોની થાય છે વૃદ્ધિ. ૨
કૃપા ત્હારી સદા ઇચ્છું, કશું ના અન્ય હું ઈચ્છું;
બનીને ધ્યેય મમધ્યાને, રહો એવું સદા ચાહું. ૩
સદા તવ શિષ્યનું શ્રેયઃ, ચહ્યું ત્હેં ચિત્ત મમત્વથી;
સદા ઉત્ક્રાન્તિમાં સાથી, બન્યા તેવા બન્યા રહેશો. ૪

સદાશ્રી સદ્ગુરૂ મ્હારા, હૃદયથી ના રહો ન્યારા;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મસાધનમાં, સદા સાહાય્યી રહો પ્યારા. ૫

સં. ૧૯૭૧ ના અશાડ વદ ૩ ગુરૂવાર.

ૐ શાન્તિઃ ३

પેથાપુર ગુરૂમહારાજે સં. ૧૯૬૨ ની સાલમાં માસકલ્પ કર્યો હતો તે સમયે હું સાથે હતો. પેથાપુરમાં અર્ધોસે લગભગ શ્રાવકોના ઘર ગુરૂમહારાજના ભક્તોનાં છે. પૂજા આંગી વગેરે ઠાઠમાઠથી જયંતી ઉજવવામાં આવી હતી.

कन्याविक्रय

કન્યા વિક્રય મહા પાપ, વધે છે તેથી ઘણા સન્તાપ;
લક્ષ્મી સત્તા ઝટ ટળે રે, વધે કુબુદ્ધિ અમાપ;
કન્યાવિક્રય કરનારના રે, જૂઠા પ્રભુના જાપ.
ખરેખર કન્યા વિક્રય મહા પાપ. ૧
કન્યા વિક્રયે દેશનીરે, થાવે ખરાબી ખૂબ;
કન્યા વિક્રય કરી કોઈએ રે. પામી ન આંબા લુંબ. ખરેખર. ૨
હોય ખરાબી નાતની રે, સુઝે ન ધંધો શ્રેષ્ઠ;
હોય હરામી હાડકાં રે, પડે ઉંચેથી હેઠ. ખરેખર. ૩
કન્યાવિક્રય કરનારનું રે, ચિત્ત રહે નહિ ઠામ;
યશ પ્રતિષ્ઠા બહુ ઘટે રે, કરે ન સારૂં કામ. ખરેખર, ૪
ભીખનું હાંલ્લું ના ચઢે રે, કદી સીકાએ જાણ;
પાપની પોઠી પરભવે રે, લેઇ જાવે અજાણ. ખરેખર. ૫
નીચ ઘણો ચણ્ડાલથી રે, કન્યાવિક્રય કરનાર;
ગોમાંસ ભોજીથી બૂરો રે, દુર્ગતિ લે અવતાર, ખરેખર. ૬
કન્યાવિક્રયના પાપમાં રે, જે જન સાહાય્યી થાય;
તે પણ તેવો પાપીઓ રે, દુર્ગતિમાં ભટકાય. ખરેખર. ૭

નાતજાતને દેશની રે, હાનિ ઘણી કરનાર;
કન્યાવિક્રય મહા દોષછે રે, દૂર કરો નરનાર. ખરેખર. ૮
ગમે તેવો ધંધો કરી રે, જીવવું શ્રેષ્ઠ ગણાય;
કન્યાવિક્રય કરી જીવવું રે, જીવતાં મૃત્યુ સદાય. ખરેખર. ૯
કન્યાવિક્રયના પાપને રે, કાઢો દેશથી દૂર;
દેશોન્નતિ ત્યારે થશે રે, સંઘોન્નતિ ભરપૂર. ખરેખર. ૧૦
કન્યાવિક્રય પાતકે રે, નાત ન ઉચ્ચ થનાર;
બુદ્ધિસાગર બોધથી, ચેતો નર ને નાર. ખરેખર. ૧૧

સંવત્ ૧૯૭૧ ના અસાડ વદિ ૯ શુક્રવાર.

आकाशमां चढेला कृष्णावर्णी मेघदर्शनद्वारा महातुं शिक्षण.

કવ્વાલિ.

છવાઈ વાદળાંથી બહુ, બની ઘમઘોર આકારે;
જગત્ ઉપકાર કરવાને, પ્રવર્ષે પૃથ્વીપર ગાજી. ૧
મનુષ્યોએ તથા ભાવે, જગત્ ઉપકાર કરવાને;
ખરી ઔદાર્યદૃષ્ટિથી, વરસવું દાનધારાએ. ૨
કરે છે પૂર્ણ શીતલતા, મહી પર તાપ સંહારી;
વિદારી તાપ જગજનના, મનુષ્યોએ તથા કરવું. ૩
ઠરે ના એક ઠેકાણે, પ્રવર્ષે સર્વ દેશોમાં;
તથ સર્વત્ર દેશોમાં, ફરી ઉપકાર કરવાનો. ૪
ચઢી ઉંચો પછી નીચો, બનીને મેઘ વર્ષે છે;
બની ઉંચા મનુષ્યોએ, બનીને નમ્ર દેવાનું. ૫
મહો ના રાત વા દહાડો, બજાવે ફર્જ વર્ષીને;
મનુષ્યોએ તથા ફર્જે, સફલ સ્વાર્પણ કર્યા કરવું. ૬

આ વિશ્વમાં [illegible],
[illegible] છે, [illegible].
તથા [illegible];
[illegible]. ૮
[illegible] કરી દેખે, કરી દેખે [illegible],
છે [illegible] છે, [illegible]. ૯
તથા [illegible],
[illegible]. ૧૦
[illegible],
[illegible]. ૧૧
[illegible];
[illegible]. ૧૨
[illegible],
[illegible]. ૧૩
[illegible]
[illegible]. ૧૪
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

જનોએ દાન દેવામાં, કદી ના દેખવું પાછું;
કરેલા દાનથી આછું, મળે પાછું ખરેખર તે. ૩૪
અતઃ દાન પ્રવૃત્તિથી, જરા પાછા નહીં હઠવું;
મળે છે પૂર્વભવ દીધું, ધરી શ્રદ્ધા ખરી તેની. ૩૫
કરી ઉપકાર જગપર બહુ, નહીં ઇચ્છે પ્રતિ ફળને;
જનોએ મેઘની પેઠે, થવું નિષ્કામ ઉપકારે. ૩૬
રહીને વાદળાં ભેગાં, પ્રવર્ષે ચાલીને જ્યાં ત્યાં;
મનુષ્યોએ તથા કરવાં, મળી ઉપકારનાં કાર્યો. ૩૭
ખરા પરમાર્થનાં કાર્યો, બને છે સંપથી સારાં;
કુસંપે થાય છે કાચું, જુવોને વિશ્વમાં જ્યાં ત્યાં. ૩૮
ખરા નિજરૂપમાં આવે, તદા જલધારની વૃષ્ટિ;
થની એવું વિચારીને, ખરા નિજરૂપમાં રહેવું. ૩૯
કરીને દાન વૃષ્ટિથી, રહે છે શીર્ષ પર ઉંચા;
મનુષ્યોએ દઇ દાનો, તથા ઉંચા થવું જગમાં. ૪૦
અહો જે દાન લેનારા, રહે છે દાનીથી નીચા;
મહત્તા દાનની સમજી, મનુષ્યોએ થવું ઉંચા. ૪૧
ખરેખર મેઘ કૃષ્ણ જ છે, મહા ઉપકારથી જગમાં;
રમે છે વાદળી ગોપી, [illegible] ૪૨
ગુણાત્મા મેઘ અન્તરમાં, ખરેખર [illegible] જાણે,
નિહાળી સત્ય પરમાર્થે, તદા [illegible] મનુષ્યોએ. ૪૩
નિજાત્મા મેઘ જાણીને, ખરા [illegible] નિજની,
સદા જગ અન્તર્યોગીને [illegible] નિજ ધર્મ [illegible]. ૪૪
નિમિત્તે મેઘની પેઠે, જ [illegible] થવું [illegible]
ઉપાદાને તથા મેઘ જ [illegible] કરવું ૪૫

૧૯૭૨ ના [illegible]

રૂચે તે તે સકલ કરતાં ના રૂચે તે નિવારે;
હારે છતે નહિ નહિ કશું ચિત્તમાં તેહ ધારે. ૭
નિર્દોષી શો રમત રમતાં પુષ્ટિ ધારે મઝાની,
માબાપોથી નહિ કદિ કરી વાત રાખે ન છાની;
ચિન્તા કોની નહિ નહિ જરા વિશ્વના ભેદ ટાળે,
પ્યારાં બાળો રમતગમતે પ્રેમથી પૂર્ણ મ્હાલે. ૮
યોગી જેવું હૃદય ધરતાં પ્રેમિલાં બાલુડાંઓ,
ખાવું પીવું અભિનવ અહો દેખવું ઇચ્છતાં એ;
જે જે દૃશ્યો નયન નિરખે તેહને તે તપાસે,
રૂચેના તો ઝટ પરિહરી અન્યમાં ચિત્ત વાસે ૯
હાસ્યોમાં તે અચરિજ ધરે સ્નેહના સાગરોને,
દેખી ઝીણી ચતુર સુજનો દુઃખ તાપો શમાવે;
નાગાં પૂગાં ચળવળ કરી સર્વનું ચિત્ત ખેંચે,
બેસી રહેવું કદિ નહિ ચહે કામ કરતાં જણાતાં ૧૦
મૂચ્છો ખેંચે નૃપતિવરની પાઘુઓને લગાવે,
વ્હોયે બાળો નૃપતિ વરને ચિત્તમાં ખૂબ ભાવે;
ધૂળી મધ્યે રમત કરતાં લોટતાં મસ્ત થૈને,
ઝાલી હસ્તે અહિવર અહો પુચ્છને ચૂંબતાં એ. ૧૧
નાગો સાથે રમત રમતાં ભીતિ શું ? તે ન જાણે,
પ્રેમે યોગી સમ મન બની નિર્ભયાનન્દ માણે;
માબાપોના હૃદય ઘરમાં શોક રહેવા ન દેતાં,
આનન્દાર્થે જનક જનની બાલુડાંને રમાડે. ૧૨
બાળો દેખી ખુશ સહુ થતા નાખુશી કો ન થાવે,
હાહા હોહો ઘર બહુ કરે જંપતાં ના જરાયે;
થાકે ત્યારે ઝટ દઇ અરે ઉંઘતાં માત ખોળે,
ગાવી માતા મધુર વચને પારણામાં સુવાડે. ૧૩
ઉંઘે મીઠું શ્રમ સહુ હરી જાગતા બાળ રાજા,
માની પાસે પ્રભુ દિન બની ધાવીને હોય તાજા;

જ્યારે માતા શિશુ શિરપરે હસ્ત મૂકે મઝાનો,
ત્યારે પ્રેમે હૃદય ઉભરે ખૂબ છલકાઈ જાતી. ૧૪
સ્વાતંત્ર્યે એ પ્રતિદિન રહે પારતન્ત્ર્યે ન રીઝે,
મોજે ખેલે નહિતર રૂવે પ્રેમ જ્યાં ત્યાં રહે તે;
બાલ ક્રીડા અતિશય કરે બાલ થી કૃષ્ણ પેઠે,
બાળારામ જગ જન ખુશી ખૂબ કરતા વિલાસે. ૧૫
પંપાળંતાં જનક જનની બાળકો લેઈ ખોળે,
ત્યારે બાળો પ્રમુદિત બની ગેલથી ખૂબ બોલે;
માતા ખોળે સુખ બહુ લહે પ્રેમથી ખૂબ ધાવે,
ત્યારે માતા સુખમય બની શીર્ષપર હસ્ત ઠાવે. ૧૬
માને ધાવી પરમ સુખિયાં બાળ થાતાં ખરે રે,
મીઠાં ઘેલાં વચન વદતા શોક સૌના હરે રે;
સામાં દૃશ્યો નયન નિરખી ખૂબ આનન્દ પાવે,
બાળાં ભોળાં હસ હસ કરી સર્વને તે હસાવે. ૧૭
દાદો માડી અતિશય અરે ખૂબ પજવતાં એ,
માગ્યું પામી પ્રમુદિત બની મસ્તીથી ખેલતાં એ;
માહોમાંહે રમત ગમતે બાળકો ખૂબ રીઝે,
સ્વર્ગી ભેગો અતિશય સુખી વિશ્વથી બમ ખીજે. ૧૮
રોમે રોમે રંગરસ વિષે ખૂબ આનન્દ વ્યાપ્યો,
અહો દેવે પરમ સુખ નો વારસો ખૂબ આપ્યો;
બાળા વેષે નિજ અવતરી દેવ દેવીજ આવ્યાં,
ભોળાં બાળો નયન નિરખે પ્રેમમાં તે મુદાવ્યાં. ૧૯
એવાં બાળો અવની તળમાં રહેનારાથીજ મોટાં,
યોગી જેવાં જગત વિસ્મે અજ્ઞાતા ફકત ધારે;
અજ્ઞાની એ તદપિ સુખમાં સર્વથી આગળે છે,
આહા એવી શિશુવય દશા કો ન ઇચ્છેજ ચિત્તે. ૨૦
પ્યારા એવી શિશુવય દશા જ્ઞાન તે સાથ હોવે,
તો આ વિશ્વે સુખમયપણું કોઈ મૃત્યુ ન ઇચ્છે;

નિર્દોષી એ શિશુવય દશા જ્ઞાનની સાથ યોગી,
પામી પ્રેમે અનુભવ લહી પૂર્ણ આનન્દી થાવે. ૨૧
આહા એવી શિશુવય દશા જ્ઞાનિનું જ્ઞાન હોવે,
આહા એવી શિશુવય દશા યોગિનો યોગ હોવે;
નિષ્કામે સૌ કરણી કરતાં ચિત્તમાં હો દશા એ,
બુદ્ધયબ્ધિ સત્ શિશુવય દશા સ્વર્ગ સિદ્ધિ પ્રદાતા ૨૨

સંવત્ ૧૯૭૧ ના અસાડ વદિ ૮ મંગળવાર.

પ્રભુ વાલુડો.

માતાનું ગાન.

વ્હાલો વ્હાલો હૃદયનો પ્રાણ, પ્રભુ મુજ બાલુડો;
મારૂં સર્વ મનોરથ સ્થાન, પ્રભુ મુજ બાલુડો.
આંખલડી અણિયાલી અમૂલી, જોતાં તૃપ્તિ ન થાતી રે;
નાચે નચાવે આંખ ઇસારે, નિર્મલ નેહે સોહાતી. પ્રભુ૦
બ્રહ્મ તેજ આંખે ઉભરાતું, પ્રિયજનો ઝટ પરખે રે;
આંખ ઉલાળે વિશ્વ ઉલાળે, સહુ હરખાવી હરખે. પ્રભુ૦ ૧
કારમાં નયણાં લોકોત્તર સ્થાં, કાલજડાંને કોરે રે;
નાજુક ન્હાનું નાક મઝાનું, ઉભરે આનન્દ છોળે. પ્રભુ૦ ૨
દાડમ કળી સમ દાંતની પંક્તિ, હંસપંક્તિ ઝટ જીતે રે;
ઉપમા લાયક કોઈ ન જગમાં, અનુભવ રીત પ્રતીતે. પ્રભુ૦ ૩
હસતાં પુષ્પ ખરે જ્યમ મોતિ, હાસ્ય મધુરૂં સુહાતું રે;
સર્વ બ્રહ્માંડોની સહુ લીલા, કરતું દીલ જણાતું. પ્રભુ૦ ૪
કાલજડું હરે કાલું બોલી, કરે તન્મય મનડારી રે;
અદ્વૈતબ્રહ્મના મેળે ઝોળે, પ્રેમોદધિ અવતારી. પ્રભુ૦ ૫
રક્ત કમલ અળતાના જેવાં, પ્યારાં પગલાં ભરતો રે;
ઠગુમગુ ચાલી વિશ્વ ડોલાવે, છાતીએ બાઝી પડતો. પ્રભુ૦ ૬
ઉછળી આનંદ ઓઘ ઉછાળે, ખોળે પડી શુભ ખેલે રે;

અંગુઠો મુખમાંહી ચાવી, રમતો નવ નવ ગેલે. પ્રભુ૦ ૭
બાળ પ્રભુ પારણીએ પોઢે, હાલરવે હુલરાવું રે;
પ્રભુનાં લક્ષણ પારણીયામાં, દીઠાં તે શું ? જણાવું. પ્રભુ૦ ૮
હાલો હાલો કરતાં હલાવે, ત્રણ્ય ભુવનને પ્રેમે રે;
અકલ અલખ લીલામાં લચપચ, રહેતો જીવન ક્ષેમે. પ્રભુ૦ ૯
અનુભવ રમ્મત ગમ્મત કરતો, વિશ્વ જીવાડી એ જીવે રે;
ત્રણ્ય ભુવન અંધારૂં નાડું, પુત્ર પનોતા દીવે. પ્રભુ૦ ૧૦
વ્હાલ કરીને છાતી સરખો, ચાંપી આનંદ પામું રે;
બાહિર અન્તર્ બાલ પ્રભુના, રૂપે જગ સહુ નામું. પ્રભુ૦ ૧૧
પગ ઝાંઝરીએ જગ ચમકાવે, આંખથકી આકર્ષે રે;
આનંદ તેજે દેહ ભરેલી, પ્રેમ તેજે બહુ વર્ષે. પ્રભુ૦ ૧૨
ભૂમિ પડીને સામું જોતો, આંખ મીંચી કંઇ હસતો રે;
પાસે આવી ખોળામાંથી, કળા કરીને ખસતો. પ્રભુ૦ ૧૩
ખીલે ખીલાવે ઝૂલે ઝુલાવે, હસે હસાવે રમાવે રે;
બ્રહ્મરૂપ તન્મયતા માટે, લાડ કરે ને લડાવે. પ્રભુ૦ ૧૪
સખીઓ આવો બાલ પ્રભુને, હેત કરીને રમાડો રે;
જગજીવન જગનાથ જીવન મુજ, દેખોને દિલ વ્હાલો. પ્રભુ૦ ૧૫
નવનવ ચેતન ગુણે ખીલે, અનુભવ રસને ઝીલે રે;
જીવનશક્તિ અમીરસ દીલે, તેજ સમર્પ્યું રસીલે. પ્રભુ૦ ૧૬
અંગેઅંગે રોમેરોમે, આનન્દ હેલી વિરમે રે;
કામણગારી કાયા ઉજ્વલ, દેખતાં દિલ ઉલસે. પ્રભુ૦ ૧૭
પ્રભુ બાલ મુજ ખોળે હુલાવું, તન્મય થઈ ઝટ જાવું રે;
મુખ પર ઝરમર જ્યોતિ ઝળકે, વ્હાલ કરીને વધાવું. પ્રભુ૦ ૧૮
નાચે રાચે ધાવે પ્રેમે, મીંચી આંખ ઉઘાડે રે;
જોઈ રહે મુજ સામું ધાતાં, અદ્વૈત બ્રહ્મ જગાડે. પ્રભુ૦ ૧૯
વ્હાલ કરીને અંગે વળગે, ઝંપે નહીં ક્ષણ વારે રે;
વિશ્વાસીમાં સૌથી સાચો, શુદ્ધ સરલતા ધારે. પ્રભુ૦ ૨૦
કુદરતી શોભા સૌથી સારી, રવિ શશી વારી જાઉં રે;

બાલક રાવત આનંદ તાજા, ગુણ કેટલા હું ગાઉં. પ્રભુ૦ ૨૧
આત્મ પ્રતિબિંબ નિર્મલ ન્હાનું, મલકે મુખથી મઝાનું રે;
દિલથી દિલ પરખાવે નયને, મૌન રહી કહે છાનું. પ્રભુ૦ ૨૨
તૃપ્તિ ન પામું લાડ લડાવે, પ્રભુ ખેલે મુજ ખોળે રે;
જન્મ સફલ થયો પુણ્યોદયથી, આવે.નકો મુજ તોલે. પ્રભુ૦ ૨૩
અલંકારથી અંગ ઓપાવું, ઝભલાં સરસ પહેરાવું રે;
દિલ આંગણીએ બાલુડાને,.લય લાવી પધરાવું. પ્રભુ૦ ૨૪
બાલુડાના લાડના લ્હાવે, હરખી ધાતોધાતે રે;
પૂર્યા પૂર્ણ મનોરથ પ્રભુએ, જાય જીવન હરખાતે. પ્રભુ૦ ૨૫
કલ્પવૃક્ષ બીજ ચંદ્રની પેઠે, વધતો હર્ષ વધારે રે;
વૈરીને પણ વ્હાલો લાગે, ઘેલી બની અવતારે. પ્રભુ૦ ૨૬
બાલુડા પ્રભુ આગળ ગાતી, ગરબો નવનવ ગાને રે;
પ્રભુમય ગાનો તાનો જણાતાં, મને સમજાવે સાને. પ્રભુ૦ ૨૭
બાલુડામાં સર્વ ભર્યું છે, બાકી રહ્યું નહીં કાંઈ રે;
સર્વ મનોરથ ફળીયા મારા, રહી કલ્પવૃક્ષની છાંહી. પ્રભુ૦ ૨૮
જીવનમાં અમીરસ રેડાયો, પત્ની જીવન શુભ સિદ્ધયું રે;
કોટિ વર્ષ તક નંદન જીવો, પ્રભુ ચુંબી અમૃત પીધું. પ્રભુ૦ ૨૯
રત્નકુક્ષીને જનની.શિરોમણિ, પ્રભુની માત ગણાણી રે;
ત્રણ ભુવનમાં હું થઈ ચાવી, વિશ્વવત્સલ બ્રહ્માણી. પ્રભુ૦ ૩૦
અંબા દેવી શકિત પુરાણી, નામ અનેકે ગવાઈ રે;
દુનિયા શાંતિ શ્વાસ ગ્રહંતી ઘરઘર કરતી વધાઈ. પ્રભુ૦ ૩૧
બાલ પ્રભુમાં દેવ દેવીઓ, પ્રિયપણું સહુ જોતી રે;
બુદ્ધિસાગર વારી જાઉં, પ્રભુને વધાવુ મોતી. પ્રભુ૦ ૩૨

સાણંદવાળા સંઘવી કેસવલાલ નાગજીના પત્રનો ઉત્તર.

હૃદયના તાર તૂટેલા, કદાપિ નૈવ સંધાતા;
કદાપિ સાંધતાં સાંધા, રહે અજ્ઞાનીના પ્રેમે. ૧
થતી પ્રીતિ જતી પ્રીતિ, અહો અજ્ઞાનતઃ એવું;
થતી મૈત્રી જતી મૈત્રી, અહો અજ્ઞાનતઃ કહેવું. ૨

હૃદય તારો નહીં તૂટે, હશે જ્યાં જ્ઞાન ત્યાં નક્કી;
અહો એ બ્રહ્મજ્ઞાનીનો, ખરેખર પ્રેમ છે જૂદો. ૩
નથી જ્યાં એક વસ્તુ બીજું, થતો ના છેદ ત્યાં કોનો;
ખુમારી જ્યાં ચઢી એવી, નથી ત્યાં છેદની ભ્રાન્તિ. ૪
ફુટેલી કાચની કોઠી, ફરી સન્ધાય ના ક્યારે;
જડોમાંહિ થતું એવું, નથી એ જ્ઞાનીમાં ઘટતું. ૫
અહો એ કાચની સાથે, નથી સાદશ્ય જ્ઞાનીનું;
વિશુદ્ધપ્રેમ જ્ઞાનીનો, સમાતો બ્રહ્મ જ્યોતિમાં. ૬
વપુથી મુક્ત કીધેલું, ફણી ધારે નહીં કંચુ;
અહો એ કંચુકે જડતા, અતઃ ત્યાં તો બને તેવું. ૭
પરન્તુ જ્ઞાનિએ ધાર્યું, અહો જે જ્ઞાનમાં સાચું;
ઘટે ઉપમા નહીં ત્યાં એ, મળે જ્યાં જ્ઞાનીને જ્ઞાની. ૮
પરિહાર્ય જ સ્વભાવે જે, નહીં તે જ્ઞાનીના મનમાં;
કદાપિ આવતું પ્રેમે, વિશુદ્ધ સ્નેહ છે જ્ઞાને. ૯
ઘટે ના કંચુકી સરખું, ગ્રહી પાછું ત્યજી દેવું,
અહો એ ચિત્તમાં સમજી, ત્યજી દે બાહ્યની ભ્રાન્તિ. ૧૦
અરે જે આત્મવત્ કરવું, ગ્રહીને તે ત્યજાતું ના,
ઘટે જે કંચુકી સમ તે, નથી તે પ્રેમ યોગ્ય જ એ. ૧૧
વિચારી ચિત્તમાં એવું, ત્યજીને નામની પ્રીતિ,
ત્યજીને રૂપની પ્રીતિ, વિશુદ્ધ પ્રેમ ધર જ્ઞાને. ૧૨
થતા જે દુઃખ આઘાતો, ખરેખર કર્મયોગે એ,
નિમિત્તો ત્યાં થતા બીજા, વિશુદ્ધ બ્રહ્મ ના વૈરી. ૧૩
પડી ત્યાં લાગણી કોના, ઉપર બૂરી અરે થાની
થતી અજ્ઞાનથી સમજી, ઘસાતા ચિત્ત ના દેવું. ૧૪
મુકે ના સ્નેહનાં ઝરણાં, વિશુદ્ધ જ્ઞાનયોગિએ,
મુકે ત્યાં જ્ઞાનની ખામી, સદા અજ્ઞાનીઓમાંહિ. ૧૫
મધુરા ગાન જ્ઞાનીના, હૃદયમાં ગુંજતાં રહેતાં;
નિમિત્તો વાસના પામી, હઠે ના તે કદિ ટાળ્યાં.

શુભાશુભ જે નિમિત્તોમાં, થતો જે રાગ ને દ્વેષ જ;
રૂપાદિક યોગથી યાવત્, નથી તાવત્ ખરી પ્રીતિ. ૧૭
નથી તાવત્ ખરો પ્રેમી. નથી તાવત્ ખરો જ્ઞાની;
વિશુદ્ધ જ્ઞાન પ્રગટ્યાથી, થશે સ્વાનુભવો સાચા. ૧૮
અહો જે નામની પ્રીતિ, અહો જે રૂપની પ્રીતિ;
નિમિત્તો પામીને જૂદાં, રહે છે તેહ બદલાતી. ૧૯
હૃદયના તાર તૂટેલા, અરે જે મૂઢતા યોગે;
અહો તે જ્ઞાનના યોગે, પુનઃ સંધાય જ્ઞાનીને. ૨૦
ખરી એ વાત માની છે, ખરેખર બ્રહ્મજ્યોતિએ;
નહીં તૂટ્યું જણાવાનું, ખરેખર બ્રહ્મદૃષ્ટિએ. ૨૧
સ્વભાવે સર્વના સૌ છે, સ્વભાવે આત્મ અવધારી;
સ્વભાવે નિત્ય રહેવાથી, ખરો શો ? પ્રેમ પરખાશે. ૨૨
થતાં આત્મા ઉપર પ્રીતિ, ભુલાતાં નામની પ્રીતિ;
ભુલાતાં રૂપની પ્રીતિ, અવસ્થા દિવ્ય પ્રગટે હો. ૨૩
પરાત્માનાં હૃદય ગાનો, સુણી શકશો વિશુદ્ધિએ;
અવસ્થા દિવ્ય પ્રકટાવો, થશે આશા સફલ ત્યારે. ૨૪

સંવત ૧૯૭૧ ના અશાડ વદિ ૨ ગુરૂવાર.

વૃદ્ધાવસ્થા.

વૃદ્ધાવસ્થા અહહહ અરે રોગથી છે ભરેલી,
ગાત્રો થાવે શિથિલ સઘળાં બુદ્ધિ ના રહે ઠરેલી;
આંખોમાંથી ઝરઝર ઘણું પાણી નિત્યે વહે છે,
દેખાતુંના નયનથકી રે આશ ચિત્તે રહે છે. ૧
જે પાદોથી ગમન કરીને વીશ ગાઉ જવાતું,
તે પાદોથી અરર હવે દૂરતો ના ચલાતું;
યષ્ટિ ઝાલી ધડપણુ વિષે સ્તોક બાહિર્ ફરાતું,
ધોળા વાળો શિરપર ઉડે ધાર્યું ના કયાં જવાતું. ૨
દાઢી ધોળી કૃશવપુ ખરે શ્વાસ ચાલે ન માતો,
ખાધું પાકે જઠર મહિ ના રાબડી ચિત્ત રાતો;

બોલાતું ના હૃદયબળથી બોલતાં જીભ ધ્રૂજે,
ચિન્તા ઝાઝી પરપરપણું જાડ કયાં તે ન સૂઝે. ૩
શક્તિ ઓછી શયન કરતાં ઉંઘ મીઠી ન આવે,
રોગો આવે બળ બહુ કરી ચિત્ત કયાં ન મુઝાવે,
જે જે કીધું યુવક વયમાં તેન થાતું જરાથી,
લોહી ધીમું વહન કરતું ચાલતું ના ત્વરાથી. ૪
પૂજાભક્તિ અરર કશું શક્તિથી ના થતું રે,
જે જે દેખ્યું યુવક વયમાં દૂર તે તો જતું રે;
વાણી કાયા બળ બહુ ટળે દુઃખકારી બુઢાપો,
ભેગુ કીધું સ્વજન ધનને લેઇ જાતાં બળાપો. ૫
આજ્ઞા બીજા ઉપર કરતાં કોઇ માને ન માને,
ચીડાવાનું પલપલ વિષે ચિત્ત રૂંધે ન ભાને;
વિશ્વાસીઓ ઉપર મનડું ક્યાંઇ શંકાય ભારે,
કર્ણો કાયા બહુ પડી જતા નાસિકા શક્તિ હારે. ૬
વ્હાલો લાગે જરૂર મનમાં આટલો ને વિસામો,
ગાડી બીજાનું મન નહિ ગમે કાઇ લાગે નકામો;
ગમતી જે પ્રથમ મનમાં પૂર્ણભાવે ગુહાતા,
બીજા લાગે જરૂર મહુને ચિત્ત આપે ન શાતા. ૭
પડેલા દાન્થી ચિબુ, થતું મુખડું ચવાતુંના,
વળ્યું કેડથી વાંકા, જરાથી જાજરી કાયા. ૮
અરે એવી અવસ્થામાં, થતી ના ધર્મની કરણી;
ગુણાતું ના અરે ભૂડે, જરાવસ્થા અરે એવી. ૯
* પડે છે લાળ મુખડાથી, વળે છે ચીપડા આંખે;
જણાતી દાડ પાનતીઓ, કરોચળીઓ વળે અંગે. ૧૦

* गात्रं संकुचितं गतिर्विगलिता भ्रष्टा च दन्तावलि,
दृष्टिर्नश्यति वर्धते बधिरता वक्त्रं च लालायते।
वाक्यं नाद्रियते च बान्धवजनो भार्या न शुश्रूषते,
हा कष्टं पुरुषस्य जीर्णवयसः पुत्रोप्यमित्रायते॥
(वैराग्यशतक.)

પડે છે ગાલપર ખાડા, જતી આંખો અરે ઉંડી;
પડી રહેવું પડે ઘરમાં, ગમેના ત્હોંય શું ? કરવું. ૧૧
ગ્રહી યષ્ટિ વદન નીચું, કરી પન્થે જતાં પૂચ્છયું;
યુવાને વૃદ્ધને એવું, જુવો છો શું અહો નીચું ? ૧૨
કહ્યું વૃધ્ધે ખરા જ્ઞાને, યુવકને હેત લાવીને;
જુવાની મમ ગયેલીને, નમી નીચો નિહાળું છું. ૧૩
દિવાની એ જુવાનીમાં, નમી નીચું નહીં જોયું;
જુવાની ઝટ ગઇ કયાં તે, નમી નીચો નિહાળું છું. ૧૪
બનીને મસ્ત ના જોયું, ખરૂં શું ? કૃત્ય કરવાનું;
જરાથી જર્જરી દેહે, નમી નીચો નિહાળું છું. ૧૫
કર્યાં ના ધર્મ કાર્યોને, સમાધિ ધ્યાન ના કીધું;
ભુલાવ્યું સહુ જુવાનીએ, નમી નીચો નિહાળું છું. ૧૬
સદા મુખડું કર્યું ઉંચું, રહી અહંકારને કામે;
ધરી ના નમ્રતા માટે, નમી નીચો નિહાળું છું. ૧૭
ખરેખર ધર્મ સાધનમાં, નથી યૌવન સમી વેળા;
ગયું પાતાળમાં પેસી, નમી નીચો નિહાળું છું. ૧૮
અમારા પર ઘણી ફર્જો, રહી ઉપકાર કરવાની;
કરી કે ના કરી તેને, નમી નીચો નિહાળું છું. ૧૯
શુભાશુભ જે કર્યું તેનો, જવાબજ આપવા માટે;
હૃદયમાં થાય પસ્તાવો, નમી નીચો નિહાળું છું. ૨૦
ખરેખર રીઝીને દૈવે, સમર્પી દેહ માનવની;
મળે કે ના મળે પાછી, નમી નીચો નિહાળું છું. ૨૧
જુવાનીમાં લગન વેળા, ગઇ હા ઉંઘમાં એળે;
અતઃ મનમાંહિ શરમાઇ, નમી નીચો નિહાળું છું. ૨૨
રમાડી ખૂબ માયામાં, અરે કયાં સ્વપ્ન પેઠે ગઇ;
વળીને કેડથી વાંકો, નમી નીચો નિહાળું છું. ૨૩
જુવાની તાલી દેઇને, ગઇ તે ના અરે જાણ્યું;

જરા આ રાક્ષસી આવી; જણાવે કેશ ધોળા થઇ. ૩૮
હવે ચેતો હવે ચેતો, કષાયો સર્વ ટાળીને;
નહીં તો ખૂબ પસ્તાશો, જણાવે વાળ ધોળા થઇ. ૩૯
પડી જો ધૂળ ધોળામાં, પછીથી ના રહ્યું બાકી;
અતઃ ચેતો વયોવૃધ્ધો, જણાવે વાળ ધોળા થઇ. ૪૦
જુવાનીમાં દિવાના થઇ, કર્યું તેથી હવે ચેતો;
પ્રમાદે ના પડો કિંચિત, જણાવે કેશ ધોળા થઇ. ૪૧
હવે આયુ રહ્યું બાકી, ખરેખર ધર્મ કરવાને;
વિચારીને કરો સારૂં, જણાવે વાળ ધોળા થઇ. ૪૨
રહ્યું થોડું હવે બાકી, ઘણું વીત્યું અરે આયુ;
વિચારી લે વિવેકે રે, જણાવે વાળ ધોળા થઇ. ૪૩
હવે કયાં તું ભમે ભોળા, અરેરે મોહના વનમાં;
ત્યજી દે ઝટ વિકારોને, જણાવે વાળ ધોળા થઇ. ૪૪
ઝબૂકે વીજળીના ઝટ, પરોવી લે અરે મોતી;
નહીં આવે ગઇ વેળા, જણાવે વાળ ધોળા થઇ. ૪૫
નિહાળી જો અરે મૂચ્છો, અને દાઢી બની કેવી;
વપુ ધ્રુજે અરે ચેતો, જણાવે વાળ ધોળા થઇ ૪૬
અરે કયાં કેમ રે ભમતો, નહીં સાથે કશું આવે;
જશે સૌ જોત જોતામાં, જણાવે વાળ ધોળા થઇ. ૪૭
કરે શું મારૂં ને તારૂં, નહીં કો સાથમાં આવે;
કરી લે ધર્મનાં કાર્યો, જણાવે વાળ ધોળા થઇ. ૪૮
અરે વૈરાગ્યને માટે, મળ્યો અવસર જવા ના દે;
હવે ના કૃત્ય કર કાળું, જણાવે વાળ ધોળા થઇ. ૪૯
અરે તવ આંખ મિંચાશે, તદા તું ખૂબ પસ્તાશે;
ઝડપશે કાળ અણધાર્યો, જણાવે વાળ ધોળા થઇ. ૫૦
સુધારીલે જીવન બાકી, અદા કર ફર્જ એ તારી;
કરી આલોચ જો મનમાં, જણાવે વાળ ધોળા થઇ. ૫૧
જુવાની જોત જોતામાં, ગઇ તે ત્હેં ન કંઇ જાણ્યું;

જરાવસ્થા જથે ગડપે, જણાવે કેશ ધોળા થઇ.
ગઇ તે ગઇ રહી બાકી, અવસ્થા ગાળ પરમાર્થે; ૫૨
સગાં સહુ સ્વાર્થનાં સંગી, જણાવે કેશ ધોળા થઇ.
ત્યજી દેને વિષય તૃષ્ણા, નથી તેથી કદિ શાન્તિ; ૫૩
અહંતાને ત્યજી દે ઝટ, જણાવે વાળ ધોળા થઇ.
જતાં પરભવવિષે સાથે, નહીં કો આવશે નક્કી; ૫૪
થશે સાથે કર્યાં કાર્યો, જણાવે વાળ ધોળા થઇ.
અવસ્થા એક ના રહેતી, સદા બદલાય છે સહુની; ૫૫
વિપર્યય દેખ આંખોએ, જણાવે વાળ ધોળા થઇ.
કરે શું ? કામની ચેષ્ટા, અવસ્થા દેખ ત્હારી શી ? ૫૬
થયું રે જીર્ણ તન તારૂં, જણાવે વાળ ધોળા થઇ.
અહં મારૂં કરે મૂર્ખા, નથી તેથી કદિ સારૂં; ૫૭
જવાનું સૌ જતું રહેશે, જણાવે વાળ ધોળા થઇ.
હવે પરમાત્મની સાથે, પરોવી ચિત્ત લે ત્હારૂં; ૫૮
હવે કર્તવ્ય એ ત્હારૂં, જણાવે વાળ ધોળા થઇ.
મળી વેળા અરે તુજને, ખરેખર મુક્ત થાવાને, ૫૯
ઉપાધિમાં પડે ક્યાં તું, જણાવે વાળ ધોળા થઇ.
પડી પચાનમાં ભોળા, નકામુ ગાળ ના આવુ, ૬૦
ત્યજી વિકથા પ્રભુ ભજવા, જણાવે વાળ ધોળા થઇ.
બની નિઃસંગ સંસારે, રહી અન્તરથી ન્યારો ૬૧
કરીલે સેવાભક્તિ સાચી, જણાવે વાળ ધોળા થઇ
ખનાવી નર્મ જીવોને, ધરી લે ચિત્તમાં નમ્રતા, ૬૨

સાખી

મુધાની તું હવે છેલ્લી, જણાવે વાળ ધોળા થઇ.
શણ શણ શક્તિ ઘટતી જાય. ઇન્દ્રિયો જડ નિર્બળ થાય
વૃદ્ધાવસ્થા બેઠી અરે, ખાધું જીરવાતું ના ખરે
મોડા સ્વપ્ન, આવે મન, ગમે ન કોઇ કદિ પણ,
કરથી માળા ઝાલી પડે ધરમ. ન્હાના મોટા. ૧૨
તુ પ્રભુ કર્મો કદાડી જાય. ખાવાનું ના ચિત્ત ગુરુ વ

અરર હું હા હું હું બોલ, અવાજ જાણે ફુટયો ઢોલ. ૬૬
કાહ્યા થાવે ઘરના લોક, ક્યારે મરશે પાડે પોક;
કંટાળો આવે મન ખૂબ, ક્યાંથી પાડે આંબા લૂંબ. ૬૭
મુખથી દિન વચનો બોલાય, દુ:ખ કહ્યું ના કોને જાય;
ત્હોયે જીવ્યાની મન આશ, વૃદ્ધાવસ્થા એવી ખાસ. ૬૮
પોતાના તે પરના થાય, વિત્ત રળેલું બીજા ખાય;
એ જોયું ના કેમે જાય, હાય હાય એવું ઉચ્ચરાય. ૬૯
વૃદ્ધાસ્વથા એવી અરે, પામીને જો:ધર્મ ન કરે;
વૃદ્ધા અવસ્થા નિષ્ફલ જાય, એવું વિરલાના મન થાય. ૭૦
વિરલા ઘરડા ચેને ચિત્ત, ચેતે તો એ થાય પવિત્ર;
વૃદ્ધાવસ્થા પૂર્વે ભવ્ય, કર ત્હારૂં સારૂં કર્તવ્ય. ૭૧
વૃદ્ધાવસ્થા દુ:ખ ભરેલ, ચેતે તેને શિવપુર સહેલ;
ચેતે ના તો દુ:ખી થાય, લક્ષ ચોરાશિમાંહી જાય. ૭૨
ધોળામાં જો ધાલી ધૂળ, તો રહેવે ના ધર્મનું મૂળ;
ચેતે તેને છે સુખકાર, ચેતે તેને કદિ ના હાર. ૭૩
ધર્મ કમાણી આવે સાથ, ભાવે ભજવા ત્રિભુવન નાથ;
વૃદ્ધાવસ્થામાં એ સાર, નહીં તો પામે યમના માર. ૭૪
સર્વ પાપને કરવા માફ, વૃદ્ધાવસ્થા પોઝી સાફ;
પામી સફળી કરવી ભાઇ, સાચી માની ધર્મ:સગાઇ. ૭૫
મૃત્યુનો ભય મોટો થતો, કાઢયો ના તે મનથી જતો;
થાશે શું ? એવું ચિન્તાય, હાય હાયમાં દહાડા જાય. ૭૬
બોલતાં બહુ શ્વાસ ભરાય, મનની વાતો કયાંઇ ન થાય;
ઉગ્યાને પૂજે નરનાર, આથમતાને હોય જુહાર. ૭૭
વૃદ્ધાવસ્થા પામી અરે, ચેને તે જગ સુખને વરે;
ગયો સિકંદર વિક્રમરાય, જીવ્યાનો જગ નહીં ઉપાય. ૭૮
પાંડવ સરખા ચાલ્યા ગયા, તેનાં નામો સ્મૃતિમાં રહ્યાં;
ચેતો વૃધ્ધો નરને નાર, જાણી આ સંસાર અસાર. ૭૯
માયાને મૂકો ઝટ દૂર, ધ્યાવો પરમ પ્રભુનું નૂર;

જ્યોતિમાંહિ જ્યોતિ મળે, લક્ષ ચોરાશી ફેરા ટળે. ૮૦
મૃત્યુ ગાજે સૌને શીર, હોય વીર પેગંબર પીર;
ગાજે મહા ભયંકર કાળ, મારે અનુધારી ઝટ ફાળ. ૮૧
વૃદ્ધાવસ્થા પામી જેહ, પ્રભુભક્તિથી ચેતે તેહ;
જન્મ મૃત્યુને છતી જાય, પરમ સુખી તે હિમ્મ સુહાય. ૮૨
શિક્ષા સમજીને ઝટ મળે, પાપ કર્મથી પાછો વળે;
પરમાર્થે તે રાચી રહે, સમતાભાવે સુખડાં લહે. ૮૩
શાન્ત રસી થાવાને કાજ, વૃદ્ધાવસ્થા ઉત્તમ સાજ;
પામીને ના કરો પ્રમાદ, વૈરાગી થઇ ચિત્સુખ સ્વાદ. ૮૪
ધારે જે મનમાં ઉપદેશ, જન્મ જરાના ટાળે કલેશ;
શંકા તેમાં નહીં લગાર, નિશ્ચય એવો મનમાં ધાર. ૮૫
વૃદ્ધ થઇ વૈરાગ્યમાં, ધ્યાને કાઢો કાળ;
પરમ પ્રભુના ધ્યાનથી, હોવે મંગલ માળ. ૮૬
મમતુ સમજે સાનમાં, સફલ કરે અવતાર;
વર્તી પૂર્ણ સમાધિમાં, પામે શર્મ અપાર. ૮૭
પેથાપુરમાં ભાવથી, રચના કીધી સાર;
બુદ્ધિસાગર ધર્મથી, હોવે જયજયકાર. ૮૮

સંવત ૧૯૬૭ ના અશાડ વદિ ૧૨ રવીવાર.

जुवानी.

જબરૂં જુવાનીનું જોર, થાનો ભારે ઘોર અઘોર;
ભાઠું પ્રગટ્યું ગંગા પૂર, એવું જુવાનીનું નૂર. ૧
સકલ ઇન્દ્રિયો થાય સચેત, ભરપૂરે મન વાધે હેત.
ધાર્યાં સર્વે કાર્યો થાય, નરનારી મસ્તીમાં માય. ૨
વ્હાલો લાગે મન શૃંગાર, મોજ મઝામાં લાગે પ્યાર.
આગુક માગુક પ્રગટે રાગ, સદા પચ્ચીશીનો લાગ. ૩
ખભા ઉપર આવે છે આંખ, અહંવૃત્તિની પ્રગટે પાંખ;

ઘરડાનું કીધું નવ ગમે, ઇન્દ્રિયો મન જ્યાં ત્યાં ભમે. ૪
સ્વચ્છન્દી મનડું બહુ થાય, ગાનતાનમાં ચિત્ત સુહાય;
બોલ્યાનું મન રહે ન ભાન, નાટકમાં બહુ લાગે તાન. ૫
ઉછાંછળા ઉતાવળાપણું, અહંકાર ને નિર્દયપણું;
વિના વિચારે થાતાં કામ, મનમાં ગમતાં સ્ત્રીને દામ. ૬
જુવાની છે સ્વર્ગની વાટ, યુવા અવસ્થા નરકની ખાટ;
જુવાની છે સુખ ભંડાર, જુવાની દુઃખો દાતાર. ૭
જુવાનીમાં થાતો ધર્મ, જુવાનીમાં થાતાં કર્મ;
વાપરી જાણે તે જન તરે, બાકી બીજા ભવમાં ફરે. ૮
વિદ્યુત્ લક્ષ્મી સરખી જાણ, સદા રહે ના મનમાં આણ;
કાળી મૂછો કાળા કેશ, ચેત ચાલીને યૌવન વેષ. ૯
જુવાની દિવાના સમી, દમે સદા તેને સંયમી;
જુવાની છે અન્ધ સમાન, દેખાતું ના સારું માન. ૧૦
જુવાની છે નદી સમાન, જુવાની ભરતી સમજાણ;
જુવાનીમાં સબળો યોગ, જુવાનીમાં સબળો ભોગ. ૧૧
જુવાની પાડાની પેર, ધમંધમાથી કરની ફેર;
વર્તે કામતણું બહુ જોર, મન હરાયું જેવું ઢોર. ૧૨
જેમાં બળ વાળે ત્યાં વળે, કાર્ય શુભાશુભ કીધું ફળે;
અષ્ટ કર્મને વેગે મથે, બળ વાળે જો સિદ્ધિ પથે. ૧૩
જુવાનીમાં સાધે કામ, જુવાનીમાં સાધે રામ;
જુવાની સમજું હથિયાર. સારામાં વાપરવું સાર. ૧૪
જુવાનીમાં ધર્મ કરાય, તેથી મુક્તિ વેગે થાય;
વૃદ્ધાવસ્થા પૂર્વે ભાઇ, જુવાનીમાં ધર્મ સખાઇ. ૧૫
પછી જાય ખાધું સહુ હોય, દોડાનું વેગે ભડ જોય;
ગાત્રો સર્વે બળથી ભર્યાં, થાતા હાથો સર્વે ઠર્યાં. ૧૬
શોભે શૃંગારે શુભ વેષ, રોગનજ્ઞા ગહુ હોય ન ક્લેશ.
જુવાનીમાં મસ્તી ઘણી, મિત્ર કરવે પ્રીતિ બની ૧૭
ઉછાછળા બોલાના બોલ, બીજા મસ્તી વાક્ય કલોલ.

સ્વામી હુકમે ચાલે નિત્ય, ટેક નેકને રાખે ચિત્ત;
સઘળું સ્વામી પૂચ્છી કરે, કાટકૂટ ના હૃદયે ધરે. ૫
દેતાં શિક્ષા કરે ન ક્રોધ, મનમાં ધારે સવળો બોધ;
કૂડ કપટથી દૂરે રહે, સ્વામી ચહે તેને તે ચહે. ૬
વાર્યું રોકે કરે ન કામ, પરસેવો વાળી લે દામ;
સ્વામીના શત્રુનો સાથ, કદિ ન કરતો ઝાલી હાથ. ૭
ખોટું લાગે સ્વામી ચિત્ત, તેવી ધારે કોઇ ન રીત;
સ્વામી સામો કદિ ન થાય, મનમાં લેશ ન બુરૂં ચ્હાય. ૮
સ્વામી વિરૂદ્ધ ન થાય કદાય, સેવક ગુણ એ છે નિર્માય;
સ્વામીને શુભ કરતો સહાય, સ્વામી દુઃખે દુઃખી થાય. ૯
વિશ્વાસી સ્વામીનો ઘાત, કરે તેહની નીચી જાત;
આચંદ્રાર્કે નરકે રહે, દુઃખ અનન્તાં ત્યાં તે લહે. ૧૦
વિશ્વાસી સ્વામીને છળે, કુંભીપાકઅગ્નિ એ બળે;
ખોદે ઉપરીનું જે ખાઇ; ઠરે ન ઠામે ક્યારે ભાઇ. ૧૧
સર્વ જણાવ્યાં કાર્યો કરે, કથિત માર્ગમધ્યે સંચરે;
શીર્ષ મૂકીને સેવા કરે, એવો સેવક સંપદ વરે. ૧૨
અશુભ નિજ સ્વામીનું ચ્હાય, તપજપ કરતો સ્વર્ગે ન જાય;
કરતો નિજ સ્વામી અપમાન, પામે ના તે ઉત્તમ સ્થાન. ૧૩
સમર્થ થઇને સ્હામો થાય, કૃતઘ્ન નિર્ગુણ તેહ ગણાય;
સર્વ લોકમાં દુષ્ટ ગણાય, દુર્જન નરકે અન્તે જાય. ૧૪
ઉપકારીનો ઘાતક થાય, નરક ગતિમાં વ્હેલો જાય;
આ ભવમાં પણ લહે ન શાત, પાપી થાવે સઘળાં ગાત્ર. ૧૫
જેનાથી જે થયો મહન્ત, તેનો જે જન કરતો અન્ત;
પાપીમાં પાપી શિરદાર, અપજશ દુઃખડાં લહે અપાર. ૧૬
સ્વામીના જે દેખે દોષ, પામે ના તે ગુણનો પોષ;
રાજા શેઠ ગુરૂ વા દાસ, વર્તે સત્ય હૃદયથી ખાસ. ૧૭
શત્રુજનોથી ફૂટે નહીં, કીર્તિ તે જન પામે સહી;

ગુરૂના માથે દે ના દોષ, ધમકાવ્યાથી કરે ન રોષ. ૫
નિશદિન ગુરૂની કરૂણા ચહે, કૃપા વિના ના ક્ષણ પણ રહે;
ગુરૂ આવે ઝટ ઉભો થાય, ગુરૂ વંદીને બેસે ઠાય. ૬
ગુરૂપર રાખે બહુલો ભાવ, ગુરૂને સમજે ભવજલ નાવ;
સદા ગુરૂનું સાચું ચહે, કપટ વિનાનાં વચનો કહે. ૭
ગુરૂથી છાનું કાંઇ ન રહે, એવા નિજ મનડાને વહે;
ગુરૂ હૃદય જાણી સહુ કરે, ગુરૂદ્વેષી વિશ્વાસ ન ધરે. ૮
ગુરૂનું બહુલું કરતો માન, મનમાં કરતો ગુરૂનું ધ્યાન;
કરે ગુરૂ પર કદિ ન રીસ, જગમાં ઉત્તમ થાવે શિષ્ય. ૯
દુઃખ પડે પણ ધરે ન ખેદ, પ્રાણ પડે પણ ધરે ન ભેદ;
વડાસમાં સંકટને સહે, ઘડાસમાં સંકટને વહે. ૧૦
ગુર્વાજ્ઞાનો મનમાં રાગ, ભોગછતાં તે પામે ત્યાગ;
ગોસાલા સમ કદિ ન થાય, ગુરૂદ્રોહી નર નરકે જાય. ૧૧
ગુરૂનો દ્રોહી ઠરે ન ઠામ, જગમાં યશનું લહે ન ધામ;
ગુરૂ દ્રોહીનું ઠરે ન ચિત્ત. જગમાં મળે ના રૂડા મિત્ર. ૧૨
કુલવાલુક પેઠે ભટકાય, શુદ્ધ હૃદય તેનું ના થાય;
હણે ગુરૂનો જે વિશ્વાસ, તે નરકે જાવે જન ખાસ. ૧૩
ગુરૂથી કદિ કરે ન વિરોધ, ગુરૂનો ગ્રહતો નિર્મળ બોધ;
સ્વાર્પણ કરી ગુરૂ ચરણે રહે, તેવા શિષ્યો મુક્તિ લહે. ૧૪
કરે ન આજ્ઞા ગુરૂની ભંગ, રાખે આપત્ સમયે રંગ;
ગુરૂ વચનામૃત પીવે સદા, ગુરૂને છેતરતો ના કદા. ૧૫
ગુરૂની આગળ લઘુતા ધરે, ગુરૂ વિરૂદ્ધ ન કાર્યો કરે;
ગુરૂ પ્રતિષ્ઠા કરે સુવૃદ્ધિ, કરે સદા નિજ ચેતન શુદ્ધિ. ૧૬
કરી પ્રતિજ્ઞા કરે ન ભંગ, કદા ધરે ના ચિત્ત કુઢંગ;
ઉપયોગી થઇ સેવા કરે, દ્રવ્યાદિક ભાવો અનુસરે. ૧૭
દઢ શ્રદ્ધાળુ અન્તર્ દક્ષ, કદિ ન મૂકે સારો પક્ષ;
ભૂલે ના ગુરૂનો ઉપકાર, ભરમાવ્યો ના ભમે લગાર. ૧૮

લાયકને લાયક દે જ્ઞાન, શિષ્યો તેથી પામે માન;
સમજાવે પ્રગતિના મંત્ર, સમજાવે પ્રગતિનું તંત્ર. ૬
શિષ્યોનું વાળે શુભ વાન, રહે ન કોઇ જન નાદાન;
વિદ્યા આપે કરી કૃપા, પ્રગતિ શાન્તિથી જે પ્રપા. ૭
સમજાવે તત્ત્વોના ભેદ, ટાળે અજ્ઞ દોષના ખેદ;
નિજ શિષ્યો મોટા જગ થાય, નિશદિન એવા કરે ઉપાય. ૮
પૂર્ણ કાળજી ચિત્તે ધરે, શિષ્યોની આપતને હરે;
શિષ્ય પ્રેમને એંચે સાર, ધન્ય ધન્ય ગુરૂનો અવતાર. ૯
શિષ્યો પાછળથી સંસ્મરે, એવી પ્રવૃત્તિ ગુરૂજી ધરે;
આળસ અંગે ધરે ન લેશ, ટાળે શિષ્યતણા સહુ ક્લેશ. ૧૦
શિષ્યોન્નતિમાં રાજી રહે, પ્રાણાંતે બૂરૂં ના ચહે;
વર્તે મનડું કરી ઉદાર, શિષ્યોની સાથે સુખકાર. ૧૧
અપત્યવત્ શિષ્યો મન ધરે, સર્વ શક્તિથી સારૂં કરે;
ધરે ન સ્વાર્થ હૃદયમાં એશ, સ્વકર્તવ્યો કરે હમેશ. ૧૨
એવા ગુરૂઓ જગમાં લેશ, કરે ઉન્નતિ ટાળી ક્લેશ;
બુદ્ધિસાગર ગુરૂ સમાન, ઉપકારી જગ કોના માન. ૧૩

સંવત્ ૧૯૬૨ ના શ્રાવણ સુદિ ૧૦ શુક્રવાર.

શ્મશાન.

જ્વાલાવડે તું ધગધગી રહેતુ જણાવે શાન્તતા,
સંસારમાં શું ? સાર છે વા સત્ય છે વા ભ્રાન્તતા;
જન્મી અરે શું શું કર્યું શા શા કર્યા ખેલો અરે,
સમજાવતું મૌની રહીને સાનમાં જૂઠું ખરે. ૧
તાબોતણી રાખો થઇ ના કોઇ અહીં રહેતું નથી,
આ પ્રેતવનની રાખનાં તત્ત્વો જુવો યત્ને મથી;
જે મૂચ્છ મરડી મ્હાલતાતા ગાજીને બહુ બોલતા,
તેનાં વપુની રાખ અહિં જે પર્વતોને તોલતા. ૨

મહાં લૌદે ખર અટુ વહી મૂક ! એને મહાવું.
આખે ના એ પરભવ કર્યું જતને કેમ તાને,
મેં એ કેવું મરમ સમયે ધ્યાન આ અર્જવું છે,
જર્જરીઓને મરણ સમયે ધ્યાન આ સર્જવું છે. ૧૦
ક્યાં સંસારે પરમ સુખ છે દેખીને મર્ણ દેખો.
ખાતાં પીતાં પરમ સુખ છે પેખીને સર્વ પેખો,
શું ભોગોમાં અનુભવ કરી ધર્મ છે તે તપાસ્યો,
ભોગીઓનાં તન સહુ મરે ખાખ ધાતાં વિમાસો. ૧૧
પ્રેમીઓ શો અનુભવ કરો પ્રેમે ક્યાં આ રમણને,
આ શી ? ભાઈ અગમ જગમાં ભેદ કો ના પિછાને;
માયા પેઠે અટપટ બધાં સત્વને કોઈ પામે,
યોગી આવું નયન નિરખી મોહને પૂર્ણ વામે. ૧૨
આ સંસારે સુખ નહિ કશું પૂર્ણ દેખો તપાસી,
મ્હારૂં ત્હારૂં નહિ નહિ કશું પુદ્ગલોની તમા શી ?,
દેખાડે આ ચરમ સમયે પિતૃજની ખરે હા,
જાગો જાગો નયન નિરખી નાટક દેખી અરે હા. ૧૩
ન્હાનાં મોટાં સકલ મનુજો, નાં તનુઓ બળેલાં.
મૃત્યુ પાસે નહિ જગ અહીં કોઇ અન્ને રહેલાં;
ત્હોયે શી ? આ જગત તટમાં મોહની છે પમાલો,
પોલે દોલે બાજમ જગમાં હાક છે.પૂર્ણ હાલો. ૧૪
કાચા કાચા ઘટ સમ ખરે વાર ફૂટે ન લાગે,
એને આખે જગત જનને ચાલતો વિજ પામે;
એને જાગી હૃદય ઘટમાં જ્યોતિ જ્યોને મિલાવો,
પામી સારો અવસર ખરે, ધર્મ કાર્યે લગાવો. ૧૫

દોહરા.

ભટપટ મહદાં બળી રહ્યાં, સમજાવે સંકેત;
બચ્યો ન કોઇ મૃત્યુથી, ચેત ચેત નર ચેત. ૧૬
મનુજોનાં મડદાં તણી, સમજાવે છે શાખ;
ચેત ચેત નર જ્ઞાનથી, આખર તનની ખાખ. ૧૭

બળતી જ્વાળાઓ કહે, દનનો રંગ પતંગ;
ભસ્મીભૂત સઘળું થતું, કર સન્તોનો સંગ. ૧૮
ફેઠ ફેટ ફાટી હાડકાં, સમજાવે નરનાર;
ચેત્યા તે સુખ પામિયા; શેષ લહ્યા ફટકાર. ૧૯
ચંદન રસ લેપ્યું વપુ, બળે મશાણે દેખ;
ના કર કાયા ગારવો, નજરે માનવ પેખ. ૨૦
જમીન માટે ઝૂઝતા, વપુઓ તેનાં રાખ;
બની ગયાં દેખી અરે, સાચું જગમાં ભાખ. ૨૧
ખોરી ખોરી બાળતાં, મડદાં કુટુંબી વર્ગ.
આંખે આવું દેખીને, કરવો ઘટે ન ગર્વ. ૨૨
નામ ન નિશાન ન કોઇનાં, રહ્યાં જગત્માં માન;
નામ રૂપમાં મુંજ ના, સમજાવે જ મશાણ. ૨૩
રાખથકી કાયા બની, અન્તે રાખ જ થાય;
નજરે દેખ મશાણને, ખાખે ખાખ જણાય. ૨૪
મહા ભયંકર લાગતું, રાત્રે દેખ મશાણ;
ચતુર્ગતિ સંસાર આ, મશાણ નિશ્ચય જાણ. ૨૫
ભવ સ્મશાને જીવ સહુ, બળતા ક્ષણ ક્ષણ જાણ.
ઉગરે સાચા સાધુઓ, વૈરાગી ગુણ ખાણ. ૨૬
સ્મશાન સંસારે અહો, શરણ સદ્ગુરૂ દેવ;
કામ મોહ ચિન્તા ત્યજી, ખરી ભક્તિથી સેવ. ૨૭
પ્રભુ ભક્તિમય મનથી, ઉગરે ધર્મી જીવ;
ભવ પીડા દૂરે કરી, થાવે જીવનો શિવ. ૨૮
ભવ સ્મશાને આ પરે, ચેત ચેત નર ચેત;
વૈરાગી થાવા ખરો, સ્મશાનનો સંકેત. ૨૯

કવ્વાલી.

ખુદાને ઢુંઢનારાઓ, સ્મશાનોમાં ભમો જાગી;
ખુદાની વાનગી જાગે, થતાં મનમાં જ વૈરાગી. ૩૦
ભભૂતિ અંગપર ચોળી, ફકીરી ચિત્તમાં ધારી;

નિહાળી ખાખ સમ જગને, બનો ખાખી તજો યારી. ૩૧
નથી આ વિશ્વમાં શાન્તિ, જગત્ ઢુંઢી જુવો સઘણું;
જુવો પુચ્છી શ્મશાનોને, જણાવો ઉત્તરો શું! તે. ૩૨
ચઢેલાઓ અભિમાને, ઉઘાડી આંખ દેખોને;
તમારી સાથ શું ? આવે, જગત્ છે.ખાખની બાજી. ૩૩
છતી આંખે જુવો ના કાંઇ, પછીથી ખૂબ પસ્તાશો;
ગયા પાછા નહીં આવો, કરી લ્યો ધર્મની કરણી. ૩૪
અહા સન્ધ્યા સમા ઠાઠો, અરે વિજળી સમી લક્ષ્મી;
જતી ના કોઇની સાથે, કર્યું હાથે થતું સાથે. ૩૫
જગત્‌ની કારમી બાજી, ઠગે છે સર્વ જીવોને;
તથાપિ જે ન ચેતે તે, ભમે છે જન્મ મરણે તે. ૩૬
શ્મશાનોમાં મડાં દેખી, અરે વૈરાગ્ય ના આવે;
તદા મૂર્હત્વ છે ઝાઝું, અહીં એ સન્ત સમજાવે. ૩૭
રૂપાન્તર દેહનું થાતું, શ્મશાને દેખ ધારીને;
અવસ્થા એક ના રહેતી, હૃદયમાં જો વિચારીને. ૩૮
અહંમમતાતણી વૃત્તિ, અરે સંસાર છે એ તો;
અહંમમતા ત્યજી ભવ્યો, ખરા વૈરાગ્યથી ચેતો. ૩૯
સગાંઓ સર્વ રોઇને, પછીથી શાન્ત થઈ જાતાં;
જતો જીવ એકલો પરભવ, સગા સાથે નહીં થાતાં. ૪૦
કર્યાં કર્મો જતાં સાથે, કમાણી અન્ય જન ખાતો;
નહીં જે ચેતતો માનવ, પછીથી ખૂબ પસ્તાતો. ૪૧
જુવો જાગી હૃદયમાંહિ, પરમ શાન્તિ પરખવાને;
કરી લ્યો સન્તની સંગત, અલખ જ્યોતિ નિરખવાને. ૪૨
સદા પરમાત્મભક્તિમાં, રહો રાચી જનો સર્વે;
ત્યજી પાપો લહી માઝી, કદાપિ ના રહો ગર્વે. ૪૩
અવસ્થા સર્વની જેવી, થશે તેવી નથી શંકા;
ત્યજી વૈરાગ્યનાં શસ્ત્રો, ગની મહાવીર સમ બંકા ૪૪

ભવ પિંડ વને સન્તો, અલખનાં ગાન ગાવે છે;
લગાવી ધ્યાનની તારી, પ્રભુ મહાવીર ધ્યાવે છે. ૪૫
ખરે એ ધન્ય યોગીઓ, ખરી એ શાન્તિને પામે;
મિલાવી જ્યોતિથી જ્યોતિ, ઠરે છે સિદ્ધ થઇ ઠામે. ૪૬
ખરા એ સન્તયોગીઓ, પડે ના મોહ જંઝાળે;
બની ત્યાગી પ્રભુ રાગી, અહો ઝટ મોહને બાળે. ૪૭

દુહા.

ભવ સ્મશાન સ્વરૂપને, અવબોધી ઝટવાર;
સાચાં સુખડાં પામવા, ચેતો નર ને નાર. ૪૮
દગા પ્રપંચો ત્યાગીને, ધર્મ હૃદયમાં ધાર;
અજરામર પદ પામવા, ચેતો નર ને નાર. ૪૯
ગયા પ્રેમીઓ પ્રેમમાં, મુંઝી નરક મઝાર;
પરમ પ્રભુને પામવા, ચેતો નર ને નાર. ૫૦
રાવણ સરખા રાજવી, રામસમા કુમાર;
ગયા ન પાછા આવીયા, ચેતો નર ને નાર. ૫૧
વિષયાગ્નિમાં ના પડો, પડ્યા કરે પોકાર
એવું સમજી ચિત્તમાં, ચેતો નર ને નાર. ૫૨
વિષય હલાહલ પીવતાં, હોય ન શાન્તિ લગાર,
પુનઃ પુન ક્યા મુઝતા, ચેતો નર ને નાર ૫૩
હું મારૂં કરતા થકા, મૂરખો જીવ ગમાર.
જાગી ઘટમાં જ્ઞાનથી, ચેતો નર ને નાર. ૫૪
પામી ચેતન સંપદા, મુવો ના તલભાર,
વિશ્વ સ્મશાને શમ ના, ચેતો નર ને નાર. ૫૫
[illegible] ન [illegible] કોઈની, કહિ ન કોની સનાર,
આખ મિંચાએ કંઈ નહીં, ચેતો નર ને નાર. ૫૬
[illegible] સ્વાર્થના, જૂઠા વિષય વિકાર
સ્વપ્ન સમું જાણી સહુ, ચેતો નર ને નાર. ૫૭
મુઆનો ક્યાં માનવી, સ્મશાન દેખી વિચાર
અન્તે કોઈ ન કોઈનું, ચેતો નર ને નાર. ૫૮

સ્વપ્ન સુખલડી ભક્ષતાં, ક્ષુધા ન ભાગે ધાર;
જાણે ઝંપ વળે નહીં, ચેતો નર ને નાર. ૫૯

વાડી ગાડી લાડી સહુ, પડતાં રૂહે નિર્ધાર;
એવું જાણી ચિત્તમાં, ચેતો નર ને નાર. ૬૦

નામ રૂપનો મોહ શો ?, શો ? જડ વસ્તુ પ્યાર;
કૃત્રિમ સર્વ નિહાળીને, ચેતો નર ને નાર. ૬૧

ધર્માર્થે જીવન વિના, જૂઠ સકળ વ્યવહાર;
એવું મનમાં જાણીને, ચેતો નર ને નાર. ૬૨

પાપ પુણ્ય બે જાણીને, કરો વિવેકે સાર;
પાપ કર્મ ત્યાગી સદા, ચેતો નર ને નાર. ૬૩

સંસારે સુખ ના કશું, દુઃખ અનન્ત અપાર;
એવું જાણી ચિત્તમાં, ચેતો નર ને નાર. ૬૪

કરો ઉપાયો કોટિ પણ, કોઇ નહીં રહેનાર;
સમજી સાચું ચિત્તમાં, ચેતો નર ને નાર. ૬૫

ષડ્રસ ભોજન સ્વાદતા, રહ્યા ન વિશ્વ મઝાર;
અનિત્ય આ સંસારમાં, ચેતો નર ને નાર. ૬૬

પ્રોફેસર પંડિત ઘણા, જ્ઞાની ગયા ગમાર;
પરમ પ્રભુની ધૂનમાં, ચેતો નર ને નાર. ૬૭

કરે ક્રોધ શા કારણે, તેથી દુઃખ અપાર;
સાચી શિક્ષા માનીને, ચેતો નર ને નાર. ૬૮

રાગાદિકનાં બન્ધનો, વડે થતો સંસાર;
રાગાદિક હણવા પ્રતિ, ચેતો નર ને નાર. ૬૯

આત્મોન્નતિની પ્રાપ્તિ તો, કષાય જયથી ધાર;
નિશ્ચય એવો મન ધરી, ચેતો નર ને નાર. ૭૦

ભવજળધિ તરવા પ્રતિ, નૌકા દેહ વિચાર;
પુણ્યોદયથી પામીને, ચેતો નર ને નાર. ૭૧

ચિંતામણિ સમ દેહને, પામી કરો ન વાર;
ધર્મ કર્મ મનમાં ધરી, ચેતો નર ને નાર. ૭૨

કાયા કાચા કુંભ સમ, વિણસંતાં નહિ વાર;
એવું સમજી સાનમાં, ચેતો નરને નાર. ૭૩

શ્મશાનીયા વૈરાગ્યથી, વળે ન કિંચિત્ સાર;
જ્ઞાનયુક્ત વૈરાગ્યથી, ચેતો નર ને નાર. ૭૪

શૃંગારિક રસથી અરે, મળે ન સુખ લગાર;
શાન્તરસે રસિયા બની, ચેતો નર ને નાર. ૭૫

ત્યજી પ્રમાદો ભાવના, વૈરાગ્યે મન વાળ;
વસ્તુ સ્વભાવે ધર્મ છે, ચેતો નર ને નાર. ૭૬

ધન્ય ધન્ય તે મુનિવરા, શાન્તરસી જયકાર;
મુનિ દૃષ્ટાન્તો શોધીને, ચેતો નર ને નાર. ૭૭

ગજ સુકુમાલ સદા નમો, સમતા રસ ભંડાર;
મનમાં એહ વિચારીને, ચેતો નર ને નાર. ૭૮

ધન્ય ધન્ય તે મુનિવરા. અવન્તી સુકુમાલ,
શ્મશાનમાં કાઉસગ્ગ રહ્યા, વન્દો મુનિ કૃપાળ. ૭૯

શ્મશાનમાં સાધન કર્યું, પરભવનું સુખકાર.
તેને મનમાં લાવીને, ચેતો નર ને નાર ૮૦

પાર ન આવે [illegible], વંદું એમ નમસ્કાર,
[illegible] પરિહરી, ચેતો નર ને નાર ૮૧

[illegible] સત્યવાદ સદા, વાંચી કરજો વિચાર.
મુક્તિપુરી વેગે [illegible] કરે અવતાર ૮૨

-: ૫ :-

શ્મશાન કાવ્યનો સાચો સાર, પામો ભવી ભવનો પાર,
[illegible] ચિત્ત ધરો વિવેક, નિશ્ચય રાખો ધર્મની ટેક ૧
[illegible] સ્વાધ્યાય, વૈરાગ્ય, બાહ્યાભ્યન્તર ધર્મ ધ્યાન,
[illegible] ગુરુ[illegible]નો નામ, સાધન [illegible] ૨
[illegible] નહિ માને દુઃખ, અન્તરમાં મળે શિવ સુખ
[illegible] સાધી [illegible] શિવપુર જાય. ૩

ભણે ગણે જે નર ને નાર, ધર્મી થાવે ને નિર્ધાર;
બુદ્ધિસાગર મંગળ માળા, પામે થાવે જગ જયકાર. ૮૬

ॐ शान्तिः ॥३॥

સંવત્ ૧૯૬૬ ના શ્રાવણ સુદિ ૧૦ શનિવાર.

सागर.

સાગરમાં લક્ષ્મી વસે, રત્નો અપરંપાર;
સાગરની ગંભીરતા, ઉપમા સજ્જન ધાર. ૧
સાગરની સેવા કરે, વાંછિત ફળે કરોડ.
દરિદ્રતા દૂરે કરે, નહિ જગ એની જોડ. ૨
ભરતી ઓટ થાતા રહે, ઉછળે બહુ કલ્લોલ;
પું પું અવ્યક્ત શબ્દથી, બોલે ગંભીર બોલ. ૩
નાવો વહાણો સ્ટીમરો, કરતાં દોડાદોડ;
સગમરીનો ફુગરો, દોડે લોડાલોડ. ૪
સાગરમધ્યે દ્વીપ બહુ, ખડકો હોય અનેક;
ભલું બુરૂં જગનું કરે, ત્યજે ન નિજની ટેક. ૫
સાગરનુ શિક્ષણગ્રહે, તે જન થાય મહાન;
પ્રવૃત્તિથી પ્રગતિ કરી, થાવે જગ સુલ્તાન. ૬

કવ્વાલી.

વલોવ્યો અબ્ધિ દેવોએ, તથા સાગર વલોવ્યાથી;
પ્રહ્યાતાં રત્ન મન માન્યા, ગયું દારિદ્રય ઝટ દૂરે. ૭
વિવેકે જે વલોવે તે, ત્યજી વિષ અમૃત સ્વાદે:
વલોવાનું જે શિખે તેઓ, ખરા વિજ્ઞાનીઓ જાણો. ૮
યથા સાગર કરે ભરતી, તથા ભરતી કરે જેઓ;
સદા સમ્પત્તિને પામે, રહે દુઃખી નહીં તેઓ ૯
કરીને ઓટ સાગર ઝટ, વધારે છે સ્વય બળને;
તથા ઓટે મનુષ્યોએ, હઠી પાછા થવું મોટા. ૧૦

કરે છે માર્ગ પ્રગતિનો, સ્વયં છોળે ગમે ત્યાં તે;
મનુષ્યોએ તથા પ્રગતિ, કર્યાં કરવી સ્વયં ભગતી. ૧૧
ધરે છે પેટમાં સહુને, અને ના છાછરો ક્યારે;
થઇ ગંભીર મનુષ્યોએ, કદિ ના છાછરા થાવું. ૧૨
અને જે છાછરા મનના, લહે અપકાન્તિને તે તો;
વિચારી મર્મ અન્તરમાં, ખરી ગંભીરતા ગ્રહવી. ૧૩
ધરી ગંભીરતા લોકો, ગુણો સંપત્તિયો પામે;
અને જે છાછરા મનના, તિરસ્કારો લહે જગના. ૧૪
યથા સાગર ધણી નદીઓ, ગ્રહી શોભા લહે ભારી;
તથા પ્રગતિ ઘણી રીતે, ગ્રહીને શોભતા લોકો. ૧૫
ઘણા નિજ શ્રેયોન્નતિ પન્થો, નદીઓના સમા જાણી,
સદા સ્વાત્મોન્નતિ કરવી, ગ્રહીને શક્તિયો નેકી. ૧૬
ખરા જે શક્તિપ્રાપ્તિના, ઉપાયો દ્વાર સમ જાણો,
ગ્રહીને પ્રાપ્ત તેઓને, ખરી સ્વાત્મોન્નતિ કરવી. ૧૭
પુરાણાં ને નવા જે જે, ગ્રહીને દ્વાર શક્તિના,
વિવૃદ્ધિ સ્વાત્મશક્તિની. કરો કરવા ઉપાયોથી. ૧૮
યથા સાગર તરંગોથી. લહે છે કુદતી શોભા
વિચારોના તરંગોથી, તથા શોભા લહે લોકો. ૧૯
સુધારાના વિચારોના, તરંગોથી વહે ગંગા
ઘરે પ્રગતિ સદા તેઓ, સુધારાઓ [illegible] ૨૦
ખરી ગંભીરતા ધારે, ઘણા ઉછળ તરંગોથી
તથા ગંભીરતા ધારી, મનુષ્યોએ પ્રગતિ કરવી. ૨૧
ઘણાં રત્નો ધરે ઉદરે, મનુષ્યોએ ગુણો તદ્વત્.
[illegible] અન્તર ભરી આવે, બની સાગર સમા રહેવું ૨૨
બની સાગર નિર્મળ જી, ગુણો પામી સદા રહેવું.
ઉદારને તથા થાવું. સ્વયં સાગર ખરી રીતે ૨૩
અનન્ત [illegible] દેખે, સમાવે સાગરો નિજમાં.
સ્વયં સાગર બનીને તે, કરે તે સાગરો કોને ૨૪

ક્ષયોપશમાદિ ભાવોથી, કરો સાગર સદા આત્મા;
બુદ્ધિસાગર ધર્મ સાગરની, ખરી શોભા લહે જ્ઞાની. ૨૫
ॐ શાંતિઃ ૩

સંવત્ ૧૯૭૧ ના શ્રાવણ શુદિ ૩. શુક્રવાર.

ઠરી ના બેસતો દ્રોહી.

સ્વદેશ દ્રોહી છે પાપી, અદૃશ્ય જ છે વદન તેનું;
સ્વદેશાંગાર પાપોથી, ઠરી ના બેસતે દ્રોહી. ૧
સ્વદેશ દ્રોહીના જન્મે, ભયંકર થાય ઉત્પાતો;
નિષ્કંદન કાઢીને ક્યાંએ, ઠરી ના બેસતો દ્રોહી. ૨
વળે શું ? તીર્થને તપથી, સ્વદેશદ્રોહીને જગમાં;
ભયંકર પાપ કૃત્યોથી, ઠરી ના બેસતો દ્રોહી. ૩
અરે જે રાજ્યનો દ્રોહી, અરે જે ધર્મનો દ્રોહી;
પડીને પાપ ખાડામાં, ઠરી ના બેસતો દ્રોહી. ૪
બને જે મિત્રનો દ્રોહી, સુખી થાતો નહીં ક્યારે;
હૃદય ઘાતક અરે પાપી, ઠરી ના બેસતો દ્રોહી. ૫
બને વિશ્વાસી ઘાતક જે, પડી નરકે લહે દુઃખો;
લહી રૈરવ ઘણી પીડા, ઠરી ના બેસતો દ્રોહી. ૬
ગુરૂનો જે બને દ્રોહી, નથી તેના સમો પાપી;
ગુરૂ સામો પડી પામર, ઠરી ના બેસતો દ્રોહી. ૭
ગુરૂ દ્રોહી સમો પાપી, જગત્માં અન્ય ના કોઇ;
બનીને ભૂતવત્ ક્યારે, ઠરી ના બેસતો દ્રોહી. ૮
પ્રતિજ્ઞા પ્રેમ તોડીને, સુખી થાતો નહીં દ્રોહી;
જનોના શાપ લેઇને, ઠરી ના બેસતો દ્રોહી. ૯
બની ઉપકારીનો દ્રોહી, મરે બહુ દુઃખથી રોતો;
હલાહલ સર્પ સમ ભૂંડો, ઠરી ના બેસતો દ્રોહી. ૧૦
કૃતઘ્ની જે થતો દ્રોહી, અરે રાક્ષસ થતો પાપે;

ધરી અર્હતની દૃષ્ટિ, ક્ષમા આપી ત્હને સાચી. ૧૦
ક્ષમા છે મુક્તિ નિઃસરણી, ક્ષમાયોગે શ્રમણ થાવા;
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મ ધારીને, ક્ષમા આપી ત્હને સાચી. ૧૧

સંવત્ ૧૯૭૧ ના શ્રાવણ વદ ૬ સોમવાર.

जरा ना भूल थावा दे.

તપાસીને સકલ ફરજો, મચ્યા કર કાર્ય ત્હારામાં;
તપાસી બાજુઓ સર્વે, જરા ના ભૂલ થાવા દે. ૧
પ્રમાદો આવતા વારી, ખરો ઉદ્દેશ મન ધારી;
હૃદયમાં ધૈર્ય ધારીને, જરા ના ભૂલ થાવા દે. ૨
બની સાધ્યોપયોગી ઝટ, વિચારી ક્ષેત્રકાલાદિ;
સુયુક્તિયો ધરી ઝાઝી, જરા ના ભૂલ થાવા દે. ૩
થતાં વિઘ્નો થશે વિઘ્નો, કર્યાં ક્યારે કયા રૂપે;
ઉપાયો સર્વ સંયોજી, જરા ના ભૂલ થાવા દે. ૪
વિપત્તિયો પડે જે જે, કરી તેના ઉપાયો સહુ;
ખરી આત્મોન્નતિ માટે, જરા ના ભૂલ થાવા દે. ૫
પ્રપંચીના પ્રપંચોથી, નહીં વંચાઇ ઉપયોગે;
શુભંકર કાર્ય કરવામાં, જરા ના ભૂલ થાવા દે. ૬
ખરી પ્રગતિવિષે ભાવે, ધરીને ચિત્ત હુશિયારી;
બુદ્ધચબ્ધિધર્મ કરવામાં, જરા ના ભૂલ થાવા દે. ૭

સંવત્ ૧૯૭૧ ના શ્રાવણ વદ ૭ મંગળવાર.

तदा जीव्युं सफल मानुं.

જગતના સર્વ જીવોનું, ભલું કરવા થશે યત્નો;
મઝાની શાન્તિ અર્પાશે, તદા જીવ્યું સફલ માનું. ૧
વિધર્મી વા સ્વધર્મીની, વિના ભેદે થશે સેવા;

ભલામાં ભાગ લેવાને, તદા જીવ્યું સફલ માનું. ૨
સમગ્ર વિશ્વમાં શાન્તિ, પ્રવર્તક સત્પ્રતિજ્ઞાઓ;
પ્રચારાશે ભલી રીતે, તદા જીવ્યું સફલ માનું. ૩
નિજાત્માવત્ સકલ જીવો, ગણીને તેમ વર્તાશે;
યદાનુભવ થશે એવા, તદા જીવ્યું સફલ માનું. ૪
રહે ના વૈર કો સાથે, ટળે મનના સકલ દોષો;
પરાત્મા ધ્યાનમાં ભાસે, તદા જીવ્યું સફલ માનું. ૫
રજસ્તમની ટળે વૃત્તિ, પ્રવર્તે સાત્વિકી વૃત્તિ;
શુભાઽશુભની ટળે વૃત્તિ, તદા જીવ્યું સફલ માનું. ૬
સમગ્ર વિશ્વમાં યુદ્ધો, ટળે એવાજ ઉપદેશો;
પ્રચારાશે ભલા ભાવે, તદા જીવ્યું સફલ માનું. ૭
પ્રમાદે જાય ના ક્ષણ એક, રહે અન્યાય ના જગમાં;
પ્રવર્તે ન્યાય સર્વત્ર, તદા જીવ્યું સફલ માનું. ૮
ટળે મમતા મળે સમતા, અહંતા સ્વપ્નમાં નાવે;
બુદ્ધયબ્ધિધર્મ દૃષ્ટિથી, સદા જીવ્યું સફલ માનું. ૯

સં ૧૯૬૮ ના શ્રાવણ વદ ૮ ગુરૂવાર.

आबुजीपर आनन्द.

અહા અહા આનન્દ આવે રે
વાણીયો ના કવાય............ ....મઝાનો
શિર નગેશ્વર કિરણો પડે રે, શીતલ વાયુ વાય;
... કલન્વ ...નાં રે, શાન્તિ મઝાની જણાય. અહા ૧
અઢાર ભાર વનસ્પતિ રે, ઉગે અપર પાર;
ડુંગરી ગાજા મઝી રે, વર્ણાતિ સુખકાર. અહા ૨
વિવિધ ... ધુન ધરી રે, શોભ ઘણા ફર ... ,
ઉન્દ્રાન અદ્દિની ... રે, ... સરસ સુહાય. અહા ૩

ભોગ દૃષ્ટિથી ભોગીઓ રે, ફરતા અહિં જણાય;
યોગ દૃષ્ટિથી યોગીઓ રે, ચિદાનન્દને ધ્યાય. અહો૦ ૪
ચિત્તસમાધિકારકો રે, વિવિધ સ્થાનો અત્ર;
શિલા બહુ નજરે પડે રે, ન્હાની મોટી યત્ર તત્ર. અહો૦ ૫
નિર્જન શિલા પ્રદેશમાં રે, બેસી દીધું ધ્યાન;
વિશ્વલીન આનન્દમાં રે, મન બહુ થયું મસ્તાન. અહો૦ ૬
ભર્તૃહરિ ગુફાવિષે રે, ધ્યાન કર્યું જયકાર;
આત્મામાં સ્થિરતા થઈ રે, આનન્દ પ્રગટ્યો અપાર. અહો૦ ૭
જિનવંદન સ્તવના કરી રે, પ્રગટી હર્ષની રેલ;
બુદ્ધિસાગર દૃષ્ટિએ રે, ચિદાનન્દની સહેલ. અહો૦ ૮

સંવત્ ૧૯૭૧ ના માઘવદિ ૧૧

कुंभारीया.

ચારે બાજુ પર્વત હાર, સરસ્વતી વહેતી જયકાર;
ઝાડ ખજુરીનાં બહુ થાય, ન્હાના વ્હેળા વહે સદાય. ૧
પિંપળ ઉંબર આદિ ઘણાં, વૃક્ષો લાગે સોહામણાં;
આરાસણ નગરી અહિં હતી, નેમિનાથજી નગરીપતિ. ૨
રાજા વિમળશાહે કર્યાં, દેરાં પાંચે લક્ષ્મી ભર્યાં;
સ્વર્ગ જવાને પંચ વિમાન, શોભે કોરણીએ ગુણખાણ. ૩
અંબિકા પામી આદેશ, વિમલશાહે દીધાં બેશ;
અંબિકા શુભ દેવી સાર, નેમનાથની જગ જયકાર. ૪
વેલડીઓ ઉગે જયકાર, જાણે તેને કિમ્મત સાર;
ભાવડા જાતિ કરે નિવાસ, મકાઇ ઘઉં પકવે ખાસ. ૫
જંગલમાંહિ વરૂઓ વાઘ, જવા ન રાત્રે એકલ લાગ;
દાંતાના રાણાનું રાજ્ય, વર્તે આપે સૌને સાજ. ૬
જંગલમાંહિ મંગળ બેશ, જિનદર્શનથી હોય હમેશ;
પાંચે દેરામાં જિન ઘણા, દેખે ચિત્ત ન રહેતી મણા. ૭

ચાર દિવસ રહેવાનું થયું, ચિત્ત સમાધિએ ગહગહ્યું,
ધ્યાન કરતાં ચિત્ત મઝાર, આનન્દ પ્રગટ્યો અપરંપાર. ૮
આત્મધ્યાનાવસ્થા વિષે, વીતરાગની ઝાંખી દિસે;
એવો અનુભવ પ્રગટ્યો સાર, પરમાનન્દ દશા જયકાર. ૯
આરોગ્યપ્રદ જલને હવા, તેના આગળ શી ? છે દવા;
કાયાનું આરોગ્ય જ રહ્યું, સમતા ભાવે મનડું વહ્યું. ૧૦
અંબાજી જઈ કર્યો વિહાર, અનેક ડુંગરો દેખ્યા સાર;
પહોંચ્યા ગામ ખરેડી સાર, ત્યાંથી આબુ કર્યો વિહાર. ૧૧
આબુ મન સાબુ સમ થયો, મરૂ ગુર્જરની વચ્ચે રહ્યો;
બુદ્ધિસાગર યાત્રા કરી, અનુભવની પોંઠી ઘટ ભરી. ૧૨
સંવત્ ૧૯૭૧ ના માઘસુદિ

अलेखे बोध ना जातो.

સદા ઉપદેશ કરવાથી, ગમે તે બોધને પામે;
જગતમાં પાત્ર જુવે કે, અલેખે બોધ ના જાનો. ૧
મહત્તા પુણ્યની જગમાં, પ્રસંગે સર્વને ભાસે;
થતી કિમ્મત અરે સોની, અલેખે બોધ ના જાનો. ૨
ગમે તે લાકને સેવે, પ્રકટના બોધ લેનારા,
નિરાશા ના કદિ ભજવી, અલેખે બોધ ના જાનો. ૩
વરી કર્તવ્યની દૃષ્ટિ, કર્યાં કરવું અધિકારે;
હૃદયમાં ધારજો સાચું, અલેખે બોધ ના જાનો. ૪
પરિણામે થશે ફલ વા, નહીં થાશે ત્યજી શકો;
કર્યા કર ઉપદેશોને, અલેખે બોધ ના જાનો. ૫
કર્યાં કર બોધ જીવોને, ગમે તે જાગશે તેથી;
જગતમાં દેખ દૃષ્ટાન્તો, અલેખે બોધ ના જાનો. ૬
ગમે ત્યારે થતી પ્રગતિ, ખરેખર બોધના યોગે;
ઉગે છે બીજ વાવેલાં, અલેખે બોધ ના જાનો. ૭

જરા પણ હાર ના હિમ્મત, કર્યા કર કાર્ય તું ત્હારૂં;
થશે તવ બોધથી સિદ્ધિ, અહોબો બોધ ના જાતો. ૮
ધરી ઉત્સાહ મનમાંહી, મચ્યા કર બોધ દેવાને;
બુદ્ધયબ્ધિ બોધની કરણી, સદા સફળી થતી જગમાં. ૯

विरोधो सहु शमावी दे.

પ્રભુ પ્રાપ્તિ થશે નક્કી, કહ્યું તે કર ખરા ભાવે;
ક્ષમા લાવી હૃદયમાંહિ, વિરોધો સહુ શમાવી દે. ૧
ક્ષમા દે આત્મવત્ માની, વિરોધીવર્ગને જ્ઞાને;
અનન્તાનન્દ વરવાને, વિરોધો સહુ શમાવી દે. ૨
રજોગુણને તમોગુણને, સમૂલં તૂર્ણ હરવાને;
જગત્માં પૂજ્ય થાવાને, વિરોધો સહુ શમાવી દે. ૩
અભેદે ચિત્ત રમવાને, અહંત્વં ભાવ વિસરવાને;
સમાધિ યોગ વરવાને, વિરોધો સહુ શમાવી દે. ૪
નિજાત્મવત્ જગત્ ભાસે, અહો એવી દશા વરવા;
કર્યા જે જન્મીને તે ને, વિરોધો સહુ શમાવી દે. ૫
ભલી આત્મોન્નતિ કરવા, હૃદય શુદ્ધિ ભલી ધરવા;
થનાં પાપો સકલ હરવા, વિરોધો સહુ શમાવી દે. ૬
અહિંસાની પ્રતિષ્ઠાથી, રહે ના વૈરની વૃત્તિ;
અહો એવી દશા વરવા, વિરોધો સહુ શમાવી દે. ૭
વિરોધે આત્મબળ હાનિ, પરસ્પર અવનતિ ખાનિ;
વિચારી ચિત્તમાં એવું, વિરોધો સહુ શમાવી દે. ૮
અવક્રાન્તિ વિરોધે છે, ખરે ખર વિશ્વમાં સૌની;
વિરોધે થાવે મૃત્યુ, વિરોધો સહુ શમાવી દે. ૯
વિરોધ જ જ્યાં પ્રસર થાતો, પ્રથમ ત્યાં આત્મબળ હાનિ.
થતી પશ્ચાત્ અન્યોની, વિરોધો સહુ શમાવી દે. ૧૦

તન ફુલને ખાખીને રે જીવ અમરત જાય,
બુદ્ધિસાગર અનુભવે રે નિશ્ચય કરવું હૃદય. અજ્ઞાની. ૬

ૐ શાંતિઃ ॥ ૩ ॥

સંવત ૧૯૬૧ ના પોષ, વ.

મર્યું ન મન શિખ્યોથી

અભ્યાસ ના ધરે કદિએ, કરે નિન્દાની ખાટી,
ઈશ્વરની ભક્તિના ફિકરા, મર્યું એ ભજન શિખ્યેથી. ૧
નહીં કર્તવ્ય નિજ જાણ્યું, વિવેકે કંઈ ન કમાયું,
ધમાધમમાં વહે ખાલી, મર્યું એ ભજન શિખ્યેથી. ૨
પ્રભુનું ચિત્ત ના આપ્યું, પ્રભુ ઉપરે ધ્યાન ના આપ્યું,
ખરું ના ચિત્તમાં આપ્યું, મર્યું એ ભજન શિખ્યેથી. ૩
ધર્મચિત્તશુદ્ધ ના આપ્યું, ધર્મચિત્ત દેવ ના આપ્યું,
અજ્ઞાન બહુ કરે રાખ્યું, મર્યું એ ભજન શિખ્યેથી. ૪
મને વિશ્વાસના ખામી, કરે કપટી ધણી ખામી,
હૃદયમાં વેરની કાળી, મર્યું એ ભજન શિખ્યેથી. ૫
નહીં પ્રભુ પર આસ્થા, ધરે ભક્તિ પરથી ખાલી,
રહે મન મોહથી ખાલી, મર્યું એ ભજન શિખ્યેથી. ૬
અરે ના સદ્ગુરુ સેવા, ભલે ના સદ્ગુરુ દેવા,
ઘણું બહુ સ્વાર્થથી લેવા, મર્યું એ ભજન શિખ્યેથી. ૭
ધરે ના સદ્ગુરુ આશા, હૃદયમાં ભાવ ના રાખે,
વિવેકે ના કશું ભાખે, મર્યું એ ભજન શિખ્યેથી. ૮
ગુરુના ચિત્તની સાથે, નહીં જે ચિત્તથી વર્તે,
મળે ના ચિત્તથી ચિત્ત, મર્યું એ ભજન શિખ્યેથી. ૯
કરે બહુ સ્વાર્થથી વાતો, હૃદયનો તો બહુ ખાટો,
ગુરુપર ના ધરે નાતો, મર્યું એ ભજન શિખ્યેથી. ૧૦

બધું જૂઠું અરે જૂનું, નવું સાચું અરે સર્વે;
ગણે એવું વિના જ્ઞાને, કુઢંગી કેળવાએલા. ૯
કરે ટક ટક નકામી બહુ, સ્વધર્મે પૂર્ણ શ્રદ્ધા ના;
ધરે વિજાતિના વેષો, કુઢંગી કેળવાએલા. ૧૦
કુઢંગી કેળવાએલા, જનોનાં લક્ષણો એવાં;
બુદ્ધયબ્ધિ કેળવાએલા, ખરાનાં લક્ષણો સાચાં. ૧૧

ॐ शान्तिः ॥ ३ ॥

સંવત્ ૧૯૭૧ ના ભાદરવા સુદિ ૧ શુક્રવાર.

कर्युं घरवारी थइने शुं ?

ગૃહાવસ્થા સ્વીકારીને, પડયા માયામહોદધિમાં;
ગયા ભૂલી સ્વકર્તવ્યો, કર્યું ઘરબારી થઇને શું ? ૧
રહયા રાચી વિષયભોગે, વિલાસોને કર્યા વ્હાલા;
કર્યા ભભકા અરે ઠાલા, કર્યું ઘરબારી થઇને શું ? ૨
અરે ઘર આંગણે આવ્યા, અતિથિ ના લહે તૃપ્તિ;
ગરીબો નૈવ સંતોષ્યા, કર્યું ઘરબારી થઇને શું ? ૩
રહયા હા મોઝમાં મુંઝી, નકામું વિત્ત બહુ ખર્ચ્યું;
અરે ના વાપર્યું પાત્રે, કર્યું ઘરબારી થઇને શું ? ૪
ભલામાં ભાગ લેવાને, કર્યું સ્વાર્પણ નહીં શક્યા;
ગરીબોને સતાવ્યા બહુ, કર્યું ઘરબારી થઇને શું ? ૫
નિસાસા અન્યના લીધા, પચાવ્યું વિત્ત અન્યોનું;
વિસાર્યા સદ્‌ગુરૂ દેવા, કર્યું ઘરબારી થઇને શું ? ૬
સરાપો સન્તના લીધા, કુકર્મોથી કર્યું કાળું;
બન્યો હા ધૂમકેતુવત્, કર્યું ઘરબારી થઇને શું ? ૭
ઉપકૃતિયોવિષે જીવન, નહીં ગાળ્યું અરે ભાવે;
નકામું આયુ વીતાવ્યું, કર્યું ઘરબારી થઇને શું ? ૮

કરી ના દેશની સેવા, કરી ના ધર્મની સેવા;
કરી ના વિશ્વની સેવા, કર્યું ઘરબારી થઇને શું? ૯
પ્રમાદોમાં પડી રહીને, કર્યું ઉપયોગી ના કિંચિત્;
નિજાત્મા ઓળખ્યો ના રે, કર્યું ઘરબારી થઇને શું? ૧૦
સમષ્ટિવ્યષ્ટિની શક્તિ, નહીં ખીલવી અરે ભાવે;
ગપાટામાં જીવન ગાળ્યું, કર્યું ઘરબારી થઇને શું? ૧૧
ઉપાયો સ્વોન્નતિ માટે, કર્યા ના લાગણીથી કંઈ;
ખરૂં જે સત્ય ના શોધ્યું, કર્યું ઘરબારી થઇને શું? ૧૨
વિચારી ના કર્યા કાર્યો, કરી ના મૈત્રી જીવોથી,
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મ ધાર્યાથી, ગૃહસ્થોની મહત્તા છે. ૧૩

ॐ शान्तिः

नथी कंइ सार रहेवामां.

નથી કિમ્મત વિચારોની, નથી કિમ્મત સમાગમની,
નથી કિમ્મત કથનથી કંઇ, નથી કંઈ સાર કહેવામાં. ૧
ટકામાં સર્વ વસ્તુઓ, ગણાતી જ્યાં અરે સૌને,
અને સાચું કશું અહિંયાં, નથી કંઇ સાર રહેવામાં. ૨
કરતા સદ્ગુણો દૂરે, ગ્રહાતા દોષ નહીં જે તે;
જણાતા દુગ્ધમાં પૂરા, નથી કંઇ સાર કહેવામાં. ૩
ગુણાનુરાગ દૃષ્ટિનો, પડ્યો દુષ્કાળ બહુ ભારી;
ગ્રહાતા ના ગુણો કોના, નથી કંઈ સાર રહેવામાં. ૪
બજારે ને ઘરોઘરમાં, શઠોનો ભાવ પૂછાતો,
દગાખોરો રહે મોજે, નથી કંઇ સાર રહેવામાં. ૫
ખરૂં કહેતાં થતો ઝઘડો, ધમાધમ ધૂર્તતા વ્હાલી;
હસાહસમાં રહી વિદ્યા, નથી કંઇ સાર રહેવામાં. ૬
સ્વપક્ષે સર્વ છે સારૂં, વિપક્ષે સર્વ છે બૂરૂં;
સ્વભાવે જ્યાં રહ્યું એવું, નથી કંઇ સાર રહેવામાં. ૭

રહો તેની નથી પરવા, ભલે જાઓ નથી પરવા;
નથી પ્રીતિતણી રીતિ, નથી કંઇ સાર રહેવામાં. ૮
ખુલા દિલથી નથી વાતો, થતી જ્યાં માન વ્યવહારે;
જતાં ના ચિત્ત દુઃખાતું, નથી કંઇ સાર રહેવામાં. ૯
ચહે ના ચિત્ત મન મેળો, નથી જ્યાં ચાહ અન્તરમાં;
ઉદાસી ચિત્ત જ્યાં રહેતું, નથી કંઇ સાર રહેવામાં. ૧૦
પ્રશસ્ય સ્વોન્નતિ લાલો, નથી થાતા પડે દુઃખો;
નહીં હર્ષે જરા હૈડું, નથી કંઇ સાર રહેવામાં. ૧૧
ભલું કરતાં થતું ભૂંડું; ખરૂં ખોટું સકલ સરખું;
વિવેકે ના નિહાળાતું, નથી કંઇ સાર રહેવામાં. ૧૨
હવે તેથી વિશેષે શું ? કથ્યું સહુ ચિત્તમાં સમજો;
બુદ્ધચબ્ધિ સદ્ગુણો લેતાં, રહ્યો છે સાર રહેવામાં. ૧૩
યથા પત્થર ઉપર પાણી, નહીં મગશેળીયો પલળે;
તથા એવું હૃદય જાણ્યું નથી કંઇ સાર કહેવામાં. ૧૪
થતી ઇર્ષ્યા થતો ક્રોધ જ, સુણાવી ખેદ લેવાનો;
પરસ્પર લાભ ના કિંચિત્, નથી કંઇ સાર કહેવામાં. ૧૫
"બકયા કર કૌન સુનતા હૈ", હૃદયમાં લાગણી એવી;
હવે તો નક્કી એ કીધું, નથી કંઇ સાર કહેવામાં. ૧૬
થતી હલકાઇ વક્તાની, થતી ઉલટી ઘણી હાનિ;
અરે એવી દશા જ્યાં ત્યાં, નથી કંઇ સાર કહેવામાં. ૧૭
નથી જ્યાં બન્ધ બોલ્યામાં, પ્રમાણિકતા નથી મનમાં;
કથ્યું ઉલટું પરિણમતું, નથી કંઇ સાર કહેવામાં. ૧૮
નથી તવ યોગ્યતા તેમાં, કથંતા અન્યની હાનિ;
થતો વિશ્વાસઘાત જ જ્યાં, નથી કંઇ સાર રહેવામાં. ૧૯
કથ્યાથી ક્લેશની હોળી, થતી જ્યાં ખાનગી વાતો;
થવું વિશ્વાસ્ય દ્રોહી જ્યાં, નથી કંઇ સાર કહેવામાં. ૨૦
હૃદય ખુલ્લું કર્યાથી જ્યાં, થતા ઝઘડા પરસ્પરમાં;

પ્રભો બંદા અમે ત્હારા, અમે મસ્તાન તવ ધ્યાને;
બુદ્ધચબ્ધિ સત્ય તવ શરણું, બન્યા લયલીન તવ સાથે.   ૭

ૐ શાન્તિઃ ૩

ॐ બનો બળવંત બહાદૂરો. ॐ

કરીને વીર્યની રક્ષા, બની બ્રહ્મચારીઓ પૂર્વે;
ત્રિધા શક્તિ ખીલાવીને, બનો બળવંત બહાદૂરો.   ૧
ખરેખર વીર્ય રક્ષાથી, ઘણા રોગો જતા દૂરે;
નિયમસર ભક્ષણાદિથી, બનો બળવંત બહાદૂરો.   ૨
થતું સ્વાતંત્ર્ય શક્તિથી, વિના શક્ત્યા રહો દાસો;
પતિ શક્તિ થકી ભક્તિ, બનો બળવંત બહાદૂરો.   ૩
વિનાશક વીર્યનાં જે જે, કરો ઝટ કારણો દૂરે;
ઘણાં સ્થાપી ગુરૂકુલો, બનો બળવંત બહાદૂરો.   ૪
ધરીને ખંત હિંમતથી, હજારો સંકટો વેઠી;
ત્યજી ભય શોકને દૂરે, બનો બળવંત બહાદૂરો.   ૫
વિના શઠ મોજશોખોથી, રહી દૂરે સદી સઘળું;
ઉપાયો સર્વ આરંભી, બનો બળવંત બહાદૂરો.   ૬
સદા સ્વાસ્તિત્વ સંરક્ષા, થતી મન કાય શક્તિથી;
થતી તંત્રે અને યંત્રે, બનો બળવંત બહાદૂરો.   ૭
જીવનનો હક્ક શક્તિપર, નભાતું સંઘ શક્તિથી;
કરીને શક્તિ કેળવણી, બનો બળવંત બહાદૂરો.   ૮
નથી શક્તિ વિના સ્વાર્પણ, નથી શક્તિ વિના શાન્તિ;
ગ્રહી શક્તિ થતી સત્તા, બનો બળવંત બહાદૂરો.   ૯
થતા શક્તિથકી ભોગી, થતા શક્તિથકી યોગી;
ગ્રહીને સર્વ શક્તિયો, બનો બળવંત બહાદૂરો.   ૧૦
કરો પ્રગતિ કરો પ્રગતિ, હરી નબળાઇ જુસ્સાથી;
હવે પશ્ચાત્ ના રહેતા, બનો બળવંત બહાદૂરો.   ૧૧

મશાણો ને નદી કાંઠે, મઢુલીમાં પડી રહેવું;
ભયંકર ભૂત પ્રેતોથી, સદા ના પાલવે બ્હીવું. ૨
થયો વસવાટ ત્યાં ઝાઝા, પ્રતિપક્ષી વસે દુષ્ટો;
પ્રસંગો પામી તેઓના, સદા ના પાલવે બ્હીવું. ૩
ભયંકર કાળી રાત્રીઓ, વિષે કાર્યો અરે કરવાં;
અહો એવી અવસ્થામાં, સદા ના પાલવે બ્હીવું. ૪
પ્રવેશી સૈન્યમાં દાખલ, થયા પશ્ચાત્ થતું લડવું;
ભયંકર તોપ ધડાકે, સદા ના પાલવે બ્હીવું. ૫
વિપત્તિયો મહાવિઘ્નો, ઘણાં સંકટ અરે આવે;
તથાપિ સ્વપ્નવૃત્તિમાં, સદા ના પાલવે બ્હીવું. ૬
સદા મૃત્યુ રહે માથે, સદા ફરજો અદા કરવી;
સદા જ્યાં સંગતિ એવી, સદા ના પાલવે બ્હીવું. ૭
ડરી પાતાળ પેસંતા, થતો ભય કોઇ રીતે ત્યાં;
રહ્યો સર્વત્ર ભયમાટે, સદા ના પાલવે બ્હીવું. ૮
સશક્તોને નથી ભીતિ, અશક્તોને થતી ભીતિ;
બુદ્ધ્યબ્ધિ સન્ત લોકોને, નથી ભીતિ જગત્માં ક્યાંય. ૯
સંવત્ ૧૯૭૧ ના ભાદરવા સુદિ ૧૦ શનિવાર.

ૐ शान्तिः ३

शिखामण.

કષાયો સહુ ઘટે એવા, ઉપાયો સેવ!!! ચેતનજી,
રહી નિર્જન પ્રદેશોમાં, ધર્યા કર ધ્યાન ચેતનજી. ૧
રહે સમતા ઘટે મમતા, પ્રવૃત્તિ સેવ!!! ચેતનજી,
ભલા જ્ઞાની મુનિયોની, કરી લે સંગ ચેતનજી. ૨
સદા ગુરુબોધયોગે તું, રમણતા ધાર ચેતનજી,
મૂક્યો ત્યાંથી ફરીથી ગણ. સદા કર ફર્જ ચેતનજી. ૩
અખંડાનન્દનો ભોગી બની જા પૂર્ણ ચેતનજી,

સદ્‌ગુરૂ પ્રતિ પક્ષી બની, નિન્દે સદ્‌ગુરૂ દેવ;
શ્રાવક તે નરકે જતો, ધરી કુકર્મની ટેવ. ૨૪
ગુરૂદ્રોહી શ્રાવક અરે, અંતે દુઃખી થાય;
બૂમો પાડે દુઃખથી, ઠરે ન ક્યાંયે ઠાય. ૨૫
અછતાં મુનિવર છિદ્રને, દેખી કહી હરખાય;
કાક શ્રાવકો જાણવા, મરીને દુર્ગતિ જાય. ૨૬
મુનિ દેખી દ્વેષી થતો, નિંદે મુનિ આચાર;
ગુણને અવગુણ લેખવે, દ્વેષી શ્રાવક ધાર. ૨૭
સદ્‌ગુરૂ ભક્ત બની પછી, પ્રત્યનીક જે થાય;
શત્રુસમ શ્રાવક બની, નરકે વ્હેલો જાય. ૨૮
સદ્‌ગુરૂની કરે મશ્કરી, દેવે ગુરૂને ગાળ;
સદ્‌ગુરૂને જે આળ દે, શ્રાવક તે ચંડાળ. ૨૯
અદૃશ્ય તેનું મુખ છે, સાધુ ભક્તને જાણ;
તપ જપ કરતો તે અરે, લહે નહીં નિર્વાણ. ૩૦
વિનય રત્નની પેઠ જે, કરે ગુરૂનો ઘાત;
પાપી દુર્ભવી શ્રાદ્ધ તે, લ્હે નહીં સુખશાત. ૩૧
પુણ્ય પાપ માને નહીં, અભક્ષ્ય વસ્તુ ખાય;
મ્લેચ્છ શ્રાદ્ધ તે જાણવો, માને નહિ ગુરૂરાય. ૩૨
ગુરૂ આગળ મીઠું વદે, પાછળ નિન્દક થાય;
દગો કરે વિશ્વાસી થઇ, દુર્ગતિમાં તે જાય. ૩૩
પેસી ગુરૂના ચિત્તમાં, લે સઘળી મન વાત;
બીજા આગળ સહુ કહે, નીચી તેહની જાત. ૩૪
ગુરૂનો શુલ શ્રાવક બની, કાટે ગુરૂની ખોડ;
અન્ય ભવે વા આભવે, પામે તનુમાં કોઢ. ૩૫
જી જી હાજી હા કરે, કરે ન સેવા લેશ;
સહાય કરે ના સાધુને, તે નહીં શ્રાવક બેશ. ૩૬
કરે ન સદ્‌ગુરૂ સેવના, સુણે ન સદ્‌ગુરૂ શીખ;
શ્રાવક તેવા પરભવે, ઘર ઘર માગે ભીખ. ૩૭

ધર્મતત્ત્વ સમજે નહીં, મન રાખે અહંકાર;
મૂઢ જૈન તે જાણવો, કરે ન સમજી સાર. ૫૨
ગદ્ધા પુચ્છ કદાગ્રહી, ત્યજે ન જૂઠો પક્ષ;
કદાગ્રહી શ્રાવક અરે, થાય નહીં જગદક્ષ. ૫૩
જ્યાં જાવે ત્યાં તેહવો, ક્ષણ ક્ષણમાં થઇ જાય;
સત્ય જૂઠ જાણે નહીં, ક્ષણિક શ્રાદ્ધ કથાય. ૫૪
વિના વિચારે બોલતો, કરતો તાણાંતાણ;
ક્ષેત્ર કાલ અનુભવ વિના, શ્રાવક મૂર્ખ પ્રમાણ. ૫૫
ઉદ્ધત ને અવળો બની, લોપે ધર્માચાર;
સિદ્ધાન્તોને લોપતો, નાસ્તિક શ્રાવક ધાર. ૫૬
જાળવવા વ્યવહારને, ધરે બાહ્યથી ડોળ;
વંચક શ્રાવક જાણવો, અન્તર્ વર્તે પોલ. ૫૭
પાપીને પોષે ઘણો, દે ના ગુરૂને દાન;
કુપાત્ર દાતા તે કથ્યો, લહે ન સ્વર્ગ વિમાન. ૫૮
સાધુ સામા જે થતા, રહે ન તેનો વંશ;
સાધુ શાપ લાગે સહી, થાયે સુમતિ ભ્રંશ. ૫૯
મુનિના દ્વેષી શ્રાવકો, અંતે બહુ સીદાય;
ઉગ્ર પાપ તુર્ત જ ફળે, આંખે તે દેખાય. ૬૦
કકળાવે સદ્‌ગુરૂતણી, આંતરડી તે દુષ્ટ;
આ ભવમાં દુ:ખી થાતો, અન્તે થતો જ ભ્રષ્ટ. ૬૧
સાધુથી નિજને મહા, માને તે સીદાય;
લઘુ થઈ શ્રાવક સંચરે, તે જગ સુખિયો થાય. ૬૨
સાધુ સન્ત પરાભવે, તે શ્રાવક ચંડાલ;
પગ પગ લહે પરાભવો, લહે ન કેનું વ્હાલ. ૬૩
સાધુ સંત સતાવતાં, પુણ્ય કર્યું વિણસાય;
પાપકર્મ બાંધે ઘણું, ભોગવતાં ક્ષય જાય. ૬૪
હાસી ભલી ન સાધુની, ભલું ન મુનિ અપમાન:
ભલો ન મુનિવર દ્રોહ જગ, સમજો ચિત્ત સુજાણ. ૬૫

ગુરૂને જે સંતાપતો, ધરીને મનમાં વેર;
તે શ્રાવકના ગૃહવિષે, થતો જ કાળો કેર.
સાધુ સન્ત ન છેડવા, સામા થઇ કો કાલ;
શિક્ષા એવી વૃદ્ધની, સમજી કરશો ખ્યાલ.
જે શ્રાવક થઇ સાધુને, આપે મન બહુ ત્રાસ;
રેફે દફે તે થઇ જતો, ઉગ્ર પાપથી ખાસ.
પાપકર્મ ના બોલતું, આંખે નહિ દેખાય;
અનિષ્ટ ફલ આપ્યા પછી, દિલમાં અનુભવ થાય.
દર દરમાં કર ઘાલતાં, કો દર ડંસે સાપ;
સન્ત મુનિને પજવતાં, પ્રગટે કોથી પાપ.
આશીર્વાદો સાધુના, જે શ્રાવક પર થાય;
દિન ચડતો તેનો થતો, પગ પગ મંગલ પાય.
નગુરા નફફટ જે થતા, ચોરાશીમાં જાય;
શ્રાવક કુળ જન્માથકી, ધર્મ વિના શું ? થાય.
સાધુ સન્ત નિરીક્ષતાં, પ્રગટે જો ના રાગ;
તે શ્રાવકનું જાણવું, નિશ્ચય મહા અભાગ્ય.
મુનિવરને ધિક્કારતા, દુર્ગતિના અવતાર;
પામે શ્રાવક પાપથી, ભાખે આગમ સાર.
મુનિવર વર્ગ વગોવતાં, પાપ ઘણાં બંધાય,
નારક દુઃખો તે લહે, જિનવર વાણી ગાય.
ગુરૂના પ્રતિપક્ષી બને, ગોશાળાવત્ જેહ,
નરકગતિ નિશ્ચય લહે, ગ્રહે ન સારો દેહ.
કેડ ન મેલે સાધુની, સાથે વર્તે જેહ;
નારક નમો શ્રાવક કહ્યો, દુર્ગુણ ગણનું ગેહ.
કીર્તિ મુનિવર વર્ગની, ખમી શકે ના જેહ;
દેવ નામે તે કાઢતો, દુર્જન શ્રાવક એહ.
દેવ ગુરૂ ને ધર્મને, ઉત્થાપે મહાપાપ;
ઉત્થાપક શ્રાવક કહ્યો, બાંધે કર્મ અમાપ.

જિનશાસનની હેલના, કરવામાં લે ભાગ;
ધર્મ ભયંકર શ્રાદ્ધ તે, જેવો કાળો નાગ. ૮૦
કરી અધર્મો છવતો, ધરે અશુભ વ્યવહાર;
અધમાધમ શ્રાવક કહ્યો, જાણે નરને નાર. ૮૧
શ્રાવક શ્રાવક ફેર છે, નહિ સહુ સરખા જાણ;
પાસે રહી પરખી પછી, શ્રાવક ભેદને માન. ૮૨
વાણી ને આચારથી, શ્રાવકજન પરખાય;
વ્યવહારે વ્યવહારથી, નિશ્ચય ગુણ સ્થિર થાય ૮૩
ગુરૂદ્રવ્યાદિક ભક્ષકા, ગોટાળા કરનાર;
શ્રાવક ધર્મ વિરાધકા, દુર્ગતિના ભજનાર. ૮૪
ગુરૂએ નહિ વંદાવવા, દુર્જન શ્રાવક એહ;
ક્ષણ રૂષ્ટા તુષ્ટા અરે, જવું ન તેના ગેહ. ૮૫
મુનિવરના દ્વેષીતણો, લેવો નહિ આહાર;
હોય કદાપિ સાધુઘાત, સૂક્ષ્મ રહસ્ય વિચાર. ૮૬
અકુક દહુકિયા શ્રાવકો, કરવામાં નહિ સાર;
ગુરૂવર્ગે મન ધારવું, ક્ષેત્રાદિક અવધાર. ૮૭
જૈન વણિક્કુલ જે થયા, સહુ નહિ શ્રાવક હોય:
વને વને નહિ હસ્તિયો, મનમાં ધારી જોય. ૮૮
જૈન ધર્મના સારને, જાણે નહીં તલભાર;
શ્રાવક નામ ધરાવીને, પામે નહીં ભવપાર. ૮૯
ગુરૂપર ભાવ નહીં જરા, શ્રાવક તે નહિ થાય;
જૈનગુરૂએ જાણવું, તે ના ધર્મને પાય. ૯૦
ધર્મ યોગ્યતા જાણીને, શ્રાવક કરવા સાર;
જાતિ માત્રથી ના થતુ, શ્રાદ્ધત્વ જ નિર્ધાર. ૯૧
એક ભલો શ્રાવક ખરે, પણ નહિ કૂટ કરોડ;
ગુરૂએ કરવો નહિ અરે, શ્રાવક જ્યાં બહુ ખોડ. ૯૨
મનુષ્ય યોગ્યતા જ્યાં નહીં, તે શ્રાવક નહિ થાય.
સજ્જનતા પ્રગટ્યા વિના, શ્રાદ્ધ ન કોઈ સુહાય. ૯૩

મગજ ખોઈને ક્ષણે ક્ષણે, બોલે વિરૂવા બોલ;
મન બહુ રંગી ત્રિદોષીવન્, શ્રાવક તેહ નિટોલ. ૧૦૮
દેશોન્નતિ ધર્મોન્નતિ, સંઘોન્નતિનાં કાજ;
સર્વ સ્વાર્પણ ના કરે, ધરે ન કહેતાં લાજ. ૧૦૯
આત્મોન્નતિ પ્રવૃત્તિમાં, ધરે ન લક્ષ્ય લગાર;
શ્રાવક તેહ ન થઈ શકે, કપટ ક્રિયા કરનાર. ૧૧૦
યાચકની વૃત્તિ કરી, ઘર ઘર માગી ખાય;
છતી શક્તિ જે ગોપે, શ્રાવક તે ન ગણાય. ૧૧૧
જૂઠી સાક્ષીઓ ભરી, કરી કમાણી ખાય;
શ્રાવક તે ન બની શકે, દોષો સહુના ગાય. ૧૧૨
લોપે ગુરૂએ જે કહ્યું, કરી કુતર્ક કરોડ;
તેને જે કંઇ કહેવું તે, જુઠી માયા હોડ. ૧૧૩
વન્દન આદિ કર્યા વિના, બેસે ગુરૂની પાસ;
અવિનયી જડવત્ રહે, શ્રાવક તે નહીં ખાસ. ૧૧૪
ગુરૂ ઉપદેશને અવગણી, વર્તે વદે વિરૂદ્ધ;
શ્રાવક તે ના થઇ શકે, મન નહિ જેનું શુદ્ધ. ૧૧૫
શ્રી સ્વાર્થાદિક કારણે, કરતો કપટે ધર્મ;
અન્તરમાં શ્રદ્ધા નહીં, બહુલાં કરે કુકર્મ. ૧૧૬
દેવગુરૂને ધર્મની, કરે ન સારી વાત;
જ્ઞાનિગણે બેગ્રે કરે, શ્રાવક તેહ કુજાત. ૧૧૭
જૈન ધર્મ જાણ્યા વિના, ધર્મ પ્રતિકુલ થાય;
અન્ય ધર્મ સ્તવના કરે, નાસ્તિક સાદ સણાય. ૧૧૮
ધર્મ અધર્મને સમ ગણે, ધર્માધર્માચાર;
કુળથી શ્રાવક તે છતાં, નિશ્ચયથી નહિ પાર. ૧૧૯
ક્રોધ સરીખા આવે, દેખે મુનિજન દોષ,
લાગુ ન દેખે પરતણો, કરે પાપનો પોષ. ૧૨૦
ક્રોધ સરીખા આવે, ગુરૂગુણ લઈ ન દેય;
ધર્મ ધ્યાન અહિતકર માને, તેના ગુણ ના કહેય. ૧૨૧

તેનો લોપ કર્યા થકી, હોવે શાસન નાશ;
માટે શાસન સૂરિના, થાવે શ્રાવક દાસ. ૧૩૬
અનેક હેતુઓ વડે, નાયક સૂરિવર હોય;
મૂઢ જનો ન લોપતા, બહુલા પાપી જોય. ૧૩૭
આસન્ન ભવી શ્રાવક સદા, માને સૂરિની આણ;
શાસન પ્રગતિ કારણે, આપે મન ધન પ્રાણ. ૧૩૮
શાસનનાયક સૂરિથી, કરે નહીં વિખવાદ;
કરે ન શાસન હેલના, કરે નહીં બકવાદ. ૧૩૯
સદ્ગુરૂને કીધા વિના, કરે ધર્મનાં કાજ;
ઉત્તમ ફલ ના પામતો, સઘળો કરતાં સાજ. ૧૪૦
શાસન ચાલે સદ્ગુરૂ, મુનિવર સૂરિ પ્રતાપ;
સાધુ વણ શાસન નહીં, ચાલે પ્રભુની છાપ. ૧૪૧
સાધુ વિનાના શ્રાવકો, હોય નહીં કો કાલ;
માત વિનાના પુત્રવત્, સમજી કરવો ખ્યાલ. ૧૪૨
દેવને માની સાધુને, ઉત્થાપે જે શ્રાદ્ધ;
શાસન લોપક શ્રાદ્ધ તે, જેવો વનનો વ્યાધ. ૧૪૩
વર્ત્તમાન સદ્ગુરૂ વિના, દેવ નહીં પરખાય;
શ્રાદ્ધ ન હોવે સમકિતી, એવું શાસ્ત્રો ગાય. ૧૪૪
સૂરિ વણ સાધુ કો નહીં, દેખો ગચ્છાચાર;
શ્રાવક તે નહિ માનવો, જે લોપે વ્યવહાર. ૧૪૫
અપવાદ અને ઉત્સર્ગથી, બહુવિધ સાધ્વાચાર;
સમજ્યા વણ શ્રાવકપણું, પ્રગટે નહિ જયકાર. ૧૪૬
શાસ્ત્રોના આશય ભલા, ગુરૂવણ નહિ પરખાય;
ગુરૂ વણ શ્રાદ્ધ કદાગ્રહી, પોતાનો મન ગાય. ૧૪૭
સિદ્ધાન્તોના આશયો, ગંભીર ગુરૂગમ જ્ઞેય;
વિના ગુરૂગમ વાચનાં, ખરા નહીં આદેય. ૧૪૮
સૂરિસાધુ શ્રદ્ધા ટળે, કરે એવાં વ્યાખ્યાન;
શાસન લોપક શ્રાદ્ધ તે, વાક્ય ન તેનું પ્રમાણ. ૧૪૯

ઔત્સર્ગિકદૃષ્ટિવડે, દેખે સાધ્વાચાર;
દેખે નહિ અપવાદને, દક્ષ ન શ્રાવક ધાર.
સાધુ સાધ્વી વર્ગના, દેશકાલ આચાર;
આગમોક્ત જે માનતા, સાચા શ્રાવક ધાર. ૧
પ્રાયઃ અધુના કાળમાં, અપવાદે આચાર;
વર્તે સાધુ સાધ્વીના, આગમના આધાર. ૧
માને જે ગુરૂગમ લહી, શ્રાવક તેહ સુજાણ;
સાધુ વર્ગ સેવા કરી, પામે પદ નિર્વાણ. ૧૫
વર્તમાનમાં સદ્ગુરૂ, વર્તે તેહ મહાન;
ગુરૂ ગૌતમવત્ માનતાં, હોવે નિજ કલ્યાણ. ૧૫
વર્તમાન જે વર્તતા, ગૌતમવત્ તે જાણ;
દેખે નહિ કંઇ હીનતા, શ્રાવક તેહ પ્રમાણ. ૧૫
ધર્મોન્નતિકારક ગુરૂ, સ્થાપ્યા વીરે એહ;
વીર વચન નહિ માનતા, હોય ન શ્રાવક તેહ. ૧૫
કયાં મેરૂને સર્ષવા, કયાં અંભોધિ તળાવ,
કયાં ત્યાગી ઘરબારી કયાં, સમજો સત્ય બનાવ. ૧૫૭
ધર્મ પ્રવર્તક સૂરિ જે, દેશકાલ અનુસાર,
વર્તાવે આચારને, તેહ પ્રમાણિક ધાર. ૧૫૮
કરે પ્રમાણિક શ્રાદ્ધ તે, ઉચ્ચ ગતિ જાનાર,
વીર પ્રભુવત્ હુકમને, માને જયજયકાર
સાધુ સંઘ જે જે કરે, તે ના અન્યથા થાય,
ધર્મોદ્ધારક સાધુઓ, થયા થશે જગમાંહ્ય
શ્રદ્ધા એવી ધારતાં, ઉત્તમ શ્રાદ્ધ ગણાય.
જૈન ધર્મ આરાધીને, સદ્ગતિમાં તે જાય,
ગુર્વાજ્ઞા પાલન કરે, ગુરૂભક્તિ કરનાર,
ભક્ત શ્રાદ્ધ તે જાણવા, ભવોદધિ તરનાર
ગુરૂપર પ્રીતિ અતિ ઘણી, કરે સમર્પણ સર્વ,
સત્તા ધન નિજ શક્તિનો, કદિ ન કરતો ગર્વ.

ગુરૂ અનુકુલ થઇ કરે, યોગ્ય ધર્મનાં કાજ;
અયોગ્ય માર્ગે ના ચલે, ધરે વૃદ્ધની લાજ. ૧૬૪
રહી સદ્‌ગુરૂની પાસમાં, લેવે અનુભવ જ્ઞાન;
મોટાઇ જગમાં મળે, થતું ન મનમાં માન. ૧૬૫
એવા ઉત્તમ શ્રાવકો, સદ્‌ગુરૂ ભક્ત ગણાય;
સદ્‌વર્ત્તનને આચરી, જગમાં મોટા થાય. ૧૬૬
બેવફા કદિ ના થતા, કરતા પર ઉપકાર;
પરમાર્થી તે શ્રાવકો, સદ્‌ગતિ લે નિર્ધાર. ૧૬૭
ગુરૂ સેવા રાચી રહે, ધરે ન મનમાં ભેદ;
જ્ઞાનામૃત પીવે સદા, ધરે હૃદય નિર્વેદ. ૧૬૮
સદ્‌ગુરૂ બોધિત માર્ગમાં, વહે સદા નિર્ધાર.
દ્રવ્યાદિક સમજી કરી, કોવિદ શ્રાવક ધાર- ૧૬૯
સર્વ ધર્મના તત્ત્વનો. સાપેક્ષાએ બોધ;
કરી રોધતા કર્મને, કરે.સત્યનો શોધ. ૧૭૦
ગુરૂનો વિનય ધરે ઘણો, ધરે ન ભય વા ખેદ;
ગુરૂથી ઐક્ય ધરી સદા, જાણે ધર્મ અભેદ. ૧૭૧
ગુરૂ ભક્તિ દર્શન વિના, ચેન પડે ન લગાર.
શુદ્ધ દર્શની શ્રાવકો, પામે ભવનો પાર. ૧૭૨
હૃદય શુદ્ધતા યોગથી, સોહે ધર્માચાર;
ગુરૂ હૃદય પ્રેમે લહે, આન્તર શ્રાવક ધાર. ૧૭૩
ગુરૂ પાસાં સેવે સદા, લે ગુરૂગમ સહુ મર્મ;
ઉત્સાહી વિનયી ગુણી, ધરે ન મનમાં ભર્મ. ૧૭૪
આપ્યાં ગુરૂએ જે વ્રતો, પાળે તે ધરી ધીર;
ધરે ન ગુરૂથી આન્તરૂં, રહે સદા ગંભીર. ૧૭૫
બોલ્યું તેવું પાળતો, વીરપણું ધરનાર;
ઉત્તમ શ્રાવક તે ભલો, ભવોદધિ તરનાર. ૧૭૬
સંકુચિત દૃષ્ટિ ત્યજે, ધરતો દૃષ્ટિ ઉદાર;
દાક્ષિણ્યે જે વર્તતો, ક્ષમાતણો ભંડાર. ૧૭૭

મળે ચિત્તથી ચિત્ત જ્યાં, શ્રાદ્ધનું સદ્ગુરૂ સાથ;
વૈમનસ્ય કદિ ના થતું, ગુરૂનો ભક્ત સનાથ. ૧૯૨
કદી ન ગુરૂને દુહવે, ક્રોધી નહિ ભરમાય;
ટેક નેક છોડે નહીં, શ્રાવક સત્ય સુહાય. ૧૯૩
યથાશક્તિ સંસારમાં, કરતો તપ જપ ધર્મ;
કર્મયોગી થૈ સંચરે, પામી અનુભવ મર્મ. ૧૯૪
ગુર્વાદેશે શક્તિ જે, રહે સેવામાં શૂર;
શ્રાવક સુખ લીલા લહે, લે વાંછિત ભરપૂર. ૧૯૫
તન મન ધનથી સદ્ગુરૂ, સેવાનો કરનાર;
શ્રાવક મંગલ સહુ લહે, આ ભવમાં નિર્ધાર. ૧૯૬
કલિકાલે આ ભવવિષે, ગુરૂ સેવા કરનાર;
શ્રાવક સદ્ગુણ પામતો, ટાળે દુઃખ અપાર. ૧૯૭
સદ્ગુરૂ સેવા સમ અહો, નહિ કો મોટો ધર્મ;
શ્રાવકને આ કાલમાં, કથ્યો અનુભવ મર્મ. ૧૯૮
સંસારે સરતો રહે, મન રાખી ગુરૂ પાસ;
સત્ય તે શ્રાવક જાણવો, શ્રી સદ્ગુરૂનો દાસ. ૧૯૯
ગુર્વાજ્ઞા એ ધર્મ છે, માની એવું સત્ય;
અન્તર્ નિર્લેપી રહી; આવશ્યક કરે કૃત્ય, ૨૦૦
ગુર્વાજ્ઞાએ વિત્તનો, વ્યય કરતો શુભ ક્ષેત્ર;
ગુરૂભક્ત શ્રાવક ભલો, આન્તર સદા પવિત્ર. ૨૦૧
પ્રાણાધિક ગુરૂ પ્રીતડી, આત્મોત્કર્ષે સ્નેહ;
રાખી સહુ કૃત્યો કરે, સુભક્ત શ્રાવક એહ. ૨૦૨
મેળવી ગુરૂથી જીવને, સદા રહે મન મસ્ત;
દેવગુરૂમાં લીન તે, શ્રાવક સદા પ્રશસ્ત. ૨૦૩
આશીષ લે સેવા કરી, મન ચડતે શુભ ભાવ;
શ્રદ્ધામાં પક્કો રહે, બહુ માને મન દાવ. ૨૦૪
વિનયી વૈયાવચ્ચીને, શ્રદ્ધાવંત ઉદાર;
ગુરૂભક્તા શ્રાવક લહે, સ્વર્ શિવગતિ જયકાર. ૨૦૫

ક્ષણિક જીવન અરે સમજી, દગો ના કર ખરૂં સમજી;
બુદ્ધયબ્ધિ સન્તજન બોલે, દગો નહીં છે સગો કોનો.　　　૯

સંવત્ ૧૯૭૧ ના આસો સુદિ ૧ શનિવાર.

મિત્ર મૈત્રી.

મિત્ર ધર્મ સમજાવવા, રચ્યું મિત્રનું કાવ્ય;
વિવેક પ્રદ સુખકર સદા, ઉપાદેય સુશ્રાવ્ય.　　　૧
સ્વાભાવિક જ્યાં પ્રેમ ના, બેદિલ થાય ન એક;
મિત્ર મૈત્રી ત્યાં ના ખરે, ધારો ચિત્ત વિવેક.　　　૨
આશા સ્વાર્થની વૃત્તિએ, માને મન જે મિત્ર;
નક્કી મનમાં માનવું, બનતો તેહ અમિત્ર.　　　૩
આંખ મળે ના આંખથી, મળે ન મનનો મેળ;
મિત્ર મૈત્રી ત્યાં સ્વપ્ન છે, બળે સ્વાર્થનો ભેળ.　　　૪
મિત્ર મિત્ર જગ સહુ કરે, મિત્રપણું મુશ્કેલ;
દગા પ્રપંચો દ્રોહથી, મનડુ રહે કુટેલ.　　　૫
જ્ઞાન વિના નહીં મિત્રતા, વકમને ના મિત્ર;
સમજે સજ્જન ચિત્તમાં, દ્રોહે ચિત્ત અમિત્ર.　　　૬
મિત્ર બોલવું સહેલ છે, વર્તનમાં મુશ્કેલ;
મિત્રાઇ ના જાણતા, દુર્જન ધૂર્ત સહેલ.　　　૭
ક્ષણે ક્ષણે મન પલટતો, ઈર્ષ્યા દીસે અપાર;
મિત્ર કરો ના તે કદિ, પડતાં દુઃખ હજાર,　　　૮
ગુણરાગી વિશ્વાસુને, પરમાર્થી નિર્ધાર;
નિર્મલ મન સાચુ વદે, મિત્ર યોગ્ય હિતકાર.　　　૯
સજ્જનના મનમાં ધરે, મિત્ર ગુણોને સાથ;
સાહાય્ય કરે આપત્તિમાં, મિત્ર ખરો તે થાય.　　　૧૦
હોંકે રોપે મિત્રના આપે અવસર શીર;
ખરો મિત્ર તે જાણવો, પીર વીર ગંભીર.　　　૧૧

મુખ મીઠો કાળો હૃદય, મર્મ હણે કરી ફૂંદ;
દુષ્ટ મિત્ર તે જાણવાં, વિષ હલાહલ કૂંદ. ૧૨

ગર્જ સરે ગણતો નહીં, રાખે ના મન પ્રેમ;
ઉપર ઉપરથી મિત્રતા, ત્યાં ના વર્તે ક્ષેમ. ૧૩

મિત્રોનું ના હાટ છે, છે નહીં મિત્ર બજાર;
મિત્ર બની શત્રુ બને, તેને બહુ ધિક્કાર. ૧૪

કાવા દાવા બોલમાં, મિત્રપણું ના સાચ;
કૃત્રિમ મિત્રપણું ખરે, જ્યાં કુડી છે વાચ. ૧૫

તન મન ધન અર્પણ સહુ, રહે ન ભેદ લગાર;
મૈત્રી એવી દોહીલી, સમજો નરને નાર. ૧૬

વિદ્યાશક્તિથી કરી, રહે ન મૈત્રી સહાય;
અધમ મૈત્રી એ જાણવી, પગ પગ દુ:ખોપાય. ૧૭

થઈ મૈત્રી તૂટે નહીં, થાતાં વિઘ્ન કરોડ;
મૈત્રી એવી દોહીલી, મળે ન તેની જોડ. ૧૮

વિદ્યા શક્તિથી કરી, રહે ન મૈત્રી સહાય;
અધમ મૈત્રી એ જાણવી, પગ પગ દુ:ખો પાય. ૧૯

વિન રૂપના મોહથી, કરી મૈત્રી ના શન્ય,
વિન રૂપના નાશથી, અમિત્ર થાવે ધુન્ય. ૨૦

મદન માટે જે મૈત્રી છે, સદા નહીં રહેનાર;
મદન મળે નહીં તેપછી, શત્રુભાવ થનાર. ૨૧

નેવા લાખો જન કરે, વહેજ લાખે એક;
મિત્ર ... નિભાવે, એવા વિરલા છેક. ૨૨

... દાવા મિત્રના, સદ્‌ગુણ કરે પ્રકાશ;
... ત્યાગે નહીં, કદી નહીં વિશ્વાસ. ૨૩

... ના આચરે, પ્રાણાન્તે પણ નેહ;
મિત્ર ... જનચનું ભેદ.
દુ:ખ ... પણ નાથને, કદિ ન છોડે નેહ.

ગણે ન હલકો મિત્રને, મિત્ર સુગુણ નર તેહ. ૨૫

વાત વાતમાં રીસથી, બોલે વિરૂવા બોલ;
ખરી મિત્રતા તે નહીં, કરે વિવેકી તોલ. ૨૬

ખમાય ના નિજ મિત્રની. પ્રગતિ કીર્તિ લગાર;
નહીં મિત્ર તે વૈરી છે, ધવળ પેઠ નિર્ધાર. ૨૭

અવસર આવ્યા વણ કદિ, મિત્ર નહીં પરખાય;
કાકાપિક પરખાય છે, વસંત આવે ન્યાય. ૨૮

સજ્જનને સજ્જન મળે, દુર્જન દુર્જન મેળ;
હંસોને હંસો મળે, કાક કાકથી ખેલ. ૨૯

મુખ માખણીયા લાલચુ, હાજી હા કરનાર;
અધમ મિત્રનો શકુંડો, ફાટયો જગ નિર્ધાર. ૩૦

મનના મેલો મોંઝીલો, ભલું નહીં કરનાર;
ચાટી જાનારા અરે, મિત્ર નહીં નરનાર. ૩૧

કોટી ઉપાયે કાગડો, હંસ નહીં થાનાર;
દુર્જન મિત્ર ન સંપજે, જાણો નર ને નાર. ૩૨

કાક સંગથી હંસલો, ભાણે તુર્ત હણાય;
નીચ મિત્રને જે કરે, તે જન દુઃખી થાય. ૩૩

ભલી ન મૂર્ખની મિત્રતા, થાય ફજેતી ખૂબ;
થાય અંગમાં ચળ બહુ, લેનાં કૌવચ લુંબ. ૩૪

મૂઢ મિત્ર ના હોય છે, હોય ન નૃપતિ મિત્ર;
દુર્જન સન્ત ન હોય છે, ગુદા ન હોય પવિત્ર. ૩૫

અન્ધા નાગા કાણીયા, અપલક્ષણ ભંડાર;
મિત્ર કરંતા ચેતજો, નિર્દય જન અવતાર. ૩૬

અતિ વિનયી મીઠા અતિ, અતિ આચારી જેહ;
કપટી જન તે જાણુવો. મિત્ર ન કરવો એહ. ૩૭

અતિ વિષયી વ્યસની ઘણો, વચન વદી ફરનાર,
મિત્ર કરે જે એહવા, પગ પગી દુઃખ નિર્ધાર. ૩૮

કરે ઠગાઈ મિત્રથી, આપીને વિશ્વાસ.
કૂંડસમો તે મિત્ર, પામે નરકાવાસ. ૩૯

જગમાં ગુણની ગોઠડી, કરનારા શુભ જાણ;
મિત્ર ખરા તે જાણવા, રૂડા પુષ્પ સમાન. ૪૦

માન વિના ગુરૂ દ્રોહી જે, નિન્દા બહુ કરનાર;
મિત્ર નહીં તે કીજીએ, લાભ મળે જો અપાર. ૪૧

મનમાં કાળો નાગ જે, અતિ વેર ધરનાર;
સર્પ સમો નહિ મિત્ર તે, જાણો નર ને નાર. ૪૨

જરાતારમાં ધમધમે, ક્રોધ કરીને અપાર;
કુમિત્ર તેથી મન ભલું, સમજે નર ને નાર. ૪૩

મર્મ હણે દિલ પેસીને, તેથી સારો વાઘ,
દિલ વાતો ના દીજીએ, ખરો ન તેનો રાગ. ૪૪

દુષ્ટ મિત્રની પ્રીતડી, પુનમચંદ સમાન;
સજ્જન જનની પ્રીતડી, બીજ ચંદ મન માન. ૪૫

દુર્જન દિલમાં પેસીને, લે સહુ મનની વાત;
અવસર આવે તે પછી, કરે મિત્રની ઘાત. ૪૬

પૂર્ણ પરીક્ષા વણ કદિ, કરો ન જગ કો મિત્ર;
દુઃખ નહીં જગ તે સમું, મિત્ર બને જે અમિત્ર. ૪૭

મિત્ર નારી ને શિષ્ય ત્રણ્ય, સુખ કરનારાં હોય;
પણ દુઃખ દેનારાં બને, એ સમ વિશ્વ ન કોય. ૪૮

માટે મિત્ર પરિક્ષીએ, કરી બહુ સંગતિ વાસ.
દિલ ના દઈએ એકદમ, જો જીવ્યાની આશ. ૪૯

દુષ્ટ જનોની મિત્રતા, પગ પગ દુઃખ દેનાર;
કંટકવૃક્ષો સંગતે, વાગે કાંટા ધાર. ૫૦

પરદેશી ચુવર સમો, મિત્ર કરતાં દુઃખ;
મર્મ હણી મૃત્યુ કરે, મળે ન ક્યારે સુખ. ૫૧

ગુલાબ સરખા મિત્રના કાંટા શિખ સમાન;
સુવાસ અર્પી જીવને, રાખે સુખમાં માન. ૫૨

કમલ સમા મિત્રો ભલા, રહે નિર્લેપ સદાય;
હંસોને રાજી કરે, નિર્મલ સદા સુહાય. ૫૩
જલે દુગ્ધથી મિત્રતા, કરી બળે તે પહેલ;
એવા મિત્રો વિશ્વમાં, મળવા બહુ મુશ્કેલ. ૫૪
મિત્ર પ્રમાણિક જો મળે, તો સહુ નાસે દુઃખ;
વાત વિસામો મિત્ર છે, તે વણ મળે ન સુખ. ૫૫
સુજન મિત્રના મેળથી, જીવન સફલતા હોય;
જ્ઞાની મિત્ર મળ્યાથકી, નડે ન નિજને કોય ૫૬
સર્વ દિશાઓ સૂજતી, જ્ઞાની મિત્રથી માન;
સરસ જીવન નવલું થતું, પ્રગટે દૈવિક તાન. ૫૭
જલ કમલની મિત્રતા, સજ્જન ચિત્ત સુહાય;
જલનો સંગ ટળ્યા પછી, મીન ન જીવ્યું જાય. ૫૭
કમલે રવિની પ્રીતડી, કરી ન છાની રહાય;
રવિ ઉદયે ખીલે કમલ, કુદ્રત મૈત્રી ન્યાય. ૫૮
મૈત્રી કરીને પોયણું, ચન્દ્રથકી વિકસાય;
કુદ્રત મૈત્રી ના ટળે, કરતાં ક્રોડ ઉપાય. ૫૯
સફ્ળી અર્ધી જીંદગી, મળતાં જ્ઞાની મિત્ર;
દુર્ગુણ દોષો સહુ ટળે, થાવે જીવ પવિત્ર. ૬૦
ગાય વિનાનું વાછડું, માત વિનાનું બાળ;
મિત્ર વિના મન જાણવું, મિત્રતણું ઘર ખ્યાલ. ૬૧
મિત્ર વિરોધી જે બને, તે પાપી ચંડાલ;
મિત્ર ધર્મથી ભ્રષ્ટ તે, પામે દુઃખ વિશાલ. ૬૨
મિત્ર વિનાનો માનવી, મનમાં બહુ મુંઝાય;
સત્ય સુજે ના માર્ગમાં, જ્યાં ત્યાં બહુ ભટકાય. ૬૩
મિત્ર વિનાની જીંદગી, વનના પુષ્પ સમાન;
મિત્ર વિના જગ ખાગ નહીં, સમજો ભવ્ય સુજાણ. ૬૪
મિત્ર ગુણો પ્રકટાવતા. મળતા મિત્ર હજાર.

કાંટાની વાડો સમા, રજસ્તમો ગુણ મિત્ર;
સત્વ ગુણીને જાણવા, બને પ્રસંગે અમિત્ર.   ૭૯
જેની જેવી વૃત્તિ છે, બને જ તેવા મિત્ર;
તેથી તે રાજી રહે, જીવો ગુણે વિચિત્ર.   ૮૦
સત્વ રજને તમથકી, ગયો જે પેલી પાર;
વિશ્વમિત્ર પ્રભુ થઇ રહ્યો, સંબંધાતીત ધાર.   ૮૧
પ્રેમ વૃત્તિના પુષ્પની, ખીલવણી કરનાર;
મિત્ર સ્ત્રી ગુરૂ દેવ એ, ચાર જ છે નિર્ધાર.   ૮૨
પર્યાયો સહુ અનુભવી, આગળ ચઢતો જાય;
મિત્રપણું તે અનુભવે, વિશુદ્ધપ્રેમે ન્યાય.   ૮૩
પ્રેમ મરણ વા શરણ છે, પ્રેમ પિયૂષને ઝેર;
પ્રેમી મિત્ર મળ્યા પછી, રહે ન ઇર્ષ્યા વેર.   ૮૪
આત્મ સમર્પણ વણ કદી, ઉઘડે નહીં સ્વરૂદ્વાર;
આત્મા મિત્ર થતો નહીં, આત્મભોગ વણ ધાર.   ૮૫
મિત્ર વિનાનું બોલવું, રણમાં પોક સમાન;
ફરવું મિત્ર વિના અરે, રોઝ ભ્રમણ સમ જાણ.   ૮૬
થયા થાય મિત્રો ઘણા, મિત્ર ઘણા બદલાય;
વૃત્તિ ફેરે ફેર છે, મનોવૃત્તિ પર્યાય.   ૮૭
આત્મા મિત્ર થયા પછી, મનો મિત્રની પ્યાસ;
ટળે અનુભવ જ્ઞાનથી, રહે ન ચિત્ત ઉદાસ.   ૮૮
આત્મામાં જગ દેખતો, આત્મામાં સહુ મિત્ર;
અભેદદ્રષ્ટિએ અહો, સહજાનંદ પવિત્ર.   ૮૯
આત્મા જગ ઇશ્વર સહુ, અભેદ રૂપ જણાય;
સર્વ જગતના જીવ સહુ, મિત્રપણે પરખાય.   ૯૦
એવા જ્ઞાની યોગીને. રહે ન બાકી કાંઇ;
મુક્તિ તેહના હૃદયમા, મુક્તિ શર્મ છે આંહી.   ૯૧
ખાઈ ખોદે ખંતથી, સામો પાછો થાય;
મિત્ર કરો ના એહવો, નાશ કરે એ ન્યાય.   ૯૨

મૂષક પેઠે ફોલીને, શાગ્રું વંચી ખાય; ૯૩
દુષ્ટ મિત્ર એ જાણનો, અવસર નાશી જાય.

ટકે ન મનમાં વાત કંઈ, છાનું કરે પ્રકાશ; ૯૪
મિત્ર અમિત્ર ન જાણનો, મૂર્ખ મિત્ર તે ખાસ.

અવસર કથા ન જાણનો, શક્તિ દેશ અજાણ; ૯૫
મિત્ર ભલો ના તેહવો, કરે જ મોટી હાણ.

કાકસમા મિત્રો ઘણા, શ્વાન સમા જ હજાર; ૯૬
વિરલ હંસને સિંહ સમ, સાહાય્ય શક્તિ દેનાર.

સંકટમાં સાથે રહે, કરે સમર્પણ પ્રાણ; ૯૭
મિત્રો એવા દોહીલા, સુણે ન નિન્દા કાન.

ચડતીમાં પાસે રહે, પડતીમાં નહીં પાસ; ૯૮
એવા જન નહીં મિત્ર છે, સત્તા ધનના દાસ.

મિત્રગુણો વણ મિત્રતા, કદિ નહીં ટકનાર; ૯૯
શ્વાન સંઘ ભેગો મળી, જાય ન કાશી પાર.

મિત્રોના ભેદો ઘણા, કહેતાં નાવે પાર; ૧૦૦
એકય ભાવવણ મિત્રતા, ખરી નહીં થાનાર.

ગપાટીયા મિત્રો ઘણા, ઘણા મોંજીલા મિત્ર; ૧૦૧
ગુણગોષ્ઠી વણ મિત્રતા, કદી ન હોય પવિત્ર.

મિત્ર હૃદયમાં પેસીને, કરે મિત્રનુ કામ; ૧૦૨
નિષ્કામી થઇ સંચરે, પવિત્ર તેનું નામ.

મિત્ર હૃદયમાં પેસીને, મિત્ર હિતસ્વી થાય; ૧૦૩
છાયાવત્ સાથે રહે, ઉત્તમ મિત્ર ગણાય.

છાની સાજ કરે ઘણી, ચહે ન મનમાં માન; ૧૦૪
અપમાને ના ખીજતો સુજન મિત્ર તે જાણ.

મિત્રોન્નતિમાં રાચતો, કરે ન કયારે ભેદ; ૧૦૫
ઠપકો મહેણાંને સહે, લહે ન મનમાં ખેદ.

ઓછું મન લાવે નહીં, સુવર્ણપેઠે વાન; ૧૦૬
વધતું જેવું બહુ રહે, સત્ય મિત્ર તે માન.

મિત્ર મેળને શાખવો, એ નહીં સ્હેલી વાત;
વિના વિચારે ચાલતાં, થાય મૈત્રીની ઘાત. ૧૦૭
જ્ઞાનિમિત્રની ગોઠડી, પગ પગ સુખની લ્હેર;
દુષ્ટ મિત્રની ગોઠડી, મન પ્રગટાવે ઝેર. ૧૦૮
જાતિ વૈર ત્યાં મિત્રતા, ટકે નહીં કો કાલ;
મૂષક સાથ મૈત્રી કરી, બિડાલ દે ઝટ ફાળ. ૧૦૯
ધર્મ વૈર ત્યાં મિત્રતા, ટકે નહીં વ્યવહાર;
જાતિ દેશના ભેદથી, રહે ન મિત્રાચાર. ૧૧૦
ધર્મ દેશને જાતિ ભેદ, કરે મૈત્રીનો છેદ;
બાલજીવોના ચિત્તમાં, દૃષ્ટિ સાંકડી વેદ. ૧૧૧
આત્મજ્ઞાનીએ સાચવે, ધર્મ જાતિના ભેદ;
મૈત્રી ભાવ સદા અહો, લહે ન મનમાં ખેદ. ૧૧૨
દેનાર વિરલા થતા, ઘણા મિત્ર ખાનાર;
નારદ જેવા મિત્રથી, દૂર રહો નરનાર. ૧૧૩
મેંઢા મનના મિત્રથી, મળે ન શાન્તિ બેશ;
છીછરા મિત્રોથકી, પ્રગટે મનમાં કલેશ. ૧૧૪
રીસાળ મિત્રો રીસથી, ઉંચા નીચા થાય;
વિવાહની વરશી કરે, ક્ષણમાં પલટી જાય. ૧૧૫
વિના અનુભવ ના કરો; મિત્ર મેળ સંસાર;
પગ પગ દુઃખો સાંપડે, સમજો નર ને નાર. ૧૧૬
મિત્ર મેળની કાળજી, નહીં હૃદય તલભાર;
શુષ્ક મિત્ર એવો મળે, મળે ન શર્મ લગાર. ૧૧૭
ખટપટિયા મિત્રોથકી, નિશદિન ખટપટ થાય;
વ્યસની મિત્રની સંગતે, વ્યસની સ્વયં થવાય. ૧૧૮
સુજન મિત્ર વણુ જીંદગી, સુધરે ના કો કાળ;
કલ્પવૃક્ષને ત્યાગીને, બાવળને ના ઝાલ. ૧૧૯
ધન સત્તા મળતાં અરે, મળ્યું ન કિંચિત્ માન;
મિત્ર મળે જો સદ્ગુણી, મળ્યું સર્વ મન જાણ. ૧૨૦

મિત્ર ફરજ જાણે નહીં, અદા કરે નહીં ફર્જ;
મિત્ર થવાને અયોગ્ય છે, કાર્ય સરે ના ગર્જ. ૧૩૫
મિત્ર દાઝ હૃદયે નહીં, મિત્ર ચિત્ત નહીં જાણ;
મિત્ર થવા તે અયોગ્ય છે. હૃદય કઠિન પાષાણ. ૧૩૬
હૃદયભેદ જે જન કરે, રાખે છાની વાત;
મિત્ર થવા તે અયોગ્ય છે, કરે હૃદયની ઘાત. ૧૩૭
દાસસમા મિત્રો ગણે, કરે ઘણું અપમાન;
મિત્ર થવા તે અયોગ્ય છે, કદરતણું નહિ ભાન. ૧૩૮
કર્યું બતાવે લોકને, કરે મિત્ર હલકાઈ;
મિત્ર થવા તે અયોગ્ય છે, મળે ન મન ચતુરાઇ. ૧૩૯
મિત્રે કર્યું પોતે કર્યું, માની મન મકલાય;
મિત્ર થવા તે યોગ્ય છે, મન પ્રામાણ્ય સુહાય. ૧૪૦
સાજ કરે અણુધારી ઝટ, બદલો ચહે ન લેશ;
મિત્ર થવા તે યોગ્ય છે, કરે ભલાઈ બેશ. ૧૪૧
સારી શિક્ષાને ગ્રહે, કરે કદાગ્રહ ત્યાગ;
મિત્ર થવા તે યોગ્ય છે, ધરે મિત્ર ગુણ રાગ. ૧૪૨
કરે અપકારો હોય પણ, કરે મિત્ર ઉપકાર;
ચંદન સમો તે મિત્ર છે, સેવો નરને નાર. ૧૪૩
મિત્રાનુકુલ થઈ ઘણો, કરે મિત્ર કલ્યાણ;
મિત્ર ખરો તે જાણવો, ભવોદધિમાં વહાણ. ૧૪૪
દિલ ખોલી વાતો કરે, લેતો સત્ય સલાહ;
ચડતીમાં નિજ મિત્રનો, કદિ ન ભૂલે ચાહ. ૧૪૫
પડતીમાં નિજ મિત્રને, આપે તન ધન સાજ;
સંકટકાળે મિત્રની, રાખે સઘળી લાજ. ૧૪૬
મિત્રદશા ના પારખે, કરે ઉપેક્ષા ભાવ;
મિત્ર ખરો ના જાણવો, જેવું કાણું નાવ. ૧૪૭
કરે ભલું ના મિત્રનું, કરે ન સારૂં કામ;
બિડાલવિષ્ટા તુલ્ય તે, કૃતઘ્ન દુષ્ટ હરામ. ૧૪૮

બુદ્ધિવૃદ્ધિ ત્હોયે ખરે, ગુણો વિના નહિ રંગ;
ગુણોથકી જે ગોઠડી, પ્રગટે ચિત્ત ઉમંગ. ૧૬૩
ગદ્ધાંથી ગદ્ધાં મળે, લાતંલાતા થાય;
મૂર્ખાને મૂર્ખો મળે, ભડંભડા થઈ જાય. ૧૬૪
નીતિની વૃદ્ધિ થતી, બુદ્ધિ ને વિજ્ઞાન;
ધર્મવૃદ્ધિ જેથી થતી, મિત્ર સત્ય તે માન. ૧૬૫
પ્રમોદ કરૂણા ભાવના, પ્રગટે હૃદયે બેશ;
સુજ્ઞ મિત્ર તે જાણવો, સંગત કરો હમેશ. ૧૬૬
પાર્શ્વમણિ સમ મિત્ર તે, કરે જીવનો શિવ;
એવા મિત્રો શોધીને, સંગત કરો સદીવ. ૧૬૭
આનન્દ રસ આપે ઘણો, સમજાવી શુભ વાત;
આનન્દદાયક મિત્રને, સેવ્યાથી સુખશાત. ૧૬૮
સત્યાસત્ય જણાવીને, આપે સત્ય વિવેક;
સત્ય મિત્ર તે જાણવો, ધારે સાચી ટેક. ૧૬૯
ચવડાસમ જે મિત્ર છે, ફરતાં જરા ન વાર;
કૂપ ઉતારી દોરડું, કાપે તે નિર્ધાર. ૧૭૦
બોલી પાળે જે સદા, મિત્ર યોગ્ય તે થાય;
હિંમતથી હારે નહીં, કરે નહી અન્યાય. ૧૭૧
જા તો જ્યાં તેવો થતો, નિશ્ચય રહે ન હાથ;
મિત્ર નહીં તે કીજીએ, કરો ન તેનો સાથ. ૧૭૨
ચલમન ને ભીરૂ ઘણો, ઉત્તમ ના આચાર;
છાનું કહી દે મારથી, મિત્ર ભલો નહિ ધાર. ૧૭૩
અતિમાની દુરાગ્રહી, અશ્રદ્ધાળુ જેહ;
ઉચિત સમય ના ઓળખે, મિત્ર યોગ્ય ના એહ. ૧૭૪
આશ્રય આપે તેહનો, કરતો પૂરો નાશ;
પાપી મિત્ર તેનો અરે, કરો નહીં વિશ્વાસ. ૧૭૫
સુગરી વાનર ઉપદિશે, સુગરી માળો નાશ;
કીધો ક્રોધે વાનરે, સુગરી બની ઉદાસ. ૧૭૬

દિવ્યાનન્દજ મિત્રથી, વિશ્વવિષે થાનાર;
સ્વયં મિત્ર ના મિત્ર તે, સમજે નહીં ગમાર. ૧૯૧
મિત્ર સમર્પણ જે કરે, મિત્રયોગી તે થાય;
આત્મભોગી થઈ વિશ્વમાં, મિત્ર રહસ્યને પાય. ૧૯૨
દિલના તારોતારથી, મૌને વાતો થાય;
મિત્ર મહત્તા ત્યાં ખરી, પરાવિષે પરખાય. ૧૯૩
મિત્ર વિચારો ચાલતા, પરાવિષે જયકાર;
મિત્રયોગી તે જાણવા, મહા મિત્ર અવતાર. ૧૯૪
મળી ગયો જીવ જીવથી, થઇ ગયાં મન એક;
પ્રગટે દિવ્યાનન્દ ત્યાં, રહે સ્વભાવે ટેક. ૧૯૫
મિત્રાનન્દ ન મેળવ્યો, નહીં મિત્ર તે જાણ;
મિત્રપણું તે બાહ્યથી, અન્તર્ મેળ ન આણ. ૧૯૬
મિત્ર ભૂપતિ એક છે, યતિ મિત્રને જાણ;
મિત્ર ભોગીને યોગી કે, નિમિત્તભેદે માન. ૧૯૭
જેની જેહવી પ્રકૃતિ, કરે તેહવી વાત;
ગુણકર્માનુસારથી, મળે ઘાતકી ઘાત. ૧૯૮
મિત્ર સંગથી વિશ્વમાં, વહે જીવન જયકાર;
વ્યવહારે એ જાણીને, મિત્ર કરો સુખકાર, ૧૯૯
અભયકુમારે મિત્રને, કર્યો ધર્મી અવતાર;
આત્મભોગથી મિત્રતા, શોભે છે સંસાર. ૨૦૦
સુજન મિત્રના સંગથી, પામે સ્વર્ગ વિમાન;
મિત્ર મહોદય સિદ્ધિયો, પામે શિવનું સ્થાન. ૨૦૧
સર્વ શુભાશુભ ભાવને, ત્યજી થયો જગમિત્ર;
સમભાવે જગ સંચરે, કરનો વિશ્વ પવિત્ર. ૨૦૨
જ્ઞાની યોગી તે મિત્ર છે, સેવો પૂજો ભવ્ય;
અનન્ત મંગલ પામવા, કરો એહ કર્તવ્ય. ૨૦૩
સાચી મિત્રારાધના, કરો જગત્ નરનાર;
સદ્ગુણ કારક મિત્રના, સુખ સન્તતિ દાનાર. ૨૦૪

મિત્ર ભેદ વર્ણન કર્યાં, સર્વ જીવોના હેત,
સત્ય મિત્ર જગ પારખે, અન્તરના સંકેત. ૨૭
પેથાપુરમાં ભાવથી, લિખની કાવ્ય રસાળ;
બુદ્ધિસાગર ભાવથી, કરતાં મંગલ માળ. ૨૮

ૐ शान्ति ३

પેથાપુર રોદન ચોતરો.

પેથાપૂરે દક્ષિણ દિશા, માઇલ અર્ધા આશરે;
સાબરમતી તટપર ભલો, વાહ વાહ રોદન ચોતરો. વાહ. ૧
લીલી મનોહર ઝાંગડીઓ, ઉગી ઘણી આંબાં વિષે;
શોભી રહી શુભ વલ્લિયો, શીતલ હવા સુખ આપની. વાહ. ૨
બહુ ઘાસ લીલી શોભતાં, લીલાં મનોહર ખેતરાં;
પશુઓ ચરે વૃક્ષો ઉપર, કલ્લોલ કરતાં પંખીઓ. વાહ. ૩
ઠંડક રહે મન માનતી, મ્હેકે સુગંધી પુષ્પની;
ફુલ્લાતણી ઝાડી વિષે, કોયલ મનોહર ટહુકતી. વાહ. ૪
બહુ લીંબડાની ઝાડીમાં, નીચે ઉનાળો આવતાં;
બેસી જનો ઠંડક લહે, ગાનો મનોહર ગાવતા. વાહ. ૫
ઉગે વનસ્પતિયો ઘણી, જેના ગુણો જગમાં ઘણા.
પરખે જ વૈદ્યો પારખુ, ઉંચા રૂપાળા ટેકરા વાહ. ૬
પશ્ચિમ ઉગમણી દિશા, ઉત્તર દિશા દક્ષિણ દિશા,
ચારે દિશાઓ શોભતી, રૂડાં રૂપાળાં દૃશ્યથી. વાહ. ૭
સાબરમતી શુભ શોભતી, રંગે રૂપેરી વ્હેણથી,
મળવા જતી સાગરપતિ, આશ્રય ઘણાને આપતી. વાહ. ૮
અહીં આવીને કે યોગીઓ, શુભ ધ્યાનમાં તન્મય બને;
શુભ બાહ્ય કુદ્રત દૃશ્યથી, આનન્દ પામે ભોગીઓ વાહ. ૯
ભોગી છતા યોગી દશા, ઇચ્છક દયાળુ સદ્ગુણી;
શિવલાલ મેનેજર ભલા, તેણે બનાવ્યો ચોતરો. વાહ. ૧૦

અહિં આવીને તે સાંજરે, પ્રભુ પ્રાર્થના કરીને રૂવે;
તેથી થયો પ્રખ્યાત દાદા, ઉંચો મનોહર સ્થાનનો. વાદ. ૧૧
ઓગણિશ એકસઠ તણી, શુભ સાલમાં પેથાપુરે;
શુભ સંઘના આગ્રહથકી, ચોમાસું કરી દેખ્યો ભલો.વાદ. ૧૨
આવો દયા અહિંની ભલી, અહિં આવી દીધું ધ્યાન મેં;
લગની લગી પ્રભુ સાથમાં, શુભ બુદ્ધિસાગર સ્થાનનો.વાદ. ૧૩

ૐ શાન્તિઃ ૩

સંવત ૧૯૬૧ ના આસો વદિ ૪ રવિવાર.

पेथापुर.

સમાધિ રંગ લાગી રે, આનન્દ ચેન ઘણું કરી,
જ્ઞાનથી જગ જાગિઉ રે, આપોઆપ ખબર પડી. સમાધિ૦ ૧
અનન્ત ચેતન [illegible]
આનન્દ [illegible]
[illegible] સ૦ ૨
[illegible]
[illegible]
[illegible] સ૦ ૩
[illegible]
[illegible]
[illegible] સ૦ ૪
[illegible]
[illegible]
[illegible] સ૦ ૫

ૐ શાન્તિઃ ૩

[illegible]

લક્ષ્મી સત્તા પૃથ્વીથી, કોઇ ન થાય મહાન્;
પ્રભુ ભક્તિ તન્મય બન્યો, બન્યો તેજ ભગવાન. ૧૪
જ્ઞાને જગ ઉદ્ધાર જે, તે સમ નહિ ઉદ્ધાર;
થતો ન જગનો અનુભવ્યો, નિશ્ચયથી નિર્ધાર. ૧૫
જ્ઞાનીની સંગત ભલી, ટાળે દોષ કરોડ;
જ્ઞાની ધ્યાની ધર્મની, મળે ન જગમાં જોડ. ૧૬

સંવત્ ૧૯૭૧ આસો વદિ ૪ બુધવાર.

समता.

સમતા સહજ સમાધિ છે, સમતા સુખ ભંડાર;
સમતા વિના સમાધિ નહિ, કરશો ચિત્ત વિચાર. ૧
સમતાની પ્રાપ્તિ વિના, કરોડ સાધન ફોક;
અંધા આગળ આરશી, બહેરા આગળ પોક.
હઠયોગીથી મોટકા, સમતા યોગી જાણ;
તાણ્યા ખેંચ્યા મન થકી, સદા ન શાન્તિ પ્રમાણ. ૩
સહેજે મન સ્થિરતા ધરે, જે જે અંશે જાણ;
સમતા તે અંશે ભલી, મહાયોગ તે માન. ૪
સમતાનાં આલંબનો, સન્તાદિક જે હોય;
અવલંબી સમતા ધરો, કરો ન સંશય કોય. ૫
સમતા મુક્તિ વાનગી, શિવસુખ આપે અહીં;
સમતા શુદ્ધ સમાધિથી, જીવ શિવ થાવે સહી. ૬
માટે સમતા ભાવમાં, વહો જીવન જયકાર;
સર્વ મળ્યું એમ માનીને, સંતોષે રહો સાર. ૭
સમતા નિર્મલ જ્યોતિ છે, સમતા શુદ્ધ પ્રકાશ;
સહજ ભાવથી દેખીએ, શાતાશાત વિલાસ. ૮
રોગાદિક આવે છતે, ધરો શુદ્ધ ઉપયોગ;
સાક્ષી થઇને ભોગવો, કર્મ શુભાશુભ ભોગ. ૯

આત્મોપયોગી સામ્યથી, ભિન્ના કરે ન લેશ; ૧૦
અનન્ત કર્મો નિર્જરે, ટાળે ભ્રમણા કલેશ.
સમતાયોગે કેવલી, થાય જીવ નિર્ધાર; ૧૧
માટે સમતાયોગમાં, મગ્ન રહો સુખકાર.
અનન્ત શક્તિયો જગે, સમતાયોગે માન; ૧૨
આત્મવીર્ય પ્રગટાવવા, નહિ કો એક સમાન.
સમતા સર્વ પ્રસંગમાં, રાખો ધરી ઉપયોગ; ૧૩
બુદ્ધિસાગર સામ્યમાં, અનન્ત સુખનો ભોગ.

સંવત ૧૯૭૧ ના આસો વદિ ૫ ગુરૂવાર.

ૐ શાન્તિઃ ૩

मनुष्य काव्य.

મનીષા યુક્ત મનુષ્ય છે, સ્વપર પ્રકાશક જાણ; ૧
વિના વિવેકે પશુસમો, માનવ ચિત્ત પ્રમાણ.
સત્યાસત્ય વિવેકવાન, માનવ વિશ્વ ગણાય; ૨
નિર્દય સ્વાર્થી મૂઢજન, માનવ નહીં જણાય.
માનવ ગુણ પ્રકટ્યા વિના, પશુસમ જન અવતાર; ૩
દયા દાન ઔદાર્યથી, માનવપણું જયકાર.
સ્વાત્મ મહત્તા જાણતો, કરેજ સત્ય પ્રકાશ; ૪
વિશ્વ રહસ્યો જાણતો, તે માનવ છે ખાસ.
મનુષ્ય જન્મનો હેતુ શો ? શું કર્તવ્ય સ્વશીર; ૫
જાણે મનુષ્ય તે ખરો, ધીર વીર ગંભીર.
આત્મસમા જીવો ગણે, કરતો પર ઉપકાર; ૬
ટાળે દુઃખો અન્યના, મનુષ્ય તે નિર્ધાર.
કરી પ્રતિજ્ઞા પાળતો, ફરે ન બોલી બોલ; ૭
મનુષ્ય તેને જાણવો, કરે વિવેકે તોલ.

ધન સત્તાની વૃદ્ધિથી, કોઇ ન માનવ થાય;
લઘુતા સમતા વિનયથી, માનવ સત્ય સુહાય. ૮

બહુ મૂલી વસ્ત્રો ધરે, લહે ન માનવ શોભ;
ક્રોધ માન માયા અને, લોભે નરગુણ ગોભ. ૯
જાણે નહિ નિજ શક્તિયો, નહિ નિજ ફરજનું ભાન;
અદાકરે નહિ ફરજને, મનુષ્ય તે હેવાન. ૧૦
ખાય પીવે ફરતો ફરે, જાણે નહિ જન ધર્મ;
સમજે નહિ પરમાર્થને, લહે ન માનવ મર્મ. ૧૧

દેવામાં સમજે નહીં, લેવામાં હુશિયાર;
તે નહિ માનવ ધર્મમાં, સમજો નરને નાર. ૧૨
ધિક્કારે નિજ જાતિને, મારે નરને નાર;
દુઃખી પર કરૂણા નહીં, તે નહિ માનવ ધાર. ૧૩
સત્ય ન જાણે જૂઠમાં, ગાળે જીવન સર્વ;
મનુષ્ય ના તે બોધવણ, કરતો ઉલટો ગર્વ. ૧૪

પક્ષપાત મૂકે નહીં, કરે કદાગ્રહ ઘોર;
જાણી સત્યને અપલપે, માનવ તે છે ઢોર. ૧૫
માન ન દે જગ લોકને, ઇચ્છે મનમાં માન;
માનવ તે ના જાણવો, મન વર્તે નાદાન. ૧૬
તુચ્છ ગણે જગલોકને, નિજને માને દક્ષ;
મારૂં તે સાચું ગણી, ત્યજે ન જૂઠો પક્ષ. ૧૭

કરે ન સેવા લોકની, સ્વામી થાવા જાય;
અહંકારી માનવ નહીં, મનમાં નહિ નિર્માય. ૧૮
વિદ્યા જ્ઞાનને ફર્જવણ, મનુષ્ય નહિ કો માન;
દુર્જન નિન્દક દુર્ગુણી, મનુષ્ય નહિ મન જાણ. ૧૯
કરે ઠગાઇ લોકથી, કરે ગાઢા અન્યાય;
વિશ્વાસીને છેતરે, માનવ તે ન ગણાય. ૨૦
ત્યજે સ્વાર્થથી ધર્મને, કરે પાપનાં કામ;

કરે ન પ્રભુની પ્રાર્થના, માને નહિં ગુરૂદેવ;
મનુષ્યનાં લક્ષણ નહીં, કરે ન જગની સેવ. ૩૫
પ્રત્યુપકાર કરે નહીં, કરી ખુશામત ખાય;
ભેગો રહી ભાગી જતો, કરે ન દુઃખે સહાય. ૩૬
કરી પ્રતિજ્ઞા ટાળતો, હણે અન્યના મર્મ;
પરોન્નતિને ના સહે, ચહે ન અન્યને શર્મ. ૩૭
ચોરી ચાડી ચુગલીયો, વ્યભિચાર કરનાર;
માનવ એ ના જાણવો, દગો અરે ધરનાર. ૩૮
ધિક્કારે જગ લોકને, માને નિજને શ્રેષ્ઠ;
ધૂર્ત ઢોંગી માનવ નહીં, કલેશતણી જે એંઠ. ૩૯
ચઢે ન વ્હારે સન્તની, હણે ધર્મી નરનાર;
વાંક વિના જન વૃન્દનો, ઘાતક જેહ થનાર. ૪૦
સતી બાલ ના રક્ષતો, રાક્ષસ જેવું ચિત્ત;
ભલું ન ચાહે લોકનું, હોય ન ચિત્ત પવિત્ર. ૪૧
દાઝ નહીં સદ્ગુણતણી, દુર્ગુણમાં રમનાર;
મનુષ્ય તેહ બને નહીં સદ્ગુણ વણ નિર્ધાર. ૪૨
મતભેદે જગ લોકથી, ઝઘડા ઝટ કરનાર;
સત્યતણી પરવા નહીં, વ્યસનીનો શિરદાર. ૪૩
આપ બડાઇ મારતો, તુચ્છ ગણે નરનાર;
ગપ્પા હાંકે સોગણાં, નહિ માનવ અવતાર. ૪૪
કરે કુતર્કો મન ઘણા, શિક્ષા સુણે ન કાન;
સવળું અવળું પરિણમે, તે નહિ માનવ માન. ૪૫
થાય ફૂલી જે ફાળકો, ધન સત્તાથી જાણ;
સત્તા ધન દુર્વ્યય કરે, માનવ નહીં પ્રમાણ. ૪૬
દુષ્ટ જનોની સંગતે, દુષ્ટપણું ધરનાર;
દુર્મતિમાં રાચી રહે, ઢોલક સમ અવતાર. ૪૭
સ્વાત્મોન્નતિની દાઝ ના, દુષ્ટ વચન વદનાર;
ધરે ન માનવ યોગ્યતા, ભરમાવ્યો ભમનાર. ૪૮

ત્રણ પાયાનો જે અરે, દાઝે તો કરનાર; ૪૯
વળી સાંચ જૂઠું કરે, વિવાગી જણનાર.

મન આચારે ભિન્નતા, અગમ્યાગમ્ય જેહ; ૫૦
માનવ યોગ્ય ન તે ખરે, ભાળી ન તેની રેહ.

મનમાં આવ્યું તે કરે, કરે ન સત્ય વિચાર; ૫૧
ધરે નહીં પ્રામાણ્યને, યોગ્ય મનુષ્ય ન ધાર.

શોધ કરે ના સત્યની, રૂડા નહિ આચાર; ૫૨
કરે ન મહાજનનું કહ્યું, સ્વચ્છંદતા ધરનાર.

મૂરખપણું મનમાં ધરે, નિર્લજ્જતા ધરનાર; ૫૩
ધરે ન માનવયોગ્યતા, દંભી જન નિર્ધાર.

પ્રેમ પરીક્ષા ના કરે, ધરે ન સાચો પ્રેમ; ૫૪
હૃદય શુદ્ધિ વણ માનવી, માનવ કહિયે તે કેમ.

લોક સમાજે ખટપટે, નાહક ગમ્મત કરનાર; ૫૫
માન ગુણો નહિ લોકના, દોષ દૃષ્ટિ ધરનાર.

માત પિતા વડિલોતણો, દે ના અતિથિ માન; ૫૬
દીન દુઃખી ભિક્ષારંક તે ના માનવ જાણ.

[illegible] ૫૭

[illegible]

કરે પ્રતીત ન કોઈની, કરે મિત્રથી વૈર;
નિજનું શુભ કરનાર પર, ધરે અહા જે ઝેર. ૬૩
ક્ષણ શત્રુમાંહિ લટી પડે, મિત્રજનોથી વિરોધ;
કરે મગજને ખોઇને, સુણે ન સજ્જન બોધ. ૬૪
અવળા પન્થે ચાલતો, વક્રપણું ધરનાર;
તે માનવમાં નહિ કદિ, જાણો નર ને નાર. ૬૫
મનુષ્ય યોગ્યતા જ્યાં નહીં, ધર્મી ક્યાંથી થાય;
ટીલાં ટપકાં વેશથી, ધર્મી કો ન કહાય. ૬૬
સત્તા વધતાં શું થયું, ધન વધતાં શું ? થાય;
જ્યાં ના માનવ યોગ્યતા, માનવદૈત્ય ગણાય. ૬૭
અવતારે માનવપણું, મનમાં માન સહેલ;
ગુણોથકી માનવપણું, કોટિગણું મુશ્કેલ. ૬૮
નિદ્રાહારને મૈથુને, જનપશુ બે સમ હોય;
પણ જ્ઞાનાદિક ગુણવડે, અધિકો માનવ જોય. ૬૯
માનવ માનવ ફેર છે, અમૃત વિષ સમજાણ;
એક જગત ઉદ્ધારનો, બીજો જગ પાષાણ. ૭૦
અમૃત એક મુખે શ્રવે,કરે ઘણા ઉપકાર;
એક શ્રવે વિષ વદનથી, કરે ઘણા અપકાર. ૭૧
કલ્પવૃક્ષ સમ એક છે, બાવુલવૃક્ષ સમ અન્ય;
એક ધરે જડના ધણી, ધરે અન્ય ચૈતન્ય. ૭૨
વૃક્ષ વૃક્ષમાં ફેર છે, માનવ માનવ ફેર;
પ્રકાશ એક કરે અને, અન્ય કરે અંધેર. ૭૩
ઉત્તમ નીચા માનવી, કેમ પરીક્ષ્યા જાય;
મધુર કટુક શબ્દોવડે, તુર્ત પરીક્ષા થાય. ૭૪
ઉંચા જન નીચા બને, ઉચ્ચ બને છે નીચ;
હંસ રમે નિર્મલ જલે, ભૂંડ ધરે તનુ કીચ. ૭૫
ગુણ અવગુણ ઢંકાય ના. પેસંતાં પાતાળ;
અત્તર શીશીમાં રહ્યું, વાસે છે કર ખ્યાલ. ૭૬

કરે પ્રતીત ન કોઈની, કરે મિત્રથી વેર;
નિજનું શુભ કરનાર પર, ધરે સદા જે ઝેર. ૬૩
સત્ય દયાદિક નવી ધરે, સજ્જનોથી વિરોધ;
કરે મજ્જને વેગળે, શુદ્ધ ન મજ્જન શોધ. ૬૪
આવા પશુ સમ માનવો, નરપશુ કહનાર;
તે માનવમાં નહિ કદિ, ગણો નર ને નાર. ૬૫
મનુષ્ય યોગ્યતા જ્યાં નહીં, પશુ કહેવી થાય;
ટીકાં ટપકાં પહેરવાથી, પશુ તે ન કહાય. ૬૬
સત્તા વધતાં શું થયું, ધન વધતાં શું થાય;
જ્યાં ના માનવ યોગ્યતા, માનવદેહ જણાય. ૬૭
આવનારે માનવપણું, મનમાં માન સદૈવ;
ગુણોથી માનવપણું, કોટિગણું મહેક. ૬૮
નિદ્રાહારને મૈથુને, જનપશુ બે સમ હોય;
પણ જ્ઞાનાદિક ગુણવડે, અધિકો માનવ જોય. ૬૯
માનવ માનવ ફેર છે, અમૃત વિષ સમજાણ;
એક જગત ઉદ્ધારતો, બીજો જગ પાષાણ. ૭૦
અમૃત એક ગુણે મળે, કરે ઘણા ઉપકાર;
એક થવે વિષ વદનથી, કરે ઘણા અપકાર. ૭૧
કલ્પવૃક્ષ સમ એક છે, બાવળવૃક્ષ સમ અન્ય;
એક ધરે જડતા વળી, ધરે અન્ય ચૈતન્ય. ૭૨
વૃક્ષ વૃક્ષમાં ફેર છે, માનવ માનવ ફેર;
પ્રકાશ એક કરે અને, અન્ય કરે અંધેર. ૭૩
ઉત્તમ નીચા માનવી, કેમ પરીક્ષા થાય;
મધુર કટુક શબ્દોવડે, તુર્ત પરીક્ષા થાય. ૭૪
ઉંચા જન નીચા બને, ઉચ્ચ બને છે નીચ;
હંસ રમે નિર્મલ જલે, ભૂંડ ધરે તનુ કીચ. ૭૫
ગુણ અવગુણ ઢંકાય ના, પેસતાં પાતાળ;
અત્તર શીશીમાં રહ્યું, વાસે છે કર ખ્યાલ. ૭૬

ગાંડાની પેઠે અહો, અવાચ્ય બોલી જાય;
મનુષ્ય કિમ્મત ના કરે, માનવ તે ન ગણાય. ૯૧
દુર્ગુણી પર કરૂણા નહીં, નહીં ગુણાનુરાગ;
ગુણી દેખી હર્ષે નહીં, મનુષ્યત્વે નહીં લાગ. ૯૨
સર્વ જીવોને ઉપગ્રહ, હોય પરસ્પર જાણ;
જાણીને વર્તે નહીં, મનુષ્ય તે ના માન. ૯૩
જાતિ દેશને ધર્મથી, ગણી માનવનો ભેદ;
લડાઈ ટંટા જે કરે, તે નહિ માનવ વેદ. ૯૪
યથાયોગ્ય સત્કારથી, કરે મનુષ્ય સન્માન;
સહાય પરસ્પર દે ખરા, માનવ તેહ પ્રમાણ. ૯૫
માનવ જાત સુધારતો, જ્ઞાનાદિકથી જેહ;
સ્વાર્પણથી સેવા કરે, સાચો માનવ દેહ. ૯૬
કોટિ ઉપાયે આચરે, માનવ જાતની સેવ;
દુઃખ હરે જ્ઞાનાદિકે, સાચો માનવદેવ. ૯૭
પક્ષપાત ત્યાગી સદા, ધરે સત્ય મન કાય;
અસત્યથી દૂરે રહે, માનવ સત્ય ગણાય. ૯૮
દયા ક્ષમાદિક સદ્ગુણો, પ્રગટાવે સુખકાર;
આત્મસમા સહુ જીવને, ગણતો માનવ ધાર. ૯૯
સર્વ જીવોનાં શ્રેયનાં, કાર્ય ઘણાં કરનાર;
જ્ઞાનયોગથી દેખતો, માનવ તેહ વિચાર. ૧૦૦
ચિત્ત ધરી મધ્યસ્થતા, સત્ય શોધ કરનાર;
માનવ તે થાવે સહી, પાળે શુભ આચાર. ૧૦૧
ક્ષમા સરલતા લઘુપણું, સંતોષે રહેનાર;
માનવ સત્ય ગણાય છે, રૂડા કરે વિચાર. ૧૦૨
માનવ જાતિદ્રોહી જે, માનવ તે ન ગણાય;
સગાં સંબંધી દે દગો. તે નહિ માનવ થાય. ૧૦૩
ઘાતક જે વિશ્વાસનો, તોડે આપી કોલ;
મનુષ્ય ના તે જાણવો, સાક્ષીમાં જૂઠ બોલ. ૧૦૪

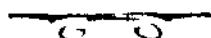
પગલે પગલે દુર્જનો, જ્યાં ત્યાં બહુ અથડાય; ૭૭
કાંટાળાં વૃક્ષો પરે, જોતાં વિશ્વ જણાય.
દુર્જન નહિ સજ્જન થતો, કાક હંસ નહિ થાય; ૭૮
માનવ ગુણ પ્રગટ્યા વિના, મનુષ્ય ના કહેવાય.
પાશવવૃત્તિ જ્યાં ઘણી, બોલે ઝેરી બોલ; ૭૯
માનવ દેહે છે પશુ, કરશો સજ્જન તોલ.
માનવ સર્વે પૂતળાં, રૂપાકૃતિએ હોય; ૮૦
પણ અન્તર ઉતર્યાં વિના, નિશ્ચય કરો ન કોય.
રજોગુણી માનવ અને, તમોગુણી નહિ પાર; ૮૧
સત્વ ગુણી ઓછા ઘણા, અનુભવ એ નિર્ધાર.
માનવ ગુણ પામ્યા વિના, સફળ નહીં અવતાર. ૮૨
સિદ્ધાન્તો પરખી કરો, માનવનો આચાર.
[illegible]

ગાંડાની પેઠે અહો, અવાચ્ય બોલી જાય;
મનુષ્ય કિમ્મત ના કરે, માનવ તે ન ગણાય. ૯૧
દુર્ગુણી પર કરૂણા નહીં, નહીં ગુણાનુરાગ;
ગુણી દેખી હર્ષે નહીં, મનુષ્યત્વે નહીં લાગ. ૯૨
સર્વ જીવોને ઉપગ્રહ, હોય પરસ્પર જાણ;
જાણીને વર્તે નહીં, મનુષ્ય તે ના માન. ૯૩
જાતિ દેશને ધર્મથી, ગણી માનવનો ભેદ;
લડાઈ ટંટા જે કરે, તે નહિ માનવ વેદ. ૯૪
યથાયોગ્ય સત્કારથી, કરે મનુષ્ય સન્માન;
સહાય પરસ્પર દે ખરા, માનવ તેહ પ્રમાણ. ૯૫
માનવ જાત સુધારતો, જ્ઞાનાદિકથી જેહ;
સ્વાર્પણથી સેવા કરે, સાચો માનવ દેહ. ૯૬
કોટિ ઉપાયે આચરે, માનવ જાતની સેવ;
દુઃખ હરે જ્ઞાનાદિકે, સાચો માનવદેવ. ૯૭
પક્ષપાત ત્યાગી સદા, ધરે સત્ય મન કાય;
અસત્યથી દૂરે રહે, માનવ સત્ય ગણાય. ૯૮
દયા ક્ષમાદિક સદ્ગુણો, પ્રગટાવે સુખકાર;
આત્મસમા સહુ જીવને, ગણતો માનવ ધાર. ૯૯
સર્વ જીવોનાં શ્રેયનાં, કાર્ય ઘણાં કરનાર;
જ્ઞાનયોગથી દેખતો, માનવ તેહ વિચાર. ૧૦૦
ચિત્ત ધરી મધ્યસ્થતા, સત્ય શોધ કરનાર;
માનવ તે થાવે સહી, પાળે શુભ આચાર. ૧૦૧
ક્ષમા સરલતા લઘુપણું, સંતોષે રહેનાર;
માનવ સત્ય ગણાય છે, રૂડા કરે વિચાર. ૧૦૨
માનવ જાતિદ્રોહી જે, માનવ તે ન ગણાય;
સગાં સંબંધી દે દગો. તે નહિ માનવ થાય. ૧૦૩
ઘાતક જે વિશ્વાસનો, તોડે આપી કોલ;
મનુષ્ય ના તે જાણવો, સાક્ષીમાં જૂઠ બોલ. ૧૦૪

સત્યને કોરે મૂકીને, થઈ ન કીર્તિમાન;
થાય નહીં આડંબરી, માનવ સત્ય પ્રમાણ. ૧૧૯
સર્વ જીવોના હિતમાં, કરે સમર્પણ પ્રાણ;
વિક્રમ પેઠે સાહસી, ગંભીરના ગુણ ખાણ. ૧૨૦
યાંચા બંધ કરે નહીં, દાક્ષિણ્યે મન શર્મ;
ગુપ્ત દાન દે ભાવથી, થાય સુજનનો ધર્મ. ૧૨૧
સર્વ ધર્મમાં જે કહ્યું, સત્ય ગ્રહે સાપેક્ષ;
ઉપયોગે વાણી વદે, વદે નહીં નિરપેક્ષ. ૧૨૨
દીર્ઘદૃષ્ટિને ધારતો, હોય સમયનો જાણ;
સમયોચિત બોલે કરે, માનવ તેહ પ્રમાણ. ૧૨૩
ન્યાયપન્થ મૂકે નહીં, દુર્પન્થમાં ના જાય;
અનાચારકારક અરે, બાધ્ય કદાપિ ન થાય. ૧૨૪
ન્યાય થકી પેદા કરે, વૈભવ સુખનું મૂળ;
અન્યાયી ધન ના ગ્રહે, માને ધનની ધૂળ. ૧૨૫
ક્રોધ કરીને અન્યનું, કરે ન ભૂંડું કામ;
ખર્ચે પ્રશસ્ય કાર્યમાં, ખરા ભાવથી દામ. ૧૨૬
કેળવણી પ્રગતિ કરે, સંકટ સહી હજાર;
મનુષ્ય સાચો માનવો, ધરે સત્ય વ્યવહાર. ૧૨૭
મનની મોટાઈ ઘણી, મન સહિષ્ણુ બેશ;
ધીર વીર ને ઉદ્યમી, શોધકવૃત્તિ હમેશ. ૧૨૮
હાનિકારક રીતિનો, કરે પલકમાં ત્યાગ;
આત્મશક્તિને ખીલવે, માનવ તે મહાભાગ. ૧૨૯
છતી શક્તિ ના ગોપવે, જનહિત કાર્યે જેહ;
નીચ વર્ગ ઉદ્ધારનો, સુગુણી માનવ એહ.. ૧૩૦
સ્વાત્મિકશ્રદ્ધા બળવડે, કરે પ્રવૃત્તિ ભવ્ય;
પ્રમાદથી મૂકે નહીં, આત્મિકનિજકર્તવ્ય. ૧૩૧
સલાહ દે પરને ખરી, મોહે નહિ મુંઝાય;
ત્યાગે જડ મમત્વને, પરગુણ પ્રેમે ગાય. ૧૩૨

આત્મામાં જગને જુવે, જગમાં નિજ નિર્ધાર;
અભેદભાવે સહુ થયું, અભેદધ્યાને ધાર. ૧૪૮
એવા માનવનું હૃદય, સર્વથકી છે શ્રેષ્ઠ;
પ્રભુપાર તે પામતો, રહી ન તેને વેઠ. ૧૪૮
પ્રભુભક્તિમાં લીન જે, નહીં અહંતા ભાન;
વિશ્વશ્રેષ્ઠ માનવ ખરો, આનન્દે મસ્તાન. ૧૪૯
આનન્દે લદગાદ બન્યો, ભેદ ભાવ ના ચિત્ત;
દ્વેષાદિક દોષો ટળ્યા, માનવ તેહ પવિત્ર. ૧૫૦
શુદ્ધ થતાં જે દોષીનો, કરે ખરો ઉદ્ધાર;
શ્રી તીર્થંકર બુદ્ધનો, પામે તે અવતાર. ૧૫૧
શુદ્ધાત્મા થઇ વિશ્વનું, કરે ખરૂં કલ્યાણ;
સિદ્ધ બુદ્ધ તે થાય છે, પરમ પ્રભુ ભગવાન. ૧૫૨
સાર્થ શતક દુહાવડે, કીધું માનવ કાવ્ય;
ઉપાદેય તે વાચ્ય છે, સર્વજનોને શ્રાવ્ય. ૧૫૩
ઓગણિશ એકોત્તર ભલો, પર્વ દિવાળી બેશ;
ભણે ગણે જે સાંભળે, આનન્દ હોય હમેશ. ૧૫૪
ચોમાસું પેથાપુરે, ઉત્તમ ભાવ વિચાર;
બુદ્ધિસાગર ધર્મથી, પગ પગ મગલ માલ. ૧૫૫

ૐ शान्तिः ३

ठका तारोतार लगा दें, प्रभुकी साथे सदा मुदा;
पाआपे सुरता रख दे, पड नहि कुमतिसङ्ग कदा.   ६
ानन्दकी मोंझे खेलो, आत्मप्रभु तुं है सचा;
दसागर अलख निरञ्जन, ब्रह्म अन्य सब है कचा.   ७

સંવત્ ૧૯૭૨ ના કાર્તિક શુદ ૬.

मारवाड राणी स्टेशन गाम सामेल वास्तव्य यति पूनमचन्दजी पर लखेल पत्र.

त्मस्वभावे मस्त रहेना, विना प्रयोजन मत बोलो;
ाद्वेषकी वृत्ति हठा कर, पराभाव स्फुरणा खोलो.   १
ता है होवेगा कर्मे, उसकी चिन्ता मत करना;
सका ना हम वह ना मेरा, सहजसमाधि वह धरना.   २
न्तरमें सुरता लय ला कर, दुसरा कुच्छ न याद करो;
व मुक्तिकी आशा त्यज कर, समता सहजस्वरूप धरो.   ३
हजे जो होता है उसमें, साक्षी हो कर जग रहेना;
स्तदशा ऐसी आभ्यमें, अनुभवी मत कंइ कहेना.   ४
ानी होकर जगमें रहेना, सुख दुःख समभावे सहेना; (सहना)
ग कथनीमें लक्ष्य न देना, इच्छासें कुच्छ ना लेना.   ५
नकी गतागति मत रोको, मनका उपयोगी होना;
नकुं समजा कर अन्तरमें, ले जाना कल्मष धोना.   ६
ात्मप्रभुमें प्रेम लगे तब, मन उसमें झट रंगाता;
हजयोग उसकुं अवबोधी, तन्मयता ज्ञानी पाता.   ७
ात्मप्रभुका प्रेमी होना, सब दुनियाकुं भूल जाना;
ूमा उन्मादी निज अनुभव, पाता है निश्चय माना.   ८
त्ताए सब जीवो ईश्वर, है ऐसा मनमें धरना,

दिलका तारोतार लगा दें, प्रभुकी साथे सदा मुदा;
अजपाजापे सुरता रख दे, पड नहि कुमतिसङ्ग कदा.   ६
चिदानन्दकी मोंझे खेलो, आतमप्रभु तुं है सच्चा;
बुद्धिसागर अलख निरञ्जन, ब्रह्म अन्य सब है कच्चा.   ७

સંવત્ ૧૯૭૨ ના કાર્તિક શુદ ૬.

देश मारवाड राणी स्टेशन गाम सामेल वास्तव्य यति पूनमचन्दजी पर लखेल पत्र.

आत्मस्वभावे मस्त रहेना, विना प्रयोजन मत बोलो;
रागद्वेषकी वृत्ति हठा कर, परभाव स्फुरणा खोलो.   १
होता है होवेगा कर्मे, उसकी चिन्ता मत करना;
उसका ना हम वह ना मेरा, सहजसमाधि यह धरना.   २
अन्तरमें सुरता लय ला कर, दुसरा कुच्छ न याद करो;
भव मुक्तिकी आशा त्यज कर, समता सहजस्वरूप धरो   ३
सहजे जो होता है उसमें, साक्षी हो कर जग रहेना;
मस्तदशा ऐसी आभवमें, अनुभवी मन कंद कहेना.   ४
मौनी होकर जगमें रहेना, सुख दुःख समभावे सहेना; (सहना)
जग कथनीमें लक्ष्य न देना, इच्छामें कुच्छ ना लेना.   ५
मनकी गतागति मत रोको, मनका उपयोगी होना;
मनकूं समजा कर अन्तरमें, ले जाना कल्मष धोना.   ६
आत्मप्रभुमें प्रेम लगे तब, मन उसमें झट रंगाना;
सहजयोग उसकूं अवबोधी, तन्मयता ज्ञानी पाना.   ७
आत्मप्रभुका प्रेमी होना, सब दुनियाकुं भूल जाना;
ऐसा उन्मादी निज अनुभव, पाता है निश्चय माना.   ८
सत्ताए सब जीवो ईश्वर, है ऐसा मनमें धरना,

सबकुं आत्मसदा अवबोधी, शुद्धप्रेम सबसें करना. १
आपो आप अनुभव खीलता, सहजभावमें रहनेसें;
स्वयं अनुभव होता निश्चय, बले कहा कुच्छ कहनेसे. १०
पूर्वभवोंका संस्कारीकुं, रस पडता है तान जगे;
वलता सो निज अनुभव वाढे, मस्त बने सो रंगोरंगे. ११
मूले प्रभु जिनकी यह देखे, अन्धाकुं क्या देखाना;
नपुंसका क्या सूरत आगे, बहिरा आगे क्या गाना. १२
आतमस्वभावे मस्त बनो तुम, सर्व शास्त्रका सार यही;
बुद्धिसागर आत्म उजागर, दशा लहो समभाव ग्रही. १३

ॐ शान्तिः ३.

संवत १९७२ कार्तिक वदि ७ शनिवार.

---

*खुदा.

खुदा हमेरा भजन रंगीला, भगवस्त्र धरनेवाला;
मस्ता मस्तका भरा है, अकल कला करनेवाला. खुदा. १
मन ममता उनकी भेदक, नूर बडे [illegible];
[illegible] सबका धारक, [illegible] भासता. खुदा. २
आनन्दका दरिया व भरा है, होता नहि [illegible].
नाम [illegible] निरंजन, सदा [illegible]. खुदा. ३
[illegible] नहि [illegible] है. [illegible]:
[illegible] खुदा. खुदा. ४
[illegible] करनेवाला [illegible];

[illegible]

सब कुच्छ जग है उसकुं चावा, फकीर देखे मस्ताना. खुदा. ५
उसकी गति जो वही हि जाने, मत मायामें भूलाना;
श्वासोश्वासे हरदम समरो, अजपाजापे गुलताना. खुदा. ६
भरमाता सेतान जगतकुं, मत उसके फन्दे आना;
अहं ममत्वे भूल मत मीयां, ज्योतिज्योत सें मिल जाना. खुदा. ७
दर्शन ज्ञान शशी सूरज दो, करे आरती सब वेला;
सहजानन्दका मङ्गल दीवा, स्वयं होत है एकेला. खुदा. ८
शुद्धोपयोगी नाडी सुषुम्णा, बंकनालसें चढ जाना;
अगम निगमका पार पाय कर, होय मेल तब रमजाना. खुदा. ९
पञ्च भूतका तनु दरगामें, दिल तकियामें पधराना;
बिस्मल्ला अर्हं कलमाकुं, पढनेसे लगनी लाना. खुदा. १०
अरस्परस देदार मिला कर, पडदा दूर करी देखे;
अरस्परसका चेहरा सचा, मिल गए नूरकुं पेखे. खुदा. ११
मन मक्केमें स्वातम खुदाकुं, पधरा कर हो लयलीना;
एक्य भावका अनुभव करके, आनन्दामृतकुं पीना. खुदा. १२
शरीर भिंतर खोजे उसकुं, मिलता है सोऽहं ध्याने;
बुद्धिसागर सदा जीवता, स्वयं खुदा वह पहिचाने. खुदा. १३
ॐ शान्तिः ३

સં. ૧૯૭૨ કાર્તિક શુ ૯ સોમ.

नकामां छे अरे व्हानां.

હૃદય હ્હારૂં છુપાવાને, પ્રયુક્તિયોવડે જે જે;
અરે જે જે લખ્યાં તે તે, નકામાં છે અરે બ્હાનાં ૧
પ્રયોજન જે કથ્યુ તે તો, કબૂલે ના હૃદય મ્હારૂં;
હૃદયની કાળજી વણુ એ, નકામાં છે અરે બ્હાનાં. ૨

કરીને વાયદો પાળે, થનો વિશ્વાસ્ય નર જગમાં;
ગમે તેવા પ્રસંગોમાં, કરીને વાયદો પાળો. ૨

ખરેખર કાયદો સાચો, કર્યો જે વાયદો તે છે;
પ્રતિષ્ઠા કીર્ત્તિ વરવાને, કરીને વાયદો પાળો. ૩

ઉડે વિશ્વાસ તો પશ્ચાત્, રહ્યું શું ? જોતમાં બાકી,
પ્રમાણિક શ્રેષ્ઠ થાવાને, કરીને વાયદો પાળો. ૪

શિખામણ એ ખરી માની, વધારી આત્મબળ નક્કી,
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મી થાવાને, કરીને વાયદો પાળો. ૫

સંવત ૧૯૭૨ કાર્તિક સુદિ ૧૨

जड पुजारीओ.

જડપુજારીઓ તે જગમાં જાણ્યા,
આત્મા કરતાં વપુને પૂજે [illegible]
જડની કિંમત આત્માથી [illegible]
[illegible]

જડ લક્ષ્મીની લાલચમાં લાગી રહે,
કૃપણ બનીને કરે ન પાત્રે દાન જો;
જડ વસ્તુમાટે ઈશ્વર પૂજા કરે;
કરે ન જ્ઞાનાદિધારકનું માન જો. જડ૦ ૫
જડની સંગે રાચે માચે રાગથી,
કરે ન જીવોની પ્રીતિ તલસાર જો;
કરે કષાયો જડમાટે જડતા ધરી,
સુખ સઘળું માને જડમાં નિર્ધાર જો. જડ૦ ૬
જડ કરતાં ચેતનનું મૂલ્ય અનન્ત છે,
અનુભવ એવો જાણે નહિ સુખકાર જો;
રાત દિવસ જડરાગે રહે રંગાઈને,
કરે ન જગમાં પરના પર ઉપકાર જો. જડ૦ ૭
જીનપ્રતિમામાં ધરે ન પ્રભુની ધારણા,
વાપરતો નહિ જડ વસ્તુ પર હેત જો;
જડવસ્તુમાં મમતાઅહંવૃત્તિ ધરે,
પરમાર્થે નહિ ત્યાગભાવ સંકેત જો. જડ૦ ૮
જીવોના ઉપકારે છે જડ વસ્તુઓ,
એવું જાણે નહિ અન્તરમાં લેશ જો;
નિન્દા-વિકથા-કજીયા-કલેશે વર્તતો,
વપુસ્થ આત્માને પૂજે નહીં લેશ જો. જડ૦ ૯
પશુ-પંખીના શબને વનને પોષતો,
જીવોના દુઃખે નહિ મન દુઃખાય જો;
પાપી રોગી જીવોને સન્માન દે
ગુણી મનુષ્યોની પાસે ના જાય જો જડ૦ ૧૦
અજ્ઞાનીઓ એવી જડપૂજા કરે,
જ્ઞાની સંતોથી તેવી નહિ થાય જો;
બુદ્ધિસાગર ચેતનપૂજા આચરે,
જ્ઞાનીઓ ઝટ શાશ્વત સુખડાં પાય જો. જડ૦ ૧૧

સં. ૧૯૭૨ કાર્તિક સુદિ ૧૩ પાદરા.

નિર્ભય જ્યાએ મ્હાલતાં, કુદરત્ જીવનથી જીવતાં;
જાતાં હળીમળી પ્રેમથી, પ્યારાં અમારાં પંખીડાં. ૮
માગો દયા પકડાઈ જતાં, કરૂણા અવાજોને કરી;
છોડાવતાં ખુશી થતાં, પ્યારાં અમારાં પંખીડાં. ૯
કુદરતતણા જગ બાગમાં, રૂહેમીજનોનાં બાલુડાં;
આર્યો ઘણું ચાહે સદા, પ્યારાં અમારાં પંખીડાં. ૧૦
સ્વાતંત્ર્ય સામ્રાજ્યે સદા, ફરતાં ફરે ચારો ચરે;
શોભાવતાં ધર્મી ઘરો, પ્યારાં અમારાં પંખીડાં. ૧૧
અમ પ્રેમને બહુ રૂહેમની, સાક્ષી તમારૂં દિલ ભરે;
વાતો સુણે દિલ દિલતણી, પ્યારાં અમારાં પંખીડાં. ૧૧
આવો અમારી પાસમાં, પામો ન ભય દિલમાં જરા;
આ દેહ પર બેસી રમો, પ્યારાં અમારાં પંખીડાં. ૧૩
છાંટો ન હિંસાનો રહે, આવો તદા પાસે તમે;
નિશ્ચય તુકારામે કર્યો, પ્યારાં અમારાં પંખીડાં. ૧૪
માનું સદા સહુ આત્મવત્, લવલેશ ના જૂઠું વદું;
અનુભવ પરીક્ષાથી કરો, પ્યારાં અમારાં પંખીડાં. ૧૫
ઉપદેશ દઇ અહિંસાતણો, રક્ષા કરૂં જીવ જંતની;
ધારૂં જુદાઇ નહિ જરા, પ્યારાં અમારાં પંખીડાં. ૧૬
નિર્ભય પ્રભુના રાજ્યમાં, અહિંસાપ્રતિષ્ઠા વાધતાં;
હિંસા ટળે શાન્તિ વહે, પ્યારાં અમારાં પંખીડાં. ૧૭
અજ્ઞાનહિંસા ભાવથી, દુઃખી કરી તવ જાતને;
માફી કરો મુજને ભલાં, પ્યારાં અમારાં પંખીડાં. ૧૮
પ્રભુને અમારા સમ તમે, શાસ્ત્રો સકલ સાક્ષી ભરે;
આત્મ તમારો અમ સમો, પ્યારાં અમારાં પંખીડાં. ૧૯
ઉપજાવવા શક્તિ નથી, તમને અમારામાં જરા;
તો નાશ કરવો ના ઘટે, પ્યારાં અમારાં પંખીડાં. ૨૦
સુખ દુઃખની સહુ લાગણી, સરખી ધરો અનુભવ થતો;
તેથી અમારા સમ સદા, પ્યારાં અમારાં પંખીડાં. ૨૧

સ્વાતંત્ર્ય જગમાં સર્વનું, સરખું ખરો એ કાયદો;
સ્વાતંત્ર્ય રક્ષાર્થે ખરે, કરવો ઘટે ના વાયદો. ૯
પરતંત્રતા મૃત્યુ સમી, નિર્ભયદશા ત્યાં તો નહીં,
સ્વાતંત્ર્ય ઈશ્વર તેજ છે, પામો જગત્ જન સૌ સહી. ૧૦
તોડો ન કુદરત કાયદો, સ્વાતંત્ર્યના સ્વાર્થી બની;
નિજ આત્મસમ સહુને ગણો, શિક્ષા જ એ સોહામણી. ૧૧
સ્વાતંત્ર્ય સૌનું રહે સદા, એવી પ્રવૃત્તિ આદરો;
થાશે ભલું કરતાં, ભલું, એ સૂત્ર સાચું મન ધરો. ૧૨
પ્રભુના જગત્ દરબારમાં. સૌને ગણી સરખા રહો;
બુદ્ધયબ્ધિ સત્ સ્વતંત્રતા, પામી ખરાં સુખડાં લહો. ૧૩

❖ ચેતન પૂજારીઓ જગમાં જાણવા. ❖

ચેતન પૂજારીઓ જગમાં જાણવા,
વર્ત્તે સર્વ જીવોની સાથે બેશ જો;
આત્મસમી પ્રીતિ જીવો પર ધારતા,
દેહ દેવળ વસનારો પૂજ્ય હમેશ જો. ચેતન૦ ૧
દેહસ્થજીવોને દેવો માનતો,
સર્વજીવોનું રાખે ઘટતું માન જો;
જીવંતા દેવોનું હૈયું ઠારતો,
કરે ન ક્રોધે માનવનું અપમાન જો. ચેતન૦ ૨
દયાધર્મદૃષ્ટિએ પ્રાણી દેખતો,
ગરીબ જનને યથાશક્તિ દે દાન જો;
જીનપ્રતિમામાં જીનને માની પૂજીને,
જીનવર ગુણને ગ્રહી થતો ગુણવાન્ જો. ચેતન૦ ૩
પૂજ્ય સાધુઓ સેવે ભક્તિભાવથી,
પૂજ્ય ગુરૂનું જ્ઞાન ગ્રહે નિર્ધાર જો;
આત્માર્થી ભાવે વર્ત્તે સહુ સાથમાં,

ઉપકાર કરવા જોર છે, પ્યારાં જ પશુઓ છો તમે. ૬
ઉંડી હૃદયની લાગણીથી, સ્વામી સેવાને કરો;
નિજકુદરતી જીવન ધરો, પ્યારાં જ પશુઓ છો તમે. ૭
પાપી મનુષ્યો માંસને, માટે અરે તમને હણે;
અન્યાય એ મોટો કરે, પ્યારાં જ પશુઓ છો તમે. ૮
બૂમો બરાડા પાડતાં, કંપે હૃદય તેથી અરે;
શાંતિ સદા તમને મળો, પ્યારાં જ પશુઓ છો તમે. ૯
અમને અને તમને અહો, આ વિશ્વમાં સમન્યાય છે;
સરખાં પ્રભુ દરબારમાં, પ્યારાં જ પશુઓ છો તમે. ૧૦
સંભાળવાં તમને ઘટે, એવો પ્રભુનો કાયદો;
તેમાં ન કરીએ વાયદો, પ્યારાં જ પશુઓ છો તમે. ૧૧
નિજ આત્મવત્ જ્યોતિ તમારી, દેખતો સત્તાનયે;
અપરાધ કરશો માફ સહુ, પ્યારાં જ પશુઓ છો તમે. ૧૨
ઉત્તમ દયાળુ સદ્‌ગુણી નર, પાંજરાપોળો કરે;
એવા મનુષ્યો ધન્ય છે, પ્યારાં જ પશુઓ છો તમે. ૧૩
પ્રેમી દયાના તારને, દિલડું તમારૂં જાણતું,
સાક્ષી પરસ્પર મન ભરે, પ્યારાં જ પશુઓ છો તમે. ૧૪
જીવો તમારા પૂજતો, સ્વાત્મા સમા માની સદા,
બુદ્ધ્યબ્ધિ તેજે ઝગહુળે, આનન્દઘનમેળા મળે. ૧૫

સં. ૧૯૭૨ કાર્તિક વદિ ૪

सर्व धर्म सारोपदेश.

સર્વ ધર્મનો સાર સન્તજન સાંભળો,
દયા ધર્મ છે સર્વ ધર્મમાં સત્ય જો;
સ્વાત્માવત્ જીવોને મનમાં માનવા,
કરો પરસ્પર ઉપકારક શુભ કૃત્ય જો. સ૦ ૧
સત્ય બોલીએ મનમાં નિર્ભયતા ધરી,

યથાયોગ્યતા કરીએ જન સન્માન જો;
સત્સંગત કરતા રહીએ નિશદિન મુદા,
પ્રભુ પ્રાર્થના કરીએ થઇ ગુલ્તાન જો. સર્વ. ૨

હૃદયોદગારે યથાતથા પ્રભુને સ્તવો,
પ્રભુની સાથે હૃદય કરો તલ્લીન જો;
સર્વજીવોથી પ્રેમે તન્મય થઇ રહો,
યથા જલધિમાં પ્રેમે વર્તે મીન જો. સર્વ. ૩

ભિન્ન ભિન્ન દ્રષ્ટિએ મહા ઝગડા થતા,
સાપેક્ષાએ ઓપી ધરો સમભાવને;
સમભાવે મુક્તિ છે સહુ દર્શનવિષે,
ભવજલધિમાં સામ્યભાવ છે નાવ જો. સર્વ. ૪

શુદ્ધપ્રેમથી જીવો સર્વે ખમાવીએ,
કરો કષાયોને સમભાવે શાન્ત જો;
સત્ય વિવેકે કર્તવ્યો કરીએ સદા,
મોહભાવથી થવું ન ક્યારે ભ્રાન્ત જો. સર્વ. ૫

ભલું કરંતાં ભલું થતું નિશ્ચય ધરો,
બુરૂં કરંતાં થાય બુરૂં નિર્ધારજો.
સર્વ જીવોની સાથે મૈત્રી રાખવી.
બનો ગુણાનુરાગી નરને નાર જો. સર્વ. ૬

પરમાર્થે થઇ સન્તોષે રહેવું સદા,
બનો પ્રમાણિક સત્યશીલ અવતાર જો;
બુદ્ધિસાગર સદ્ગુરૂ શિક્ષા માનીને,
વિશ્વવન્દ્ય થાઓ નિશ્ચય વ્યવહાર જો. સર્વ. ૭

[illegible]

ૐ શાન્તિઃ ૩

વ્હાલાં હૃદયનાં પાઠકો.

નિરોગ શીત દાસ્યમાં, આનન્દ નિર્મળ [illegible];
પ્રીતિ મંદિરે [illegible], વ્હાલાં હૃદયનાં આંગણે. ૧

[illegible] નવની, [illegible];
આનન્દ[illegible] [illegible], વ્હાલાં હૃદયનાં આંગણે. ૨

[illegible]
[illegible] વ્હાલાં હૃદયનાં આંગણે. ૩

[illegible]
[illegible] વ્હાલાં હૃદયનાં આંગણે. ૪

[illegible]
[illegible] વ્હાલાં હૃદયનાં આંગણે. ૫

[illegible]
[illegible] વ્હાલાં હૃદયનાં આંગણે. ૬

[illegible]
[illegible] વ્હાલાં હૃદયનાં આંગણે. ૭

[illegible]
[illegible] વ્હાલાં હૃદયનાં આંગણે. ૮

[illegible]
[illegible] વ્હાલાં હૃદયનાં આંગણે. ૯

[illegible]
[illegible] વ્હાલાં હૃદયનાં આંગણે. ૧૦

[illegible]
[illegible] વ્હાલાં હૃદયનાં આંગણે. ૧૧

[illegible]
[illegible] વ્હાલાં હૃદયનાં આંગણે. ૧૨

[illegible]
[illegible] વ્હાલાં હૃદયનાં આંગણે. ૧૩

વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો.

નિર્દોષ મીઠા હાસ્યમાં, આનન્દ નિર્ઝરના રહી;
પ્રીતિ અમેરે અદકથી, વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો. ૧
કોઇ રસીલી નવનવી, સ્વાતંત્ર્યજીવનથી થતી;
આનન્દરસનાં મસ્તીલાં, વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો. ૨
અદ્વૈતભાવે મન મળેલા, સાથ પ્રેમે ખેલતાં;
ઉંડા હૃદયને ખોલતાં, વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો. ૩
રાખો ન પરવા અન્યની, મન માનતું જે તે કરો;
મન માનતું જ્યાં ત્યાં ફરે, વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો. ૪
આ વિશ્વના દરબારમાં, નિર્દોષજીવન માણતાં;
પ્યારાં સહુને લાગતાં, વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો. ૫
ચાંદો રવિ બે માગતાં, દઈને અરે ના ત્યાગતાં;
ઊંઘથી ઝટ જાગતાં, વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો. ૬
ફુદડી ફરી કિલકારથી, મર્યાદ પાંચ વર્ષની;
ઉમર ઘનાં પ્રાયઃ ભલાં, વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો. ૭
નાદ નાચતાં ને કૂદતાં ને, રોતાં ને ખેલતાં;
કાલું મજાનું બોલતાં, વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો. ૮
કોઈ વસ્તુ આપતાં તે, પ્રાય: મુખમાં ચાખતાં;
ભારે બહિર ના રાખતાં, વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો. ૯
જંપ ના વળે જરીયે અરે, કર્મ કંઈ અરે સમજુ કરે;
પ્રીતિ મજાની મન ધરે, વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો. ૧૦
નિર્દોષ નિરાળી રીતિએ, અ[illegible] ના મન ધર્યું;
[illegible] ના [illegible], વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો. ૧૧
[illegible]
[illegible], વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો. ૧૨
[illegible]
[illegible], વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો. ૧૩

નિર્વૈરનાં આદર્શ છો, નહિ વૈરભેદને ધારતાં;
જીવીને અન્ય જીવાડતાં, વ્હાલાં હૃદયનાં બાળકો. ૧૪
બાળક અવસ્થા અમતણી, તે યાદીમાં તાજી થતી;
બુદ્ધયબ્ધિ પરમબ્રહ્મનો, નિર્દોષ આનન્દ અનુભવે. ૧૫

ૐ શાન્તિઃ ૩

સં. ૧૯૭૨ કાર્તિક વદિ ૬

ગુજરાત પ્યારો પ્રાણ છે.

સહુ દેશથી રળીયામણો, આનન્દ જ્યાં પ્રગટે ઘણો;
વાહ કુદતી સોહામણો, ગુજરાત પ્યારો પ્રાણ છે. ૧
વ્યાપાર હુન્નરમાં વડો, લોકો દયાળુ જ્યાં ઘણા;
રાખે ન ભક્તિમાં મણા, ગુજરાત પ્યારો પ્રાણ છે. ૨
સાબરમતી મહી નર્મદા, તાપી સરસ્વતી શોભતી;
નદીઓ સરોવર જ્યાં ઘણાં, ગુજરાત પ્યારો પ્રાણ છે. ૩
સહુ જાતની બહુવલ્લિયો, વૃક્ષો ભલાં શોભી રહ્યાં;
સહુ જાતની ખેતી થતી, ગુજરાત પ્યારો પ્રાણ છે. ૪
વર્ણો અઢારે અહિં વસે, ધનધાન્યથી શોભે સદા;
ભૂખ્યું રહે ના કો કદા, ગુજરાત પ્યારો પ્રાણ છે. ૫
તીર્થો ઘણાં શોભી રહ્યાં, પ્રાચીનતા જેની ઘણી;
સામ્રાજ્ય વર્તે શાન્તિનું, ગુજરાત પ્યારો પ્રાણ છે. ૬
ભંડાર બહુ પુસ્તકતણા, ખંભાત પાટણમાં ભલા;
શૂરાજનો કવિયો ઘણા, ગુજરાત પ્યારો પ્રાણ છે. ૭
શુભ સ્વર્ગ સમ શોભે ભલો, દુઃખો જનોનાં ટાળતો;
સહુ જીવ જાતિ પાળતો, ગુજરાત પ્યારો પ્રાણ છે. ૮
વાહ સ્વર્ગનન્દનવન સમો, કુદરતતણી લીલા ઘણી;
નહિ તાપને તાઢ જ ઘણી, ગુજરાત પ્યારો પ્રાણ છે. ૯

વનરાજ આદિ નૃપતિયો, અંહિયાં થયા શૂરા ઘણા;
શુભ આંખની કીકી સમો, ગુજરાત પ્યારો પ્રાણ છે. ૧૦
બહુ યોગીઓ ને જ્ઞાનીઓ, બહુ દાનીઓ અહિયાં વસે;
પર્વત ઘણા શોભી રહ્યા, ગુજરાત પ્યારો પ્રાણ છે. ૧૧
અરબી સમુદ્રે પશ્ચિમે, રક્ષા કરી શોભા ધરી;
સતીઓવડે શોભે સદા, ગુજરાત પ્યારો પ્રાણ છે. ૧૨
વાહ ધન્ય છે ગુજરાતને, નિજ માતૃભૂમિ દેશને;
બુદ્ધયબ્ધિ ધર્મી આશરો, ગુજરાત પ્યારો પ્રાણ છે. ૧૩

ॐ शान्तिः ३

સંવત્ ૧૯૭૨ ના કાર્તિક વદિ ૮ ગાંધીજામાં.

आनन्दमां छैये अमे.

આકાશના તંબુ વિષે, ચાંદો રવિ બે દીવડા;
ભૂમિતણી શય્યા કરી, આનન્દમાં છૈયે અમે. ૧
દિલ્ગીર નહીં મરવાથકી, ઇચ્છા ન જીવનની રહી.
સાક્ષી જગત્ સહુ વાતમાં, આનન્દમાં છૈયે અમે. ૨
ક્ષણ ક્ષણ નવા અનુભવ કરી, સહેજે સમાધિ પદ વરી;
પરમાત્મતા દિલમાં ધરી, આનન્દમાં છૈયે અમે. ૩
જે જે શુભાશુભ કલ્પના, તે તે નહીં સાચી ગણી;
સમભાવ જીવન જીવતા, આનન્દમાં છૈયે અમે. ૪
શાતા અશાતા કર્મમાં, નહિ બ્રહ્મસુખ ભ્રમણા રહી;
લગની અનુભવ ગહગહી, આનન્દમાં છૈયે અમે. ૫
અદ્વૈતપરમબ્રહ્મની, લગની લગી ઉપયોગથી;
લેવું ન દેવું કંઇ રહ્યું, આનન્દમાં છૈયે અમે. ૬
રૂપ નામ ને વિષયોવિષે, મુંઝાવવાનું નહિ રહ્યું;
બુદ્ધયબ્ધિ પરમબ્રહ્મના, આનન્દમાં છૈયે અમે. ૭

ॐ शान्तिः ३

સંવત્ ૧૯૭૨ના કાર્તિક વદિ ૯ ગાંધીજા

જે જે શુભાશુભ મનતણું, ચાંચલ્ય ત્યાં તો દુઃખ છે;
સુખ છે સમાધિયોગમાં, સમજી હૃદયમાં વર્ત્તશો. ૬
ચિન્તા કરે રૂદન કરે, પાછું મળે ના જે ગયું;
આત્માવિષે જોતાં મળે, સમજી હૃદયમાં વર્ત્તશો. ૭
મનના મનોરથ સહુ ફળે, જો આ વિશ્વમાં સૌ જીવના;
તો દુઃખી ના કોઇ રહે, સમજી હૃદયમાં વર્ત્તશો. ૮
આ કાળમાં આ દેશમાં, જે જે શુભાશુભ થાય તે;
સમભાવથી દેખી ખરૂં, સમજી હૃદયમાં વર્ત્તશો. ૯
આત્મોન્નતિ છે હાથમાં, ના જોશીના તે જોશમાં;
કર્ત્તવ્યપાલનદૃષ્ટિથી, સમજી હૃદયમાં વર્ત્તશો. ૧૦
સુખનું સરોવર આત્મમાં, દેખાય છે આત્મા વડે;
તે જ્ઞાનીની નજરે ચડે, સમજી હૃદયમાં વર્ત્તશો. ૧૧
ઉત્સાહ હિંમત ખંતથી, નિશ્ચય થશે પ્રગતિતણો;
બુદ્ધયબ્ધિભક્તિજ્ઞાનથી, સમજી હૃદયમાં વર્ત્તશો. ૧૨

ૐ શાન્તિઃ ૩.

સંવત્ ૧૯૭૨ કાર્તિક વદિ ૧૧.

થતી વિશ્વોન્નતિ સાચી.

નિડરભાવે મનોગત જે, કથાતું ને કરાતું એ;
વધે મિત્રાઇ દેશોમાં, થતી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૧
ગુલામી વૃત્તિયો ટળતાં, મનુષ્યો થાય સહુ સરખાં;
થતાં એવી પ્રવૃત્તિયો, થતી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૨
મરણીયા સત્યનેમાટે, મનુષ્યો થાય સ્વાતંત્ર્યે;
ટળે પરતંત્રતા ત્યારે, થતી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૩
બને નિર્ભય સકલ લોકો, પરસ્પર સાહાય્ય દેવામાં;
મરે કર્ત્તવ્ય યજ્ઞોમાં, થતી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૪
ટળે જડવાદના યજ્ઞો, થતા ચૈતન્યના યજ્ઞો;

महावीर प्राणाधार छो.

સહુ ધર્મવીરોમાં વડા, સર્વજ્ઞ ઉપકારી ખરા;
તાર્યા જનો પોતે તર્યા, મહાવીર પ્રાણાધાર છો. ૧
ભારતવિષે ભાનુ સમા, ત્હારા સમો કોઇ નહીં;
શ્રીજૈનધર્મોદ્ધારકા, મહાવીર પ્રાણાધાર છો. ૨
ઉપસર્ગ દુઃખો વેઠીને, ત્હેં સત્યને સ્થાપન કર્યું;
આ કાલમાં નિશ્ચયથકી, મહાવીર પ્રાણાધાર છો. ૩
પાખંડતમ દૂરે કર્યું, હિંસાદિ દોષો ટાળીયા;
અન્તર્ અનન્તા ગુણ ભર્યા, મહાવીર પ્રાણાધાર છો. ૪
ત્હારા ગુણો ગાયા કરૂં, તારા ગુણો ધ્યાયા કરૂં,
બુદ્ધયબ્ધિ શિક્ષા દિલ ધરૂં, મહાવીર પ્રાણાધાર છો. ૫

ॐ शान्तिः ३

સં. ૧૯૭૨ કાર્તિક વદિ ૪ ઉવારસદ.

गृहस्थ भक्तने प्रासंगिक पत्र वोध.

સમજી હૃદયમાં વર્તશો.

વિશ્વાસ ધારી હૃદયમાં, પ્રારબ્ધ આવ્યું વેદતાં;
સમભાવથી પ્રગતિ થતી, સમજી હૃદયમાં વર્તશો. ૧
યાતું શુભાશુભ કર્મથી તે, ભોગવે છૂટકો થતો;
આત્મોન્નતિ છે મધ્યમાં, સમજી હૃદયમાં વર્તશો. ૨
કર્મો નિકાચિત આવતાં, ધાર્યું ન થાતું કોઇનું;
ચિન્તા ન કર જડખેલની, સમજી હૃદયમાં વર્તશો. ૩
થાનાર હોય તે થાય છે, વિહ્વલ થવું ના મન ઘટે;
કર્તવ્ય કર ચિન્તા ત્યજી,' સમજી હૃદયમાં વર્તશો. ૪
જે જે બને જે કાલમાં, તે કાલમાં સાક્ષી બની;
આકાશવત્ નિર્લેપ થઇ, સમજી હૃદયમાં વર્તશો. ૫

જે જે શુભાશુભ મનતણું, ચાંચલ્ય ત્યાં તો દુઃખ છે;
સુખ છે સમાધિયોગમાં, સમજી હૃદયમાં વર્તશો. ૬

ચિન્તા કરે રૂદન કરે, પાછું મળે ના જે ગયું;
આત્માવિષે જોતાં મળે, સમજી હૃદયમાં વર્તશો. ૭

મનના મનોરથ સહુ ફળે, જો આ વિશ્વમાં તો જીવના;
તો દુઃખી ના કોઇ રહે, સમજી હૃદયમાં વર્તશો. ૮

આ કાળમાં આ દેશમાં, જે જે શુભાશુભ થાય તે;
સમભાવથી દેખી ખરૂં, સમજી હૃદયમાં વર્તશો. ૯

આત્મોન્નતિ છે હાથમાં, ના કોઇના તે જોરમાં;
કર્તવ્યપાલનદૃષ્ટિથી, સમજી હૃદયમાં વર્તશો. ૧૦

સુખનું સરોવર આત્મમાં, દેખાય છે આત્મા વડે;
તે જ્ઞાનીની નજરે ચઢે, સમજી હૃદયમાં વર્તશો. ૧૧

ઉત્સાહ હિંમત ખંતથી, નિશ્ચય થશે પ્રગતિપથો;
બુદ્ધ્યબ્ધિઅભિજ્ઞાનથી, સમજી હૃદયમાં વર્તશો. ૧૨

ૐ શાન્તિઃ ૩.

સંવત ૧૯૭૪ કાર્તિક વદિ ૧૧

धर्मी विश्वोन्नति साची.

નિઃસ્વાર્થે [illegible] જે, [illegible] ને [illegible].
[illegible] ધર્મી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૧

[illegible]
[illegible] ધર્મી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૨

[illegible]
[illegible] ધર્મી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૩

[illegible]
[illegible] ધર્મી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૪

[illegible]

બલિ મોહાદિની થાતાં, થતી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૫
થતાં આસ્તિક જગત્ સઘળું, થતાં પરમાર્થની કરણી;
પ્રગટતાં સત્યનો ભાનુ, થતી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૬
દયાદિધર્મ ફેલાતાં, અહિંસા સર્વની ટળતાં;
મરી વૈદેહમાં જાતાં, થતી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૭
પરસ્પરપ્રેમદષ્ટિએ, જગત્ જીવો રહે જ્યારે;
ગુણાનુરાગથી ત્યારે, થતી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૮
રહે ના ઢોંગ. ધૂર્ત્તાઈ, વધતાં સત્ય સાદાઈ;
મનુષ્યો સહુ થતાં ન્યાયી, થતી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૯
થતાં શુભ સંપની વૃદ્ધિ, થતાં ન્યાયે ભલી શાન્તિ;
અહં મમતા જતાં દૂરે, થતી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૧૦
થતાં સમભાવની વૃદ્ધિ, થતાં સંતોષની ઋદ્ધિ;
બુદ્ધ્યબ્ધિધર્મનીતિથી, થતી વિશ્વોન્નતિ સાચી. ૧૧

સંવત ૧૯૭૨ કાર્તિક વદિ ૧૩

॥ ॐ शान्तिः ३ ॥

ज्योति मळी गइ ज्योतथी.

ઉપયોગથી નિજ આત્મમાં, દેખ્યું અનુભવને ધરી;
આત્મા અસંખ્ય પ્રદેશમાં, જ્યોતિ મળી ગઇ જ્યોતથી. ૧
પર્યાય આઠે કર્મના, ખેંચણ કરી તેથી ઘણી;
આત્મા નિહાળ્યો આત્મથી, જ્યોતિ મળી ગઈ જ્યોતથી. ૨
જ્ઞાનાદિ સદ્ગુણ ધામ છે, નહિ રૂપ વા ના નામ છે;
આનન્દઘનનું ઠામ છે, જ્યોતિ મળી ગઈ જ્યોતથી. ૩
આનન્દરસ લગની લાગી, અનુભવદશા અન્તર્ જગી;
કુમતિ કુટીલતાને ઠગી, જ્યોતિ મળી ગઇ જ્યોતથી. ૪
નિર્ભયપણું સહેજે મળ્યું, પરભાવનું જોર જ ટળ્યું;
નિજમાં ભલું જીનપદ ભળ્યું, જ્યોતિ મળી ગઈ જ્યોતથી. ૫

પરવા રહી ના લોકની, ઇચ્છા ન જગજન પોકની;
આશા ન પુદ્ગલસ્તોકની, જ્યોતિ મળી ગઈ જ્યોતથી. ૬
સહેજે સમાધિપદ વર્યું, પ્રારબ્ધ ભોગવવું ઠર્યું;
બુદ્ધ્યબ્ધિ પરમ બ્રહ્મમાં, જ્યોતિ મળી ગઈ જ્યોતથી. ૭

સં. ૧૯૭૨ કાર્તિક વદિ ૧૪.

ॐ शान्तिः ३

कर्युं ते ना कर्या सरखुं.

હવે સત્કાર્યમાં ખામી, થયું ધાર્યા પ્રમાદે ના;
કર્યાથી લાભ ના કોને; કર્યું તે ના કર્યા સરખું. ૧
વિના મન વેઠની પેઠે, વિધિવત્ કાર્ય ના થાતું;
વિચાર્યા વણ પ્રવૃત્તિએ, કર્યું તે ના કર્યા સરખું. ૨
પ્રયોજનસિદ્ધિ ના થાતી, કરાતું ઉલટું તેથી;
પછીથી થાય પસ્તાવો, કર્યું તે ના કર્યા સરખું. ૩
વિના શક્તિ વિના પ્રીત્યા, વિના ઉત્સાહથી જે જે;
વિના ભાવે અહો તે તે, કર્યું તે ના કર્યા સરખું. ૪
વિના અધિકારની રૂએ, શ્રદ્ધા વણ યોગ્યતા પૂરી;
અહો અજ્ઞાનદૃષ્ટિએ, કર્યું તે ના કર્યા સરખું. ૫
પરંપર અન્ધદૃષ્ટિએ, તપાસ્યા વણ સકલ બાજુ;
કર્યાથી હાનિ પર હાનિ, કર્યું તે ના કર્યા સરખું. ૬
મળ્યાથી ઉન્નતિ સુખની, નહીં આશા અરે થાતી;
વધે ના પ્રીતિની રીતિ, મળ્યા તે ના મળ્યા સરખું. ૭
વધે ના ચાહ મળવાને, નકારો જ્યાં હૃદય ભણતું;
થતો ના લાભ કો રીતે, મળ્યા તે ના મળ્યા સરખું. ૮
થતો આનન્દ ના કિંચિત્, થતું જ્યાં વેઠ સમ મળવું,
વધે ઉલટી અરુચિ બહુ, મળ્યા તે ના મળ્યા સરખું. ૯
પરસ્પર લેવું વા દેવું, નહીં થાતું ગુણાદિકનું,
પરસ્પર દોષ દેખાતા, મળ્યા તે ના મળ્યા સરખું. ૧૦

રહ્યા જ્યાં ચિત્તમાં વાંધા, પરસ્પર ચિત્તમાં સાંધા;
થતી યાદી ન મન મનની, મળ્યા તે ના મળ્યા સરખું.૧૧
મળ્યાનો ભાવ ના થાતો, થતા મતભેદથી ક્લેશો;
સહાતું ના જરા જૂદું, મળ્યાં તે ના મળ્યા સરખું. ૧૨
પ્રતીતિ ના થતી પૂરી, મળ્યાથી ના થતી પ્રગતિ;
અવિવેકીપ્રવૃત્તિએ, મળ્યા તે ના મળ્યા સરખું. ૧૩
જરા ના લાભ મળવાથી, થતી ઉલટી ઉપાધિ બહુ,
થતો પરમાર્થ વા સુખ ના, મળ્યું તે ના મળ્યા સરખું.૧૪
ખરા ખપમાં નહીં આવે, પ્રયોજન સિદ્ધ ના થાતું;
અનર્થોનું વધે ખાતું, મળ્યું તે ના મળ્યા સરખું. ૧૫
ઉપાધિ આધિને વ્યાધિ, વધે નહિ શાન્તિની આશા;
ધનાદિક સહુ મળેલું જે, મળ્યું તે ના મળ્યા સરખું. ૧૬
થતું કલ્યાણ ના કોનું, વધારે દુઃખની જ્વાલા;
વધે જેથી મહાચિન્તા, મળ્યું તે ના મળ્યા સરખું. ૧૭
વધે મમતા અહંતા બહુ, વધે ક્લેશી જીવન જગમાં;
હણાતાં દિલ હજારોનાં, મળ્યું તે ના મળ્યા સરખું. ૧૮
નથી કિમ્મત મળેલાની, નથી ઉપયોગ તેનો કંઇ;
અવિવેકે મળ્યું તે તો, મળ્યુ તે ના મળ્યા સરખું. ૧૯
મળ્યું ના જાણ્યું અન્યોએ, મળ્યા ના લાભ અન્યોને;
ઉપગ્રહની પ્રવૃત્તિ વણ, મળ્યું તે ના મળ્યા સરખું. ૨૦
સમર્પણ ધર્મના માર્ગે, ઉપગ્રહમાં મળ્યું જાતું;
બુદ્ધયબ્ધિસન્તદૃષ્ટિએ, મળ્યું કીધું સકલ લેખે. ૨૧

સં. ૧૯૭૨ માર્ગશીર્ષ સુદિ ૧

ॐ शान्तिः ३

નમું એ પ્રેમીને ભાવે.

સદા સ્નેહોદધિમાંહિ, ઝીલાવે દોષ ધોઇને;
સહે અપરાધની કોટિ, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. .૧

ધરે નિષ્કામતઃ મૈત્રી, હૃદય પરખી કરે પ્રગતિ;
કરે ઉદ્ધાર મિત્રોનો, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. ૨

કરે આનન્દમયજીવન, વિપત્તિમાં સહાયક થઈ;
અને સ્વાત્માસમા એવા, નમું હું પ્રેમીને ભાવે. ૩

તપે નહીં ને તપાવે ના, તપેલાની કરે શાન્તિ;
જીવન આપે ગુણોનું જે, નમું હું પ્રેમીને ભાવે. ૪

બને એકાન્ત ઉપકારી, કહી નહિ દે કર્યું જે જે;
શિખામણ આપીને તારે, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. ૫

અવજ્ઞા ના કરે ક્યારે, ચઢે ઝટ સ્નેહીની વારે;
કરે ઉપકારથી ભારે, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. ૬

ઉપેક્ષા ના કરે ક્રોધે, ત્યજે ના સંગને ક્યારે;
પ્રતિજ્ઞા પ્રેમની પાળે, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. ૭

ધરે ના સ્વાર્થનો છાંટો, ધરે ના માનનો કાંટો;
કપટનો ના ધરે કાંટો, નમુ એ પ્રેમીને ભાવે. ૮

ખરી આત્મોન્નતિ કરવા, અનન્તા સદ્‌ગુણો ભરવા;
ધયો ઉઝમાળ સુખ વરવા, નમુ એ પ્રેમીને ભાવે. ૯

દઈ દે રંગ પોતાનો, રહે ના અવસરે છાનો;
ગુણોનાં બહુ કરે ગાનો, નમુ એ પ્રેમીને ભાવે. ૧૦

પડતાને જ ઉદ્ધારે, યથાશક્તિ અનુસારે;
કરે નિન્દા નહીં ક્યારે, નમુ એ પ્રેમીને ભાવે. ૧૧

બને આત્મોન્નતિ સાથી, ભમે ના જે ભમાવ્યાથી;
કરે કર્ત્તવ્ય કંઇવાથી. નમુ એ પ્રેમીને ભાવે. ૧૨

નમું એ પ્રેમીને ભાવે.

સદા સ્નેહોદધિમાંહિ, ઝીલાવે દોષ ધોઇને;
સહે અપરાધની કોટિ, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. ૧

ધરે નિષ્કામતઃ મૈત્રી, હૃદય પરખી કરે પ્રગતિ;
કરે ઉદ્ધાર મિત્રોનો, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. ૨

કરે આનન્દમયજીવન, વિપત્તિમાં સહાયક થઈ;
અને સ્વાત્માસમા એવા, નમું હું પ્રેમીને ભાવે. ૩

તપે નહીં ને તપાવે ના, તપેલાની કરે શાન્તિ;
જીવન આપે ગુણોનું જે, નમું હું પ્રેમીને ભાવે. ૪

બને એકાન્ત ઉપકારી, કહી નહિ દે કર્યું જે જે;
શિખામણ આપીને તારે, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. ૫

અવજ્ઞા ના કરે કયારે, ચઢે ઝટ સ્નેહીની વારે;
કરે ઉપકારથી ભારે, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. ૬

ઉપેક્ષા ના કરે ક્રોધે, ત્યજે ના સંગને ક્યારે;
પ્રતિજ્ઞા પ્રેમની પાળે, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. ૭

ધરે ના સ્વાર્થનો છાંટો, ધરે ના માનનો ફાંટો;
કપટનો ના ધરે કાંટો, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. ૮

ખરી આત્મોન્નતિ કરવા, અનન્તા સદ્ગુણો ભરવા;
થયો ઉજમાળ સુખ વરવા, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. ૯

દઈ દે રંગ પોતાનો, રહે ના અવસરે છાનો;
ગુણોનાં બહુ કરે ગાનો, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. ૧૦

પડંતાને જ ઉદ્ધારે, યથાશક્તિ અનુસારે;
કરે નિન્દા નહીં ક્યારે, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. ૧૧

બને આત્મોન્નતિ સાથી, ભમે ના જે ભમાવ્યાથી;
કરે કર્ત્તવ્ય કહેવાથી, નમું એ પ્રેમીને ભાવે. ૧૨

રહ્યો શું ? વિશ્વમાં ગાજી, રૂવે શું મોહથી પાજી;
કરે શું હાજી હા હાજી, જગત્ આ સ્વપ્નની બાજી.　　૨

ટકે ના વાર કો ઝાઝી, યથા સૂકી થઈ ભાજી;
ભગી બાજી નહીં છાજી, જગત્ આ સ્વપ્નની બાજી.　　૩

બાજી લે છનની રાજી, બની જડમાં જ નારાજી;
બુદ્ધયબ્ધિ ચેન મનવાજી, જગત્ આ સ્વપ્નની બાજી. ૪

ॐ शान्तिः ३

સં. ૧૯૭૨ માર્ગશીર્ષ સુદિ ૪

विपत्ति, वासना सम शी ?

ઠરે ના ચિત્ત જેનાથી, મળે ના શાન્તિનું સ્વપ્નું;
વિવેકે પૂર્ણ અવધારો, વિપત્તિ વાસના સમ શી?　　૧

મહત્તા કીર્તિ છંડાની, અહિંસાદિકનો દૂરે;
છતી આંખે જ અંધારૂં, વિપત્તિ વાસના સમ શી ?　　૨

વધે તૃષ્ણા મહાસાગર, ઘણાં પાપો ન કરવાનાં;
સુખે નિદ્રા નહીં આવે, વિપત્તિ વાસના સમ શી ?　　૩

વિકારોની વધે વૃત્તિ, મળેલા ત્યાગની ઝાંખી.
સમાધિ દૂરે ઘણી દૂરે. વિપત્તિ વાસના સમ શી ?　　૪

મનું નિશ્ચલ નહિ મનડું, જગતની પ્રીતિ [illegible].
ટકે ના ધૈર્યની વૃત્તિ, વિપત્તિ, વાસના સમ શી ?　　૫

જગતનાં દુઃખ પર દુઃખો, વધે દીનતા [illegible] મનનાં
વધે ના [illegible] વિપત્તિ. વાસના સમ શી ?　　૬

[illegible] વૃત્તિ
[illegible] વિપત્તિ વાસના સમ શી　　૭

[illegible]
[illegible]　　૮

सापेक्षासें सब दर्शनका, धरता अनुभव सारा;
अनुभव वीन नहि कथनी करता, करता सत्य प्रचारा. साधु. ३
आत्मभावमें मग्न रहत है, हर्ष शोक दूर डारा;
ममताऽहंवृत्तिसें न्यारा, देखे सत्य अपारा. साधु. ४
आपोआप स्वभावे समाता, खेद न भेद लगारा;
बुद्धिसागर परम प्रभुता, अनुभवता निर्धारा. साधु. ५
ॐ शान्तिः ३

સં. ૧૯૭૨ માર્ગશીર્ષ સુદિ ૧૫ કલોલ.

વ્હાલા હૃદયના બાળકો, એવા બનો એવા બનો.

નિજ માતૃભૂમિ રક્ષવા, શૂરો શિવાજી થઇ ગયો,
અવટંક શૂરો ટેકીલો, પરતાપ મહારાણો થયો;
નિજ માતૃભૂમિ પ્રેમમાં, સ્વાર્પણ કર્યું સર્વે મળ્યું,
વ્હાલા હૃદયના બાળકો, એવા બનો એવા બનો. ૧
વિક્રમ સમા શૂર ક્ષત્રિયોએ, દેશની રક્ષા કરી,
શુભ સંપ ટેકી નેકીથી; સર્વોન્નતિ વેગે વરી;
વનરાજ પૃથુચોહાણ બાપાને હમીર કુંભો થયા,
વ્હાલા હૃદયના બાળકો, એવા બનો એવા બનો. ૨
શૂર શિશોદિ ચાવડા ચોહાણ સોલંકી થયા,
મોગલ મરાઠા વાઘેલા મૌર્યો પ્રતાપી થઇ ગયા;
નિજ ક્ષાત્રબળને ખીલવી રક્ષા કરી નિજ દેશની,
વ્હાલા હૃદયના બાળકો એવા બનો એવા બનો. ૩
ગુજરાત મંત્રી વિમલ વસ્તુપાલ આદિ મંત્રીઓ,
નિજ દેશની પ્રગતિ વ્યવસ્થાઓ કરી બહુ જાતની;
ચકલાલ રાક્ષસ બીરબલાદિ મંત્રીઓ મોટા થયા,
વ્હાલા હૃદયના બાળકો, એવા બનો એવા બનો. ૪
પાશ્ચાત્ય દેશી મંત્રીઓ બ્રીન્સમાર્ક ગ્લાસ્ટન થઇ ગયા,
દેશોન્નતિને ખીલવી યુક્તિ ઉપાયો બહુ કરી;

દાદીજ જેવા લોર્ડથી, દેશોન્નતિ કીર્તિ વરી,
વ્હાલા હૃદયના બાળકો, એવા બનો એવા બનો. ૧૨
દાદા ભલા આ દેશના, દયાપણાના સાગર અહો,
સેવા કરી સ્વાર્પણ કરી, શુભ જીંદગી આખી વહો;
આપી સલાહો ગોખલેને, દેશની સેવા તણી,
વ્હાલા હૃદયના બાળકો, એવા બનો એવા બનો. ૧૩
વાહ વાહ સ્વામીમાં વડો, શ્રીરામતીર્થ જ જાણીએ,
નિજ દેશની સેવા કરી, વ્યાખ્યાનથી મન આણીએ;
અધ્યાત્મભાવે દેશની, ભક્તિ કરી શુભ ભાવથી,
વ્હાલા હૃદયના બાળકો, એવા બનો એવા બનો. ૧૪
શુભ બાલને પાઠે ભણી, નિજ દેશ સેવા આદરી,
સિંહો બની શુભસિંહ સમ, દેશોન્નતિ શક્તિ ધરી;
મન વાણી કાયા વિત્તથી, દેશોદયે લાગી રહ્યા,
વ્હાલા હૃદયના બાળકો, એવા બનો એવા બનો. ૧૫
નિજ માતૃભૂમિ ભક્તિને, નિજ દેશભાષા ભક્તિના,
ફેલાવનારા જે થતા, ભક્તો અહો તે ધન્ય છે;
ગુજરાતી આદિ પત્રના, સંચાલકોને ધન્ય છે,
બુદ્ધ્યબ્ધિ દેશી બાળકો, એવા બનો એવા બનો. ૧૬

સં. ૧૯૬૭ માર્ગશીર્ષ વદિ ૩

साधुदशा.

साधुभाव सत्य सदा मन धरना, पक्षपात नहि करना. साधु.
हाजी हाजी कबु न करनी, स्वातंत्र्ये शुभ वरना;
धर्मपन्थ ईश्वरकूं ताके, सत्य बिना नहि सरना. साधु. १
निर्भय होकर ब्रह्मदशामें, अन्तरसें विचरना;
सर्वदेवको देव गणी निज, फक्कड होकर फरना. साधु. २

ટાળીને સેવ લોકોથી, દેશોન્નતિ કાંતિ કરી,
વ્હાલા હૃદયના બાળકો, એવા બનો એવા બનો. ૧૨
દાદા ભલા આ દેશના, દયાપુનના સાગર અહો,
સેવા કરી સ્વાર્પણ કરી, શુભ છાંટણી સાચી લહો;
આપી સલાહો સર્વને, દેશની સેવા તણી,
વ્હાલા હૃદયના બાળકો, એવા બનો એવા બનો. ૧૩
વાદ વાદ સ્વાર્થોમાં વધો, શ્રીરામતીર્થ જ જાણીએ,
નિજ દેશની સેવા કરી, વ્યાખ્યાનથી મન આણીએ;
અધ્યાત્મભાવે દેશની, ભક્તિ કરી શુભ ભાવથી,
વ્હાલા હૃદયના બાળકો, એવા બનો એવા બનો. ૧૪
શુભ આશને પાછે જઈ, નિજ દેશ સેવા આદરી,
સિંહો બની શુભસિંહ સમ, દેશોન્નતિ ભક્તિ ધરી;
મન વાણી કાયા વિત્તથી, દેશોદયે લાગી રહો,
વ્હાલા હૃદયના બાળકો, એવા બનો એવા બનો. ૧૫
નિજ માતૃભૂમિ ભક્તિને, નિજ દેશભાષા ભક્તિના,
ફેલાવનારા જે થના, ભક્તો અહો તે ધન્ય છે;
ગુજરાતી આદિ પત્રના, સંચાલકોને ધન્ય છે,
બુદ્ધ્યબ્ધિ દેશી બાળકો, એવા બનો એવા બનો. ૧૬
સં. ૧૯૭૨ માર્ગશીર્ષ વદિ ૩

साधुदशा.

साधुभाइ सत्य सदा मन धरना, पक्षपात नहि करना. साधु.
हाजी हाजी कयु न करनी, स्वानंदमें शुभ चरना;
धर्मपन्थ इश्वरके तावे, सत्य विना नहि सरना. साधु. १
निर्भय होकर ब्रह्मदशामें, अन्तरसें विचरना;
सर्वदेवको देव गणी निज, फक्कड होकर फरना. साधु. २

आत्म स्वरूप.

सहजानन्दी स्वयं सदा तुं, पूरण नूर चेतन प्यारा;
अलख अरूपी निर्भय रूपी, सब ज्ञेयोंका आधारा. सहजा. १
स्वयं प्रकाशी ज्ञान अविनाशी, पिण्डे ब्रह्माण्डे वासी;
स्वयं अवेदी स्वयं अभेदी, हो जा सदा विश्वासी. सहजा. २
नामरूपसे तुं है न्यारा, होता है नहि संसारा;
गुणपर्यायोंमें है मस्ताना, को नहि पाता तुज पारा. सहजा. ३
अनन्तरूपे अनन्तनामे, अनन्तयोगे अवतारा;
अकल कला छाइ सब जगमें, रहता लोकमें जग सारा. सहजा. ४
वादविवादे चर्चा करते, पार न पावे नरनारी;
बुद्धिसागर अनुभव स्फुरणा, परा वाणीमें चमत्कारी. सहजा. ५

ॐ शान्तिः ३.

सं. १९७२ मृगशीर्ष वदि १

सत्पुरुष कर्तव्य.

सन्तो जगमें रहना शूरा, मरना पण नहि मनमें डरना;
कर्तव्योंका भेद समज कर, स्वाधिकारसें सब करना. सन्तो. १
पराश्रयी मत होना कबहु, स्वातंत्र्ये निजाधीन रहना;
ब्रह्मदृष्टि सबमेंहि धर कर, सत्य बात सबकुं कहना. सन्तो. २
मत हो गाफल मत हो दीना, सोऽहं ॐ निजकुं स्मरना;
हाडो हाडे रोमे रोमे, निर्भयता सच्ची धरना. सन्तो. ३
मध्या जगमें सबसें लेना, मेरा तेरा परिहरना;
स्वस्वरूप सब जगकुं मानी, पूर्ण ब्रह्म निज पद धरना. सन्तो. ४
पूर्णानन्दी होना पूरा, करो कर्म सब चकचूरा;

शुद्धचेतना अंबामातानी स्तुति.

(આધ્યાત્મિક દૃષ્ટિએ)

ચેતના શુદ્ધ અંબા રે, વ્હાલામાં વ્હાલી મુજ માડી.
સ્વભાવે પોતી પાળે રે, સદાય મુજ રખવાળી—
સદા છતી તું પિણ્ડ બ્રહ્માંડે. સ્વાત્મ સૃષ્ટિ કરનાર,
શીલસિંહ પર સ્વારી કરીને. મોહાસુર દગનાર.
અનુભવીને ભાળ્યું રે, અનન્ત જ્યોત ધરનારી, ચેતના. ૧
શક્તિરૂપથી વેદે ગાઇ, ઉપનિષદોએ ગાઇ,
આગમમાં નિગમમાં ગાઈ, વ્યષ્ટિ સમષ્ટિ સુહાઈ;
સાકાર નિરાકારી રે, લબ્ધિરૂપ જયકારી, ચેતના. ૨
ઉપશમ ક્ષયોપશમને ક્ષાયિક, ભાવે તું સોહાય,
બ્રાહ્મી અક્ષર બ્રહ્મસ્વરૂપી, અકલ અલખ મહિમાય;
વિવિધવાણી ગરબો રે, ગાવે રસ લેઇ તાળી, ચેતના. ૩
વૈરાગ્યાદિ વિવિધ શસ્ત્રો, કરે શોભતાં સાર,
સત્વ રજસને તમોવૃત્તિના, ધરે વિવિધ અવતાર;
કર્મ દૈત્ય હણવાથી રે, કહેવાણી જગ રૂદ્રાણી, ચેતના. ૪
કામાદિક રાક્ષસને હણવા, ધારે રૂપ પ્રચંડ,
ચંડિકા કહેવાણી તેથી, મહિમા સહુ બ્રહ્માંડ;
ષટ્કારકના ચક્રે રે, ચક્રેશ્વરી કહેવાણી. ચેતના. ૫
ક્રોધાદિક શત્રુ પર ક્રોધી, મહાકાલી અવતાર;
જ્ઞાનાદિક લક્ષ્મીના યોગે, મહાલક્ષ્મી સુખકાર;
સરસ્વતી સોહાઇ રે, વાણી શબ્દ જગસારી, ચેતન. ૬
અનન્ત નામોથી જ સુહાતી, નામ રૂપથી ભિન્ન,
વૃત્તિભેદે નામ રૂપથી, જગ તુજમાંહિ લીન;
મૂર્તામૂર્ત સ્વરૂપી રે, અનાદિ તેમ અવતારી; ચેતના. ૭
સ્વર્ગ નર્ક માનવને તિર્યંચ, સહુમાં તારો વાસ,
લોકાલોક પ્રગટ છે તુજથી, સહજાનન્દ વિલાસ;
તીર્થંકરો મહાવીરો રે, પ્રકટાવે જગ ઉદ્ધારી, ચેતના. ૮

कदापि दैन्य नहि धरवुं.

ખરું સ્વાતંત્ર્ય મુકીને, ખરું પ્રામાણ્ય મુકીને;
જી હાજીમાં જ ઝુકીને, કદાપિ દૈન્ય નહિ ધરવું ૧
પડ્યાં દુઃખો સહન કરવાં, ભલી ભાઈ સહન કરવી;
ગણી ઉત્સવ સમા દિવસો, કદાપિ દૈન્ય નહિ ધરવું. ૨
મહત્તા ના મરે ધનથી, મહત્તા નહિ મરે તનથી;
મહત્તા સ્વાત્મમાં સમજો, કદાપિ દૈન્ય નહિ ધરવું. ૩
અરે અંજાઈ ના જાવું, પ્રપંચીની કલાઓમાં;
ગમે તેવી જ વાતચાતો, કદાપિ દૈન્ય નહિ ધરવું. ૪
સદા સંતોષમાં રહેવું, કરી કર્તવ્યની કરણી;
ગ્રહેલું સત્ય વેચીને, કદાપિ દૈન્ય નહિ ધરવું. ૫
નિજાત્માને જ અન્યોથી, ગણે હલકોજ અજ્ઞાની;
નિજાત્મામાં પ્રભુ માનો, કદાપિ દૈન્ય નહિ ધરવું. ૬
જગત્માં સ્વાધિકારે સહુ, સદા સરખા સ્વતંત્ર્યે;
બની કર્તવ્ય પ્રવેગી, કદાપિ દૈન્ય નહિ ધરવું ૭
નિજાત્માને ગણી હલકો, કરો ના ખૂન પોતાનું;
પ્રસન્નાત્મા સદા ધરવો, કદાપિ દૈન્ય નહિ ધરવું. ૮
નહીં કોઈ કોઈના તાબે, ખરેખર શુદ્ધનિશ્ચયથી;
પરસ્પર સર્વ સગપે, કદાપિ દૈન્ય નહિ ધરવું. ૯
પરસ્પર સર્વને સહુની, ગરજ છે ફર્જ સહુને છે;
બજાવી ફર્જ પોતાની, કદાપિ દૈન્ય નહિ ધરવું. ૧૦
શુભાશુભ કર્મ સંયોગો, મળે તે સમપણે વેદી;
સદા આનન્દમાં રહેવું, કદાપિ દૈન્ય નહિ ધરવું. ૧૧
શુભાશુભ રાગદ્વેષાદિ, નિવારી કર્મયોગી થૈ;
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મ ધરવામાં, કદાપિ દૈન્ય નહિ ધરવું. ૨૧

સં. ૧૯૭૨ પોષ સુદિ ૧

भलामां भाग ले भावे.

મળ્યું તે સહુ ભલા માટે, પરાર્થે શીર્ષના સાટે;
વળીને મોક્ષની વાટે, ભલામાં ભાગ લે ભાવે. ૧
કર્યું તે સાથમાં આવે, રહ્યું તે અન્ય જન ખાવે;
દયાને દાનના દાવે, ભલામાં ભાગ લે ભાવે. ૨
નિજાત્માવત્ જીવો માની, નિજાત્માની બની ભાની;
બની નિજ ધર્મ મસ્તાની, ભલામાં ભાગ લે ભાવે. ૩
મળી જે શક્તિયો સારી, સદા પરમાર્થે નિર્ધારી;
બનીને સત્ય ઉપકારી: ભલામાં ભાગ લે ભાવે. ૪
મળ્યામાં ભાગ છે સૌનો, પ્રભો ત્હેં ભાગ લોકોનો.
અનુભવના રહે છાનો, ભલામાં ભાગ લે ભાવે. ૫
જગત્નો તું જગત્ ત્હારૂં, ત્યજી મ્હારૂં અને ત્હારૂં;
ગણી વિત્તાદિ સહુ ન્યારૂં, ભલામાં ભાગ લે ભાવે. ૬
અદા કર ફર્જ પોતાની, ભલી ના વાત જગ છાની;
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મની વાણી, ભલામાં ભાગ લે ભાવે. ૭

સં. ૧૯૭૪ પોષ સુદિ ૩

ॐ शान्तिः ३

रुचे तो चाल मुज साथे.

ફસાવાનુ નથી ક્યાંયે, મનાવાનું નથી જૂઠું,
વિચારી પૂર્ણ નિશ્ચયથી, રૂચે તો ચાલ મુજ સાથે. ૧
અપેક્ષાએ અમારા સહુ, વિચારો પૂર્ણ અવલોકી,
વિવેકે સત્ય અવધારી, રૂચે તો ચાલ મુજ સાથે. ૨
વિપત્તિયો પડી સઘલી, પડવાં દુઃખો મરવું આવા.
પછી ના ભાગવુ સારૂ, રૂચે તો ચાલ મુજ સાથે. ૩
સુખે સુખી દુઃખે દુઃખી, અધિકાઃ આત્મની સાથે,

ખરેખર પાળવી પડશે, રૂચે તો ચાલ મુજ સાથે. ૪
ફરાશે ના વચન બોલી, મળ્યું સ્વાર્પણ સકળ કરવું;
નહીં ડરવું મરણ આવે, રૂચે તો ચાલ મુજ સાથે. ૫
જીવંતાં મરજીવા થાવું, અહંતા ત્યાગીને જ્ઞાને;
કથિત કર્ત્તવ્ય કરવાને, રૂચે તો ચાલ મુજ સાથે. ૬
દળાવું લોટથી અધિકું, થવું બહુ ધૂળથી હલકું;
કરી આજ્ઞા અદા કરવી, રૂચે તો ચાલ મુજ સાથે. ૭
ધરી શ્રદ્ધા બની મૌની, કથ્યાં કાર્યો સકલ કરવાં;
ધરીને હામ હૈયામાં, રૂચે તો ચાલ મુજ સાથે. ૮
ઘણા કાંટા ઘણા ખાડા, નહીં કંટાળવું પડશે;
હૃદયમાંહિ પ્રભુ ધારી, રૂચે તો ચાલ મુજ સાથે. ૯
બની સાથી ઘણા ભાગી, જતા એવું વિચારીને;
મરીને માળવો લેવા, રૂચે તો ચાલ મુજ સાથે. ૧૦
ત્યજી શંકા બની બંકા, વિજયના વિશ્વ દઇ ડંકા;
ધરી આજ્ઞા સકલ માથે, રૂચે તો ચાલ મુજ સાથે. ૧૧
ઘણા છે સત્યના પન્થો, ઘણા છે સત્યના ગ્રન્થો;
બુદ્ધચબ્ધિ પૂર્ણ શ્રદ્ધાથી, રૂચે તો ચાલ મુજ સાથે ૧૨

સં. ૧૯૭૨ ના પોષ શુદિ ૪

अदा निज फर्जने करीए.

મળીને સંપથી સર્વે, મિલાવી હસ્તથી હસ્તો;
સકલ કર્ત્તવ્ય કાર્યોની, અદા નિજ ફર્જને કરીએ. ૧
કરીને ઐક્ય વાણીનું, કરીને ઐકય ચિત્તોનું;
પરસ્પર યોજના યોજી, અદા નિજ ફર્જને કરીએ. ૨
બનીને સત્ય મરજીવા, બની નિર્ભય બની ધીરા;
પરસ્પરમાં કરી ગોષ્ઠી, અદા નિજ ફર્જને કરીએ.
ત્યજીને પ્રાણની પરવા, ધરી સ્વાતંત્ર્ય વ્યક્તિનું;

ઘણાઓ વાણીથી જાણે, ઘણાઓ બાહ્ય વર્તનથી;
પરંતુ શબ્દના અર્થે, મ્હને જાણે વિરલ જ્ઞાની. ૩
વિચારોની અપેક્ષાએ, વિશુદ્ધપ્રેમ દૃષ્ટિએ;
ખરા અધ્યાત્મ વર્તનથી, મ્હને જાણે વિરલજ્ઞાની. ૪
ગણાયાં પુસ્તકો સઘળાં, અનુભવથી વિચારીને;
હૃદય પેસી હૃદય થઇને, મ્હને જાણે વિરલજ્ઞાની. ૫
ભલી સ્યાદ્વાદ દૃષ્ટિએ, નયોની બહુ અપેક્ષાએ;
સમાધિયોગી થૈ જગમાં, મ્હને જાણે વિરલજ્ઞાની. ૬
સદાશય પૂર્ણ અવલોકી, અનેકદૃષ્ટિના યોગે;
બની આત્મસ્વરૂપી કો, મ્હને જાણે વિરલજ્ઞાની. ૭
બની શુદ્ધોપયોગી કો, અખંડાનન્દ ભોગી કો;
બની નિષ્પક્ષ ભક્ત જ કો, મ્હને જાણે વિરલજ્ઞાની. ૮
મ્હને જાણે જગત જાણે, સ્વયં જાણે પ્રભુ જાણે;
બનીને કર્મયોગી કો, મ્હને જાણે વિરલજ્ઞાની. ૯
સજ્જનજ્ઞાનધર્મોને, સજ્જનયોગ ધર્મોને;
નિહાળી કો [illegible], મ્હને જાણે વિરલજ્ઞાની. ૧૦
ઘણાં અધ્યાત્મ શાસ્ત્રોને, બની તન્મય નિહાળીને;
અમારી દૃષ્ટિએ [illegible], મ્હને જાણે વિરલજ્ઞાની. ૧૧
[illegible], મ્હને જે [illegible];
[illegible], મ્હને જાણે [illegible]. ૧૨
[illegible]

ॐ शान्तिः ३

[illegible]

[illegible]

જન્મ મરણની પેલી પાર હું, ઠામ થયું સહુ ઠરવા;
બુદ્ધિસાગર અલખ નિરંજન, પામી ફેર ન ફરવા. અ૦ ૩

સંવત ૧૯૭૨ પોષ શુદિ ૮

तमे तो शब्दे रस लेनारा.

તમે તો શબ્દે રસ લેનારા, શબ્દોએ જીવનારા. તમે તો.
શબ્દાતીતના અનુભવ રસની, મસ્તીમાં રહેનારા;
અમો સદા શબ્દોથી ન્યારા, પણ શબ્દે વ્યાપારા. તમે તો. ૧
શબ્દ વિના આનન્દરસ રસીયા, ધૂન ખરી વહેનારા;
બન્યા બાદશાહ અલખ નિરંજન, તે કયાં છો !!! જોનારા. તમે તો. ૨
બની લહીર ફકીર અરે જગ. ચર્ચાએ કરનારા;
તાણુંતાણા ખેંચંખેંચા, શબ્દોની ધરનારા. તમે તો. ૩
શબ્દપ્રતિમા પૂજારીઓ, ભિન્નાર્થે લડનારા;
સાપેક્ષાએ સમજી અમે સહુ, આનન્દરસ પીનારા. તમે તો. ૪
અનુભવ રસના ઉભરાથી જે, શબ્દો પ્રગટ થનારા;
માની પૂજી તેઓને તો, આલંબન લેનારા. તમે તો. ૫
શબ્દ બ્રહ્મથી પરમબ્રહ્મમાં, બ્રહ્મરસે ઠરનારા;
થયો અનુભવ અમને એવો, શબ્દે ન સમ ખાનારા. તમે તો. ૬
તમે અમે સહુ સત્તાએ એક, જ્ઞાને અમર થનારા;
બુદ્ધિસાગર નિશ્ચય અનુભવ, પામે એકાકારા. તમે તો. ૭

સંવત્ ૧૯૭૨ પોષ સુદિ ૯

ૐ શાન્તિઃ ૩ ।

કોટી જન કરતાં એક સારો, પ્રાણ સમર્પણવાળો;
બકબક કરતાં કાંઇ વળે નહીં, કાર્ય કરે તે મૂછાળો રે. કોણ. ૪
એઇમાની લોક ઘણા જગ, પરખી લે જન મારૂં;
બુદ્ધિસાગર અવસર આવે, સમજાશે કોણ તારૂં રે. કોણ. ૫

સંવત્ ૧૯૭૨ પોષ સુદિ ૧૧

ॐ शान्तिः ३

માન.

માન મહા દુ:ખકારી અહાહા, માન મહા દુ:ખકારી;
જોશો ચિત્ત વિચારી.............................અહાહા.
માને રાવણ જગમાં હાર્યો, થયું સર્વ ધૂળધાણી;
દુર્યોધન પામ્યો દુ:ખ અન્તે, એવી ખૂબ કહાણી. અહાહા. માન. ૧
માને જ્ઞાન વધે નહિ ઘટમાં, થાતી શક્તિ ખુવારી;
કર્તવ્યોથી ભ્રષ્ટ થવાતું, ઉર લો શીખ ઉતારી. અહાહા. માન. ૨
માને ભાન રહે ના મનનું, પાપ ઘતું મ્હા ભારી;
મૂકાતો પ્રગતિમાં પૂળો, લાગે દુર્મતિ પ્યારી. અહાહા. માન. ૩
પડ્યા માનથી યોગી ભોગી, રાણાને જ ભીખારી;
સર્વ દુ:ખની ખાણ અરે હા ! સર્વ વિપત્તિ કયારી. અહાહા. માન ૪
પડી માનના વશમાં દુનિયા, ચિદાનન્દઘન હારી;
બુદ્ધિસાગર મંગલમાલા, પામે નિરહંકારી. અહાહા. માન. ૫

સં. ૧૯૭૨ પોષ શુદિ ૧૩

ॐ शान्तिः ३

महावीर स्तवन.

लगी तेरेसें शुभ लगनी, प्रभो महावीर मुज प्यारेः
हमेरे प्रेमरी तारी, लगी है एकतारूपे. १

બોધપત્ર

પરાણે મેળ નહિ મળતો.

પરસ્પર ચિત્તના મેળે, મળે છે મેળ લોકોમાં;
સ્વભાવે ભિન્નતા જ્યાં ત્યાં, પરાણે મેલ નહિ મળતો. ૧
મળે નહિ મેળ સત્તાથી, મળે નહિ મેળ લાલચથી;
ઉપાયો જો કરો કોટિ, પરાણે મેળ નહિ મળતો. ૨
સ્વભાવો સર્વના જૂદા, રૂચે ના સર્વને સરખું;
થયા વણુ અન્ય મન સરખું, પરાણે મેળ નહિ મળતો. ૩
વિચારોને જ આચારો, મળે સમ ત્યાં થતો મેળો;
પરસ્પર ભેદદષ્ટિએ, પરાણે મેળ નહિ મળતો. ૪
લડે જ્યાં આંખથી આંખો, રૂચે નહિ વાત કીધેલી;
વધે ઇર્ષ્યા જ સ્પર્દ્ધાએ, પરાણે મેળ નહિ મળતો. ૫
મળ્યા વણુ મન નથી મેળો, પરસ્પર રંગથી મેળો;
રસાતું ચિત્ત ત્યાં ગેળો, પરાણે મેળ નહિ મળતો. ૬
થતો જે મેળ સત્તાનું, બહુ બળ વાપરીને જ્યાં;
ઉપરનો મેળ ત્યાં નક્કી, પરાણે મેળ નહિ મળતો. ૭
થતો સરખાયકી મેળો, પરસ્પર ચિત્તડું મળતાં;
ટકે તે સહેજથી થાતાં, પરાણે મેળ નહિ મળતો. ૮
પરાણે મેળ કરવામાં, નથી આનન્દરસ ઝાંખી;
નિયમ કુદરતનો એવો, પરાણે મેળ નહિ મળતો. ૯
સ્વભાવે મેળ જે થાનો, થવા દે તે અધિકારે;
વિચારી દેખ દૃષ્ટાન્તો, પરાણે મેળ નહિ મળતો. ૧૦
ખરો વિશ્વે પ્રભુમેળો, મહાવ્યાપક સદા સુખમય;
બુદ્ધયબ્ધિ સત્ય શિક્ષાથી, ખરો કર મેળ સન્તોથી. ૧૧

સં. ૧૯૭૨ માઘ સુદિ ૯ માણસા.

ॐ शान्तिः ३ ॥

દિવાનો ભક્ત હું ત્હારો, રહું ક્ષણ પણ નહીં ન્યારો;
બુદ્ધચબ્ધિ પૂર્ણ આધારો, સદા સોઽહં પ્રભુ પ્યારો. ૧૩

સં. ૧૯૭૨ ના માઘ શુદિ ૧૦ મું. માણસા.

ૐ શાન્તિઃ ૩

असह्य प्रभुवियोग.

વ્હાલા પ્રભુ હવે તમારો રે, ક્ષણ ન વિયોગ સહાય. વ્હાલા.

ઘાતોઘાત મળ્યા થકી રે; થાતાં એકાકાર;
[illegible]ન્દોદધિ ઉછળે રે, અનુભવ છે.નિર્ધાર. વ્હાલા૦ ૧

રહે ત્યાં ખેદ છે રે, પ્રગટે દુઃખ અપાર;
[illegible]ન્તર્ગત જાણો સહુ રે, ભેદ ન રાખો લગાર. વ્હાલા૦ ૨

[illegible]નન્ત જ્યોતિ સુરતની રે, બલિહારી લખવાર;
વ્યાપ્યા હાડોહાડમાં રે, રોમ રોમ સુખકાર. વ્હાલા૦ ૩

ઉપશમ ક્ષયોપશમ થકી રે, ટળે ન પૂર્ણ વિયોગ;
તે માટે તન્મય બની રે, ધાર્યો ત્વદર્થે જોગ. વ્હાલા૦ ૪

ક્ષણ એક માત્ર વિયોગતા રે, કોટી હોળી સમ થાય;
પ્રભો હવે હદ થઇ ગઇ રે, જીવ્યું કેમે ન જીવાય. વ્હાલા૦ ૫

જાણો જ્ઞાને સર્વને રે, સમજાવું શું શેષ;
હજરાહજુર થૈ સર્વથા રે, ટાળો મનના ક્લેશ. વ્હાલા૦ ૬

પરિપૂર્ણ દેખાવીને રે, સુરત તમારી નાથ;
ક્ષાયિક ભાવે મેળથી રે, કર ઝટ પૂર્ણ સનાથ. વ્હાલા૦ ૭

જેવો તેવો તું છે પ્રભો રે, જાણું ન પૂર્ણ સ્વરૂપ;
મળ ઝટ આવિર્ભાવથી રે, ટાળ અનાદિ ધૂપ. વ્હાલા૦ ૮

કુદ્રતનો એ કાયદો રે, મેળી મળે સુખ થાય;
અનુભવ એવો સર્વને રે, ધીઠ બને ન સુહાય. વ્હાલા૦ ૯

અનુભવ સ્વરૂપી સાહિબા રે, મળ ઝટ હજરાહજૂર;
બુદ્ધિસાગર સુખ લહે રે, ઝરમર વર્ષે નૂર. વ્હાલા૦ ૧૦

સં.૧૯૭૨ ના માઘ શુદિ ૧૧ માણસા.

ૐ શાન્તિઃ ૩

દિવાનો ભક્ત હું હ્હારો, રહું ક્ષણ પણ નહીં ન્યારો;
બુદ્ધયબ્ધિ પૂર્ણ આધારો, સદા સોઽહં પ્રભુ પ્યારો. ૧૩

સં. ૧૯૬૨ ના માઘ શુદિ ૧૦ મુ. માણસા.

ॐ शान्तिः ३

असह्य प्रभुविर्योग.

વ્હાલા પ્રભુ હવે તમારો રે, ક્ષણ ન વિયોગ સહાય. વ્હાલા.
ઘાતોઘાત મળ્યા થકી રે; થાતાં એકાકાર;
આનન્દોદધિ ઉછળે રે, અનુભવ છે નિર્ધાર. વ્હાલા૦ ૧
ભેદ રહે ત્યાં ખેદ છે રે, પ્રગટે દુઃખ અપાર;
અન્તર્ગત જાણો સહુ રે, ભેદ ન રાખો લગાર. વ્હાલા૦ ૨
અનન્ત જ્યોતિ સુરતની રે, બલિહારી લખવાર;
વ્યાપ્યા હાડોહાડમાં રે, રોમ રોમ સુખકાર. વ્હાલા૦ ૩
ઉપશમ ક્ષયોપશમ થકી રે, ટળે ન પૂર્ણ વિયોગ;
તે માટે તન્મય બની રે, ધાર્યો ત્વદર્થે ભોગ. વ્હાલા૦ ૪
ક્ષણ એક માત્ર વિયોગતા રે, કોટી હોળી સમ થાય;
પ્રભો હવે હદ થઇ ગઇ રે, જીવ્યું કેમે ન જીવાય. વ્હાલા૦ ૫
જાણો જ્ઞાને સર્વને રે, સમજાવું શું શેષ;
હજરાહજુર થૈ સર્વથા રે, ટાળો મનના કલેશ. વ્હાલા૦ ૬
પરિપૂર્ણ દેખાડીને રે, સુરત તમારી નાથ;
ક્ષાયિક ભાવે મેળવી રે, કર ઝટ પૂર્ણ સનાથ વ્હાલા૦ ૭
જેવો તેવો તુ છે પ્રભો રે, જાણું ન પૂર્ણ સ્વરૂપ;
મળ ઝટ આવિર્ભાવથી રે, ટાળ અનાદિ ધૂપ. વ્હાલા૦ ૮
કુદરતનો એ કાયદો રે, મેળ મળે સુખ થાય;
અનુભવ એવો સર્વને રે, પીડ બને ન સહાય. વ્હાલા૦ ૯
અનુભવ સ્વરૂપી સાહિબા રે, મળ ઝટ હજરાહજૂર;
બુદ્ધિસાગર સુખ લહે રે, ઝરમર વર્ષે નૂર. વ્હાલા૦ ૧૦

સં ૧૯૬૨ ના માઘ શુદિ ૧૧ માણસા.

ॐ शान्तिः ३

कदापि हाय ना लेशो

બુરી છે હાય સન્તોની, કરે ક્ષય સર્વનો નક્કી;
જગતના માનવો સર્વે, કદાપિ હાય ના લેશો. ૧
બળે જો સન્ત આન્તરડી, બુરામાં ના રહે બાકી;
સતાવીને ગરીબોની, કદાપિ હાય ના લેશો. ૨
કદિ ખાલી નથી જાતી, ખરેખર હાય સન્તોની;
કુતર્કોને કરો દૂરે, કદાપિ હાય ના લેશો. ૩
અનાથોને સતીઓની, અરેરે હાય છે બૂરી;
ભલું ચાહો યદિ નિજનું, કદાપિ હાય ના લેશો. ૪
વિના વાંકે રીબાવીને, કદિ ના મારશો બાળો;
મર્યા પણ મારશે નક્કી, કદાપિ હાય ના લેશો. ૫
ઉઠી જે હાય કુંટીથી, અહા યમસમ મહા બૂરી;
પડે તેના ગ્રહે પ્રાણો, કદાપિ હાય ના લેશો. ૬
છકી જઈ વિત્ત સત્તાથી, ગુજારો ના જુલમ કો પર;
નહીં બોલ્યા વિના બોળે, કદાપિ હાય ના લેશો. ૭
કરી નિન્દા કરી વિકથા, કલંકો અન્ય પર દઈને;
પ્રભુના ભક્ત લોકોની, કદાપિ હાય ના લેશો. ૮
ફકીરી ત્યાગીઓ બાવા, મહન્તો યોગી સાધુને;
અરેરે છેડીને સ્વપ્ને, કદાપિ હાય ના લેશો. ૯
મુંગાં પ્રાણી અરે મારી, ઠરી ના બેસશો ઠામે;
અરે આંતરડી કકળાવી, કદાપિ હાય ના લેશો. ૧૦
અરે નહિ સાધુઓ છેડો, પડી પાછળ પજવશો નહિ;
અધાર્યાં દુ:ખ લેવાને, કદાપિ હાય ના લેશો. ૧૧
શિખામણ સન્તની એવી, ગ્રહે તેને મળે શાન્તિ;
બુદ્ધયબ્ધિ સન્ત સાધુની, ભલી આશી: સદા લેશો. ૧૨

સં. ૧૯૭૨ ના માઘ સુદિ ૧૩ માણસા.

ॐ शान्तिः ३

કર્મનું દેવું ચૂકવે રે, શાન્તિ સદાની સુહાય. હૃદયમાં. ૪
કર્મ ન મૂકે કોઇને રે, કર્માધીન છદ્મસ્થ;
કર્મનું દેવું ચૂકવતું રે, થાય બની મહાશિવ. હૃદયમાં. ૫
કર્માધીન કરણી કરે રે, સર્વ જીવો જગમાંહિ;
સારૂં ખોટું ત્યાં બનતું રે, કર્મ વિના ન કો ક્યાંહિ. હૃદયમાં. ૬
કર્મોદય ઉત્સવ સમો રે, જાણે જ્ઞાની સદાય;
અન્તરમાં સમતા ધરે રે, લેશ નહીં ગભરાય. હૃદયમાં. ૭
વેદે પ્રારબ્ધને પ્રેર્યથી રે, જ્ઞાની બની મહાવીર;
આનન્દ રસ ઝીલે થઇ રે, અન્તરમાં મહાવીર. હૃદયમાં. ૮
જ્ઞાન વિના નહિ યોગ્યતા રે, કર્મયોગીની લગાર;
સમજી એવું ચિત્તમાં રે, સમજણ લે સુખકાર. હૃદયમાં. ૯
મન કરવાનું જ્હેર છે રે, સમજે ટળે સહુ ભ્રાન્તિ;
આત્મધર્મ સદા ખરે રે, વધતી ચિત્તશાન્તિ. હૃદયમાં. ૧૦
મન માન્યું સાચું જાણી રે, દાદા જન પસ્તાય;
લેપ ન લાગે જ્ઞાનીને રે, ત્યારે [illegible] પ્યાર. હૃદયમાં. ૧૧
મનથી મર્યો તે મરજીવા રે, આનન્દ તે નિરધાર,
મનથી જીવે વિશ્વમાં રે, પગ પગ દુઃખ અપાર. હૃદયમાં. ૧૨
આત્મજ્ઞાની મરતો નહીં રે, અમર રહે નિશદિન,
બુદ્ધિસાગર બાલ છે રે, [illegible] દૃઢચિત્ત લીન. હૃદયમાં. ૧૩
[illegible]

जवुं नहि ज्यां अनादर त्यां.

[illegible]

દુઃખ હરાયે વાણીના સંયમથી,
વાણીના સંયમથી નિજસુખ મૂળ જો. મૌનજ્ઞ૦ ૪
બહુ બોલવાથી સત્ય ભાવ નહિ નિર્ધાર્યું,
વાણીના સંયમ વણ પગ પગ ક્લેશ જો,
વાણી સંયમ કરતાં કીર્તિ ઉપજે,
વેર વિરોધો વિણસે આનંદ નિત જો. મૌનજ્ઞ૦ ૫
વાણી સંયમ સિદ્ધ થતાં જગ જાણીએ,
મૂક સમો જગ થાઓ મોક્ષ યોગ જો,
દુનિયામાં તે સત્વર પ્રસરી જાયે,
લાભાલાભ વિચારી કર મન હોત જો. મૌનજ્ઞ૦ ૬
વાણીસંયમ કરવામાં બહુ લાભ છે,
સમજ સમજ મૌનજ્ઞ પદ નિર્ધાર જો,
બુદ્ધિસાગર વાણી સંયમ સિદ્ધિથી,
મૌન કર્યાં જગ બોધ વડે સુખકાર જો. મૌનજ્ઞ૦ ૭

સં. ૧૯૬૭ ફાગણ સુદિ ૪. વિજાપુર.

देवगुरुना भक्तो विरला जाणवा.

દેવગુરૂના ભક્તો વિરલા જાણવા,
મનવૃત્તિના ભક્તો સર્વે ગણાય જો;
મનની રોપારોપે જગજીવ રોકતા,
કોઇક જનને દેવગુરૂ પરખાય જો. દેવગુરૂ૦ ૧
નારી નર બહુ મનના મેલા જાણવા,
મન મુકીને વિરલા શિષ્યો થાય જો;
જેવી વૃત્તિ તેવી શ્રદ્ધા ઉપજે,
દેખો જ્યાં ત્યાં મનવૃત્તિનો ન્યાય જો. દેવગુરૂ૦ ૨
મન બદલાતાં બદલાતુ તન માનીયું,
મન બદલાતાં દેવગુરૂ બદલાય જો;

મન બદલાતાં બદલાયું સહુ માનવું,
આત્મજ્ઞાન વણુ મનથી એવું થાય જો. દેવગુરૂ૦ ૩
આત્મા વણુ મન માન્યું તેહ ફરે સદુ,
મન માની શ્રદ્ધા ભક્તિ બદલાય જો;
આજસુધી મન માન્યાનો અનુભવ કરી,
સાચું સમજી જૂઠ ત્યજો હિત થાય જો. દેવગુરૂ૦ ૪
જેણે આત્માનુભવથી નિશ્ચય કર્યો,
દેવગુરૂ તેનેજ નહીં બદલાય જો;
દિન પ્રતિદિન તે વધતો રહેનો જ્ઞાનથી,
અનન્ત બ્રહ્મમાં અંતે તેહ સમાય જો. દેવગુરૂ૦ ૫
મનથી ન્યારો આત્માનુભવ જે થતો,
તેથી ગુરૂ ને દેવની શ્રદ્ધા થાય જો;
આત્માની સાથે તે પરભવમાં વહે,
આત્મધર્મનો અનુભવ નહિ બદલાય જો. દેવગુરૂ૦ ૬
મનથી પર જે આત્માનુભવ સત્ય તે,
આત્મજ્ઞાની કોઇ પામે તેનો પાર જો
દેવગુરૂને પરખે નિજ પર અનુભવે
બુદ્ધિસાગર પામે શિવ નિર્धાર જો દેવગુરૂ૦ ૭

ॐ ૧૯૭૨ ફાલ્ગુન સુદિ ૧

मन–वाणी कायानुं मूल्य अमूल्य छे

મન વાણી કાયાનું મૂલ્ય અમૂલ્ય છે,
જગમાં જાણો સમજુ નરને નાર જો
મન આદિ શક્તિને શુભમાં વાપરો,
તેથી પામો ભવ પાથોધિ પાર જો મન૦ ૧
મનથી વર્તવિચારો કરવા નવનવા,
કોનું બુરૂં ચિંતવવું નહિ લેશ જો

મનની શક્તિ ખીલવવી ગુરૂગમવડે,
શુભ મનથી હરવા રાગાદિક કલેશ જો. મન૦ ૨
મનમાં આર્તને રૈદ્ર વિચારો નહીં કરો,
મૈત્ર્યાદિકને ભાવો ભાવના બાર જો;
મનસંયમથી આત્મશક્તિયો ઉલ્લસે,
આત્મધર્મમાં મન જોડો ધરી પ્યાર જો. મન૦ ૩
આત્મામાં મન સમતાં મુક્તિ ન દૂર છે,
ભવ મુક્તિનું કારણ મન નિર્ધાર જો;
આત્મારામે મન રમતાં ઝટ મુક્તિ છે,
આગમ નિગમો સાક્ષી ભરે સુખકાર જો. મન૦ ૪
વાણીની શક્તિનો પાર ન આવતો,
વ્યવહારો સહુ વાણીથી જગ થાય જો;
વાણીનું આલંબન ઉન્નતિ પન્થમાં,
વાણીવડે ઉપદેશ થતો સુખદાય જો. મન૦ ૫
વાણીની શક્તિયો ખીલવો સજ્જનો,
વાણી વડે શુભ તત્ત્વોને જ કહાય જો;
વાણીનું આલંબન જગજન પામીને,
આત્મધર્મ પામી ઝટ શિવપુર જાય જો. મન૦ ૬
સ્વપર હિતાર્થે વાણીશક્તિ વાપરો,
કરો ન નિન્દા-વિકથાદિક તલભાર જો;
ઉપદેશાદિક કાર્યે વાણી વાપરી,
વેગે તરશો જગમાં નરને નાર જો. મન૦ ૭
અશુભ પન્થમાં વાણીસંયમ શ્રેષ્ઠ છે,
ધર્મમાર્ગમાં દેહતણો વ્યાપાર જો;
આત્મોન્નતિ માટે કાયાબલ વાપરો,
સાચી શિક્ષા ચિત્ત ધરો સુખકાર જો. મન૦ ૮
મન વાણી કાયાની શક્તિ વાપરી,

આત્મશક્તિયો ખીલવવો એ ધર્મ જો;
બુદ્ધિસાગર સર્વ ધર્મ સિદ્ધાન્ત એ,
ભાખ્યો ભાવે શિવપુરદાયક શર્મ જો. મન૦ ૬

સંવત ૧૯૭૨ ફાલ્ગુન સુદિ ૬. વિજાપુર

ગુરુ વિના ચિત્ત ઠરતું નથી.

અરે જીવ શીદને કલ્પના કરે—એ રાગ.

ચિત્ત કદિ નહિ ઠરે, ગુરુ વણ ચિત્ત કદિ નહિ ઠરે;
લાખ ચોરાશી ફરે. ગુરુ૦
ગુરુ કૃપા વણ મુક્તિ નહીં છે, કોટિ ઉપાયો કરે;
ગુરુ વિના નહીં જ્ઞાન કદાપિ, જગમાં ફેરા ફરે. ગુરુવણ૦ ૧
ગુરુ વિના નહિ થાય અનુભવ, શાસ્ત્ર ભણે સહુ અરે,
ગુરુકૃપાથી અનુભવ સિદ્ધિ, ભવસાગર જીવ તરે. ગુરુવણ૦ ૨
તીર્થે તીર્થે સહુ ભટકે ભટકે, રાગ રોષ નહિ ટળે;
ગુરુકૃપા પામે તો જનની, સુખની વેળા વળે. ગુરુવણ૦ ૩
નગુરા ઘેલાની પેઠે ભટકે, જ્યાં ત્યાં ભટકી મરે,
ગુરુકૃપા પામેલા શિષ્યો, સાચાં સુખડાં વરે. ગુરુવણ૦ ૪
સૂર્ય ઉગ્યા વણ ટળે તિમિર નહિ, નિર્ધન દાન શું કરે,
વારિ અન્ન વણ પ્રાણ રહે નહિ, ગુરુવણ ગુજ ન પડે. ગુરુવણ૦ ૫
ઢોર હરાયું જ્યાં ત્યાં પેસે, પૂરું પેટ ન ભરે;
ડફણાં ખાતું લોકોનાં બહુ, ધણી વિના નહિ ઠરે. ગુરુવણ૦ ૬
ધણી વિનાની વેશ્યા જ્યાં ત્યાં, નિર્લજ્જ નટ્ટ ફરે,
પુત્ર થતાં કહે બાપ એ કોને, લોક નચાવ્યાં ભણે. ગુરુવણ૦ ૭
શ્રદ્ધાથી શુભ ગુરુ કર્યા વણ, પ્રભુ ન ક્યારે મળે,
નગુરો પાત્ર બને ના ક્યારે, નગુરો જગને નડે. ગુરુવણ૦ ૮
ગુરુ વિનાના નગુરા જનની, માતા હાંજી મરે,
નગુરાને મળ્યું જ્ઞાન રહે નહિ, છિદ્ર ઘડે જળ ભરે. ગુરુવણ૦ ૯

ગુરૂની સેવા ભક્તિ કરતાં, ગુરૂકૃપા ઝટ ફળે;
કોટિભવોનાં કીધાં પાપો, ક્ષણમાં ઝટ સંહરે. ગુરૂવણ. ૧૦
ગુરૂ કરીને ગુરૂના તાબે, થઇ જે સેવા કરે;
બુદ્ધિસાગર સિદ્ધિ પામે, અકળ કળાને કળે. ગુરૂવણ. ૧૧
સં. ૧૯૭૨ ફાલ્ગુન સુદિ ૭. વિજાપુર.

गुरुसेवा.

(અરે જીવ શીદને કલ્પના કરે એ રાગ)

ગુરૂની સેવા કીધી ફળે, ઉદયની વેળા વેગે વળે;
કરેલાં પાપો સર્વે ટળે.................................ગુરૂની.
જ્ઞાન પ્રદાયક ગુરૂની સંગત, મોટા પુણ્યે મળે;
ગુરૂ શરણથી કરમાં મુક્તિ, દુધમાં સાકર ભળે. ગુરૂની. ૧
ગુરૂ સંગત વણ ક્ષણ નહિ રહીએ, મીન રહે જેમ જળે;
ગુરૂ વિના અજ્ઞાન ટળે નહિ, ભાનુથકી હિમ ગળે. ગુરૂની. ૨
ભક્તાધીન ગુરૂજી છે ગિરૂઆ, વિનય પ્રેમથી હળે;
ક્ષણમાં નિજનો રંગ ચઢાવે, ગુરૂને કોઇ ન કળે. ગુરૂની. ૩
ગુરૂભક્તિથી વધતી શક્તિ, ગુર્વાશીઃ મહાબળે;
ગુરૂની વાત ગુરૂજી જાણે, પાત્ર શિષ્ય સુખ રળે. ગુરૂની. ૪
એક તરફ યદિ દુનિયા સર્વે, એક તરફ ગુરૂ ખરે;
ગુરૂનો રાગી મહા સોભાગી, ગુર્વાજ્ઞાએ ફરે. ગુરૂની. ૫
મન મન્દિરમાં ગુરૂદેવ તો, કોણ જગતમાં છળે ?;
ગુરૂ કૃપાથી પ્રભુજી પાસે, ઇચ્છયું સહુ પરવડે. ગુરૂની. ૬
ગુરૂતોષથી દેવ રૂઠેલા, તુષ્ટ બની સુખ કરે;
બુદ્ધિસાગર ગુરૂનો સેવક, પગ પગ મંગલ વરે. ગુરૂની. ૭
સં. ૧૯૭૨ ફાલ્ગુન સુદિ ૯ વિજાપુર.

ખરેખર ધર્મે સુખડાં મળે.

અરે જીવ શીદને કલ્પના કરે—એ રાગ.

ધર્મે સુખડાં મળે, ખરેખર ધર્મે સુખડાં મળે;
પાપ કરેલાં ટળે, ખરેખર ધર્મે સુખડાં મળે.
ધર્મે જય ને પાપે ક્ષય એ, ન્યાય કદાપિ ન ચળે;
છેવટ ધર્મી જીતે જગમાં, હારી પાપી મરે. ખરેખર. ૧
ધર્મીજનની વ્હારે કોઈ, છેવટ આવે ખરે;
ધર્મકસોટીએ જ કસાતાં, દુઃખો સહેવાં પડે. ખરેખર. ૨
દુઃખ પડે ગભરાઈ જવું નહિ, કૃત ભોગવવાં પડે;
દુઃખ પડે સમભાવે રહેતાં, પન્થ પ્રભુનો જડે. ખરેખર. ૩
દુઃખ પડ્યા વણ ધર્મ મહત્તા, કોઈ ન જગમાં કળે;
અંધારા વણ અજવાળાની, ઉત્તમતા નહિ ખરે. ખરેખર. ૪
દેવગુરૂની શ્રદ્ધા રાખી, જે કોઈ ધર્મને કરે,
છેવટ પામે પ્રભુને તે જન, મહેનત લેખે વળે. ખરેખર. ૫
ધર્મીને ઘેર ધાડ કદાપિ, પૂર્વકર્મથી પડે;
તો પણ ધર્મે સ્થિર રહેવાથી, અન્તે શાન્તિ મળે. ખરેખર. ૬
ચોળ મજીઠ સમ રાગ ધરીને, ધર્મ સદા આદરે,
બુદ્ધિસાગર મંગલમાળા, પરમ પ્રભુતા વરે. ખરેખર. ૭

સં. ૧૯૭૨ ફાગુન શુદિ ૧૩ વિજાપુર.

अर्हं स्वरूपअल्लापरमात्मध्यान.

अल्ला हमेरा अर्ह, परमप्पा प्यारा रे;
परमप्पा प्यारा रे, परब्रह्म प्यारा रे—अल्ला.
जहां देखुं वहां वहि साहि है, चिन्मय मतवाला;
भेद जुदाका जुदा हि माने, अर्ह हि हकवाला. परमप्पा. १
पढे पुराणो वेद कुराना, पूर्ण नहीं को पाया.
पाया मां तम ज्योति समाया, कहनेमें नहि आया. परमप्पा. २

हरिहर ब्रह्मा जगन्नाथ वह, सकल विश्वका राजा;
अनन्त नूरका दरिया सच्चा, खुदा मग्न वह ख्वाजा. परमप्पा. ३
गङ्गा यमुना मध्य सरस्वती, त्रिकुटी ज्योत मिलाइ;
शून्य शिखर पर चढकर वायु, अनहद तान बजाइ. परमप्पा. ४
अनन्त ज्योतिका दरियामें, अनहद नाद सुनाया;
अल्लाकी कुदरत सब जानी, हुं तुं भेद हठाया. परमप्पा. ५
पिण्डे सो ब्रह्माण्डविषे है, अगमरूप परखाया;
नामरूपवृत्तिसें मर कर, मरजीवा हो जाया. परमप्पा. ६
अमरपनाका हुआ रजीष्टर, रहा न जगमें छाना;
दुनियादारी भूल गए सब, आनन्दमें मस्ताना. परमप्पा. ७
लून पूतली पार लेनकुं, जा कर अब्धि समाइ;
ज्योति ज्योति मिली तब उसकी, पार न वानी लाइ. परमप्पा. ८
अनुभवी अनुभवकुं जाने, रसिया रसकुं जाने;
बुद्धिसागर अलख निरञ्जन, मस्तयोगी परमाने. परमप्पा. ९

સં. ૧૯૬૨ ફાલ્ગુન સુદિ ૧૪ વિજાપુર.

अमे तो आनन्द रसना भोगी

આનન્દના ભોગી, અમે તો આનન્દ રસના ભોગી;
પરમ બ્રહ્મપદ યોગી ....અમે તો.
સ્પર્શાદિક વિષયોથી ન્યારો, બ્રહ્માનન્દ મઝાનો;
દેહ છતાં વૈદેહદશાએ, ક્ષણ ક્ષણ રહ્યો ન છાનો. અમે તો૦ ૧
આનન્દ રસ વણ જીવ્યું અજીવ્યું, મડદાં સમ જગ જીવો;
જ્યાં નહિ સુખ ત્યાં સુખ લેવાને, પાડના બહુ રીવો. અમે તો૦ ૨
આનન્દરસથી જીવ્યું નક્કી, જીવ્યું વિશ્વ પ્રમાણું;
બાકી જીવ્યું શ્વાસોશ્વાસે, કથ્યું રહ્યું નહિ છાનું. અમે તો૦ ૩

सर्व भीतियो त्यज कर टेके, फरज अदा कर फरना. दे. वा. स. ६
भारत सेवा मन्त्र रसीला, मुखसें निशदिन जपना;
भारतसेवा धर्म बजा कर, नाम अमर कर अपना. दे. वा. स. ७
आर्यपनेका धर्म न खोना, प्रगतिका बीज बोना;
भारत भक्ति करके आर्यो, पाप पङ्क सब धोना. दे. वा. स. ८
कृतकृत्य हम जन्म हुवा अब, भारतका गुन गाया;
बुद्धिसागर भारत सेवा, पुण्योदयसें पाया. दे. वा. स. ९

સં. ૧૯૭૨ ફાલ્ગુન વદિ ૧ વિજાપુર.

बनी मौनी प्रवर्त्या कर.

વળે નહિ કંઇ લવારાથી, વળે નહિ ભાષણો કીધે;
લખે લેખો વળે નહિ કંઇ, બની મૌની પ્રવર્ત્યા કર. ૧
વિવાદોથી વળે નહિ કંઇ, બકવાથી બહાદુરી નહિ કંઇ;
થવાને કર્મયોગી તું, બની મૌની પ્રવર્ત્યા કર. ૨
કરે નામર્દ શું બોલી, કર્યા વણ બોલવાથી શું ?
ઉપાયો મંત્ર તંત્રોથી, બની મૌની પ્રવર્ત્યા કર. ૩
વિના ભોગે થતું નહિ કંઈ, અસર નહિ અન્યપર થાતી;
વ્યવસ્થા કાર્યની યોજી, બની મૌની પ્રવર્ત્યા કર. ૪
જતા ઉભરાઇ વક્તાઓ, ઘણા લેખક જતા ઉભરાઇ;
ઉકાળ્યું નહિ કર્યા વણ કંઇ, બની યોગી પ્રવર્ત્યા કર. ૫
સલાહો આપવાથી શું ?, થવાથી ડાહ્યા જગ શું ?
સદા નિજશક્તિ અનુસારે, બની મૌની પ્રવર્ત્યા કર. ૬
કર્યા વણ જે કરે તેની, નથી કિમ્મત જરા જગમાં;
કર્યું થોડું ઘણું માનો, બની મૌની પ્રવર્ત્યા કર. ૭
ઘણું બોલે મગજ તપતું. ઘટી ક્ષીણ આત્મશક્તિયો;
સદા યુક્તિપ્રયુક્તિએ. બની મૌની પ્રવર્ત્યા કર. ૮

फोगट भ्रमणामां ना भूलो.

ભલા જન ચેતી લેજો રે, ફોગટ ભ્રમણામાં ના ભૂલો;
મતમતના વાડામાં રહીને, ફોગટ શું ? મન ફૂલો. ભલાજન૦
ખેંચાખેંચી તાણાતાણી, નિજ નિજ મતની ન્યારી;
કરીને કર્મ વધારે કૂડાં, પક્ષપાત મન ધારી. ભલાજન૦ ૧
શંખ ચક્રની છાપો ધારે, તિલક કંઠીઓ ઘાલે;
આપ આપણા વાડા બાંધી, મનમાંહી ખૂબ મ્હાલે. ભલાજન૦ ૨
ઉપર ઉપરના ડાક ડમાલે, ચતુર બનીને ચાલે;
આત્મતત્ત્વની વાત ન જાણે, પેસે ઝટ પાતાળે. ભલાજન૦ ૩
પૈસા માટે ધર્મ ચલાવે, આડું અવળું બોલે;
મોટાઈનાં બણુગાં ફૂંકે, બને અરે ધૂળતોલે. ભલાજન૦ ૪
ડહાપણનો બહુ ડોળ ધરીને, ભોળાજનને ધૂતે;
પાપ કરી પરભવમાં નક્કી, માર ખાય તે જૂતે. ભલાજન૦ ૫
સ્વાર્થ ધરીને કથે ન સાચું, જૂઠે ભરીયું ડાચું;
અંધાધૂંધે અંધ બનીને, કાપે વચમાં કાચું. ભલાજન૦ ૬
સમજુ જન તો સહેજે સમજે, મતવાડે નહિ મુંઝે;
બુદ્ધિસાગર જીનવાણીએ, અન્તર્ સાચું સુઝે. ભલાજન૦ ૭

સં. ૧૯૭૨ ફાલ્ગુન વદિ ૧૧ વિજાપુર.

ललितकवि हृदय.

અલૌકિક લલિતકવિ અવતાર,
વિચરે વિશ્વ મઝાર—અલૌકિક.
નિર્મલ હંસ સમો બની રે, સહુમાંથી ગ્રહે સાર;
આનન્દે વિલસે સદા રે, ઝીલે જીવોનો પ્યાર. અલૌકિક૦ ૧
અગમ્ય કલ્પના પાંખથી રે, વિચરે દિવ્ય પ્રદેશ;
ભાવના અમૃત મેઘથી રે, ટાળે જન મન ક્લેશ. અલૌકિક૦ ૨

વિશ્વમન્દિરીએ ચાંદો રવિ બે, જ્યોતિના કરનાર;
આકાશ જ તંબુ મહા મોટો, શય્યાપૃથ્વી વિચાર. શય્યા વિશ્વ. ૧
દેહો સર્વે મન્દિર પ્રભુના, જીવો પ્રભુઓ બેશ;
જીવ પ્રભુની ખૂબી ન્યારી, વિલસે ત્રિવિધ વેષ. વિલસે. વિશ્વ. ૨
વિશ્વમન્દિરીએ હરીએ ફરીએ, થઈએ ગુણમસ્તાન;
કોઈ પ્રભુને દુ:ખવીએ નહિ, આનન્દમાં ગુલતાન. આનન્દ વિશ્વ. ૩
સર્વ જીવોથી બની એક રૂપ, મેળવી માહોમાહ્ય;
હસમુખાં નિર્લેપબની સહુ, લહીએ આનન્દ લ્હાણ લહીએ. વિશ્વ. ૪
ચિદાનન્દમય સર્વ જીવોથી, કરી મન અદ્વૈત મેળ;
સહજસમાધિસાગર ઝીલી, કરીએ અદ્ભુત ગેલ. કરીએ. વિશ્વ. ૫
સર્વજીવોની પ્રેમે પૂજા, કરશું લાવી ઉછાવ;
બુદ્ધિસાગર પ્રભુદૃષ્ટિથી, પગ પગ મંગલમાલ. પગપગ. વિશ્વ. ૬

સં. ૧૯૭૨ ચૈત્ર સુદિ ૬. મહુડી

ॐ अमदावाद शेठ जगाभाइ दलपतभाइने लखेल पत्र. ॐ

જેવો રૂપ તમારૂં જાગીને (જગાભાઈ) જુવો રૂપ તમારૂં;
સદ્જ્ઞાનન્દમય પ્યારૂં............................... .... જાગીને.
જ્યોતિ જ્યોત મિલાવીને, સર્વજીવોની સાથ,
સહુમાં નિજને અનુભવો રે, નિજમાં ત્રિભુવન નાથ. જાગીને. ૧
શુદ્ધપ્રેમથી આતમમાં રે, અનુભવ શુભ જગ સર્વ;
આતમસમું જગ પેખતાં રે, રહે નહિ કદિ ગર્વ. જાગીને. ૨
જે આત્મા નિજ આતમમાં રે, તે આત્મા હરિનાથ;
આત્માનું જીવન ખરૂં રે, આધ્યાત્મિક સુખદાય. જાગીને. ૩
દયા દાનને દીનતા રે, પ્રભુ મેળવવાનો પન્થ,
ક્ષમા જ્ઞાન વિરતિપણું રે, મોક્ષમાર્ગ નિર્ગ્રન્થ. જાગીને. ૪

मुंबइमां जैन महिला परिषद् माटे मंगावेलुं गायन नीचे प्रमाणे रची लखी मोकल्युं.

મરાઠી સાખી.

મહીતલમાંહિ શીલનું મન્દિર, પૂજ્ય દેવીઓ સારી,
પતિવ્રતાઓ પ્રગટો સતીઓ, ધર્મ હૃદય ધરનારી;
ગંગા જેવી રે નિર્મલ જગ ગુણધારી. મહીતલમાં૦ ૧
સતી સીતા સમ ધર્મની મૂર્તિ, પતિ આજ્ઞા શિરધારી,
પ્રાણ પડે પણ શીલ ન ચૂકે, વાત્સલ્ય ગુણની ક્યારી;
દયાદેવી રે ભક્તિગુણે અવતારી. મહીતલમાં૦ ૨
નન્દનવનસમ ઘર કરનારી, સદાચાર વહનારી,
દેવગુરૂ ભક્તિ મન ભારી, સૌનું પ્રિય ચ્હાનારી;
પડ્યાં સંકટ રે, સમતાવડે સહનારી. મહીતલમાં૦ ૩
સતીગુણો ધરી મહીલા શોભે, સજ્જનનાં મન થોભે,
કંચનવત્ ધરી ગુણને ઓપે, કુટુંબપર નહિ કોપે;
કર્મયોગિની રે, સ્રીના રહે ગુણ મોલે. મહીતલમાં૦ ૪
કરે સુધારો પૂર્ણ વિચારી, ધર્મનીતિ મન પ્યારી,
દેશ વેષ આચાર રસીલી, ઘરની દેવતા નારી;
ધર્મ (સર્વ) શાસ્રોને, નિજ લાયક ભણનારી. મહીતલમાં૦ ૫
લાજ મર્યાદા મૂકે ન ક્યારે, ધર્મ ધર્યો નહીં હારે,
સ્વચ્છંદી પે શોખ કરે નહિ, દુઃખીનાં દુઃખ ટાળે;
સતી કર્મે રે દેશ કુટુંબ અજવાળે. મહીતલમાં૦ ૬
દુષ્ટ સુધારામા ન ઘળાતી. ધરે સિંહ સમ છાતી,
તાતી માતી થાય ન રાતી, સત્ય વિનયથી સુહાતી;
મીઠા બોલી રે, ઉત્તમ ગુણ ગણ જાતિ. મહીતલમાં૦ ૭
સિંહણ સમ શુરાતન છાજે, ગભીરનાર્થ ગાજે,
અશુભાચારથી ખૂબ જ લાજે, કુટુંબ પાળી વિરાજે;

જ્યોતિ જ્યોતિના મેળમાં રે, ધરે ન દ્વૈતવિકાર;
બુદ્ધિસાગર સદ્‌ગુરૂને, બાહ્યાન્તર જોનાર. શિષ્યો. ૭

સં. ૧૯૭૨ ચૈત્ર સુદિ ૧૦ માંતિજ.

મુંબાઇથી જૈન મહીલા પરિષદ્ માટે શા. લલ્લુભાઈ કરમચંદ તરફથી માગણી થતાં રચેલું કાવ્ય.

સાચો દેશોદય ધર્મોદય જ ત્યારે દેખશો રે,
જ્યારે માતાઓનો થાશે સત્યોદ્ધાર. સાચો૦

સાખી.

મહીલાઓને કેળવે, સુધરે સહુ સંસાર;
શુરૂગમ શિક્ષણ આપતાં, રહે ન દોષ લગાર.

હુન્નર કેળવણીથી ભૂખ રહે નહિ જાણશો રે,
સમજી સત્ય સુધારા કરવાથી સુખ થાય;
પાછળથી પસ્તાવો જગમાંહિ ન જણાય. સાચો૦ ૧

સાખી.

જેથી સતીઓ પ્રગટતી, કેળવણી તે બેશ;
પતિવ્રતાના ધર્મની, દ્યો કેળવણી હમેશ.

સાચાં ધાર્મિક શાસ્ત્રો ભણવાથી પ્રગતિ થતી રે,
પાશ્ચાત્યો પણ આર્યાવર્તતણા ગુણ ગાય;
નિશ્ચય પતિવ્રતા ધર્મે જગમાં સોહાય. સાચો૦ ૨

સાખી.

ટાપટીપ ખર્ચો ઘણાં, જેથી ઘરમાં થાય;
એવી કેળવણી અહો, જગમાં દુષ્ટ ગણાય.

શાસ્ત્રાધારે સાચી કેળવણી વખણાય છે રે,
સાચી સ્ત્રી કેળવણીની હદ બાંધો નિર્ધાર;
જેથી ભવિષ્યમાં આબાદી છે સુખકાર. સાચો૦ ૩

ऊंघ (निद्रा)

[illegible] અનાદિ અજ્ઞાન [illegible], આતમ ભાન [illegible];
[illegible] અનન્ત આનન્દની હરનારી. ઊંઘ. ૧
[illegible] હારી [illegible], નિદ્રા [illegible];
[illegible] ઊંઘ. ૨
[illegible] ત્યાં નહીં [illegible] દયા [illegible];
[illegible] ઊંઘ. ૩
[illegible] હૃદય [illegible], અમર [illegible] પ્યારી;
[illegible] આતમ [illegible] વારી. ઊંઘ. ૪
[illegible] મરણ વારી, [illegible] જીવનના [illegible];
[illegible] દુઃખ [illegible] હરનારી. ઊંઘ. ૫
[illegible] જીવનમાં [illegible], [illegible];
[illegible] ઊંઘ. ૬
[illegible] દેવા વાળી, [illegible] ઊંઘ [illegible] ન્યારી;
[illegible] પરમ પ્રભુના, અનન્તસુખ [illegible] પ્યારી. ઊંઘ. ૭

સં. ૧૯૭૨ [illegible] સુદિ ૧૪ [illegible]

पछीथी खूब पस्तासो.

નજ્યાનો લાભ ના લેતા, અરે પરના વિઘ્ન રહેતા,
ઘરો ના શીખ આપેલી, પછીથી ખૂબ પસ્તાશો.
નાથી હિંમત વધાની કઈ, મળીને સાર ના લેતા,
નિરોગે ઓસડનો પાસી, પછીથી ખૂબ પસ્તાશો. ૨
વળીને રેદની પાસે, હૃદયને ના ઘરો પૂરું,
હૃદય લીધા વિના નાખી, પછીથી ખૂબ પસ્તાશો. ૩
અમારી બહુ અપેક્ષાઓ, ઘણા વણ પામ્યાં રહીને,
અમારું રૂપ નહિ જાણ્યું, પછીથી ખૂબ પસ્તાશો. ૪

અપેક્ષાઓ અમારી સહુ, નહીં તે જાણતાં સ્હામા;
બનીને દ્વેષ કરવાથી, પછીથી ખૂબ પસ્તાયો. ૫
ઘણાઓના અભિપ્રાયો, સુણીને ધૈર્યતા ત્યાગી;
વિચાર્યાથી ગમે તેવું, પછીથી ખૂબ પસ્તાયો. ૬
બન્યા રાગી ઉપરથી કંઈ, બન્યા ના આત્મવત્ પૂરા;
કરીને વાયદા ભૂલી, પછીથી ખૂબ પસ્તાયો. ૭
હૃદયમાં દાઝ ના રાખે, કર્યાં વણ આત્મની સાખે;
ઉપરથી હાજી હા ભાખે, પછીથી ખૂબ પસ્તાયો. ૮
હજુ છે હાથમાં બાજી, કરી લેજે હજી ધાર્યું;
બુદ્ધિચબ્ધિ સદ્ગુરૂ શિક્ષા, રૂચે તો રાખ ના ખામી. ૯

સં. ૧૯૭૨ વૈશાખ વદિ ૬. અમદાવાદ.

ॐ नथी कोइ व्हेमनुं औषध. ॐ

જગતમાં રોગ હરવાનાં, ઘણાં ઔષધ પ્રવર્તે છે;
તથાપિ જાણીને જાણો, નથી કોઇ વ્હેમનું ઔષધ. ૧
હૃદયમાં શલ્ય, શંકાનું, ગમે તે કારણે પેઠું;
અરે વિશ્વાસ વણ ક્યારે, નથી કોઇ વ્હેમનુ ઔષધ. ૨
રહ્યો મગ જો ઉદરમાંહી, ખુલાસો રેચથી થાતો;
પરંતુ ભૂતથી માકા, નથી કોઈ વ્હેમનું ઔષધ. ૩
ટળે ના કોટિ સમ ખાતાં, ટળે ના પાસમાં રહેતાં;
કરાવે ભેદ મન બાગી, નથી કોઇ વ્હેમનું ઔષધ. ૪
પડયો જે વ્હેમ કારણથી, ટળે વા ના ટળે ક્યારે;
કસોટીએ ચડે ત્હોયે, નથી કોઇ વ્હેમનું ઔષધ. ૫
પડાવે મિત્ર સખીઓમાં, અરેરે ભેદ અણધાર્યો:
કરે વિશ્વાસની હોળી, નથી કોઇ વ્હેમનું ઔષધ. ૬
જણાતા દગ્ધમાં પૂરા, જણાતા નહિ છતા દોષો;
પરીણમતું અરે અવળું, નથી કોઇ વ્હેમનું ઔષધ. ૭

પરસ્પર પ્રેમમાં મોટો, ખરેખર બ્હેમ છે બૂરો;
ટળે છે જ્ઞાનથી શંકા, ટળે ના મૂઢને મોહે. ૮
હૃદયથી બ્હેમનાં શલ્યો, કરો દૂરે ખુલાસાથી;
બુદ્ધયબ્ધિ પૂર્ણ નિઃશંકી, થતો મંગલમયી નક્કી. ૯
સંવત્ ૧૯૭૨ વૈશાખ વદિ ૮ અમદાવાદ.

आनन्द मेळ.

આનન્દ અપરંપાર નહિ કંઇ ભેદ આત્મિક મેળમાં,
પ્રભુતા સકલની દેખવી હૈડાં મિલાવી હેતથી;
કૂમળાં હૃદયને પૂજવાં દોષો નહીં નજરે પડે,
એ મેળમાં આનન્દ વણુ કશુએ નહિ નજરે ચડે. ૧
સાચા મળેલા મેળમાં તીર્થો સકળ આવી ગયાં,
શુભ ધર્મીઓના પ્રેમનાં નેત્રોવડે દર્શન થયાં;
દિલથી હળી દિલથી મળી મસ્તાન બનીયા પ્રેમીઓ,
એ પ્રેમીઓના પ્રેમમાં પ્રભુનો ખરો અવતાર છે. ૨
મરવું અને શું ? જીવવું એ પ્રેમમાં ભાસે નહીં,
પ્રેમી વિનાના મેળમાં ભડકા ઉઠે છે અગ્નિના;
શુભ પ્રેમને જે ઝીલતો તે સર્વ જગને પૂજતો,
એ પૂજતો પોતે પ્રભુ છે પ્રેમ રસ જીવનવડે. ૩
પ્રેમાગ્નિમાં હોમાવવું જો હોય તો દિલ મેળવો,
એ હોમની શુભ રાખમાંથી જાગશે કૈ યોગીઓ;
મરવું પડે પહેલાં પછીથી, અમર જીવન થઈ રહે,
એવી દશા ઇચ્છો યદિ તો મેળ મરી કરવો ઘટે. ૪
અધિકાર નહિં અહીં કોઇનો મેળો પ્રતિજ્ઞાઓ કરે,
અધિકાર નહિ અહીં મન મળ્યા વણુ લક્ષ્મી કે સત્તાવડે;
અધિકારી પ્રેમી મેળમાં જે મરજીવા થઇને રહે,
બુદ્ધયબ્ધિ સદ્ગુરૂ મેળમાં દિલડાં મળે અદ્વૈતથી. ૫
૧૯૭૨ ના જેઠ સુદિ ૧ અમદાવાદ.

आत्मा गुरु समज्या पछी समजाय बाकी जे रह्युं.

અજ્ઞાનીઓ સમજે નહીં જગમાં ગુરૂ શું ? તત્ત્વ છે,
ગુરૂમાં ખરેખર શું ? રહ્યું આન્તર ખરૂં શું સત્ત્વ છે;
બહુ બાહ્ય આચારોવિષે ગુરુતા કથીને શું ? કહ્યું,
આત્મા ગુરૂ સમજ્યા પછી સમજાય બાકી જે રહ્યું.
કાયા ગુરૂ નહિ જાણવી કાયા વિનશ્વર ક્ષણક્ષણે,
વાચા ગુરૂ નહિ જાણવી ક્ષણતાથકી જે રણઝણે;
મન પણ ગુરૂ નહિ જાણવું ચંચલપણાને જે લહ્યું;
આત્મા ગુરૂ સમજ્યા પછી સમજાય બાકી જે રહ્યું. ૨
નહિ ઇન્દ્રિયો પણ સદ્‌ગુરૂ બુદ્ધિ નહીં સદ્‌ગુરૂ અહો,
વ્યવહાર પણ સદ્‌ગુરૂ નહીં ના વેષ પણ ગુરૂજી લહો;
જે દેહમાં વ્યાપી રહી આનન્દથી જે ગહગહ્યું,
આત્મા ગુરૂ સમજ્યા પછી સમજાય બાકી જે રહ્યું ૪
બ્રહ્માંડમાં ખોળી જુઓ આત્મા ગુરૂ નિશ્ચય અહો,
આત્માથકી ગુરૂજી મળે નહિ મનથકી સમજી રહો.
નહિ મનથકી ગુરૂજી મળે જે ક્ષણિકરગોએ વણ્યુ,
આત્મા ગુરૂ સમજ્યા પછી સમજાય બાકી જે રહ્યુ. ૪
દેખાય નહિ મનથી ગુરૂ કાને નહિ સંભળાય છે,
આત્મા ગુરૂથી ગુરૂ મળે અન્તરથકી પરખાય છે.
નિશ્ચય ગુરૂ એવા મળે ત્યાં બાહ્યમા સર્વે સર્યું,
બુદ્ધ્યબ્ધિ આત્મા સદ્‌ગુરૂ બ્રહ્માંડ સર્વે છે ભર્યું. ૫

સં ૧૯૭૨ જેઠ વદિ ૪ વેડદરા.

भला ना वाळथी खेलो.

પ્રતિજ્ઞા પૂર્ણ જાળવવા, કરો ઇચ્છા તદા શિક્ષા,
દઉં તે ધ્યાનમાં રાખો, ભલા ના બાળથી ખેલો.

ભલા ખાતાતણું મનડું, ભલા ભરખું નથી થતું;
કરે વિવાદની વાતો, ભલા ના બાળથી બેઠો. ૨

ઘડીમાં રંગ પ્રીતિનો, ઘડીમાં રંગ ઇર્ષ્યાનો,
અપમાને ભલે જરી, ભલા ના બાળથી બેઠો. ૩

કરાતા સર્પથી બેઠો, કદાપિ પ્રાણ હરવાના;
અહો તો માનને ત્યારે ભલા ના બાળથી બેઠો. ૪

રહે ના ચિત્તમાં વાતો, વિચાર્યા વણ કરે કાર્યો;
ફરી જાવે હૃદય ભરતી, ભલા ના બાળથી બેઠો. ૫

પ્રહેલી લાજને કાપે, નહીં સમજે અપેક્ષાને;
ચરે જે શાન્તિને પૂરી, ભલા ના બાળથી બેઠો. ૬

કદી રે જે ન કહેવાનું, કરી રે જે ન કરવાનું,
પછીથી થાય પસ્તાવો, ભલા ના બાળથી બેઠો. ૭

સભામાં ક્લેશની હોળી, વદીને જૂઠ સળગાવે;
અહો એ મર્કટો જેવા, ભત્રા ના બાળથી બેઠો. ૮

કરે અપમાન ખોટીને, ખપી જઇને જ બાળકમાં;
બગીને બાળનો દૈયું, ભત્રા ના બાળથી બેઠો. ૯

હૃદયનો મૂઢ અજ્ઞાની, ઉમર ષટ્ વર્ષથી મોટો;
થયો ના યોગ્ય બાળક તે, ભત્રા ના બાળથી બેઠો. ૧૦

રહે ના માન મર્યાદા, ધરો હોટ ગમે ત્યાં તે;
હસ્યામાં હાકનો સર્વે, બળતા ના બાળથી બેઠો. ૧૧

શિખામણ સાર સમજુને, ખરેખર લાગનો મનમાં;
બુદ્ધચબ્ધિ સત્ય શિક્ષાને, ગ્રહે તે પામતો શાન્તિ. ૧૨

સં. ૧૯૭૭ જેઠ વદિ ૧૨ વિજાપુર

સુજે નહીં મૂઢને સાચું.

પરીક્ષા ના કરી શકતો, ખરૂં ખોટું સકલ સરખું;
કદાગ્રહપક્ષપાતોથી, સુજે નહીં મૂઢને સાચું. ૧
હજારો લાત વાગે તો, નહીં ખર પુચ્છને છોડે;
શિલાથી શીર્ષ નિજ ફોડે, સુજે નહીં મૂઢને સાચું. ૨
દલીલો આપવાથી પણ, નહીં મૂકે ગ્રહ્યું પોતે;
પડયાથી રાગના પક્ષે, સુજે નહીં મૂઢને સાચું. ૩
અહો હારીલ પંખીવત્, ગ્રહ્યું તેને નહીં મૂકે;
ધમાધમમાં મતિ ઝૂકે, સુજે નહીં મૂઢને સાચું. ૪
જરા નહિ ન્યાયની બુદ્ધિ, મતિ ત્યાં યુકિતને ખેંચે;
ખરાનો ખ્યાલ પામ્યા વણ, સુજે નહીં મૂઢને સાચું. ૫
અરે મોહાગ્ર બુદ્ધિથી, સમજવા જાય તત્ત્વોને;
વિચાર્યા વણ હૃદયમાંહી, સુજે નહીં મૂઢને સાચું. ૬
ગણે છે જૂઠને સાચું, ગણીને સાચને જૂઠું;
ગ્રહ્યા વણ સત્ય માધ્યસ્થ્ય, સુજે નહીં મૂઢને સાચું. ૭
કરોડો ગાઉનું છેટું, પરીક્ષા બુદ્ધિની સાથે;
રતિ જ્યાં ભૂંડની પેઠે, સુજે નહીં મૂઢને સાચું. ૮
ખરૂં ના જ્ઞાન હૈયામાં, અહંવૃત્તિ ટિટોડી સમ;
ઘર્યાથી સાંકડી દષ્ટિ, સુજે નહીં મૂઢને સાચું. ૯
નથી જ્યાં યોગ્યતા આવી, સમજવાની અરે પૂરી;
અહો એવી અવસ્થામાં, સુજે નહીં મૂઢને સાચું. ૧૦
ધરીને ઘૂકની દષ્ટિ, નહીં પામે રતિ કિંચિત્;
બુદ્ધ્યબ્ધિસદ્ગુરૂ બોધે, ગ્રહે છે સત્યને જ્ઞાની. ૧૧

સં. ૧૯૭૨ શ્રાવણ સુદિ ૧૪ વિજાપુર.

एवी अमारी वेदनी छे मान्यता निश्चय खरी.

સર્વજ્ઞ મહાવીરદેવના વચનો સકલ વેદો ખરે,
અનુયોગ ચારે વેદ છે નિગમો અપર નામો ધરે;
સર્વજ્ઞ શ્રી મહાવીરની વાણી અનન્તા ગુણ ભરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧

હોમાય પશુ જ્યાં યજ્ઞમાં ત્યાં વેદ હિંસામય ઠરે,
હિંસા કરી ત્યાં વેદ નહિ સર્વજ્ઞ નહિ એ ઉચ્ચરે;
હિંસા નહીં છે વૈદિકી એવું ન બોલે ઇશ જરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૨

ચારે બનાવ્યા વેદને ભરતેશ્વરે તે નહિ રહ્યા,
એ નિગમના કંઈ અંશ સાંપ્રતકાળમાં છૂટી વહ્યા;
આચારદિનકર ગ્રન્થ આદિમાં નિગમના બહુ ભરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૩

નિગમો હજી કંઇ કંઇ રહ્યાં હિંસા વિનાનાં જાણવાં,
સંસ્કાર સોળે વર્ણવ્યા સાપેક્ષથી મન આણવાં;
આચારદિનકરમાં વિધિ લગ્ન પ્રતિષ્ઠાદિ ભલી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૪

જન્માદિ ચારે વર્ણના જૈનોતણા સંસ્કાર છે,
સંસ્કારના મંત્રો સકલ તે જીવતા જયકાર છે;
જૈનાગમો શાસ્ત્રો સકલ વાંચી જુવો નિશ્ચય ધરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૫

સર્વજ્ઞના આગમ અને નિગમો દયાદિ ગુણ ભર્યાં;
યજ્ઞાદિકોના ત્યાં નહીં દેવા સમાધિ અવતર્યાં;
કલ્યાણ કરવા વિશ્વનું મહાવીર વાણી અવતરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૬

જ્યાં વાનીઓની માન્યતાના ક્ષેપકો પેઠા નહીં,
હિંસા વિના નિર્દોષને સત્યે જ શોભે જે સહી;

રત્નત્રયીની સાધના નિર્મલ સમાધિ અનુસરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૭
શ્રી જૈનવૈદિક મંત્રને નિગમોથકી જન જાણશો,
સંસ્કાર ચારે વર્ણને તેથીજ કરવા આણશો;
શ્રી જૈન વૈદિક મંત્રના સંસ્કારથી પ્રગતિ વડી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૮
શ્રી જૈન બ્રાહ્મણ આદિને જ જીનોપવીતે જાણીએ,
શ્રી જૈનવૈદિક મંત્રના સંસ્કાર સર્વ વખાણીએ;
શ્રી ગૌતમાદિ ગણધરોની સૂત્રરચના જય કરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૯
શ્રી ભદ્રબાહુ સ્વામીનાં વચનો ખરેખર વેદ છે,
પશુહોમ વૈદિકમંત્રથી એ વેદ માને ખેદ છે;
દેવો પશુ નહીં ભક્ષતા શ્રદ્ધા જ એવી મન ધરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૦
ગૌમાતનો વધ જ્યાં લખ્યો એ વેદ નહિ પણ પાપ છે,
ગૌમાતના તે વેદ પર લાખો પડેલા શાપ છે;
સર્વજ્ઞ પ્રભુના વેદમાં હિંસા ન પશુની કંઇ જરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૧
યજ્ઞે પશુને હોમતાં જાતાં નહીં તે સ્વર્ગમાં,
યદિ જાય તો માતા પિતાનો હોમ ધરતો ગર્વમાં;
નરમેધ પિતૃમેધ ત્યાં નહિ વેદ સચ્ચાઈ ઠરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૨
કલ્યાણ જગ ઇચ્છાય એવા સદ્વિચારો વેદ છે,
આઠે પગથીયાં યોગનાં એ વેદ છે નહિ ખેદ છે;
માંસાદિથી શ્રાદ્ધોવડે મહાશઠતા હિંસા ભરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૩
પ્રાચીન અર્વાચીનની ચર્ચા થકી ના કંઈ સરે,

જ્યાં સત્ય આદિ સદ્ગુણો ત્યાં વેદનો માનો ખરે,
ને આર્યવેદો સત્ય છે જ્યાં સત્યના સહુ અવતરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૪

કલ્યાણકારક પ્રગતિના શાસ્ત્રો સકલ વેદો ખરે,
સાત્ત્વિક બુદ્ધિ સદ્ગુણો આધાર સઘળુ શુભ કરે;
ને વેદ છે વ્યવહારથી પરમાર્થી જગ ગુણ કરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૫

અધ્યાત્મજ્ઞાને છલકતા શાસ્ત્રો જ વેદો બે નહી,
શુભ જ્ઞાન નીતિના બધા ગ્રન્થો જ વેદો છે સહી;
સ્યાદ્વાદવેદાન્તે બધાં શક્તિ સરસ ત્યાં અવતરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૬

સાપેક્ષનયવાદે સકલ તત્ત્વો વદાઈ ગ્રન્થમાં,
મુક્તિ અનુભવ ત્યાં થતો [illegible] ગ્રન્થમાં,
જ્યાં આત્મવત્ [illegible] જગ જયકરી,
એવી અમારી [illegible] ૧૭

સ્યાદ્વાદ અનુભવ [illegible]
[illegible]
[illegible]
એવી અમારી [illegible] ૧૮

નહિ દુઃખ [illegible]
[illegible]
[illegible]
એવી અમારી [illegible] ૧૯

[illegible]
[illegible]
[illegible]
એવી અમારી [illegible]

આ વિશ્વમાં છવો સહુ વેદો ખરા નયસંગ્રહે,
સહુ જાતનું છે જ્ઞાન, વેદો ઓઘથી નૈગમ કહે;
વ્યવહારથી કલ્યાણકારક જ્ઞાન, વેદો છે વળી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૨૧

વેદો કરોડો જાતના છે સદ્વિચારે જાગતા,
સારા વિચારો જે થતા તે વેદ છે મન ભાવતા;
વેદો જગતમાં જીવતા ને જાગતા ઓઘે વળી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૨૨

જે જે વિચારો ગુણભર્યા વ્યવહારને નિશ્ચયથકી,
વ્યવહારને નિશ્ચય થકી તે તે સકલ વેદો વકી;
પૌર્વીય અને પાશ્ચાત્યમાં શોધો અભિનવ સુખ કરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૨૩

શોધો થઇને થાય છે થાશે સકલ તે વેદ છે,
વેદો અહો બહુ જાતના તે જાણતાં નહિ ખેદ છે;
મત્યાદિ પાંચે જ્ઞાન છે વેદો જ શ્રદ્ધા મન ઠરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૨૪

આ વિશ્વમાં સહુ પુસ્તકો તેમાં જ સત્યો જે ભર્યાં,
સાપેક્ષથી તે વેદ છે, વેદો અનન્તા મન ધર્યા;
જ્ઞેયો અનન્તા તે થકી એ વાત મનમાં ઉતરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૨૫

પ્રત્યક્ષને અનુમાનથી જે જે જણાતું વેદ છે,
આગમ અને ઉપમાન પણ વેદો ન ત્યાં તો ભેદ છે;
નયભંગીને નિક્ષેપ સહુ વેદો જ શ્રદ્ધા જયકરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૨૬

સાયન્સ વિદ્યા વેદ છે આરોગ્ય વિદ્યા પણ તથા,
આપ્તોક્ત વાક્યો વેદ છે, જ્યોતિષ વિદ્યા છે યથા;
અનુભવ અને જે બુદ્ધિગમ્ય જ વેદ તે તે છે વળી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૨૭

આત્મા કબૂલે અનુભવે તે વેદ છે જન જન પ્રતિ,
શુભ વાચ્ય વાચક વેદ છે શ્રુતજ્ઞાન પૂર્વક શુભમતિ;
ગીતાર્થનો અનુભવ લહો જાણો ન મિથ્યાત્વે છળી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૩૫
કારૂણ્ય મૈત્રી ભાવના છે વેદ સાચા આદરો,
મધુપર્કમાં હિંસા કથે તે વેદ શ્રદ્ધા પરિહરો;
નિજ આત્મવત્ જીવો સકલ નિષ્પાપ કરણી સુખ કરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૩૬
પ્રભુ નામથી પશુઓતણી હિંસા થતી તરવારથી,
સર્વજ્ઞના એ મંત્ર નહિ નિષ્પાપશાઓ એ નથી;
સર્વજ્ઞ પ્રભુના વદનથી કારૂણ્યધ્વનિયો ઉછળી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૩૭
પ્રાચીન વેદોમાં લખ્યું સાચું સકલ નહિ માનવુ,
પ્રાચીન સહુ સર્વજ્ઞનાં વચનો નહીં મન આણવું;
પ્રાચીન અર્વાચીનથી સાચું જ લેવું દિલ ધરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૩૮
મુંઝો ન દૃષ્ટિરાગથી ભૂલો ન ભરમાયા થકી,
મધ્યસ્થ થઇને પારખો સાચા મળે વેદો વકી;
સમભાવ મનમાં આદરી જાણો પરીક્ષાઓ કરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૩૯
આચાર્ય વાચક સાધુઓ વેદો અમારા બોલતા,
તે જીવતાને જાગતા પરમાત્મમર્મો ખોલતા;
વેદો શુભંકર સાધ્વીઓ પરમાર્થવૃત્તિ આદરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૪૦
આત્મા અમારો વેદ છે જેમાં અનન્તા ગુણ ભર્યા,
આત્માનુભવ સહુ વેદને પામી મહન્તો સુખ વર્યા;
અધ્યાત્મજ્ઞાન જ વેદ છે સંસારવારિધિતરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૪૧

[illegible]
[illegible]
[illegible]
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૪૯
[illegible]
[illegible]
[illegible]
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૫૦
[illegible]
[illegible]
[illegible]
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૫૧
જ્યારે નિષેધે વેદ છે વેદાન્ત ઉપનિષદો તણા,
અનુભવ કહે વેદ છે [illegible],
આત્મામાંથી [illegible] વેદ આવે [illegible],
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૫૨
[illegible] હૃદયમાં [illegible] મન [illegible],
જે [illegible] કરે તે વેદ [illegible] મન [illegible],
બુદ્ધિ [illegible] જે [illegible] તે વેદ [illegible] મન [illegible],
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૫૩
જેથી મનુષ્યો સુખ લહે ને દુઃખ સર્વે જાય છે,
તે તે ઉપાયો વેદ છે જ્ઞાની હૃદયમાં વ્હાય છે,
ઉપાય નહિ જ્યાં દુઃખના તે વેદવાણી નહિ કહી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૫૪
જે શબ્દયોગ [illegible] પૂરૂં ન પામ્યાનું [illegible],
તે શબ્દરૂપી વેદની શોધાઈ ના દુનિયા કદે,
અન્તર પ્રભુના જ્ઞાનથી તેથી જ વાણી નીકળી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૫૫

કામાદિ દુષ્ટ વાસનાઓ જ્યાં નથી તે સિદ્ધ છે,
એ સિદ્ધની વાણી વિષે વેદો કહ્યા અવિરુદ્ધ છે;
આનન્દ લઈને પ્રભુના સ્નેહી જનો હિત ઉચ્ચરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૩
વિરૂદ્ધતા નજરે પડે જ્યાં ત્યાં પરસ્પર દેખતાં,
જ્યાં ક્રોધમાં ને લોભમાં ઈશ્વરપણું ના પેખતાં;
જે જુઠ તે નહિ વેદ છે સમજો નહીં મનમાં જરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૪
જેથી ટળે છે રાગ ને દ્વેષ જ તથા મિથ્યામતિ,
તે વેદ શબ્દ સદા છે પ્રગટે સમાધિ જે કરી;
સહુ વાસનાઓ જે થકી ટળ ટળવિષે જાતી ગળી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૫
ઉત્તમ જીવનનાં શિલ્પો ને વેદવિદ્યા જાણવી,
ઉત્તમ જીવન પ્રગતિ કરે તે વેદ સદા માનવી;
નીતિજીવન જેથી વધે ને વેદવિદ્યા ગુણકરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૬
નિર્દોષ જીવન જે કરે તે વેદ સાચા આદરો,
નિર્દય વિચારો જ્યાં ભર્યા તે વેદ જુઠા પરિહરો;
નિર્દોષ વાણી વેદ છે અમૃતમયી ભાષા ભરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૭
દુઃખી હૃદયને ઠારવા આશી: નીકળતી વેદ છે,
શુદ્ધોપયોગી વેદ જ્યાં ત્યાં લેશ પણ નહિ ભેદ છે;
શુદ્ધોપયોગી યોગીને વહુ નમુ ચરણે પડી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૮
વેદો અનાદિકાળથી આત્મપ્રદેશે છે ભર્યા,
આત્મા સ્વયં વેદો ગ્રહી વ્યક્તિએ તે પ્રગટે ધર્યા;
આત્મા વિષે જે જ્ઞાન ના તે ક્યાંય નહિ જોશો જરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૯

[illegible]
[illegible]
[illegible]
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૭૭

[illegible] વેદ છે નિશ્ચય [illegible]
[illegible] વેદ [illegible]
[illegible] વેદ છે [illegible]
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૭૮

[illegible] કે [illegible]
[illegible] વેદો [illegible]
[illegible] વેદ [illegible]
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૭૯

અજ્ઞાનથી કર્મની સત્તા હશે છે જન્મને,
એના પ્રકાશે સજ્જનો કરતા રહે કર્તવ્યને,
એવું કહ્યું વેદ છે નિશ્ચય જણાવ્યું [illegible],
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૮૦

આત્મા વિભુ ચેતન કહ્યો કે બ્રહ્મ આદિ નામ જે,
બ્રહ્મ કહ્યો ઈશ્વર કહ્યો સત્તા પુરા ગુણધામ જે,
પરબ્રહ્મ નારાયણ કહ્યો [illegible] ધરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૮૧

તીર્થંકરોની વાણીમાં પ્રભુ નામ સર્વ ગવાય છે,
આપ્તજનના વચનોવિષે વેદો સમાઇ જાય છે,
સદા અમારી તારથી વ્યાપક વિચારો જગતની,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૮૨

જે વિશ્વવ્યાપક સદ્વિચારો, વેદ તે વ્યાપક ભણ્યા,
સહુ જાતની ભાષા વિષે સહુ દેશમાં જ્ઞાના ગણ્યા,
માનો ખરા એ વેદને દિલ સત્ય વાતો નીકળી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૮૩

સાચું વિવેકે ગ્રાહ્ય છે સાચા વિવેકે જાણશો,
મનમાં વિવેક જ લાવશો એ વેદ સાચો જાણશો;
શુભ સત્ય વૈદિકતત્ત્વને ગ્રહશો વિવેકે પરવરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૯૧
શાસ્ત્રો કરોડો વાંચતાં માધ્યસ્થ્ય વણ કંઈ ના સરે,
સાચો વિવેક જ વેદ છે એ પામતાં સુખડાં મળે;
વ્યવહાર વેદો પામતાં પાશ્ચાત્ય દુનિયા સુધરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૯૨
વ્યવહાર નિશ્ચય વેદના મર્મો લહે કંઈ જ્ઞાનીઓ,
ગુરૂગમ વિના કૂટાય છે ઝઘડા કરી અભિમાનીઓ;
અન્તર્ કરેલી ખોજ તેને વેદ વિદ્યાઓ મળી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૯૩
અધ્યાત્મજ્ઞાન જ વેદ છે સહુ વેદના પણ અગ્રણી,
દ્રવ્યાનુયોગ જ વેદ છે વ્યવહારવેદશિરોમણિ;
સમજાય સાચું તે ગ્રહો કંકાસ મમતા પરિહરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૯૪
વિશ્વોન્નતિ શાંતિપ્રદા રાષ્ટ્રીય જે જે કાયદા,
વ્યવહારથી તે વેદ છે જેથી થતા જગ ફાયદા;
સ્વાતંત્ર્ય મળતુ સર્વને ત્યાં વેદ વિદ્યાઓ ફળી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૯૫
સ્વાશ્રયપણું તે વેદ છે શુભ ઇચ્છવુ તે વેદ છે,
ધૃતિ દીર્તિ કાન્તિ વેદ છે એ પામતાં નહિ ખેદ છે;
મમતા કદાગ્રહ ત્યાગીને સાચાવિષે જાવુ ભળી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૯૬
વ્યસનોવિષે નહિ વેદ છે સ્વાર્થોવિષે પણ જાણવુ,
જ્યાં ન્યાય સાચો વર્ત્તતો ત્યા વેદ છે મન માનવું,
જ્યાં ન્યાય ત્યા સદ્ વેદ છે સમજો હૃદયમા સંચરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૯૭

જે આત્મયોગી મહાજનો વેદો ખરા તે નવનવા,
તે વેદની છે મૂર્તિયો નિરવદ્યભાવે માનવા;
પ્રામાણ્ય નીતિ ધારકોને વેદ વિદ્યા આવડી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૦૫
નિક્ષેપ સાતે નયવડે ઉપદેશ તત્ત્વોનો થતો,
નિરપેક્ષ જૂઠા વાદનો સંહાર વેગે થઈ જતો;
તે વેદ વાણી નવનવી ઉપજે ઉપજશે જયકરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૦૬
જગમાં અનન્તીદૃષ્ટિયો સાપેક્ષનયથી જે કહે,
સાપેક્ષથી નિશ્ચય કરી માધ્યસ્થ્યવૃત્તિએ વહે;
તે જ્ઞાની સઘળા વેદનો માંગલ્ય મૂર્ત્તિ જગ વડી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૦૭
આત્મા અનાદિ કાળથી સૃષ્ટિ અનાદિ કાળથી,
ઈશ્વર અને કર્મો અનાદિ કાળથી સમજણ કથી;
ષટ્ સ્થાન જ્ઞાની અનુભવે તે વેદ વિદ્યા મન ઠરી,
એવી અમારી વેદની છે માન્યતા નિશ્ચય ખરી. ૧૦૮
સર્વોન્નતિ શુભ જાતિની તે વેદ છે જ પ્રવૃત્તિથી,
સહુ કાલમાં એ માન્યતા જોશો અનુભવ સહુ મથી;
વિદ્યાપુરે સાપેક્ષદૃષ્ટિએ ભલી રચના કરી,
શુભ બુદ્ધિસાગરસૂરિએ માંગલ્યમાલાઓ વરી. ૧૦૯

સં. ૧૯૭૨ ભાદ્રપદ શુક્લ ૧

ॐ शान्तिः

જૈનોની પ્રગતિની ગુંહલી.

જાગો જૈનો તજી પ્રમાદ વિકાર જો,
ધર્મ કર્યાથી સફલો છે અવતાર જો;
પરભવ જાતાં ધર્મ સાથ એક આવતો જો. ૧

ꙮ ખમાવું છું ક્ષમા કરજે. ꙮ

અદા કરતાં ફરજ મ્હારી, પ્રમાદે જે થયા ગુન્હા;
ગણીને આત્મવત્ તુજને, ખમાવું છું ક્ષમા કરજે. ૧

ખમાવાનું જ છે ભેદે, અભેદે શું ખમાવાનું;
અરૂચિ એહ ટાળીને, ખમાવું છું ક્ષમા કરજે. ૨

કરેલ સ્વાર્થના ભોગો, સમર્પી શુદ્ધપ્રીતિથી;
પ્રતિજ્ઞાથી જ બંધાઇ, ખમાવું છું ક્ષમા કરજે. ૩

કદી ના બેવફા થાવું, મળીને એજ ધારીને;
ત્હને જો હોય શંકા તો, ખમાવું છું ક્ષમા કરજે. ૪

અદા કરવી પ્રતિજ્ઞાને, સકલ દુનિયા ખમાવીને;
બુદ્ધચબ્ધિકર્મયોગીને, રહે નિર્લેપતા જ્ઞાને. ૫

ૐ શાન્તિઃ ૩

વીર સંવત્ ૨૪૪૩ ફાલ્ગુન શુક્લપક્ષે દ્વાદશીને દિવસે શ્રી શંખેશ્વરતીર્થે રચેલ

શ્રી શંખેશ્વર જિન સ્તવન.

પાસ સંખેશ્વરા ભેટીઆ ભાવથી, જ્યોતિથી જ્યોત દિલમાં જગાવી;
આજ આનંદ આત્માવિષે ગહુ થયો, તન્મયીભાવની ધેન આવી.
પાસ૦ ૧

અસ્તિ નાસ્તિપણે સર્વ બ્રહ્માંડમાં, વ્યાપીને તુ રહ્યો વિશ્વસ્વામી;
સર્વદેવો અને દેવીઓ તુજવિષે, નામ ત્હારાં ઘણાં જગ અનામી.
પાસ૦ ૨

તન્મયીભાવથી એકતા લીનતા, મુજવિષે તું રહ્યો તુજવિષે હું;
ઐક્યતાને નહીં ભેદની કલ્પના, નિર્વિકલ્પે નહીં તું દિસે હું;
પાસ૦ ૩

કોટિ જપ કોટિ વર્ષો લગી ધ્યાન કરે, પાર તારો નહીં પામ આવે;
ઉન્મનીભાવ ત્યારે થતાં યોગીઓ, પાર્શ્વરૂપે બની પાર લાવે.
પાસ૦ ૪

દૃશ્ય અદૃશ્યમાં ભાસ અન્તર સ્વતુ, આત્મભાવે પ્રભુ પાસ બેઠું;
સર્વ યોગો ત્રુટિ સર્વ ભાવે ત્રુટિ, ભક્તિના તાનમાં કો ન છેડું.
પાસ૦ ૫

સર્વ સ્વાર્પણ કર્યું સર્વ ત્હારૂં થયું, મ્હારૂં ત્હારૂં રહ્યું નહિ જરાયે;
સર્વકારકમયી બ્રહ્મવ્યાપક વિભુ, આત્મમા આત્મરૂપે સમાયે.
પાસ૦ ૬

અનુભવે અનુભવી આત્મપ્રત્યક્ષથી, પૂર્ણ આનંદ રસથી છવાયું;
બુદ્ધિસાગર પ્રભુ પાસ પ્રેમે મળ્યા, મોજ આનંદ અનહદ વધાયું.
પાસ૦ ૭

ૐ શાન્તિઃ શાન્તિઃ શાન્તિઃ

શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વનાથજી સ્તવન.

શ્રી સંખેશ્વર પાર્શ્વ પ્રભુજી, લળી લળી વંદુ ભાવે રે;
પુરિસાદાની પુરૂષોત્તમ વિભુ, દેખે દુઃખ સહુ જાવે રે. શ્રી ૧
માગુ તે સહુ આપો પ્રભુજી, તુજ વિણ અન્ય ન ઇચ્છું રે;
સર્વ ચમત્કાર ધારક વિભુજી, અનુભવથી મન પ્રીચ્છું રે. શ્રી ૨
તુજ ગુણ ગાઉં તુજ ગુણ ધ્યાઉં, બીજુ મનમા ન લાઉં રે;
સાચી ભક્તિ શક્તિને ખેંચે, સ્વાર્પણ કરીને ચાહું રે. શ્રી ૩
શરણાગત ઉદ્ધારક સાહેબ, અરજી મુજ અવધારો રે,
સંસાર સાગર દુઃખથી ભરિયો, તેથી હું ઝટ તારો રે. શ્રી ૪
આશરો તારો છે એક મ્હારે, ચઢજો ઝટ મુજ વ્હારે રે,
બુદ્ધિસાગર સાચી શ્રદ્ધા, ભક્તવત્સલ તુંહિ તારે રે શ્રી ૫

મુ. સંખેશ્વર સં ૧૯૭૩ ફા. સુ. ૧૩

ૐ શાન્તિઃ ૩

श्री शंखेश्वर पार्श्वनाथ स्तवन.

આવ્યો પ્રભુ પાસે રે, આનંદ ઉમંગે રે;
પાર્શ્વ પ્રભુ ભાળ્યો રે રૂડા.
શ્રી શંખેશ્વર પાર્શ્વ પ્રભુ સુખકાર. આવ્યો૦
હળી મળી વંદુ પ્રેમથી, નમન કરું કરજોડ,
[illegible]
તુજ સમ કોઈ ન ભાસ્યુ રે, તુજ દર્શનથી [illegible] રે.
પાર્શ્વ૦ શ્રી શંખેશ્વર. ૧

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૨

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ૩
[illegible]

પિંડસ્થાદિક ચાર ધ્યાનને ધારીશું,
બાર ભાવના ભાવીશું નિશ દીનજો;
સ્થિરોપયોગે શુદ્ધ રમણતા આદરી,
ધ્યાન દશામાં થાશું બહુ લયલીનજો. અપૂર્વ. ૩
સર્વ સંગનો ત્યાગ કરીશું જ્ઞાનથી,
બાહ્યોપાધિ જરા નહિ સંબંધજો;
શરીર વર્તે તોપણ તેથી ભિન્નતા,
કદી ન થઇશું મોહ ભાવમાં અંધજો. અપૂર્વ. ૪
શુદ્ધ સનાતન નિર્મલ ચેતન દ્રવ્યનો,
ક્ષાયિકભાવે કરશું આવિર્ભાવજો;
એકયપણું લીનતાને આદરશું સદી,
ગ્રહણ કરીને ઔદાસીન્ય સ્વભાવજો. અપૂર્વ. ૫
પ્રતિપ્રદેશે અનંત શાશ્વત સુખ છે;
આવિર્ભાવે તેનો કરશું ભોગજો,
બુદ્ધિસાગર પરમ પ્રભુતા સંપજે,
ક્ષાયિકભાવે સાધે નિજ શુભયોગજો અપૂર્વ. ૬

❁ सूर्य ❁

છવાયું વાદળું વેગે, થયું ઘન ઘોર જોતામાં;
પ્રકાશ જ મંદ દેખાયો, અહો એ સ્વપ્નની ભ્રાન્તિ. ૧
વહ્યો; સુસવાટથી વાયુ, વિદાયાં વાદળો વિખર્યાં;
ટળ્યું ઘન ઘોર જોતામાં, અહો એ સ્વપ્નની ભ્રાન્તિ. ૨
ત્વરિત વેગે ગમન કરતો, તમસને ખૂબ ફેલવતો;
ગ્રહણ કરવા વહ્યો રાહુ, અહો એ સ્વપ્નની ભ્રાન્તિ. ૩
ગ્રહણ ચૌમેરથી લાગ્યું, છવાઇ ખૂબ કાલીમા;
ખસી ગયું દૂર એ ક્ષણમાં, અહો એ સ્વપ્નની ભ્રાન્તિ. ૪

કુંડાળે પેટ ના મુકો, શિખામણ માનજે સાચી. ૨

ચરે ચારો મળી જેમાં, કરી કલ્લોલ પંખીઓ;
બધા ત્યાંથી ઉડાડીશ ના, શિખામણ માનજે સાચી. ૩

ઘણાં પુણ્યોથકી ખીલ્યો, મનોહર બાગ શોભીતો;
ઉખેડી નાખ નહીં છોડે, શિખામણ માનજે સાચી. ૪

કરે વાનો ગમન સાથે, હવેલી ઉંચી છે એની;
અનિત્રે ભેદ ના પાયો, શિખામણ માનજે સાચી. ૫

ઘણા સંતો લહે શાન્તિ, સમાધિ ધ્યાનમાં રહીને;
સતાવીશ ના જઇને ત્યાં, શિખામણ માનજે સાચી. ૬

અરે જે વૃક્ષની છાંયે, લહે આનંદ બેસીને;
કુહાડે કાપ ના તેને, શિખામણ માનજે સાચી. ૭

ઘણો પોષ્યો કૃપા લાવી, ગવ્યો અત્માથકી પ્યારો;
નહીં દે દુઃખ તેને રે, શિખામણ માનજે સાચી. ૮

જગત્‌ની ઉપકારી જે, જગતને સુખ દેનારી;
ગણું ના કાપ તેનું રે, શિખામણ માનજે સાચી. ૯

परिक्षा लेखथी थाती

કવ્વાલિ.

પરીક્ષા બોલથી થાતી, હૃદયમાં તે બહિર્ આવે;
અસાધુ સાધુ લોકોની, પરીક્ષા લેખથી થાતી ૧

હૃદયમાં ક્લેશની હોળી, બળે ઇર્ષ્યા હૃદયમાં જે;
પ્રગટ થાતી ગમે ત્યારે, પરીક્ષા લેખથી થાતી. ૨

ચઢાવે દ્વેષનાં ચશ્મા, જણાતું સર્વમાં કાળું;
લખાતુ લેખમાં કાળુ, પરીક્ષા લેખથી થાતી. ૩

સ્વપક્ષે સત્યના ભાસે, લખાતું રાગથી સારૂં:
સ્વાપક્ષ રાગી લેખકની, પરીક્ષા લેખથી થાતી. ૪

લખીને શાન્તિ કરનારા, રહી મધ્યસ્થ લખનારા;
સદા સારૂંજ લખનારા, પરીક્ષા લેખથી થાતી. ૧૯
નયોની બહુ અપેક્ષાએ, જણાવી સત્ય લખનારા,
બુદ્ધચબ્ધિ સાધુ લેખકની, પરીક્ષા લેખથી થાતી.

દુઃખી દુનિયા.

વ્હાલા વેગે આવો રે—એની લય.

દુનિયા સર્વે દુઃખી રે, કોઈ ન વાતે સુખી રે,
અનુભવ્યું એ જ્ઞાનથી હોજી, સુખનાં ચટકાં ટળી જાતાં ક્ષણવાર. દુ. ૧
ચોપી ચોપી થાકયા રે, વયોવૃદ્ધ પાકયા રે;
નિસાસા અંતે નાખીયા હોજી, બોલ્યા હાય સુખ ન મળીયું જંરાય. દુ. ૨
ભમરાળા ભોગી લોકો રે, પાડે અંતે પોકો રે;
હાય !!! સુખ નહીં મળ્યું હોજી, એળે આયુ ગાળ્યું કહી પસ્તાય. દુ. ૩
દુધામાં હોનું ખોગે રે, ખરેખર મોડું રે;
ભજ્યા ન ભગવંતને હોજી, બાજીગર બાજી અંતે તો ધૂળની ધૂળ. દુ. ૪
ચક્રવર્તિ રાણા રે, અંતે સહુ પસ્તાણા રે;
સુખ ન સાચુ બાહ્યમાં હોજી, બુદ્ધિસાગર પ્રભુ ભજનથકી સુખ. દુ. ૫

વ્હાલાં પુસ્તકો.

આદ્ય મુનિ મોહનલાલજી શિદાનંદ મહારાજ ત.રી —એ રાગ

વ્હાલાં પુસ્તકો (આનમો) અમારાં
પણાં પ્રાણથકી પ્યારા, પણાં પ્રાણથકી પ્યાર, પણાં. વ્હાલા.
સાને સમજાવીને સાચુ, શિખામણ દેનારાં,
પાર્શ્વમણિથી અનંત અધિકાં, ગુણરૂપ કરનારાં. વ્હાલા. ૧
સોપરૂપ અમૃતને આપી, મુખ દિલમાં ભરનારાં
સાચું જુદું સર્વ બતાવી, વિવેકને દેનારાં. વ્હાલા. ૨

કહું છું પેલ્રાપિ, અરેખર મિથ કહાવા;
કદાપિ ભ્રમમાં મેળવું, થવાનો જે થતું તે તે. ૪

અઆમારે થતુ અર્થ, છોલા અભિનના કહેવા;
પ્રેમલ મેસ્ય ના નહુ, થવાનો જે થતું તે તે. ૫

સ્વમ્નારે જે અને તેને, કડી ના કાયેલા કાર્યું;
જાય આશા નહીં આવે, થવાનો જે થતું તે તે. ૬

મનો નિશ્ચય પરીભૂમિ, મને હિતપ ભરી દીને;
અંદ્ર એ કાયદો સાધ્ય, થવાનો જે થતું તે તે. ૭

સદાનું તત્વ જોયાંથી, નાશાને અલાંથી;
થતું સદુ ઉત્પત્તિ માટે, થવાનો જે થતું તે તે. ૮

અપુરો જ્યાંથી મોને, રહે છે ત્યાંથી મોને;
સદાનો માર્ગ ઉદયાદિ, થવાનો જે થતું તે તે. ૯

સદનાં ઉર્ધ્વ પડવામાં, પ્રવૃત્તિ સ્વાનુભવ રીતે;
વિચારીને વિવેકે લે, થવાનો જે થતું તે તે. ૧૦

શિખામણ આપવી તે તો, અનુભવ વણ નહીં લેખે;
નકામી ભ્રાંતિ ના પીડા, થવાનો જે થતુ તે તે. ૧૧

પડી છે સર્વને તોની, શુભાશુભકર્મના યોગે;
કરાતું કર્મ નહીં મિથ્યા. થવાનો જે થતુ તે તે. ૧૨

અકળ કુદરતની લીલા, કળાથી કલ્પનાથી નહીં;
વિચારી જ્ઞાનીયો થાક્યા, થવાનો જે થતું તે તે. ૧૩

અધાર્યું આંખપર આવે, ફના થાવે જ ધારેલું;
ઉદય ત્યાં અસ્તનાં ચક્રો, થવાનો જે થતું તે તે. ૧૪

પ્રયત્નો જ્યાં થતા મિથ્યા, સકલ આશા જ્યાંની ત્યાં;
બુદ્ધિયોગે વસ્તુ ધર્મે સહુ, થવાનો જે થતું તે તે. ૧૫

॥ સાધર્મી ભક્તિ. ॥

[illegible]

ભગવંતના ભક્તિમાં રે, ભક્તિ કરો ભાવે ખરી,
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible] ભગવંત. ૧
સાધર્મીની ભક્તિ [illegible] સુખકાર,
[illegible]
[illegible] ભગવંત. ૨
સાધર્મીને દેખી સ્નેહ જ, આંખથી નહીં ઉભરાય,
એની ભક્તિમાં તે ભાગી, [illegible]
[illegible] સાધર્મી ભક્તિ સુખ કરી. ભગવંત. ૩
પ્રભુ ઉપર જે પૂરણ પ્રીતિ, દેખે દેશમાંહિ,
તો સાધર્મી દેખે સ્નેહ જ, ભાવે હર્ષોલ્લાસ,
સુખે દુઃખે સહાયી રે, સાધર્મી દેખે સ્નેહ ધરી. ભગવંત. ૪
સાધર્મીને સાહાય્ય સમર્પે, ટળે કર્મની કોડ,
પરભવમાંહિ પુણ્ય ફળે છે, એહને નહીં તેમ ખોડ;
સમકિતને સમજુ થાઓ રે, જાઓ ભક્તિ માર્ગે ભળી. ભગવંત. ૫
સાધર્મી ભક્તિમાં સુખડાં, ગુરુની મળતી સાહાય્ય,
ભક્તિમાંહિ રત્ન બરોબર, અષ્ટસિદ્ધિ નવ નિધિમાંહિ;
સંસારસાગર તરીએ રે, ગુરુ જીવ જાગે તરી. ભગવંત. ૬
આદર સત્કારે સુખ આપે, દુઃખ જાવે છે દૂર,
સમકિત નિર્મળતા સંપજતી, કર્મ ટળે સહુ દૂર;
સ્વર્ગગતિ શિવ સુખડાં રે, લાગે એવો ભક્તિ કરી. ભગવંત. ૭
એવા ફળથી સાધર્મીની, સાધુની સુખકાર,

मुसाफर सत्य शोधी ले.

કવ્વાલી

થયો અવતાર માનવનો, ભણીને સર્વ વિદ્યાઓ;
અનુક્રમ જ્ઞાન પામીને, મુસાફર સત્ય શોધી લે. ૧
કયા માર્ગે ખરૂં સુખ છે, ટળે દુઃખો સકલ શાથી;
વિવેકે તે વિચારીને, મુસાફર સત્ય શોધી લે. ૨
ખરી સ્વાત્મોન્નતિ કરવા, થતાં દુઃખો સકલ હરવા;
ખરી મધ્યસ્થ દૃષ્ટિએ, મુસાફર સત્ય શોધી લે. ૩
વિચારીને સકલ શાસ્ત્રો, નિહાળીને સકલ દર્શનો;
હૃદયની સૂક્ષ્મદ્રષ્ટિએ, મુસાફર સત્ય શોધી લે. ૪
પરંપર અન્ધ શ્રદ્ધાની, પડેલી ટેવ ટાળીને;
પ્રમાણોની પરીક્ષાથી, મુસાફર સત્ય શોધી લે. ૫
સ્વયં નિર્ણય કરી સહુનો, અસંખ્યદૃષ્ટિસાપેક્ષે;
ખરા સ્વાનુભવે જગમાં, મુસાફર સત્ય શોધી લે. ૬
ખરી છે સત્યની કહેણી, ખરી છે સત્યની રહેણી;
બુદ્ધચબ્ધિધર્મના પંથે, મુસાફર સત્ય શોધી લે. ૭

सांवत्सरिक क्षमापना.

બળે છે બહુ જીગર મારૂં, થતું થરથર હૃદય કંપી;
કર્યો ગુન્હો અરે ત્હારો, ક્ષમા લાવી ખમી લેજે. ૧
જીગરથી હું ચહું માફી, અહાહા દીલ પસ્તાઇ;
ઘણો પસ્તાઉં છું દિલમાં, ક્ષમા લાવી ખમી લેજે. ૨
પ્રમાદે પ્રાણની હાનિ, બને તેથી પ્રમાદીને;
પ્રભો તું માફ દે મુજને, ક્ષમા લાવી ખમી લેજે. ૩
નથી આશયથકી ભૂંડું, કર્યું મેં ચિત્તમાં લાવી;
જરા ના વૈરને લાવી, ક્ષમા લાવી ખમી લેજે. ૪

यशे शक्तिथकी सिद्धिः

કવ્વાલિ.

ભણ્યાથી શું ? ગણ્યાથી શું ? નથી શક્તિ વિના શક્તિ;
વિચારીને વિચારો એ, થશે શક્તિથકી સિદ્ધિ. ૧
ઉપાયો સર્વ અવલંબી, જગાવો શક્તિ અંતરમાં;
મહા દુઃસાધ્ય કાર્યોની, થશે શક્તિથકી સિદ્ધિ. ૨
જગત્માં શક્તિ પૂજાની, ચમત્કારો થતા એથી;
કરી નિશ્ચય કરો કાર્યો, થશે શક્તિથકી સિદ્ધિ. ૩
થયા જે શક્તિથી શક્તો, ગણાયા દેવ કોટીમાં;
કર્યા સંકલ્પની નક્કી, થશે શક્તિથકી સિદ્ધિ. ૪
સદા પરમાર્થ કાર્યોમાં, સદા વ્યવહાર નિશ્ચયમાં;
નિજાત્માની પ્રગતિ કરવા, થશે શક્તિથકી સિદ્ધિ. ૫
સમગ્ર વિશ્વ દેશોની, સમગ્ર વિશ્વ કોમોની;
સદા સત્યોન્નતિ કરવા, થશે શક્તિથકી સિદ્ધિ. ૬
સમસ્ત વિશ્વ ધર્મોના, ખરેખર સદ્વિચારોની;
પ્રચારક યુક્તિયો રચવા, થશે શક્તિથકી સિદ્ધિ. ૭
અવક્રાન્તિપથો હરવા, શુભોત્ક્રાન્તિ સદા કરવા;
બુદ્ધ્યબ્ધિ ધર્મ છે તવ એ, થશે શક્તિથકી સિદ્ધિ. ૮

चेतन बोध.

સઝાય, રાગ કાન્હરો.

ક્યાંથી આવ્યો ક્યાં જાઇશ ભાઇ, જોને તપાસી ત્હારી સગાઇ. ક્યાં૦ ૧
કાયા માયા કાચી કે સાચી, રંગમાં રહ્યો શું ? રાચી માચી. ક્યાં૦ ૨
ફુલી ફોગટ શું ? ફાંફાં મારે, ફોગટ જન્મ ગુમાવી શું હારે. ક્યાં૦ ૩
કંચન કામિની મારાં માની, નાહક મુંઝે છે નાદાની. ક્યાં૦ ૪
મરણ સમે તું ખાલી જાશે, ત્યારે મૂરખ તું પસ્તાશે. ક્યાં૦ ૫

सत्य स्वरूप परमातम म्हारूं, ए सहु पुद्गल तुजथी न्यारूं. जोई. ६
हाय हाय अरे हार्यो बाजी, गर्व गाडो कुट्यो गाजी. जोई. ७
करवुं शुं ? ने कर्यु शुं ? ओढुं. धर्म कर्म नहि मान्युं मोढुं. जोई. ८
भणतर भणीने केइक भूल्या, केइ डहापण दरियामां डुल्या. जोई. ९
जाण्युं तेनुं जगमां साचु, कहेणी नेवी रहेणी राचुं. जोई.१०
बहु बोले ते बांझ जाणो, बुद्धि शाश्वतपद मन आणो. जोई.११

खुशामतिया गुलामो छे.

कव्वालि.

भले हो शेठ वा शाणो, भले हो रंक वा राणो;
हृदय वेची बन्या स्वार्थी, खुशामतिया गुलामो छे. १
दबावी सत्यने जेओ, नकामी हाजी हा करता;
पराश्रय इच्छनाराओ, खुशामतिया गुलामो छे. २
चहे तेने नहीं चहाता, खरूं कहेतां डरे जगथी;
हृदय परतंत्रना वाहक, खुशामतिया गुलामो छे. ३
अरे वाह वाहथी जूठुं, खुशी करवा घणुं बोले.
हृदय साचुं नहीं खोले, खुशामतिया गुलामो छे. ४
खुशामत सर्वने व्हाली, तथापि सत्यथी ठाली;
गुणीने दे अरे गाली, खुशामतिया गुलामो छे. ५
खुशामतथी करे रोजी, बने ना सत्यना खोजी,
गुलामोना गुलामो छे, खुशामतिया गुलामो छे. ६
हृदय पडकी कहे सोने, खुशामत ना करो नारी
खुशामत पूजथी जाठी, खुशामतिया गुलामो छे. ७
प्रमाणिकने खुशामतनी नथी परवा जरा जगमां.
नकामी वाद वाद वदता, खुशामतिया गुलामो छे ८
खुशामतथी रही अलगा, प्रमाणिकता धरी पूरी
बुद्धयब्धि जे प्रवर्ते छे, खरी वात जाड छे तेनी ९

થશે શક્તિથકી સિદ્ધિ:

કવ્વાલિ.

ભણ્યાથી શું ? ગણ્યાથી શું ? નથી શક્તિ વિના ભક્તિ;
વિચારીને વિચારો એ, થશે શક્તિથકી સિદ્ધિ. ૧
ઉપાયો સર્વ અવલંબી, જગાવો શક્તિ અંતરૂમાં;
મહા દુઃસાધ્ય કાર્યોની, થશે શક્તિથકી સિદ્ધિ. ૨
જગત્માં શક્તિ પૂજાતી, ચમત્કારો થતા એથી;
કરી નિશ્ચય કરો કાર્યો, થશે શકિતથકી સિદ્ધિ. ૩
થયા જે શક્તિથી શક્તો, ગણાયા દેવ કોટીમાં;
કર્યા સંકલ્પની નક્કી, થશે શક્તિથકી સિદ્ધિ. ૪
સદા પરમાર્થ કાર્યોમાં, સદા વ્યવહાર નિશ્ચયમાં;
નિજાત્માની પ્રગતિ કરવા, થશે શક્તિથકી સિદ્ધિ. ૫
સમગ્ર વિશ્વ દેશોની, સમગ્ર વિશ્વ કોમોની;
સદા સત્યોન્નતિ કરવા, થશે શકિતથકી સિદ્ધિ. ૬
સમસ્ત વિશ્વ ધર્મોના, ખરેખર સદ્દવિચારોની;
પ્રચારક યુક્તિયો રચવા, થશે શક્તિથકી સિદ્ધિ. ૭
અવક્રાન્તિપથો હરવા, શુભોત્ક્રાન્તિ સદા કરવા;
બુદ્ધચબ્ધિ ધર્મ છે તવ એ, થશે શકિતથકી સિદ્ધિ. ૮

ચેતન બોધ.

સઝાય, રાગ કાન્દરો.

ક્યાંથી આવ્યો ક્યાં જાઇશ ભાઈ, જોને તપાસી ત્હારી સગાઇ. ક્યાં૦ ૧
કાયા માયા કાચી કે સાચી, રંગમાં રહ્યો શું ? રાચી માચી. ક્યાં૦ ૨
કુતી દ્દોગટ શું ? ફાંફાં મારે, દોગટ જન્મ ગુમાવી શું હારે. ક્યાં૦ ૩
કંચંન કામિની મારાં માની, નાહક મુંઝે છે નાદાની. ક્યાં૦ ૪
મરણ સમે તું ખાલી જાશે. ત્યારે મૂરખ તું પસ્તાશે. ક્યાં૦ ૫

આત્મા ચેતો ચતુર સમજી યોગ સારો મળ્યો છે,
જ્ઞાનીયોગી ગુરૂગમવડે, ધર્મ તો સાંપડયો છે;
માટે નક્કી અવસર લઇ, જ્ઞાનમાર્ગે વિલાસો,
સારાં કાર્યો નિશદિન કરી વિશ્વમાં ઉચ્ચ થાશો. ૬

અનુષ્ટુભ.

સારાં કાર્યો કરી વિશ્વે, આત્મોન્નતિ કરો સદા,
બુદ્ધયબ્ધિ સદ્ગુરૂ જ્ઞાને, ફર્જ શીર્ષે વહો મુદા. ૭

શ્રાવક.

દક્ષ કહ્યો વ્યવહારી, શ્રાવક દક્ષ કહ્યો વ્યવહારી;
સમયજ્ઞ બલિહારી, શ્રાવક દક્ષ કહ્યો વ્યવહારી.
વ્યવહારે વ્યવહારમાં રે, સર્વ કાર્ય હુંશિયારી;
મગજ ન ખાવે વાતમાં રે, મનને ઝાઝુ મારી. શ્રાવક. ૧
એકવિંશતિ ગુણ કહ્યા રે, શ્રાવકના અધિકારી;
સત્તર ગુણ ભાવે ધરે રે, પૂર્ણપણે તે વિચારી. શ્રાવક. ૨
નિત્ય નિયમ કરણી કરેરે, ઉંઘે નિયમાનુસારી;
શરીર સંરક્ષા કરેરે, ખાનપાન ક્રમવારી. શ્રાવક. ૩
બ્રહ્મચર્યને પાળતા રે, દેશથકી સુવિચારી;
શરીર રાજા વીર્યનીરે, રક્ષા કરે ગુણધારી. શ્રાવક. ૪
ન્યાયાર્જીત ધન સંગ્રહેરે, પ્રમાણિકતા પ્યારી;
વ્રત પચ્ચખાણને આદરેરે, ગમ ખાવે મન ભારી. શ્રાવક. ૫
દેવગુરૂ ભક્તિ કરેરે, શ્રદ્ધા ધર્મે વધારી;
યથાશક્તિ વ્યાયામથીરે, પોપેતનુ અવિકારી. શ્રાવક. ૬
દવા હવાથી જાળવેરે, દેહ ધર્મ ધરનારી;
સુખકારી નિયમો ઘણારે, આદરતો જયકારી. શ્રાવક. ૭
વિરતિ ગુણને આદરેરે, યથાશક્તિ નિર્ધારી;
સર્વ નયસાપેક્ષથીરે, થાતો ધર્મ વિહારી. શ્રાવક. ૮

ચાલ્યા સહુ નિજ નિજ વાટે, ચેત ચતુર તું ચેતન વાટે. પ્યાં ૬
મધુબિંદુ સમ સુખ સંસારે, તૃપ્તિ ન વળશે તેહથી ક્યારે. પ્યાં ૭
મોહની માયા જગમાં મોટી, ક્ષણમાં નાશી દુઃખદા ખોટી. પ્યાં ૮
લટપટ ચટપટ ખટપટ ત્યાગી, આતમસ્વરૂપનો થા તું રાગી. પ્યાં ૯
સત્ય શુદ્ધપરમાતમસ્વરૂપી, બુદ્ધિસાગર સુખચિદ્રૂપી. પ્યાં ૧૦

कर्तव्योपदेश काव्य.

જાગી ઉઠો હૃદય ઘટમાં પૂર્ણ જ્યોતિ જગાવો,
સાચી સેવા જગ હિતતણી તેહમાં ચિત્ત લાવો;
ખોટા ખ્યાલો પરિહરી સદા ચિત્તમાં ધર્મ વાસો,
સારાં કાર્યો નિશદિન કરી વિશ્વમાં ઉચ્ચ થાયો. ૧
આત્મા છે આ પરમ વિભુ એ ભાવના ચિત્ત ભાવો,
મૈત્રી ભાવી સકલ જનથી તુચ્છતાને હઠાવો;
સાચા ભાવે સકલ જનને દુઃખમાં દો દિલાસો,
સારાં કાર્યો નિશદિન કરી વિશ્વમાં ઉચ્ચ થાયો. ૨
સર્વે જીવો શિવસુખ લહો, કર્મના ઓઘ ટાળી,
સર્વે જીવો શિવસુખ લહો, રાગ ને દ્વેષ વારી;
સાચી એવી હૃદયઘટમાં, ભાવનાને વિકાસો,
સારાં કાર્યો નિશદિન કરી, વિશ્વમાં ઉચ્ચ થાયો. ૩
સૌનુ સારૂ મન વચનથકી, કાય લક્ષ્મીવડે હો,
આત્મશુદ્ધયા પ્રતિદિન કરો, લક્ષ્મીયો સાંપડે હો;
ત્હારી નિત્યે પ્રગતિપથમાં આત્મશક્તિ પ્રકાશો,
સારાં કાર્યો નિશદિન કરી, વિશ્વમાં ઉચ્ચ થાયો. ૪
ત્હારા માટે સકલ શુભ છે, શુદ્ધદૃષ્ટિ પ્રભાવે,
થાતું થાશે સકલ શુભ છે, ધર્મસાપેક્ષ ભાવે;
એવું ત્હારા હૃદય સમજી, મોહકર્મો વિનાશો !
સારાં કાર્યો નિશદિન કરી, વિશ્વમાં ઉચ્ચ થાયો. ૫

આત્મા ચેતો ચતુર સમજી યોગ સારો મળ્યો છે,
જ્ઞાનીયોગી ગુરૂગમવડે, ધર્મ તો સાંપડયો છે;
માટે નક્કી અવસર લઇ, જ્ઞાનમાર્ગે વિલાસો,
સારાં કાર્યો નિશદિન કરી વિશ્વમાં ઉચ્ચ થાશો. ૬

અનુષ્ટુભ.

સારાં કાર્યો કરી વિશ્વે, આત્મોન્નતિ કરો સદા,
બુદ્ધચબ્ધિ સદ્ગુરૂ જ્ઞાને, ફર્જ શીર્ષે વહો મુદા. ૭

શ્રાવક.

દક્ષ કહ્યો વ્યવહારી, શ્રાવક દક્ષ કહ્યો વ્યવહારી;
સમયજ્ઞ બલિહારી, શ્રાવક દક્ષ કહ્યો વ્યવહારી.
વ્યવહારે વ્યવહારમાં રે, સર્વ કાર્ય હુંશિયારી;
મગજ ન ખાવે વાતમાંરે, મનને ઝાઝુ મારી. શ્રાવક. ૧
એકવિંશતિ ગુણ કહ્યારે, શ્રાવકના અધિકારી;
સત્તર ગુણ ભાવે ધરે રે, પૂર્ણપણે તે વિચારી. શ્રાવક. ૨
નિત્ય નિયમ કરણી કરેરે, ઉંઘે નિયમાનુસારી;
શરીર સંરક્ષા કરેરે, ખાનપાન ક્રમવારી. શ્રાવક. ૩
બ્રહ્મચર્યને પાળતારે, દેશથકી સુવિચારી;
શરીર રાજા વીર્યનીરે, રક્ષા કરે ગુણધારી. શ્રાવક. ૪
ન્યાયાર્જીત ધન સંગ્રહેરે, પ્રમાણિકતા પ્યારી;
વ્રત પચ્ચખાણને આદરેરે, ગમ ખાવે મન ભારી. શ્રાવક. ૫
દેવગુરૂ ભક્તિ કરેરે, શ્રદ્ધા ધર્મે વધારી;
યથાશક્તિ વ્યાયામથીરે, પોષેતનુ અવિકારી. શ્રાવક. ૬
દવા હવાથી જાળવેરે, દેહ ધર્મ ધરનારી;
સુખકારી નિયમો ઘણારે, આદરતો જયકારી. શ્રાવક. ૭
વિરતિ ગુણને આદરેરે, યથાશક્તિ નિર્ધારી;
સર્વ નયસાપેક્ષથીરે, થાતો ધર્મ વિહારી. શ્રાવક. ૮

ચાલ્યા સહુ નિજ નિજ વાટે, ચેત ચતુર તું ચેતન ઘાટે. ક્યાં૦ ૬
મધુબિંદુ સમ સુખ સંસારે, તૃપ્તિ ન વળશે તેહથી ક્યારે. ક્યાં૦ ૭
મોહની માયા જગમાં મોટી, ક્ષણમાં નાશી દુઃખદા ખોટી. ક્યાં૦ ૮
લટપટ ચટપટ ઝટપટ ત્યાગી, આત્મસ્વરૂપનો થા તું રાગી. ક્યાં૦ ૯
સત્ય શુદ્ધપરમાત્મસ્વરૂપી, બુદ્ધિસાગર સુખચિદ્રૂપી. ક્યાં૦ ૧૦

कर्तव्योपदेश काव्य.

જાગી ઉઠો હૃદય ઘટમાં પૂર્ણ જ્યોતિ જગાવો,
સાચી સેવા જગ હિતતણી તેહમાં ચિત્ત લાવો;
ખોટા ખ્યાલો પરિહરી સદા ચિત્તમાં ધર્મ વાસો,
સારાં કાર્યો નિશદિન કરી વિશ્વમાં ઉચ્ચ થાશો. ૧
આત્મા છે આ પરમ વિભુ એ ભાવના ચિત્ત ભાવો,
મૈત્રી ભાવી સકલ જનથી તુચ્છતાને હઠાવો;
સાચા ભાવે સકલ જનને દુઃખમાં દો દિલાસો,
સારાં કાર્યો નિશદિન કરી વિશ્વમાં ઉચ્ચ થાશો. ૨
સર્વે જીવો શિવસુખ લહો, કર્મના ઓઘ ટાળી,
સર્વે જીવો શિવસુખ લહો, રાગ ને દ્વેષ વારી;
સાચી એવી હૃદયઘટમા, ભાવનાને વિકાસો,
સારા કાર્યો નિશદિન કરી, વિશ્વમા ઉચ્ચ થાશો. ૩
સૌનું સારું મન વચનથકી, કાય લક્ષ્મીવડે હો,
આત્મશુદ્ધયા પ્રતિદિન કરો, લક્ષ્મીયો સાંપડે હો;
ત્હારી નિત્યે પ્રગતિપથમાં આત્મશક્તિ પ્રકાશો,
સારાં કાર્યો નિશદિન કરી, વિશ્વમાં ઉચ્ચ થાશો. ૪
ત્હારા માટે સકલ શુભ છે, શુદ્ધદૃષ્ટિ પ્રભાવે,
થાતું થાશે સકલ શુભ છે, ધર્મસાપેક્ષ ભાવે;
એવું ત્હારા હૃદય સમજી, મોહકર્મો વિનાશો !
સારાં કાર્યો નિશદિન કરી, વિશ્વમાં ઉચ્ચ થાશો. ૫

श्री आत्मारामजी माहाराजना संघाडाना मुनि श्री लब्धिविजयजीओ रचेलां स्तवनो पर अभिप्राय.

ઓધવજી સંદેશો કહેજો શ્યામને—એ ચાલ.

હર્ષવિગે જીનવરનાં સ્તવનો રચ્યાં,
ભક્તિભાવને ગુંથ્યો સ્તવને બેસજો;
પ્રભુભક્તિથી આનંદરસ રસિયા બની,
ટાળે નિશદીન મનમાં પ્રગટ્યા ક્લેશ જો. હર્ષવિગે. ૧
પ્રભુની સાથે પ્રેમભક્તિ લયલીન થઇ,
સરલ હૃદયથી ભક્તિઝરણમાં ન્હાયજો;
ગાયન રચવામાં ગુલતાન સદા રહે,
મૈત્રીભાવના ધારે નિજ સુખદાયજો, હર્ષવિગે. ૨
પ્રભુના દાસ બનીને અરજી ઉચ્ચરે,
કરે પ્રાર્થના સિદ્ધ બુધ સંકેતજો;
મીઠાં મીઠાં ભક્તિ લ્હાણાં સ્વાદતા,
સ્વાદી ચખાડે અન્ય જીવોને હેતજો. હર્ષવિગે. ૩
સ્તવનોદ્‌ગારે ડોલે આનંદમસ્ત થૈ,
ભક્તજીવોને ડોલાવે કરી ગાનજો;
સ્તવન સુણીને શીર્ષ ધુણાવે ભક્તજન,
મુનિ જીવનનું હાર્દિક પ્રગટે તાનજો. હર્ષવિગે. ૪
હીરવિજયજી શિષ્ય હીરલાસમ મુનિ,
લબ્ધિવિજયજી કાવ્યામૃતરસરેલજો;
તેમાં ઝીલી જીવો નિર્મળતા ધરે,
અનુભવ સુખની ધારે જીવો સહેલ જો. હર્ષવિગે. ૫
પ્રભુકાવ્ય મિષ કામણ ભક્તોપર કર્યું,
સ્તવન ગાઇને ભૂલે ભવનું ભાનજો;
બુદ્ધિસાગર અનુભવી અનુભવ લહે,
પામે અવિચળ મંગળમાળા સ્થાન જો. હર્ષવિગે. ૬

नकामी व्होर ना पीडा.

કવ્વાલિ.

વિચાર્યા વણ અરે પૂરૂં, અનુસર પૂર્ણ કીધા વણ;
ભમાભ્યાગી અરે ગાંધુ, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૧
પડે નિજ શક્તિયો નિષ્ફળ, થનો ના ફાયદો જગને;
અરે નિજ ફર્જથી જૂદી, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૨
પડે દુઃખો ઘણાં શીરે, થનો ના ફાયદો કિંચિત્;
છતી આંખે બની અંધો, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૩
વધે ચિંતા વિપત્તિયો, રૂચે ના જ્ઞાનીના મનમાં;
તણાઇને અહંતામાં, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૪
મળે આનંદરસ નહિ જ્યાં, ભલું કરતાં બૂરૂં લાગે;
બનીને ડાહ્યલો આપુ, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૫
ગણે ના તેરમાં કોઇ, નહીં કો ભાવને પુચ્છે;
તથાપિ ત્યાં પડી મોહે, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૬
ગળ્યું સર્પે સસુંદર રે, મુંકાતું ના ગળાતું ના;
અહો એવી પ્રવૃત્તિની, નકામી વ્હોર તુ પીડા. ૭
ઘણી હાનિ અને પ્રાયઃ, જરા પણ લાભ નહી એવી;
પ્રવૃત્તિમાં પડી આપુ, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૮
અદા ના ફર્જ નિજ થાતી, રહે ના હાથમાં છાતી;
અલેખે શક્તિયો જાતી, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૯
થતો ના ફાયદો કોને, ઉપાધિયો વધે ઝાઝી;
ત્યજીને દૂર સદ્વૃત્તિ, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૧૦
મળેલી સર્વ શક્તિયો, ભલામાટે જ વાપરવી;
અહો એ કાયદો ભૂલી, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૧૧
ફસીને દુષ્ટ લાલચમાં, મહંતોની ત્યજી શિક્ષા;
કર્યા વણ તોલ શક્તિનો, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૧૨
પગે પગલે શિખામણ છિ, વિચારીને ભરી પગલાં;

કર્યા કર કાર્ય ઉપયોગે, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૧૩
શિખામણહિત છે સર્વે, જગતમાં દૃશ્યવસ્તુઓ;
ધરી સવળી ભલી દૃષ્ટિ, નકામી વ્હોર ના પીડા. ૧૪
કથ્યાનો સાર વાચક તું, વિચારી જો હૃદયમાંહી;
બુદ્ધચબ્ધિસંતની શિક્ષા, રૂચે તેને મળે શાન્તિ. ૧૫

श्री बुद्धिसागरसूरिकृत गुर्जरभाषा काव्यपर अभिप्राय.

ઓધવજી સંદેશો કહેજો શ્યામને—એ રાગ.

સજ્જન ગુણીના ગુણને ટેકો આપીયે,
અનુમોદનની સાથે કરી સન્માન જો;
ચઢે ગુણ શ્રેણિ વૃદ્ધિ ભાવે પ્રેમથી,
આનંદ અંગ વધે તેથી અસમાન જો. સજ્જન. ૧
સમય ઉચિત ને જાણે અંતર ભાવથી,
વળી મુખ્યપણે તે આગમને અનુસારજો;
દે ઉપદેશ ને વાણી મીઠી બોલતા,
બોધને આપી જીવનો કરે ઉદ્ધારજો. સજ્જન. ૨
સ્યાદ્વાદની સડકે જેઓ ચાલતા,
કહિ ન પામે સ્ખલના કોઇથી તેહજો;
જન્મ કૃતાર્થ ધન્ય કરે પોતાનો,
બીજાનો તો વિશેષપણે ગુણ ગેહજો. સજ્જન. ૩
શાસ્ત્ર પ્રમાણે ગ્રંથોની રચના કરે.
કાવ્ય કવિતા સંસ્કૃત પ્રાકૃતમાંહેજો;
ધન્ય છે તેહનો ધન્ય છે ભાષા કાવ્યને,
રચે લોકને ૧૯ પુરૂષની છંદજો. સજ્જન. ૪
બુદ્ધિસાગરસૂરિના [illegible].

ધરી નિજ સ્વાર્થની દૃષ્ટિ, ત્યજી પરમાર્થની દૃષ્ટિ;
પ્રમાણિકતા કરો દૂરે, તમે શ્રાવક કહો કેવા. ૧૨
સમર્પણ ના ભલા માટે, કરો જે જે મળ્યું સારૂં;
અહંતામાં રહો રાચી, તમે શ્રાવક કહો કેવા. ૧૩
હૃદયમાં જૈન શાસનની, જરા ના દાઝને ધરતા;
કરો ના સંઘની સેવા, તમે શ્રાવક કહો કેવા. ૧૪
વહો ના સદ્ગુરૂ આજ્ઞા, સદા નિજ શીર્ષપર ભાવે;
ફરો સ્વાછંદથી જ્યાં ત્યાં, તમે શ્રાવક કહો કેવા. ૧૫
નગુણાને નગુરા થઈ, થતા નિજ સદ્ગુરૂ સામા;
કર્યો ઉપકાર ના દેખો, તમે શ્રાવક કહો કેવા. ૧૬
પ્રતિજ્ઞા સદ્ગુરૂ પાસે, કરીને છંડતા મોહે;
દગો વિશ્વાસધારકને, તમે શ્રાવક કહો કેવા. ૧૭
સુધારો વા કુધારો શું ? તમો ના જાણતા શાને;
કરો જ્યાં જાઓ.ત્યાં હાણી, તમો શ્રાવક કહો કેવા. ૧૮
પ્રભુ મહાવીરસિદ્ધાંતો, અરે ! ના જાણતા પૂરા;
કરો શંકા વિનાભ્યાસે, તમે શ્રાવક કહો કેવા. ૧૯
ગ્રહો છો દુગ્ધ-સહુ સરખું, પરીક્ષા ના કરો પૂરી;
હૃદય ને કાનના કાચા, તમે શ્રાવક કહો કેવા. ૨૦
રહીને સદ્ગુરૂ પાસે, ગુરૂપાસાં નથી સેવ્યાં;
ચહી ના સદ્ગુરૂગમને, તમે શ્રાવક કહો કેવા. ૨૧
નમ્યા ના સદ્ગુરૂ પાદે, મળ્યું સ્વાર્પણ કર્યું ના કાંઇ;
ભલા આશય નહીં સમજ્યા, તમે શ્રાવક કહો કેવા. ૨૨
વિચારો સાંકડા ગંદા, ગ્રહો નિજદૃષ્ટિ સમ સૃષ્ટિ;
ગુણાનુ રાગમાં મીંડું, તમે શ્રાવક કહો કેવા. ૨૩
નયોની બહુ અપેક્ષાયો, નથી કાંઇ જાણતા શાને;
કરો હઠવાદ જાણ્યાનો, તમે શ્રાવક કહો કેવા. ૨૪
રમો બાજી પ્રપંચોની, અનીતિમાં જીવન ગાળો;
ભણીને ભૂલ બહુ ખાતા, તમે શ્રાવક કહો કેવા. ૨૫

[illegible]
[illegible] બુરી નાદાનની યારી. ૧૧
[illegible]
[illegible] બુરી નાદાનની યારી. ૧૨
[illegible]
[illegible] બુરી નાદાનની યારી. ૧૩
[illegible]
[illegible] બુરી નાદાનની યારી. ૧૪
ઘડીમાં [illegible], ઘડીમાં [illegible],
નહીં નિશ્ચય ધરે [illegible], બુરી નાદાનની યારી. ૧૫
[illegible], અરે [illegible],
[illegible] બુરી નાદાનની યારી. ૧૬
અરે રહે મેલી ના [illegible], અરે રહે [illegible] ના [illegible],
[illegible] બુરી નાદાનની યારી. ૧૭
ખુશામતમાં રહે રાજી, અને રહે મેલી ના રાજી,
કરે ભાને આપ કાજી, બુરી નાદાનની યારી. ૧૮
ખટ રેવાસે ભાઇ ભાજી, ખરી મેવા બને પાજી,
અહેં રહે પુણ્ય દાતાજી, બુરી નાદાનની યારી. ૧૯
હૃદયમાં પેઠીને મારે, બની અ દાસ મન બારે,
હૃદય પેશી હૃદય દારે, બુરી નાદાનની યારી. ૨૦
વચનમાં સિંહસમ શૂરો, હૃદયમાં શ્વાનસમ બીરૂ,
અપાદ્ર આસ્નો ન્હૂરા, બુરી નાદાનની યારી. ૨૧
ખરી હિંમત નથી કરતો, ગમે ત્યાં ભૂત થઇ ફરતો,
ખુશાને બહુ અનુસરતો, બુરી નાદાનની યારી. ૨૨
મળે તેને ફસાવે છે, સ્વપ સત્તા જમાવે છે,
બુરી વાતે ભમાવે છે, બુરી નાદાનની યારી. ૨૩
પ્રતીતિ ના કરો ક્યારે, અરે વિશ્વાસી થઇ મારે,

[illegible]
[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6
[illegible]

मानि (मिट्टानि [illegible])

[illegible]
[illegible] 1
[illegible]
[illegible] 2
[illegible]
[illegible] 3
[illegible]
[illegible] 4
[illegible]
[illegible] 5
[illegible]
[illegible] 6

[illegible]

અરે જે માફી માગે છે, નથી ત્હેને દીધી માફી,
પ્રભુની માફી તું માગે, નથી માફી વિના માફી. ૭
જીવોને માફી આપ્યા વણ, પ્રભુની માફી નહિ મળશે;
પ્રથમ તું માફી દે સૌને, પ્રભુની માફી મળવાની. ૮
પ્રભુ સમ દીલ થાવાથી, જીવોની માફીઓ મળશે;
જીવોને આપતાં માફી, પ્રભુ દિલમાં પ્રગટ થાતા. ૯
અહો એ દિવ્ય માફીમાં, દયાના મેઘ પ્રગટે છે;
પડે ગર્જના ભક્તિ, મયૂરો પ્રેમના ટહુકે. ૧૦
ભલી એ માફીની સેવા, અમારા દીલમાં હોયો;
બુદ્ધ્યબ્ધિ આત્મવત્ દુનિયા, થઈ ત્યાં માફી એ પૂરી. ૧૧

તા. ૧૫ સપ્ટેમ્બર ૧૯૧૪

પડ્યાપર માર ના પાડ.

કવ્વાલિ.

ગણીને ક્રોધથી રાતો, ગણી કાયર વગર સત્વે;
ધરીને વૈર હૈયામાં, પડ્યાપર માર ના પાડ. ૧
નથી એ શૂરની શોભા, નથી એ ભક્તની શોભા,
નથી એ જ્ઞાનીની શોભા, પડ્યાપર માર ના પાડ. ૨
પરાક્રમ એ નથી સાચું, નથી એ બુદ્ધિની શોભા;
ધરી સૌજન્ય મનમાંહિ, પડ્યાપર માર ના પાડ. ૩
અહો એ નીચમાં નીચો, સહેજ઼ાને જતો હણવા;
ધરી ઔદાર્ય અન્તરમાં, પડ્યાપર માર ના પાડ. ૪
ભલી છે સન્તની શોભા, પડ્યાને જે ચઢાવે છે;
ભણીને પાઠ સજ્જનનો, પડ્યાપર માર ના પાડ. ૫
પ્રભુ મહાવીરના પગલે, ત્હને જાવા થતી ઇચ્છા;
ખરી રીતે યદિ ત્યારે, પડ્યાપર માર ના પાડ. ૬

પ્રભુ મહાવીરની વાણી, ત્હેને જો ચિત્તમાં ગમતી;
ત્યજી મિથ્યાત્વની કહેણી, પછ્યાપર માર ના પાડુ.   ૭
ક્ષમા છે વીરનું લ્હાણુ, દયામય, સંતનું હૈયું;
અહો એવી દશા વરવા, પછ્યાપર માર ના પાડુ.   ૮
ભણ્યું ત્હારૂં ગણ્યું ત્હારૂં, કરૂણાદ્રષ્ટિથી લેખે;
બુદ્ધ્યબ્ધિસત્યશિક્ષાને, રૂચે તો માન અન્તરમાં.   ૯

થતી પ્રીતિવડે ભક્તિ.

જુઓ વેદો પુરાણોને, જુઓ બાયબલ અંજુલને;
ઉપનિષદો જુઓ સર્વે, થતી પ્રીતિવડે ભક્તિ.   ૧
જુવો આગમ સકલ વાંચી, થતી પ્રીતિ પછી શ્રદ્ધા;
પ્રભુ મહાવીરની સાચી, થતી પ્રીતિવડે ભક્તિ.   ૨
પ્રભુ પ્રીતિવડે પાસે, રહે તું એજ વિશ્વાસે;
જતાં પ્રીતિ ગયું સર્વે, થતી પ્રીતિવડે ભક્તિ.   ૩
પ્રભુ મહાવીર પર પ્રીતિ, હતી ઝાઝી શ્રીગૌતમની;
બની એ પ્રીતિ મોક્ષાર્થે, થતી પ્રીતિવડે ભક્તિ.   ૪
રૂચિ પ્રીતિ અવર નામો, સુણી ધારી અનુભવથી;
કરો નિશ્ચય હૃદયમાંહિ, થતી પ્રીતિવડે ભક્તિ.   ૫
થતું એકાગ્ર મન જલ્દી, પ્રભુપર પ્રેમ ચોટ્યાથી;
જુઓ દ્રષ્ટાંત શાસ્ત્રોમાં, થતી પ્રીતિવડે ભક્તિ.   ૬
થયા ભકતો જગતમાં જે, મહંતો જે થયા જગમાં;
ચડ્યા પહેલાં જ પ્રીતિથી, થતી પ્રીતિવડે ભક્તિ.   ૭
થતી જ્યાં પ્રેમની લગની, રહે છે ચિત્ત ત્યાં ચોંટી;
કથાતું સ્વાનુભવથી એ, થતી પ્રીતિવડે ભક્તિ.   ૮
ચડ્યા પ્રીતિવડે સન્તો, થયા મસ્ગુલ પ્રભુમાંહિ;
રહ્યું બાકી નહી બીજું થતી પ્રીતિવડે ભક્તિ.   ૯
સહાતા સર્વ ઉપસર્ગો, સહાતી દુઃખની કોટિ;

જ્ઞાન ધ્યાનથી પ્રભુની સાથે તન્મયતા.

ત્હારો પ્રભુ ત્હારો પ્રભુ, પ્રેમી હૃદયના વ્હાલમાં,
તન્મય બની તવ રૂપમાં, રાચી રહું માચી રહું;
વારી જઉં ત્હારા ઉપર, કુરબાન પ્યારા પ્રાણ છે,
આંખે થયો આભાસ વ્હાલા, ત્યારથી પહિચાણ છે. ૧
ચમકાર આંખો આગળે, દેઇને કયાં ભાગી જશો,
તવ તેજ પ્રીતિ જોરનો, શિરપર ચઢયો ભારે નશો;
ઘાયલ કર્યું મુજ ચિત્તને, પરખાવિયું તુજ રૂપને,
લાગી લગનવા તાહરી, છોડું નહીં દિલ ભૂપને. ૨
સંતાઇયા ઝટ શોધીને, ભેટીશ અંગોઅંગથી,
ભેટી પડી આનન્દથી, સાથે રહું ઉમંગથી;
તવ રૂપમાં રંગાઇને, ન્યારો જરા થાઉં નહીં,
બુદ્ધયબ્ધિ પ્રભુના રૂપમાં, નિજ રૂપને જોવું સહી. ૩

સં. ૧૯૭૦ ચૈત્ર વદિ ૯ વિસનગર.

ભાવાર્થ—હે અસંખ્ય પ્રદેશમય નિર્મલ પ્રભો ! હું ત્હારો છું અને તું મ્હારો છું. મ્હારા પ્રેમિહૃદયનો તું વ્હાલમ છે. હે પ્રભો !!! ત્હારા શુદ્ધરૂપમાં તન્મય બનીને રાચીમાચી રહું છું. હે સર્વજ્ઞ પ્રભો !!! મ્હારૂં સર્વ ત્હારા ઉપર વારી જાઉં છું, ત્હારા ઉપર મારા પ્રાણ કુરબાન છે. હે પ્રભો!!! આન્તરિકચક્ષુએ ત્હારા રૂપનો જ્યારથી આભાસ થયો ત્યારથી ત્હારી પિછાણ અર્થાત્ ઓલખાણ થઇ છે. હે પ્રભો ! ધ્યાનસમાધિમાં જ્ઞાનચક્ષુ આગળ તમારા રૂપનો ચમકાર દેઇને હવે તમે ક્યાં ભાગી જશો. હે પ્રભો ! ત્હારા તેજપર થએલા જે પ્રીતિ તેના જોરતોરનો નિશો જે મારા મગજમાં ચઢયો છે તેણે હું મ્હારૂં ત્હારૂં એવું ભાન ભૂલાવી દીધું છે અને મારા ચિત્તને ઘાયલ કર્યું છે. જ્યારથી ત્હારૂં રૂપ અવલોક્યું છે ત્યારથી ચિત્ત ઘાયલ થવાથી બાહ્યારિક વસ્તુઓપર ચિત્ત ચોંટતું નથી. ફક્ત ત્હારા રૂપને અવલોકવાની લગનવા લાગી રહી છે. મ્હારા દિલના ભૂપ એવા હે પરમાત્મન્ ! હવે હું ત્હને છોડનાર નથી. હે પ્રભો તમો તિરોભાવની અપેક્ષાએ સંતાયા છો પરન્તુ તમને પ્રગટ કરીને અંગોઅંગથી

છે. અમૃતને ભાસવાળા પછી આકુળા વગેરે કુભોજન કોણ ખાય!! તેમ હવે મનમાં થયું છે. જ્યારથી ત્હારૂં રૂપ દેખ્યું ત્યારથી મ્હને અન્ય કશું કંઇ ગમતું નથી. ત્હારા વિરહનાં દુઃખ વેઠીને ત્હને દીઠું છું. ત્હારા વિના અન્યને કોણ એવી સ્થિતિ થયા પછી હિસાબમાં ગણે અર્થાત્ કોઇ પણ ગણે નહિ. જ્યારથી ત્હારૂં રૂપ દેખ્યું અને અપૂર્વ પ્રેમ પ્રગટયો ત્યારથી મ્હેં જગત્‌ની લાજ અને વ્યવહાર મર્યાદાને ત્યજી દીધી છે. ત્હારા વિરહથી હૃદયમાં અગ્નિજ્વાલાઓ ઉઠે છે. તેની હે પ્રભો!!! ત્હને કેમ દયા આવતી નથી! નકી કહું છું કે ત્હારા વિના મ્હને અન્ય વસ્તુ ઇષ્ટ નથી, હું ત્હારો પ્રાણપ્રિય ત્હારો છું. તું જાની છે અને એવું જાણ્યા છતાં હજી કેમ સંતાકુકડીની રમત રમે છે. મ્હને વધારે સતાવીને દુઃખી કરવામાં ત્હને શું સારૂં લાગે છે! હે અનન્તસુખના સ્વામિન્! ત્હારી સાથે તન્મયપણે મળવામાં જગત્‌ની કથની અને કરણીનો મ્હેં ત્યાગ કર્યો છે. મારી જ્ઞાનચક્ષુએ ત્હને મળવાની વાટે ત્હને દેખી રહ્યો છું. બુદ્ધિસાગર કહે છે કે જ્ઞાનના સાગર પરમાત્મસ્વામિન્! હવે તમે ત્વરિત મળો એમ આત્મામાં રહેલી ચેતના પ્રેમે જપે છે.

મુ. વિજાપુર ચૈત્ર વદિ ૯ સં. ૧૯૭૦.

ૐ શાન્તિઃ ૩

शेठ जगाभाइ दलपतभाइ योग्य धर्मलाभ.

પ્રભુના મેળની ઇચ્છા, યદિ પ્રગટે હૃદયમાંહી;
પ્રભુથી મેળ મેળવવા, ખરી પ્રીતિ હૃદય લાવો. ૧

પ્રભુ મળશે પ્રભુ રીતે, પ્રભુ જેવા ગુણો ધરતાં;
પ્રભુને સહુ સમર્પાશી, અહંવૃત્તિ થશે દૂરે. ૨

અહંજ્ઞાની અહંધ્યાની, અહંમાની અહંત્યાગી;
અહંત્યાગે પ્રભુ લાગે, પ્રભુથી મેળ મળવાનો. ૩

પ્રભુના ધ્યેયવણ બીજું, કશું ના ચિત્તમાં આવે;
પડે ના ચેન માયામાં, ધમાધમ ચિત્તમાં નાવે. ૪

પ્રભુ શ્રદ્ધા પ્રભુ ભક્તિ, પ્રભુથી પૂર્ણ રંગાતો;
પ્રભુમય વૃત્તિનો યોગી, પ્રભુનો એ, પ્રભુ એનો. ૫

છે. અમૃતને મારવાદ્ય પાણી આકુળા વગેરે કુમેળન ગોળ ખાય!! તેમ હવે મનમાં થયું છે. જ્યારથી ત્હારૂં રૂપ દેખ્યું ત્યારથી મ્હને અન્ય કશું કંઇ ગમતું નથી. ત્હારા વિરહનાં દુઃખ વેઠીને ત્હને શોધું છું. ત્હારા વિના અન્યને ગોળ એવી સ્થિતિ થવા પછી દિલાસામાં ગમે અર્થાત્ ગોમ પણ ગમે નહિ. જ્યારથી ત્હારૂં રૂપ દેખ્યું અને અપૂર્વ પ્રેમ પ્રગટ્યો ત્યારથી મ્હેં જગત્ની લાજ અને વ્યવહાર મર્યાદાને ત્યજી દીધી છે. ત્હારા વિરહથી હૃદયમાં અભિલાષાઓ ઉઠે છે. તેની હે પ્રભો!!! ત્હને કેમ દયા આવતી નથી! નક્કી કહું છું કે ત્હારા વિના મ્હને અન્ય વસ્તુ ઇષ્ટ નથી, તુંજ મ્હારો પ્રાણાધિક વ્હાલો છું. તું જ્ઞાની છે અને એ બધું જાણ્યા છતાં હજી કેમ સંતાકુકડીની રમત રમે છે. મ્હને વધારે સતાવીને દુઃખી કરવામાં ત્હને શું સારૂં લાગે છે ! હે અનન્તસુખના સ્વામિન્! ત્હારી સાથે તન્મયપણે મળવામાં જગત્ની કથની અને કરણીનો મ્હેં ત્યાગ કર્યો છે. મારી જ્ઞાનચક્ષુએ ત્હને મળવાની વાટે ત્હને દેખી રહ્યો છું. બુદ્ધિસાગર કહે છે કે જ્ઞાનના સાગર પરમાત્મસ્વામિન્! હવે તમે ત્વરિત મળો એમ આત્મામાં રહેલી ચેતના પ્રેમે ભણે છે.

મુ. વિસનગર ચૈત્ર વદિ ૯ સં. ૧૯૭૦.

ૐ શાન્તિઃ ૩

शेठ जगाभाइ दलपतभाइ योग्य धर्मलाभ.

પ્રભુના મેળની ઇચ્છા, યદિ પ્રગટે હૃદયમાંહી;
પ્રભુથી મેળ મેળવવા, ખરી પ્રીતિ હૃદય લાવો. ૧

પ્રભુ મળશે પ્રભુ રીતે, પ્રભુ જેવા ગુણો ધરતાં;
પ્રભુને સહુ સમર્પ્યાથી, અહંવૃત્તિ થશે દૂરે. ૨

અહંજ્ઞાની અહંધ્યાની, અહંમૌની અહંત્યાગી;
અહંત્યાગે પ્રભુ રાગે, પ્રભુથી મેળ મળવાનો. ૩

પ્રભુના ધ્યેયવણ બીજું, કશું ના ચિત્તમાં આવે;
પડે ના ચેન માયામાં, ધમાધમ ચિત્તમાં નાવે. ૪

પ્રભુ શ્રદ્ધા પ્રભુ ભક્તિ, પ્રભુથી પૂર્ણ રંગાતો;
પ્રભુમય વૃત્તિનો યોગી, પ્રભુનો એ, પ્રભુ એનો. ૫

તુજને મળવા કરવું ઘટે તે, કરતો પ્રેમે સર્વ,
હવે શું કરવું બાકી રહ્યું કંઇ, કીધા ઉપાયો ખર્વ;
મળે તે રીતે મળવા રે, ભક્તિભાવે ઉમાહ્યો. પ્રભુજી. ૧
ભવતાપે તપિયું મન બહુલું, રંજે નહીં ત્યાં ચિત્ત,
મ્હારૂં તે સહુ ત્હારૂં કીધું, માગે શું મળવા વિત્ત ?
આજીજી કરવી ઘટતી રે, તે તે સહુ કરી રહ્યો. પ્રભુજી. ૨
વૃત્તિથી બાંધી તુજમાંહી, શ્રદ્ધા ભક્તિ બેશ,
નિવૃત્તિથી તુજને મળવા, રૂચિ વધતી હમેશ;
દ્વિધાભાવ યોગે રે, પરોક્ષે ખૂબ વિરહે દહ્યો. પ્રભુજી. ૩
નિર્વૃત્તિથી સહજપણે તું, યથારૂપ પરખાય,
ત્યારે અનહદ શાન્તિ પ્રગટે, દ્વિધાભાવ દૂર જાય;
વ્હાલામાં વ્હાલા વ્હાલા રે, જોવા ત્હને પ્રેમ થયો. પ્રભુજી. ૪
કયાં સુધી મળવાના ઉભરા, કઢાવશો જગનાથ,
બોલાવો ત્યાં સુધી બોલું, મ્હારે તું મોટી આથ;
મળ્યાવણ નહીં આરોરે, આવો તે ભેદ શાને વહ્યો? પ્રભુજી. ૫
જગને આનું શુંય જણાવું, જાણે છે તું એક,
પ્રત્યક્ષે મળશો મુજ વ્હાલા, આત્મ સમર્પણ ટેક;
નિશ્ચયથી પૂર્ણ ધારી રે, બુદ્ધિસાગર ઝાંખી લહ્યો. પ્રભુજી. ૬

ભાવાર્થઃ—હે સર્વજ્ઞ પ્રભો !!! ત્હને મળવા માટે મ્હારો જીવ તલપી રહ્યો છે. હે અસંખ્યપ્રદેશમય પ્રભો ત્હારા વિના હવે સંસારમાં કોઇ ઠેકાણે ગમતું નથી. હવે તો હું ત્હારી પ્રાપ્તિ વિના ખૂબ અકળાઇ ગયો છું. હે પ્રભો !!! ત્હને મળવા માટે સંસારમાં જે જે ઘટે તે સર્વ યથામતિ શક્તિતઃ કરૂં છું. હવે ત્હને મળવામાં જો કંઇ બાકી રહ્યું હોય તો તે બતાવ ! ત્હને સાક્ષાત્ મળવા ખર્વ સંખ્યા જેટલા ઉપાયો કર્યા અર્થાત્ ઘણા ઉપાયો કર્યા. હવે કયો ઉપાય બાકી રહ્યો છે ! તે મ્હને તો જણાતું નથી. માટે કૃપા કરીને કંઇ બાકી રહેતું હોય તો તે તું જણાવ. હે પ્રભો !!! તું જે રીતે મળે તે રીતે મળવાને હવે તો ત્હારાપર આધાર રાખીને બેઠો છું. હવે તો જે રીતે મળવાનું થાય તે રીતને પોતે તું અન્તરમાં જણાવ ! ત્હારાપર પૂર્ણ શ્રદ્ધાભક્તિ રાખીને ત્હને મળવ.

શા. મોહનલાલ જેશીંગભાઇ વિજાપુરવાળાને લખેલ પત્ર.

જૂઠા વૈરાગીઓનાં લક્ષણ,

રાગ—પીલુના પદનો.

વૈરાગી વેષે જગમાં રે, ઘણા લોકો ભટકયા કરે,
ધર્મના નામે ધૂતી રે, અનીતિએ પેટ ભરે;
પાંચ ઇન્દ્રિના ત્રેવીસ વિષયે, રાતા તાતા થાય,
આત્મજ્ઞાનની ગંધ ન જાણે, આપ બડાઇને ગાય;
વૈરાગી વાતો કરતા રે, મનમાંહી રાગ ધરે. વૈરાગી. ૧
રાત દિવસ નિન્દા લવરીમાં, કાઢે એળે કાળ,
શિખામણ દે તેને ક્રોધે, દેવે મર્મની ગાળ;
નિજ ઘર એકને છોડી રે, અનેક ઘરો કરતા ફરે. વૈરાગી. ૨
કામે પીડયા ત્યાગી ક્રીડા, કરતા ગુપ્ત કુકર્મ,
ઢાંક પિછોડો કરતા ઉપર, ધરે ન મનમાં શર્મ;
ઉપરથી બગલા ભકતો રે, પરના પ્રાણો દાવે હરે. વૈરાગી. ૩
કુતરને કુતર જેમ દેખી, સામું ભસીને થાય,
વૈરાગીને દેખી તેમજ, વૈરાગી દુઃખ પાય,
ઇર્ષ્યાગ્નિથી ધગધગતા રે, અગ્નિપરે ગાળે અરે. વૈરાગી. ૪
નિર્ધન વા કોઇ હોય ગરીબડુ, દાધારંગી કોઇ,
સ્વાર્થપાશમાં સપડાઇને, વેષ પહેરે છે સોઇ;
વૈરાગી કોઇ વિરલા રે, અજ્ઞાનીઓ ઘણા ખરે. વૈરાગી. ૫
કામિની કંચનના કામી, માની ચિત્ત હરામ,
પેટભરા ઠગના લોકોને, કપટે ઠગાવે દામ.
દુર્જન દાવપેચી રે, મીઠું મુખે ઉચ્ચરે વૈરાગી. ૬
ક્રોધી કામી મનહરા, લડે લડાવે લોક.
પથાપથી ધર્મપંથમાં, માને ધર્મ એ ફોક,
પત્થરના નાવ જેવા રે, બુડાડે અને બૂડી મરે વૈરાગી. ૭

છો. હું તમને પ્રદેશોપ્રદેશ શોધી રહી છું, કોણે તમારા ઉપર અંધાર પછેડો આચ્છાદ્યો છે કે જેનાથી તમે દેખાતા નથી. ધુતારી માયાએ પોતાના કર્મ રૂપ આચ્છાદનોથી તમને ઢાંકી દઈ સંતાડયા હોય એમ લાગે છે. અન્યથા તમે દેખાયા વિના રહો નહિ. હે વ્હાલમ આત્મપ્રભો ! તમારા પર મારૂં સર્વ વારી જાઉ છું. મ્હારૂં સર્વ તમને સમર્પું છું. મ્હારા પ્રાણ તમને મળવા તલપી રહ્યા છે. ગલીએ ગલીએ અને શેરીએ શેરીએ હે પ્રાણપતિ ! હું તમને શોધું છું. મ્હારા પ્રેમનું એક લક્ષ્ય તમે છો. શરીર રૂપ બ્રહ્માંડમાં આત્માનાં ષટ્ ચક્રો વગેરે શેરીઓમાં અને અનુભવ મેરૂ દંડના મણકાની ગલીએ ગલીએ હે આત્મ પ્રભો ! તમને શોધું છું. સ્થિરતા અને એકતા રૂપ એક ઉપયોગદષ્ટિએ તમારો આવવાનો માર્ગ દેખતી છતી બેસી રહી છું. પરન્તુ હજી સુધી હે પરમાત્મપ્રિયનાથ !!! તમે આવ્યા નહીં તેથી એમ લાગે છે કે કે કોઇ રાગાદિકની અશુદ્ધપરિણતિએ આપને કોઇ સ્થાને ભરમાવીને રાખ્યા હશે એમ લાગે છે. હું તમારા આવવાની વાટ જોઇ જોઇને ઝુરૂં છું. મારી આંખમાં નિન્દ આવતી નથી. હવે તો હે નાથ ! શું હવે મ્હને છતી નછતી કરી નાખવી છે શું ? દયાના સાગર બનીને કેમ નિર્દય બનો છો ? શું આવી નિર્દયતાથી વિશ્વમાં તમારૂં સારૂં ગણાશે ? હવે તો હે પ્રાણનાથ !!! પ્રેમથી મનાઇને મારૂં કહ્યું માનો અને દર્શન દેઇ મારી પાસે રહો. ક્ષાયિક સમ્યકત્વ રમણતા રૂપરમણી પોતાના આત્મ પ્રભુની વિરહ વેદના રૂપ સહન કરી ન શકવાથી તે આત્મપ્રભુને ઉપાલંભ આપતી છતી કથે છે કે પ્રાણનાથ ! વિરહ વેદના રૂપ કટારીના ઘાવથી મારૂં કાળજું વિંધાઇ ગયું છે અને તેથી હવે હું બેશુદ્ધ બની ગઈ છું. હે નાથ તમારા જેવા દયાના સાગરે મ્હારા કાળજા પર વિરહ વેદના રૂપ કટારીના ઘાવ કર્યા એ શું ? જગતમાં ઓછું નિન્દ કર્મ છે ? તે જરા વિચારો તો ખરા. હે આત્મ પ્રભો. મારા પ્રાણપ્રિય સ્વામિન્ ! વિરહનાં તો ચટકાં હોય પણ તેનાં મટકાં ન હોય પણ આતો તમે મ્હને વિરહ રૂપ ચટકાને ઠેકાણે મટકા જેવું કર્યું છે અને તેથી હવે તમને શી ઉપમા આપું તે આપ પોતે વિચારો. મ્હારા સર્વ અપરાધોની ક્ષમા કરીને સમજાયા સમજીને ઘરમાં આવો. બુદ્ધિ અર્થાત્ જ્ઞાનના સાગર ભૂત એવા હે પરમાત્મસ્વામિન્ હવે તમે હરખાઇને વ્હેલા દર્શન દો. એમ અન્તરમાં પરમાત્મપ્રભુને રમણતા પરિણતિએ બુદ્ધિસાગર કથે છે.

વ્હાલી નિર્જરે સ્ત્રી-હૃદયના પ્રાણભૂત વ્હાલી હવે તું મારી પાસે વ્હેલી આવ! કારણકે તારા વિરહથી હું ક્ષણ ક્ષણ તલસું છું અને મનમાં જે તાપ થાય છે તે તો "ઘા વાગેલ હોય તે જાણે" તેની પેઠે હું ફક્ત જાણું છું. સંયમ ગુણ શ્રેણિરૂપ પર્વતપર આરોહતાં ત્હારા વિના અન્ય કોઇ આધારનથી. અંશે અંશે પણ ત્હારું દર્શન અને સ્વરૂપ પ્રાપ્ત થતાં સંયમગુણ શ્રેણિ ગિરિ પર અંશે અંશે ક્રમે ક્રમે આરોહાય છે અને તું પૂર્ણપણે મ્હને પ્રાપ્ત થતાં સંયમ ગુણ શ્રેણિ પર્વત પર ચઢી પરમાત્મસ્વરૂપ પ્રાપ્ત કરી શકાય છે. આત્મા, પોતાની નિર્જરા સ્ત્રીને કથે છે કે સમતા રૂપ સરોવરમાં હું હંસ છું અને તું હંસી છે-જેમ હંસ અને હંસી જેમ માનસરોવરમાં આનન્દક્રીડા કરે છે તેમ સમતારૂપ સરોવર હંસ અને હંસીની પેઠે ઐક્યભાવે આપણે બન્ને આનન્દક્રીડા કરીએ છીએ. આપણે બન્ને સમતાસરોવરમાં સહજસુખરૂપ મૌક્તિકનો ભોગ કરીએ છીએ એમ તું અંતરમાં અવબોધ! હે નિર્જરેલલને!!! અન્તરસૃષ્ટિમાં હું હરિ છું અને તું લક્ષ્મી છે. તું મારી પ્યારી છે અને ત્હારો હું પ્યારો છું. આપણો આન્તરિકસૃષ્ટિમાં અપૂર્વતાદાત્મ્યસંબંધ સજીવીવર્તે છે એમ અવબોધ. હું હર અર્થાત્ મહાદેવ છુંઅને તું ગંગા અને ગૌરીરૂપ છે. હું જ્યારે ચંદ્ર છું ત્યારે તું અસંખ્યપ્રદેશમાં ચકોરી છે. હું સાગર સમાન છું અને તું ચંદ્ર સમાન છે. હું પતંગની ઉપમાને ધારણ કરૂં છું અને તું દોરીની ઉપમાને ધારણ કરનાર છે. હું સૂર્યરૂપ છું અને તું સૂર્યના કિરણ પ્રકાશ જેવી છે. સૂર્યથી તેનો પ્રકાશ ભિન્ન નથી તેમ તું મારાથી ભિન્ન નથી હે નિર્જરે !!! હું મૌક્તિક સમાન છું અને તું છીપ સમાન છે. હું આત્મા કેવલ જ્ઞાનવડે સર્વ જગતમાં વ્યાપ્ત હોવાથી જ્ઞાનાપેક્ષાએ વિષ્ણુરૂપ છું અને તું મહાશક્તિ દેવીરૂપ છે. આન્તર વિશ્વમાં વિષ્ણુ અને મહાલક્ષ્મીરૂપે હું અને તું બન્ને એકત્ર એકરૂપમાં રહીએ છીએ હે પ્રિયનાં પ્રિય પ્રાણવલ્લભ નિર્જરે! ત્હારાથી તું રહે છતે મારા મનમાં દુઃખ થાતું નથી. હે નિર્જરે !!! તું કર્મરૂપ પડદામાં છુપાઇ રહે છતે મારા મનમાં જે દુઃખ થાય છે તે હવે ક્ષણમાત્ર પણ સહન કરી શકાય તેમ નથી. હે પ્રિયનિર્જરે !!! તું હવે મ્હને જલદી દર્શન દે. ત્હારું મૂળ સ્વરૂપ દેખાડ. ત્હારા મુખ પર ર્હેલો કર્મરૂપ ઘુંઘટ ખસેડી દે અને મને દર્શન આપ. તું કર્મરૂપ ઘુંઘટ છોડીને મ્હને મન દર્શન દેશે ત્યારે મ્હને સત્ય શાન્તિ થશે અને જન્મ જરા મરણ આધિવ્યાધિના દુઃખ સર્વથા નષ્ટ થશે એમ પૂર્ણ વિશ્વાસ આવે છે. [illegible] તેરી [illegible]

મનરૂપ કુંડમાં નવ ગજ પ્રસ્વેદ જલ પ્રગટાવ્યા જેટલું દુઃખ
છાનીમાની ગુપ્તપણે જોઇ રહી છે અને મ્હને તલસાવે
શરમ નથી આવતી ! પતિવ્રતાઓનો આવી રીતે સ્વામ
સેવો વગે ત્યાંસુધી દર્શન ન દઇને સતાવવાનો શો ધર્મ છે
વિચાર કર અને જરા મનમાં શરમ લાવ. હવે પ્યારી માર
આવિર્ભાવે મળીને સાદિઅનન્તમા ભાગે મેળ કર. હે પ્રાપ
ત્હારા રૂપમાં લય લાવાને ત્હારામાં લીન થવાનો છું એમ સ
પ્રાણપ્રિય નિવૃત્તે ! ત્હારા દિલસાગરમાં સ્નાન કરીને હું આનંદ
એટલું જ ઇચ્છું છું. બાકી હવે અન્ય કંઇ સકામત્વરંગું નથી
સાથે મેળ મેળવતાં ભીતિ, ખેદ અને શોકનો ત્યાગ કરીને ત્હારા
સર્વદા વૃત્તિ લગાવી છે એમ નિશ્ચયતઃ અવબોધ!!! હવે તું મ્હને
ભૂલાવીને હે નિવૃત્તિ હૃદયરસરૂપ આનન્દ રસ પ્યાલો પાઇ દે.
ભવમાં ભટકતી રહું ત્હને પ્યારી ન લાગી હતી. હવે તો ત્હારૂં સ્વરૂ
પૂર્ણ પ્યારી તું લાગી છે. જ્ઞાનનો સાગર જેમાં છે એવા અસંખ્ય પ્રદે
દર્શનથી આનન્દની સહજ ખુમારી ચઢી છે એમ અન્તરમાં ઉપ
બુદ્ધિસાગર કહે છે.

चेतनना चेतनाप्रियाप्रति प्रेमोद्गार.

(હોરીના રાગમાં).

ચમકાવી રૂપ ત્હારૂંરે, પ્યારી પ્રેમ જગાડયો,
ભૂલાવી જગભાનરે, તુજમાં મુજને લગાડયો;
કોણ જાણે શું? કામણ કીધું, આંખે એક તું આવે,
સ્વપ્નમાં પણ તુંહિ તુંહિ, દિલમાં ખેંચાણ થાયેરે. પ્યા
ત્હારૂં નૂર કંઇ ઔર મઝાનું, આનન્દ સ્વાદ ચખાડયો,
નવ યૌવનવંતી સુરવાળી, અનુભવરંગે રમાડયોરે. પ્યારી
નહિ ઇન્દ્રિયો નહિ જ્યાં મનડું, ત્યાં તુજ નૂર નિહાળ્યું,
બુદ્ધિસાગર ઝળહળ જ્યોતે, મોહ તિમિર ભગાડયુંરે. પ્યારી

ભાવાર્થ—આત્મ-પ્રભુ-નિઃ અધિપતિ ચેતન આત્મા, ચેતનાની ચેતના

અવબોધી તેના પ્રતિ જે જે આન્તરિકોદ્‌ગારથી કથે છે તેનું સ્પષ્ટીકરણ કરવામાં આવે છે. આત્મા કથે છે. હે શુદ્ધચેતના.

ત્હેં ત્હારૂં સ્વાભાવિક સ્વરૂપ પ્રકાશિત કરીને મ્હારા હૃદયમાં સાત્વિક શુદ્ધ ધર્મ પ્રેમ જાગ્રત્ કર્યો. જગત્‌નું ભાન ભુલાવીને ત્હારામાં મ્હને લગાડ્યો અર્થાત્ રસિક કરી દીધો. ત્હારા વિના વિશ્વમાં કોઈ પણ પ્રિય નથી એમ નિશ્ચયતાન લગાડી દીધું. હે શુદ્ધચેતના! કોણ જાણે ત્હેં એવું શું કામણ કર્યું છે કે જેથી આંખે એક તુંજ પ્રિય સેવ્ય દેખાય છે અને અન્ય કોઈ પ્રિય સેવ્ય અવલોકાતું જ નથી. સ્વપ્નમાં પણ તું તું ને તું એવું થઇ રહ્યું છે. ત્હારા રૂપના દર્શનનઃ હૃદયમાં નવ્યાકર્ષણ એવા પ્રકારનું થાય છે કે જે વેદક હોય તેજ તેને અવબોધી શકે. હે ચેતના! ત્હારૂં સ્વાભાવિક તેજ દુનિયાના તેજથી જુદાજ પ્રકારનું છે. કથ્યું છે કે—चंद्र कोटि सूर्य उगे. करे प्रकाश अपारजी. तेहथी पण आत्मज्योति, जुदी अनंतीधार. जीवडा झगमगे छे ज्योति त्हारी असंख्यप्रदेशे करी ॥ હે ચેતને! ત્હેં સહજાનન્દ સ્વાદ ચખાડીને અન્ય વિષયોના રાગને મૂળમાંથી હણી નષ્ટ કર્યો છે. નવ્ય યૌવનવંતી એજ અનન્તજ્ઞાનરૂપ નરવાળી ત્હેં મને અનુભવરંગમાં રમાડીને અનન્તજીવનવડે શાશ્વત જીવતો કર્યો છે. જ્યાં પાંચ ઇન્દ્રિયો અને મનની ગતિ નથી એવી દશામાં મેં ત્હારૂં વાસ્તવિક શુદ્ધરૂપે દેખ્યું. જ્ઞાનના સાગરભૂત ઝગાહળ જ્યોતે ત્હેં અન્તરમાં રહેલું મોહરૂપ તિમિરને ભગાડ્યું એમ અનુભવદૃષ્ટિએ બુદ્ધિસાગર કહે છે.

आत्माना शुद्धचेतनाप्रति प्रेमोद्‌गार.

હોરીના રાગમાં.

મ્હારે ત્હારૂં એક કામ રે, જૂઠી દુનિયા દીવાની;
રીઝે એક અન્ય ખીજે રે, સમજી લે મન શાણી.
રસીલી તુજ રીઝવવા માટે, પ્રાણ ન તમ મન પ્યારૂં;
દુનિયાના કોટી કૃત્યોમાં, મુંઝે નહિ મન મ્હારૂં રે. જૂઠી૦ ૧
જગ ચ્હાયે તે માનો મનમાં, મનમાં તુ એકીલી;
તુજ નૂરે વેચાયા પ્રાણો, નકી ઊલ છબીલી રે. જૂઠી૦ ૨
સન્તજનોનાં મન મોહિની, વૈરાગીપર રાગી;
બુદ્ધિસાગર અસંખ્યપ્રદેશે, તન્મયના લય લાગી રે. જૂઠી૦ ૩

સં. ૧૯૭૦ વૈશાખ સુદિ ૭. મેહસાણા.

परमात्मानो भक्तने उपदेश.

દોરીનઃ રાગમાં ગવાશે.

સાચી કહું એક વાત રે, મ્હારો થાશે તું ત્યારે,
ભેદાશે સાત ધાત રે, ભેદ રહે ન લગારે;
દુનિયાના ડહાપણને છંડી, ટેક એક મુજ ધારે,
દુનિયાના સંબંધો છોડી, તું તું વૃત્તિ વારે રે. મ્હારો. ૧
દુનિયા નિન્દે વા ગાવે, ત્યાંથી મનડું નિવારે;
સર્વે દેખે સમતાભાવે, નિર્લેપી વ્યવહારે રે. મ્હારો. ૨
સર્વ માંહીથી વૃત્તિ નિવારી, મુજમાં વૃત્તિ ઠારે;
એકમેક મુજથી થઇ જાવે, ભેદ ન ધરતો કયારે રે. મ્હારો. ૩
ઘોર પરિસહો સહન કરે પણ, હિમ્મત લેશ ન હારે;
મારા રૂપ બની સર્વાંગે, અન્ય કશું ન વિચારે રે. મ્હારો. ૪
શ્રદ્ધા પ્રીતિ ભક્તિ ધરીને, સર્વવિકલ્પો સંહારે;
બુદ્ધિસાગર પ્રભુ જીવનથી, પરમ સુખ લે જ્યારે રે. મ્હારો. ૫

૧૯૭૦ વૈશાખ વદિ ૧ મેદસાણા.

સૂચના—પરમાત્માની ભક્ત પ્રતિ ઉક્તિ અને શ્રીમદ્ગુરૂની શિષ્ય પ્રતિ ઉક્તિ, ચેતના પ્રિયાની ચેતન પ્રિય પ્રતિ ઉક્તિ, આદિ ઉક્તિયો રૂપ આ પદ આધ્યાત્મિક સ્વામીસેવક ધર્મનું ઐક્ય તન્મયત્વબોધક એવા આ પદમાંથી અધ્યાત્મજ્ઞાની ગુરૂમહારાજની ગુરૂગમદ્વારા જ્ઞાન લેવા તત્પર થવું.

तुं आनन्दरसमय था.

રસમય ત્હારે થાવું, રસીલા રસમય ત્હારે થાવું;
પ્રભુરૂપ થઇ જાવું..રસીલા૦
મધપૂડો તુહિ થતાંરે, માખી બનશે લોકો;
પ્રેમે પાસે આવશે રે, કેમે તેહ ન રોકો. રસીલા૦ ૧
ચંદ્રસમો શીતલ બને રે, દુનિયા જોશે સામું;
નિર્નામી વૃત્તિ થતાં રે, લખશે દુનિયા નામું. રસીલા૦ ૨

સમતા ચંદ્ર શીતલ બને રે, જીવો આવે પાસે;
ન્હાવે ધોવે જલ પીવે રે, ઝીલે હર્ષોલ્લાસે. રસીલા૦ ૩
રસમય મીઠાં ફલ બને રે, લોકો ચૂસે ભાવે;
ખાંડરૂપ બનતાં તુંહિ રે, કીડી પાસે આવે. રસીલા૦ ૪
બાગ કદી ન બોલાવતો રે, અહિંયાં લોકો આવો;
તાપે તપિયા લોકનો રે, સાંજે થાતો ભરાવો. રસીલા૦ ૫
લોહચુંબક બનતાં તુંહિ રે, સ્હેજે સોય આકર્ષે;
મેઘાડંબર તુંહિ બને રે, નાચે મયુરો હર્ષે. રસીલા૦ ૬
પ્રીતિ રસમય થઇ જતાં રે, પ્રગટે સેવા ભક્તિ;
ધર્મભેદ ઝઘડા ટળે રે, પ્રગટે ચેતન વ્યક્તિ. રસીલા૦ ૭
સોમાં પ્રભુને દેખવા રે, પ્રભુરૂપ થઇ જાવા;
ઐક્યભાવ અનુભવવારે રે, ભોગવ આનન્દ માવા. રસીલા૦ ૮
ગુણગુણ કરતા અવરો રે, ગધે ભમરા ભાવે;
માલતી પુષ્પ પંકજ બને રે, બહુ બોલે શું ? થાવે. રસીલા૦ ૯
પ્રભુ ગુણનો રસીયો થતાં રે, ગુણગણ આવિર્ભાવે;
નક્કી નિજમાં થાવશે રે, શ્રદ્ધા પૂરી લાવે. રસીલા૦ ૧૦
ઇયલ ભ્રમરી ધ્યાનથી રે, ભ્રમરીરૂપ સુહાવે,
બુદ્ધિસાગર ધ્યાનથી રે, આનન્દમય થઇ જાવે. રસીલા૦ ૧૧

ચેતનારૂપ પ્રિયા સ્વચેતનરૂપ પ્રિય સ્વામીને આધ્યાત્મિક પ્રેમ [illegible] રસિક બનવાને દૃષ્ટાન્તો આદિ અનેક ઉક્તિયા વડે પ્રમોદે છે. તેનું આ પદના આદર્શ સ્વરૂપ દર્શાવ્યું છે.

ꕥ સંસારમાં જીવ મદારીની માયા ꕥ

મદારી માયા ત્હારી રે, તુજમાંહી રહેનાર. મદારી.
મન મર્કટને કેળવી રે, ખૂબ નચાવે નાચ.
કાચનો કકડો લેઇને રે, સોનું જણાવે સાચ. મદારી ૧
દોરે બાંધી પૂતળીયો, નાચ નચાવે ઠેઠ;
મુરલી મુખ વગાડતો રે, બાજી નાના વેષ. મદારી ૨

રીઝવતો સહુ લોકને રે, માગે માગણ રીત;
આશાએ અથડાઇને રે, ધરતો દુઃખ અચીત. મદારી. ૩
પકડી કાળા સર્પને રે, કરતો અદ્ભુત ખેલ;
આજીવિકાકારણે રે, કરતો આશાટેલ. મદારી. ૪
ખેલાવે માયા ત્હને રે, અન્ય ખેલાવે તુંહિ;
બુદ્ધિસાગર સાનમાં રે, સમજી ચેત નિજમાંહી. મદારી. ૫

૧૯૭૦ વૈ. વ. ૮ મેહસાણા.

शेठ जगाभाइ दलपतभाइपर लखेल पत्र.

મનડું બહુ ભટકાવે, જીવને મનડું બહુ ભટકાવે.
જંપ જરા નહિ લાવે..જીવને૦
મનની દોડાદોડથી રે, ચેતન શાન્ત ન થાવે;
મનની જીતાજીત છે રે, મન સંસાર કહાવે. જીવને૦ ૧
આશાની સૃષ્ટિ રચી રે, તેમાંહી લલચાવે;
લક્ષ ચોરાશી યોનિમાં રે, પ્રેરી જીવ ભમાવે. જીવને૦ ૨
જેમાં સુખ ન કંઇ જરા રે, ત્યાં સુખને સમજાવે;
પુદ્ગલ એંઠો ભક્ષતાં રે, લજ્જા લેશ ન લાવે. જીવને૦ ૩
મનના વશ રહેતાં થકાં રે, તન રોગાદિક પાવે;
વિચિત્ર મનની છે ગતિ રે, ભવમાં જીવ ફસાવે. જીવને૦ ૪
મનના વશમાં સહુ પડયા રે, રાગદ્વેષ સહલાવે;
યોગી યતિ તપસી મુનિ રે, મનના વશમાં આવે. જીવને૦ ૫
અનન્ત લક્ષ્મી આત્મની રે, મનડું ફોલી ખાવે;
મન જીતે તે જગ વિષે રે, નામ પુરૂષ ધરાવે. જીવને૦ ૬
કયાં મનના વશમાં પડી રે, નાહક દુઃખ ઉપાવે;
બુદ્ધિસાગર જાગીને રે, મન વશ કર સુખ દાવે. જીવને૦ ૭

સંવત્ ૧૯૭૨ ના વૈ. વદિ ૧૩.

ગુરુ સ્તુતિ.

સાગર છંદ.

જય સુખસાગર ગુરૂ પ્રભુ વિભુવર, પુરૂષોત્તમ જગ જય દેવા;
અનહદ સુખમય ગુણમય ચિન્મય, ત્રણ્ય ભુવન સારે સેવા. જય૦ ૧
નટ નાગર સાકાર સ્વરૂપી, નિરાકાર લીલાધારી;
ગુણ પર્યાય સ્વરૂપી નિર્મલ, અનંત રૂપે અવતારી. જય૦ ૨
જ્ઞાતા જ્ઞેય જ જ્ઞાન સ્વરૂપી; બ્રહ્મરૂપ નિશ્ચય ધારી;
એક અનેકને સદસત્ રૂપી, અલખ સ્વરૂપી આધારી. જય૦ ૩
નાથ નિરંજન બ્રહ્મા વિષ્ણુ, પરમમહેશ્વર કમારિ;
જગગુરૂ જગરક્ષક જગબંધુ, મોહ દૈત્યના સંહારી. જય૦ ૪
ભ્રાતા ત્રાતા માતા દાતા, જગજીવન જગ ઉપકારી.
સાગર શરણે શરણું થાતાં, અનંત જીવન જયકારી. જય૦ ૫
સુખસાગરની લ્હેરે પામે અનંત સુખડાં નર નારી.
ક્ષણ ક્ષણ સાહાય્ય કરો સાગરગુરૂ, સાગર મહિમા જગ ભારી; જય૦ ૬
બુદ્ધિસાગર મંગલ માલા, પામો ગુરૂ કૃપા ધારી. જય૦ ૭

ॐ શાંતિઃ ૩

મુ. પેથાપુર. સં. ૧૯૭૨ અષાડ વદિ [illegible] શ્રીમ. સુખસાગર [illegible] નિર્વાણ

ॐ अर्हम

इति श्रीजैनश्वेतांबर तपगच्छ शिरोमणि श्रीतपागच्छीय सागर शाखा मुकुटमणि क्रियोद्धारक श्रीनेमिसागरमुनीश्वर शिष्य श्रीरविसागर गुरु तच्छिष्य श्री शान्तमूर्तिश्रीसुखसागरजी सद्गुरु पद्-समाश्रक योगनिष्ठ शा. श्रविशारद जैनाचार्यश्री बुद्धि-सागर सूरि विरचित भजनपद संग्रहस्याष्टमो भागः समाप्तः ॐ अर्हं शान्तिः ३